

దర్శనీయ మహాదే(వ-వి)నాయక ఆలయాలు

గబ్బిట దుర్గాప్రసాద్

ఇందులో భాగాలు

దర్శనీయ మహాదేవ ఆలయాలు

దర్శనీయ మహాదేవీ ఆలయాలు

దర్శనీయ మహావినాయక ఆలయాలు

దర్శనీయ వింత ఆలయాలు విచిత్ర విషయాలు

జగద్గురు శ్రీ ఆదిశంకర విశిష్ట అద్వైత వేదాంత తత్వం

దర్శనీయ మహాదే(వ-వి)నాయక
ఆలయాలు

గబ్బిట దుర్గాప్రసాద్

సరసభారతి ఉయ్యారు

Table of Contents

అపూర్వ విషయం.....	28
ఒక్క నిమిషం	29
గ్రంథకర్త పరిచయం	30
దర్శనీయ శివాలయాలు.....	31
కృష్ణా జిల్లా	32
1 శ్రీ మల్లికార్జున దేవాలయం విజయవాడ.....	32
2 శ్రీదుర్గా నాగేశ్వర స్వామి దేవాలయం పెదకళ్ళేపల్లి.....	33
3 అభినవ శ్రీశైలం శ్రీ అగస్త్యేశ్వర దేవాలయం కపిళేశ్వర పురం.....	34
4 శ్రీ రామ లింగేశ్వర స్వామి దేవాలయం ఎనమల కుదురు.....	35
5 బాల పార్వతీ సమేత శ్రీ జలదీశ్వర స్వామి దేవాలయం ఘంటసాల.....	36
6 శ్రీ రాజ రాజేశ్వరీ రామలింగేశ్వరాలయం మచిలీ పట్నం.....	38
7 నరకాసురోత్తారం జరిగిన ప్రదీప్తేశ్వరాలయ నడకుదురు	39
8 చరిత్రాతీత సంగమేశ్వర దేవాలయం నాగాయలంక	40
9 శ్రీ రామ లింగేశ్వరాలయం బలివే	40
10 సగర చక్రవర్తి పూజించిన శ్రీసకలేశ్వర స్వామి దేవాలయం మోపిదేవి	41
గుంటూరు జిల్లా.....	41
11 శ్రీఅగస్త్యేశ్వర స్వామి దేవాలయం నంది వెలుగు.....	41
12 శ్రీ జలపాలేశ్వర స్వామి దేవాలయం వేములూరి పాడు	42
13 రాయలకాలపు శ్రీ సోమేశ్వరాలయం రాయపూడి.....	43
14 ఆత్రిముని ప్రతిష్ఠిత శ్రీ సంగమేశ్వరాలయం సంగం జాగర్ల మూడి.....	43
15 శ్రీ గంగా భ్రమరాంబా సమేత మల్లేశ్వరా స్వామి దేవాలయం పెదకాకాని.....	44
16 చాళుక్య భీముడు కట్టించిన శ్రీ భీమేశ్వరాలయం చేబ్రోలు.....	45
17 కోనేటి మధ్యలో చతుర్ముఖ బ్రహ్మేశ్వరాలయం చేబ్రోలు.....	46
18 శ్రీ గంగా పార్వతీ సమేత నాగేశ్వరాలయం చేబ్రోలు	47
19 ఉభయ రామ లింగ క్షేత్రం చిలుమూరు.....	48
20 శ్రీ చౌడేశ్వరాలయం నిడుబ్రోలు	48
21 శ్రీ అగస్త్యేశ్వర స్వామి దేవాలయం గుంటూరు.....	49
22 శిబిచక్రవర్తి లింగాకృతిపొందిన శ్రీ కపోతేశ్వర దేవాలయం చేజెర్ల	50
23 స్థూపాకార గోపురమున్న శ్రీ మల్లేశ్వరాలయం గుంటూరు.....	52

24	శ్రీ లింగోద్భవ స్వామి దేవాలయం చందోలు	53
25	శ్రీ అమృతేశ్వరాలయం అమృతలూరు.....	55
26	శ్రీ ఉత్తరేశ్వరాలయం పెద్దకొదమగుండ్ల	56
27	దైద అమరలింగేశ్వరాలయం గుత్తికొండ బిలం.....	57
28	స్వయంభు శ్రీ మూల స్థానేశ్వరాలయం నాదెండ్ల.....	58
29	శ్రీ గోవర్ధనేశ్వర దేవాలయం నాదెండ్ల	60
30	పరీక్షలలో ఉత్తీర్ణత నిచ్చే శ్రీ అగస్త్యేశ్వర స్వామి ఆలయం వంగిపురం.....	60
	ప్రకాశం జిల్లా	61
31	అష్ట శివలింగ క్షేత్రం బైరవ కోన.....	61
32	జనమేజయ ప్రతిష్ఠిత శ్రీ రామ లింగేశ్వరాలయం సత్యవోలు	64
33	సంతాన ప్రదాత పాలంకేశ్వర స్వామి పాలుట్ల	66
34	శ్రీరామ ప్రతిష్ఠిత శ్రీ రామ లింగేశ్వరాలయం అద్దంకి	67
35	“కొల మానిక” లింగంగా మారిన శ్రీ మల్లేశ్వర స్వామి మణికేశ్వరం.....	67
36	శ్రీలింగోద్భవ దేవాలయం చదలవాడ.....	68
37	శ్రీ నగరేశ్వరాలయం పొదిలి	69
38	రాక్షస ప్రతిష్ఠిత శ్రీ మోక్ష రామ లింగేశ్వర క్షేత్రం రామ తీర్థం	70
39	స్వయంభు శ్రీ ముక్తేశ్వరాలయం మోక్ష గుండం	71
40	ఒక దెబ్బకు 108 సార్లు ఓంకారం ధ్వనించే ఘంట ఉన్న శ్రీ రామలింగేశ్వరాలయం సంతరావూరు.....	72
41	శ్రీ కనక సురభేశ్వరాలయం తురిమెళ్ళ	72
42	అగస్త్య ప్రతిష్ఠిత గంగా పార్వతీ సమేత శ్రీ రామ లింగేశ్వరాలయం నరసింగోలు.....	73
	నెల్లూరు జిల్లా	74
43	మూల స్థానేశ్వరాలయం నెల్లూరు	74
44	శ్రీ కామాక్షీ సహిత సంగమేశ్వరాలయం సంగం	75
45	సైకతలింగ రామలింగేశ్వరాలయం రామ తీర్థం.....	75
46	భక్త కోటేశ్వర స్వామి బత్తినయ్య కోన	76
47	అర్ధ నారీశ్వర దేవాలయం విరూపాక్ష పురం	78

48 శ్రీ కపిలేశ్వరస్వామి ఆలయం కపిల తీర్థం	79
49 శివ శయన క్షేత్రం సురుట పల్లి	80
50 తిరుమల బాలాజీ పెళ్లి కొచ్చి ఇక్కడే తిష్ట వేసిన శివుని ఆలయం కైలాస కోన	81
51 నంది ముఖం నుండి నిరంతరం నీరు వచ్చే మొగిలీశ్వరాలయం మొగిలి.....	83
కడప జిల్లా	84
52 గయతో సమానమైన శ్రీ త్రిదేశ్వరాలయ క్షేత్రం అత్తిరాల.....	84
53 చోళ రాజులు నిర్మించిన తొలి శివాలయం శ్రీ అగస్త్యేశ్వరాలయం ప్రొద్దుటూరు	85
54 శ్రీ వైద్య నాదేశ్వరాలయం పుష్పగిరి	86
55 సంగమేశ్వర దేవాలయం అనిమెల	87
కర్నూల్ జిల్లా.....	89
58 శ్రీ పానికేశ్వర స్వామి ఆలయం పాణ్యం	89
59 శ్రీ బుగ్గ రామలింగేశ్వరం స్వామి ఆలయం కాల్యబుగ్గ.....	90
60 శ్రీ ఓంకారస్వర స్వామి ఆలయం బండి ఆత్మకూరు.....	91
61 మహానందీశ్వర దేవాలయం మహా నంది	91
62 నవ నంది క్షేత్రాలు మహానంది	93
63 శ్రీ ఉమామహేశ్వరాలయం యాగంటి	95
64 శ్రీ రుద్ర కోటేశ్వరాలయం రుద్ర కోడూరు.....	98
పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా	101
65 పార్వతీ కుమారస్వాములతోవిగ్రహ రూప దర్శనమిచ్చే శక్తీశ్వరాలయం యనమదుర్రు	101
66 శ్రీ ఉమా రామేశ్వరాలయం ఆచంట	102
67 శ్రీ నత్తా రామేశ్వరాలయం నత్తా రామేశ్వరం.....	103
68 శ్రీ ఉమా వాసుకి రవి సోమేశ్వర క్షేత్రం జుత్తిగ	104
తూర్పు గోదావరి జిల్లా	105
69 శ్రీ ఉమా కమండలేశ్వరాలయం ర్యాలి.....	105
70 శ్రీ సారంగ ధరేశ్వరాలయం రాజమండ్రి.....	106
71 సోమేశ్వర స్వామి సిద్ధి జనార్ధన స్వామి ఆలయాలు కోటి పల్లి	106
72 శ్రీ ఉమా “కొప్పు “ లింగేశ్వర స్వామి పలి వెల	109

75 కపోతేశ్వరాలయం కడలి	112
76 క్షణ ముక్తేశ్వరాలయం ముక్తేశ్వరం	113
విశాఖ పట్నం జిల్లా	115
77 శ్రీ గోలింగేశ్వరాలయం బిక్క వోలు	115
78 శ్రీ బ్రహ్మ లింగేశ్వర స్వామి దేవాలయం బలి ఘట్టం	116
విజయ నగరం జిల్లా	116
79 పెరుగుతున్న శ్రీ మల్లికార్జున లింగం జయతి	116
శ్రీకాకుళం జిల్లా	118
80 శ్రీ ముఖ లింగేశ్వరాలయం శ్రీ ముఖ లింగం	118
81 కోటికొక్క లింగం తక్కువగా ఉన్న శ్రీ భీమేశ్వరాలయం శ్రీ ముఖ లింగం	120
82 శ్రీ సోమేశ్వరాలయం శ్రీ ముఖ లింగం	120
83 శ్రీ పాతాళ సిద్ధేశ్వరాలయం శ్రీ కూర్మం	120
84 శ్రీ ఉమా హాటకేశ్వర దేవాలయం సింగుపురం	121
85 గౌరీ మణినాగేశ్వరాలయం కల్లేపల్లి	122
జార్జంట్	123
86 ప్రపంచం లోనే ఎత్తైన శివలింగం శ్రీ హరిహర ధాం	123
గోవా	124
83 12 వశతాబ్ది పురాతన శివాలయం గోవా	124
84 ప్రాచీన శ్రీ శాంత దుర్గ దేవాలయం గోవా	126
85 శ్రీ దుర్గా శివ మందిరం వాస్కోడగామా	128
86 సప్త కోటేశ్వర దేవాలయం నార్వే (గోవా)	129
కర్నాటక	130
87 సుప్రసిద్ధ దత్తాత్రేయ క్షేత్రం గాణగాపురం సందర్శనం-	130
88 శరణ బసవేశ్వర దేవాలయం -కలబురిగి (గుల్బర్గా)	152
89 ఇనుమును బంగారంగా మార్చే స్పర్శ లింగం గలగనాథ(కర్ణాటక)	159
తెలంగాణా	161
90 గణపేశ్వరాలయం	161

91 స్వయంభూ శంభులింగేశ్వర స్వామి దేవాలయం వరంగల్	164
92 మల్లన్న స్వామి దేవాలయం ఐనవోలు.....	165
93 మల్లన్న స్వామి దేవాలయం కొమురవెల్లి	167
స్వయంభూ శంభు లింగేశ్వర స్వామి, రాష్ట్రంలో దక్షిణకాశిగా విరాజిల్లుతున్న ఆలయాల్లో మేల్లచెరువు శివాలయం .	172
ఉత్తరాఖండ్	174
94 ద్రోణుని ఆవాసం తపకేశ్వర మహాదేవాలయం డెహ్రాడూన్	174
95 తుంగ నాథ దేవాలయం రుద్రప్రయాగ	177
96 రుద్రనాథ దేవాలయం చమోలి.....	177
98 నీల కంఠ మహాదేవాలయం ఋషీకేశ్	178
99 జగేశ్వర ధాం-ఆల్మోరా	178
100 వైద్య నాథ దేవాలయం బాగేశ్వర్.....	178
101 గోపీనాథ దేవాలయం గోపేశ్వర్	179
102 అగస్త్యేశ్వరాలయం రుద్రప్రయాగ	179
103 కోటేశ్వరాలయం రుద్రప్రయాగ.....	179
104 మధ్యమహేశ్వరాలయం రుద్రప్రయాగ	180
105 ఓంకారేశ్వర దేవాలయం రుద్రప్రయాగ.....	180
106 విశ్వనాథాలయం గుప్త కాశి	180
107 బుఢా కేదార్ దేవాలయం గర్వాల్	181
108 లఖా మండల దేవాలయం డెహ్రాడూన్.....	181
109 రామేశ్వర దేవాలయం ఋషీకేశ్	181
110 కమలేశ్వర మహా దేవాలయం పోరీ గర్వాల్.....	181
111 బాఘ్ నాథ దేవాలయం బాగేశ్వర్.....	182
112 బాలేశ్వర దేవాలయం చంపావత్.....	183
113 బినార్ మహాదేవాలయం చమోలి	183
114 శివ గణనాథ ఆలయం ఆల్మోరా.....	183
115 జాగేశ్వర దేవాలయం ఆల్మోరా	184
116 మహా మృత్యుంజయ దేవాలయం జాగేశ్వర్.....	184

117 ముక్తేశ్వర దేవాలయం నైనిటాల్.....	184
118 పాతాళ భువనేశ్వరాలయం పితోరగడ్	185
119 సోమేశ్వర దేవాలయం కౌసాని	185
120 త్రిజుగి నారాయణ దేవాలయం రుద్రప్రయాగ.....	185
121 వృద్ధ జోగేశ్వరాలయం ఆల్మోరా	186
122 చిత్రై గోలు దేవాలయం ఆల్మోరా.....	186
123 పూర్ణ గిరి సిద్ధ దేవాలయం చంపావత్.....	186
124 చంద్ర బదిని దేవాలయం టెహ్రీ.....	187
125 కార్తీక స్వామి దేవాలయం రుద్రప్రయాగ.....	187
జమ్మూ కాశ్మీర్.....	188
126 ముస్లిమ్ పూజారి గా ఉన్న మహాలాకా శివాలయం పెహల్లాం	188
హిమాచల్ ప్రదేశ్.....	190
127 వైద్య నాథ శివాలయం వైద్యనాథ్	190
128 మణికర్ణిక దేవాలయం కులూ	192
129 బిజిలీ మహాదేవాలయం కులూ లోయ	193
130 ద్రోణాచార్యుడు నిర్మించిన సదాశివ బారి దేవాలయం ఊనా	194
గుజరాత్.....	195
131 అరేబియా సముద్రం లో శివాలయం కొలియోక్	195
132 విషహర నాగేశ్వర దేవాలయం ద్వారక.....	197
133 -శివలింగం లేని పిం ప్లేశ్వర మహాదేవాలయం -సాల్లి.....	197
రాజస్థాన్.....	200
134 అచలేశ్వర మహా దేవాలయం రాజస్థాన్.....	200
135 శ్రీ భండ దేవా శివాలయం రాంఘర్.....	202
136 బిసల్లేవ శివాలయం బిసల్పూర్.....	203
137 ఏకలింగ దేవాలయం కైలాస్ పూరి (ఉదయపూర్).....	203
138 చోముఖ ఖైరవ దేవాలయం ఝున్ ఝును	204

139 ఘుష్కేశ్వర జ్యోతిర్లింగ దేవాలయం సవాయ్ మధోపూర్.....	205
140 నల్లేశ్వర గుహాలయం ఆల్వార్.....	205
141 పర హేద శివాలయం బన్స్ వారా.....	206
142 పరశురామ మహా దేవాలయం పాలి.....	206
హర్యానా.....	206
143 భూతేశ్వరాలయం జిండ్(హర్యానా).....	206
144 మార్కండేయ మహా దేవాలయం చామోర్షి.....	207
145 సిద్ధేశ్వర మహా దేవాలయం నైమిశారణ్యం.....	208
146-సిద్ధేశ్వర మందిరం -ద్వారక	208
ఉల్లీ.....	209
147 గౌరీ శంకర దేవాలయం ఢిల్లీ.....	209
148 శివ మందిరం ఢిల్లీ.....	209
పశ్చిమ బెంగాల్.....	209
149 తారకేశ్వర దేవాలయం హుగ్లీ.....	209
మధ్య ప్రదేశ్.....	210
150 పశుపతి నాథ దేవాలయం మంద సార్.....	210
దర్శనీయ దేవీ ఆలయాలు.....	213
ఆంధ్రప్రదేశ్.....	213
శ్రీ దేవి ఆజ్ఞాలో దేవీపురం లో వెలసిన శ్రీ చక్రాలయం.....	213
అరుణాచల ప్రదేశ్.....	215
అక్షయ గంగ పార్వతీ మందిరం.....	215
అస్సాం.....	217
అస్సాం లో కామాఖ్య ఆలయం.....	217
విషం హరించే మానసా దేవి ఆలయం.....	219
త్రిపుర.....	219
శ్రీ త్రిపుర సుందరీ ఆలయం.....	219
జమ్మూ -కాశ్మీర్.....	221

వైష్ణవ దేవీ ఆలయం	221
మహా మాయా దేవి ఆలయం	222
పశ్చిమ బెంగాల్	223
హిమాచల్ ప్రదేశ్.....	223
చాముండి దేవి ఆలయం.....	223
రేణుకా దేవి ఆలయం.....	224
జ్వాలాముఖి ఆలయం	224
వజ్రేశ్వరీ దేవి ఆలయం.....	225
గోవా.....	225
శాంత దుర్గాలయం.....	225
పార్వతి అంశ లో వెలసిన మహా లక్ష్మి ఆలయం	226
హర్యానా	226
జ్వాలా మాలేశ్వరీ దేవి ఆలయం.....	226
కురుక్షేత్రం లోని సావిత్రి శక్తి పీఠం.....	227
మాని మజ దేవీ ఆలయం	227
శీతలాదేవి మందిరం	227
జయంతి దేవి మందిరం	228
గుజరాత్.....	228
అరసురి అంబాజీ ఆలయం.....	228
చంద్ర భాగా శక్తి పీఠం.....	229
రాజస్థాన్	229
పుష్కర గాయత్రీ ఆలయం.....	229
ఒరిస్సా	232
విరజా దేవీ ఆలయం	232
మహారాష్ట్ర.....	233
నాసిక్ లో భ్రామరీ దేవి ఆలయం.....	233
తుల్జా లో హింగులా దేవి ఆలయం.....	234
కొల్హాపూర్ శ్రీ మహా లక్ష్మి ఆలయం	235

శ్రీసంతోషి మాత దేవి ఆలయం.....	237
రేణుకా మాత ఆలయం	239
చత్తీష్ గడ.....	242
దంతేవాడ దంతేశ్వరీ దేవి ఆలయం.....	242
మధ్యప్రదేశ్.....	243
ఉజ్జయిని మహా కాళీ ఆలయం	243
ఉత్తర ప్రదేశ్.....	244
ప్రయాగలో లలితా(అలోపీ దేవి) దేవి ఆలయం.....	244
లలితా దేవి ఆలయం	245
కాశీ విశాలాక్షీ దేవి ఆలయం	246
అన్నపూర్ణా దేవి ఆలయం	247
రామగిరి లో శివానీ దేవి ఆలయం	248
బృందావనం లో ఉమా దేవి ఆలయం	248
పశ్చిమ బెంగాలో.....	249
కలకత్తా మహా కాళీ దేవాలయం.....	249
1887 నాటి ఆలయం.....	250
బహుళా దేవి ఆలయం.....	251
ఉచానీ లో మంగళ చండిక.....	251
యోగాధ్యా దేవి ఆలయం	252
బ్రామరీ దేవి ఆలయం.....	253
కీరీట కోన లో విమలాదేవి మందిరం.....	253
గర్భా దేవి ఆలయం	254
విభాస లో కపాలినీ దేవి ఆలయం	254
కుమారీ దేవి ఆలయం	254
నల్లూతేశ్వారి దేవి ఆలయం	255
అట్టహాస్ లోని పుల్లార దేవి ఆలయం.....	255
నందిపురం లో నందికేశ్వరిదేవి ఆలయం	256
కర్ణాటక.....	256

దర్శనీయ మహాదే(వ-వి)నాయక ఆలయాలు

కొల్లూరు లో మూకాంబికా దేవి ఆలయం	256
హొర్నాడు లో అన్న పూర్ణా దేవి ఆలయం.....	258
మంగళూర్ లో మంగళా దేవి ఆలయం.....	260
మైసూర్ లో చాముండి దేవి ఆలయం.....	262
దర్శనీయ వినాయక దేవాలయాలు	265
1 బొంబాయి లోని శ్రీ సిద్ధి వినాయక దేవాలయం.....	265
2 స్వేతార్క గణపతి దేవాలయం -కాజి పేట్	266
హేరంబ గణపతి ఆలయం.....	268
4 క్షిప్ర గణపతి దేవాలయం	268
5 ఉచ్చిష్ట గణపతి దేవాలయం.....	270
6 మాణిక్య గణపతి దేవాలయం.....	271
7 తేయూర్ ఆలయం.....	271
8 కార్పాక గణపతి దేవాలయం తమిళ నాడు	272
10 లక్ష్మీ గణపతి దేవాలయం బిక్క వోలు	273
11 మహా గణపతి దేవాలయం నెల్లూరు	273
12 వర సిద్ధి వినాయక దేవాలయం సికందరాబాద్.....	274
13 గణేశ రథదేవాలయం మహా బలిపురం	275
14 వరసిద్ధి వినాయక దేవాలయం లేబూరు.....	276
15 అష్ట సిద్ధి వినాయక దేవాలయాలు.....	277
17 అష్ట సిద్ధి వినాయక దేవాలయాలు(నసాగింపు).....	279
17 సాక్షి గణపతి దేవాలయం శ్రీ శైలం	281
18 మహా గణపతి దేవాలయం పెర్నాకిల	282
19 మహా గణపతి దేవాలయం కాసర్ గోడ్	283
20 డుండి వినాయక దేవాలయం కాశి	284
21 కాశీ లో వినాయక విగ్రహాలు	285
22 కాశి లో వినాయక విగ్రహాలు.....	288
23 32 రకాల గణపతులు	290

24 32 రకాల గణపతులు	291
విత ఆలయాలు -విచిత్ర విషయాలు.....	297
విత ఆలయాలు -విచిత్ర విషయాలు.....	298
ఆంధ్రప్రదేశ్.....	298
రావణ బ్రహ్మ వాహనం వై ఊరేగే క్షీర లింగేశ్వరుడు	298
అభిషేక జలం హరించే ఉమా కమండ లేశ్వరుడు.....	298
నాట్యాభినయ కరణాలు ఉన్న కూచిపూడి రామ లింగని గుడి.....	298
స్వయంభు లింగం తాడిపత్రి.....	299
మత సామరస్యం విలసిల్లే కదిరి సమాధి	300
కంచు శబ్దం చేసే రాతి నంది	300
అభిషేక జలాన్ని మాయం చేసే మహేశ్వరుడు.....	300
లింగోద్భావాన్ని చూపే శివ లింగం.....	300
అయిదంతస్తుల మహా ద్వారం ఉన్న పుష్పగరి.....	301
తేళ్ళ మండపం	301
నూతిలో గణపయ్య -కాణిపాకం.....	302
కుంభ కర్ణుడి విగ్రహం ఉన్న పెనుగొండ.....	303
మద్యం మాన్పించే పాండు రంగడు.....	303
బొల్లి కొండ రంగ నాడుడు	304
పంచ లింగాలున్న శివుడు	305
దక్షిణ ముఖ మాణిక్య రంగనాడుడు.....	305
రథోత్సవం నాడు విసిరినవి తింటే రోగనివారణ చేసే కదిరి నరసింహుడు.....	305
మొగలి షాదల వాసన లో మత్తెక్కించే బుగ్గ సంగమేశ్వరుడు.....	306
సిద్ధాసనం లో శివుడు.....	306
600 ఏళ్ళ మర్రి మాను.....	307
నున్నగా మెరిసే హేమావతి నంది	307
పచ్చ రాతి పార్శ్వ నాడుడు.....	307
గుహాలయం -కైలాస కోన	308
విరూపాక్ష పురం లో అర్థ నారీశ్వరలింగం	308

ద్రౌపదీ దేవికి ఆలయం -యామగాని పల్లె.....	309
నంది విగ్రహం ఉన్న గ్రామ దేవత ఆలయం	310
యానాది దంపతుల విగ్రహాలకు పూజ.....	310
పురుషాంగా శివ లింగం -గుడి మల్లం	311
రాతి గుండ్లను ఖడ్గం తో నిలువనూ చిల్పిన బోయ కొండ గంగమ్మ	311
చెట్టులోపల ఆలయం	312
పూజారికి భయం కల్గించే అవణాక్షమ్మమ్మ అమ్మవారు	312
శయన ముద్ర లో ఉన్న శివుడు -శ్రీ పల్లి కొండేశ్వరుడు.....	312
అభిషేకం నోచుకోని తిరుపతి గోవింద రాజ స్వామి	313
త్రిమూర్త్యాత్మక అన్నవర సత్యదేవుడు.....	314
శివలింగం పై రెండు కపోతాలున్న రాజోలు	314
రాతి ఊయల ను ఊపితే ఊగే కుమారారామం.....	314
కొప్పు ఉన్న శివలింగం -పలివెల.....	315
18 లింగాలున్న ద్వారపూడి	315
కలరా నుండి కాపాడే మరిడమ్మ అమ్మవారు	315
నంది కొమ్ములలో వెలుగు ఉన్న "నంది వెలుగు"	316
కాకి వాలని కోటప్ప కొండ.....	316
దక్షిణాది పూర్తి క్షేత్రం -వడాలి	317
అరచేతిలో నీటి చుక్క పడితే పిల్లలు పుట్టే -పాల వంక	317
పిడకల వేట చేసే -వైరుప్పల.....	318
కర్నాటక అక్క మహాదేవికి ఇక్కడ మహా గుహ	318
నరకాసురుడిని చంపిన ప్రదేశం -నడకుదురు	318
జాంబ వంతుని తో కృష్ణుడు పోరాడిన -మన్నారు పోలూరు	319
అమ్మవారిపై చంద్ర కిరణాలు పడే భైరవ కోన	319
త్రివేణి సంగమం -సురభేశ్వర కోన.....	320
ఆది శేషుడిని ఆయుధం గా ధరించిన చెన్న కేశవుడు -మార్కాపురం.....	320
పూల మాల ఆకారం లో కొండలున్న -మాల్యాద్రి	321
ఏక కాలం లో వైఖానస, స్కార్త ఆగమాల ప్రకారం కల్యాణం జరిగే -ఇక్షుపురి	321

గోడ్రాలికి సంతాన అనుగ్రహించే తిరుమల నాడుడు	322
స్వామి కల్యాణాన్ని కనులారా చూసే గరుత్మంతుడు -చదల వాడ	322
పల్నాటి బ్రహ్మ నాయుడు నివశించిన వీర మేడిపి	323
జ్వాలాముఖి అమ్మ వారే జాలమ్మ	324
ఇప్ప చెట్టు మొదలే శ్రీ ముఖ లింగం	325
డోలోత్సవం ప్రధాన మైన శ్రీ కూర్మం	325
నేల మాలిగ లో ఉన్న లింగం -శ్రీ కూర్మం	326
జింక చర్మం తో కప్పు బడిన మల్లికాజనుడు	326
శ్రీకృష్ణం జిల్లాలో సంగమేశ్వరం	326
మహాశివుని గోహత్యా పాతకం పోగొట్టిన మహేంద్ర గిరి	327
గ్రానైట్ రాతి నంది -అప్పికోండ	327
భూమి నుండి అయిదు జలధారలు పైకి పొంగే పంచ దార	328
సింగపూర్ అమ్మ వారి దేవాలయం -సీతమ్మ దార	328
మరుగుజ్జు బొమ్మలున్న బిక్కవోలు గోలింగేశ్వర దేవాలయం	329
శివకేశవ అభేదాన్ని తెలిపే కాళీ ఆలయం	329
నవతాళ నూకాంబిక -గవర పాలెం	330
ధార గంగమ్మ ఆలయం -పుణ్య గిరి	330
త్రినాథ దేవాలయం	331
లకుళీశ విగ్రహమున్న పాశుపత దేవాలయం	331
పదహారు చేతులు ఉన్న నటరాజు -జయతి	331
పాండవులు ఆయుధాలు దాచిన జమ్మి చెట్టు	332
రంగులు మార్చే సోమ లింగం	332
జటాజూటం ఉన్న లింగ మూర్తి	332
మద్ది చెట్టు ఆంజనేయ స్వామి	333
వర్షం కురిపించే విమల నాథ జైన విగ్రహం	333
తాటికి పేరుతో ఈశ్వరుడు	334
కూర్మ రూపం లో వేణుగోపాలుడు	334
అష్ట దిక్పాలకులు సతీ సమేతం గా కొలువైన రా జ రాజేశ్వర ఆలయం	335

సాయెబు గారి పిలుపు కు బడులిచ్చిన ఒంటిమిట్ట రాముడు	335
మరో వీసా సామి సామ్యనాదుడు	336
మరో మకర జ్యోతి లా కనిపించే మల్లె కొండ.....	336
బ్రహ్మం గారు స్వయం గా చెక్కిన వీర బద్రుడు	337
తడి వస్త్రాలలో ప్రదక్షిణ చేయాల్సిన అల్లాడుపల్లె వీరబద్రుడు	337
శాంత స్వరూప వీర బద్రుడు.....	337
వెంకన్న వెనుక హనుమన్న	338
తెలంగాణా	338
400 ఏళ్ళుగా నిరంతరం వెలిగే అఖండ జ్యోతి -అగస్త్యేశ్వరాలయం.....	338
జైన వాస్తు లోశ్రీ లక్ష్మీ నారాయణ ఆలయం	339
నిరంతర జల ప్రవాహం ఉండే బుగ్గ రాజేశ్వరాలయం.....	339
జైన బౌద్ధ శైవ వైష్ణవ సంప్రదాయం లో సోమేశ్వరాలయం	340
కర్త ముక్కల నరసింహుడు	340
అరుదైన ప్రత్యంగిరా దేవి ఆలయం -దిల్లూక్ నగర్	340
ముస్లిం ఇచ్చిన భూమిలో విరోబా ఆలయం	341
మన జీవితాల చిట్టా రాసే చిత్రగుప్తుడికి గుడి	341
బండకు మొక్కితే మొక్కులు తీర్చే -వేముల వాడ	341
రెండు రంధ్రాలున్న కాళేశ్వర లింగం	342
హరి హర క్షేత్రం ధర్మ పురి.....	342
అరుదైన ఆది వరాహ క్షేత్రం -కమాన్ పూర్	343
స్వామి కోనేటి నీరే చిడా పీడా నివారిణి -కొత్త గట్టు	343
అరుదైన పంచ ముక్తేశ్వరుడు -రాయి కల్	343
దశరథుని శ్రాద్ధ కర్మలు చేసిన- ఇల్లెందు కుంట	344
అరుదైన సత్యభామా సమేత వేణు గోపాలుడు -ఇర వెండి	344
గోదారి లో వేడి నీటి బుగ్గలు -గుండాల	344
ఉగాది నాడు ముస్లిం లు దర్శించే నరసింహుడు	345
జటాయువు రెక్క విరగ గొట్ట బడ్డ -శ్రీ రామ గిరి.....	345
కొమ్మలే పిల్ల చెట్లు అయిన -పిల్లల మర్రి	346

మూడు కొండల వెంకన్న -మన్యం కొండ.....	346
18 కులాల వారు పూజించే -ఏడు పాయల దుర్గమ్మ	346
ముక్కోపి మారుతి -చింతల రేవు	347
తెలంగాణా లోనే అతిపెద్ద ఆంజనేయ స్వామి విగ్రహం -తోనోగండ్ల	347
మొగలి పూల తో అర్చింప బడే -కేతకీ సంగమేశ్వరుడు	348
శ్రీ మూర్తులు కలిసి ఉన్న విగ్రహమున్న చోటు -జరాసంగం	348
యోగ లింగం ఉన్న -సిద్ధ క్షేత్రం	349
మత సామరస్యం తో వెలిగే వేములవాడ	349
రోగాలు కుదిర్చే యాదగిరి నరసింహ స్వామి	350
కంకణంకట్టుకొంటే కళ్యాణం చెయించే పాలెం నరసింహుడు	351
పెరిగే శ్వేత లింగం -మేల్ల చెరువు	351
కోటోక్క లింగాల కొలను పాక	351
పరశు రాముడు స్థాపించిన చివరి లింగం -చెరువు గట్టు	351
చాయా సోమేశ్వరాలయం -పానగల్లు	352
పచ్చల సోమేశ్వరాలయం -పానగల్లు	352
ధ్వజ స్తంభం వై శిల్పాలు -దోమ కొండ.....	353
పాన వట్టం లోపల ఉన్న శివ లింగం -బిక్కనూర్.....	353
పేడతో కొట్టించుకొనే కాల బైరవుడు -కామా రెడ్డి.....	353
కీసర గుట్ట గా మారిన కేసరి గిరి	354
వీసాలిప్పించే బాలాజీ -చిలుకూరు.....	354
అనంత పద్మనాభుడు -అనంత గిరి	354
దామ గుండాన్ని దర్శిస్తే యమ గండం ఉండదు	355
ఆది శేషుడు పడగ పట్టే శ్రీ రాముడు-బంటుమిల్లి	355
అశ్వినీ దేవతలుగా భావింప బడే సప్త వృక్షాలు -ఎన్కొతల	355
బదాసీ జైన మందిరం స్థానం లో పద్మాక్షి ఆలయం	355
ఒకప్పుడు బంగారు కాంతులు వెదజల్లిన శివలింగం.....	356
119-ఉపాలయాలు 24 ఉన్న గణ పురం.....	356
పశ్చిమ దిశలో శ్రీ విరభద్ర స్వామి.....	357

ఓంకార నాదం వినిపించే సోమేశ్వర లక్ష్మీ నృసింహేశ్వరాలయం	357
పుట్టమట్టి త తయారైన మల్లికార్జున స్వామి.....	358
ధర్మపురి స్పెషల్.....	359
తమిళనాడు.....	366
నెర నిరూపణ చేసే శుచింద్ర శివుడు.....	366
విభూతి లో అభిషేకం -తిరు చందూర్.....	366
తంజావూరు బృహదీశ్వరుడు	367
కుంభ కోణం.....	367
చిదంబర రహస్యం	368
మూడు రోజులు వెలిగే అగ్ని గుండం --తిరువన్నా మల.....	368
అయ్య వారికి దూరం గా అమ్మ వారున్న కంచి.....	369
నిత్యాభిషేకం లేని శివలింగం.....	369
నవగ్రహానుగ్రహమిచ్చిన లోమ్మిడి స్తంభాలు	370
శిరోజాలున్న శ్రీ కృష్ణుడు.....	370
ఆవులింతలోచ్చే ఆలయం	371
తెలుగు వారి ఆశ్రమం	371
దారి చూపే ముక్కు పుడక “	372
మరకత లింగం తిరువాయూర్.....	372
శంఖాభి షేకం	373
E.N.T.స్పెషలిస్ట్ తిరుచందూర్ సుబ్రహ్మణ్యుడు	373
శివుడి వివాహం జరిగిన తిరుమనం చేరి	374
నేల మాళిగ లో అయిదడుగుల శివలింగం	374
నల్లని రాతిలో నామక్కల్ అమ్మవారు	375
-పది రోజులు కార్తిక దీపోత్సవం జరిగే తిరువన్నామలై	375
ఉప్పులేని ప్రసాదం -బప్పిలియప్పన్ దేవాలయం	376
చుట్ట ను కానుకగా గ్రహించే మురుగన్.....	376
108 నాట్య భంగిమ శిల్పాలలో విరాజిల్లే -చిదంబరం.....	377
పంచాగ్ని మధ్యమం లో కామాక్షి దేవి తపస్సు చేసిన -మాంగాడు.....	378

త్రిమూర్తులు ఒకే ఆలయం లో కనిపించే -సుచీంద్రం	378
మొదటి వెయ్యి రూపాయల నోటుపై బృహదీశ్వరాలయం.....	379
అగ్ని నక్షత్ర వేడుకలు జరిగే -పళని.....	379
శివుడు బృహస్పతి పేరుతో వెలసిల్లిన క్షేత్రం	379
సూర్యుడి లో సహా నవగ్రహాలు.....	380
పుదుచ్చేరి	381
బంగారు కాకి వాహనంకల శనీశ్వరుడు	381
మీసాల కిష్టమూర్తి	381
కర్ణాటక.....	382
ద్వాదశం రాసుల పై సూర్య కిరణ ప్రసారం -శృంగేరి.....	382
శివుని పంచలింగాలున్న తలకాడ్.....	382
నీటి వరవడిలో ఏర్పడ్డ ఆలయం	383
18లిపులు ఉన్న గుహాలయం.....	383
ఘటోత్కచుని ఆశ్రమమే చిత్రదుర్గ	383
సుల్తాన్ కుమార్తె మనసు దోచిన క్రీష్ణయ్య	384
అక్కడి మట్టి ఔషధ సమానం	384
నాగర శిల్ప నిర్మాణ దేవాలయాలు	385
అంధకాసు రాంతక శివ	385
ప్రకృతిసిద్ధ గని వీర భద్ర దేవాలయం దేవాలయం.....	385
పాముల నిలయం హవేరి	385
బొమ్మలిస్తే సంతోషించే శివుడు.....	386
76 స్తంభాల పై కప్పున్న ఆలయం.....	386
దేవాలయ సంగమం సిద్ధేశ్వర గలగేశ్వరాలు	387
గోవా.....	387
శ్రీ రామ పంచాయతనం ఆలయం	387
పార్వతి అమ్మ వారికి అటు ఇటు శివ కేశవులు	387
మోహినీ రూపంలో విష్ణువు	388
పార్వతి అంశ లో వెలసిన లక్ష్మీ దేవి	388

కేరళ.....	388
ధన్వంతరి ఆలయం.....	388
గురువు, వాయువు ల ఊరు గురవాయూరు	389
శైవ జైన వైష్ణవ సామ రాస్యానికి ప్రతీక ధర్మస్థల	389
మధ్య ప్రదేశ్.....	390
పసుపు రంగు ఇసుక రాయి లో నిర్మించిన దేవాలయం.....	390
ఇక్కడ రావణుడే దేవుడు.....	390
చితా భాస్మంలోనే అభిషేకం	391
మధ్య పాన శివుడు	391
కృష్ణుడు చదివిన గురుకులం.....	391
పట్టు వదలని విక్రమార్కుని స్థలం	392
విషయ వాంచా హరుడు గుప్తేశ్వరుడు.....	392
శ్రీ చక్రాకృతిలో అమ్మ వారి ఆలయం.....	392
అసంపూర్తి భోజేశ్వరాలయం.....	393
మధ్య చీలిక ఉన్న ఓంకారేశ్వర లింగం	393
లక్ష్మణ రేఖ ను చూపేఆలయం -నాచ్చ దేవాలయం.....	394
చత్తీస్ గఢ.....	394
నయాగరా ను తలపించే చిత్ర కూట జలపాతం.....	394
1600 అడుగుల ఎత్తు లో ఉన్న అమ్మ వారి ఆలయం	395
లక్ష్మణ స్వామికి మందిరం	395
త్రీవేణి సంగమం -రాజం	395
గుజరాత్.....	395
నిర్మాణం లో సున్నం ఉపయోగించని మొదేరా ఆలయం	395
గల్ఫ్ ఆఫ్ కాంబే ను అద్భుతం గా చూపే “పలిటవశిఖరం	397
1108 శివ దేవాలయ సముదాయం.....	398
వృక్షమే కనీ పించని దారుకా వనం.....	398
మాత్రు వంశం వారికి మాత్రమె పిండ ప్రదానం చేసే సిద్ధ పూర్ మందిరం	398
పగలు ఒక చోట, రాత్రి వేరే చోట ఉండే అమ్మ వారి ఆలయం	399

బంది పోటు దొంగల బారి నుండి కాపాడిన యోధుడికి గుడి.....	399
కోడి పుంజు వాహనం గల పిల్లల దేవత.....	399
పిండాలు నీటి లో తేలే సరో వరం	399
6సార్లు కాశి యాత్ర =1సారి మహి సాగర యాత్ర.....	400
శంఖం లో మాత్రమే అభిషేకం జరిపించుకొనే శివుడు.....	400
11 శిరస్సులు, 22చేతులు ఉన్న హనుమాన్.....	400
హనుమ కుమారుడికి ఆలయం	400
పిల్లల కోసం ముస్లిం దర్గా లో ఉయ్యాల కట్టటం.....	401
గోపికలు ప్రాణ త్యాగం చేసిన గోపీ తలాబ్.....	401
400కిలోల బరువున్న ఇత్తడి గంట.....	401
హనుమాన్ ఆవహించి ఊగిన విగ్రహం.....	401
అజ్ఞాత వాసానికి ముందు పాండవులు దర్శించిన అమ్మ వారు.....	402
హిడింబాసుర వనం -మహాలగాం	402
అయన మార్పు లో రవి కిరణాలు పడే గణ పతి విగ్రహం.....	402
పంజాబ్.....	402
కల్నాయే కైలాసం.....	402
ధిల్లీ-హర్యానా	403
చిట్టడవి మధ్య సూర్య దేవాలయం	403
డమ డమా లేక్	403
శ్రాద్ధ భూమి	403
కురు క్షేత్ర యుద్ధం ప్రారంభమయిన -కర్నాల్.....	404
దిగంబర జైన మందిరం -హిస్సార్.....	404
నందిశ్వరుడిని నాగలి కి కట్టి దున్నిన నేల -కురుక్షేత్రం	404
గీత బోధించిన ప్రదేశం -జ్యోతి సార.....	405
త్రిశూల సహిత శివ లింగం -దానేశ్వార్.....	405
కనులు మూసుకొని ఉన్న అమ్మ వారు.....	405
లింగ రూపం లో అమ్మ వారు.....	405
బౌద్ధ పగోడా ఆకారం లో శివుడి గుడి.....	405

కొండల్ని లోలిచి కట్టిన ఆలయం	406
పంచ ముఖ శివుడున్న -మండీ.....	406
జమ్మూ కాశ్మీర్.....	406
ఆదిశంకరాచార్యుల వారి పేర పర్వతం.....	406
నల్ల పాల రాతి విగ్రహం	407
శివ, విష్ణు లకు ఒకే ఆలయం	407
సంక్రాంతికి మాత్రమే ముఖ దర్శన మిచ్చే అమ్మ వారు.....	407
ఒకే చోట శివ సరస్వతీ ఆలయాలు.....	407
చెకు ముకి రాళ్ళ శివ లింగం.....	407
శ్రీ మహా విష్ణువు పడుకొన్న చోటు	408
విగ్రహాలబదులు మాడు శిరసులున్న అమ్మవారు -వైష్ణవి దేవి	410
హిమాచలప్రదేశ్.....	410
గుడిసె ఆకారపు లక్షణ పేరుతో దుర్గాలయం -భారౌర్	410
ఉత్తర ప్రదేశ్ (ఖండ)	411
వరాహ మూర్తి ఒంటి నిండా దేవతలే.....	411
శివుడు ఆలకించిన ఆకాశవాణి	411
విరామం లేని అభిషేకం.....	412
భారత మాతకు ఆలయం	412
సజీవంగా ఉన్న బిటర్గావ్ ఇటుక దేవాలయం.....	412
బెహ్లా బుజర్గ్ జగన్నాథ వాన దేవాలయం.....	412
జార్ఖండ్	413
పూరి లో లాంటి జగన్నాథ మందిరం -రాంచి.....	413
బీహార్.....	413
బుద్ధ భాగ వానుని సిద్ధి సాధన లను తెలిపే మహా బోధి.....	413
జేంద్రద్రి మోక్షం జరిగిన చోటు	413
”శివ “అని మాత్రమే పిలువ బడే శివుడు	414
55మీటర్ల ఎత్తైన మహా బోధి దేవాలయం -బీహార్	414
మహారాష్ట్ర.....	415

చిన్న గుంట లాంటి శివ లింగం	415
పంచ భూతాత్మక శివుడు	415
భూమి లో పాతుకు పోయిన శివ లింగం.....	415
శివ లింగానికి వెనక నంది ఉన్న ఆలయం.....	416
ఉగాది నాడు సూర్య కిరణ స్పర్శ చే పులకించే కోపేశ్వరుడు	416
దత్త క్షేత్రం -నరసాబా వాడి.....	417
రద్దీ ఉండని ప్రుశ్నేశ్వరాలయం	417
రాజస్థాన్	417
నాలుగు ముఖాలున్న లింగం	417
రాజస్థాన్- ఖాటు	418
ఒరిస్సా	419
9999 దేవాలయాలున్న భువనేశ్వర్	419
రెండస్తులలో శివలింగం	420
యెర్ర ఇసుక దేవాలయం.....	420
ముగురమ్మల అంశాల లో భిరిజా దేవి	420
నల్లని గోపురం కోణార్క ప్రత్యేకత.....	420
యోగినులకు గుడి.....	421
పాలు పోస్తే వెంటనే మాయం చేసేకొండ.....	421
విష్ణు మూర్తి ప్రక్కన దుర్గా మాత.....	421
ద్వీపం మధ్యలో ఆలయం.....	422
హనుమంతుడు మోసుకొచ్చిన ఆలయం	422
తండ్రి శివుడి చుట్టూ కొడుకు గణపతి ప్రదక్షిణం చేసిన చోటు	422
65 మీటర్ల ఎత్తైన పూరి జగన్నాథ దేవాలయ	422
అరుణాచల ప్రదేశ్.....	423
సన్యాసుల రక్షణ కు కట్టిన కోట.....	423
రుక్మిణి పార్వతీ దేవిని కొలిచిన కోవెల	423
ఆర్యుల నాటి నాగరకళ చిహ్నాలున్న భీష్మాక్ నగర్	424
పార్వతి శరీరాన్ని విష్ణువు చక్రం లో చేదించిన ప్రదేశం.....	424

హిందువులు బౌద్ధులు సమానం గా అర్చించే గుడి.....	425
అస్సాం	425
హయగ్రీవుడు వెలసిన చోటు.....	425
శ్రీ కృష్ణుడు నరకాసురిని వధించిన ప్రదేశం	425
నర బలికి ప్రసిద్ధి చెందినతామ్రేశ్వరీ దేవాలయం	426
లింగా కారం గా నవగ్రహ మూర్తులు	426
విషహారిణి మానసా దేవి	426
విష్ణు మూర్తి అవతారమే బుద్ధుడు అని తెలియ జేసే ఆలయం	427
పరశు రాముడు గండ్ర గోడ్డలని వదిలేసిన చోటు	427
శుక్రాచార్యుడు ప్రతిష్ఠించిన శివ లింగం	427
దశ మహా విద్యులకు ప్రతిరూపమైన కామాఖ్య దేవాలయ సముదాయం -అస్సాం	428
త్రిపుర.....	428
కూర్మ రూప దేవాలయం.....	428
మణిపూర్.....	429
వన దేవతలకు ఆలయం	429
10 టన్నుల బరువున్న కలశం లో విరాజిల్లే సోమనాథ స్వామి	429
విదేశాలలో	430
ప్రపంచం లోనే వింత బౌద్ధాలయం -జావా	430
రాజు దేవుడిగా పూజింపబడే దేవాలయం -పో క్లాంగ్ యాగ్రై	431
మరికొన్ని వింతలు	431
యమ ధర్మ రాజుకు ఆలయాలు	431
కదిలే స్తంభాలున్న ప్రాంతాలు	432
స్త్రీలకు ప్రవేశం లేని ఆలయాలు.....	432
సంగీత స్తంభాలున్న దేవాలయాలు.....	432
గుహాలయాలు.....	433
శ్రీ శంకర	435
శ్రీ అది శంకరాచార్యుల వారి జన్మ క్షేత్రం -కాలడి.....	435
శ్రీ శంకరం లోక శంకరం.....	438

మాతృ పంచకం.	446
శ్రీ శంకర స్మరణం.....	448
పరమాచార్య పదం	451
జ్ఞాన కనకధార.....	453
శ్రీ శంకరుల లలి (కవి)తా సౌందర్య లహరి.....	455
శ్రీ దేవి భండాసుర వధ.....	510
శ్రీ దేవి భండాసుర వధలో అంత రార్థం.....	510
శ్రీలలితా సహస్రనామ విశేషాలు	522
త్రికూట రహస్యం	522
శివానంద లహరి	527
శ్రీ శంకరుల “శివానంద లహరి “ఆంతర్యం	527
సర్వ వేదాంత సారభం –శ్రీ అనుభవానంద స్వామి.....	551
శంకర దిగ్విజయ యాత్ర	551
శ్రీ శంకరుల దేశ పర్యటన.....	554
శంకరుల మాతృమూర్తి ఆర్యాంబ మరణం	556
శ్రీ శంకరుల బ్రహ్మైక్యం	561
అద్వైత భాస్కరులు ఆది శంకరాచార్య.....	562
శ్రీశంకర సాహిత్యం	562
శ్రీ శంకర భాష్య గ్రంథాలు	564
శ్రీశంకర ప్రకరణ గ్రంథాలు	568
చతురామ్నాయ పీఠాలు	571
స్త్రీలకు సన్యాసాశ్రమం	573
ఆధునిక శాస్త్ర వేత్తలకంటే మన మహర్షులు ముందే దర్శించి చెప్పారా ?	576
అయిన్ స్టీన్ దర్శించిన స్పేస్.....	578
సాంఖ్య సిద్ధాంతం –కపిల మహర్షి.....	580
భారతీయ విజ్ఞానం.....	585
భారత మాత దివ్య స్వరూపం	586
కణాద వైశేషిక విశేషాలు	588

మనకు తెలిసీ తెలియని సంగతులు	593
అద్వైతామృతం.....	595
శ్రీ సదాశివ బ్రహ్మాండ్ర కీర్తనల లో అద్వైతామృతం	595
జీవితం.....	595
రామరసం.....	598
రామ రసాయనం.....	600
కీర్తనామృతం.....	603
ఆత్మ బోధ.....	610
బ్రహ్మ నందం	614
శ్రీ మద్దులపల్లి మాణిక్య శాస్త్రి.....	619
శ్రీ స్వర్ణీయ పరచూరి రామకృష్ణయ్య	619
అమెరికా ఫార్లెట్.....	619
స్వర్ణీయ ఆకునూరి వెంకట సుబ్బమ్మ	619
శ్రీ ఆకునూరి రామయ్య	619
శ్రీ కోట సూర్యనారాయణ శాస్త్రి , సీతమ్మ	619
శ్రీ సువర్చలాన్తనేయ స్వామీ ఉయ్యూరు	619
శ్రీ సువర్చలాన్తనేయ స్వామీ ఉయ్యూరు.....	619
శ్రీ మల్లినాద.....	619
శ్రీ సువర్చలాన్తనేయ స్వామీ ఉయ్యూరు.....	619
స్వర్ణీయ ఆకునూరి వెంకట సుబ్బమ్మ	619

అపూర్వ విషయం

సాహితీ బంధువులకు ప్లవ నామ దసరా శుభాకాంక్షలు. సరసభారతి బ్లాగ్ ఏర్పరచి దశాబ్ద కాలం దాటింది. అంతకు ముందు, ఈ కాలం లోనూ నేను రాసిన రచనలన్నీ ఒక చోటుకు చేర్చాలని మా రెండవ అబ్బాయి శర్మ తపన పడుతూ, వాడి ఉద్యోగ దర్మాన్ని నిర్వహిస్తూ ఈ పనికి సుమారు ఆరునెలలముందు శ్రీకారం చుట్టాడు. ఎప్పటికప్పుడు నాకు పురోగతి తెలియజేస్తూ, గొప్ప విజన్ తో ముందుకు సాగుతూ మొట్టమొదటి సారిగా నారచనలు డిజిటల్ గా మార్చి, “సమస్త భక్త శిఖామణులు “ శీర్షిక తో సుమారు 700 పేజీల దేశ భక్తులు, దైవభక్తులు, రాజ్యభక్తులైన మంత్రులు మొదలైన వారి గురించి నేను రాసినవన్నీ క్రోడీకరించి 75వ భారత స్వాతంత్ర్య దినోత్సవ పుణ్య సమయం లో ఆన్ లైన్ లో నాతో అవిష్కరింప జేశాడు. వాడి దీక్షకు కృషికి విజన్ కు అభినందనలు. ఎదో రాసుకొంటూ పోవటమేకానీ, దానికంటే ప్రశస్తి ఉంటుందని నాకెన్నడూ అని పించలేదు. ఇదంతా చూశాక, తప్పులు దిద్దే సమయం లో కొన్ని అసలు నేనే రాశానా అనే అనుమానం వచ్చిన సందర్భాలు కూడా ఉన్నాయి. మా వాడిని అడిగితే “నువ్వే రాశావు నాన్నా “అని జ్ఞాపకం చేశాడు. ఇది నా సాహిత్యజీవితం లో ఒక మైలు రాయి.

ఇంతటి తో ఆగలేదు. నేను వివిధ రామాయణ, భారత, భాగవత,వేద ఉపనిషత్తులు మొదలైన వాటిపై విశ్లేషణ రూపంగా రాసినవన్నీ ఒక చోటికి చేర్చి డిజిటల్ రూపమిచ్చి రెండవ భాగం గా సుమారు 450 పేజీల “వేద, ఇతిహాస, తాత్విక రచనల విశ్లేషణ”గా నామకరణం చేసి విద్యా ప్రదాత శ్రీ వినాయకుని పుట్టినరోజు శ్రీ వినాయక చవితి నాడు నాచేత అవిష్కరింప చేయటం మహదానందం. ఎన్ని సార్లు తప్పుల జల్లడ పట్టినా, కొన్ని కంటికి కనిపించకుండా దూసుకు పోతూనే ఉన్నాయి. ధ,ర,ఙ వంటి అక్షరాలు స్పష్టంగా రాయటానికి జంత్రిక ను నాకు ఎప్పటికప్పుడు అందించి, వేగ వంతంగా రాయటానికి తోడ్పడుతున్న మా మనవడు చి. భువన్ కు ఆశీర్వదించినందున. ఇంతటి అక్షర వారాసి ని చూస్తుంటే అద్భుతమని పిస్తోంది.

మూడవ అంకాత్మక పుస్తకం గా దసరా నాడు దర్శనీయ మహాదే(వ-వి)నాయక ఆలయాలు ఆవిష్కరణ ఇంకో మైలురాయి. ఇప్పటికీ దాదాపు 2000 వివిధ దేవాలయాల విషయాలు చూసినవి, సీకరించినవి బ్లాగ్ లో రాయడం జరిగింది.

ఇంతకు ముందు ప్రచురించిన [దర్శనీయ దైవక్షేత్రాలు](#): 30 దేవాలయాల గురుంచి తెలిపాము [దర్శనీయ ఆంజనేయ దేవాలయాలు](#) & [దర్శనీయ ఆంజనేయ దేవాలయాలు 2 రెండవభాగము](#) రెండు భాగాలు గా 400 దర్శనీయ ఆంజనేయ దేవాలయాలు తెలిపాము.

[సోమనాథ్ నుంచి కాశీ విశ్వనాథ్ దాకా](#) మా కుటుంబం తో చూసిన వివిధ దేవాలయాల గురించి రాయటం జరిగింది.

ఇప్పుడు దర్శనీయ [మహాదేవ ఆలయాలు](#), దర్శనీయ [మహాదేవి ఆలయాలు](#), దర్శనీయ [మహా వినాయక ఆలయాలు](#), వింత ఆలయాలు విచిత్ర విశేషాలు కలిపి మీకు దర్శనీయ [మహాదే\(వ-వి\)నాయక ఆలయాలు](#) గా అందిస్తున్నాము.

ఇంకా కొన్ని భాగాలు వీలువెంట డిజిటలైజ్ చేసి, వేర్వేరు శీర్షికలతో ఆవిష్కరిస్తాము. ఇదంతా మా తలదండ్రుల ఆశీర్వాదాలు, మా ఇలవేల్పు శ్రీ సువర్చలాస్థనేయస్వామి దీవెనలు, శ్రీ సరస్వతీ మాత కరుణా కటాక్షమే అని సవినయంగా మనవి చేస్తూ, మా శ్రీమతి, మాకుటుంబ సభ్యులు అందిస్తున్న ప్రోత్సాహానికి, సాహితీ బంధుల ఆదరాభిమానాలకు అభినందనలు తెలియ జేస్తున్నాను.

గబ్బిట దుర్గాప్రసాద్

15.10.2021

ఉయ్యూరు

ఒక్క నిమిషం

కాలం తో పాటు సాంకేతిక మారింది. ఇంతకు ముందు తెలిసినవి అన్నీ పుస్తకం లో రాసుకొని, సమావేశాలలో అందరికీ వినిపించటం అనేది అలవాటు గా జరిగేది. 2009 నవంబర్ లో సరసభారతి ఉయ్యూరు లో ఒక సాంస్కృతిక సంస్థ గా ప్రారంభం అయ్యి సాహితీ సభలు, ఉగాది కవి సమ్మేళనం, సమావేశాలు స్థానిక గ్రంథాలయాలలో, దేవాలయాలలో జరిగేవి. సరసభారతి చిన్న పత్రిక గా రూపుదిద్దుకొంది.

సహజం గా సైన్స్ టడర్ అవ్వటం వల్ల ప్రతిదీ నా అవసరాలకు మేరకు నేర్చుకోవటం బాగా అలవాటు.. ఈ వయసులో కంప్యూటర్ నేర్చుకొనటం, తెలుగు లో టైపు చేయటం, నోట్స్ తయారు చెయ్యటం ఈమెయిలు రాయటం. సమాధానాలు రాయటం నేర్చుకోన్నవి. బహుశా మా తరం వాళ్ళకంటే ముందుగా కంప్యూటర్ నేర్చుకుని ఇమెయిల్ ద్వారా సాహితీ రచనలు పంపటం ప్రారంభం అయ్యింది ఈ ప్రయాణం. ఇమెయిల్ తెలుగు లో రాసినవి స్కాన్ చేసి. బంధువులకు, మిత్రులకు పంపటం అలవాటు అయ్యింది.

అప్పుడే ప్రసిద్ధ వ్యక్తులు బ్లాగ్ ద్వారా తమ రచనలను, ఆలోచనలను పంచుతున్నారు. పిల్లలు బ్లాగ్ పెడితే అందులో ఇంగ్లీష్ లో రాయటం. తెలుగు వి స్కాన్ చేసిపెట్టటం. ఇది ఒక మెట్టు. సాహితీ బంధు గ్రూప్ తయారుచేసి. సాహితీ మిత్రులకు పంపటం మలి మెట్టు. తెలుగు లో రాయాలంటే సాఫ్ట్వేర్, కీబోర్డ్ ఉండాలి ఎందుకో అది కష్టం గా అనిపించింది. అప్పుడే గూగుల్ యూనికోడ్ తో తెలుగు లో రావాలటం. చాలా బాగా ఉండటం. ఇంగ్లీష్ లో కొడితే తెలుగు లో రావటం అది ఇమెయిల్ లో, బ్లాగ్ లో చేరటం. జరిగింది మొరొక మెట్టు. రోజుకు ఒకటి, లేదా రెండు పోస్ట్స్ తో ప్రారంభం అయ్యి. ఒక అలవాటు గా మారి రోజుకు పది.. డజన్ల వరకూ వెళ్ళింది. బ్లాగ్ ప్రారంభం అయ్యిన తరువాత గ్రామీణ ప్రాంతం నుంచి తెలుగు లో ఉసుల గూడు (బ్లాగ్స్) కూడా రాస్తారు అని ప్రపంచానికి తెలిసింది. తెలుగు బ్లాగర్స్ అందరికీ సరసభారతి బాగా పరిచయం. కూడలి ద్వారా దేశ విదేశాల తెలుగు వారికీ బ్లాగ్ చేరింది.

ఉదయం వారా పత్రికలలో వచ్చే అంశాలతో ప్రారంభం అయ్యి, సాయంత్రం ఒక పుస్తకం, కవి మీద సమీక్ష సాయంత్రం కొన్ని సార్లు రాత్రి బోధు పోయేవరకూ రచనలు జరిగేవి. దాదాపు 10-12 గంటలు నోట్స్ రాసుకోవటం. టైపు చెయ్యటం, ఫోటోస్ కాల్చేట్ చేయటం. ఇమెయిల్ ఇవ్వటం ఇలా... నోషల్ మీడియా విస్తరించి బ్లాగ్ లో రాసింది ఆటోమేటిక్ గా ఫేస్బుక్, ట్వీట్టర్ మొదలైన వాటికి వెళ్ళటం. ప్రపంచమంతా తెలియటం జరిగింది ఇది మరొక్క మెట్టు. అమెరికా ప్రయాణం లో పరిచయం లేని వాళ్ళు కూడా గుర్తు పట్టి బ్లాగ్ గురించి గొప్పగా చెప్పటం విశేష అనుభూతి. బ్లాగ్ లో సాహిత్యం, పుస్తక విశ్లేషణ, సభలు. ప్రయాణాలు. రాజకీయాల, దేవాలయములు, సినిమా, నా దారి. సరసభారతి సమావేశాలు... ఇలా జీవితం లో మనకు తారసపడే ప్రతి అంశం మీద రాయటం అవి నోషల్ మీడియా లో చేరటం జరిగిపోయేవి. టైపింగ్ లో కొన్ని తప్పులు దొర్లినా మంచి మనసుతో దానిని అర్థం చేసుకొని బ్లాగ్ కి సహకరించిన వారి అందరికీ ధన్యవాదాలు.

లాభాపేక్ష, వ్యాపార దృష్టి లేకుండా రాసినవి, సేకరించినవి భావి తరాలకు తెలియాలనేదే ఈ ప్రయత్నం. పుస్తకాలలో నిక్షిప్తమైన వి ఈ తరం, రేపటి తరాలకు అందించటమే ఆశయం. వికీపీడియా కూడా తమ రిఫరెన్స్ కోసం సరసభారతి పోస్ట్స్ లంక వెయ్యటం జరుగుతోంది. ప్రపంచం మొబైల్స్ లోకి మారినప్పుడు అందరూ బ్లాగ్స్ ఆపేసినా సరసభారతి కొనసాగించటం విశేషం. వాట్సాప్ లో కూడా మిత్రులకు గ్రూప్ తయారుచేసి పోస్ట్స్ పంపటం ప్రారంభం. గత రెండు సంవత్సరాలుగా చాలా సౌకర్యం గా ఉండటం తో రోజు ఉదయం పది గంటలకు లైవ్ ప్రోగ్రాం చెయ్యటం అలవాటుగా మారింది. సరసభారతి బ్లాగ్ లో రాసి పుస్తకం రూపం లో వచ్చినవి దాదాపు. 40. అంచెలంచలు గా ఎదుగుతూ పదివేల పోస్ట్స్ కు నేను రాసినవి చేరాయి. ముద్రితం కానివి దాదాపు 500 వ్యాసాలు. పదివేల పేజీలు, యాభై లక్షల పదాలు, రెండు కోట్ల అక్షరాలూ. వీటిని సేకరించి తప్పులు సరి దిద్ది క్రమ పరిచి **అంకాత్మిక (డిజిటల్) పుస్తకాలు** గా ఆవిష్కరించి మీకు అందించే ప్రయత్నమే ఇది.

ఇంతక ముందు రాసిన 'సిద్ధ యోగి పుంగవులు' పుస్తకం లో 35 మంది ప్రసిద్ధ సిద్ధులను దర్శించటం జరిగింది. సరసభారతి మొదటి ప్రయత్నం గా **సమస్త భక్త శిఖామణులు** మనకు తెలియని 200 మందిని దర్శించటం జరుగుతోంది. కొందరి జీవిత చరిత్రలు, ప్రసిద్ధుల చరిత్ర కాకుండా వారి సందేశాలు, జీవిత గమ్యాలు రాయటం జరిగింది. 75 వ స్వాతంత్ర్య దినోత్సవ సందర్భం గా 15-08-2021 అందివటం జరిగింది.

దర్శనీయ మహాదే(వ-వి)నాయక ఆలయాలు

వినాయక చవితి కానుకగా 10-09-2021 అందిస్తున్న రెండో అంకాత్మక (డిజిటల్) పుస్తకం. ఇది పురాణ, ఇతిహాస, వేద, ఉపనిషత్ విషయాల మీద వివిధ రచయితలు రాసిన పుస్తకాలు చదివి అప్పటికప్పుడు సరసభారతి బ్లాగ్ లో రాసిన సమీక్ష సమాహారం మూడవ పుస్తకం : శ్రీ ఘన నామ సంవత్సరం దసరా 15-10-2021 శుక్రవారం “దర్శనీయ మహాదే(వ-వి)నాయక ఆలయాలు” ఆవిష్కరణ

గ్రంథకర్త పరిచయం

దర్శనీయ మహాదే(వ-వి)నాయక ఆలయాలు

పేరు	గబ్బిట దుర్గాప్రసాద్	
జననం	27-6-1940 ఉయ్యూరు కృష్ణాజిల్లా	
తలిదండ్రులు	గబ్బిట భవానమ్మ, మృత్యుంజయ శాస్త్రి	
భార్య	ప్రభావతి	
విద్య	ఎం ఏ, తెలుగు, బి.ఎస్ సి. బి.ఎడ్.	
ఉద్యోగం	ఫిజికల్ సైన్స్ టీచర్, పదానోపాధ్యాయుడు -కృష్ణా జిల్లా పరిషత్ (1963-1998)	
సంతానం	గబ్బిట మృత్యుంజయ శాస్త్రి, సమత లక్ష్మీ నరసింహ శర్మ, ఇందిర నాగ గోపాల కృష్ణ మూర్తి, రాణి వెంకట రమణ, మహేశ్వరి కోమలి విజయలక్ష్మి, సాంబావదాని శ్రీకేత్, ఆశుతోష్, పీయూష్	సంకల్ప, భువన్ సాయి తేజ శ్రీ హర్ష సాయి, హర్షి తాంజని గౌతమ శ్రీ చరణ్, రమ్య
స్వీయ రచనలు	1 ఆంధ్ర వేద శాస్త్ర విద్యాలంకారులు 2 జనవేమన 3 దర్శనీయ దేవాలయాలు 4 శ్రీ హనుమత్ కదా నిధి 5 శ్రీ ఆంజనేయ స్వామి మహాత్మ్యం 6 సిద్ధ యోగిపుంగవులు 7 మహిళా మాణిక్యాలు 8 పూర్వాంగ్ల కవుల ముచ్చట్లు 9 దర్శనీయ దైవ క్షేత్రాలు 10 గీర్వాణ కవుల కవితా గీర్వాణం (3 భాగాలు) 13 దర్శనీయ ఆంజనేయ దేవాలయాలు (2భాగాలు) 15 కేమోటాలాజి పిత డా.కొలచల సీతారామయ్య 16 దైవ చిత్తం 17 బ్రహ్మశ్రీ మద్దులపల్లి శాస్త్రి గారి శతజయంతి కరదీపిక 18 ఆధునిక ప్రపంచ నిర్మాతలు - జీవితాలలో చీకటి వెలుగులు 19 షార్లెట్ సాహితీ మైత్రీ బంధం 20 అణుశాస్త్ర వేత్త డా.ఆకునూరి వెంకట రామయ్య 21 ప్రయోగాత్మక కాంతి శాస్త్ర పరిశోధన పిత డా పుద్దా వెంకటేశ్వర్లు 22 ఊసుల్లో ఉయ్యూరు 23 నోమనాద్ నుంచి కాశీ విశ్వనాథ్ దాకా 24 ఆధునిక ఆంధ్ర శాస్త్ర రత్న మాణిక్యాలు 25 వ్యాఖ్యాన చక్రవర్తి కోలచలం మల్లినాథ సూరి 26 విదేశీ సంస్కృత విద్వాంసులు.	
సంపాదకత్వం	సరసభారతి ప్రచురించిన పుస్తకాలు 1 జ్యోతిస్సంశ్లేషణం 2 ఉయ్యూరు ఊసులు 3 నవకవితా వసంతం 4 మా అక్కయ్య 5 “ఆదిత్య హృదయం” 6 త్యాగి పేరేడీలు” 7 శ్రీరామవాణి 8 మా అన్నయ్య 9 శ్రీ సువర్చలా వాయి నందన శతకం 10 శ్రీ సువర్చలా మారుతి శతకం 11 శ్రీ సువర్చలేశ్వర శతకం 12 వసుదైక కుటుంబం 13 Nuclear Scientist Dr.Akunuri Ramayya 14 సాహితీ స్రవంతి (సాహితీ మండలి తరపున	

దర్శనీయ శివాలయాలు

దర్శనీయ మహాదేవ ఆలయాలు

కృష్ణా జిల్లా

1 శ్రీ మల్లికార్జున దేవాలయం విజయవాడ

కృష్ణా జిల్లా విజయవాడలో పవిత్ర కృష్ణా నదీ తీరం లో ఇంద్రకీలాద్రి పై కొలువున్న శ్రీ మల్లికార్జున దేవాలయం సుప్రసిద్ధమైనది, దేవతల కోరిక లనుసరించి దుర్గా దేవి మహిషాసుర మర్ధిని రూపం లో ఈ కొండపై వెలసింది, స్వర్ణ కాంతులతో వెలిగే అమ్మవారిని కనకదుర్గ గా ఆరాధిస్తారు, ఇక్కడే అమ్మవారి సమక్షం లో పరమేశ్వరుని కూడా కొలువుండేట్లు చేయాలని బ్రహ్మ దేవుడు సంకల్పించి ఇక్కడ శతాశ్వ మేధ యాగాన్నిచేశాడు,. మహా శివుడు బ్రాహ్మ భక్తికి సంతోషించి జ్యోతిర్లింగ స్వరూపునిగా ప్రత్యక్షమై దర్శన మిచ్చాడు, ఈ జ్యోతిర్లింగాన్ని బ్రహ్మ మల్లికా పుష్పాలతో భక్తిగా పూజించాడు, కనుక ఈ జ్యోతిర్లింగానికి మల్లికార్జునుడు అని మల్లేశుడు.అని పేరు,, బ్రహ్మ నిశ్చల భక్తికి ప్రీతి చెంది బ్రాహ్మలోకానికి అధిపతిని చేశాడు

పరమేశ్వరుడు. ఈ కొండమీడనే బ్రహ్మ దుర్గా మల్లేశ్వరస్వాముల పవిత్ర కళ్యాణ మహోత్సవాన్ని మొదటి సారిగా జరిపించాడు, అప్పటినుంచి ఆ సంప్రదాయం ఇప్పటిదాకా కొనసాగుతూనే ఉంది,

శ్రీ కనకదుర్గ వెలసిన స్థలానికి ఉత్తరం గా కొంచెం దిగువ భాగం లో మల్లికార్జున స్వామి వెలిశాడు, బ్రహ్మాన్తాది దేవతాలందరూ ఇక్కడి మల్లికార్జున స్వామిని అర్చించారు, కలియుగం లో అగస్త్యమహర్షి ఇక్కడికి వచ్చి స్వామిని దర్శించి మల్లేశునికి “జయ సేనుడు “అనే పేరుతో అర్చన చేశాడని ఐతిహ్యం, కాలప్రభావం లో మల్లేశ జ్యోతిర్లింగం అంతర్నిహితమైంది, అప్పుడు శ్రీ ఆది శంకరాచార్య స్వామి ఇప్పుడున్న చోటనే మల్లేశ్వర లింగాన్ని మళ్ళీ ప్రతిష్ఠించారు, మల్లికార్జునుడు మహా మహిమాన్వితుడైనా ఈ క్షేత్రం కనకదుర్గా క్షేత్రం గానే పేరు పొందింది, లేడీస్ ఫస్ట్ మాత్రమే కాకుండా ఫాస్ట్ కూడా కదా, దేవుళ్ళకైనా ఇది తప్పదు.దేవాలయం ఎత్తైన గొప్పరం తోఉంటుంది, ఆద్దాల భవనం ఇక్కడిప్రత్యేకత, శివరాత్రి దసరా ఉత్సవాలు, మాఘమాసం లో కళ్యాణ మహోత్సవాలు చూడ దగినవి, అమ్మవారి తెప్పోత్సవం కమనీయం రమణీయం, ఈ ఆలయం నుండి విజయవాడ పట్టణశోభ దర్శించవచ్చు. రైల్వే బ్రిడ్జిలు, కృష్ణానదీ ప్రవాహ నోయగాలు కను విందు చేస్తాయి,

ఇంద్ర కీలాద్రి పై కనకదుర్గా దేవి వెలసిన తర్వాత సతీ వియోగాన్ని భరించలేని సదాశివుడు ఇక్కడికొచ్చి అమ్మవారికి ఉత్తరాన కింద భాగం లో వెలిశాడని మరో కథ ఉన్నది, కనుక ఈ క్షేత్రం శ్రీ దుర్గా మల్లేశ్వర క్షేత్రమైంది, అమ్మవారి మహిమలతో బాటు అయ్యవారి మహిమలూ బాగా ప్రచారం లో ఉన్నాయి, ఈ మహిమాన్విత విషయాల శాసనాలు

కూడా లభిస్తున్నాయి, అందులో “పల్లకేతు భూపాలుడు “వేయించిన శాసనం లో మల్లేశ్వరమహిమలను తెలియ జేసే రెండు సంఘటనలున్నాయి,

ద్వాపర యుగం లో అర్జునుడు పాశు పతాస్త్రం కోసం ఇక్కడ ఇంద్రకీలాద్రిపై తపస్సు చేశాడని, త్రిసంధ్యలలో క్రిష్ణవేణీ నదీ స్నానం చేసి స్వామిని అర్పించాడని, దానికి పార్వతీ పరమేశ్వరులు తృప్తి చెంది ప్రత్యక్షమై పార్థునికి “విజయుడు “అనే సార్థక నామం అనుగ్రహించారని కథనం, అందుకే ఇది “విజయ వాటిక “అయింది తర్వాతవిజయవాడ అయింది, శివుడు పాండవ మధ్యముని శౌర్య పరాక్రమాలను కిరాత వేషం లో పరీక్షించి, మెచ్చి పాశుపతాస్త్రం “ప్రసాదించాడు, కృతజ్ఞతగా కిరీటి ఇంద్రకీలాద్రి దక్షిణ భాగం లో ఒక శివలింగాన్ని ప్రతిస్థించి పూజించాడు అదే “విజయేశ్వర స్వామి “గా ప్రసిద్ధి చెందింది, విజయేశ్వర స్వామి చెంత ఉన్న అమ్మవారు “బ్రహ్మ స్త్రీశ్వరీ దేవి “, ఇక్కడ మాఘ మాసం లోచేసే “ అరుణ పారాయణ “.కు భక్తులు విశేష సంఖ్యలో హాజరౌతారు,

2 శ్రీదుర్గా నాగేశ్వర స్వామి దేవాలయం పెదకళ్ళేపల్లి

కృష్ణా జిల్లా మోపిదేవి మండలం పెదకళ్ళేపల్లి లో పవిత్ర క్రిష్ణానదీ తీరాన శ్రీ నాగేశ్వర స్వామి దేవాలయం ఉంది, చల్లపల్లికి 10కిలోమీటర్లు, మచిలీపట్నానికి 30కిలో మీటర్ల దూరం, కడళీపురం లేక కడలీ క్షేత్రం అంటారు దీనికి కాశి కి చాలా పోలికలు ఉండటం చేత దక్షిణ కాశి అనికూడా అంటారు, కృష్ణానది ఇక్కడ కాశీలో గంగానది లాగా ఉత్తర వాహిని, అక్కడ ఉన్న కాల భైరవుడు ఇక్కడా ఉన్నాడు, ఇక్కడే క్షేత్ర

పాలకుడు మదన గోపాలుడు,

ఈ ఆలయాన్ని క్రీ శ.1292లో సోమ శివా చార్యుడు అనే భక్తుడు నిర్మించాడు, అప్పటి నుండి నిత్య కల్యాణం పచ్చ తోరణం గా అభి వృద్ధి చెందుతోంది, అయిన విగ్రహం కూడా ఉన్నది, తర్వాత చల్లపల్లి జమీందారులు దీని పోశాకులుగా ఉన్నారు,, కడలి అంటే సముద్రానికి దగ్గరగా ఉన్న పల్లె కనుక కడలి పల్లె అనేవారు. అదే కళ్ళేపల్లి అయింది, స్థానిక అతివ్యాం ప్రకారం ఎనిమిది మంది సర్ప రాజులు విధి వశాన శాపగ్రస్తులై, శాప విముక్తికోసం నాలుగు వైపులా కడళీ వనాలు అంటే అరటి తోటలు పెంచి శివుడిని నిశ్చలభక్తితో పూజించారు, వారి భక్తికి మెచ్చి ప్రత్యక్షమైన పరమ శివుడు కడళీ వనాల మధ్య తనను పూజించారు కనుక ఈ క్షేత్రం “కడళీ పురం “పేరు తో పిలువబడు తుందని అనుగ్రహించాడు, ఆలయానికి దక్షిణాన “నాగ కుండం “అనే సరస్సు ఉన్నది, పుణ్య తీర్థాలన్నీ దీనిలో కలసి ఉండటం చేత దీనికి “పరికర్పికా తీర్థం “అనే పేరొచ్చింది, స్వామి స్వయంభు, స్వాటిక లింగం, అయిదు అంతస్తుల రాజ గోపురం ఉన్నది, స్వామి గర్భాలయం లో పల్లం లోనే ఉంటాడు, స్వామిని పైకి లేపి ప్రతిష్ఠ చేద్దామని ప్రయత్నిస్తే అడుగున పెను శిలా వేదిక ఉండటం తో ఆ ప్రయత్నం విరమించారు, అమ్మవారు దుర్గాదేవి, అమ్మవారిని “సిద్ధేశ్వరి”అంటారు, కోరిన కోర్కెలు తీర్చే దుర్గా నాగేశ్వర స్వామి ఈ ప్రాంత జనుల అభీష్ట దైవం,

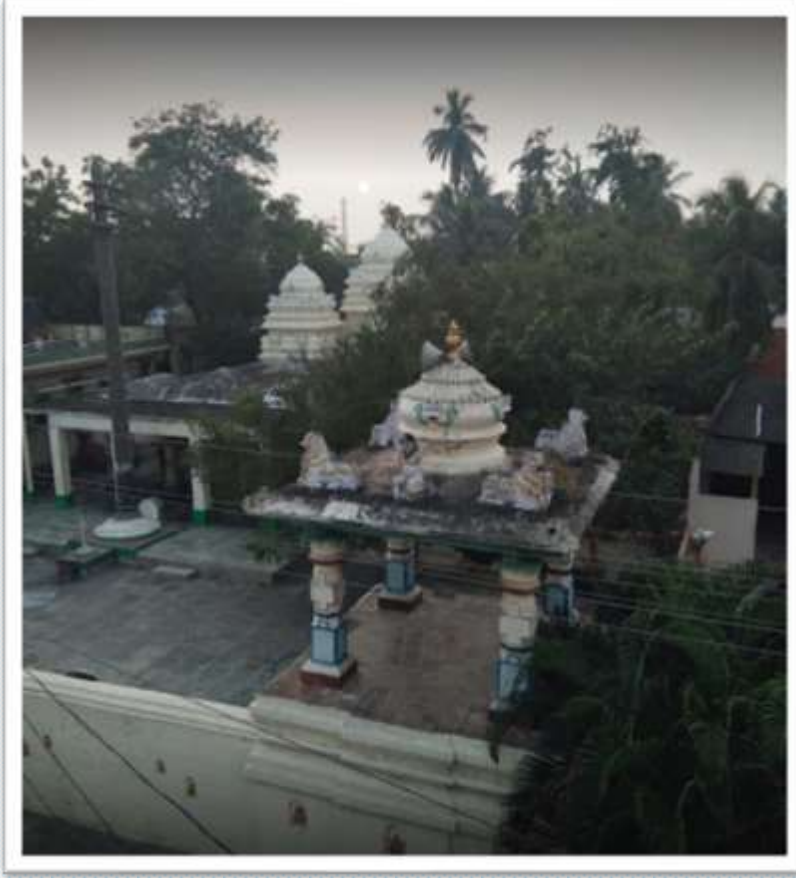
ఆలయం దక్షిణ భాగాన రెండు మీటర్ల ఎత్తున ఉన్న శిలాస్తంభాన్ని "సత్య స్థంభం" అంటారు, దీనిపై "బుద్ధం శరణం గచ్ఛామి సంఘం శరణం గచ్ఛామి ధమ్మం శరణం గచ్ఛామి" అని రాయ బడి ఉంది, ఈ స్థంభం మొదట్లో క్షేత్ర రూపుడైన కర్కటక సర్ప రాజు ప్రతిస్థాపన బడి ఉంటాడు, ఈ స్థంభం చుట్టూ ప్రదక్షిణం చేసి నిలుచున్నా వారి నోటి నుండి అసత్యం వెలువడదు అని విశ్వాసం, దీని వెనుక ఒక కద ఉంది, పూర్వం వైశ్య సోదరులు డబ్బుకోసం తగాదా పడ్డారు, అందులో ఒకాయన ఒక కర్రలో తను సోదరుడి నుంచి దోచుకొన్న విలువైన వజ్రాలు రత్నాలు మొదలైనవి దాచి తాను నేరం చేయలేదని బుకాయించాడు, అప్పుడు రెండవ వాడు అతన్ని ఇక్కడికి తీసుకొచ్చి అబద్ధం ఆడలేదని శపథం చేయమన్నాడు, వాడు చేశాడు, ఇంతలో ఆ సత్య స్థంభం ఒరిగి వాడికర్ర మీద పడి కర్ర విరిగి అందులో దాచిన విలువైనవన్నీ బయట పడ్డాయి. అప్పటినుంచి ఎవరూ అక్కడ నిల్చుని అబద్ధం చెప్పరు, దీనికి ప్రదక్షిణ చేసిన తర్వాతే శ్రీ నాగేశ్వర స్వామిని దర్శిస్తారు, ఆలయం గోడలపై పంచముఖ గణేశ్వరుడు సింహాసనం పై కూర్చున్న భంగిమలో కనిపించి ఆశ్చర్య పరుస్తాడు, ఇది అరుదైన విగ్రహం గా భావిస్తారు,

ఆలయం లో అమ్మవారివి, అయ్యవారివి ఉత్సవాలను ఘనంగా నిర్వహిస్తారు, మహాశివరాత్రి నాడు స్వామి వారి కల్యాణోత్సవం రదోత్సవంకన్నుల పండువుగా నిర్వహిస్తారు, అప్పుడు వెలిగించే ఇక్కడి జగజ్జ్యోతి విశేషమైనది. ఉత్తరాన శ్రీ చంద్ర మౌలీశ్వరస్వామి ఆలయం ఉన్నది, ఓంకార సమేత చంద్ర మౌలీశ్వర స్వామిస్వామి అంతరాలయం లో ఎడమవైపు పార్వతీ అమ్మవారు కుడివైపు భద్రకాళీ సమేత వీరభద్ర స్వామి, నందీశ్వరుడు దర్శన మిస్తారు, కొత్తగా రామ లింగేశ్వర,మల్లీశ్వరాలయాలు నిర్మించారు,

పెదకళ్యాపల్లి లో మహామహులు జన్మించారు, త్యాగరాజ స్వామి పరంపరకు చెందిన శ్రీ పారుపల్లి రామకృష్ణయ్యపంతులు గారు సుసర్ల దక్షిణా మూర్తి శాస్త్రి గారు , వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు, వేటూరి సుందర రామ మూర్తి గారు, సినీ సంగీత దర్శకుడు సుసర్ల దక్షిణా మూర్తి గారు ఇక్కడి వారే, దీనికి దగ్గరలో టేకుపల్లిలో ప్రముఖ గాయక సంగీత దర్శకులు శ్రీ ఘంట సాల వెంకటేశ్వర రావు జన్మించారు, ఇది కళలకునిలయం, ఎనిమిది రామాయలున్న క్షేత్రం

3 అభినవ శ్రీ కైలం శ్రీ అగస్త్యేశ్వర దేవాలయం కపిలేశ్వర పురం

కృష్ణాజిల్లాలో ఉయ్యూరు కు సమీపం లో పమిడి ముక్కలమండలం లో కపిలేశ్వరపురం లో దాదాపు వెయ్యేళ్ల క్రితం నిర్మించిన శ్రీ అగస్త్యేశ్వరదేవాలయం ఉన్నది, అగస్త్య మహాముని ప్రతిష్ఠించిన లింగం కనుక ఆపీరు వచ్చింది, సుమారు 150 ఏళ్ళ క్రితం వర్షాభావం తో ఎన్నో ఏళ్ళు అల్లల్లాడి, తాగునీటికి సాగు నీటికి దిక్కు లేని పరిస్థితి ఏర్పడింది, అప్పుడు పెడన వాసి బసవన్న అనే శివ భక్తుడు నియమంగా నిష్ఠతో "రుద్రమాలిక" "చదువగా వర్షం విపరీతంగావారం రోజులు పడినట్లు ప్రతీతి, అప్పటినుండి ఆలయానికి విశేష ప్రాధాన్య లభించింది ఈ రుద్రమాలిక శ్లోకాలు ఆలయ గోడలపై శిలాక్షరాలుగా చెక్క బడి ఉన్నాయి, ఆలయానికి దేవతా సర్పం ఒకటి ఎప్పుడూ వచ్చి పోతుందని ప్రతీతి, అందుకే నాగుల చవితి రోజున భక్తులు అశేషంగా వచ్చి పుట్టలోపాలు పోసి స్వామిని దర్శించుకొని వెడతారు, పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా మొగల్తూరు జమీందార్లు ఆలయం అభి వృద్ధి కి కృషి చేసినట్లు చారిత్రక ఆధారాలున్నాయి, సింగ రాజు అంబయ్య ఆలయ ఉత్సవాలను ఘనం గానిర్వహించేవారు.

ఆలయ ప్రాగణం లో అగస్తేశ్వర
వీర భద్ర, గంగా పార్వతీ
దేవాలయాలున్నాయి,
ఉపాలయాలలో వల్లీ
దేవసేనాసమేతశ్రీ
సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరుడు కూడా
కొలువై ఉంటాడు,, చాలాకాలం
నిరాదరణకు కు గురైన ఈ
దేవాలయం 1980నుండి గాడిన
పడి మళ్ళీ అభి వృద్ధి వేగ
వంతమైంది, శివరాత్రి, ముక్కోటి
ఏకాదశులను ఘనం గా
నిర్వహిస్తారు,, “అభినవ శ్రీశైలం
“అనే పేరున్న ఆలయం, ఈ
గ్రామస్థులు శ్రీ కొల్లిపర
సూరయ్యగారు శాసన సభ్యునిగా

గెలుపొందిన నిజాయితీ గల వృద్ధ తరం నాయకులు, అలాగే శ్రీ అగస్త్య రాజు రాఘవ రావు ఉయ్యూరు కే సి పి లో
ఇంజనీర్ గా పని చేసి, మంటాడలో శ్రీ వెంకటేశ్వర ఆలయం (పాతది) నిర్మించారు, వీరిద్దరూ కవి సామ్రాట్ విశ్వనాథ
సత్యనారాయణగారికి ఆప్త మిత్రులు, విశ్వనాథ తరచుగా ఇక్కడికి వచ్చి వెళ్ళేవారు,

4 శ్రీ రామ లింగేశ్వర స్వామి దేవాలయం ఎనమల కుదురు

కృష్ణా జిల్లాలో విజయవాడకు దగ్గర కృష్ణా నదీ తీరం లో కరకట్ట కు ఆనుకొని ఉన్న యనమల కుదురు గ్రామంలో
“ముని గిరి “అనే 612అడుగుల ఎత్తైన కొండ పై శ్రీ రామ లింగేశ్వరస్వామి స్వయంభు గా వెలిశాడు, ఈ గ్రామం
బెజవాడ బెంజ్ సర్కిల్ కు చాలా దగ్గర, పటమట సెంటర్ నంచి కూడా బస్ సౌకర్యం ఉంది, త్రేతాయుగం లో శ్రీరాముడు
సీతాలక్ష్మణ సమేతం గా ఇక్కడికి వచ్చి స్వామి సేవలో పాల్గొన్నాడని స్థల పురాణం తెలియ జేస్తోంది కొండమీదికి
ఆలలో చేరుకోవచ్చు.

పరశురాముడు క్షత్రియ సంహారం చేసి, ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకో దలచి, అనేక క్షేత్ర సందర్శన చేస్తూ ఈ మునిగిరి కి చేరాడు, ఇక్కడ అప్పటికే తపస్సు చేస్తున్న మునులను చూశాడు, వారికి ఏ ఇబ్బందీ లేకుండా

రక్షిస్తున్నాడు, స్వయంభు ప్రతిస్థితుడైన శ్రీ రామేశ్వర లింగాన్ని పునః ప్రతిష్ఠ చేసి స్వామిని అర్చించాడు, కొండపై నుడి కింద కృష్ణా నదీ తీరం వరకు వరుసగా 101శివలింగాలను ప్రతిష్ఠ చేశాడు, కొంతకాలానికి అవి కాల గర్భం లో కలిసిపోయాయి, ఇంద్ర కీలాద్రి, మునిగిరి, రుష్యశృంగం, గరుడాద్రి, వేదాద్రి మొదలైన పర్వత శ్రేణులు కృష్ణానదీ ప్రవాహం వలన విడి పోయాయి, అప్పుడు కృష్ణకు దక్షిణాన ఈ మునిగిరి ఏర్పడింది, ఇక్కడి శ్రీరామ లింగం వాయు లింగం, ఈ వాయులింగాన్నే పరశురాముడు మళ్ళీ ప్రతిష్ఠించి ఉంటాడని భావన, కాకతి రాజులు, చాళుక్యులు రెడ్డి రాజులు విజయ నగర పాలకులు ఇక్కడికి వచ్చి స్వామి సేవలో పునీతులైనారు, ఎందరో మహర్షులు మహా మునులు దర్శించి తరించిన క్షేత్రం ఎనమల కుదురు,.

వెయ్యి మంది మునులు ఇక్కడ తపస్సు చేశారని ప్రతీతి, కనుక దీనికి “వేయి మునుల కుదురు “అనే పేరొచ్చింది, అదే కాలక్రమంలో రూపాంతరం చెంది ఎనమల కుదురు అయింది, ఇక్కడవాయులింగ రామలింగేశ్వరుడు “అష్టముఖ పానవట్టం “పై ధర్మనమివ్వటం ఒక ప్రత్యేకత, స్వామికి ఎడమ వైపు ఉపాలయం లో శ్రీ పార్వతీ అమ్మవారు ఉంటుంది, ఆలయ ప్రాంగణం లో విఘ్నేశ్వర,, సుబ్రహ్మణ్య స్వాములున్నారు. ఆలయ అంతర్భాగమంతా వివిధ దేవతా మూర్తులతో శోభాయ మానంగా కనిపిస్తుంది, 1983లో ధర్మకర్త శ్రీ ధనేకుల శివన్నారాయణ ఆధ్వర్యం లో శ్రీ శృంగేరి పీఠాది పతి జగద్గురువులు శ్రీ భారతీతీర్థ స్వామి వారి చేతుల మీదుగా ఆలయ శిఖర ప్రతిష్ఠ జరిపించారు, ఆలయ ప్రాంగణం లో కలిసి ఉన్న రావి, వేప దేవతా వృక్షాలను శ్రీ లక్ష్మీ నారాయణ స్వరూపులుగా భావిస్తారు, ఈ రెండు కలిసిన చోట వేదిక పై “నాగ శిలలు” ధర్మన మిస్తాయి, సంతానం కోసం ఇక్కడ మొక్కుకుంటారు, నిరంతర నాగ దేవతా సంచారం ఉన్న పవిత్ర క్షేత్రం ఎనమల కుదురు శివుని నక్షత్రం అయిన ఆర్ద్రా నక్షత్రం రోజున స్వామికి మహాన్యాస పూర్వక మహా కుంభాభిషేకం చేస్తారు, అన్నదానం నిర్వహిస్తారు మహా శివరాత్రి పర్వ దినాన పెద్దవత్తున “జాతర “జరుగు తుంది, విద్యుత్ అలంకార పూర్వకమైన ప్రభలతో పెద్ద ఊరేగింపు చేస్తారు

5 బాల పార్వతీ సమేత శ్రీ జలదేశ్వర స్వామి దేవాలయం ఘంటసాల

కృష్ణాజిల్లా కొదాలికి దగ్గరలోను మచిలీపట్నానికి సుమారు 50కిలో మీటర్ల దూరం లోను ఘంటసాల గ్రామం ఉన్నది, ఇక్కడ బాలపార్వతీ సమేత శ్రీ జలదీశ్వరాలయం చారిత్రక ప్రసిద్ధి చెందింది, అతి ప్రాచీన

శివాలయాలలో ఒకటి, అగస్త్య ముని ప్రతిస్థితం, ఇది శ్రీ శ.రెండు, లేక మూడవ శతాబ్దాలకు పూర్వం లోనే ఉందని అని ప్రముఖ పురాతత్వ వేత్త డా.శ్రీ, డి.కన్నబాబు చెప్పారు, ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లో నాలుగవ అతి ప్రాచీన దేవాలయం, శివలింగం చిత్తూరు జిల్లా గుడిమల్లం లోని లింగాన్ని, అమరావతి,

ద్రాక్షారం లింగాలను కొంతవరకు పోలి ఉంటుంది. ఆలయం తూర్పుముఖంగా ఉంటుంది, ఒకే పాను వట్టం పై శ్రీ జలదీశ్వర స్వామి శ్రీ బాల పార్వతీ దేవి కొలువై ఉండటం గొప్ప ప్రత్యేకత, ప్రపంచం లో ఏ శివాలయం లోను శివపార్వతులు ఒకే పానువట్టంపై ఉండటం అనేది లేనే లేదు, ఈ పానువట్టం ఏక రాతి శిల.దీనికి నాలుగు మూలలా నాలుగు కాళ్ళు ఉండి దానిపై వట్టం నిలిచి ఉంటుంది, ఇది భూమిని తాకక పోవటం మరో విశేషం, ఆలయ గోపురం “గజ పుష్పాకారం” లో ఉండటం మరో ప్రత్యేకత, అంటే మూడు శిఖరాలుగా గోపురం ఉంటుంది, ఇలాంటి గోపురమే తంజావూర్ బృహదీశ్వరాలయ గోపురంకూడా, ఇది మరో విశేషం, నందీశ్వరుని విగ్రహం అత్యంత సౌందర్య విలసితం గా ఉండటం మరొక వింత, ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగ దర్శనం చేస్తే ఎలాంటి ఫలితం లభిస్తుందో, జలదీశ్వర లింగాన్ని దర్శించినా అదే ఫలితం కలుగుతుంది, స్వామి అభిషేక తీర్థం సర్వ వ్యాధి నివారణం అని భక్తుల నమ్మకం.

అమ్మవారు శ్రీ బాల పార్వతీ దేవి ముందు శ్రీ చక్రం ప్రతిష్ఠితమైంది, ఇదీ విశేషమే, దీనికే అర్చన జరుగుతుంది, ఆలయ ప్రాంగణం లోని నవ గ్రహ మండపం లో నవగ్రహాలు వారి దేవేరులతో సహా కొలువు తీరి ఉంటారు, ఉపాలయం లో శ్రీ వల్లీదేవసేనా సమేత సుబ్రహ్మణ్యేశ్వర స్వామి ప్రతిష్ఠితులై ఉంటారు, ఆలయానికి ఒక ప్రక్క పెద్ద నాగుపాము పుట్ట ఉంది, దీనికి భక్తులు అత్యంత భక్తి శ్రద్ధలతో పూజలు చేస్తారు, అంతరాలయ ద్వారానికి పైన శ్రీ ఆది శంకరాచార్య విగ్రహం ఉంది, స్వామి ద్వార పాలకులుగా ఎడమ వైపు కాల భైరవుడు కుడివైపు నరసింహ స్వామి ఉంటారు, ఇదీ మరో విశేషమే, దేవీ నవరాత్రులు కార్తీక మాసోత్సవాలు శివరాత్రి మహా వైభవం గా నిర్వహిస్తారు, శివరాత్రి నాడు జరిగే శ్రీ జలదీశ్వర బాల పార్వతీ దేవి అమ్మవార్ల కల్యాణోత్సవం తనివి తీరా చూసి భక్తులు తరిస్తారు,

ఒకప్పుడు ఘంటసాల ఓడ రేవు పట్టణం, నాణాలు ముద్రించేవారు అందుకే ఇది “టంక సాల “ .కాలక్రమం లో ఘంట సాల అయింది, బౌద్ధ క్షేత్రాలలో ఒకటిగా పేరు పొందింది, చారిత్రాత్మక ప్రసిద్ధి చెందిన ఇక్కడ పురాతత్వ శాస్త్ర వేత్తలు త్రవ్వకాలు జరిపి ఎన్నో బౌద్ధ మత స్థూపాలను వెలికి తీశారు, 1820 -71లో

అల్ఫ్రెడ్ డి రీ నూటపన్నెండు అడుగుల చుట్టుకొలత, 23 అడుగుల ఎత్తు ఉన్న స్థూపాన్ని త్రవ్వ తీశాడు, 1920-21 త్రవ్వకాలలో శిల్పశిధిలాలెన్నో లభించాయి దీనిని బట్టి ఘంటసాల నుండి రోమ్ నగరానికి వాణిజ్య వ్యాపారాలు జరిగేవని, ఇది అత్యంత ప్రసిద్ధి చెందిన సాంస్కృతిక కేంద్రమని తెలిసింది, త్రవ్వకాలలో హిందూ శిలాఫలకాలూ దొరికాయి, కనుక ఈ రెండుమతాలు సఖ్యం గా ఇక్కడ వర్దిల్లాయని భావిస్తారు, క్రీస్తు శకం రెండు మూడు శతాబ్దాలకు చెందినా ఎన్నో శిధిలాలు ఇప్పటికీ దొరుకుతున్న ఉన్నాయి, త్రవ్వకాలలో లభించిన బౌద్ధ మహా చైత్యం చాలా విశేష మైనది, నిర్మాణం మహత్తరమైంది, శాతవాహనుల నాటి ఆకృతులను పోలి ఉండటం ప్రత్యేకత, గానుగ సున్నం తో అతి ద్రుఢంగా కట్టిన కట్టడం, ధర్మ చక్రం చిన్న స్థూపం కూడా ఉన్నాయి, గౌతమ బుద్ధుని జన్మను తెలియ జేసే పద్మాలు చెక్కిన శిలలు దొరికాయి, తామరపూలమధ్య ఉన్న కలశమూ ఆశ్చర్య పరుస్తుంది, బుద్ధుని అస్త్రకలున్న భారిన కూడా దొరికింది,

ఘంటసాల వాస్తవ్యులు శ్రీ గొట్టిపాటి బ్రహ్మయ్య రాజకీయ పితామహులు ఎందరికకో గురువు, మార్గ దర్శి, స్వాతంత్ర్య సమరయోధులు, శాసన మండలి చైర్మన్ గా పని చేశారు, బహు గ్రంథ కర్త, భారత ప్రభుత్వం చేత “పద్మ భూషణ్ “ గౌరవాన్ని, ఆంధ్ర విశ్వ విద్యాలయం నుండి “కళా ప్రపూర్ణ “ బిరుదాన్ని పొందారు” రైతుపెద్ద “బ్రహ్మయ్యగారు,

6 శ్రీ రాజ రాజేశ్వరీ రామలింగేశ్వరాలయం మచిలీ పట్నం

400 సంవత్సరాల పైగా చరిత్రకలిగిన దేవాలయం మచిలీపట్నం శ్రీ రాజరాజేశ్వరీ రామ లింగేశ్వరాలయం, శిధిలమైన ఆలయాన్ని 18వ శతాబ్దం లో రాబర్ట్ సన్ అనే ఆంగ్లేయుడు పునరుద్ధరించాడు, 1841లో ఒక గంటను కూడా స్వామికి కానుకగా అందజేశాడు, ఆలయ ముఖ ద్వారం రెండు అంతస్తులతో ఉంటుంది, గార్భాలయం లో రామలింగేశ్వర విగ్రహం, ద్వారానికి ఇరువైపులా ద్వారపాలకులు, ఎదురుగా నందీశ్వరుడు ఉంటారు గర్భాలయానికి దగ్గరలోనే శ్రీ రాజ రాజేశ్వరీ దేవి కిరీట దారిణియై సర్వాలంకార శోభితగా కొలువై ఉంటుంది.

నిత్యం లలితా సహస్రనామ, లింగాస్థక పారాయణ జరుగుతుంది, ఆలయ ప్రాంగణం లో శ్రీ లక్ష్మీ నరసింహ స్వామి, శ్రీ దేవీ భూదేవీసమేత శ్రీ వెంకటేశ్వర స్వామి, 18మెట్లతోపంచలోహ శ్రీ అయ్యప్ప స్వామి ఉన్నారు, హరిహరులమధ్య అయ్యప్ప దర్శనం మనోహరం గా ఉంటుంది.

దేవతా వ్రుక్షాలైన రాగి వేప మానులు కలిసి ఉంటాయి, దీని దగ్గర నాగ ప్రతిమ దర్శన మిస్తుంది, నవగ్రహ, కళ్యాణ మండపాలున్నాయి మహాశివరాత్రి దసరా, కార్తీకమాసం మహా వైభవం గా చేస్తారు శని త్రయశినాడూ విశేషంగా భక్తులు స్వామిని దర్శిస్తారు, మాఘమాసం లో మూడు రోజులు కళ్యాణ ఉత్సవాలు చేస్తారు, ఏకాదశి రోజు శ్రీ రాఘవేంద్ర స్వామి, శ్రీ హనుమత్ జయంతి ఘనంగా నిర్వహిస్తారు.

7 నరకాసురోత్తారం జరిగిన పుద్వీశ్వరాలయ నడకుదురు

కృష్ణా జిల్లా చల్లపల్లికి దగ్గరున్న నడకుదురు లో కృష్ణానదీ తీరం లో శ్రీ పుద్వీశ్వరాలయం బహు ప్రాచీనాలయం ద్వాపర యుగం నాటికే ఇక్కడ పరమేశ్వరుడు పుద్వీశ్వరుడిగాస్వయంభు గా వెలిశాడు, స్పటిక లింగం గా కనిపించి భ్రూమధ్యమం బొటన వ్రేలు పట్టే రంధ్రం లింగానికి ఉండటం ప్రత్యేకత, ఇక్కడ నరకాసురుడు “ద్విముఖుడు “అనే బ్రాహ్మణుడిని సంహరించి, పాప పరిహారం కోసం ఈ పుద్వీశ్వరునికి పూజలు చేశాడు ఒకప్పుడు చాలా

ఎత్తుగా ఉండే ఆలయం ఇప్పుడు కొంత భూమిలోకి దిగిపోయింది, ఆలయం పశ్చిమాభిముఖంగా ఉండటం ఇక్కడ విశేషం, అమ్మవారు బాలా త్రిపుర సుందరి.. ఒకప్పుడు దీనికి “నరకోత్తారక క్షేత్రం “అని పేరు అదే నడకుదురు అయింది, శ్రీకృష్ణుడు సత్యభామా సమేతం గా నరకాసురుడిని సంహరించిన తర్వాత ఇక్కడికి వచ్చి ఇక్కడ వెలసిన శ్రీ లక్ష్మీ నారాయనులను పూజించాడు.

దేవ వనం నుంచి “పాటలీ వృక్షాలు “తెచ్చి నడకుదురులో నాటాడు, శ్రీకృష్ణుని చేత పూజ లండదుకొన్న లక్ష్మీనారాయణ విగ్రహాలు ఇక్కడి “కార్తీక వనం లో ఉన్న గుడి “లో చూడవచ్చు, పాటలీ వృక్షాలున్న ఏకైక క్షేత్రం నడకుదురు. ఈ వృక్షాలను వేరొక చోట పాతితే బతకలేదు. కార్తీకం లో పాటలీ వృక్షాలు పూస్తాయి. పాటలీ

పుష్పాలతోనే స్వామికి పూజ చేస్తారు, లలితాదేవినామాలలో “పాటలీ కుసుమ ప్రీయే “అనేది ఉన్నది, సంతానం లేనివారు పుద్వీశ్వర లింగ దర్శనం చేస్తే సంతాన ప్రాప్తి కలుగుతుందని ప్రగాఢ విశ్వాసం, వందలాది ఉసిరి చేట్లున్నవనం ఉంది. ఇందులో కార్తీక వనబోజనాలు చేస్తారు, అరుదైన పాటలీ వృక్షాలు, సంతానాన్నిచ్చే పుద్వీశ్వరుడు, ఆంధ్ర వనం ఇక్కడి ప్రత్యేకతలు,

8 చరిత్రాతీత సంగమేశ్వర దేవాలయం నాగాయలంక

కృష్ణాజిల్లా నాగాయలంక మండలం భావ దేవరపల్లి కి పది కిలోమీటర్ల దూరం లో సంగమేశ్వర గ్రామం లో శ్రీ సంగమేశ్వర దేవాలయం ఉంది, అతి ప్రాచీన దేవాలయం, ఎవరు ఎప్పుడు కట్టారో చరిత్ర తెలియదు.

ప్రతియేటా మహాశివరాత్రి తర్వాత 15రోజులపాటు సూర్య కిరణాలు సంగమేశ్వరునిపై పడటం మహా గొప్ప విషయం అంటే ఉషోదయ సూర్య కిరణాలతో స్వామికి అభిషేకం జరుగుతుందన్నమాట, దీన్ని దర్శించటానికి వేలాదిగా భక్తులు చేరుకొంటారు. చూసి మహానందాన్ని అనుభూతిని పొందుతారు, ఇలాగే ఒరిస్సాలోని కోణార్క దేవాలయం లోనూ జరుగుతుంది. అరసవిల్లిలోమాత్రం మాఘ శుద్ధ సప్తమి అంటే రథ సప్తమినాడు మాత్రమే సూర్యనారాయణ మూర్తిపై సూర్య

కిరణ ప్రసారం జరుగు తుంది, ఇక్కడ మాత్రం పక్షం రోజులు జరగటం చాలా అరుదైన విషయం విశేషం, శివరాత్రి నుండి 15 రోజులపాటు విశేష అభిషేకాలు, పూ జలునిర్వహిస్తారు

9 శ్రీ రామ లింగేశ్వరాలయం బలివే

కృష్ణా, పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా సరిహద్దు ప్రాంతం లో తమ్మిలేరు ప్రక్కన బలివే గ్రామం లో శ్రీ రామ లింగేశ్వర స్వామి కొలువై ఉన్నాడు, చాలా ప్రాచీన ఆలయం గా భావిస్తారు, విజయవాడనుండి 80,ఎలూరు నుంచి 25కిలో మీటర్లలో బలివే ఉంది, పశ్చిమాభిముఖాలయం, రావణ సంహారం తర్వాత శ్రీరాముడు బ్రహ్మ హత్యా దోషాన్ని పోగొట్టుకోవటానికి శివలింగ ప్రతిష్ఠాన చేస్తూ ఇక్కడికి వచ్చి బలేరామస్వామి బలివే లో శ్రీ రామ లింగేశ్వర లింగ ప్రతిష్ఠ చేశాడు, దీన్ని “బలే రామ క్షేత్రం “అని కూడా అంటారు, ఈ గ్రామ పరిసరాలలో 101శివలింగాలు ప్రతిష్ఠింపబడ్డాయి.

చాలాభాగం కాలగర్భం లో కలిసిపోయి కొన్ని మిగిలాయి, వీటిలో “మృత్యు మల్లేశ్వర దేవాలయం “ప్రసిద్ధమైనది దీన్ని “తాతయ్య గుడి “అంటారు, ఫిబ్రవరి మార్చినెలలో బలివే ఉత్సవాలు ఘనం గా జరుగుతాయి, కల్యాణోత్సవం బ్రహ్మాండంగా నిర్వహిస్తారు, జాతర జరుగుతుంది, కళ్యాణ మూర్తులు రథోత్సవం లో పాల్గొని తాతయ్య గుడి దర్శనానికి వెళ్ళడం తో ఉత్సవాలు పరి

సమాప్తి చెందుతాయి, శివరాత్రికి అనేక జిల్లాలనుండి భక్తులు బలివే చేరి స్వామి దర్శనం తో కళ్యాణ వేడుకలతో పులకించి పోతారు.

10 సగర చక్రవర్తి పూజించిన శ్రీసకలేశ్వర స్వామి దేవాలయం మోపిదేవి

కృష్ణా జిల్లాలో ప్రసిద్ధ సుబ్రహ్మణ్య క్షేత్రమైన మోపిదేవిలో అతి ప్రాచీన శ్రీ సకలేశ్వర స్వామి దేవాలయం ఉన్నది స్వయంభు లింగం, సగర చక్రవర్తి ఈ స్వామిని అర్పించాడని ఐతిహ్యం సగరేశ్వరుడే సకలేశ్వరుడుగా కాల క్రమం లో మారాడు, 1873లో కృష్ణా నదికివచ్చిన వరదలలో మోపిదేవి కొట్టుకుపోగా ఈ శివలింగం బయట పడింది.

దీనిని చల్లపల్లి జమీందార్ అడుసు మిల్లి గంగ బొట్లు ప్రతిష్ఠ చేసి ఆలయ నిర్మాణం చేశాడు, భూమిలో ఈ శివలింగం ఎంత లోతుకు ఉన్నదో ఎవరూ కని పెట్ట లేక పోయారు, సకలేశ్వర స్వామి సుబ్రహ్మణ్య క్షేత్ర పాలకుడు నిత్యాభిషేకాలు అమ్మవారికి కుంకుమార్చన ఉంటాయి కార్తీక మాసం లో విశేషం గా అభిషేకాలు కార్తీక దీపాలు ఆకాశ దీపాలు, లక్ష పత్రీ పూజలు ఘనం గా చేస్తారు, మాఘ

పూర్ణిమ నుండి మూడు రోజులు స్వామి వారి కల్యాణోత్సవాలునిర్వహిస్తారు

కృష్ణాజిల్లా ముక్కాళ దగ్గర కోటి లింగ క్షేత్రం లో పశుపతి నాద దేవాలయం ఈ మధ్యనే కట్టారు,

గుంటూరు జిల్లా

11 శ్రీఅగస్త్యేశ్వర స్వామి దేవాలయం నంది వెలుగు

గుంటూరు జిల్లా తెనాలి దగ్గర నంది వెలుగు లో అగస్త్య మహర్షి కాశీ ని వదలి ఉండలేని దుఖాన్ని పోగొట్టుకోవటానికి అడుగడుగునా శివలింగాలు ప్రతిష్ఠించాడట, ఇక్కడి లింగాన్ని ఆ మహర్షియే ప్రతిష్ఠించాడు, నంది వెలుగుకు చారిత్రక ప్రాధాన్యం చాలా ఉన్నది, కాలగర్భం లో ఆలయం చుట్టూ దట్టమైన అరణ్యాలు పెరగటం తో జనసంచారం లేక వేలుగుపోయి చీకటి ఆవ రించింది,

చాళుక్యుల పాలన లో శివ భక్తుడైన విష్ణు వర్ధన మహా రాజు ఈ అరణ్య ప్రాంతానికి వచ్చినపుడు ఈశ్వరుడు ప్రత్యక్షమైనాడు, శివుని సేవలో తరించాలని రాజు స్వామికి నిత్యార్చన చేయాలని సంకల్పించాడు, అమూల్యమైన రత్న మాణిక్యాలను ఆలయం లో ఉన్న వినాయకుని బొజ్జలో, నందీశ్వరుని కొమ్ములలో నిక్షిప్తం చేయించాడు, వినాయకుని బొజ్జలోని రాత్నాలనుంది వెలువడే కాంతి పుంజాలు నందీశ్వరుని శృంగాలపై పడి పరావర్తనం చెంది, మూల విరాట్టు పాదాలపై పడి వింత శోభను కలిగిస్తుంది, నందికొమ్ములలో నుంచి ఈ దివ్య కాంతి రావటం వలన గ్రామానికి “నంది వెలుగు” అని పేరొచ్చింది,

కొంతకాలానికి ఈ రహస్యం తెలిసిన ఒక మంత్రగాడు ఇక్కడికొచ్చి వినాయక బొజ్జలో నంది కొమ్ములలో ఉన్న అమూల్య రత్నమాణిక్యాలను దోచుకు పోయాడు, మూల విరాట్టుకు ఒక వైపున పార్వతీ అమ్మవారు, ఎదురుగా జ్యోతిర్నంది, ఒక ప్రక్క జ్యోతిర్గణపతి, మరో వైపు శ్రీ ఆంజనేయ స్వామి ఉన్నారు, శ్రీ కనక దుర్గంమవారు, రమా సహిత సత్యనారాయణ స్వామి నటరాజ చండీశ్వరుడు, కాలభైరవ, నవగ్రహాలు ఆది శంకరాచార్య విగ్రహాలున్నాయి, శ్రీ కంఠ శివాచార్యుల విగ్రహమూ ఉండటం ప్రత్యేకత..

12 శ్రీ జలపాలేశ్వర స్వామి దేవాలయం వేములూరి పాడు

గుంటూరుకు 18 కిలోమీటర్ల దూరం లో నరసరావు పేట కు వెళ్ళే మార్గం లో వేములూరి పాడు గ్రామం ఉన్నది, చోళ రాజులు ఈ భాగాన్ని పాలిస్తూ ఒక రోజు సైన్య సమేతంగా ఇక్కడికి, అర్ధ రాత్రి సమయం లో చేరుకొన్నారు, గుడారాలు వేసుకొని ఉన్నారు, కాని త్రాగటానికి చుక్క నీరు కూడా లభించలేదు, వెంటనే నీటికోసం బావి త్రవ్వించాడు రాజు. అయినా నీరు పడలేదు, చేసేది లేక ఇక తన వాళ్ళ కాదని ఇష్టదైవం శివుడిని ఆర్తిగా రాజు ప్రార్థించాడు, స్వామి అనుగ్రహం తో బావి స్వచ్ఛ జలం తో నిండిపోయింది, రాజు జపాలేశ్వర స్వామిగా శివ లింగాన్ని, పార్వతీ దేవి విగ్రహాన్ని ప్రతిష్ఠించాడు, జలాన్ని శిరసున ధరించి తన అదీనం లో సర్వసృష్టిని చేసి లయకారుడై న భోళాశంకరుడు భక్తుల కోర్కెలను తీరుస్తున్నాడు..

ఇక్కడ శివ రాత్రి ఉత్సవాలు పెద్ద ఎత్తున నిర్వహిస్తారు, ఆలయ వాయవ్య భాగం లో రాజులకాలం నాటి నీటి తోట్టెలు బొడ్డాయి ఉండేవి, ఎడమవైపు శిలాశాసనం ఉంది, 1875 లో “దియాబలూరు పాడు “అనే ఈ వేములూరు పాడు గ్రామం శ్రీ జలపాలేశ్వర స్వామి ఆలయ పునర్నిర్మాణాన్ని శ్రీ వత్స రాఘవ శర్మ గారు చేసినట్లు శాసనం కనిపిస్తుంది, వీరి వంశం వారే అప్పటినుంచీ ఇప్పటిదాకా అర్చకులుగా ఉన్నారు,

13 రాయలకాలపు శ్రీ సోమేశ్వరాలయం రాయపూడి

శ్రీకృష్ణ దేవరాయల కాలం నాటి శ్రీగంగా పార్వతీ సమేత సోమేశ్వరాలయం అతి పురాతనాలయం, అనుబంధంగా శ్రీ వీరభద్ర స్వామి ఆలయమూ ఉంది, ఇది కాకతీయులకాలం నాటిది, ఆకాలపు ధ్వజ స్థంభం శిలాశాసనం కనిపిస్తాయి సోమేశ్వరాలయం వద్ద రాయల కాలపు శాసనాలను చూడచ్చు, రాయలవారు సైన్య

సమేతంగా ఇక్కడ ఒక నెల రోజులు పైనే విడిది చేశారు కనుక దీనికి “రా య పూడి “అనే పేరొచ్చింది, ఆలయం శిదిలమైతే శివక్షేత్రంస్థాపకులు శ్రీ శివ స్వామి పునః ప్రతిష్ఠ చేసి నిర్మించారు,

14 ఆత్రిముని ప్రతిష్ఠిత శ్రీ సంగమేశ్వరాలయం సంగం జాగర్ల మూడి

సంగం జాగర్ల మూడిలో అతి ప్రాచీన సంగమేశ్వరాలయం ఉంది., అత్రి మహాముని ఇక్కడ చాలా కాలం తపస్సు చేశాడు, స్వామి లింగాన్ని ప్రతిష్ఠించి ఆలయ నిర్మాణం చేశాడు, ఆలయం శిథిలం కాగా 17వశతాబ్దపు వెలమ రాజులు మళ్ళీ నిర్మించారు, విశాలమైన ఆవరణలో ఈ ఆలయం ఉంటుంది, మానసిక ప్రశాంతికి నిలయంగా ఉండటం దీని ప్రత్యేకత, ప్రాంగణం నుంచి ఆలయ ప్రవేశం చేస్తుంటే ముందుగా నందేశ్వర దర్శనం కలుగుతుంది, తూర్పు ముఖంగా ఉన్న ఈ ఆలయం లో గర్భాలయం లో శ్రీ

సంగమేశ్వర స్వామి కొలువై ఉంటాడు, కుడివైపు విఘ్నేశ్వరుడు ఎడమవైపు కాశీ విశ్వేశ్వరుడు ఉంటారు,

తూర్పు ప్రాకారానికి దగ్గరలో పెద్ద సత్రం ఆఫీసు ఉంటాయి.ఉత్తరాన నాగ ప్రతిమలు, కాలభైరవ విగ్రహం యాగా శాల, ఉన్నాయి, దక్షిణాన కళ్యాణ మండపం వీరభద్ర, పార్వతీదేవీ, పాప వినాశాలయాలుంటాయి,

15 శ్రీ గంగా భ్రమరాంబా సమేత మల్లేశ్వరా స్వామి దేవాలయం పెదకాకాని

అష్టాదశ శకలలో ఒకరైన శ్రీ భ్రమరాంబా దేవి, ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగాలలో ఒకరైన శ్రీ మల్లికార్జున స్వామి ఇద్దరూ కొలువై ఉండటం కాకాని విశిష్టత, శ్రీశైల స్థలపురాణం లో కాకాని ప్రసక్తి ఉంది ఒకసీద్ధుని భక్తి తాత్పర్యాలకు మెచ్చి శివుడు ఇక్కడ స్వయంభు గా వెలిశాడు మరకత లింగం ఇది,. భరద్వాజ మహర్షి ఈస్వామి మహిమను గుర్తించి వచ్చి అర్చించాడు, యజ్ఞం చేయ సంకల్పించి మహర్షిగానాన్ని ఆహ్వానించి

యజ్ఞశాల నిర్మించాడు, యజ్ఞం నిర్వహించు గా సాగుతోంది దేవతా ప్రీతి బాగా జరిగింది ఇంతలో ఒక కాకి ఇక్కడికి వచ్చి యజ్ఞ ఆహుతులను తినటం ప్రారంభించింది, యజ్ఞం అపవిత్రం అయి పోతుందని భరద్వాజ మహర్షి దాన్ని వారించే ప్రయత్నం చేశాడు, అప్పుడాకాకి మనుష్య భాషలో “నేను కాకాసురుడిని, బ్రహ్మ కోసం తపస్సు చేసి మెప్పించి దేవతల కిచ్చే హవిర్భాగాన్ని తినే వరాన్ని పొందాను, అందుకే వచ్చి తింటున్నాను నువ్వు నిర్వహించు యజ్ఞం పూర్తి చేసే సమయం దగ్గర కొచ్చింది, సమస్త నదీ జలాలతో శ్రీ మల్లేశ్వర స్వామికి అభి షేకం చేసి అభిషేక జలాన్ని నా మీద చల్లు, అప్పుడు నాకు శాప విమోచనం జరుగుతుంది “అని చెప్పింది కాకం చెప్పినట్లే భరద్వాజ మహర్షి చేయగా కాకి తెల్లని రంగులోకి మారి మానస సరోవరానికి యెగిరి వెళ్ళింది, ఇలాంటి మహా మహిమాన్విత లింగాన్ని మల్లే పూలతో మహర్షి అర్చించాడు అందుకే మల్లేశుడయ్యాడు, ఆ పక్షి,మానస సరోవరం నుండి ఆకాశ మార్గం లో ఎగురుతూ తమిళనాడు లోని పక్షి తీర్థానికి వెళ్లి సర్వేశ్వర దర్శనం చేసి, బలిని స్వీకరించి మళ్ళీ వెళ్లి పోతూ ఈకాకాని మల్లేశుని దర్శనం చేసుకొంటుంది,

ఆలయ తూర్పు భాగాన భరద్వాజుడు త్రవ్వించిన బావి ఉంది, మహర్షులందరూ సకల తీర్థ పవిత్ర జలాలను తెచ్చి ఇందులో ఉంచారు, భరద్వాజ మహర్షి యజ్ఞ ద్రవ్యాలను కూడా ఇందులో వదిలాడు, అందుకే దీనికి”యజ్ఞాల బావి “అనే పేరొచ్చింది 1440లో శ్రీకృష్ణ దేవరాయలు సందర్శించి మంత్రి “రెంటూరి చిత్తరుసు” సలహాతో ఆలయ పునర్నిర్మాణానికి దనం సమర్పించాడు, ఇక్కడ రాహు కేతు గ్రహ పూజ నిర్వహిస్తే, ఆగ్రహ

పీడ తొలగి పోతుంది, నాగేంద్ర పీఠం లోనూ నాగ దోష నివారణకు పూజలు చేస్తారు, భక్తులు పొంగళ్ళు వండి నైవేద్యం పెడతారు, ఆలయం లో సకల శుభకార్యాలు నిర్వహించుకొనే సదుపాయం ఉంది, శివరాత్రి, శ్రావణ కార్తీకమాసం రోజులలో వేలాది భక్తులు సందర్శిస్తారు, స్వామి కళ్యాణమూ వైభవం గా నిర్వహిస్తారు, “కోరిన కోర్కెలు తీర్చే దేవుడు -కాకాని మల్లేశుడు “

16 చాళుక్య భీముడు కట్టించిన శ్రీ భీమేశ్వరాలయం చేబ్రోలు

గుంటూరు -చీరాల రోడ్డులో పొన్నూరు దగ్గర చేబ్రోలు గ్రామం లో క్రీ శ.892లో చాళుక్య భీమరాజు కట్టించిన అతి ప్రాచీన శ్రీభీమేశ్వరాలయం మహా ప్రసిద్ధి చెందింది, రాజు పేరుతో భీమేశ్వరాలయం అనేపేరొచ్చింది, ఒకప్పుడు ఇక్కడ బౌద్ధ చైత్యం ఉండేది, దాన్నే భీమరాజు భీమేశ్వరాలయం గా మార్పాడని చరిత్రకారులు భావించారు, విశాలమైన

ఆవరణ, దాని లోపల ప్రా కారం, మధ్యలో భీమేశ్వరాలయం ఉన్నాయి, ఆలయం లో ఒకే గర్భ గ్రహం ఉంది గర్భాలయానికి ఈశాన్యం లో చిన్నగుడిలో అమ్మవారు శ్రీబాలాత్రిపురసుందరీదేవి కొలువై ఉంటుంది, ఈ రెండు ఆలయాలను కలుపుతూ పెద్ద మండపం ఉంది, ఆలయాలకు ప్రదక్షిణ చేయటానికి చుట్టూ మార్గం ఉన్నది. పెద్ద మండపం లో నందిశ్వరుడు, నందినిదాటి ముందుకు వెడితే ఒక వేదిక, దానికి దిగువన మరొక చిన్న నంది కనిపిస్తాయి దీనికిదగ్గరలో చేబ్రోలు వాసులు కారుమంచి

కీస్టయ్యసోదరులు 1930లో ప్రతిష్ఠించిన ధ్వజ స్తంభం ఉంది, ఆలయ గోపురం చాళుక్యుల కళా సంపన్నంగా కనులవిందు చేస్తుంది, నిత్య పూజలతో బాటు శివరాత్రికార్తీకమాసం నవరాత్రులలో విశేష పూజలు అభిషేకాలు నిర్వహిస్తారు.

17 కోనేటి మధ్యలో చతుర్ముఖ బ్రహ్మేశ్వరాలయం చేబ్రోలు

గుంటూరు జిల్లా చేబ్రోలు లో ఎన్నో విశిష్టతలు, విశేషాలు కలిగిన కోనేటి మధ్యలో నిర్మింపబడిన చతుర్ముఖ బ్రహ్మేశ్వరాలయం ఉన్నది, అమరావతి రాజు రాజా వాసి రెడ్డి వేంకటాద్రి నాయుడి కాలం లో దోపిడీ దొంగలు కొంతకాలం వీర విజ్రంభణ చేసి భీభత్సం సృష్టించారు, దొంగలను దారిలోకి తీసుకు రావటానికి నాయుడు వారు స్వచ్ఛందంగా లొంగిపోయి జన జీవితం లో కలిసిపోతే వారికి ఎటు వంటి

కీడూ తలపెట్టనని "అన్నం మీద ప్రమాణం" చేసి ప్రకటించాడు, రాజు మాటలు నమ్మి దొంగలు లొంగిపోయారు, కాని రాజు అన్నమాట నిల బెట్టు కో కుండా వాళ్ళను చంపించేశాడు, ఆ తర్వాత ఆయన అన్నం తింటుంటే అది రక్తం తో తడిసి కని పించేదనినం. లోపలి వేల్చేదికాదు, శుష్కించి పోయాడు, అప్పుడు విజ్ఞులను సంప్రదించాడు, వారు " పర బ్రహ్మ స్వరూపం లాంటి అన్నం పై ప్రమాణం చేసి దొంగలకు హాని కలిగించనని చెప్పి వధించటం వలన వచ్చిన ప్రమాదం ఇది అన్నారు. దోషం పోవటానికి బ్రహ్మ దేవుడికి ఆలయం నిర్మించాలి "అని సూచించారు,

సలహా బాగానే ఉంది కానిశివుడి శాపం వలన బ్రహ్మకు ఆలయం ఎక్కడా ఎవరూ కట్టరు కదా అనే సందేహం వచ్చింది, కనుక ఉపాయాంతరంగా బ్రహ్మతో కలిపి శివాలయం కడితే ఒకే అనుకున్నారు, కనుక ఒక కోనేటి మధ్యలో కమల గర్భుడైన చతుర్ముఖ బ్రహ్మను శిల్పించి పైన శివ లింగాకృతి వచ్చేట్లు చేసి ప్రతిష్ఠించారు. మళ్ళీ చిక్కోకటి వచ్చింది, ఆగమ శాస్త్ర ప్రకారం శివాలయానికి ఎదురుగాను,

విష్ణ్వాళయాలయానికి వెనక ఏ ఆలయం ఉండరాదు, ఈ చిక్కు ముడి విడదీయటానికే కోనేటి మధ్యలో ఆలయం నిర్మించి ఏ దోషం లేకుండా చేసి సంతృప్తించెందారు, అయినా అనుమానం పోలేదు, తూర్పున చంద్ర మౌలీశ్వర స్వామిని, పడమరసహస్ర లింగేశ్వరస్వామిని, ఉత్తరంలో వేణుగోపాల స్వామిని, దక్షిణాన రంగనాథ స్వాములను,నాలుగు వైపులా అమ్మవారిశక్తిపీఠాలను ప్రతిష్ఠించి “హమ్మయ్యా” అనుకొన్నారు, అంటేఅష్ట దిగ్బంధం చేశారన్న మాట, బ్రహ్మకు అర్చన అర్హత లేదు కనుక ఈశ్వరార్చనే బ్రహ్మార్చన అవుతుంది, ఈశ్వరాభిషేకమే బ్రహ్మకు చేసే అభిషేక మవుతుంది, కోనేటి మధ్య ఉన్న ఆలయ సందర్శన కోసం ఒక వంతెన నిర్మించారు, బ్రహ్మగారి నాలుగు ముఖాలు నాలుగు వైపులా చూస్తూ ఉన్నట్లు శిల్పించారు, తూర్పు పడమరలోశివాలయాలు, ఉత్తర దక్షిణాలలోవిష్ణు ఆలయాలు, నాలుగు మూలల శక్తి ఆలయాలు ఉండటం ఈ ఆలయ ప్రత్యేకత, అన్ని సమయాలలో ప్రత్యేకపూజలు అభిషేకాలూ ఉత్సవాలతో ఆలయం నిత్య కల్యాణం పచ్చ తోరణం గా ఉంటుంది. తప్పక దర్శించి తరించాల్సిన క్షేత్రం చతుర్ముఖ బ్రహ్మాలయం.

18 శ్రీ గంగా పార్వతీ సమేత నాగేశ్వరాలయం చేబ్రోలు

గుంటూరు జిల్లా పొన్నూరు కు వెళ్ళేదారిలో చేబ్రోలు గ్రామం ఉంది, దీని పూర్వపుపేరు “తామ్రపురి, ఇక్కడ గంగా పార్వతీ సమేత శ్రీ నాగేశ్వర స్వామి విశిష్ట దైవం, 1213లో కాకతి గణపతి ప్రభువు బావమరది, గజ సైన్యాధ్యక్షుడు, జాయప సేనానికి దానం చేశాడు, తూర్పు చాళుక్య భీముడు పొన్నూరులో శ్రీ భీమేశ్వరాలయం నిర్మించి శైవానికి ప్రభావం కలిగించాడు, 14వ శతాబ్దం లో గ్రామ పెద్దలు

మూరైన్న,కంటేన్న అనే నోదరులు లు ఆలయాన్ని పునరుద్ధ రించినట్లు ఆలయ శాసనం తెలియ జేస్తోంది, అయిదు అంతస్తుల గాలి గోపురం ఇక్కడప్రత్యేకత, చుట్టుప్రక్కల చాలా దేవాలయ గోపురాలకంటే పెద్దది, తూర్పు ముఖ ఆలయం, గర్భాలయ, అంతరాలయ, ముఖ మండపాలున్నాయి, గర్భాలయం లో శ్రీ నాగేశ్వరస్వామి ఉంటాడు, అంతరాలయం ఎడమ వైపు శ్రీ పార్వతీ దేవి, కుడివైపు గంగా మల్లేశ్వరుడు ప్రతిష్ఠింప బడ్డారు, మండపం లో నందీశ్వరుడు గంభీరంగా కనిపిస్తాడు, ప్రాంగణం లో ఒక వైపు నవగ్రహ మండపం ఉంది, బయట రాజ గోపురానికి కుడి వైపు అయిదు అడుగుల ఎత్తు,ఆరుఅడుగుల పొడవు ఉన్న మరో నందీశ్వరుడు దర్శన మిస్తాడు, మండపం ఎర్ర ఇసుక తో నిర్మించ బడింది, మండపం లోని నంది కూడా యెర్ర ఏక శిలా విగ్రహమే, ఈ నంది వీపు మెడ, నుదురు దగ్గర చక్కని నగిపీలు,జాలరి పని ముచ్చట గొలుపుతాయి, అన్ని రకాల ఉత్సవాలను ఘనం గా నిర్వహిస్తారు,

19 ఉభయ రామ లింగ క్షేత్రం చిలుమూరు

తెనాలి తాలూకా చిలుమూరు లో త్రేతాయుగం లో శ్రీరాముడు ప్రతిష్ఠించిన ఉభయ రామ లింగ క్షేత్రం ప్రసిద్ధమైనది, రావణ వదానంతరం సీతారాములు పుష్పక విమానం లో విహరిస్తూ ఈ ప్రాంతపు అందాలకు మురిసి పోయి ఇక్కడ దిగారు. పూజించటానికి ఆలయం ఏదీ కనిపించలేదు, అందుకనిగుంటూరు జిల్లా కృష్ణానదీ తీరం లో చిలుమూరు లోను, మరొకటి, కృష్ణకు అవతలి ఒడ్డున ఉన్న కృష్ణా జిల్లాలోని కృష్ణానదీ తీరం లో ఐలూరు లోను శివలింగాలను ప్రతిష్ఠించారు, అందుకని వీటికి “ఉభయ రామేశ్వర క్షేత్రాలని” లని శ్రీరాముడే నామ కారణం చేశాడు,, ఇక్కడకొన్ని రోజులు ఉండి శివార్చన చేశారని ఐతిహ్యం, ఆలయ

సమీపాన శ్రీ వేణుగోపాల స్వామి ఆలయమూ ఉంది, ఉభయ రామ క్షేత్రాలలో శివరాత్రికి గొప్ప తిరుణాల జరుగుతుంది, అన్న సమారాధన, శివ పార్వతీ కల్యాణం ఘనంగా నిర్వహిస్తారు, వేలాది భక్తులు వచ్చి కృష్ణానదిలో పవిత్ర స్నానాలు చేసి స్వామిని దర్శించి పునీతులౌతారు,

20 శ్రీ చౌడేశ్వరాలయం నిడుబ్రోలు

పొన్నూరు దారిలో ఉన్న నిడుబ్రోలులో గంగా పార్వతీ సమేత శ్రీ చౌడేశ్వరదేవాలయం అత్యంత ప్రాచీనమైనది, చోళ రాజులలో ప్రముఖుడు రాజేంద్రచోళుని మనుమడు త్రిభువన చక్ర వర్తి 1054లో నిర్మించాడు, గర్భాలయం లో శ్రీ చౌడేశ్వర స్వామి కొలువై ఉంటారు, అంతరాలయం కుడివైపు పార్వతీదేవి, ఎడమవైపు వీరభద్ర,భద్ర కాళి ఉంటారు మండపం లో కుడి భాగాన వినాయకుడు,

మధ్యలో నందీశ్వరుడు, ధ్వజ స్తంభం దర్శన మిస్తారు, ఆలయ ఆవరణలో ఉన్న మరొక ఆలయం లో రాజ్య లక్ష్మీ సమేత శ్రీకేశవ స్వామి ఉంటారు, ఎదురుగా గరుడాళ్వారు, ఆంజనేయస్వామి ధ్వజ స్తంభానికి సమీపం లో ప్రతిష్ఠితులై ఉంటారు, శివకేశవులకు భేదం లేదని తెలియ జెప్పేటట్లు ఆలయం నిర్మింప బడటం విశేషం, చౌడేశ్వరాలయ గోపుర శిఖరం తంజావూర్ బృహదీశ్వరాలయ గోపుర శిఖరానికి సరి సమానంగా ఉండటం ఇక్కడి ప్రత్యేకత, శివ కేశవులకు చెందిన సమస్త ఉత్సవాలను ఆలయం లో పెద్ద ఎత్తున నిర్వహిస్తారు.

21 శ్రీ అగస్త్యేశ్వర స్వామి దేవాలయం గుంటూరు

గుంటూరు ఆర్. టి. సి.బస్ స్టాండ్ దగ్గరలోఉన్న గంగా పార్వతీసమేత శ్రీఅగస్త్యేశ్వరాలయం అతి ప్రాచీనాలయం, అగస్త్య ముని ప్రతిష్ఠితం, దక్షిణ దేశ యాత్ర చేస్తూ అగస్త్య మహర్షి అనేక శివలింగాలను ప్రతిస్థిస్తూ ఇక్కడికి వచ్చి “ఓగేరు”సమీపం లో ఈ శివలింగాన్ని ప్రతిష్ఠించాడు, అందుకే ఆయన పేరుతో పిలువ బడుతోంది, చాళుక్య చక్ర వర్తుల సామంత రాజులైన” పరిచ్ఛేద వంశస్తులు” గుంటూరు ను రాజధానిగా చేసుకొని పాలించారు, 12 వశతాబ్దిలో “పరిచ్ఛేదిపండయ రాజు “ ఈఆలయాన్ని

నిర్మించినట్లు శాసనాలున్నాయి,

స్వాగత ద్వారం పై శివ పార్వతి గణపతి కుమార స్వామి విగ్రహాలున్నాయి, ప్రధాన ఆలయ గోపురం పై వివిధ భంగిమలలో శివ స్వరూపాలుండటం ప్రత్యేకత, మండపం పై భాగాన శివ పార్వతీ కళ్యాణ ఘట్టాలు చెక్కబడినాయి, ప్రధానాలయ ద్వజ స్తంభం “పద్మాకారం “లో ఉండటం మరోవిశేషం, గర్భాలయ ముఖ మండపానికి ఎదురుగా ప్రత్యేక మండపం లో నందీశ్వరుడుంటాడు, చాళుక్య శిల్ప కళ అద్భుతం అని పిస్తుంది, ఆలయం లో పార్వతీ అమ్మవారికి ప్రత్యేకాలయం ఉన్నది, ముఖ మండపం లో ఎడమవైపు కుమారస్వామి, ప్రక్కగా గంగా పార్వతీసమేత అగస్త్యేశ్వర స్వామి మహా తేజం తో దర్శన మిస్తారు, పార్వతీఅమ్మవారు సర్వాలంకారశోభిత, ఆలయం లో ఉన్న స్వామివారి కళ్యాణ మండపం ను 1779లో” చెవిడి కొండ్ల రాములు” అనే భక్తుడు కట్టించాడు, , శుక్రవారంనాడు,, కార్తీక, ఆశ్వయుజ మాసాలలో విశేష అభిషేకాలు, కుంకుమ పూజలు జరుగుతాయి, ఆలయ నాగ శిలాశాసనాన్ని బట్టి ఆలయ ప్రాచీనత అర్థమవుతుంది, దీన్ని” పండయ రాజు” వేయించాడు,

కళ్యాణ మండపానికి దగ్గరలో మరొక శివాలయం – శ్రీఏకాంబరేశ్వర ఆలయం ఉండటం మరొకవిశేషం, పాన వట్టంపై శివలింగం” పంచ ఫణి”తో మకర తోరణ శోభితంగా ఉంటుంది, ఏకాంబరేశ్వర సన్నిధిలో శ్రీ కామాక్షి అమ్మవారి సన్నిధి ఉంది, శంకరాచార్య, కుమారస్వామి, వీరభద్ర స్వామి మొదలైనచాలా మంది దేవతలు దర్శన మిస్తారు,

22 శిబిచక్రవర్తి లింగాకృతిపొందిన శ్రీ కపోతేశ్వర దేవాలయం చేజెర్ల

గుంటూరు జిల్లా నకరి కల్లు మండలం లో నరసరావు పేటకు 30కి.మీ దూరం కో ఉన్న చేజర్ల గ్రామం లో పురాతన శ్రీ కపోతేశ్వరాలయం ఉంది, దాన శీలం లో ప్రసిద్ధు డైన శిబి చక్రవర్తి ఇక్కడ లింగ రూపం లో వెలసిన పవిత్ర క్షేత్రం, కాశ్మీరప్రభువైన శిబి చక్రవర్తి పెద్ద తమ్ముడు “మేఘాడంబురుడు”,రెండవ తమ్ముడు “జీమూత వాహనుడు “తీర్థ యాత్రలు చేస్తూ ఈ ప్రదేశానికి వచ్చి, ఇక్కడి పర్వత గుహలో తపస్సు చేస్తూ దేహాలు చాలించి లింగాకారు లైవెలిశారు, ఈ విషయం తెలిసిన శిబి తానూ కూడా

సోదరులలాగే ముక్తి పొందాలని చేజర్ల చేరాడు, ఇక్కడ నూరు యాగాలు చేశాసు, శిబి దానశీలతను పరీక్షించాలని దేవతలు భావించిబ్రహ్మ, శివుడు పావురం, కిరాత రూపాలుధరించి శిబిని చేరారు, కిరాత బాణానికి కాలికి దెబ్బతగిలిన కపోతం శిబిని చేరి శరణు కోరింది, అభయమిచ్చాడు శిబి చక్ర వర్తి, ఇంతలో కిరాతుడు వచ్చి తాను వేటాడిన పావురం తనదే నని దాన్ని తనకివ్వాలని పేచీపెట్టాడు, శరణు కోరిందాన్ని ఇవ్వలేనని పావురం బరువుతో సమానమైన తన శరీర మాంసాన్ని దానికి బదులుగాకోసి ఇస్తానన్నాడు శిబి, సరేనన్నాడు కిరాతుడు, ఒక త్రాసు తెప్పించి ఒక వైపు పావురాన్ని పెట్టి, మరో వైపు తన శరీరం నుండి కోసిన మాంస ఖండాలను పెట్టి తూచాడు, యెంత మాంసమైనా

పావురం బరువుకు సరి తూగలేదు, ఇదేదో దైవ మాయ అనిపించింది, చివరికి తన తల నరికి త్రాసు లో పెట్ట బోయాడు, అప్పుడు శివ, బ్రాహ్మలు త్యక్షమై అతణ్ణి పరీక్షించ టానికి చేసిన ప్రయత్నం ఇది అని వివరించి శిబి దాన శీలతకు మెచ్చి వరం కోరుకొమ్మన్నారు, తాను శివలింగాకృతి దాల్చే యోగం ప్రసాదించ మన్నాడు శిబి, సరేనన్నారు. కపోతాన్ని రక్షించి శివుని మెప్పించి లింగాకృతి దాల్చిన శివుడుక పోతేశ్వరుడైనాడు, దీనికి దాఖలాలుగా లింగం పైకత్తి గాట్లు కనిపిస్తాయి,, శిబి దేహం నుండి తీసిన మాంసానికి ఇవి ఆనవాళ్ళు, లింగం పైభాగాన రెండువైపులా రెండు బిలాలు కనిపిస్తాయి, కుడి రంధ్రం లో ఒక బిందెడు నీరు పడుతుంది, ఎడమ వైపు బిలం లో యెంత నీరు పోసినా నిండక పోవటం ఆశ్చర్య మేస్తుంది, అభిషేక జాలం ఇందులోనుండి ఎక్కడికో ప్రవహించి వెళ్ళిపోతుంది, ఇక్కడి నందీశ్వరుడు కపోతేశ్వరలింగా ని కుడి కంటితో వీక్షిస్తున్నట్లు ఉండటం సాధారణానికి భిన్నంగా ఉంటుంది, ఇదొక వింత,

గ్రామానికి వాయవ్యం లో కపోతేశ్వరాలయం తూర్పు ముఖం గా ఉంది, ఆలయం చతుర్భుజాకారం తో విశాలమైన ఆవరణ లో ఉంది, ఆవరణ చుట్టూ రెండు ప్రాకారాలున్నాయి, అన్ని దిశల్లో దేవతామూర్తులకు చిన్న చిన్న మందిరాలున్నాయి, 9అడుగుల ఎత్తున ఉన్న సహస్ర లింగాకార మూర్తి విశేషం ఆకర్షణ, నైరుతిలో సప్త మాతృకల దేవాలయం ఉంది. మల్లికా పుష్కరిణిలో పవిత్ర స్నానాలు చేస్తారు, ప్రవేశ

గోపురానికి ఎదురుగా చిన్నమండపం ధ్వజ స్థంభం ఉన్నాయి, రెండు రాతి ఫలకలపై ఒక్కొక్కదానిమీద వెయ్యేసి లింగాలు ఉండటం మరో ప్రత్యేకత, పాలరాతి ఫలకం పై పద్మ హస్తుడైన సూర్య భగవానుడు దర్శన మిస్తాడు, గర్భ గృహానికి రెండు వైపులా,మూడేసి రాతి స్తంభాలపై రాతి దూలాల కప్పు ఉంది. చదరపు వేదికపైన ఉన్న కపోతేశ్వర లింగం తలలేని శిబి చక్రవర్తి శరీరాకృతి గా అనిపిస్తుంది

శ్రీ కృష్ణ దేవరాయలు రెండు శిలా శాసనాలు ఇక్కడ వేయించాడు, రాయలు కొండవీడును జయించి వచ్చి స్వామికి 360 ఎకరాలభూమిని దానం ఇచ్చిన శాసనం ఉంది, మంత్రులు తిమ్మరుసు,కొండ మరుసయ్య పేర్లమీద తిమ్మ సముద్రం, కొండసముద్రం అనే రెండు చెరువులున్నాయి, నిత్యార్చనలు విశేషార్చనలు జరుగుతూనే ఉంటాయి, దసరా కార్తీక మాసాలలో ఏకాదశి పర్వ దినాలలో శివరాత్రికి సంక్రాంతికి బ్రహ్మాత్సవాలు జ్వాలా తోరణాలతో ఆలయం శోభాయమానం గా ఉంటుంది, స్వామి వారల ఊరేగింపు ఉంటుంది,

ఆలయం గజ పృష్ఠ ఆకారం(ఎనుగు వెనుక భాగం) లో ఉండటంఒక ప్రత్యేకత, విమానం పావురం గూడు ఆకారం లో ఉండటం మరో విశేషం, కపోతేశ్వరునిపై పొన్నూరు సంస్కృతకళాశాల రిటైర్డ్ ప్రెసిసిపాల్ శ్రీ తూములూరు శ్రీ దక్షిణామూర్తి శాస్త్రి గారు “కపోతేశ్వర శతకం “రాశారు

23 స్థూపాకార గోపురమున్న శ్రీ మల్లేశ్వరాలయం గుంటూరు

గుంటూరు రామచంద్రాగ్రహారం లో నల్ల చెరువు దగ్గర విశాల ప్రాంగణం లో వదాన్యులైన శ్రీ పన్నాల పరదేశి సోమయాజి గారు 1762 లో గంగా భ్రమరాంబా సమేత శ్రీ మల్లేశ్వర స్వామి ఆలయాన్ని నిర్మించారు, ఆలయ రాజ గోపురం స్థూపాకారం లో అయిదు అంతస్తులతో ఉండటం చాలా విశేషం, నగిషీలు చాలా విలక్షణం గా ఉండి చూపరులను ఆకర్షిస్తాయి, గోపురంపై శిలాశాసనాలు, శిల్పాలు ప్రత్యేకత, గోపురం స్వర్ణ కాంతులతో మెరుస్తూ

ఉండటం మరొక ప్రత్యేకత, ఆలయ ధ్వజస్తంభం సంపూర్ణ కవచాలంకృతం గా ఉండి, పైన శివ పార్వతులు ఆనంద నృత్యం చేస్తున్న భంగిమ తో, బ్రహ్మ విష్ణులు వాయిద్యాలు వాయిస్తూ, సప్త ఋషులు, నవగ్రహాలు, అష్ట దిక్పాలకులు, పంచ పాలకులు శివ గణాలతో అత్యంత మనోహరం గా సకల దేవతా గణ దర్శనం గా సమస్త మునిగణ పరి వేష్టి తంగా అత్యంత విశేషంగా కనిపిస్తుంది, ఆసియా ఖండం లో హైందవ దేవాలయాలలో మరెక్కడా ఇలాటి ధ్వజ స్తంభం లేనే లేదని పురా వస్తు శాఖ పేర్కొన బడిన అరుదైన విశేష ధ్వజ స్తంభం ఇది, చూసి తీరవలసిందే,

ఆలయ ముఖ మండపం పైన శివపార్వతులు భక్త కన్నప్ప, భక్త మార్కండేయ వృతాంత శిల్పాలున్నాయి, గర్భాలయం లో పాన వట్టం పై శ్రీ మల్లేశ్వర స్వామి లింగాకారం లో దర్శన మిస్తాడు, ఈ ఆలయ నిర్మాణం గురించి ఒక గాథ ప్రచారం లో ఉంది, నిర్మాత పరదేశి సోమయాజులు గొప్ప

మంత్రం శాస్త్ర వేత్త మహా శివ భక్తుడు, ఒకసారి యాత్రలకి వెళ్లి ఒక కీకారణ్యం లో దారి తెలియక ఇరుక్కుపోయాడు, అకస్మాత్తుగా ఒక పులి ఆయన పై దాడి చేసింది, తన మంత్రం బలం తో మనో బలం తో దాన్ని చంపేశాడు, పులి హత్యా దోష పరిహారం కోసం ఆ అరణ్యం లోనే పులి చనిపోయిన చోట కొన్ని రోజులు యజ్ఞ యాగాలు నిర్వహించాడు, శివలింగాన్ని నందిశ్వరుడిని ప్రతిష్ఠించి పూజించాడు, ఆ శివలింగమే మల్లేశ్వర లింగమని స్థానిక కథనం. అదే ఇప్పుడు మనం చెప్పుకొన్న మల్లేశ్వర దేవాలయం, ఆలయ సమీపం లో భద్రకాళీ సమేత శ్రీ వీర భద్ర స్వామి సన్నిధి గణేశ మందిరం, వల్లీ దేవసేనా సమేత శ్రీ సుబ్రహ్మణ్య స్వామి సన్నిధులున్నాయి, ఆలయ సమీపం లో పెద్ద పాము పుట్ట, దానికి దగ్గరలో భారీ ఏకశిలా నాగ విగ్రహం ఉన్నాయి, దీనినే సుబ్రహ్మణ్య ఆకృతిగా భావించి భక్తులు పూజలు చేస్తారు,

శ్రీ రాముడు జన్మించిన అయోధ్యలో చెక్కించిన శ్రీ కోదండ రామ స్వామి, సీతా లక్ష్మణ విగ్రహాలను తెప్పించి ఇక్కడ ప్రతిష్ఠించి గుడికట్టి కోదండ రామాలయం గా పూజలు చేస్తున్నారు, ఇవికాక శ్రీ ప్రసన్నాంజనేయ, శ్రీ ఆది శంకరా చార్య మందిరాలున్నాయి, వైశాఖ మాసం లో శుద్ధ పృష్టి నుండి బహుళ పృష్టి వరకు 16 రోజులు బ్రహ్మోత్సవాలు నిర్వహిస్తారు, సీతారామ కల్యాణం, శరన్నవ రాత్రులు శివరాత్రి కార్తీక మాస విశేషార్చనలు అభిషేకాలు శ్రీ హనుమజ్జయంతి, శ్రీ శంకర జయంతి ఘనం గా చేస్తారు.

24 శ్రీ లింగోద్భవ స్వామి దేవాలయం చందోలు

గుంటూరు జిల్లా చందోలు లో అరుదైన శ్రీ లింగోద్భవ స్వామి దేవాలయం ఉన్నది, ఇది 1073 లో నిర్మింపబడిన అతి ప్రాచీన దేవాలయంగా వినుతి కెక్కింది, బ్రహ్మ, విష్ణువు తమలో ఎవరు గొప్ప అని

వాదు లాడుకొన్నారు, అప్పుడు వారిద్దరి మధ్య మహా తేజో విరాజమాన మైన లింగ రూపం లో శివుడు వెలిశాడ ని పురాణ కథనం, ఇక్కడే లింగోద్భవ శివుడు ఉద్భవించాడని స్థల పురాణం వివరిస్తోంది,

తూర్పు ముఖంగా ఉన్న ఆలయం లో గర్భ, అంతర, ముఖాలయాలున్నాయి, గర్భాలయం లో లింగోద్భవ శివలింగం ఉంటుంది, మండపం లో ఎడమ వైపు పార్వతీ అమ్మవారు, కుడివైపు వీర భద్ర స్వామి కొలువై ఉంటారు, ఈశాన్యం లో మహిషాసుర మర్ధిని అమ్మవారు ఇతర దేవతలు ఉన్నారు, ధ్వజస్తంభానికి దగ్గరలో 11అడుగుల ఎత్తు, నాలుగున్నర అడుగుల

వెడల్పు ఉన్న నల్ల రాతి మహా శివలింగం దర్శన మిస్తుంది. ఇదే అసలైన లింగోద్భవ లింగం, ఈ మహా లింగం పైభాగాన పురాణకథలో చెప్పినట్లు “ హంస రూపం లో బ్రహ్మ”, కిందిభాగాన వరాహ రూపం లో విష్ణు రూపాలు కనిపిస్తాయి, 1806లో అమరావతి ప్రభువు రాజా వాసి రెడ్డి వెంకటాద్రి నాయుడు ఈ లింగోద్భవ మహా

శివ లింగాన్ని ఇక్కడే నుంచి తరలించి చేబ్రోలు లో ప్రతిష్ఠించాలని సంకల్పించి దీన్ని కదిలించటానికి యెంత ప్రయత్నించినా సాధ్యం కాలేదు, చివరికి ఆ ప్రయత్నాన్ని విరమించుకొన్నాడు, నిత్యార్చనలు అభిషేకాలు ఉంటాయి, దసరా, సంక్రాంతి కార్తీకాలలో, మహా శివరాత్రి రోజున ఉత్సవాలు రంగ రంగ వైభవం గా నిర్వహిస్తారు,

చందోలు అనగానే మనకు చప్పున జ్ఞాపకం వచ్చేది చందోలు మహర్షి బ్రహ్మశ్రీ తాడేపల్లి రాఘవ నారాయణ శాస్త్రిగారు, ఆయన మహా విద్వాంసులు, శ్రీ బాలా త్రిపురసుందరీ అమ్మవారి అనుష్ఠాన పరులు, మహా మంత్ర వేత్త, బహు గ్రంథ కర్త, సాక్షాత్తు కంచి పరమాచార్యుల వారి అభిమాన పాత్రులు, నిత్యాన్న దానం తో, వశ్య వాక్కు తో వేలాది భక్తజనులపై ప్రభావం ఉన్నవారు, వారి దోహితుడు శ్రీ చెరువు సత్యనారాయణ శాస్త్రి గారు తాతగారి వద్దనే పెరిగి విద్య నేర్చి మహా సంస్కృతాంధ్ర కవి పండితులైనారు, సంస్కృతం లో సంపూర్ణ శతావధానం చేసి చరిత్ర సృష్టించారు, వీరు

ఎనిమిదవ ఏటనే “శ్రీ లింగోద్భవ వృత్త మాలికా స్తుతి కావ్యం “రాసి “బాలకవి” అనిపించుకొన్న తాతకు తగిన మనవడు,

25 శ్రీ అమృతేశ్వరాలయం అమృతలూరు

గుంటూరు జిల్లా అమృతలూరులో శ్రీ అమృతేశ్వరాలయం అతి ప్రాచీనాలయం,. ఒకప్పుడు దట్టమైన అడవిగా ఉన్న ఈ ప్రాంతం లో ఆవులను మేతకోసం గోపాలురు తోలుకు వచ్చేవారు, ఆలమందలో ఒక ఆవు కాపలావాడి కన్ను కప్పేసి దూరంగా ఉన్న పుట్ట దగ్గరకు వెళ్లి, పుట్టలో పాలు పితికి వచ్చేది, ఇంటికి వచ్చాక యజమాని పాలుపితికితే అసలు పాలు ఉండేవికావు, అనుమానం వచ్చి కాపరిని యజమాని అడిగితే తెలియదని చెప్పాడు స్వయంగా యజమానే ఒక

రోజు ఆవులమంద వెంట అరణ్యానికి వెళ్ళాడు, రోజు లాగానే ఆవు పుట్టలో పాలు పితికటం చూశాడు, చేతి లోని దుడ్డు కర్రతో పుట్టపై విపరీతంగా బాది పారేశాడు, అప్పుడు పుట్టలో ఉన్న శివలింగం రక్తం కారుతూ

కనిపించింది, శివలింగాన్ని చూసి ఆశ్చర్య పోయిన యజమాని శివుడిని తాను తెలియక చేసిన తప్పును కాయమని వేడాడు, భోళా శంకరుడు కృపా దృష్టితో ప్రాయశ్చిత్తంగా అక్కడ తనకొక ఆలయాన్ని కట్టమని చెప్పాడు,. శివుని ఆజ్ఞకు బద్ధుడై శివాలయం కట్టించి ఆపుట్టలోని లింగాన్నే ప్రతిష్ఠించాడు, అమ్మతం లాంటి ఆవుపాలు త్రాగిన ఆశివుడు అప్పటి నుండి “అమ్మత లింగేశ్వరుడు “గా, ఆగ్రామం అమ్మత లూరు గా ప్రసిద్ధమైనాయి,

తూర్పు ముఖంగా ఉండే ఈ ఆలయం చాలా విశాలమైన ఆవరణలో గర్భాలయం అంతరాలయం ముఖ మండపాలతో వర్ణిల్లింది, గర్భాలయం లో అమ్మతేశ్వరుడు కొలువై ఉండగా, అంతరాలయం లో ఎడమ వైపు శ్రీ బాలా త్రిపుర సుందరీ దేవి దర్శన మిస్తుంది, మండపం లో నందీశ్వరుడు విరాజమానమై ఉంటాడు, నవగ్రహాలతో ఒక మండపమూ ఉంది,

ఆవు యజమాని దుడ్డు కర్రతో కొట్టటం వలన తగిలిన దెబ్బలు శివలింగం పై గుంటలుగా కనిపిస్తాయి, అభిషేక జలం వీటిలో నిలిచి పోతుంది, అర్చకులు గుడ్డ తో తుడిచి నప్పుడు ఆ గుంటలలో నుంచి గాయం తగిలి నప్పుడు వచ్చే టటు వంటి వాసన రావటం విడ్డూరంగా ఉంటుంది, నిత్యార్చనాభిషేకాలుఉంటాయి, నవరాత్రి, ఆరుద్ర, సంక్రాంతి ఉత్సవాలు బాగా చేస్తారు, ఫాల్గుణ పౌర్ణమి నాడు స్వామి వారల కళ్యాణ మహోత్సవం వైభవో పేతం గా విశేషంగా చేస్తారు.

26 శ్రీ ఉత్తరేశ్వరాలయం పెద్దకొదమగుండ్ల

గుంటూరు జిల్లా పలనాడులో కారెంపూడికి ఎనిమిది కిలో మీటర్ల దూరం లోపెద్ద కొదమ గుండ్ల గ్రామంలో శ్రీ ఉత్తరేశ్వరాలయం

ఉన్నది, 1142 లో పలనాటి సీమను పాలించిన అనుగు రాజు పెంపుడు కొడుకు “ఉత్తరుడు “పల్నాటి యుద్ధం లో మరణించాడు, అతని జ్ఞాపకార్థం రాజు శ్రీ ఉత్తరేశ్వరాలయం “నిర్మించాడు, స్వామి ఇక్కడ ఉత్తర

ముఖంగా దర్శనమివ్వటం ప్రత్యేకత, స్వామికి ఎదురుగా గర్భాలయం లో శ్రీ శంకర స్వామి ఆత్మ లింగం ప్రతిష్ఠిత మైంది, అమ్మవారు పార్వతీదేవి, భద్రకాళీ సమేత శ్రీ వీరభద్రాలయం కూడా ఉన్నది, ఈ నాలుగు ఆలయాలను కలుపుతూ 12 స్తంభాల మండపం ఉంది, కొన్ని ఉత్సవాలు

మాత్రమే ఇక్కడ చేస్తారు.

27 దైద అమరలింగేశ్వరాలయం గుత్తికొండ బిలం

గుంటూరు జిల్లా పిడుగు రాళ్ళకు 25 కిలో మీటర్ల దూరం లో ఉన్న గుత్తికొండ లో ఒక మహా బిలం ఉంది, చుట్టూ పర్వతాలు మధ్యలో బిల సముదాయాలు కంటికి విందు గా ఉంటాయి, ఈ బిలం ప్రకృతి సిద్ధంగా ఏర్పడినది, బిలం ప్రధాన

మార్గం నుంచి లోపలి వెడితే చీకటిలో కొలువై ఉన్న “చీకటి మల్లయ్య “దర్శన మిస్తాడు, కటిక చీకటి కన్ను పొడుచుకున్నా వెలుతురూ కాన రాదు, అలాంటి చీకటిలో విద్యుద్దీప కాంతి తోడ్పాటుతో ముందుకు వెడితే నీటి కొలను వస్తుంది, రూపాయ నాణెం కింద పడేసినా కనిపించేంత అచ్చమైన స్వచ్ఛమైన జలం అందులో ఉంది ఆశ్చర్య పరుస్తుంది, భక్తులు ఈ స్వచ్ఛ జల కోనేటిలో పవిత్ర స్నానాలు చేసి, ప్రధాన బిలం గుండా ముందుకు వెళ్లి స్వామిని దర్శిస్తారు. దారిలో 101 బిలాలున్నాయని చెబుతారు, ఇంకా ముందుకు వెడితే గరళం సేవించిన శివుని విగ్రహం కనిపిస్తుందని అంటారు,

ఈ బిలానికి ద్వాపర యుగానికి చెందిన చరిత్ర ఉంది. కాలయవున రాక్షస సంహారం కోసం శ్రీ కృష్ణుడు ఈ బిలం లో ప్రవేశించాడు, అక్కడ మహా తపస్సాదనలో మునిగి ఉన్న “ముచి కుంద మహర్షి” పై కృష్ణుడు తన ఉత్తరీయం కప్పి ముదుకు వెళ్లి దాక్కుంటాడు, కృష్ణుని వెతుక్కుంటూ వచ్చిన కాలయవండు ముచి కుందమని దగ్గరకు రాగానే ఉత్తరీయం చూసి కృష్ణుడే అనుకోని తపో భంగం

కలిగిస్తాడు, ముని కోపం తో తీక్షణంగా చూడగానే కాలయవనుడు మాడి మసి ఐ పోతాడు, వాడి మరణం ముని చేతిలో ఉందని కృష్ణుడు ఈ మాయా పాయం పన్ని లోక కంటకుడైన వాడిని సంహరింప జేసి లోక కల్యాణం చేశాడు,, అందుకే కాలయవన సంహారణేనమః: “ముచి కుంద వరదాయనమః: “అనే నామాలు కృష్ణ అస్తోత్తరం లో చేరాయి,

గురజాలకు 15 కిలోమీటర్లలో కృష్ణానదీ తీరాన స్వయంభువుగా గుహలో వెలసిన శ్రీ అమర లింగేశ్వర స్వామి ఉన్నాడు. ఇదీ చీకటి గుహయే, దీపాల వెలుగుతో సరంగ మార్గం గుండా 40ం మీటర్లు అడిచి వెళ్లి అమరేశ్వరుని దర్శించాలి, పల్నాటి యుద్ధం అయిపోయిన తర్వాత బ్రహ్మ నాయుడు ఈ బిలం లోకే ప్రవేశించాడని చారిత్రక కథనం, కష్టపడినా తప్పక దర్శించాల్సిన క్షేత్రాలివి

28 స్వయంభు శ్రీ మూల స్థానేశ్వరాలయం నాదెండ్ల

గుంటూరు-చెన్నై మార్గం లో గుంటూరుకు 35 కిలోమీటర్లలో నాదెండ్ల ఉంది,, గ్రామ మధ్య లో శ్రీ స్థానేశ్వర స్వామి ఆలయం పురాతనమై విశిష్టత కలిగి ఉంది, ద్వాపర యుగం తర్వాత ఈ స్వామితో బాటు లలితా త్రిపురసుందరి మార్కండేయ మహర్షులను ప్రతిష్ఠించారు, ఆలయం ముందు స్థూపాకృతి లో

పంచకలశాలతో నాలుగు అంతస్తులతో రాజగోపురం ఉన్నది, గోపురం పై శివలీలలు, అనేక దేవీ దేవతా

విగ్రహాలు, శక్తి
స్వరూపాలు
చెక్కారు,.
ప్రాంగణం లో

నందీశ్వరుడున్నాడు ధ్వజస్తంభం ఉన్నది,

గర్భాలయం అనబడే కైలాస మండపం లో పాన వట్టం పై మూల స్థాన లింగేశ్వర స్వామి దర్శన మిస్తాడు, అభిముఖంగా నందీశ్వరుడున్నాడు, నిత్యపూజలు విశేషార్చనలు కళ్యాణోత్సవాలు, రదోత్సవాలతో ఆలయం ఎప్పుడూ శోభాయమానంగా ఉంటుంది, సర్వాలంకార భూషిత గా, చతుర్భుజాలతో శ్రీ లలితా పరా భట్టారిక దివ్య దర్శనం అనుభావైక్ వేద్యం, అమ్మవారి పాద పీఠంవద్ద” శ్రీ చక్రం “ఉండటం పరమ విశేషం, క్షేత్రపాలకుడు శ్రీ వీరభద్ర స్వామి.

29 శ్రీ గోవర్ధనేశ్వర దేవాలయం నాదెండ్ల

ఒకప్పుడు నంద వంశ రాజుల పాలనలో నాదెండ్ల ఉదేదని, అప్పుడు దానిపేరు “నందపురమని” కాలక్రమాన అదే నాదెండ్ల గా మారిందని చారిత్రక కథనం, ఇక్కడ నంద వంశ కులదీపకుడు శ్రీమన్నారాయణ మూర్తి శ్రీ గోవర్ధనేశ్వరుడిగా శ్రీ చెన్నకేశుడి గా విరాజిల్లుతున్నాడు, కొండవీటి రెడ్డి రాజులకాలం లో మహా వైభవం గా వర్ధిల్లింది,

కొండపై గోవర్ధన స్వామి గ్రామం లో కేశవస్వామి ఆలయాలున్నాయి, మూడు అంతస్తుల రాజగోపురమున్నది, క్షేత్ర పాలకుడు శ్రీ ఆంజనేయ స్వామి

గోవర్ధనస్వామి ఆలయానికి కి కుడివైపు, రాజ గోపురం దగ్గర శ్రీ కేశవ స్వామి ఆలయం ఉన్నది, జయ విజయులు ద్వారపాలకులు, కేశి అనే రాక్షసిని సంహరించటం వలన విష్ణువుకు కేశవుడు అనే పేరొచ్చింది, స్వామికి ఇరువైపులా శ్రీదేవి భూదేవి ఉంటారు, ముక్కోటి, శ్రీకృష్ణస్థామి వైభవం గా చేస్తారు,

ఇక్కడి ఆంజనేయస్వామి స్వయంభు రాతి గుట్టలలో వెలిశాడు, ఆ రాతికొండ తో సహా తెచ్చి 1924 లో ప్రతిష్ఠించారు, హనుమజ్జయంతిని మహా విశేషంగా నిర్వహిస్తారు,

30 పరీక్షలలో ఉత్తీర్ణత నిచ్చే శ్రీ అగస్త్యేశ్వర స్వామి ఆలయం వంగిపురం

గుంటూరు జిల్లా ప్రత్తిపాడు మండలం లో వంగిపురం ఉంది, ఇక్కడ గంగా పార్వతీ సహిత శ్రీ అగస్త్యేశ్వరాలయం ప్రాచీనమైనది, 11 వ శతాబ్ది లో చోళ రాజులు నిర్మించిన ఆలయం, అగస్త్య మహా ముని ప్రతిష్ఠిత లింగం, చోళ రాజులు గర్భాలయ నిర్మాణం చేశారని శాసనాలలో ఉంది, సుమారు 1,0 00 ఏళ్ళ కిందట శ్రీ వల్లూరు ఆనందయ్యగారు ఇప్పుడున్న ఆలయాన్ని నిర్మించారని గోపుర శాశనం తెలియ

జేస్తోంది, గర్భాలయం లో లింగ రూప శివుడికి చేసే ప్రత్యేక అలంకరణ తో కైలాసనాథుడు విగ్రహ రూపం లో ఉనట్లు కని పించటం ఇక్కడి గొప్ప విశేషం, గణేశ, పార్వతీ దేవి విగ్రహాలున్నాయి, ముఖ మండపం లో శ్రీ కాళికాదేవి శ్రీ వీరభద్రస్వామి దర్శన మిస్తారు, పరీక్షలు రాసే వారందరూ ఈ ఆలయ సందర్శన చేసి పూజిస్తే ఘన విజయాలు సాధిస్తారనే నమ్మకం బాగా ఉంది, స్వామి వివాహ వేడుకలను ఘనంగా నిర్వహిస్తారు,

నంగా నిర్వహిస్తారు,

ప్రకాశం జిల్లా

31 అష్ట శివలింగ క్షేత్రం బైరవ కోన

నెల్లూరు ప్రకాశం
జిల్లాల సరిహద్దు
లో కొత్తపల్లి
గ్రామానికి
అయిదు
కిలోమీటర్ల దూరం
లో ఉన్న బైరవ

కోన గుహాలయం జగత్ ప్రసిద్ధమైనది, అపర
అమరనాథ క్షేత్రంగా ప్రఖ్యాతిమైంది,
ఆదిదంపతులైన పార్వతీ పరమేశ్వరులు బైరవ
కోన గుహ లో ఉండేవారని,, ఈ ప్రాంతంలోని
ప్రకృతి దృశ్యాలు వారికి మహదానందం
కలిగించాయని, అందుకే మధ్యప్రదేశ్
లోని అమరానాథ్ శివలింగాన్ని పోలిన
శివలింగాన్ని బైరవ కోన గుహాలయం లో ప్రవేశ

పెట్టి వెళ్ళారని కథనం, కనుక దీనికి అపర అమరనాథ క్షేత్రం అనే పేరొచ్చింది,. సుమారు
రెండువందలయేళ్ల కిలోమీటర్లలో విస్తరించిన నల్లమలారణ్యం లో బైరవ కోన ఉంది, ఇక్కడ ఎక్కడ చూసినా

శివలింగ రూపాలే దర్శనమివ్వటం
పరమాశ్చర్యం, దీనికి మించి ఒకే కొండపై
ఎనిమిది శివాలయాలు చెక్కి ఉండటం
మరీ ఆశ్చర్యం, ఇక్కడి దుర్గాంబ ఆలయం
లో కార్తీక పౌర్ణమి రోజున అమ్మవారిపై
చంద్ర కిరణాలు పడటం మహా విశేషం,
చూసి తరించటానికి వేలాది భక్తులు బైరవ
కోన చేరుకొంటారు,

మహా శివరాత్రి రోజున ప్రక్కనే ఉన్న జలపాతపు కోనేటిలో పవిత్ర స్నానాలు చేసి, ఒకే కొండపై ఉన్న ఎనిమిది శివాలయాలను సందర్శించి పుణ్యం మూట కట్టుకొంటారు, ఇందులో ఏడు దేవాలయాలు తూర్పుముఖం గా ఒక్క దేవాలయం ఉత్తర ముఖంగా ఉండటం మరో విశేషం, ఈ ఎనిమిది ఆలయాల గర్భాలయాలు వరండాలు స్తంభాలు అన్నీ కూడా ఆ కొండ రాయి లోనే మలచటం మరీ వింత, శివలింగాలను మాత్రమే గ్రానైట్ శిలతో చెక్కి ప్రతిష్ఠ చేశారు,

ఈ గుహాలయాలలో ఉన్న ప్రధాన దైవాన్ని “భగ్గేశ్వరుడు “అంటారు, అందుకే ఈ క్షేత్రాన్ని బైరవ క్షేత్రం గా బైరవ

కోనగా పిలుస్తారు, క్షేత్ర పాలకుడు కాల బైరవుడు,. ఒకప్పుడు ఈ ప్రాంతాన్ని కాలబైరవ చక్రవర్తి పాలించాడని అంటారు, దీనికి సాక్షిభూతంగా ఇక్కడ కోటల ఆనవాళ్ళు చాలా కనిపిస్తాయి,. ఈ గుహాలయాలలోని శివలింగాలు ప్రసిద్ధ శివాలయ లింగాలను పోలి ఉండటం ఒక విశేషమేకాదు ఈ లింగాలను ఆ లింగాల పేర్లతో పిలవటమూ మరో విశేషం, మధ్య ప్రదేశ్ అమర నాద లింగమైన “శాశినాగ లింగం “,మేరుపర్వతం లోని “రుద్రలింగం “,కాశీలోని విశ్వేశ్వర

లింగం, తిరుమలగిరులలోని “నగరికేశ్వర లింగం “,భగ్గేశ్వర లింగం, రామేశ్వరం లోని “రామ లింగే శ్వర లింగం “శ్రీ శైల “మల్లికార్జున లింగం “మంద పర్వతం లోని “పక్ష ఘాత లింగం “,మొదలైన పేర్లతో ఇక్కడి లింగాలను పిలిచి, కొలుస్తారు,

.ఉత్తర మఖం గా ఉన్న మొదటి శివాయం ఎదురుగా నందీశ్వరుడు ఉంటాడు, ద్వారపాలకులు “తలపాగాలు “ధరించి ఉండటం కొత్త విషయం, ఈ గుహలలో ఏడవ గుహ అత్యంత సుందరంగా ఉంటుందని చెబుతారు, ఎనిమిదవ గుహలయం లో శివ లింగం తో

బాటు, బ్రహ్మ, విష్ణు విగ్రహాలు కూడా చెక్కబడి ఉండటం వింతలలో వింత అవటమేకాదు శివ కేశవ అభేదానికి తార్కాణ, త్రిమూర్తులు ఒకే చోట కొలువై ఉన్న అపూర్వ క్షేత్రం బైవర కోన,

ఆలయ నిర్మాణం క్రీ శ.6 00 -30 ప్రాంతం లో రాజా మహేంద్ర వర్మ కాలం లో ప్రారంభించి ఉంటారని చారిత్రక కథనం, ఈ ప్రాంతం లో అనేక గుండాలూ, దోనెలు చూడాటానికి ముచ్చటగా ఉంటాయి, అందులో సోమనాథ, పాల, కాలింగ దోనలు, పార్వతి, కాముని, సరస్వతి, త్రివేణి, పాచిక గుండాలను తప్పక చూడాల్సిందే, అడవి మార్గం కనుక కష్టపడి నడిచే వెళ్లి చూడాలి,

32 జనమేజయ ప్రతిష్ఠిత శ్రీ రామ లింగేశ్వరాలయం సత్యవోలు

ప్రకాశం జిల్లా గిద్ద లూరు కు సుమారు పది కిలో మీటర్ల దూరం లో సత్య వోలు గ్రామం లో పాండవ అభిమన్యుని మనుమడు, పరీక్షిత్తు కుమారుడు

జనమేజయ చక్ర వర్తి ప్రతిష్ఠించిన శ్రీ రామ లింగ ఆలయం అతి ప్రాచీనతరమైనది, ప్రసిద్ధమైనది, తరువాత చాళుక్య రాజులు దేవాలయ నిర్మాణం చేశారు, 6 వ శతాబ్దికి చెందిన బాదామి చాలుక్యులకాలం లో ఆలయం నిర్మింపబడింది, చాలా ఎత్తైన ఆలయం, ఆలయ శిల్ప నిర్మాణం మహా నంది దేవాలయ నిర్మాణాన్ని పోలి ఉంటుంది, మహానంది ఆలయాన్నీ చాలుక్యులే

నిర్మించారు, ఇక్కడ చాళుక్య శైలిలో భీమేశ్వర, రామ లింగేశ్వరాలయాలు ప్రసిద్ధమైనవి, వీటిని జాతీయ వార సత్వ సంపదగా ప్రభుత్వం గుర్తించటం విశేషం, గర్భ గుడి గోడల గూళ్ళలో ఈశ్వరువిగ్రహం లింగోద్భవ మూర్తి, దుర్గా దేవి ప్రతిమలున్నాయి, గర్భ గుడి మధ్య లో శ్రీ రామ లింగేశ్వర

లింగం ఉంటుంది, ఆలయ శిఖరంపై ఉన్న కలశం కనుల విందు చేస్తుంది, పెద్ద మండపం, దక్షిణాన చతుర్భుజ దేవతా మూర్తి, మధ్యలో నటరాజ విగ్రహం ఉంటాయి,

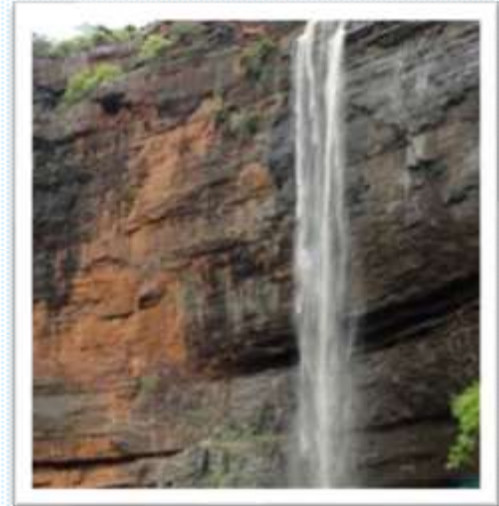
ఆలయ ప్రాంగణం లో 6 దేవాలయాలున్నాయి, వీటిలో పెద్దది భీమేశ్వరాలయం, ముఖద్వారం తూర్పుదిశలో ఉన్నా మిగిలిన మూడు వైపులనుంచీ ఆలయానికి వచ్చే ద్వారాలు ఉండటం మరొక విశేషం, మహా శివరాత్రి నాడు కార్తీకమాసం లోను భక్తులు విశేష సంఖ్యలో దర్శిస్తారు,

33 సంతాన ప్రదాత పాలంకేశ్వర స్వామి పాలుట్ల

ప్రకాశం జిల్లా యెర్ర గొండపాలెం నుంచి యాభై కిలోమీటర్లలో నల్లమల అడవుల్లో అతి ప్రాచీన శ్రీ పాలంకేశ్వరాలయం ఉంది, ఆలయ సమీపం లో 10ం అడుగుల ఎత్తునుంచి కిందపడే జలపాతం పరవశం కలిగిస్తుంది, గంగ గా పిలువబడే దీనిలో పుణ్య స్నానాలు చేసి స్వామిని దర్శిస్తారు, ఇది గిరిజన ప్రాంతం కనుక ఇక్కడే కాళికా అమ్మవారిని పుట్టలమ్మగా భావించి పూజిస్తారు, సంతానం లేని దంపతులు ఉపవాసం ఉండి, కొండ చరియలపై నుండి పంచ

లింగాల పై జారిపడే నీటి బిందువులకోసం దోసిలి పడతారు, ఆ దోసిలిలో నీటి బిందువులు పడితే సంతాన ప్రాప్తి కలుగుతుందని నమ్ముతారు, ఈ విధంగా సంతానం పొందినవారు మళ్ళీ ఈ క్షేత్రానికి వచ్చి స్వామి పేరు కలిసేవచ్చేట్లు నామకరణం చేసి, పుట్టు వెంట్రుకలను ఇక్కడే తీర్చుకొనే సంప్రదాయం ఉంది, పాలంకేశ్వరాలయం ఒక పెద్ద కొండ చరియ కింద ఒదిగి ఉన్నట్లుగా అతి సహజంగా ఉండటం పరమాద్భుతం. దీని కింద కనీసం అయిదు వేల మంది భక్తులు ఉండే వీలుంటుంది, ఇక్కడే వీరభద్రస్వామి విషయం స్కాంద పురాణం లో వర్ణించ బడి ఉన్నది,

తోలి ఏకాదశి ద్వాదశి రోజుల్లో పెద్ద ఎత్తున శ్రీ పాలంకేశ్వరతిరునాళ్ళు జరుగుతంది, అధిక సంఖ్యలో భక్తులు పాల్గొంటారు, అడవిలో సుమారు ఎని మిది కిలో మీటర్లు నడిచి ఆలయం చేరుకొంటారు, ముందు

కృష్ణానది ఒడ్డునున్న “ ఆలాటం కోట “కు చేరి రాత్రి అక్కడే ఉండి, మర్నాడు ఏకాదశి ఉదయాన పవిత్ర కృష్ణా స్నానం చేసి, నడిచి పాలక తీర్థం చేరి పాలంకేశ్వరుని దర్శించి పూజిస్తారు,

34 శ్రీరామ ప్రతిష్ఠిత శ్రీ రామ లింగేశ్వరాలయం అద్దంకి

గుండ్లకమ్మ నదీ తీరాన అద్దంకిలో మహా మహిమాన్వితమైన పురాతనమైన శ్రీరామ ప్రతిష్ఠిత శ్రీ రామ లింగేశ్వరాలయం ఉంది, ఇక్కడికి అగస్త్యమహాముని వచ్చి సందర్శించినట్లు పురాణ కథనం, 1324 - 1434 కాలం లో ప్రోలయ వేమా రెడ్డి అద్దంకిని రాజధానిగా చేసుకొని ఆంధ్ర

దేశాన్ని పాలించాడు, కవిత్రయం లోని ఎర్రాపుగడ ఇక్కడివాడే ఈ ఆస్థానకవే, రెడ్డిరాజులకాలం లో సాహిత్యం సంస్కృతీ విశేషంగా వర్ధిల్లింది అని వామన భట్టు రచనలలో ఉంది, ఇక్కడి అమ్మవారు పార్వతీ దేవి, నటరాజస్వామి వీర భద్రుడూ కొలువు తీరి ఉంటారు, బయట నిలు వెత్తు ఆంజనేయస్వామి దర్శన మిస్తాడు, ఈయనకు తూర్పున వినాయకుడు, యక్షిణులు, శిధిల శాసనాలు ఉన్నాయి. బ్రహ్మ వైవర్తన పురాణం లో బ్రహ్మ కుండీ నదీ తీరాన అద్దంకి, చక్రాయణ, నృసింహ పురాలున్నాయని వర్ణింప బడింది, కనుక అద్దంకి చరిత్రాతీత ప్రాచీననగరం, రెడ్డిరాజులు, విజయనగర ప్రభువుల కాలం లో అన్నిరంగాలలోనూ విశేషమైన అభివృద్ధి చెందింది, అద్దండు, అంకి అనే ఇద్దరు వడ్డి కులం వారు తమ రాజుగారి కోట నిలవడానికి కోసం, ప్రాణలను సమర్పించుకొన్నారు. అందుకే ఈ ప్రాంతానికి అద్దంకి అని పేరు వచ్చింది

35 “కొల మానిక” లింగంగా మారిన శ్రీ మల్లేశ్వర స్వామి మణికేశ్వరం

ప్రకాశం జిల్లా అద్దంకి మండలం మణికేశ్వరం అనే ఊరిలో గంగా భ్రమరాంబా సమేత శ్రీ మల్లేశ్వరస్వామి దేవాలయం పురాణ ప్రసిద్ధమైనది, ఎన్నో వందల ఏళ్ళుగా వర్ధిల్లిన ఆలయం, దీనిపై అనేక గాధలు శైవ పురాణాలలో ఉన్నాయి, మానిక తో ఉప్పు కొలిచి అమ్మే ఒక వ్యాపార శివ భక్తుడు ఒక శివ రాత్రి నాడు శివపూజకు శివ లింగం

దొరకక, తనదగ్గరున్న “మానిక “నే శివలింగం గా భావించి బోర్లించి, విబూదితో అలంకరించి భక్తితో పూజించాడు, అతని భక్తికి ఆ మానికయే శివలింగం గా మారింది, అప్పటి నుంచి ఆ లింగమూర్తిని “మానిక ఈశ్వరుడు “అనే వారు. అదే కాలక్రమం లో మాణిక్యేశ్వరలింగం గా ఆ క్షేత్రం మణికేశ్వరం గా ప్రసిద్ధి చెందింది, అదే మల్లేశ్వరం అయింది, అగస్త్య మహర్షి ఈ లింగాన్ని ప్రతిష్ఠించినట్లు కథనం, ఇక్కడ విశేషం ఒకటి ఉంది, కొండ, కొండకింద ఈ దేవాలయం, ప్రక్కన గుండ్ల కమ్మ (గుండీ నది)జీవనది, ఒడ్డున శృశాన వాటిక ఉన్నాయి, ఇన్ని విశేషాలు ఉండటం తో “దక్షిణ కాశి “గా ప్రసిద్ధి చెందింది, ఆలయ నిర్మాణం 1202 లో జరిగినట్లు ఆధారాలున్నాయి, మొదట్లో ఈ గ్రామం పేరు “బుద్ధం పూడి “అనీ, శ్రీ మహా మండలేశ్వర “చోడ దేవ మహా రాజు “ కాలం నాటిదని భావిస్తారు, కార్తీక, మాసం, శివ రాత్రి పర్వ దినాలలో మహా వైభవం గా ఉత్సవాలు నిర్వహిస్తారు,

36 శ్రీలింగోద్భవ దేవాలయం చదలవాడ

ఒంగోలు మండలం లో ఉన్న చదలవాడ గ్రామం లో శ్రీ లింగోద్భవ దేవాలయం చాలా పురాతనాలయం, పూర్వం “చతుర్వాటిక అని పిలువబడిన గ్రామమే ‘చదలవాడ అయింది, కాకతి గణపతి దేవునికాలం లో పురుషోత్తముడు అనే రాజు అమ్మన బ్రోలు సీమలో ఉన్న పోతవరం గ్రామాన్ని ఈ

ఆలయానికి దానం చేసినట్లు శాసనాధారం ఉన్నది, కానీ దీనికి చాలా కాలం పూర్వమే ఆలయం ఉన్నట్లు స్థానిక కథనం, కనుక చరిత్రాతీతమైన ఆలయం, తూర్పుముఖంగా ఉన్న ఈ ఆలయం లో గర్భాలయం లో శ్రీ లింగోద్భవ స్వామి దర్శన మిస్తాడు, వినాయకుడు మొదలైన దేవతా గణం అందరూ ఉన్నారు, గోపురంపై శిల్పకళ కనువిందు చేస్తుంది, ఎత్తైన ధ్వజస్తంభం ఆకర్షణీయం, నిత్యపూజాభిషేకాలు, ప్రత్యేక ఉత్సవాలు బాగా నిర్వహిస్తారు,

37 శ్రీ నగరేశ్వరాలయం పొదిలి

ప్రకాశం జిల్లా పొదిలిమండలం పొదిలి పట్టణం లో శ్రీ నగరేశ్వరాలయం కూడా చాలా ప్రాచీనమైనదే, దీనితోబాటు ఇక్కడ పంచ శివ లింగ క్షేత్రాలున్నాయి, పూర్వం దీనికి “పంచ కోవెలల పొదిలి “అనే పేరు ఉండేది, అదే పొదిలి అయింది, సుమారు మూడు ఎకరాల విస్తీర్ణం లో అయిదు

శివాలయాలున్నాయి, పార్వతీ సహిత శ్రీ కైలాస నాద స్వామి, త్రిపుర సుందరీ సమేత శ్రీ భీమేశ్వర స్వామి, శ్యామలా సహిత నగరేశ్వర స్వామి ఆలయాలతో బాటు నిర్మహేశ్వర, మల్లనాద ఆలయాలున్నాయి, కృష్ణ దేవరాయల సామంత రాజు ఎల్లరాజు పెదకొండమ రాజు ఇక్కడ దక్షిణ దిశలో “నిమ్మవ్వ గుడి “కట్టించాడు, ఇందులో దూడమల్లన్న విగ్రహమూ ఉంది, పోదిలి పట్టణానికి తూర్పున నగరేశ్వరాలయం ఉంది, 16 వ శతాబ్దం లో డిల్లీ రాజు ఆలీ ఆదిల్షా ఈ ఆలయాన్ని కూల్చేసి అక్కడే మసీదు కట్టాడు, కాలక్రమంలో గ్రామ వైశ్యులు కలిసికట్టుగా మళ్ళీ శ్రీ నగరేశ్వరాలయంను నిర్మహేశ్వరాలయ ప్రాంగణం లో నిర్మించారు, ఆలయ పరిధిలో పుష్పగిరి పీఠాధిపతిశ్రీ ఉద్దండ నరసింహ భూపతి గారి జీవ సమాధి ఉన్నది, నగరేశ్వరాలయం లో అన్నిరకాల పూజా అభిషేకాలు నిర్వహిస్తారు పండుగ, పర్వ దినాలలో ఉత్సవాలు చేస్తారు,

38 రాక్షస ప్రతిష్ఠిత శ్రీ మోక్ష రామ లింగేశ్వర క్షేత్రం రామ తీర్థం

త్రేతా యుగం లో ఈ ప్రాంతమంతా దట్టమైన దండకారణ్యం, రావణాసురుని ఏలుబడిలో ఉండేది, అప్పుడు రాక్షసులు ఇక్కడ శివ లింగాన్ని ప్రతిష్ఠించి పూజించారు, రామ రావణ యుద్ధం లో రావణ వధ తర్వాత శ్రీ రాముడు బ్రహ్మ హత్యా దోష నివారణకు శివలింగాలను వీలైన చోట్ల ప్రతిష్ఠించాడు, అప్పుడు ఇక్కడికి వచ్చి

స్వామిని దర్శించి ఒక కోనేరును ఆలయం వెనుకభాగం లో త్రవ్వించాడు, ఇదే “రామ తీర్థం “గా ప్రసిద్ధి చెందింది, రాక్షస పీడ తొలగి మునులు హాయిగా మళ్ళీ ఇక్కడ తపస్సు చేస్తూ యజ్ఞ యాగాదులు నిర్వహించారు, రామ తీర్థం లోని మట్టిని నుదుట ధరిస్తే, అది విభూతిలాగా తెల్లగా మారిపోవటం విశేషం, ఇప్పటికీ ఈ మహాత్మ్యం జరుగుతూనే ఉంది.

ఒంగోలు నుండి శ్రీశైలం పోయే దారిలో ఒంగోలుకు 25 కిలోమీటర్ల లో రామ తీర్థం ఉంది ఇక్కడి శివుడిని “మోక్ష రామ లింగేశ్వరుడు “అంటారు, అమ్మవారు పార్వతీ దేవి దక్షిణ ముఖంగా ఉంటుంది, శివరాత్రికి కార్తీకమాసం లోను భక్తుల రద్దీ అనూహ్యం. కల్యాణం జరుగుతుంది, ఈశాన్యం లో గంగాదేవి ఆలయం ఉంది, చైత్ర పౌర్ణమినాడు గంగ జాతర పెద్ద ఎత్తున జరుగుతుంది.

39 స్వయంభు శ్రీ ముక్తేశ్వరాలయం మోక్షగుండం

ప్రకాశం జిల్లా మోక్ష గుండం లో తూర్పు కనుమల లోయలలో స్వయంభు శ్రీ ముక్తేశ్వరాలయం ప్రాచీనాతి ప్రాచీనాలయం, తండ్రి జమదగ్ని మహర్షి ఆజ్ఞను శిరస్సున

దాల్చి తల్లి రేణుకా దేవి ని సంహరించాడు పరశురాముడు, ఆ పాప పరిహారం కోసం శివాలయాలను సందర్శిస్తూ వీలైన చోట్ల లింగ ప్రతిష్ఠ చేశాడు భార్గవ రాముడైన పరశురాముడు, ఆ సందర్భం లో ఇక్కడికి కూడా వచ్చి శ్రీ ముక్తేశ్వర సేవలో పునీతుడై ముక్తిని పొందటం చేత దీనికి ముక్తేశ్వర క్షేత్రం అనే పేరొచ్చిందని స్థానిక పౌరాణిక కథనం, గర్భ గృహం లో ఉన్న శివలింగాన్ని వసిష్ఠ మహర్షి ప్రతిష్ఠించాడని విశ్వాసం, సీతారాములు ఇక్కడికి వచ్చి స్వామి దర్శనం చేసి ఇక్కడ త్రాగటానికి నీరు లభించ నందువల్ల, రాముడు బాణం తో

నేలను చేదించి, పాతాళ జలం ఉప్పొంగి భూమి పైకి వచ్చేట్లు చేశాడు, ఈనీటి ధారతో ఏర్పడిన జలాశయాన్ని “శ్రీరామ కోనేరు “అంటారు, ఈ కోనేటి పవిత్ర స్నానం చేస్తే మోక్షం ఖాయం అని భక్తుల అచంచల విశ్వాసం, అందుకే ఇది “మోక్ష గుండం “అయింది అనే కథనమూ ఉంది,. అన్నిరోజులు, ప్రత్యేక ఉత్సవాలలు ఘనం గా నిర్వహిస్తారు,

40 ఒక దెబ్బకు 108 సార్లు ఓంకారం ధ్వనించే ఘంట ఉన్న శ్రీ రామలింగేశ్వరాలయం సంతరావూరు

ప్రకాశం జిల్లా చిన గంజాం మండలం లో వారానికి ఒక సారి సంత జరిగే రావూరు ను సంత రావూరు అంటారు, ఇక్కడి శ్రీ పార్వతీ పరమేశ్వర రామ లింగేశ్వరాలయం అతి ప్రాచీనమైనది, ఆలయం బకింగ్ హం కాలువ ఒడ్డున ఉంది, ఆలయ గర్భాలయ ఘంట కు ఒక ప్రత్యేకత ఉంది, ఒకసారి లాగి ఘంటను మ్రోగిస్తే ఏకం గా 108సార్లు అందులో నుంచి ఓంకార నాదం వచ్చి వోడలు గగుర్పొడుస్తుంది, ఇదీ ఇక్కడి విశేషం, కాశీ లోని శ్రీ విశ్వనాదాలయం లోని ఘంటకూ ఈ ప్రత్యేకత ఉంది, మళ్ళీ ఇక్కడే అలా వినిపిస్తుంది, ఈ రెండు విశిష్ట ఘంటలను ఒకే వ్యక్తి తయారు చేసినవేనని భావిస్తారు,

12వ శతాబ్ది లో చోళ రాజు పరిపాలనాకాలం లో ఎన్నో దేవాలయాలను నిర్మించాడు సంత రావూరు శివలింగాన్నీ ఆరాజే ప్రతిష్ఠ చేసి నిర్మించాడు, ఇక్కడి శివలింగం స్వయం భు,, ఆలయం లో రెండు నందులు ఉండటం మరో విశేషం, గర్భ గుడిలో వెలిగించిన దీపం బయటి నుంచి కూడా చూడ గలగటం మరో ప్రత్యేకత, ఇది ఆ నాటి శిల్ప కళా మర్మజ్ఞాతకు గొప్ప ఉదాహరణ,

ఆలయ శిలాశాసనం పై ఒక చారిత్రక గాథ చెక్క బడింది, అమ్మవారి విగ్రహాన్ని ఇద్దరు శిల్పులు చెక్కారు,, ఒక శిల్పి రాజు అనుమతి తో అమ్మవారి విగ్రహాన్ని ఒక మహిళను చూస్తూ చెక్కాడు, విగ్రహం పూర్తి అయ్యేవరకు తలుపులు తీయవద్దని శిల్పి కోరాడు, యాభై రోజులు అయింది అసలు శిల్పులు చెక్కుతున్నారా బతికే ఉన్నారా అని అనుమానం రాజు కు వచ్చింది, బలవంతంగా తలుపులు తెరిచి చూడమని ఆదేశించాడు, అంతే తలుపులు తెరిచే సరికి ఆ ఇద్దరు శిల్పులు చనిపోయి కని పించారు, అప్పటికి విగ్రహం పాదాల వరకే చెక్క బడింది, అప్పుడు చోళ రాజు మరొక శిల్పితో అమ్మవారి విగ్రహం చెక్కించి ప్రతిష్ఠించాడు, ఇది మరో వింత విశేషం విచిత్రం,

41 శ్రీ కనక సురభేశ్వరాలయం తురిమెళ్ళ

ప్రకాశం జిల్లా కంభం మండలం లోని తురిమేళ్ళ గ్రామం లో అరుదైన ప్రాచీన శ్రీ కనక సురభేశ్వరాలయం ఉన్నది, ఇక్కడ జమదగ్ని మహర్షి తపస్సు చేసినందువలన ఈ కోనను జమదగ్ని కోన అని ఈ క్షేత్రాన్ని జమదగ్ని క్షేత్రమనీ అంటారు, ఆలయం త్రేతాయుగం నాటిదని పౌరాణిక కథనం, ఇక్కడ జమదగ్ని ఆశ్రమం ఉండేది, ఇక్కడ శ్రీ పాపేశ్వరా స్వామి ఆలయానికి తూర్పున ఉన్న నంది విగ్రహానికి ఒక కద ప్రచారం లో ఉంది,

ఒక యజమాని కోపం తో తో ఒక ఎద్దును విపరీతంగా కొట్టగా కాలు విరిగి కుంటుకుంటూ, గుండ్రకమ్మ నదిని ఈడు కొంటూ వచ్చి ఈ ఆలయం బయట అలసట తీర్చుకొని శిలగా మారి పోయింది, అదే ఇప్పుడు అక్కడున్న నంది

సురభేశ్వర కోన ను పాలించిన రాష్ట్ర కూట, చోళ

చాళుక్య, కాకతీయ, విజయనగర రాజులు వేయించిన శిలా శాసనాలున్నాయి, ఇక్కడి ఆలయ శిల్ప కళా శోభ వర్ణనాతీతం, గుండ్రకమ్మ వరదలలో, కొంత ప్రభుత్వ అలక్ష్యం వలన కొన్ని దేవాలయాలు శిథిలమైపోయాయి, కొన్ని కొట్టుకు పోయాయి, కొన్ని దొంగల పాలయ్యాయి, ఇప్పుడు ప్రజలలో చలనం వచ్చి పూనుకొని శ్రద్ధ వహించి కాపాడుకొంటున్నారు, కొత్తవాటిని ఏర్పాటు చేస్తున్నారు, ఇక్కడి కోన లోని “పాప నాశన” మందిరానికి దగ్గరలో ఉన్న అనేక శివ లింగాల సముదాయాన్ని “కోటి లింగాల గుట్ట” అంటారు, విజయనగర రాజు హరిహరరాయలు గోహత్యా పాతకం పోగొట్టుకోవటానికి ఈ క్షేత్రానికి వచ్చి స్వామిని దర్శించి “పాప వినాశనం” అనే మందిరాన్ని నిర్మించి అందులో శివలింగ ప్రతిష్ఠ చేసి కొన్ని రోజులు ఇక్కడే ఉండి,పూజ అభిషేకాలు భక్తి శ్రద్ధలతో చేసి పాప విముక్తడయ్యాడని చారిత్రక కథనం, అన్ని రోజులలో పూజలు జరుగుతాయి పండుగ పర్వ దినాలలో విశేషార్చనలున్నాయి ‘

42 అగస్త్య ప్రతిష్ఠిత గంగా పార్వతీ సమేత శ్రీ రామ లింగేశ్వరాలయం నరసింగోలు

అగస్త్య మహర్షి వాతాపి ఇల్వలుడు అనే ఇద్దరు రాక్షసులను సంహరించి ప్రజల బాధలకు విముక్తి కల్పించాడు, ఈ రాక్షస సంహార దోష నివారణకోసం పాలేటి నదీ తీరాన తపస్సు చేశాడు, శివుడు మెచ్చి ప్రత్యక్షమై శివలింగం ప్రతిష్ఠించమని ఆదేశిస్తే “శ్రీ రామ లింగేశ్వర లింగం “ప్రతిష్ఠించి పూజించాడు. ఆ తర్వాత సర్వ పాప ప్రక్షాళన కోసం జీవుల, ఆయుర్దాయం పెరగటం కోసం శ్రీ శనైశ్చర స్వామిని నరసింగోలు గ్రామం లో ప్రతిష్ఠించాడని పురాణ కథనం,

కాలక్రమం లో ఆలయం జీర్ణమైతే 1991లో జీర్ణోద్ధరణ చేశారు, ఉన్నతమైన ధ్వజ స్థంభం కుమార

స్వామి మొదలైన విగ్రహ ప్రతిష్ఠ చేశాడు శనివారం తైలాభిషేకం ఉంటుంది, రామలింగేశ్వరాలయం లో అమ్మవారు పార్వతీ దేవి అమ్మవారిని నిమ్మకాయలతో పూజించటం ఇక్కడ ప్రత్యేకత, అమ్మవారి ముందు శ్రీ చక్రం ఉంది, దీనికి నిత్యం కుంకుమ పూజ చేస్తారు నవరాత్రులలో ప్రత్యేక అలంకరణలు పూజలు ఉత్సవాలు జరుపుతారు, ఆలయ ఈశాన్య భాగంలో ఉన్న ”అశ్వత్థ నారాయణ వృక్షం “ఏంతో ప్రాధాన్యతను పొందింది, వీటికింద నాగుల జంట ప్రతిష్ఠితమై ఉన్నాయి,

నెల్లూరు జిల్లా

43 మూల స్థానేశ్వరాలయం నెల్లూరు

నెల్లూరు జిల్లా నెల్లూరు లో అత్యంత పురాతన శ్రీ స్థానేశ్వర శివాలయం ఉంది, ఆంధ్ర రాజు ముక్కంటి రాజు గారు దీన్ని నిర్మించారని ఒక కథనం, ఆ రాజుకు 1400లో కలలో పరమ శివుడు కనిపించి తాను ఒక ఉసిరి చెట్టు మూలం లో ఉన్నానని వెలుపలకు తీసి ఆలయం

కట్టించమని చెప్పాడు, రాజు ఉసిరి చెట్టును గుర్తించి,దాని మూలం లో లింగా కృతి కనిపిస్తే దాన్ని ప్రతిష్ఠించి ఆలయ నిర్మాణం చేశాడు, కనుక ఈ ఆలయం ఉసిరి చెట్టు మూలం లో ఏర్పడింది, ఉసిరికి తమిళం లో “నెల్లి “అని పేరు ఈ ప్రాంతం పై తమిళ ప్రభావం ఉండటం చేత ఇది నెల్లూరు అయింది, మనుమ సిద్ధి రాజులు రాజ గోపురం నిర్మించారు, తిక్కన కవి ఈ స్వామిని దర్శించిన తర్వాతే మహా భారత రచన ప్రారంభించాడని స్థానిక కథనం, నిత్య ధూప దీప వైవేద్యాలు పండుగలలో ఉత్సవాలు బాగానే చేస్తారు,

నెల్లూరు కు 10కిలోమీటర్లలో మూలాపేటలో మరొక మూలస్థానేశ్వరాలయం ఉంది

44 శ్రీ కామాక్షీ సహిత సంగమేశ్వరాలయం సంగం

నెల్లూరుకు సుమారు ముప్పై కిలో మీటర్ల దూరం లో పెన్నానదిలో, బొగ్గేరు, బీరాపేరు నదులు కలిసే ప్రదేశాన్ని సంగం అంటారు, ఇక్కడ పరశురామ ప్రతిష్ఠిత శ్రీకామాక్షీ సంగమేశ్వరాలయం ప్రసిద్ధమైనది, ఈ ఆలయం లోని నంది ఒకటిన్నర మీటర్ల ఎత్తు ఉండి చూపరులకు పరమ ఆకర్షణీయంగా ఉంటుంది, ఆలయనిర్మాణం ఎవరు ఎప్పుడు చేశారో తెలియనిప్రాచీనాలయం, ఏప్రిల్ నెలలో

సంగమేశ్వర బ్రహ్మోత్సవాలు బ్రహ్మాండంగా చేస్తారు.

45 సైకతలింగ రామలింగేశ్వరాలయం రామ తీర్థం

నెల్లూరుకు సుమారు 35 కిలోమీటర్లలో విడవ లూరు మండలం లో రామ తీర్థం ఉంది, ఇక్కడ సముద్ర తీరం లో శ్రీకామాక్షీ సమేత రామలింగేశ్వరాలయం బహు పురాతనాలయం,. రావణ వధ తర్వాత శ్రీరాముడు సీతా దేవితో ఇక్కడికి వచ్చాడని సాయం సమయం లో శివార్చన సమయం కావటం తో ఎక్కడా శివలింగం దొరకక పోతే ఇసుక (సైకత)తో శివలింగం

ప్రతిష్ఠించి అర్పించాడని ప్రతీతి, అందుకే దీన్ని శ్రీ రామలింగేశ్వరాలయం అంటారు, రాముడు కాలుపెట్టిన పుణ్య ప్రదేశం కనుక “రామ తీర్థం “అయింది, పల్లవ రాజులకాలం లో అర్ధ లింగా కార శిఖరం తో ఆలయాన్ని అపూర్వంగా నిర్మించారు, కాలక్రమం లో శిదిలమైతే ఈ మధ్యనే జీర్ణోద్ధర చేశారు, జ్యేష్ఠ బహుళ సప్తమి నుండి అమావాస్య వరకు 9 రోజులు బ్రహ్మోత్సవాలను న భూతో అన్నట్లు చేస్తారు, ఈ అమావాస్య నాడు సముద్ర స్నానం సర్వ పాపహరం, విపరీతమైన రద్దీ ఉన్న క్షేత్రం రామతీర్థం,.

46 భక్త కోటేశ్వర స్వామి బత్తినయ్య కోన

పాదం, కొండ గుహ వద్ద మూడవ పాదం ముద్రలు ఇప్పటికీ కనిపిస్తున్నాయి. వీటిని భక్తులు భక్తితో ఇప్పటికీ పూజిస్తూ ఉంటారు. బత్తినయ్య స్వామి ఆ కొండ గుహ లో తపస్సులో లీనమైపోయాడు. ఆయన చుట్టూ విపరీతంగా పుట్ట చెట్లు పెరిగాయి. కొన్ని యుగాలు ఇలా గడిచాయి. ఒక సారి ఒక ఏనాది దంపతులు తేనే, దుంపల సేకరణకు ఇక్కడికి వచ్చి ఆ గుహలోనే కొద్దికాలం ఉన్నారు. ఒక రోజు విపరీతంగా వర్షం కురిసి బయటికి వెళ్ళే వీలు కాలేదు. గుహలో ఉన్న పుట్ట త్రవ్వితే ఏదైనా ఆహారం దొరుకు తుండేమోనని గడ్డ పార తో త్రవ్వటం ప్రారంభించారు. పార దెబ్బ బత్తినయ్య తలకు తగిలి రక్తం కారింది. పారతో కొట్టిన ఏనాది వాడి కళ్ళు పోయాయి. అప్పుడు పుట్టలో ఎవరో మహాను భావుడు ఉండి ఉంటాడని గ్రహించి తాము తెలియక చేసిన తప్పును మన్నించమని వేడుకొన్నారు ఆయనకు దయ కలిగి మన్నించ గానే కంటి చూపు వచ్చింది. మరీ ఆశ్చర్య పోయారు. అప్పుడు పుట్టలో ఉన్న బత్తినయ్య స్వామి తాను కలియుగం లో భక్త కోటేశ్వరుడిగా లింగ రూపం లో వెలుస్తానని, ఈవిషయం కొండదిగి ఊర్లో జనానికి చెప్పమని ఆదేశించాడు.. అది అంతా కీకారణ్యం కొండ దిగి మళ్ళీ పైకి రావటం ఎవరి తరమూకాదని ఏనాది దంపతులు విన్న వించారు. అప్పుడు

చిత్తూరు జిల్లా కాళహస్తి కి దగ్గరలో బత్తినయ్య కొనలో శ్రీ కోటేశ్వర క్షేత్రం ఉంది. దీనికి విచిత్రమైన స్థల పురాణం కూడా ఉన్నది. బత్తినయ్య అనే ఒక మహా పురుషుడు ఇక్కడి ధనికొండ పై తపస్సు చేశాడు. తర్వాత తిరుమల వెళ్లి బాలాజీ ని దర్శించి కాళహస్తి చేరి అక్కడున్న అగస్త్యేశ్వర పర్వతాలను మూడే మూడు అంగలలో దాటి కొండ గుహ చేరాడు. దీనికి సాక్ష్యం గా ముసలిపేడు అనే ఊరి చెరువు గట్టున ఒకపాడం, మొనగాడి గుంట అనే ప్రదేశం లో రెండవ

బత్తినయ్య స్వామి “భక్తులు ఎడ్ల బండలో కొండ దిగువ వరకు వచ్చి, అక్కడ ఎడ్లను వదిలిపెడితే అవి సరాసరి నా

పోయాయి. అప్పుడు పుట్టలో ఎవరో మహాను భావుడు ఉండి ఉంటాడని గ్రహించి తాము తెలియక చేసిన తప్పును మన్నించమని వేడుకొన్నారు ఆయనకు దయ కలిగి మన్నించ గానే కంటి చూపు వచ్చింది. మరీ ఆశ్చర్య పోయారు. అప్పుడు పుట్టలో ఉన్న బత్తినయ్య స్వామి తాను కలియుగం లో భక్త కోటేశ్వరుడిగా లింగ రూపం లో వెలుస్తానని, ఈవిషయం కొండదిగి ఊర్లో జనానికి చెప్పమని ఆదేశించాడు.. అది అంతా కీకారణ్యం కొండ దిగి మళ్ళీ పైకి రావటం ఎవరి తరమూకాదని ఏనాది దంపతులు విన్న వించారు. అప్పుడు

సన్నిధికి చేరుతాయి. ఎడ్ల వెనుక భక్తులు కొండ ఎక్కి రావచ్చు “అని ఉపాయం చెప్పాడు. ఏనాది దంపతులు కొండదిగి ఊర్లోకి వెళ్లి జరిగినదంతా ప్రజలకు వివరించి చెప్పారు అంతే జనం తండోప తండాలుగా బళ్ళలో కొండ దిగువకు వచ్చి, ఎడ్లను వదిలేశారు. అవి ఎక్కే మార్గం ద్వారా అనుసరించి కొండపైకి స్వామి సన్నిధి చేరారు. అక్కడ స్వామిని పూజించారు. వృద్ధ ఏనాది దంపతులు కొండమీదే ఉండి భక్త కోటేశ్వర స్వామి సేవలో, పూజలో ధన్యమై ఆయనలో లీనమైపోయారు. వారి శిలాప్రతిమలు అక్కడేర్పడ్డాయి.. భక్త కోటేశ్వర లింగ దర్శనానికి వచ్చే వారు ముందుగా వృద్ధ దంపతుల శిలా విగ్రహాలను దర్శించి పూజించి ఆ తర్వాతే భక్త కోటేశ్వర స్వామిని దర్శించాలని బత్తినయ్య స్వామి నియమం పెట్టాడు. అప్పటినుంచి అలానే చేస్తున్నారు భక్తులు. ప్రతి సోమవారం భక్తుల రద్దీ బాగా ఎక్కువగా ఉంటుంది.

47 అర్ధ నారీశ్వర దేవాలయం విరూపాక్ష పురం

కాళహస్తి దగ్గర తొట్టం బేడు మండలం విరూపాక్ష పురం స్వర్ణ ముఖి నది ఒడ్డున లో పురాతన శ్రీ అర్ధనారీశ్వర దేవాలయం ఉంది. దీనికి సంబంధించిన స్థల చరిత్ర కూడా ఉంది. పూర్వం అవం తనగరం లో విజయ, శుభగ అనే దంపతులు ఉండేవారు.

విజయుడికి శివ భక్తివెక్కువ. ఒకసారి ఈ దంపతులు మార్కండేయ మహర్షిని దర్శించి ఆయన సలహా మేరకు కాళహస్తి వచ్చి ప్రసూనాంబా సమేత శ్రీ కాళహస్తిశ్వర స్వామి దర్శనం చేసి పూజించారు. ఒక రోజు కలలో శివుడు ప్రత్యక్షమై స్వర్ణ ముఖీ తీరం లో ఉన్న శ్రీ అర్ధనారీశ్వర స్వామి ని దర్శించి పూజించి తరించమని చెప్పాడు. విజయుడు భార్యసమేతంగా మర్నాడే కాలి నడకన బయల్దేరి ఇక్కడి “పాప విచ్ఛేద క్షేత్రం “చేరి స్వామిని నిష్ఠగా కొలిచాడు.. భార్య శుభగ ప్రతి రోజు 108శివలింగాలను బంక మట్టి తో చేసి శివార్చన చేసింది. దంపతుల అనన్య భక్తికి మెచ్చి కాళహస్తిశ్వర స్వామి శ్రావణ పౌర్ణమినాడు దర్శనమిచ్చాడు. స్వామిని అనేక విధాల కీర్తించారు. ప్రీతి చెంది విజయుడు పూజిస్తున్న శివలింగం లో తానూ, పార్వతీ దేవి సదా నిలిచి ఉంటామని, ఆ రోజు నుంచి ఈ లింగాన్ని “శుభగాంబ సమేత శ్రీ విజయేశ్వర స్వామి “అని పిలుస్తారని, భక్తుల కోర్కెలను తీరుస్తానని వరమిచ్చాడు. ఇక్కడ చేసిన దానం తపస్సు యజ్ఞం శ్రీ కాళహస్తి లో చేసిన వాటివల్ల వచ్చే ఫలితంతో సమానంగా ఉంటాయని అభయ మిచ్చాడు. తర్వాత విజయ శుభగ దంపతులను తనలో ఐక్యం చేసుకొన్నాడు కాళహస్తిశ్వర స్వామి ఇదే ఇప్పుడు మనం చెప్పుకొంటున్న అర్ధనారీశ్వర దేవాలయం.

ఈ ఆలయం తూర్పు ముఖంగా ఉండిగర్భాలయం లో “సుభగాంబా సమేత శ్రీ విజయేశ్వర స్వామి గా స్వయంభు లింగం ఉన్నది. ఈ లింగానికి రెండు ముఖాలు ఉండటం ఒక విశేషం. శివుని భాగం తెల్లగా ఉంటే, రెండవ భాగమైన దేవీ భాగం పసుపు రంగులో ఉండటం అంతకంటే ఆశ్చర్య పరుస్తుంది. శుక్ర, సోమవారాల్లో విశేషంగా భక్తులు వస్తారు. ఏకాదశి కృత్తికా నక్షత్రం సూర్య, చంద్ర గ్రహణాలలో శివరాత్రి కార్తీక పర్వ దినాలలో విశేష పూజలు అభిషేకాలు ఉత్సవాలు ఉంటాయి.

48 శ్రీ కపిలేశ్వరస్వామి ఆలయం కపిల తీర్థం

చిత్తూర్ జిల్లా తిరుపతి బస్ స్టాండ్ నుండి కొండపైకి వెళ్ళేదారిలో సుమారు ఒకటిన్నర కిలోమీటర్లలో కపిల తీర్థం ఉన్నది, ఈ ఆలయం కొండపైనున్న ఏడుకొండల వాడి ఆలయం కంటే కొండ దిగువన ఉన్న ఆలయాలన్నిటికంటే కూడా చాలా ప్రాచీనమైనదని చరిత్రకారుల నిర్ణయం, చూడటానికి చాలా చిన్న ఆలయం గా ఉంటుందికాని కాని

లోపలి వెళ్లి చూస్తే చాలా పెద్దవిశాలమైన ఆలయం, కొండ కింద ఒక కొండకు ఆనుకొని ఉంటుంది.

కొండమీడనుండి జలం కింద ఉన్న కోనేటిలోకి నిరంతరం పడుతూ ఉంది, స్నానానికి అనువుగా ఉంటుంది, తిరుపతికి ఉత్తరాన ఈశాన్యం లో శ్రీ వెంకటాచలం మొదట్లో ఒక కోనేరుంది దీన్నోకి వచ్చే నీరు పైన జలపాతం నుండి వచ్చేదే, ఈ కోనేటికి తూర్పున

ఒక గహాలయం, ఆ ఆలయం లో కపిల మహర్షి ప్రతిష్ఠించిన శివలింగం ఉంది. అందుకే దీనికి కపిల తీర్థం అనే పేరొచ్చింది. శ్రీ వెంకటేశ్వరస్వామి స్వయం గా కావాలని గరుత్మాంతుడిని దేవలోకానికి పంపి తెప్పించుకొన్న క్రీడాద్రి మొదట్లో ఉన్నది అంటే ఈ క్షేత్రం శివ కేశవ అభేదానికి నిలు వెత్తు సాక్ష్యం, కపిలేశ్వర ప్రాంగణం లో శ్రీ వేణు గోపాల స్వామి ఆలయం ఉండటం మరి విశేషం, శ్రీ వెంకటేశ్వర కొండ గుహలో వెలసిన కపిలేశ్వరుడు సాక్షాత్తు స్వయంభు గా భావిస్తారు, అనేక పురాణాలలో కపిలతీర్థ ప్రస్తావన ఉంది,

వేంకటాచల మహాత్మ్యం లో, ఇతిహాసాలలోను కపిలక్షేత్ర ప్రశస్తి కనిపిస్తుంది, తమిళభక్తులు కపిల తీర్థాన్ని ఆళ్వారు తీర్థం అంటారు, ఆలయానికి తూర్పున పెద్ద నందీశ్వర విగ్రహం చూపరులను యిట్టే ఆకర్షిస్తుంది,

కపిలేశ్వరలింగం ఆలయం లో పశ్చిమంగా ప్రతిష్ఠింప బడింది,. బంగారుపూత ధ్వజ స్థంభం, బలిపీఠం ఉన్నాయి. స్వామికి ఎడమవైపు అమ్మవారు మీనాక్షీ దేవి ప్రతిష్ఠింప బడింది, శివాగమ విధానం లో అర్చన జరుగుతుంది, శ్రీ వేణుగోపాలస్వామి రుక్మిణీ సత్యభామలతోను, ఎదురుగా వేదికపై శ్రీ లక్ష్మీనారాయణ స్వామి దర్శన మిస్తారు,

కపిలతీర్థలయాభి వృద్ధికి విజయ నగర రాజులు సాళువ నరసింహ దేవారాయలు, కృష్ణ దేవరాయలు ఆయన

అల్లుడు అళియ రామ రాజు భూరి దానాలు చేశారు, కార్తీక పౌర్ణమినాడు మధ్యాహ్నం 12 గంటలకు మూడు లోకాలలో ఉన్న సకల పవిత్ర తీర్థాలు కీ కపిల తీర్థం లో కలిసిపోతాయని పురాణ కథనం, ఈ కలయిక రెండు గంటల వరకు ఉంటుంది, అప్పుడు స్నానం చేస్తే ముక్తి లభిస్తుందని విశ్వాసం, పితృదేవతలకు ఏనాడూ పిండం పెట్టని వారు అప్పుడు ఇక్కడ పెడితే అప్పటిదాకా పెట్టని పాపం తొలగి పోతుంది అని నమ్మకం,

మహా శివరాత్రికి కార్తీక పౌర్ణమికి, కృత్తికా నక్షత్రం నాడు, వినాయక చవితినాడు భక్త జన సందోహం అనంతం గా ఉంటుంది, ఫిబ్రవరి లో కపిలేశ్వర బ్రహ్మోత్సవం 9 రోజులు జరుగుతుంది, హంస మొదలైన వాహనాలమీద శివపార్వతులను ఊరేగిస్తారు కళ్యాణ మహోత్సవం వైభవం గా చేస్తారు,

49 శివ శయన క్షేత్రం సురుట పల్లి

తిరుపతికి సుమారు 75 కిలోమీటర్లలో నాగులాపురం మండలం లో సురుట పల్లి గ్రామం లో సర్వమంగళా సమేత శ్రీ పల్లి కొండేశ్వర స్వామి దేవాలయం ఉంది, పాల సముద్రాన్ని మంధర పర్వతాన్ని కవ్వం గా

వాసుకి త్రాడుగా
చేసి దేవ
దానవులు చిలకి
నప్పుడు ఏర్పడిన
భయంకర కాల
కూటవిషం
వెలువడి
లోకాలన్నిటినీ
భయ పెడుతుంటే

శివుడు ఆహాలా హాలాన్ని భజించాడు, అది ఆయన కడుపు లోకి పోతేలోకాలన్నీ దహించుకు పోతాయని భయ పడి పార్వతీ దేవి సలహాతో కంఠంలోనే నిల్పి గరళ కంఠుడనిపించుకొన్నాడు, అక్కడ కమిలి నీలంగా మారటం చేత నీల కంఠుడనే పేరొచ్చింది, లోకాలను కాపాడిన పార్వతీ దేవి సర్వ మంగళ అయింది, విషప్రభావం తో శివుడికి మైకం వచ్చి ఈ క్షేత్రం లో కొద్ది సేపు విశ్రమించాడు, శివుడు శయనించిన క్షేత్రం కనుక దీనికి “శివ శయన క్షేత్రం “అనే పేరొచ్చింది “కాలకూటా సన క్షేత్రం “అనీ అంటారు, విషం మత్తులో పార్వతీ దేవి ఒడిలో తలపెట్టుకొని పడుకున్న శివుడి విగ్రహం,, కామ ధేనువు, కల్ప వృక్షం, తో బాటు బ్రహ్మ, విష్ణు దేవేంద్రాదులు మహర్షులు యక్ష కిన్నెరులు గంధర్వాదులు లోకోపకారం చేసిన శివుని ప్రార్థిస్తున్నట్లు ఉన్న రూపాలు

కనిపిస్తాయి, పడుకొని కనిపిస్తాడు కనుక” పల్లి కొండేశ్వరుడు”అని తమిళులు పిలుస్తారు తమిళం లో “పల్లి కొండ “అంటే పడుకొని ఉన్నాడు అని అర్థం, దీనికే వాల్మీకి క్షేత్రం అనే పేరూ ఉంది, భారత దేశం మొత్తం మీద విగ్రహ రూపం లో

శివుడు పూజలు అందుకొనే క్షేత్రం ఇదొక్కటే, మిగతా అన్ని చోట్లా లింగానికే అర్చన, అదీ ఇక్కడి మహా విశేషం, ఇక్కడున్న దాంపత్య దక్షిణామూర్తి స్వామికి అభిషేకం చేసి పూజిస్తే దాంపత్యం లో ఉన్న కలహాలు పోయి సుఖ దాంపత్యం సిద్ధిస్తుంది, పెళ్ళికాని వారు దర్శిస్తే ఆతి త్వరలో వివాహం అవుతుంది, ఆనారోగ్య వంతులు ఆరోగ్యం పొందుతారు, ఈ ఆలయాన్ని విజయ నగర రాజులకాలం లో శ్రీ విద్యా రణ్య స్వామి నిర్మించారని స్థానిక కథనం.

50 తిరుమల బాలాజీ పెళ్లి కొచ్చి ఇక్కడే తిష్ట వేసిన శివుని ఆలయం కైలాస కోన

చిత్తూరు జిల్లా కైలాస కోన ప్రకృతి అందాలకు మనసు పరవ శిస్తుంది, ఇక్కడ పర్వతాగ్రం నుండి మహా వేగం తో కిందికి దూకే జలపాతం ఆహ్లాదాన్నిస్తుంది, దీనిప్రక్కనే ఒకగుహాలయం అందులో శివ లింగం దానికెదురుగా నందివిగ్రహం ఉన్నాయి, వీరభద్రస్వామి కామాక్షి అమ్మవారు, ఆదిశంకరాచార్య విగ్రహాలూ ముచ్చట గా ఉంటాయి, ఈ ఆలయానికో చరిత్ర ఉంది, పూర్వం నారాయణ వనం లో శ్రీ పద్మావతీ వెంకటేశ్వర స్వామి వారల కళ్యాణ మహోత్సవానికి కైలాసం నుండి వచ్చిన శివ పార్వతులకు ఈ ప్రకృతి అందాలు నచ్చి ఇక్కడే కొంతకాలం ఉండి పోయారట, అందుకనే దీనికి “కైలాస కోన “అనే పేరొచ్చిందని స్థల పురాణం, ఎత్తైన పర్వత ప్రాంతం లో ఆలయం ఉండటం వలన నిత్య పూజలు

జరుగవు, కొన్ని ప్రత్యేక ఉత్సవ సమయాలలోనే అర్చకులు వచ్చి పూజ అభిషేకం చేస్తారు

51 నంది ముఖం నుండి నిరంతరం నీరు వచ్చే మొగిలీశ్వరాలయం మొగిలి

చిత్తూరు జిల్లా పలమనేరు దగ్గరున్న మొగిలి గ్రామం లో అత్యంత ప్రాచీన శివాలయం ఉంది, ఎవరు ఎప్పుడు ఎందుకు నిర్మించారో చరిత్రకు ఎక్కలేదు, కాని విశేషమైన ఆలయం, ఆలయం లో శివలింగానికి ఎదురుగా ఉన్న అందమైన నంది ముఖం నుండి నిరంతరం నీరు ప్రవిస్తూ ఉంటుంది, అంత గొప్పగా విశిష్టంగా ఆలయ నిర్మాణం చేయబడింది, నీరు నందిముఖం లోకి ఎక్కడి నుంచి వస్తోందో ఎవరికీ తెలియదు, పరిశోధకులకు కూడా” మొగిలి” నంది ముఖం లోకి వచ్చే నీరు” మొదలు” ఎక్కడో ఇంతవరకు క్లూ దొరక లేదు. ఆ రోజుల్లో ఈ ఆలయ నిర్మాణ శిల్పుల చాకచక్యానికి గొప్ప ఉదాహరణగా నిలిచి పోయింది మొగిలి ఆలయం, నిత్యార్చనలు విశేషార్చనలు

ఉత్సవాలు ఘనం గా జరుగుతాయి

రాజరాజ

శేఖరచోళ రాజు 991 లో

పునర్నిర్మించాడు

మహా విష్ణువు

క్షేత్రపాలకుడు,

బ్రహ్మ, విష్ణు ఎవరు

గొప్ప అనే స్పర్థలో

శివుని శాపాలు

పొందారు. మొగిలి

అబద్ధం సాక్ష్యం

చెప్పటం వలన

పూజార్థం కాదని

శాపం పొందింది,

పూర్వం మొగిలప్ప అనే వాడు మొదలిపొదలలో ఒక ఆవు పాలు పిండటం చూశాడు అమ్మవారు పాలు తీసుకోవటం కనిపించింది మొగిలిఅప్ప ఎవరికీ ఈ విషయం చెప్పనని అమ్మవారికి వాగ్దానం

చేస్తాడు భార్య ఆరాతీస్తే చెప్పక పోతే చస్తానని ఒట్టేస్తే అప్పడు చెప్పి తలపగిలి చనిపోతాడు భార్య సహగమనం చేస్తుంది ఎన్నకె మొగిలీశ్వరుడని పేరు, కుజ దోషాలకు ఇక్కడ పూజ చేస్తారు, ఇక్కడి త్రిశూల తీర్థం ప్రసిద్ధం శ్రీకృష్ణుడు ప్రార్థిస్తే శివుడు భూమిలో త్రిశూలం గుచ్చి భూగర్భ జలాన్ని పైకి తెప్పించిన క్షేత్రం, శ్రీ కైవారం తాత గారు ఇక్కడ సిద్ధిపొందారు ఆయన సమాధి ఇక్కడే ఉంది., కులోత్తుంగ చోళుడు ప్రతిష్ఠించినా శివలింగం ఉంది సప్తమాతృకలున్న ఆలయం ఇది

కడప జిల్లా

52 గయతో సమానమైన శ్రీ త్రిదేశ్వరాలయ క్షేత్రం అత్తిరాల

కడప జిల్లా రాజం పేట -
నెల్లూరు దారిలో రాజంపేటకు
సుమారు అయిదు
కిలోమీటర్లలో అత్తిరాల
గ్రామం లో వెలసిన కామాక్షీ,
శ్రీ త్రిదేశ్వర

స్వామిఆలయాలు బహు మహిమాన్వితమైనవని ప్రసిద్ధి పొందాయి, అతిప్రాచీనాలయాలుగా గుర్తింపు పొందాయి, బీహార్ లోని గయా క్షేత్రం ఎంత ప్రాధాన్యత కలిగి ఉందో ఈ త్రిదేశ్వర క్షేత్రమూ అంతే ప్రాధాన్యతను పొందింది, ఆలయం కొండపైన ఉంటుంది కొండకింద పరశురామాలయం ఉంది, ప్రక్కనే “శ్రీ గదాధర స్వామి “ఉన్నాడు, ఇది విష్ణ్వాలయం, ఈ రెండు ఆలయాలపైన ఉన్న నృత్య భంగిమల శిల్పాలు రమణీయం, మట్టి రాజులకాలం లోజీవించిన “ఏకా తాతయ్య “అనే భక్తుని విగ్రహం కూడా ఉంది. తలకాయ నొప్పి తో బాధ పడేవారు తమ తలను ఈ తాతయ్య విగ్రహానికేసి నెమ్మదిగా కొట్టుకొంటే తలనొప్పి యిట్టే మాయమవుతుందని విశ్వాసం, జీవిత భాగస్వామిని కోల్పోయినవారు ఏడాది లోపు వచ్చి ఈ క్షేత్ర దర్శనం చేయటం రివాజు, స్త్రీలు కామాక్షీ అమ్మవారిని తప్పక దర్శిస్తారు, కొండపై ఉన్న “జ్యోతి స్తభం “దగ్గర

శివరాత్రికి జ్యోతులు వెలిగిస్తారు, మాఘమాసం లో ఉత్సవాలు వైభవం గా జరుగుతాయి. శివరాత్రికి భక్తుల సంఖ్య అశేషం, కార్తీకం లోనూ అంతే. ఇక్కడ శివరాత్రి జాతరకు అన్ని ప్రాంతాలనుండి జనం అధిక సంఖ్యలో హాజరై మొక్కులు చెల్లిస్తారు

53 చోళ రాజులు నిర్మించిన తొలి శివాలయం శ్రీ అగస్త్యేశ్వరాలయం ప్రొద్దుటూరు

కడపకు సుమారు యాభై కిలోమీటర్లలో ప్రొద్దుటూరు ఉంది ఇక్కడి శ్రీ అగస్త్యేశ్వరాలయం. కాలానికీ అతీతమైనదని భావన, అగస్త్య మహర్షి ప్రతిష్ఠించిన లింగం కనుక అగస్త్యేశ్వరాలయం గా ప్రసిద్ధి చెందింది

అమ్మవారు శ్రీ రాజ రాజేశ్వరీ దేవి, మహా శివ భక్తులైన చోళ రాజులు, మొట్టమొదటి సారిగా నంది చోళ మహారాజు నిర్మించిన శివాలయం అగస్త్యేశ్వరాలయం, 11వ శాతాబ్దినాటికే ఈ ఆలయ ప్రాభవం ప్రసిద్ధమైంది,

120అడుగులపోడవు, 140 అడుగుల వెడల్పు తో ఎత్తైన ప్రాకారాలతో నాలుగు వైపులా గాలి గోపురాలతో ఆలయం విరాజిల్లుతున్నది, ఆలయం లో వెలసిన శ్రీ వీరభద్ర స్వామి ఎనిమిది ముఖాలతో, కాళ్ళ కింద పొట్టలు తల (దక్షుని తల)కలిగి దర్శనమివ్వటం అపూర్వమైన విషయం, ప్రతి గోపురంపైనా అయిదు బంగారు కళాశాలు ఉండటం మరో విశేషం, 1494లో విజయనగర ప్రభువు సాల్వ నరసింహ రాయల సైన్యాధికారి నరసానాయకుడు ఈ ఆలయాభి వృద్ధి చేశాడు, శతాధిక గ్రంథ కర్త బహుభాషా పండితులు శ్రీ పుట్టపర్తి నారాయణా చార్యులుగారు ఈ అగస్త్యేశ్వర స్వామి సన్నిధానంలోనే తమ “శివతాండవం “కావ్యం రచించి స్వామికి వినిపించి ధన్యులయ్యారు, ఈస్వామియే వారికి ఈ రచనకు ప్రేరణ, ఆచార్యుల వారు నిత్యం

స్వామి ఆలయం లో 101 సార్లు ప్రదక్షిణ చేస్తూ శివతాండవ కావ్యాన్ని అమోఘంగా రచించారు, అన్ని సమయాలలో ఆలయం లో పూజాదికాలు చేస్తారు,

ఆలయ ప్రాంగణం లో శ్రీ
రామాలయం, అందులో
అంజలి బద్ధుడైన లక్ష్మణ
స్వామి, కింద సేవకునిగా
కూర్చున్న ఆంజనేయ
స్వామి ప్రత్యేక శిలతో
మెరిసే వినాయకుడు,
కుమారస్వామి ఉంటారు,
నాగినుల
విగ్రహాలుంటాయి,
భీమేశ్వర,
సుందరేశ్వరులు కొలువై
ఉంటారు, 18 మెట్లతో
అయ్యప్పస్వామి
సన్నిధి ఉంది వైశాఖ
శుద్ధసప్తమి నుండి

అగస్త్యేశ్వర స్వామి కళ్యాణోత్సవాలు పెద్ద ఎత్తున చేస్తారు, రథోత్సవం నిర్వహిస్తారు., దసరా ఉత్సవాలు
బ్రహ్మోత్సవాలు వైభావంగా చేస్తారు, కోటి కుంకుమార్చన ఇక్కడి ప్రత్యేకత,

54 శ్రీ వైద్య నాదేశ్వరాలయం పుష్పగిరి

కడప జిల్లా పుష్పగిరి లో
పినాకినీ నదీ తీరాన శ్రీ
వైద్య నాదేశ్వర
దేవాలయం
పురాతనాలయమే,
ఆయుర్వేద స్వరూపుడైన
ధన్వంతరి మహర్షి
పుష్పగిరిలో శివునికి

తపస్సు చేశాడు, శివుడు ఆయనకు “వైద్య నాదుడు “గా దర్శనమిచ్చి ఆయుర్వేద వైద్యాన్ని ప్రచారం చేసి వన ఔషధుల రహస్యాలను ప్రజలకు తెలియ జేయమని ఆదేశించాడు, ధన్వంతరి స్వామిని తనకోసం ఇక్కడే కొలువై ఉండమని ప్రార్థించాడు, అప్పుడు పరమేశ్వరుడు లింగ రూపం దాల్చగా ధన్వంతరి దాన్ని ప్రతిష్ఠించి శ్రీ వైద్య నాదేశ్వరుడు “అని నామకరణం చేసి పూజించి తరించాడు, శ్రీ శంకరాచార్యులవారు ఇక్కడే శ్రీ చక్రాన్ని ప్రతిష్ఠించారు, తర్వాతకాలం లో ధన్వంతరి మహర్షి విగ్రహ స్థాపన కూడా జరిగింది, ఈ ఆవరణలోనే త్రికూటేశ్వర, ఉమామహేశ్వర, భీమేశ్వరాలయాలను నిర్మించారు, చైత్ర బహుళ త్రయోదశి నుండి 9రోజులు పుష్పగిరి తిరునాళ్ళు వైభవం గా జరుగుతాయి,

55 సంగమేశ్వర దేవాలయం అనిమెల

కడప నుండి
50 కి మీ
దూరం లో
ఉన్న ఈ క్షేత్రం
మూడు నదుల
సంగమ స్థానం
లో
నిర్మించబడింది.
14 వ శతాబ్దం
లో
నిర్మించినట్లు
ఆధారాలు

చేబుతునయి.

విజయనగర రాజుల
కాలం లో నిర్మించిన ఈ
దేవాలయం అందమైన
శిల్పకళ కనబడుతుంది.

దేవాలయం లో శివ,
గణేశ్, నటరాజ స్వామి,
రామ, ఆంజనేయ స్వామి
విగ్రహాలు ఉంటాయి.

దర్శనీయ మహాదే(వ-వి)నాయక ఆలయాలు

నిజమైన మూర్తులల కనిపిస్తాయి.

56 ముక్తి రామేశ్వరం ప్రొద్దుటూరు

కడప జిల్లా ప్రొద్దుటూరు పట్టణం లోని పినాకిని నది తీరాన గల ప్రసిద్ధ క్షేత్రం ముక్తి రామేశ్వరం. ఈ క్షేత్రం లో శ్రీ రాములవారు ప్రతిష్ఠించిన శివలింగం ఉండటం వలన

ఈ ప్రాంతానికి రామేశ్వరమని, మర్జలరుపన గల రావణుని శ్రీ రాముడు బాణాల చేత వాదించి ముక్తి లభించడం

వలన ఈ ప్రాంతానికి ముక్తి రామేశ్వరం అని పేరు వచ్చింది అని చెబుతారు.

రావణ వధ అనంతరం తనకు అపదితమైన భ్రష్టహత్య దోషనివరణకు రాముడు ఈ ప్రాంతం లోని శివలింగాన్ని ప్రతిష్ఠించాడు అని చెబుతారు.

57 మల్లెంకొండేస్వర స్వామి దేవాలయం మల్లెంకొండ

దట్టమైన అడువలలో గుట్ట పైన వెలసిన మల్లెంకొండేస్వర స్వామి దేవాలయం కడప జిల్లా గోపవరం మండల కేంద్రం లో గల బద్వేల్ తాలుకాలో ఉంది. దట్టమైన అడవిలో చుట్టూ కొండల మధ్య వెలసిన మల్లన్న క్షేత్రం ఎంతో రమణీయంగా, ప్రసాంతంగా ఉంటుంది.

***** శివాలయం నిత్యపూజకోసం

కడప జిల్లా సిద్ధవటం మండల కేంద్రం లో కడప నుండి 33 కి మీ దూరం లో నిత్యపూజకోసం లో వెలసిన శివాలయం ఇది. మహాశివరాత్రి కి ఇక్కా ఉత్సవాలు నిర్వహించబడుతాయి.

*** నారద ముని ప్రతిష్ఠిత శ్రీ సౌమ్య నాదాలయం నందలూరు

కడప జిల్లా నందలూరు మండలం లో తిరుపతి దారిలో కడపకు 40కిలోమీటర్లలో నందలూరు లో అతి ప్రాచీన శ్రీ నారద మహర్షి ప్రతిష్ఠించిన శ్రీ సౌమ్యనాద ఆలయం ఉన్నది, 12వకరాల సువిశాల స్థలం లో ఆలయం ను 11వ శతాబ్దపు కులోత్తుంగ చోళ మహా రాజు చేత నిర్మించ బడింది, 12 శతాబ్దం లో కాకతి ప్రతాప రుద్ర చక్రవర్తి స్వామిని దర్శించి గాలిగోపురం నిర్మించాడు, తర్వాత పాండ్య, విజయ నగర, పోత్తపినాడు మట్టి రాజులు ఆలయాభి వృద్ధికి విశేషంగా తోడ్పడ్డారు, నందలూరును పూర్వం నిరంద నూరు, నిరంత నూరు, నెలంద లూరు అని పిలిచేవారు, ఆలయ ప్రాంగణం లో శ్రీ యోగ నరసింహ, ఆంజనేయ విఘ్నేశ్వర విగ్రహాలున్నాయి ఆలయం గోడలమీద మత్స్య, సింహ అర్ధ

చంద్రాకారపు చిహ్నాలు
కనిపిస్తాయి,
గర్భాలయం ముందు
పైకప్పుపై” చేప బొమ్మ
“ఉండటం ఇక్కడ
ప్రత్యేకత, సృష్టి
అంతమయ్యే ముందు
వచ్చే జలప్రళయం లో
నీరు ఈ ఆలయం లోని
పైకప్పు పైఉన్న ఈ చేప

బొమ్మను తాకగానే ఆ చేప సజీవమై ఆ నీటిలో కలిసి పోతుందని స్థానిక కథనం, ఆలయం యెర్ర రాతి నిర్మాణం, సౌమ్య నాడుడినే” చొక్క నాడుడు “అంటారు, నన్నయ, తాళ్ళపాక అన్నమాచార్య ఈ స్వామిని దర్శించి తరించారు, కోరిన కోర్కెలు తీర్చే దేవుని గా సౌమ్యనాడుడు ప్రసిద్ధి చెందటం తో నిత్యం విపరీతమైన రద్దీ ఉంటుంది,

గర్భాలయం లోని సౌమ్యనాద స్వామి విగ్రహం 6అడుగుల ఎత్తులో ఉండివక్షస్థలంపై శ్రీ మహా లక్ష్మి, యజ్ఞోపవీతాలు ఆభరణాలతో వెలిగిపోతూ ఉంటాడు, అభయ హస్తం తో స్వామి దర్శన మిస్తాడు, గర్భ గుడిలో దీపం లేకపోయినాముఖ ద్వారం నుండి చూస్తే స్వామి దేదీప్యమానంగా కనిపించటం ఇక్కడి మరొక విశేషం.. స్వామికి కుడివైపు ఆంజనేయ స్వామి చొక్క నాడుని సేవలో ఉన్నట్లుగా కనిపిస్తాడు, శ్రవణా నక్షత్రం రోజున ప్రతినెలా “ఊంజల్ సేవ “నిర్వహిస్తారు, పది రోజులపాటు బ్రహ్మోత్సవాలు మహా వైభవం గా చేస్తారు,

కర్నూల్ జిల్లా

58 శ్రీ పానికేశ్వర స్వామి ఆలయం పాణ్యం

చాలా కాలం క్రితం ఆ
భూమిని పాణ్యం రాజు
విష్ణు వర్ధన్
పరిపాలించాడు. పంటలు
మరియు గ్రామస్తులు
నాశనం అటవీ
జంతువులు.
గ్రామస్తులను
కాపాడటానికి రాజు
అడవిలో అడవి
జంతువులను
వెంబడించాడు. రాజు నిద్రలో

ఉన్నప్పుడు అతని చేతులు అతని కుమార్తె యొక్క చాతీపై పడ్డాయి. తన పాపంగా తనని తాను ఎదుర్కోవడమే కాక, తన కుమార్తె మరియు ప్రజలు అభ్యంతరం చెప్పినప్పటికీ తన రెండు చేతులను కట్ చేశాడు. అప్పుడు రాజు నిర్ణయించుకుంది మరియు పాముల స్థానంలో ఉంచాడు. స్వయంచాలకంగా తన చేతులు కనిపించింది. అతను పాణికేశ్వర స్వామి (పాని మీదుగా చేతులు) పేరుతో ఒక ఆలయాన్ని నిర్మించాడు, ఈ దేవతపై రాజుకు రెండు చేతులు తిరిగి ఇవ్వబడ్డాయి. భక్తులు ప్రధాన పండుగలుగా కార్తీకమసం మరియు శివరాత్రి జరుపుకుంటారు. వారు ప్రతి సంవత్సరం కళ్యాణ ఉత్సవలు గొప్పగా జరుపుకుంటారు.

59 శ్రీ బుగ్గ రామలింగేశ్వరం స్వామి ఆలయం కాల్వబుగ్గ

కర్నూలు నుండి 32 కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉన్న ఓర్వకల్ మండల్లో NH-18 లో పురాతన ఆలయం శ్రీ బుగ్గ రమేశ్వర స్వామి ఉంది. నేచర్ స్ప్రింగ్ లు, కొండ వరుసలు ఈ ఆలయ ప్రధాన ఆకర్షణలు. ఈ ఆలయ సముదాయంలో ఐదు లింగాలు ఉన్నాయి. 1983 లో కాంచీ కామకోటి పీఠం శ్రీ జయేంద్ర సరస్వతి ఈ ఆలయంలో శ్రీ బ్రమరంభ దేవి పుణ్యక్షేత్రాన్ని ప్రారంభించారు. పచ్చని కొబ్బరి మరియు ఆలివ్ చెట్లు మరియు మొక్కలు పూర్తిగా కొండలు మరియు

దర్శనీయ మహాదే(వ-వి)నాయక ఆలయాలు

ప్రవాహం వరుస యాత్రికులు మరియు పర్యాటకులను ఆకర్షిస్తాయి. శివరాత్రి, కార్తికమాసం, బ్రహ్మోష్టావలు ప్రధాన పండుగలుగా భక్తులు జరుపుకుంటారు.

60 శ్రీ ఓంకారేశ్వర స్వామి ఆలయం బండి ఆత్మకూరు

శ్రీ సిద్దేశ్వర స్వామి ఆలయం భారతదేశంలోని ఆంధ్రప్రదేశ్లోని ఓంకారంలో ఉన్న శివ దేవాలయం. శ్రీ ఓంకారేశ్వర ఆలయం నంద్యాల నుండి 14 కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉంది, ఇది మందమైన నల్లమలై అడవుల మధ్య ఉంది. ఇతర ప్రధాన దృశ్యాలు నవా నంది దేవాలయాలు అంటే సూర్య నంది, కృష్ణ నంది మరియు గరుడ నంది. నిర్మలమైన పరిసరాలతో కలుపుతూ శాశ్వత నీటి ప్రవాహం

నుండి నీటిని నిత్యం ప్రవహించే ప్రవాహం. దూర 0 లోని భక్తులు పవిత్ర మునకపోయినా వదిలిపెట్టరు.

61 మహానందీశ్వర దేవాలయం మహా నంది

కర్నూలు జిల్లా నంద్యాలకు 15 కిలోమీటర్లలో మహానంది వద్ద శ్రీ మహా నందీశ్వరాలయం ప్రాచీనమైనది పురాణ ప్రసిద్ధమైనది

పూర్వనామం పెరుతిమ్మాపురం కాని దీని చుట్టూ పదిహేను కిలోమీటర్ల పరిధిలో నవ నందులున్నాయికనుక మహా నంది అయింది వీటిలో ఇక్కడి ఆలయమే పెద్దది కనుకనూ మహానంది

అయింది, ప్రముఖ శైవ క్షేత్రం అమ్మ వారు కామేశ్వరీదేవి, బాదామి చాలుక్యడు విజయాదిత్యునికాలం లో 690-696 ఈ ఆలయం నిర్మించబడింది, నస్తిరాజులు

కట్టించిన ఆలయం అనే భావమూ ఉంది నల్లమల క్షేత్రం లో ఉన్న ఈ ఆలయ శివలింగం ఎత్తుగా కాకుండా పైన కొంచెం వెడల్పుగా ఉండటం విశేషం, దీనికి ఒక కద ఉంది, ఒక ఆవు పుట్టలో ఉన్న ఈ స్వామికి పాలుపిండుతుంటే చూసి యజమాని ఆవునుకోట్టగా అది కంగారుపడి పుట్టలోని శివలింగాన్ని తొక్కిందని అందుకే పైన నొట్ట వచ్చిందని అంటారు 2 ఆవు గిట్ట ల గుర్తులు ఇప్పటికీ లింగంపై కనిపించటం మరో విశేషం

శుద్ధ స్పటిక నీరు ఇక్కడి చిన్న కోనేటిలో ప్రవహించటం మహా నంది ప్రత్యేకత. ప్రధాన ఆలయ ముఖ ద్వారానికి గోపురానికి మధ్య ఉన్న పుష్కరిణి లోకి నీరు ఎక్కడి నుంచి

వస్తుందో కాని గోముఖం నుండి అనంతజలరాశిగా అన్నికాలాల్లోను బయటికి ప్రవహిస్తుంది, ప్రధాన ఆలయం శివ లింగం కింద అయిదు నీటిఊట లున్నాయి లింగం కింద నిరంతరం నీరు ఊరుతూ ఉంటుంది, ఈ నీరు పుష్కరిణిలోనే మనకు కనిపిస్తుంది ఇంకెక్కడా నీటి జాడ కనిపించదు గోపురమ్ ముందున్న రెండు గుండాలద్వార బయటికి పారుతుంది అందు పుష్కరిణిలో నీరు ఎప్పుడూ ఒకే లెవెల్ లో ఉంటుంది, ఇది సుమారు ఆరు అడుగుల లోతుంటుంది కింద ఏ చిన్న పిన్నీసు వేసినా ఆ నీటిలో స్వచ్ఛంగా కనిపించటం ఈ నీటి విశేషం దీనిలో స్నానం చేస్తుంటే మన శరీరం దేవతా శరీరం లాగా గొప్ప అనుభూతి నిస్తుంది ఆలయం లోపలున్న బావులలోని నీరూ ఇలానే ఉండటం మరో ప్రత్యేకత, ఇదంతా ఈశ్వర మహిమగా భావిస్తారు, ఈ నీటి ఉనికి కనిపెట్టటానికి ఇప్పటిదాకా ప్రయత్నాలు జరిగినాయి కాని ఫలించలేదు, బయటికి ప్రవహించే ఈ నీరు మూడు వేల ఎకరాల సాగుకు తోడ్పడుతోంది అందుకే నిరంతర సస్య శ్యామలం గా ప్రదేశం ఉంటుంది

పూర్వం కృత యుగం లో శిలాద మహర్షి పుత్రులకోసం ఇక్కడ తపస్సు చేస్తే శివుడు ఇద్దరుకుమారుల్ని ప్రసాదించాడు అందులో పెద్దవాడు నంది, చిన్నవాడు పర్వతుడు, పుట్టుక తోనే ఇద్దరిలో సహజ శివ భక్తి కుదిరింది, నంది శివునికోసం తపస్సు చేస్తే ప్రత్యక్షమై వరం కోరుకోమంటే తాను ఈశ్వర వాహనం గా ఉండే వరం కోరాడు, ఇచ్చాడు, నంది తపస్సు చేసిన క్షేత్రం కనుక మహా నంది గా ఈ ప్రాంతమంతా నంది

మండలం గా ప్రసిద్ధి చెందింది నంది పరమేశ్వరుడిని ఇక్కడే కొలువై అనుగ్రహించమని కోరగా స్వయం భువు గా పరమ శివుడు మహా నందిలో వెలిశాడు.

గర్భాలయం లో
స్వామి వారు
నందీశ్వర,
కామేశ్వరీ
అమ్మవారు
దర్శన మిస్తారు
ఆ లయానికి
తూర్పున
రామాలయం
ఉంది దక్షిణం లో
విష్ణుేశ్వరాలయం

ఉంటుంది, ఇక్కడికి వచ్చిన భక్తులు పవిత్ర పుష్కరిణి స్నానం చేసి మహానందీశ్వర కామేశ్వరీ లను విష్ణుేశ్వర శ్రీరాములను దర్శిస్తారు, ఇక్కడ అయిదు బుగ్గలు శ్రీశైలదార, నరసింహ ధార, దైవదార, నందిదార, కైలాస ధారా లనుండి నీరు ప్రవిస్తుంది, ఇక్కడ బ్రహ్మ విష్ణు రుద్ర గుండాలు(పుష్కరిణులు)న్నాయి.శ్రీ శంకరాచార్యులవారు అమ్మవారి ముందు శ్రీ చక్ర ప్రతిష్ఠ చేశారు అన్ని రోజుల్లోనూ భక్తజనం రద్దీ ఉంటుంది చక్కని పరవశించే ప్రకృతి ఎత్తైన కొండలు, నిరంతర జలధార, పచ్చని పంటపొలాలు, ముక్తినిచ్చే మహా నందీశ్వరుడు, పుష్కరిణి స్నానుభవం జీవితం లో మరచి పోలేము '

62 నవ నంది క్షేత్రాలు మహానంది

మహానంది క్షేత్రం చుట్టూ నవ నంది క్షేత్రాలున్నాయి, కార్తీక సోమవారం నాడు నవనంది క్షేత్ర దర్శనం సర్వ పుణ్య ఫలం సకల దోషహరం,, నందన మహారాజులు 14వ శతాబ్దం లో వీటిని నిర్మించారు,

1-ప్రథమ నందీశ్వరాలయం -నంద్యాలకు నైరుతిలో చామకాల్వ ఒడ్డున ప్రథమ నందీశ్వరాలయం ఉంది బ్రహ్మకోరికపై శివుడు ఇక్కడ ఈ పేరున వెలిశాడు కార్తీకమాసం నెల రోజులూ సాయంకాలపు సూర్య కిరణాలు నందీస్వర స్వామిపై ప్రసరించటం ఇక్కడే విశేషం,

2-నాగ నందీశ్వరాలయం -నంద్యాలఆంజనేయ దేవాలయం లో నాగ నందివిగ్రహం ఉంది గరుత్మం

తుడి ధాటికి తట్టుకోలేని నాగులు అభయం కోసం శివుని గూర్చి తపస్సు చేసిన ప్రదేశం వారిని స్వామీ కాపాడిన క్షేత్రం అందుకే స్వామి నాగ నందీశ్వరుడు

3-సోమనందీశ్వరాలయం -

నంద్యాలకు తూర్పున

ఆత్మకూరు బస్టాండ్ దగ్గర ఈ ఆయం ఉంది చంద్రుడు శివునికోసం తపస్సు చేసిన చోటు, కనుక సోమనందీశ్వరుడిగా వెలిశాడు,

4-శివ నంది -మహా నందికి ఉత్తరాన 10 కిలో మీటర్లలో ఆత్మకూరు మండలం కడమల కాల్వ లో శివనందీశ్వరాలయం ఉంది, మి గిలిన వాటికంటే పెద్దది,

5-సూర్య నందీశ్వరాలయం -మహానందికి

సుమారు 10 కిమీ లో తమ్మడ పల్లి లో సూర్య నందీశ్వరాలయం ఉన్నది, శివుని కోసం సూర్యుడు తపస్సు చేసిన ప్రదేశం రోజూ

భానుని ప్రభాత కిరణాలు ఈస్వామిపై పడటం విశేషం

6-విష్ణు (కృష్ణ)నంది -మహా నందికి ఉత్తరాన 4 కిమీ లలో విష్ణు

నందీశ్వరాలయం కనిపిస్తుంది పరమేశ్వరునికోసం

విష్ణుమూర్తి తపస్సు ఇక్కడే చేశాడు, ఇక్కడి పాల రాతి

నందివిగ్రహం ముచ్చటగా ఉంటుంది

7-మహా నందీశ్వరాలయం -నంద వంశ రాజుకు శివుడు కలలో కనిపించి తానూ మహా నందిలోనేకాక

ఇంకా ఎనిమిది ప్రదేశాలలో ఉన్నానని అక్కడ

ఆలయాలు కట్టి వృద్ధి చేయమని ఆదేశించాడు మహానందీశ్వరుడు స్వయంభు లింగం, ఇక్కడి కోనేటి లో నీరు వేసవిలో చల్లగా శీతాకాలం లో వెచ్చగా ఉండటం గొప్ప విశేషం

8-వినాయక నందీశ్వరాలయం -మహానందిలో కోనేటి

బడ్డన ఉన్న

దేవాలయమే వినాయక నందీశ్వరాలయం, వినాయకుడు తండ్రికోసం తపస్సు చేసి మెప్పించి ఇక్కడ వె లిసేట్లు చేసిన ప్రదేశం

9-గరుడ నందీశ్వరాలయం -వినాయక నంది క్షేత్ర ప్రారంభం లోనే గరుడ

నందీశ్వరాలయం ఉన్నది, తల్లికోరికపై

అమృతం తేవటానికి దేవ లోకానికి

వెళ్లేముందు వినతా సుతుడైన గరుత్మంతుడు కార్య సిద్ధికోసం తపస్సు చేసిన చోటు గరుదుని కోరిక తీర్చి గరుడ శ్వరునిగా వెలిశాడు శివుడు

కార్తీక మాసం ఈ నవ నందుల దర్శనానికి లక్షలాది భక్తజనం వచ్చి దర్శించి తరిస్తారు,

63 శ్రీ ఉమామహేశ్వరాలయం యాగంటి

కర్నూలుకు 70కి.మీలో బనగానపల్లి మండలం బనగానపల్లికి సుమారు 15.కి మీ లో ఎర్రమల కొండల్లో యాగంటి క్షేత్రం లో స్వయంభు శ్రీ ఉమామహేశ్వరస్వామి కొలువై ఉంటాడు, గొప్ప శైవ క్షేత్రాలలో ఒకటి, ఇక్కడే ఆదిదంపతులు శివపార్వతులు

ఒకే శిలలో
దర్శనమివ్వటం విశేషం,
15వ శతాబ్దపు విజయ
నగర రాజు హరిహర
బుక్కరాయలు
ఆలయాన్ని నిర్మించాడు,
శివాలయం అయినా ఇది
వైష్ణవ సంప్రదాయం లో
నిర్మించబడటం మరో
విత.దీనికొక కద ఉంది,

ఒకప్పుడు అగస్త్య మహర్షి ఇక్కడికి వచ్చి తపస్సు చేశాడు, ఇక్కడ మహర్షి శ్రీ వేంకటేశ్వరాలయం

నిర్మించాలని భావించాడు,. వెంకటేశ్వర శిలా
విగ్రహం చెక్కించాడు, కాని స్వామి బొటన
వ్రేలి గోరు విరిగిపోయింది. ప్రతిష్ఠకు పనికి రాలేదు,
మహర్షి చాలా చింతాక్రాంతుడై
శివునికై తీవ్రతపస్సు చేశాడు, చుట్టూ
అరణ్యప్రాంతం అవటం తో కాకులు విపరీతం గా రొద
చేసి ఆయనకు తపో భంగం కలిగించాయి, మునికి
కోపం వచ్చి ఆ ప్రాంతం లో కాకులు ఇక
సంచరించరాదని శపించాడు, అప్పటి నుంచి
ఇక్కడ కాకి వాలితే ఒట్టు, మిగిలిన పక్షుల
కిలకిలారావాలు వినిపిస్తాయి, కాని కాకుల “కావు
కావు “లు వినిపించవు,

అగస్త్య మహర్షి తపస్సుకు మెచ్చి శివుడు
ప్రత్యక్షమైతే జరిగిన దాన్ని ఆయనకు తెలియ
జేశాడు, అప్పుడు శివుడు వెంకటేశ్వర విగ్రహం
గురించి ఇక చింతించ వద్దని తాను ఉమా సమేతం
గా ఏక శిలపై

-వెలిసి భక్త సంరక్షణ చేస్తానని వరమిచ్చాడు శివుడిని చూసిన ఆనందం తో మహర్షి “నే గంటి “(నేను చూశాను)నే గంటి అని పాడుకొంటూ ఆనంద నృత్యం చేశాడు. అందుకని ఈ క్షేత్రాన్ని “నేగంటి “అన్నారు కాలక్రమం లో అది ‘యాగంటి “అయింది, ద్వాపర యుగ పాండవులు ఈ క్షేత్ర దర్శనం చేశారని చాళుక్య విజయనగర రాజులు ఆలయనిర్మాణాలు కొన్ని చేశారని చారిత్రక కథనం, గుత్తి రాజులు గాలి గోపురాన్ని అద్భుతం గా నిర్మించారు, ఆలయప్రవేశం లోనే పెద్ద కోనేరు కనిపిస్తుంది, దీని నిర్మాణమే విచిత్రం, ఎర్రకనుమల నుండి ఔషధీ జలం ఇందులోకి చేరుతుంది. దీనిలో స్నానించి నా నీరు త్రాగినా సకల రోగాలు పోతాయి. కోనేరు

చుట్టూ 52రాతి
స్తంభాలతో ప్రాకారం
గోడలు ఉంటాయి.
కోనేరుమధ్య లో
నాలుగు స్తంభాల
మండపం లో లో పెద్ద
నందీశ్వరుడు దర్శన
మిస్తాడు. ఇది దాటితే

దీపస్తంభం, గాలిగోపురం తర్వాత ధ్వజస్తంభం - ఉంటాయి, గర్భాలయం ఎదురుగా ద్రుష్టి మండపం లో శివలింగం, దీనికి వెనుక పలురీతుల శిల్ప శిలలు కనిపిస్తాయి, ఈశాన్యం లో నందీశ్వర మండపం, ఎడమ వైపు వినాయక స్వామి కుడివైపు వీరభద్ర స్వామి దర్శన మిస్తారు, దగ్గరలో సుబ్రహ్మణ్యేశ్వర, మార్కండేయ విగ్రహాలున్నాయి, కార్తీకమాసం లో, శివ రాత్రి ఉత్సవాలకు లక్షలాది భక్తులు వస్తారు, క్షేత్రపాలకుడు వీరభద్ర స్వామి విగ్రహం 7 అడుగుల ఎత్తుగా ప్రసన్న వదనం తోనాలుగు భుజాలతో ఆయుధాలతో ఉండటం ఇక్కడి ప్రత్యేకత,

యాగంటి బసవన్న కు ఒక ప్రత్యేకత ఉంది, ఆలయం ఎదుటి మండపం లో ఉన్న పెద్ద నంది విగ్రహాన్ని యాగంటి నంది అంటారు, 15అడుగుల పొడవు, 8అడుగుల వెడల్పు, 8అడుగుల ఎత్తు ఉన్న “స్వయంభు నందీశ్వరుడు “.ఈ నందీశ్వరుని దేశ వ్యాప్త ప్రచారం బాగా ఉంది, దీనికొక కదఉంది, పూర్వం ఉమామహేశ్వరాలయానికి ఎదురుగా ఒక పెద్ద పొడవైన శిల ఉండేది, దాన్ని పగల గొట్టిచే ప్రయత్నం ఎన్ని సార్లు చేసినా మళ్ళీ ఆ శిలా అలానే ఉండేది, చివరికి శివుని స్మరించి ఆ రాయికి నమస్కరిస్తే ఆ రాయి శాంతించి నంది ఆకారం దాల్చింది, కనుక యాగంటి నందీశ్వరుడు స్వయంభు, ఈ నంది ప్రతి

ఏడాదీ పెరుగుతూ

ఉండతమాశ్చర్య కరమైన విషయం, ఈ విషయాన్ని పురావస్తు శాఖ కూడా ధృవీకరించింది, శ్రీ విరాట్ పోతులూరి వీర బ్రహ్మేశ్వర స్వామి కాలజ్ఞానం లో “యాగంటి బసవన్న అంతకంతకు పెరిగి కలియుగాంతమున రంకె వేసి నయా ‘అని’ తత్త్వం చెప్పారు,

64 శ్రీ రుద్ర కోటేశ్వరాలయం రుద్ర కోడూరు

కర్నూలుకు సుమారు 80కి.మీ ఉన్న ఆత్మకూరుకు 20కి, మీ లో నంద్యాల దారిలో నల్లకాలువ గ్రామం దాటి సుమారు 15కిలోమీటర్లు అడవిలో ప్రయాణం చేస్తే రుద్ర కోడేరు వస్తుంది, ఇక్కడే శ్రీ రుద్ర కోటేశ్వరాలయం ఉన్నది, పురాతనాలయం, దీని దగ్గరలో కోడూరు అనే చెంచు గూడెం ఉంది, ఈక్షేత్ర ప్రస్తావన పద్మ పురాణం లో ఉండటం విశేషం, ఇక్కడ పుణ్య స్నానం చేసి శ్రీ రుద్ర కోటేశ్వర స్వామిని దర్శిస్తే పునర్జన్మ ఉండదని మోక్షం పొందుతారని ఆ పురాణం లో ఉంది, శ్రీరాముడు సప్తర్షులు సందర్శించిన ఆలయం,

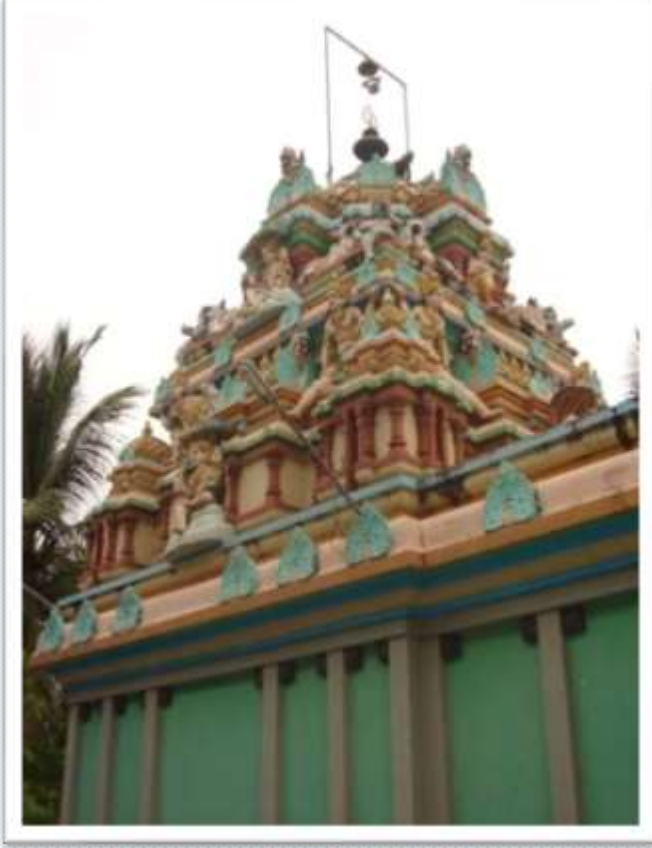
దట్టమైన అడవి ప్రాంతంగా ఉన్న ఈ ప్రదేశం లో పూర్వకాలం లో ఓ పశువులకాపరికి పుట్టలో ఉన్న స్వామి కలలో కన్పించి తనకొక ఆలయాన్ని కట్టమని కోరాడు, కాపరి ప్రజల సహాయంతో పుట్ట త్రవ్వగా స్వయంభు లింగం కనిపిస్తే ప్రతిష్ఠించి చిన్న గుడికట్టి నిత్య పూజలు నిర్వహించారు, ఈ ఆలయ సమీప కొండపై ఉన్న కల్ప వృక్షం పై శివ పార్వతులు కొలువై ఉంటారని భక్తుల అచంచల విశ్వాసం, తర్వాతకాలం లో ఆలయం విస్తరించింది, గర్భాలయం అంతరాలయం ముఖ మండపం ఉన్నాయి, గర్భాలయం లో యెర్ర రాయిశ్రీ రుద్ర కోటేశ్వర లింగం దర్శనమిస్తుంది. తర్వాతకాలం లో పాన వట్టం ఏర్పాటు చేశారు, ఎడమవైపు రుద్రాణి దేవి ఉంటారు, దేవి పై చేతులలో త్రిశూలం, డమరుకం, కింది చేతులలో అభయ హస్తం వర ముద్ర ఉండటం మరో విశేషం, కుడివైపు నాలుగు చేతుల వీరభద్ర స్వామి నల్ల రాతి విగ్రహం, విల్లు అంబు, ఖడ్గం, డాలు ధరించి సర్వాలంకార శోభతం గా ఉంటుంది భద్రస్వామికి పడగ విప్పిన నాగ శిరస్సు

చిత్రంగా ఉండటం అరుదైన విశేషం, ఇలా వీరభద్రుడికి నాగచృత్రం ఎక్కడా లేదు, ఇక్కడే ప్రత్యేకత,

స్వామికి ఎదురుగా నందీశ్వరుడు ప్రతిష్ఠితమైనాడు. గర్భ గుడికి ఎడమవైపు లక్ష్మణ సమేత సీతా రామ విగ్రహాలు ఉండటమూ విచిత్రమే, దీనికి ఎడమవైపు శ్రీ ఆంజనేయస్వామి కొలువై ఉంటాడు, ప్రధానాలయానికి కుడివైపు నవగ్రహ విగ్రహాలున్నాయి, ఎడమ వైపు పెద్ద పుట్ట దానికొక మండపం ఉన్నాయి, ఇక్కడనాగేంద్ర పూజ చేస్తారు, ఆలయ ఈశాన్య భాగం లో ఉన్న ప్రాచీన వృక్షాన్ని కల్ప వృక్షం గా భావించి పూజిస్తారు, ఈ వృక్షానికి ప్రదక్షిణలు చేస్తే కోరికలు తీరుతాయి, ఆలయానికి ఎదురుగా ఉన్న రెండు కోనేరులలో నీరు అన్నికాలాల్లోను పుష్కలంగా ఉంటుంది, మహానంది నీరు లాగా అతి స్వచ్ఛంగా స్నాతీక జలంలా ఉండటం మరో విశేషం, నిత్యపూజలు ఉత్సవాలు జాతరలు ఎప్పుడూ జరుగుతాయి,

పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా

65 పార్వతీ కుమారస్వాములతోవిగ్రహ రూప దర్శనమిచ్చే శక్తీశ్వరాలయం యనమదుర్లు

పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా భీమవరానికి సుమారు నాలుగు కిలోమీటర్ల దూరం లో ఉన్న యనమదుర్లు గ్రామం లో స్వయంభు శ్రీ శక్తీశ్వరాలయం ఉంది, ఈ ఆలయం లో శివుడు పార్వతీ దేవితో, ఒడిలో కుమార స్వామితో విగ్రహ రూపం లో దర్శన మివ్వటం ప్రత్యేకత, ఏక పీఠంపై పార్వతీ పరమేశ్వరులుండటం, ఇదంతా పక పెద్ద శిలగా భూగర్భం నుంచి చొచ్చుకొని రావటం మరో గొప్ప విశేషం,. శక్తీశ్వర స్వామి శీర్షాసనం లో తపో నిస్థ తో ఉండటం మరింత ఆశ్చర్యకర మహా ద్భుతం, జటాజూటం, నుదుట విభూతి రేఖలు, నాగాభరణలు స్వామి విగ్రహం లో స్పష్టంగా దర్శనమవటం పరమాద్భుతం,

ఈ క్షేత్ర పురాణ కథనం ప్రకారం

శంబరాసురుడిని సంహరించే శక్తి యముడికి చాలక శివుని ప్రార్థిస్తాడు, అప్పుడు రుద్రుడు యోగ నిద్రలో ఉంటాడు, అమ్మవారు పార్వతీ దేవి తన శక్తిని వరంగా యమునికిచ్చి ఆయన బలాన్ని పెంచింది, ఆ శక్తితో యముడు శంబరాసుర వధ చేశాడు, యమధర్మ రాజు కోరికపై శివుడు శీర్షాసనం లో, అమ్మవారితో సహా వెలిశాడు, ఆలయానికి తూర్పున “శక్తి గుండం “అనే చెరువు ఉంది కాశీగంగా ఇందులో అంతర్వాహినిగా కలుస్తుందని విశ్వాసం, ఈచెరువును త్రావ్వినపుడు సర్పాకారం లో ఉన్న ఆరు అడుగుల పెద్ద శిల లభించింది, దీన్ని సుబ్రహ్మణ్య స్వామి గా భావించి ప్రతిష్ఠించి

పూజిస్తున్నారు, శక్తి గుండం నీరే స్వామికి అభిషేకానికి పూజాదులకు ఉప యోగిస్తారు, ఒక సారి ఈ చెరువును శుభ్ర పరచటానికి నీటిని వాడటం ఆపేసి, ప్రకృత ఇంకొక చెరువు త్రవ్వి ఆనీటిని స్వామి ప్రసాదాల తయారుకు ఉపయోగిస్తే ఉడక లేదట, అప్పుడు శక్తి గుండం లో చిన్న చెలమ తీసి ఆ నీటిని వాడితే వెంటనే ఉడికింది, కనుక స్వామికి వినియోగించే జలాన్ని అంతటినీ ఈ శక్తి గుండం నుంచే వాడుతున్నారు శివరాత్రి నాడు శివ పార్వతీ కల్యాణం, తెప్పోత్సవం వైభవంగా చేస్తారు శరన్నవ రాత్రులు కార్తీక మాసాలలో విశేష అర్చనలు అభిషేకాలు, లక్ష పత్రే పూజా కుంకుమ పూజా ఉంటాయి సుబ్రహ్మణ్య పష్టికి అఖండ అన్న సమారాధన చేస్తారు,

66 శ్రీ ఉమా రామేశ్వరాలయం ఆచంట

పాలకొల్లుకు సుమారు ఎనిమిది కిలో మీటర్లలో గౌతమీ -వశిష్ట నదుల మధ్య వశిష్ట కు పడమటి తీరాన ఆచంట గ్రామం లో శ్రీ ఉమా రామ లింగేశ్వర స్వామి కొలువై ఉన్నాడు, ప్రాచీనాలయం, చోళ రాజులు, లేక చాళుక్య రాజులు ఆలయాన్ని నిర్మించారని భావిస్తారు, శివుడు ఒక స్త్రీ చన్ను రూపం లో భక్తులకు దర్శనమిచ్చిన క్షేత్రం ఇది, తర్వాత ఉమా రామ లింగేశ్వర స్వామిగా పిలువ బడ్డాడు

తారకాసుర వధ అయిన తర్వాత శివపార్వతులు కేళీ విలాసం లో మునిగి తేలుతుండగా, ఆ సమయం

లో ఒక ముని దంపతులు శివ సాయుజ్యం కోసం కైలాసం వెళ్ళగా కంటపడింది, శివుడు గమనించి ఆ దంపతులను బాల బాలికలను చేసి బ్రహ్మ చర్యం పాటిస్తే కొద్దికాలం లోనే సాయుజ్యం లభిస్తుందని చెప్పాడు. కానీ విధివశాత్తు తమిళదేశం లో తిరు వల్లూరు గ్రామం లో బ్రాహ్మణుడి ఇంట పుష్ప సుందరుడు,, ఒడయ నంబి పేరుతోనూ,, తర్వాత మార్తాండ పురం లో కళా వంతుల ఇంట్లో పుష్ప సుందరి, పరమ నాచి అనే పేరుతో పుట్టారు, శాప విమోచనం తర్వాత

తీర్థ యాత్రలు చేస్తూపరమ నాచి ఉన్న మార్తాండ పురం వెళ్ళాడు, ఆమె నాట్య ప్రదర్శనతో అలరిస్తూ ఉండేది, శివ సంకల్పం తో ఇద్దరూ దంపతులై ఈశ్వర సేవ భక్తిగా చేస్తున్నారు, ఏది చేసినా శివార్పనంగా చేసేవాడు ఒడయనంబి, ప్రతిదీ శివ రూపంగా కనిపించేది,

తీర్థయాత్రలు చేస్తూ మార్తాండ పురం అనే ఆచంట చేరాడు,. ఫలపుష్పాలతో ఉన్న ఈ కోనసీమ ఏంటో బాగా నచ్చింది, ఒక శివరాత్రి నాడు ఓడయనంబి,శివ పూజకు లింగం దొరకక నిద్రిస్తున్న భార్య చన్ను నే శివలింగం గా భావించి పూజించి శివుని మెప్పించాడు, పరమేశ్వరుడు పరమనాచి స్తనాగ్రంపై లింగా కృతిలో

దర్శన మిచ్చాడు, అతనికోరికపై అక్కడే వెలిశాడు. చన్ను మొన మీద లింగా కృతిగా శివుడు వెలసిన క్షేత్రం కనుక ఆచంట అయింది, మార్తాండపురమే ఇప్పుడు ఆచంట పురం, శివ రాత్రినాడు ఆచంటేశ్వరుని “లింగోద్భవ సమయం “లో దర్శిస్తేసకల శుభాలు సౌభాగ్యం లభించి శివసాయుజ్యం కలుగు తుంది, గర్భాలయం లో స్వామి ఎడమవైపు అమ్మవారు పార్వతీ దేవి దర్శన మిస్తారు

ప్రకారం లో ఇంకా చాలా మంది దేవీ దేవతలుంటారు.

67 శ్రీ నత్తా రామేశ్వరాలయం నత్తా రామేశ్వరం

పాలకొల్లుకు సుమారు 20కి మీ లో నాటతా రామేశ్వరాలయం ఉంది, ఇక్కడి లింగానికి ఒక ప్రత్యేకత ఉంది, స్వామి లింగాకారం శిలా రూపం లో ఉండదు. సముద్ర తీరం లో దొరికే నత్త గవ్వలతో, శంఖాలతో చేయ బడి ఉంటుంది అందుకే నత్తా రామేశ్వరుడు అనే పేరొచ్చింది,. స్థలపురాణం ప్రకారం రావణ వధ తర్వాత

సీతా రాములు వీలైన చోట్ల శివ లింగ ప్రతిష్ఠ చేస్తూ ఇక్కడికొచ్చారు, కైలాసానికి వెళ్లి భాణలింగాన్ని తీసుకొని రమ్మని హనుమను

పంపారు, ముహూర్త సమయానికి రాలేక పోతే సీతాదేవి సముద్ర తీరం లో దొరికిన నత్త గుల్లలు శంఖాలు,

ఇసుకతో కలిపి లింగాన్ని తయారు చేస్తే ముహూర్త సమయం లో శ్రీ రాముడు ప్రతిష్ఠించాడు, దీనికే నత్తారామేశ్వర లింగం అనే పేరు, సంస్కృతం లో “శంభూక రామేశ్వర లింగం “అంటారు, అన్నిరకాల పూజలు మహా వైభవోపేతం గా చేస్తారు,

68 శ్రీ ఉమా వాసుకి రవి సోమేశ్వర క్షేత్రం జుత్తిగ

తణుకు కు పదికిలో మీటర్లలో జుత్తిగ గ్రామం లో ఈ ఆలయం ఉంది, పురాణకాలానికి చెందింది దూతికా పురం జుత్తిగ అయింది వాయు పురాణం లో దీని ప్రశస్తి ఉంది, ఇక్కడ ఉత్తర వాహినిగా గోస్తనీ నది ప్రవహించటం విశేషం. సూర్య చంద్ర వాసుకి లు ప్రతిష్ఠించిన విశేష లింగం ఇది, రావణుడు, వాసుకు సూర్య చంద్రులను పరాభవిస్తేవాడు వాసుకి కర్కోటకుడు తక్షకుడు ధనుంజయుడు అనే సర్పాలతో తన రథాన్ని లాగించేవాడు, వీరందరూ

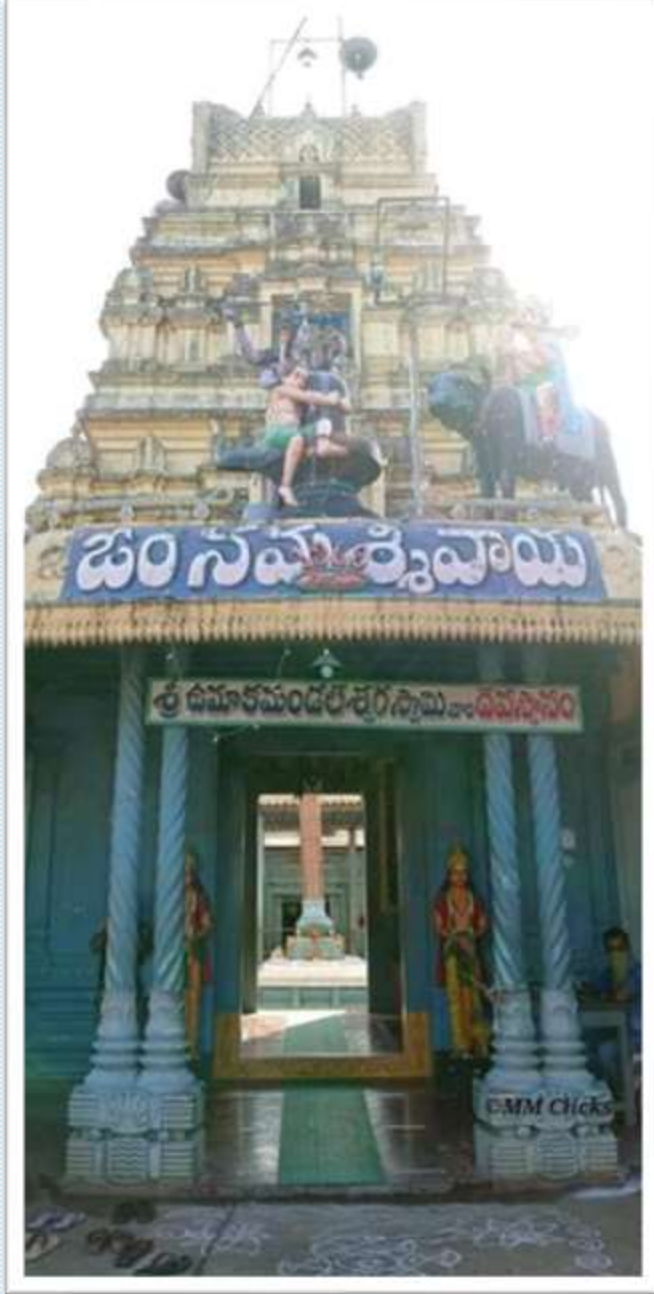
రావణ బాధ భరించ లేక గోస్తనీ తీరం చేరి ఈ శివ లింగాన్ని ప్రతిష్ఠించి పూజించారు, అందుకే ఇది శ్రీ ఉమా వాసుకు రవి సోమేశ్వరాలయం అయింది, గోస్తనీ నది బస్తరుజిల్లా దేనుపర్వతం లో పుట్టి నాలుగు పాయలుగా చీలి ఒకపాయ ఇక్కడ ఉత్తరవాహిని అయింది,

ఆలయం లో దక్షిణ ముఖంగా పార్వతీదేవి ఎడమ వైపు భద్రకాళీ వీరభద్రులు, ముఖ మండపం లో శ్రీ అవిసిరమ్మ, శ్రీ శారదాదేవి కుమారస్వామి విగ్రహాలున్నాయి వాయవ్యం లో శ్రీ లక్ష్మీ జనార్దన స్వామి, ఈ శాన్యం లో సూర్య దేవుడు, కాలభైరవుడు, ఆగ్నేయం లో గణపతి నైరుతిలో దుర్గా దేవి దర్శన మిస్తారు, అన్ని రోజుల్లోనూ విశేష పూజలు జరిగే క్షేత్రం, స్మార్తా గమ విధానం లో పూజాదికాలు నిర్వహిస్తారు,

తూర్పు గోదావరి జిల్లా

69 శ్రీ ఉమా కమండలేశ్వరాలయం ర్యాలి

తూర్పుగోదావరి జిల్లా రావులపాలెం కు సుమారు 15కిలో మీటర్లలో ఉన్న ర్యాలి గ్రామం లో ఉన్న శ్రీ ఉమాకమండలేశ్వర స్వామి ఆలయం బహు ప్రాచీనమైనది, ఆలయ నిర్మాత వివరాలేవీ తెలియదు, స్థల పురాణాన్ననుసరించి బ్రహ్మ దేవుడు ఈ ఆలయాన్ని నిర్మించాడు, ఆలయం పడమర ముఖం గా ఉండటం విశేషం, ఇలా పడమరముఖ శివాలయం దాదాపు మరెక్కడా లేదు అరుదైన ఆలయం,

పూర్వం బ్రహ్మదేవుడు ఇక్కడి వశిష్ట నదీ తీరానికి వచ్చి వసిష్ట గుండం వద్ద తపస్సు చేశాడు కనుక ఈ ప్రాంతాన్ని బ్రహ్మ మండలం అంటారు, బ్రహ్మ తన కమండలం మీదు శివలింగాన్ని ప్రతిష్ఠించి పూజించాడు కనుక బ్రహ్మ కమండలమైంది. అదే ఉమా కమండలేశ్వర లింగం గా ఆలయంగా మారింది ‘

ర్యాలి అంటే జగన్నోహినీకేశవాలయం ఆలయం గుర్తుకొస్తుంది జగన్నోహిని అందానికి పరవశుడైన బ్రహ్మ కేశవ ఆలయం ఎదుట తన కమండలంనుండి ఒక

లింగాన్ని సృష్టించి ప్రతిష్ఠించాడు, అందుకు కూడా కమండలేశ్వరుడనే పేరొచ్చింది, ఈ లింగానికి కింద పాన వట్టం ఉండక పోవటం మరో విశేషం,, అభిషేక జలం లింగం కిందనుండి భూమిలోకి వెళ్ళిపోతుంది, ఎక్కడికి వెడుతుందో ఎవరికీ ఎరుక లేదు, లింగం తో పాటు పార్వతీ రూపమైన ఉమా దేవిని కూడా ప్రతిష్ఠించారు, ఈ స్వామికి ఎదురుగా కేశవ స్వామి ఉండటం ఇక్కడి మరో ముఖ్య ప్రత్యేకత, కేశవ స్వామి క్షేత్రపాలకుడు ఈ

ఉమా లింగ స్వామి, అన్ని వేళలలో విశేష పూజలు జరుగుతాయి, జగన్నోహినీ కేశవ స్వామి ఆలయానికి ఉన్నంత ప్రాధాన్యం దీనికి రాక పోవటం శోచనీయం, విష్ణువు ఖరీదైన దేవుడు శివుడు విబూది ప్రయుడు అవటమే కారణమేమో ?

70 శ్రీ సారంగ ధరేశ్వరాలయం రాజమండ్రి

రాజ రాజ నరేంద్రుని కుమారుడు సారంగ ధరుడు, సకల విద్యా పారంగతుడు ధర్మ వేత్త శీలవంతుడు. ఆతను చిత్రాంగి ప్రేమించుకొన్నారు. విధి వశాన చిత్రాంగి రాజుకు రెండవ భార్య అయింది, ఆమెకు సారంగునిపై వలపు పోలేదు, తనను చేబట్టమని కోరితే ఆమె తనకు తల్లితో సమానమని చెప్పాడు, రాజు వేటకు వెళ్ళినప్పుడు జరిగిన ఘటనలో ప్రతీకారం గా సారంగునిపై ననేరం మోపింది చిత్రాంగి. వృద్ధ రాజు నమ్మి శిక్షగా అతని కాళ్ళు చేతులు నరికించి బహిష్కరించాడు, అటువైపు వెడుతున్న మీన నాడుడనే సాధువు ఈ విషయం తెలుసు కొని తన మంత్రం శక్తి చేత కాళ్ళు చేతులు వచ్చేట్లు చేశాడు, మీన నాధుని గురువుగా స్వీకరించి సారంగ

ధరుడు తపో దీక్ష వహించి ఈ ఈప్రాంతం లో ఒక శివలింగాన్ని ప్రతిష్ఠించి పూజించాడు సారంగధరుడు ప్రతిష్ఠించిన లింగం కనుక సారంగ ధరేశ్వర లింగం గా ప్రసిద్ధి చెందింది, 1976లో నూతన ఆలయ నిర్మాణం చేశారు, అమ్మవారు శ్రీ బాలా త్రిపుర సుందరీ దేవి. నిత్య పూజలు అభిషేకాలు ఉత్సవాలు ఘనంగా జరుగుతాయి,

71 సోమేశ్వర స్వామి సిద్ధి జనార్దన స్వామి ఆలయాలు కోటి పల్లి

కోటి పల్లి గోదారిలో స్నానం చేస్తే కోటి ఫలితాలోస్తాయి కనుక కోటిఫలి అనే పేరొచ్చి కాలక్రమం లో కోటిపల్లి అయింది, ఆలయం లో శ్రీ రాజ రాజేశ్వరీ సహిత సోమేశ్వర స్వామి దర్శన మిస్తారు, ఇక్కడే శ్రీ దేవీ భూదేవీ

సమేత సిద్ధి జనార్దన స్వామి కొలువై ఉండటం మహా విశేషం, శివకేశవ దర్శనం ఏక కాలం లో జరగటం మహా అదృష్టం, కోటి తీర్థం గా ప్రసిద్ధి,

సోమేశ్వర లింగాన్ని చంద్రుడు ప్రతిష్ఠించాడు తన పాపాలు పోగొట్టుకోవటానికి ఇంద్రుడు కోటేశ్వర లింగ ప్రతిష్ఠ చేశాడు జనార్దన శి భూదేవులను ఇంద్ర, చంద్ర, కశ్యపులు ప్రతిష్ఠించారు, గోదావరి ఒడ్డునే ఈ ఆలయాలు ఉండటం గొప్ప విషయం, నదిని ఇటు వైపు ప్రవహింప జేసినవాడు గౌతమమహర్షి కనుక గౌతమి అనే పేరు, ఇక్కడే నాగ

లింగ, భోగ లింగాలయాలూ ఉన్నాయి, కోటి తీర్థ జలాలనే తెచ్చి అభిషేకానికి ఉపయోగిస్తారు, పవళింపు సేవతో సహా స్వాములకు అన్ని సేవలూ జరుగుతాయి, ఆలయానికి ఎదురుగా ఉన్న చెరువును సోమ గుండం అంటారు, దసరా కార్తీక ఉత్సవాలు వైభవం గా నిర్వహిస్తారు, శివరాత్రి నాడు ఇసుక వేస్తే రాలనంత భక్తజనం ఉంటారు. ద్రాక్షారం చుట్టూ ఉండే అస్టసోమేశ్వరాలయాలలో కోటి పల్లి ముఖ్యమైనది,

సోమేశ్వరలింగం భూమికి నాలుగు అంగుళాలు ఎత్తు మాత్రమే ఉన్న లింగం అయితే యమా పవర్ ఫుల్, ఆలయానికి వెనక చిన్నగదిలో చంద్ర ప్రతిష్ఠిత లింగం ఉంది, చంద్ర ప్రతిష్ఠిత లింగాన్ని సోమేశ్వరలింగమని ఇంద్ర ప్రతిష్ఠితమైనదానికి కోటేశ్వర లింగమని పిలుస్తారు, గర్భ గుడి రెండు

భాగాలుగా ఉండటం ఇక్కడి విశేషం, ఒకభాగం లో సోమేశ్వరుడు, మరోభాగం లో విష్ణు మూర్తి ఉండటంమరో వింత, రెండిటికీ ఒకే శిఖరం ఉండటం మరో అపూర్వం, శివ కేశవులకు ఒకే ధ్వజ స్థంభం ఒకే శిఖరం ఉండటమూ ఆశ్చర్యం.

భక్తులు గోదారి స్నానం చేసిముందుగా కోటిశ్వర స్వామిని తర్వాత చాయా సోమేశ్వర స్వామిని, చివరికి సిద్ధి జనార్దన స్వామిని దర్శించటం రివాజు, కోటి గోదానాలు, కోటి కన్యాదానాలు, వంద అశ్వ మేదాలు, మూడు కోట్ల శివ లింగ ప్రతిష్ఠచేస్తే ఎలాంటి ఫలితం వస్తుందో కోటిపల్లి క్షేత్ర గోదావరీ స్నానం అంతటి ఫలితాన్నిస్తుందని స్థలపురాణం, ఉదయం బ్రాహ్మీ ముహూర్తం లో పవిత్ర గోదావరీ స్నానం చేసి వినాయక ,కోటిశ్వర సోమేశ్వర

జనార్దన దర్శనం వరుసగా చేసి పూజిస్తే శివ సాయుజ్యమే, పునర్జన్మ ఉండనే ఉండదు,

బలి చక్ర వర్తి బారి నుండి రక్షించమని దేవతలు, కశ్యప మహర్షితోకలిసి కోటిపల్లి లోతపస్సు చేస్తున్న విష్ణుమూర్తిని ప్రార్థించారు, అనుగ్రహించి కశ్యప ప్రజాపతిభార్య అదితి గర్భం లో వామనుడుగా జన్మించాడు కేశవుడు, బలి నుండి మూడడుగుల భూమిని దానంగా పొంది పాతాళానికి పంపి మళ్ళీ ఇక్కడికే వచ్చి తపస్సులో మునిగిపోయాడు నారాయణుడు,. వామన జన్మ కోటి పల్లిలోనే జరిగింది,

అహల్యను, గౌతముని కోడి వేషం లో మోసగించిన ఇంద్రుడు గౌతమ శాపం తో ఒళ్ళంతా సహస్ర యోనులుగా మారిపోగా ఇక్కడికొచ్చి గౌతమీ స్నానం చేసి శుద్ధుడై సిద్ధి జనార్దానుని పూజించి, అయన సమీపం లోనే ఇంద్రుడు కోటిశ్వరలింగాన్ని ప్రతిష్ఠించాడు, అప్పుడు అతని శరీరంపై ఉన్న యోనులు నేత్రాలుగా మారి సహస్ర నేత్రుడయ్యాడు,

చంద్రుడు గురు పత్ని తార తో పొందు సుఖం పొంది, శాపం వలన సహజ సిద్ధ వెన్నెల ఛాయ కోల్పోయి క్షయ వ్యాధి గ్రస్తుడయ్యాడు, ఇక్కడికొచ్చివిష్ణువు కై తపస్సు చేసి ఆయన ఇచ్చిన హితం తో గోదావరీ స్నానం తో పునీతుడై సిద్ధి జనార్దనుని సేవించి, ఉమా సోమేశ్వర లింగ ప్రతిష్ఠ చేసి పోగొట్టుకున్న చాయను తిరిగి పొందాడు, అందుకే చాయా సోమేశ్వర లింగమని, ఈ క్షేత్రాన్ని సోమ క్షేత్రమని అంటారు, కోటిపల్లి తిరునాళ్ళు చాలా ప్రసిద్ధమైనవి సినిమా షూటింగ్ లకు చాలా అనువైన అందమైన ప్రదేశం, బాపు విశ్వనాథ్ వంశీ మొదలైన దర్శకులు గోదావరీ అందాన్ని సెల్యులాయిడ్ పై ఆరబోశారు,

72 శ్రీ ఉమా “కొప్పు “ లింగేశ్వర స్వామి పలి వెల

తూ గో జి కొత్త పేట
మండలం లో
పలివెల గ్రామం లో
నెత్తి మీద కొప్పు
ఉన్న లింగాన్నే
ఉమా
కొప్పులింగేశ్వర
స్వామి అంటారు
అగస్త్య ప్రతిష్ఠితం.
దీనికి ఉన్నకథ.
ఒకానొక కాలంలో
ఆలయ పూజారి
వేశ్యా వ్యసనం లో

ఉండేవాడు. ప్రతి రోజు ఆముక్త మాల్యదలాగా వేశ్య తలలో పెట్టుకొన్న పూల మాలలనే దేవుడికి వేసేవాడు. ఒక సారి రాజుగారు గుడికి వస్తే స్వామి వారి కి అలంకరించిన పుష్ప మాలను ఇచ్చాడు. అందులో ఒక స్త్రీ శిరోజాలు కనిపించాయి రాజుకు. ఈ విషయమై పూజారిని నిలదీస్తే మన స్వామి లింగానికి ఉన్న కొప్పు లో ఉండే వెంట్రుకలే అవి బుకాయించి కావాలంటే మర్నాడు ఉదయం రాగానే నిర్మాల్యాన్ని చూపిస్తాను అన్నాడు. సరే నని రాజు వెళ్ళిపోయాడు. పూజారికి అబద్ధం ఆడినందుకు ప్రాణ సంకటంగా ఉంది. తనతప్పును రాజు గమనిస్తే ఉరి ఖాయం అనుకోని తెల్ల వార్షా శివుని ప్రార్థిస్తూ తల లింగానికేసి కొట్టుకొంటూ పశ్చాత్తాప హృదయం తో ప్రార్థించాడు. బోళా శంకరుడు దయ తలిచి తనలింగం పైభాగాన కొప్పు దానికి శిరోజాలు సృష్టించి భక్తుడిని కాపాడాడు. మర్నాడు

రాజు రావటం సామి శిరసున శిరోజాలు గమనించటం పూజారిని అనుమానించి నందుకు మన్నించమని కోరడం జరిగింది. పూజారిని రాజును భక్త వత్సలుడు మన్నించి దీవించాడు. అప్పటినుండి “కొప్పు లింగేశ్వర స్వామి “గా ప్రసిద్ధుడయ్యాడు

ఈ ఆలయప్రదేశం తూర్పున కొసికి, దక్షిణన సాంఖ్యాయని, ఉత్తరాన మాండవి, పల్వలఅనే అంతర్వాహిని గా నదుల మధ్య ఉంది. వర్షాకాలం లో వశిష్ట, కొసికి నదులకు వరదలు వచినప్పుడు గర్భాలయం లో నీరు విపరీతంగా నిండటం చేత అంతర్వాహిని అయిన పల్వలనదిని కూడా చూడ వచ్చు. గర్భాలయ శివ లింగానికి ముందువైపు పై భాగం లో చతురస్రా కారం లో కొంతభాగం ముందు పొడుచుకు వచ్చినట్లు కనిపిస్తుంది. దీన్నే “కొప్పు “అంటారు. అందుకే కొప్పు లింగేశ్వరుడు. అమ్మవారు ఉమా రూపం

లో పార్వతీ దేవి. సాధారణం గా అయ్యవారికి ఎడమ వైపు ఆలయం లో ఉండల్సిన అమ్మవారు ఏకంగా గర్భ గుడిలోనే స్వామి లింగంప్రక్కనే ఒకే పీఠంపై కొలువై ఉండటంవిశేషం అరుదు కూడా. అందుకే శ్రీ ఉమా కొప్పు లింగేశ్వర స్వామి అయ్యాడు.. కుమారస్వామి గణనాధుడు కూడా ఉన్నారు. శివకుటుంబంఅంతాఒక్క చోటే గర్భాలయం లో ప్రతిష్ఠింప బడటం మరీ ఆశ్చర్యకర విషయం

74 శ్రీ కుక్కుటిశ్వరాలయం పిఠాపురం

శక్తి పీఠాలలోఒకటైన పీఠికాపురమే పిఠాపురం. అతి ప్రాచీనాలయం. 1186లో చోళ రాజు మూడవ గొంక రాజు భార్య జయాంబిక ఈ ఆలయానికి తొమ్మిది ఖండాల (నవ ఖండ)భూభాగాన్ని దానం ఇచ్చింది. 1433లో వాసిరెడ్డి పోతినీడు రాజు అమ్మవారి కుంకుమార్చన కోసం మండపం కట్టించి తాటి తోట ఏర్పాటు చేసినట్లు శాసనాలున్నాయి.

స్థల పురాణం ప్రకారం గయుడు అనే రాజు “పురుహూతికా శక్తి “ని ఉపాసించి ధర్మబద్ధంగా రాజ్యమేలాడు. యజ్ఞ హవిర్భాగం పొందే అర్హతనూ సాధించాడు. ఇంద్ర పదవికి ఎసరు పెడతాడేమో నని,అతని ప్రాభవాన్ని తగ్గించమని ఇంద్రుడు త్రిమూర్తులను చేరి పాహిమాం అన్నాడు. వాళ్ళుఅభయమిచ్చి బ్రాహ్మణ వేషం లో రాజు

దగ్గరకు వచ్చి తామొక అపూర్వ యజ్ఞం చేయ సంకల్పించామని, ఆ యజ్ఞాన్ని భరించే శక్తి భూమికి లేదని గయుడే తమను ఆదుకోవాలని కోరారు. సరేనన్నాడు రాజు.. వారికోరిక మేరకు గయుడు తన శరీరాన్ని విస్తృతంగా పెంచి, తన శరీరం యెంత భారమైనా మోస్తుందని భరిస్తుందని హామీ ఇచ్చి దానిపై వాళ్ళను యజ్ఞం చేసుకోమన్నాడు.

యజ్ఞ సమయం లో శరీరం కదల్చరాదని, కదిల్చితే గయుడికే ప్రమాదమని అని వాళ్ళు కిరికిరి పెట్టారు. సరేనన్నాడు వెంటనే త్రిమూర్తులు గయుని శరీరం పై యజ్ఞం ప్రారంభించారు. అగ్ని జ్వాలలు యెంత బాధిస్తున్నా సహిస్తూ ఓర్పు తో కదలకుండా అలాగే ఉన్నాడు గయుడు. గయుని స్థిర చిత్తానికి వాళ్ళు ఆశ్చర్య పోయాడు. అయితే ఆతను కదలక పోతే తాము వచ్చిన పని నెరవేరదని గ్రహించి, ఏదోఒక ఉపాయం తో అతన్ని కదిల్చే ప్రయత్నం చేయాలనుకొన్నారు. శివుడు కోడి రూపం ధరించి “కొక్కోరోకో “అని కూశాడు.. కోడికూత విని తెల్లవారిందేమోనని గయుడు భావించి కాస్త ఊపిరి పీల్చుకొన్నాడు. దీనితో శరీరం కదిలింది రాజు అన్న మాట తప్పాడని బ్రాహ్మణ వేష త్రిమూర్తులు కోపించి యజ్ఞం పూర్తికాక ముందే శరీరాన్ని కదిలించాడు యజ్ఞ భంగం అయిందని కనుక శరీరాన్ని మూడుముక్కలుగా చేసి శిక్ష అనుభవించా ల్పించేనన్నారు.

అప్పుడు గయుడికి బల్బు వెలిగి వచ్చిన వారెవరో తెలిసి తన శరీరం వారి యజ్ఞానికి ఉపయోగ పడినందుకు సంతోషంగా ఉందని ఏశిక్షైనా సిద్ధమేనని అన్నాడు. తన శరీర భాగాలు పడిన చోట ఏర్పడే పుణ్య క్షేత్రాలకు వారు క్షేత్ర పాలకులుగా ఉండాలని వేడుకొన్నాడు. వారు అంగీకరించారు. త్రిమూర్తుల శాపం వలన గయుని శరీరం మూడు భాగాలై మూడు చోట్ల పడింది. శిరస్సు బీహార్ లోని గయ లో పడింది కనుక శిరో గయ అయింది. నాభి భాగం జాజి పురం లో పడి నాభి గయ అయింది. మూడవ భాగమైన పాదాలున్న భాగం పురుహూతిక లో పడిపాద గయ

అయింది. అంటే పిఠాపురం పాద గయ అన్నమాట. ఇక్కడే శివుడు కోడి ఆకారపు లింగమై “కుక్కుటేశ్వర లింగమై పూజలందు కొంటున్నాడు

గర్బాలయం లో శ్రీ కుక్కుటేశ్వర లింగం, ఆవరణ ఆలయం లో అమ్మవారు రాజ రాజేశ్వరీ దేవి ఉంటారు. కాలభైరవుడు, వినాయక కుమారస్వామి, శంకరాచార్య, దక్షిణా మూర్తి, విష్ణు పాదాలు మొదలైన దేవీ దేవతల విగ్రహాలన్నీ ఉన్నాయి. ఆలయం ముందున్న కొలను ను పాదతీర్థ మంటారు ఇందులో స్నానించి ముందు నందిశ్వర దర్శనం చేసి అనుమతిపొంది శ్రీ

కుక్కుటేశ్వర దర్శనం చేయాలి. ఆలయం లో పురుహూతికా దేవి ఆలయమూ ఉంది. ఇది గొప్ప శక్తి పీఠం..నవరాత్రి శివరాత్రి కార్తీక మాస ఉత్సవాలు ఘనంగా జరుగుతాయి శివరాత్రికి కల్యాణం ఉత్సవాలు చేస్తారు.

75 కపోతేశ్వరాలయం కడలి

జగ్గం పేట కు దగ్గరలో ఉన్న కడలి గ్రామం లో శ్రీ కపోతేశ్వరాలయం ప్రాచీన ప్రసిద్ధాలయం..స్వామి స్వయంభు. ఈ ఆలయానికి ఒక చరిత్ర ఉంది. పూర్వం ఒక వేటకాడు పెద్ద వర్షం రోజున అడవిలో పక్షుల వేటకు వచ్చాడు. ఆరోజు ఒక్క పక్షి కూడా కనబడలేదు. ఆకలి నకనక లాడుతోంది, వణుకుతూపూర్తిగా

తడిసిపోయి ఒక చెట్టు కిందికి చేరాడు. చెట్టు మీద ఉన్న ఆడ పావురం, అడవికి మేతకి వెళ్ళిననభార్య రాక కోసంఎదురు చూస్తోంది. కింద చలి ఆకలి తో అలమటిస్తున్న తమ అతిథి అయిన వేటకాడిని చూసి జాలితో తనశారీరం అగ్నికి ఆహుతిచేసి వాడికి ఆహారమవ్వాలనినిర్ణయించుకోంది. వెంటనే ఎండిన పుల్లలు ఏరుకొచ్చి, తన చెట్టు కింద మంట వేసితన గూటి తో సహా అగ్నిలో పడి కాలిపోయింది.. ఇంతలో మగ పావురం కూడా వచ్చి విషయం తెలుసుకొని తానూ అగ్నిలో దూకి ప్రాణం అర్పించింది. ఇది చూసిన వాడు తన ప్రాణాలు నిలపటానికి ఆ పావురంజంట చేసిన త్యాగానికి ఆశ్చర్య పడి వారి త్యాగానికి జోహార్లర్పించాడు. తనవేట తమకం ఇంతటి అనర్థాన్ని కలిగించినందుకు కన్నీరు మున్నీరుగా విలపించాడు. పక్షుల జీవితాలు ఉత్తమమైనవని, తనది నిరర్థక జీవితమని గ్రహించి వాడుకూడా పెద్ద పెద్ద కట్టెలు తెచ్చి పేర్చి ఆ మంట పెంచి దానిలో తానుకూడా ఆహుతి అయ్యాడు.

పావురం జంట చేసిన త్యాగానికి పరమేశ్వరుడు మెచ్చి, వాటికి ముక్తిని ప్రసాదించ టానికి ప్రత్యక్షమయ్యాడు. అవి ముందుగా వేటకాడికి మోక్షం ప్రసాదించమని వేడాయి. కాలకంఠుడు కరిగిపోయిముగ్గురికి మోక్షం ఇచ్చాడు. పావురాల జంట కోరికపై శివుడు అక్కడే కపోతేశ్వర స్వయంభు లింగం గా వెలిసి కపోతేశ్వర స్వామిగా ప్రఖ్యాతి చెందాడు. ఆలయ గర్భ గుడి లో కపోతేశ్వర లింగం పై భాగాన రెండు పావురాలు,, మండపం లో నంది వెనుక వేటకాడు కూడా కనిపిస్తాడు. అమ్మవారు పార్వతీ దేవి. వీరభద్ర కుమారా స్వామి గణపతి కనక వల్లి బాలా త్రిపుర సుందరి కాలభైరవ, నవ గ్రహాలూ మొదలైన వారందరూ ఉంటారు. అన్ని సమయాలలో ఉత్సవాలు, ఊరేగింపులు పూజలు జరుగుతాయి.

76 క్షణ ముక్తేశ్వరాలయం ముక్తేశ్వరం

అమలాపురానికి 12కి మీ దూరం లో, రాజ మండ్రి కి 60కి మీ దూరం లో, ముక్తేశ్వర క్షేత్రం ఉన్నది, ఇక్కడ ఒక్క క్షణం గడిపినా ముక్తి లభిస్తుంది కనుక క్షణ ముక్తేశ్వరం అంటారు. కోటి పల్లినుంచి లాంచీలలోనూ వెళ్ళ వచ్చు. గౌతమీ నదీ తీర క్షేత్రం ఇది, అత్యంత పురాతనాలయం, రావణ వధ తర్వాత ఆ బ్రహ్మ హత్యా పాపం పోగొట్టుకోవటానికి శ్రీ రాముడు ఎన్నో చోట్ల శివలింగ ప్రతిష్ఠ చేశాడు, ఒక సారి ఈ ముక్తేశ్వరం మీదుగా పుష్పక విమానం లో వెడుతుంటే ఇక్కడికి రాగానే విమానం ఆగి పోయింది, అక్కడ దిగి నడుచు కుంటూ వెడితే ఒక పెద్ద పుట్ట కనిపించింది దానిలో ఒక దివ్య జ్యోతిర్లింగం మిరు మిట్లు గొలిపే కాంతితో దర్శన మిచ్చింది, దానికి దగ్గరలో”

శ్రమణి “అనే తాపసి ధ్యానం లో కనిపించింది, రాముడు ఆమెను సమీపించగానే ఆమె కళ్ళు తెరిచి పురుషోత్తముడైన శ్రీ రామ దర్శనం చేత తనకు శాప విమోచనమైదని తెలిపింది, పుట్టలోని జ్యోతిర్లింగం వద్ద రాముడు పంచాక్షరి జపించాడు, వెంటనే పరమేశ్వరుడు దానినుండి ప్రత్యక్షమయ్యాడు, తాపసి శ్రమణి శివ దర్శనం తో జ్యోతిర్లింగం లో ఐక్యమై పోయింది,

శ్రీ రాముని కోర్కపై శివుడు ఇక్కడ జ్యోతిర్లింగం గా వెలిశాడు, ఒక్కక్షణ దర్శన భాగ్యం వలన శ్రమణికి మోక్షమిచ్చిన జ్యోతిర్లింగం కనుక అది క్షణ ముక్తేశ్వర క్షేత్రమయింది, శ్రీరాముడు ఈ లింగ ప్రతిష్ఠ చేసి బ్రహ్మ హత్యా పాతకం నుండి విముక్తడయ్యాడు, కనుక ఆలయం త్రేతాయుగానికి చెందినది, సప్తమహర్షులు ఇక్కడ కొచ్చి స్వామిని అర్చించారు, క్షేత్రపాలకుడు కేశవ స్వామి, శ్రావణ ఆశ్వయుజ కార్తీక మాసాలలో, శివరాత్రికి విశేషం గా పూజలు అభిషేకాలు ఉత్సవాలు జరుగుతాయి,

విశాఖ పట్నం జిల్లా

77 శ్రీ గోలింగేశ్వరాలయం బిక్క వోలు

విశాఖ జిల్లా
విశాఖ రాజ
మండ్రె రైలు దారిలో
బిక్కవోలులో శ్రీ
గోలింగేశ్వరాలయం
ఉన్నది. దీన్ని
వేంగీ చాళుక్య రాజు

కుబ్జ విష్ణు వర్ధనుడు నిర్మించాడు, దీనికి సాక్ష్యం గా స్తంభాల మీద మరు గుఱ్ఱ రూపాలు కనిపిస్తాయి, ఇవి రాజును పోలి ఉన్న విగ్రహాలే, స్వామికి కుడివైపు రాజు రాజేశ్వరి అమ్మవారు ఉంటారు, నాలుగు నంది విగ్రహాలు ఉండటం ఇక్కడి మరో విశేషం,. ఇవి ఒక దానికంటే మరొకటి పెద్దగా ఉంటాయి, ఒక వైపు నాగేశ్వర, నందీశ్వర, విశ్వేశ్వర, రామ లింగేశ్వరులు ఉంటే రెండో వైపు గణేశ్వర,శనీశ్వర లింగాలు ఉంటాయి ఎడమ వైపు సుబ్రహ్మణ్య స్వామి, ప్రత్యేక పుట్ట ఉండటం కూడావిశేషమే, అన్ని రోజుల్లో అన్ని రకాల పూజాదికాలు జరుగుతాయి,

78 శ్రీ బ్రహ్మ లింగేశ్వర స్వామి దేవాలయం బలి ఘట్టం

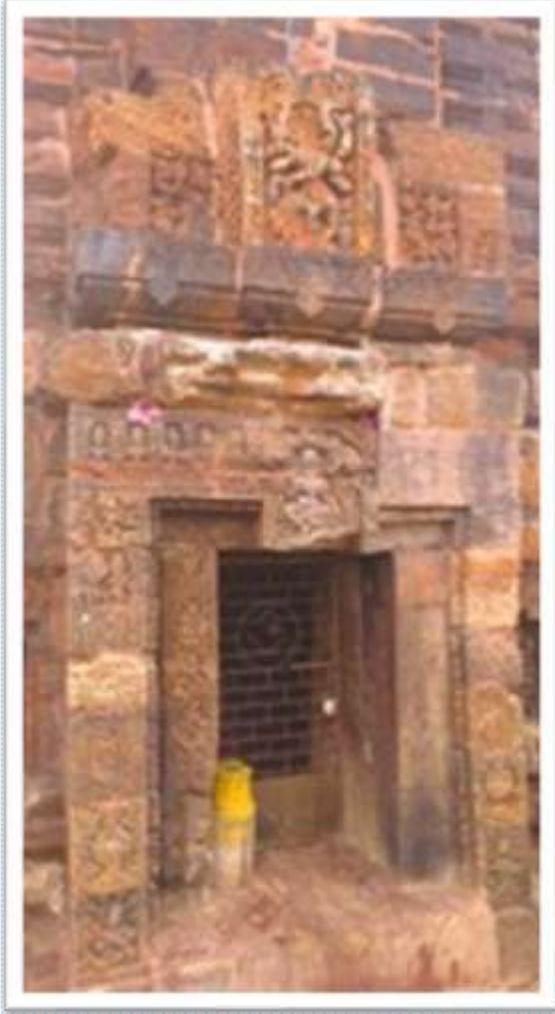
నర్సేపట్నానికి మూడు
కి.మీ దూరం లో బలిఘట్టం
లో త్రిశూల పర్వతం అనే
కొండమీద ఉన్న శ్రీ బ్రహ్మ
లింగేశ్వరాలయం
ప్రాచీనాలయం, 16వ
శతాబ్ది చోళ రాజ నిర్మిత
ఆలయం,, ఇక్కడి
శివలింగం పడమటి
ముఖం గా ఉండటం,

ఉత్తరం గా వరాహ నది ప్రవహించటం ఈ క్షేత్రానికి అధిక ప్రాధాన్యత కలిగించి “దక్షిణ కాశి ‘గా’ ప్రసిద్ధమైంది, బలివక్త వర్తి తపస్సుకు మెచ్చి బ్రహ్మ ప్రత్యక్షమై ఆయన కోరిక మీద శివలింగాన్ని ప్రతిష్ఠించాడు అందుకే బ్రహ్మేశ్వర లింగం అయింది, వరాహ నది ఉత్తరావహిసే కాక విష్ణు పాదోద్భవ, కనుక క్షేత్రానికి మహిమ ఎక్కువ, హిరణ్యాక్షసుడిని వెంటాడుతూ విష్ణుమూర్తి ఇక్కడికి వచ్చి అలసి పోయి కాసేపు ఇక్కడ శయనించాడు, స్వామి అభిషేకం కోసం నీరు కావాలని కోరగా వరాహ రూపం లో ఉన్న విష్ణువు ఈమార్గం గుండా ఒక నదిని ప్రవహింప జేశాడు, ఇదే వరాహ నది, మహిమాన్వితమైన దేవుడుగా బ్రహ్మ లింగేశ్వర స్వామి పేరు పొందాడు,

విజయ నగరం జిల్లా

79 పెరుగుతున్న శ్రీ మల్లికార్జున లింగం జయతి

మనకు ఆశ్చర్య కారకుడౌతాడు, ఆలయానికి దగ్గరలో శిథిల వేణుగోపాల మల్లికార్జునాలయాలున్నాయి, ఈగ్రామాన్ని అనుకోని ఉన్న కొండలలో పెద్ద పెద్ద లోయలున్నాయి, వీటిని బంగారు లోయలు అంటారు, ఈవూరికి దగ్గరలో ఉన్న నీలావతి గ్రామం లో బైరవ శిఖరం 29 ఎకరాల విస్తీర్ణం లో వ్యాపించి ఉంది, ఇది బుద్ధునికాలంనాటి స్తూపం గా భావిస్తున్నారు, ఈ శిఖరం పై ఉన్న తులసి చెట్టు ఏకాలం లోను వాడి పోవక పోవటం వింతలలో వింత, శిఖరం మధ్య 15 అడుగుల లోతున్న కొలను లో నీరు ఎప్పుడూ ఎండిపోవక పోవటం మరీ ఆశ్చర్యకరమైన విషయం ఇదికాక

విజయనగరం జిల్లా మెంటాడ మండలం జయతి లో క్రమక్రమంగా పెరుగుతున్న శ్రీ మల్లికార్జున లింగం ఉన్న దేవాలయం ఉంది, ఇది సహజ సిద్ధ శివలింగం, ఇక్కడి నాట్య భంగిమ నటరాజు 16చేతులతో, వివిదాయుదాలతో శివతాండవం చేస్తున్నట్లు దర్శనమివ్వటం అపూర్వమైన విషయం, ఆదిపరాశక్తి కూడా శూలం మొదలైన ఆయుధాలతో ఆయనతో బాటు రౌద్ర నృత్యంభీకరంగా చేస్తున్న భంగిమలో కనిపించటం ఆశ్చర్యం, స్వామి ఆలయానికి ఎదురుగా ఒకే శిరసు కలిగిన రెండు సింహాలుండటం మరో వింత, ఇదికాక విచిత్రమైన ఆకారం కల నందీశ్వరుడు కూడా

దుర్గా భైరవుల ఏక శిలా విగ్రహాలున్నాయి, మనసుకు ఆహ్లాదం కలిగించే చక్కని ప్రకృతి మధ్య ఉన్న ఈ ఆలయం మానసిక ప్రశాంతికి కేంద్రం,

శ్రీకాకుళం జిల్లా

80 శ్రీ ముఖ లింగేశ్వరాలయం శ్రీ ముఖ లింగం

శ్రీకాకుళం జిల్లా శ్రీకాకుళానికి వాయవ్యం 45కిలోమీటర్లలో వంశధార నదీ తీరాన శ్రీ ముఖ లింగ క్షేత్రంలో శ్రీ ముఖలింగేశ్వరాలయం ఉంది, ఆంధ్ర, ఒరిస్సా సంప్రదాయాల కాణాచి, అతి ప్రాచీనాలయం, సర్వ దేవతానిలయం. శ్రీ ముఖ లింగేశ్వరుడిని ఇంద్రుడితో పాటు అష్ట దిక్పాలకులు, సకల దేవతలు కలిసి ప్రతిష్ఠించారు, దక్షిణ కాశిగా ప్రసిద్ధం, శ్రీ ముఖ లింగేశ్వర ముఖ దర్శనమే పునర్జన్మ రాహిత్యాన్నిస్తుంది ఇక్కడి

సోమేశ్వర భీమేశ్వర మధుకేశ్వరాలయాలు క్రీ శ.573లో పూర్వ గంగ వంశానికి చెందిన హస్తి వర్మ అనే రాజు నిర్మించాడని అంటారు, సోమేశ్వరాలయానికి గర్భ గుడిమాత్రమే ఉంటుంది, ముఖ మండపం లేదు, ఎత్తైన శిఖరం పై బ్రహ్మాండమైన రాతి కప్పు ఉంటుంది, అంత రాయిని పైకి ఎలా చేర్చి పెట్టారో ఆశ్చర్యం,

ఇది తూర్పు ముఖం గా ఉన్న ఆలయం, ఆలయ ముఖ ద్వారంపై ఉన్న శిల్ప విన్నాణానికి ముక్కు మీదవేలు వేసుకొంటాం, ముఖద్వారానికి రెండు వైపులా గంగాదేవితన వాహనం మొసలి పైనా యమునాదేవివాహనం తాబేలుమీడా ఉండి హస్తాలతో కలశాలు పట్టుకొని నిల్చున్నట్లు శిల్పించిన తీరు

పరమాద్భుతం.ముఖ
మండపానికి ఇరు వైపులా
ఏకాదశ రుద్రులు,
దక్షిణద్వారం వద్ద
పార్వతీపరమేశ్వరులు
జూదం ఆడుతున్నట్లు
ఉన్న శిల్పం నయన
మనోహరాలే. ప్రధాన

గోపురం నాలుగు వైపులా యోగీశ్వరుల విగ్రహాలు సజీవంగా సాక్షాత్కరిస్తాయి శిల్పుల శిల్ప కళా దృష్టికి కైమోడ్పు ఘటించాలని పిస్తాయి,

ముఖ లింగేశ్వరాలయాన్ని మధుకేశ్వరాలయం అనీ అంటారు, ముఖ లింగేశ్వర లింగం రాతి లింగం కాదని తెలిస్తే మరీ ఆశ్చర్య పోతాం, ఒక” ఇప్పు చెట్టు “మొదలు నరికేయగాకాలక్రమంగా రాపిడికి అదే శ్రీ ముఖలింగాకారం దాల్చి మహా వైభవం గా పూజలందు కొంటోంది సంస్కృతం లో ఇప్పు చెట్టును “మధుకం “అంటారు అందుకే మధుకేశ్వరుడు అనీ అనటం. ఇది “పంచ

బ్రహ్మత్మక లింగ”మని భావిస్తారు, అమ్మవారు వారాహీ దేవి, సప్త మాతృకలలో వారాహీ దేవి ఒకరు, మిగిలిన వారు బ్రాహ్మి, మహేశ్వరి, కౌమారి, వైష్ణవి, ఇంద్రాణి, వీరందరూ పార్వతీ దేవి అవతారాలే, గర్భాలయ శివలింగం కాక ఎనిమిది వైపులా శివలింగాలు ఉండటం కూడా మరో విశేషం వరాహ, వామనావతార, సూర్య విగ్రహాలూ ఉన్నాయి, ఆలయం లో శివ కుటుంబం అంతా కొలువు తీరి కనిపిస్తారు, సప్త జిహ్వుడైన అగ్ని దేవుడు, కాశీ అన్నపూర్ణ వీణాపాణి సరస్వతి మొదలైన విగ్రహాలను చూసి తీరాల్సిందే ఈ ఆలయం పూరీ, భువనేశ్వరాలయాలను పోలి ఉంటుంది, పదవ శతాబ్దం లో రెండవ కామార్లవుడు అనే రాజు ముఖలింగేశ్వరాలయాన్ని నిర్మించినట్లు ఆధారాలున్నాయి, ఇతనికొడుకు అనియంక భీమ వజ్ర హస్త మహా రాజు కట్టించాడు, మహా శివ రాత్రి పర్వ దినాన మూడు రోజులు ఘనంగా ఉత్సవాలు చేస్తారు లక్షలాది భక్తులు సందర్శించి తరిస్తారు.

81 కోటికొక్క లింగం తక్కువగా ఉన్న శ్రీ భీమేశ్వరాలయం శ్రీ ముఖ లింగం

శ్రీ ముఖలింగ గ్రామంలోనే ఉన్న శ్రీ భీమేశ్వరాలయాన్ని 11వ శతాబ్దం లో కలింగ రాజులు నిర్మించారు, వేంగీ చాళుక్యరాజు విమలాదిత్యుడు నిర్మించాడు అనే కథనమూ ఉంది, వీరెవరూ కాదు ద్వాపరయుగం లో పాండవ నాయకుడు భీముడు నిర్మించాడని స్థానిక కథనం, ఆలయం లో కోటికి ఒకటి తక్కువ గా శివ లింగాలు ఉండటం తో దీనికి ప్రసిద్ధి బాగా వచ్చింది,. శిల్పకళతో ఆలయం

శోభాయమానం గా ఉంటుంది, ఒకే పీఠంపై “రెండు నందులు ”ఉండటం ఇక్కడి మరో ప్రత్యేక ఆకర్షణ.. ఇందులో ఒకదాన్ని తెలుగు శిల్పి రెండవ దాన్ని ఒరిస్సా శిల్పి చేక్కారట, అందుకే మొదటిదాన్ని తెలుగు నంది అని రెండవదాన్ని ఓద్రనంది అంటారు. అన్నిరకాల పూజాదికాలు ఉత్సవాలు జరుగుతాయి,

82 శ్రీ సోమేశ్వరాలయం శ్రీ ముఖ లింగం

ముఖలింగ క్షేత్రం లో పడమరగా శ్రీ సోమేశ్వరాలయం ఉంది, దీన్ని క్రీ శ 574లో గంగ వంశ రాజు హస్తీ వర్మ నిర్మించాడు, 11వ శతాబ్దం లో ఒరిస్సాను జయించిన అనంత వర్మ కట్టించాడనే అభిప్రాయమూ ఉంది, వీళ్ళెవరూ కాదు సాక్షాత్తు చంద్రుడే ఆలయ నిర్మాత అందుకే సోమేశ్వరాలయమ యిందని స్థానిక కథనం, తనకొచ్చిన క్షయ వ్యాధిని పోగొట్టుకోవటానికి చంద్రుడు ఇక్కడికొచ్చి శివునికోసం తపస్సు చేసి శివలింగాన్ని ప్రతిష్ఠించి

పూజించాడని వ్యాధి నయమైందని అంటారు

83 శ్రీ పాతాళ సిద్ధేశ్వరాలయం శ్రీ కూర్మం

శ్రీ కాకుళం జిల్లా శ్రీ కూర్మ క్షేత్రం లో శ్రీ పాతాళ సిద్ధేశ్వరాలయం ఉంది, ఒక భక్తుడు శివుని కోసం తపస్సు చేసి, అనుగ్రహం పొంది సిద్ధులు సాధించాడు కనుక సిద్ధేశ్వరాలయం అయింది, భక్తుని కోరికపై సీక్రెట్ గా నేమాళిగ లో ప్రతిష్ఠితమైనాడు, అందుకే పాతాళసిద్ధేశ్వరలింగం అనీ ఆలయాన్ని పాతాళ సిద్ధేశ్వరాలయం అనీ

అంటారు, ఆలయానికి ఎదురుగా రెండు నందీశ్వర విగ్రహాలు ఉండటం మరో ప్రత్యేకత,. ఈ ఆవరణ లోనే మరొక పెద్ద శివ లింగం ఉంది, సిద్ధేశ్వర స్వామిని దర్శించి పూజిస్తే సిద్ధులు కలుగుతాయని భక్త జన విశ్వాసం, అన్ని రకాల పూజలు ఉత్సవాలు ఇక్కడ జరుగుతాయి,

84 శ్రీ ఉమా హాటకేశ్వర దేవాలయం సింగుపురం

సింగుపురం సిందూరం కొండమీద శ్రీ ఉమా హాటకేశ్వరస్వామి దేవాలయం 11వ శతాబ్దిలో నిర్మించబడింది, ఇది గుహాలయం, ప్రక్కనే పవిత్ర జలాశయం ఉన్నది,

అన్నికాలాల్లో నీరునిండుగా ఉండటం విశేషం, ఆలయనికో చరిత్ర ఉంది -ఒకానొకప్పుడు నారాయణప్ప అనేబ్రాహ్మణ శివ భక్తుడు శివుడికోసం తపస్సు చేస్తే ప్రత్యక్షమైతే “స్వర్ణ యోగం “ను బోధించమంటే బోధించాడు శివుడు, బంగారం తయారు చేసే విద్య నేర్చిన నారాయణప్ప బాగా సంపాదించి ఆలయాన్ని పునరుద్ధ రించి శివలింగ ప్రతిష్ఠ చేశాడు, బంగారానికి “హాటకం “అనేపేరు సంస్కృతం లో ఉంది. హాటక వరాన్నిచ్చాడు కనుక ఈ శివుడిని హాటకేశ్వరుడు అంటారు, అమ్మవారు ఉమాదేవిని కూడా హాటక ఉమాదేవి అంటారు, నారాయణప్ప వంశీకులే అప్పటినుంచి పూజారులుగా ఉన్నారు

ఆలయానికి ఉత్తరాన వంశ ధారా నది, దక్షిణాన నాగావళి నదులున్నాయి, ఆలయానికి 60ఎకరాల భూమి ఉంది, కరజాడ అనే గ్రామానికి చెందిన కొండమ్మ అనే వైశ్యబాలిక ఇక్కడి ఉమాదేవి అనుగ్రహం తో జన్మించి, పెళ్లి సమయం లో జ్యోతిగా మారి ఉమా దేవి అమ్మవారిలో ఐక్యమిందని ఇతిహాసం ఉంది, కనుక స్వామిని ఉమాకొండమ్మ హాటకేశ్వర స్వామి అనీ అంటారు, కొండమ్మ త్రిశూలస్వామి అన్నపూర్ణ (వృద్ధి కొండమ్మ)మొదలైనవారు వెలిసి పూజలు అందుకొంటున్నారు,. చైత్రమాసం లో 9రోజులు, కళ్యాణోత్సవాలు జరుగుతాయి, శుక్రవారం వంశధార నదీజలం తోచక్రస్నానం నిర్వహిస్తారు

85 గౌరీ మణినాగేశ్వరాలయం కల్లేపల్లి

నాగావళి నది బంగాళా ఖాతం లో కలిసే సంగమ స్థానం లో శ్రీ గౌరీ మణినాగేశ్వరాలయం ఉంది, ఈ శివలింగాన్ని ద్వాపర యుగం లో శ్రీ కృష్ణుని అన్న బలరాముడు ప్రతిష్ఠించాడు, కురుక్షేత్ర యుద్ధం లో జరగ బోయే రక్తపాతాన్ని చూడలేక బలరాముడు తీర్థయాత్రలకు బయల్దేరి తిరుగుతూ ఇక్కడికి వచ్చాడు, ఇక్కడ జనానికి తాగటానికి నీళ్ళు లేవని తెలిసి ప్రక్కనే ఉన్న ఒరిస్సా రాష్ట్రం లోని కలహందిలో పరమేశ్వర కటాక్షం కోసం

తపస్సు చేశాడు, శివుడి అనుగ్రహం లభించి బలరాముడు తన ఆయుధమైన నాగలితో భూమిని త్రవ్వగా,

పుష్కలంగా భూగర్భ జలం ఉబికి పైకొచ్చింది, అదే నది గా మారి నాగావళి అయింది, మరోపేరు “లాంగుల్యా
 “..ఈ నాగావళి ఒడ్డున ఒకే రోజు జ్యేష్ఠబహుళ ఏకాదశి నాడుబలరాముడు పాయక పాడు, గుంప
 ,సంగం,శ్రీకాకుళం, కల్లేపల్లి అనే
 అయిదు చోట్లా శివలింగాలను
 ప్రతిష్ఠించాడు,.. ఈపంచ క్షేత్రాలలో
 ఉండి స్వాములను అర్చించి
 అభిషేకించాడు, ఈ అయిదు
 క్షేత్రాలను ఒకే రోజు న
 సందర్శించిన వారికి పునర్జన్మ
 ఉండదని నమ్మకం, జ్యేష్ఠ
 బహుళ ఏకాదశినాడు
 శివపార్వతీ కల్యాణం చేస్తారు,
 బలరాముని చేత పునీతమైన
 క్షేత్రం లో మనం ఉన్నామన్న భావన గొప్ప అనుభూతినిస్తుంది,

జార్బండ్

86 ప్రపంచం లోనే ఎత్తైన శివలింగం శ్రీ హరిహర ధాం

జార్బండ్ రాష్ట్రం లో గిరిద్ లో ప్రపంచం
 లోనే అతి పెద్ద శివలింగం ఉన్న క్షేత్రం
 హరిహర్ ధాం.గ్రాండ్ ట్రంక్ రోడ్ కు
 మూడు కిలో మీటర్ల దూరం లో గిరిది
 జిల్లాకేంద్రానికి 60కిలోమీటర్ల దూరం లో
 ఉత్తర చోటా నాగ పూర్ డివిజన్ లో
 ఉన్నది, ఒకప్పుడు ఇది బీహార్
 లోని హజారీబాగ్ జిల్లాలో ఉండేది,

ఈ హరిహర క్షేత్రం లో ఉన్న శివలింగం
 ఎత్తు65అడుగులు, ప్రపంచం లోనే అతి

ఎత్తైన శివలింగా పేరు పొందింది, 25ఎకరాల విస్తీర్ణం లో నదీతీరాన విస్తరించిన ఆలయం ఇది, ఈ బృహత్తర శివలింగ నిర్మాణానికి 30వేళ్ళు పట్టింది, ఇది గొప్ప యాత్రాస్థలమై ప్రపంచ దేశ ప్రజలను ఆకర్షిస్తోంది, శ్రావణ పౌర్ణమి నాడు లక్షలాది భక్తులు సందర్శించి పుణ్యం మూట కట్టుకొంటారు, అయిదవనాడు నాగ పంచామినీ అత్యంత వైభవంగా నిర్వహిస్తారు, అతి పవిత్ర ప్రదేశం కనుక హిందువులుతమ పిల్లల వివాహాలు ఇక్కడే చేసి తరిస్తారు,

ఈ శివాలయం క్రింద శ్రీ ఆంజనేయ స్వామి దేవాలయమూ దర్శించ దగినది గా ఉంది, అందరం ఈ హరిహర ధాంను సందర్శించి తరించాలి,

గోవా

83 12 వ శతాబ్ది పురాతన శివాలయం గోవా

మహాదేవ శివాలయం అని పిలువబడే 12 వ శతాబ్దికి చెందిన ప్రాచీన దేవాలయం గోవా లో “తాంబ్లి సుర్లా లో ఉంది.యాదవరాజు రామచంద్రుని మంత్రి హేమాద్రి నిర్మించిన ఆలయం ఇది, ఆలయం జైన శైలీ నిర్మాణంగా ఉండటం తో అనుమానం వస్తుంది, కానీ ఈ ప్రాంతాన్ని 10 వ శతాబ్దం నుంచి 14 వ శతాబ్దం వరకు కాదంబ రాజుల పాలన లో

ఉండటం వలన అనుమానానికి ఆస్కారం లేదు, “హేమాద్ పంథీ “శైలీ లో ఆలయం కట్టబడింది, హేమాద్రి పంత్ ఎవరోకాదు -షిర్డీ సాయిబాబా చరిత్ర అంటే గురు చరిత్ర రాసిన హేమాద్రి పంత్, బస్సాల్ట్ శిలలను దక్కన్ పీఠ భూమి గుండా ఇక్కడికి మోసుకొచ్చి శిల్పులచేత చెక్కించి ఆలయం నిర్మించారు, బస్సాల్ట్ శిలతో కాదంబ -యాదవ శిల్ప నిర్మాణ శైలికి ఈ దేవాలయం ఒక్కటే ఆనవాలుగా చరిత్రలో మిగిలి

పోయింది, అనేక
 శతాబ్దాల దండ
 యాత్రలు, గోవా
 ప్రభుత్వ
 విచారణలకు చెక్కు
 చెదరకుండా
 నిలిచిపోయిన
 ఆలయం ఇది,
 ఇన్ని
 అవాంతరాలను
 తట్టుకొని
 నిలబడటానికి
 మరో ముఖ్య
 కారణం ఈ

ఆలయం సుదూరంగా కాకులు దూరని కారడవిలో కీకారరణ్య మధ్యమంలో పశ్చిమకనుమల పాద భాగాన ఉండటం,

ఈ తాంబ్లి సుర్గా మహాదేవాలయం సమీపం లోని కర్ణాటకలో ఉన్న “ఐహోల్ “దేవాలయాలను పోలి ఉండటం ఒక విశేషం, గర్భాలయం లో మహాదేవ శివలింగం ఉన్నది, అతి పురాతన కాలానికి చెందిన ఒక “నాగు బాము” చీకటిగా ఉండే గర్భ గుడిలో శాశ్వత ఆవాసం ఏర్పరచుకొని ఉన్నదని భక్తుల విశ్వాసం, గర్భాలయం తోపాటు అంతరాలయం, నాలుగు బస్సాట్ల శిలాస్తంభాలతో నిర్మించబడిన నంది మండపం కూడా ఉన్నాయి, ఈ స్తంభాలపై అందమైన ఏనుగుల శిల్పాలు, పైకప్పు పై పద్మ శోభ కను విందు చేస్తాయి, ఆలయ గోడలపై శివ విష్ణు బ్రహ్మ మూర్తులు దేవేరులతో కొలువై ఉంటారు, స్తంభాల మండపం పైకప్పు, మామూలు బూడిద రంగు ఏటవాలు స్లాబ్ లతో ఉండటం అసాధారణం అనిపిస్తుంది, ఆలయం తూర్పు ముఖంగా ఉండటం తో ఉదయ రవికిరణాలు మహాదేవ శివలింగం పై పడి కిరణాభిషేకం చేస్తున్నట్లు అనిపిస్తుంది, ఇంకో చిన్న మండపం ఉందికాని పై కప్పు శిథిలమై కూలి పోయింది,

ఆలయం మధ్యలో శివుని వాహనమైన నందీశ్వర విగ్రహం ఉంది.కాని శిరస్సు మాత్రం లేదు, కాదంబ రాజ చిహ్నం అయిన “గుర్రాన్ని తోక్కి ఉంచే ఏనుగు “ఒక స్తంభం అడుగుభాగాన ఉండటం మరొక విశేషం, ఆలయానికి అతి సమీపం లో సుర్గానది స్నానానికి అనువైన రేవులతో ఉంటుంది,

శివరాత్రినాడు అంగరంగ వైభోగం గా స్థానికులు, ఇతర ప్రదేశాలనుంచి వచ్చిన యాత్రీకులు ఉత్సవాన్ని నిర్వహిస్తారు, ఆలయం చిన్నదవటం, సాధారణ యాత్రీకులకు అందుబాటులో లేకుండా కీకారణ్యం లో

ఉండటం వలన సాధారణ రోజులలో రద్దీ ఎక్కువగా ఉండదు, ఈ ఆలయం గోవా రాజధాని” పనాజీ” కి 65 కిలోమీటర్ల దూరం లో ఉన్నది, గోవా ను కర్నాటక రాష్ట్రం తో అనుసంధానం చేసే అన్నోద్ ఘాట్ పాద పీఠ భాగాన ఈ మహాదేవ శివాలయం ఉంది.

84 ప్రాచీన శ్రీ శాంత దుర్గ దేవాలయం గోవా

గోవాలో శివ విష్ణు దేవులను సమానం గా ఆరాధించే ప్రాచీన శాంత దుర్గ దేవాలయం ఉంది. దీనిని 1713 -1738 కాలం లో మంత్రి గా ఉన్న నరోరం రేగీ మంత్రి నిర్మించాడు, అంటే 451 ఏళ్ళ ప్రాచీన దేవాలయం అన్నమాట, మార్గశిర సుద్ధ పంచమినాడు నిర్మించినట్లు శాసనసాక్షం ఉంది, అమ్మవారు శాంత దుర్గ, భక్తులు “శాంతేరీ” అని ఆప్యాయంగా పిలుచు కొంటారు, పురాణ కథనం ప్రకారం ఒకప్పుడు

శివ విష్ణు లమధ్య బీకర యుద్ధం చాలా ఏళ్ళు జరిగింది, ఇద్దరిలో ఎవరూ వెనక్కి తగ్గటం లేదు, దేవతలు ఎలాగైనా శివ కేశవుల మధ్య పోరాటం ఆపించాలని ప్రయత్నాలు చాలా సార్లు చేసి చివరికి బ్రహ్మ దేవుడిని వెంట బెట్టుకొని పార్వతీ దేవిని దర్శించి ఎలాగోలా మధ్యవర్తిత్వం నెరపి ఆ భయంకర యుద్ధాన్ని ఆపే ప్రయత్నం చేయమని అర్థించారు, పార్వతీదేవి అంగీకరించి శాంత దుర్గ అవతారం దాల్చి శివ కేశవులను అంటే విష్ణుమూర్తి తనకు కుడివైపున, శివుడిని తనకు ఎడమ వైపున ఉండేట్లు ఏర్పాటు చేసి వారి మధ్య సయోధ్యత సాధించి యుద్ధాన్ని సమాప్తి చేయించింది, అమ్మవారు శాంత దుర్గా దేవి రెండు చేతులలో రెండు సర్పాలు ధరించి ఉంటుంది, ఇవే శివ విష్ణువులకు ప్రతి రూపాలన్నమాట,

స్థానిక కధనం, విశ్వాసం ప్రకారం కాలోషి కి చెందిన శాంత దుర్గ అనే అమ్మాయి సాల్వేట్టి తాలూకాలోని సంఖ్యల్ అనే గ్రామానికి అక్కడున్నమునులను యోగులను హింసిస్తున్న కాలాంతకుడు అనే రాక్షసుడిని సంహరించటానికి వెళ్ళి వాడిని చంపి దుష్ట శిక్షణ, శిష్ట రక్షణ చేసి విజయ దుర్గ అయింది, సంఖ్యల్ లో ఈ విజయ దుర్గ దేవత ను ప్రతిష్ఠించి శాంత దుర్గ, లక్ష్మీ నారాయణ విగ్రహాలను తో పాటు ఆలయం నిర్మించారు, తర్వాత పోర్చుగీస్ దండ యాత్రలో వీటిని పోండా తాలూకా కేరిం గ్రామానికి తరలించారు,

1566 లో పోర్చుగీస్ దండయాత్రలో సాల్వేట్టి లోని కేలోషి లేక క్వేలోసిం లో ఉన్న అసలైన దేవాలయం విధ్వంసమైంది, అమ్మవారిని కావలం అనే గ్రామానికి తరలించి అక్కడ నిత్య పూజాదికాలు కొనసాగించారు, కేలోషిలో ఉన్న అసలైన శాంత దుర్గ దేవాలయాన్ని “దేఖోల్ భాత”దేవాలయం అని పిలిచేవారు, ఇది శాంత దుర్గ సంస్థాన్ కమిటీ ఆధ్వర్యం లో నిర్వహింపబడింది,

కాని ఇప్పుడున్న శాంత దుర్గ దేవాలయాన్ని మహారాష్ట్ర సతారా పాలకుడు ఛత్రపతి సాహూ మహారాజు 1738లో నిర్మించాడు, 1723 లో సాహూ మహారాజు మంత్రి కొంకన్ లోని వెంగుర్ల తాలూకా కాచార గ్రామానికి చెందిన నరోర రేగీమంత్రి రాజు ను అర్ధించి ఈ ఆలయనిర్మాణానికి కావలసిన నిధులను మంజూరు చేయించి నూతన ఆలయాన్ని నిర్మించాడు, 1730 లో ఆలయ

నిర్మాణం ప్రారంభమైంది, రేగీ మంత్రి చోరవ తో కావెలం గ్రామం ఆలయానికి స్వాధీనం చేశాడు రాజు సాహూ,

పర్వత సానువులలో పర్వత పాదాన ప్రకృతి అందాలు విరబోసిన చోట శాంత దుర్గ ఆలయం కాంప్లెక్స్ ఉంది.ప్రధాన ఆలయం, దానికి అనుబంధం గా మూడువైపులా మూడు చిన్న ఆలయాలు ఉంటాయి, గోపురాలు పిరమిడ్ ఆకారంగా ఉంటాయి, స్తంభాలు, నేల కాశ్మీర్ శిల తో నిర్మించబడ్డాయి, ఆలయం బయట విశాలమైన తటాకం, దీపస్తంభం ఉన్నాయి, యాత్రికులకు “అగ్రశాలలు ”అనే వసతి

గృహాలున్నాయి, ఆలయం కాలక్రమం లో అనేకమార్పులు చెందింది కాలానికి అనుగుణంగా, సభామండపం, శిఖరాలు, రోమన్ ఆర్చ్ కిటికీలు, గ్లాస్ విండోలు కూడా ఏర్పాటు చేశారు,

శాంత దుర్గ ఆలయ దర్శనం లో “ట్రీపుల్ టెనిఫిట్” ఉంది.శాంత దుర్గా దేవి దర్శనంతో తోపాటు ఆమె హస్తాలలో సర్పరూపాలుగా ఉన్న శివ కేశవ దర్శనమూ లభించి కార్తీక యాత్ర సఫలమౌతుంది, ఈ దేవాలయం పనాజీ కి 33 కిలోమీటర్ల దూరం లో ఉంది,

85 శ్రీ దుర్గా శివ మందిరం వాస్కోడగామా

గోవా లో వాస్కోడగామా లో శ్రీ దుర్గా శివ మందిరం యాత్రికులను భక్తులను విశేషంగా ఆకర్షిస్తుంది,

దుర్గామాత గురించి ఒక వింత కథ ప్రచారం లో ఉంది.ఒరిస్సా నుంచి ఒకతను తన తమ్ముడిని వెతుక్కుంటూ వాస్కో కు వచ్చాడట, అతని కలలో దుర్గామాత కనిపించి తనకొక మందిరం కట్టమని ఆదేశించిందట, అతడు అమ్మవారి ఆదేశాన్ని శిరసా వహించి దుర్గామాత మందిరం కట్టించాడట, తప్పిపోయిన తమ్ముడు కనిపించాడట.అప్పటి నుంచి గోవాలో వాస్కోడగామాలో ఉన్న ఈ

దుర్గామాత మందిర పూజారులు ఒరిస్సా వారేనట, ఆలయం తెలుపు రంగులో ఉన్నా శిఖరం మాత్రం గులాబి రంగులో ఉండటం ప్రత్యేకత,

పోర్చుగీస్ యాత్రిక పరిశోధకుడు వాస్కోడ గామా పేరు మీద నిర్మింపబడిన ఓడ రేవు పట్టణం వాస్కోడ గామ, స్థానికులు సింపుల్ గా వాస్కో అని పిలుస్తారు, జువారి నదికి మార్మగోవా హార్బర్ కు అతి సమీపాన ఉన్నది, ఈ తీర ప్రాంత ఓడరేవు 1543లో కట్టబడి లో పోర్చుగీస్ పాలనలోకి వచ్చింది, ప్రపంచ వ్యాప్త ఎగుమతి దిగుమతులకు ఈ రేవు పట్టణం ప్రసిద్ధి చెందింది, 1685 లో ఇక్కడి కోటకు ప్రాదాన్యమేర్పడింది, మరాఠా రాజు శంభాజీ పాత గోవా పై దాడి చేయగా ప్రజలందరిని ఈ కోటలోకి

తరలించి భద్రత కల్పించారు, తర్వాత పోర్చుగీసు కాలనీ వారు మార్మగోవా ను రాజధాని చేసినతర్వాత ఈ కోట ను వదిలేశారు, అరేబియా సముద్రపు ఒడ్డున నిర్మింపబడిన ఈ కోట ప్రకృతి అందాలను ఆర బోస్తుంది, ప్రక్కనున్న కొండపై నిరంతరం జాలువారే జలపాతం కనువిందు చేసి యాత్రాస్థలమైంది, సదా వద్ద జవారి నది సముద్రం లో కలిసే చోటు పరమ రామణీయకంగా ఉంటుంది,

86 సప్త కోటేశ్వర దేవాలయం నార్వే (గోవా)

12 వశతాబ్ది కాదంబ వంశ రాజులు నిర్మించిన సప్త కోటేశ్వరాలయం ప్రాచీనాలయాలలో ప్రసిద్ధమైనది, కాదంబరాజుమహా శివ భక్తురాలైన తన భార్య కమలాదేవికోసం కట్టించిన ఆలయం ఇది, కాదంబ

రాజులు “శ్రీ సప్త కోటేశ లబ్ధ వర వీరులు “అనే బిరుదు పొందారు, ఈ బిరుదు నామం ఉన్న నాణాలు చందోర్, గోపికాపట్నం త్రవ్వకాలలో దొరికాయి, 1352లో బహమనీ సుల్తాన్ అల్లాఉద్దీన్ హసన్ గంగు కాదంబ రాజులను యుద్ధం లో ఓడించిన తర్వాత ఈ ప్రాంతం సుల్తానుల పాలనలోకి వెళ్ళి,14 ఏళ్ళు ఉన్నది, సుల్తాన్ కిరాయి సైన్యం సప్తకోటేశ్వర విగ్రహం తో అనేక దేవాలయాను ధ్వంసం చేశాయి, 1367 లో విజయనగర రాజు హరిహర రాయలు బహమనీ సుల్తాన్ ను ఓడించి గోవాను స్వాధీనం చేసుకొని మళ్ళీసప్త కోటేశ్వర దేవాలయం తో సహా దేవాలయాలను నిర్మించి పునర్వైభవం తెచ్చాడు, శాసనాధారం ప్రకారం ఈ ఆలయాన్ని మాధవ మంత్రి 14 వ శతాబ్దం లో పునర్నిర్మించాడు, మళ్ళీ 1560 లో పోర్చుగీసు దండయాత్రలో ఆలయాన్ని కూల్చి చర్చి కట్టారు, శివలింగాన్ని అమ్ముతుండగా కొందరు హిందువులు స్వాధీన పరచుకొని నదిద్వారా బికోలిం కు తరలించారు, 16 68 లో చత్రపతిశివాజీ మహారాజ్ ఆదేశంతో సంస్థాన్ అధ్యక్షుడు శివరాం దేశాయ్ ఆధ్వర్యం లో లో నూతన దేవాలయ నిర్మాణం జరిగి ఆ విగ్రహాన్ని ఇక్కడ ప్రతిష్ఠించారు,

ఆలయం మొఘల్, యురోపియన్ శైలి లో నిర్మింపబడింది, విశాలమైన హాలు దీపస్తంభం తో ముచ్చటగా ఉంటుంది, ఆలయం చుట్టుప్రక్కల శిలా గుహలు చాలా ఉన్నాయి, ఇక్కడి శిథిల జైన మఠంచూస్తే కాదంబరాజులు హిందూమతం లో చేరి సప్త కోటేశ్వర స్వామి భక్తులు కాకమునుపు

జైనమతావలంబులు అని
అర్థమవుతుంది, ప్రధాన ఆలయం
ముందు దీపస్తంభానికి కుడివైపు
కాలభైరవ విగ్రహం,
దత్తాత్రేయశిలా పాదుకలు దర్శన
మిస్తాయి, దీపస్తంభానికి ముందు
భూమిలో దిగబడిన రెండు పెద్ద
ఎర్రరాతి స్తంభాలు కనిపిస్తాయి,
ఆలయం వెనుకఉన్న రాతి గృహ
నిర్మాణాలు “అగ్రశాలలు “అంటే
యాత్రిక వసతి

గృహాలు, ఆలయం ప్రక్కన మానవ నిర్మిత సౌరంగం ఉంది.ఆలయ సమీపం లో పంచగంగ తీర్థం అనే
కొలను ఉన్నది, ఇది భక్తుల స్నానానికి శివుని అభిషేక జలానికి ఉపయోగ పడుతుంది, సప్త కోటేశ్వర
స్వామి కొలువైఉన్న నార్సే గ్రామం పనాజి కి 35 కిలోమీటర్ల దూరం లో ఉంది.

కర్నాటక

87 సుప్రసిద్ధ దత్తాత్రేయ క్షేత్రం గాణగాపురం సందర్శనం-

యాత్రకు నేపథ్యం

రెండు మూడేళ్ళ నుంచి
హైదరాబాద్ కు 260 కిలీ
మీటర్లలో కర్నాటక లో ఉన్న
సుప్రసిద్ధ దత్త క్షేత్రం” గాణగాపురం
“సందర్శించాలని కోరికగా
ఉంది.మ పెద్దబ్బాయి శాస్త్రి వాడికి
ఆప్పుడు దత్తభక్తుడైన శ్రీ సుదర్శన్
గారితో అయిదు సార్లు వెళ్లి
దర్శించిన క్షేత్రం, కానీ ఎదోకారణం

చేత బడి పనులవలన సెలవులు లేక మా కోడలు శ్రీమతి సమతకు మా వాడితో వెళ్లి చూసే అవకాశం

కలగలేదు, ఈ సారి మేము అమెరికా నుంచి వచ్చిన దగ్గర్నుంచీ వెళ్ళామని అంటూ ఉంది, ఇప్పుడు అవకాశం వచ్చింది,

ఈ నెల 4 వ తేదీ శుక్రవారం కార్తీక పౌర్ణమి అవటం తో నేను ఇక్కడ మా వాళ్ళ ఇంట్లో ఉదయం మహాన్యాస పూర్వక అభిషేకం చేయటం, మర్నాడు శనివారం ఉదయం 11 గంటలవరకు పౌర్ణమి ఉండటం, మా కోడలు స్కూల్ కు ఉదయం 8 గంటలకే వెళ్ళాల్సి ఉండటం తో తెల్లవారుఝామున 2-30 కే లేచి స్నాన సంధ్యాదుల అనంతరం 3-30 నుండి మహాన్యాస పూర్వక రుద్రాభిషేకం దశ శాంతులు సామ్రాజ్య

పట్టాభిషేకం, సహస్రనామ పూజ, బిల్వాష్టోత్తర పూజ, ఉదయం 6 గంటల వరకు చేశాను, తర్వాత మా అబ్బాయి శాస్త్రి, కోడలు సమతలు లతో 6 నుండి 8 వరకు శ్రీ రమా సహిత సత్యనారాయణ వ్రతం శాస్త్రోక్తంగా నవగ్రహాలకు అష్టోత్తర పూజ స్వామికి పురుష సూక్తం తో పంచామృతాభిషేకం, సత్యనారాయణ, అష్టోత్తర, లక్ష్మీ, తులసీ అష్టోత్తర, విష్ణు సహస్రనామ పూజ అభిషేకం, పంచ కథావిధానం తో చేయించి తర్వాత శ్రీ వేంకటేశ్వరదీపారాధన అష్టోత్తర పూజ “జెట్ స్పీడ్ “తో చేయించి అన్నమాట నిలబెట్టుకొని కోడలు స్కూల్ కు సకాలం లో వెళ్ళేట్లు చేశాం, మా శ్రీమతి ప్రసాదం, పాయసం, పులిహోర, అప్పాలు తయారు చేయగా వైవేద్యం కూడా పూర్తయింది, 10- 30కు కేటిరింగ్ ఆవిడ భోజనాలు తెచ్చింది, తిన్నాం,

శనివారం స్కూల్ కు వెళ్ళక పోతే మూడు రోజులు జీతం కోత అవుతుందనే ఈ హడావిడి, ఒక వేళ ఆదివారం గాణగాపురం వెడితే సోమవారం బడికి వెళ్ళక పోయినా ఫర్వాలేదన్న ధీమా, ఇది మా గాణగాపుర క్షేత్ర సందర్శన పథ్యం,

అందుకని 5 వతేదీ ఆదివారం తెల్లవారు ఝామున 2-30 కే నేను లేచి స్నాదికాలు పూజ అభిషేకాదులు 4 గంటలకే పూర్తి చేసి రెడీ అయ్యాను, కార్ డ్రైవర్ 3-30 కే వచ్చేశాడు, మా శ్రీమతి, కోడలు, వాళ్ళమ్మగారు నలుగురం కారులో 4-15 కు గాణగాపురం బయల్దేరాం, అప్పటికే రెండు “డోసులు”కాఫీ పుచ్చుకున్నాం “, అన్నం కూర వండి, రెండు పచ్చళ్ళు, పెరుగు రెడీ చేసి వెంట తీసుకు వెళ్ళాం, క్షేత్ర సందర్శనం చేసి ఇంటికి తిరిగి వచ్చేసరికి రాత్రి 10-15 అయింది, అంటే 18 గంటలలో తిరిగి వచ్చాం, అందులో 14 గంటలు కారుకే అంకితం, బయట దర్శనాలు, పూజా, భోజన

విశ్రాంతి 4 గంటలు, ఒళ్ళు పులిసిపోయింది, అమెరికా నుంచి వచ్చిన నెల లోపే ఇంత దూర ప్రయాణ యాత్ర 520 కిలో మీటర్లు చేయటం, అందునా పవిత్ర కార్తీక మాసం లో పౌర్ణమి పాడ్యమి లమద్య చేయటం మరొక విశేషం,

మా అబ్బాయి ఆఫీస్ బాస్ శ్రీ కోదండ రాం గారు తన స్వంత కారును సర్వీస్ చేయించి, ఆయిల్ నింపించి, మా యాత్రకు అందజేస్తే, మా వాళ్ళ అపార్ట్ మెంట్ ఇంచార్జి శ్రీ రాజేంద్ర రెడ్డిగారు తమ ఆఫీస్ డ్రైవర్ ను కుదిర్చి రెడీ చేశారు, వీరిద్దరి సౌహార్దం వలన మా యాత్ర సఫలమైంది, వీరికి మా ధన్యవాదాలు, డ్రైవర్ ప్రకాష్ నెమ్మదైనవాడే. కాని కారు నడపటం లో

“కత్తి.” కారుకూ, మాకు ఏ ఇబ్బంది లేకుండా తీసుకు వెళ్లి, తీసుకు వచ్చాడు, మాట దక్కించాడు, కనుక అతడూ అభినందనీయుడే,

ఈరోజు పవిత్ర కార్తీక సోమవారం, ఉదయం 8 గంటలనుంచి 10-30 వరకు పూజ, మహాన్యాసపూర్వక దశశాంతి సామ్రాజ్య పట్టాభిషేక బిల్వఅష్టోత్తర, శివ అష్టోత్తర, సహస్ర నామ పూజ తో అభిషేకం పూర్తి చేశాను, తర్వాత టిఫిన్ చేసి నిన్నటి యాత్ర ఫోటోలు మీ అందరికీ పంపించి ఊపిరి పీల్చుకొని, భోజనం చేసి కాసేపు విశ్రాంతి తీసుకొని మళ్ళీ మధ్యాహ్నం 3-30 కు “లాప్ టాప్ ఎక్స్” యాత్రా విశేషాలు రాయటం మొదలు పెట్టాను, ప్రయాణ విశేషాలు

హైదరాబాద్ నుండి - బొంబాయి జాతీయ రహదారి లో బిహెచ్ యిఎల్, పటాన్ చేరు, సంగారెడ్డి, జహీరా బాద్ మీదుగా 150 కిలో మీటర్ల దూరం లో ఉన్న కర్ణాటకలోని హుమ్నాబాద్ చేరి, మాణిక్ ప్రభుపురం వద్ద రోడ్డు దిగి, అక్కడినుంచి 60 కిలోమీటర్ల దూరం లో ఉన్న” కలబురిగి “అంటే గుల్బర్గా చేరి అక్కడ కామత్ హోటల్ లో ఇడ్లీ తిని, కాఫీ త్రాగాం, పత్త్యం వాడికి పెట్టె ఇడ్లీ లాగా, చట్నీ, సాంబారు కూడా ఉప్పు కారం లేకుండా రుచి హీనంగా ఉన్నాయి, కామత్ గురించి మాటలు “మత్ బోలో “అనిపించాయి, రేట్లు మాత్రం సూపర్, ఒళ్ళు వాచిపోయింది బిల్లుచూసి, గుల్బర్గా కు 8-00 కు చేరాం, అంటే సుమారు 4 గంటలు పట్టించన్నమాట,

శ్రీ దత్త దర్శనం

మళ్ళీ 8-30 కు బయల్దేరి 40 కిలోమీటర్లలో ఉన్న దత్త క్షేత్రం గాణగాపురం ఉదయం 9-45 కు చేరాం, కారు పార్క్ చేసిన చోట ఒక బ్రాహ్మణ కుర్రాడు వెంటబడ్డాడు, ఇవాళ బాగా రష్ గా ఉందని దేవాలయ దర్శనం కావటానికి చాలాసేపు పడుతుందని 11-30 గుడి మూసేస్తారని, కావాలంటే తనకు తెలిసిన శాస్త్రీజీ కి అప్పగిస్తానని ఆయన నిమిషాల మీద దర్శనం, కావాలంటే

అభిషేకం, బిక్షా వగైరా లు ఏర్పాటు చేస్తాడని తనకేమీ ఇవ్వక్కర్లేదని అన్నాడు, మాతో నడుస్తూ ఆలయం దాకా వచ్చాడు, అతను చెప్పినట్లు నిజంగానే ఆలయం భక్తులతో క్రిక్కిరిసి పోయింది, అక్కడ స్పెషల్ దర్శనం అంటూ వేరే టికెట్లు లేవట, అంతా” పాండా” లైన శాస్త్రీజీల “హవాయే” అని అర్థమైంది,

మాతో వచ్చిన కుర్రాడు ఒక శాస్త్రీ గారికి మమ్మల్ని అప్పగించాడు, ఆయన బేరం మొదలు పెట్టాడు, దర్శనానికి 11 వందలు, అభిషేకానికి 11 వందలు, భిక్షకు 11 వందల రూపాయలు అవుతుందని చెప్పాడు, కాసేపు ఆయనతో వాదప్రతివాదాలు చేసి చివరికి మా నలుగురికి దత్త దర్శనం, పాదుకా దర్శనం కిటికీ రంధ్రాలలో నుంచి దర్శనం చేయించటానికి 11 00 రూపాయలకు” బేరం సెటిల్”చేసింది మా కోడలు, “వడ్డించే వాడు మనవాడైతే కడపంక్తిలో కూచున్నా ఇబ్బంది లేదు”అన్న సామెత రుజువై, మమ్మల్ని”దగ్గరి దొంగ ద్వారం” ద్వారా లోపలి నెట్టించి, శాస్త్రీజీ మరికొందరు శాస్త్రీల కోసం వెళ్లి పోయాడు, లోపలి దారి” ఇరుకు బొక్క “. ఒక్క మనిషే పడతాడు,

అలాగే రెండే రెండు నిమిషాలలో ఒక కిటికీ రంధ్రం ద్వారా “మూడు బాలశిరస్సులమెడపైభాగం వరకు మాత్రమే ఉన్న ”దత్తాత్రేయ స్వామి, ఆయన ముందు పాదుకలు దర్శనం చేసుకొన్నాము, ఇక్కడా ఇరుపతి లో లాగా తోసేయ్యటమే, మళ్ళీ ఇరుకు బొక్క లోనుంచి బయట పడ్డాం, అప్పటికే తెల్లవారుజామున 5 గంటలనుంచి ఆద్వారం వద్దనే నిరీక్షిస్తున్న ఒక పసిపిల్లతల్లి లోపలి పంపటం లేదని నానా శాపనార్థాలూ పెడుతోంది, అందుకే త్యాగరాజస్వామి “చక్కని రాజ మార్గాముండగా “అన్నారు ఇక్కడ రాజమార్గం అంటే “డబ్బులతో దూరే దొంగమార్గం” అన్నమాట.ఇంత చెల్లించినా తీర్థం కాని ప్రసాదం కానీఇప్పించలేదు శాస్త్రీజీ, ఇదంతా మనసుకు చికాకు కల్పించింది కానీ, ఇవాల్లి రష్ చూస్తే ఏదో ఆపద్బాంధవుడిలాగా, లేక సాక్షాత్తు దత్తాత్రేయ స్వామి లాగా ఆకురాడు మమ్మల్ని ఫాలో అయి దర్శనం శాస్త్రీ జీ ద్వారా చేయించాడేమో అని సరి పుచ్చుకొన్నా, దత్తాత్రేయ స్వామి, పాదుకలు రావి చెట్టు మొదట్లో ఉన్నాయి వృక్షం చాలా పురాతనమైనది ఆలయం వెనక భాగాన కనిపిస్తుంది,

అభిషేకం, అష్టోత్తర పూజ

ఆలయ ప్రాంగణం లో ఒక ప్రక్క ఎత్తైన చోట ఒక మండపం ఉంది.అందులో శాస్త్రీజీలు అంటే పండాలు తలొక చోటు ఆక్రమించి అక్కడ తమ వద్ద ఉన్న శివలింగానికి అభిషేకం, వెండి దత్త పాదుకలకు పూజ చేయించి డబ్బు పిండుకొంటారు, మరొకాయన సత్యనారాయణ స్వామి వ్రతం చేయిస్తున్నాడు, ఈ సీను చూసి అక్కడే ఉన్న శ్రీ దత్తాత్రేయ స్వామి పాలరాతి విగ్రహం, శివలింగాలకు పూజ, అభిషేకం చేయాలని పించి వెంట తెచ్చుకొన్న నమక చమక పుస్తకం తో అభిషేకం చేసి- (విత్ పాంట్ అండ్ షర్ట్) దత్తాత్రేయ స్వామికి అష్టోత్తర పూజ చేసి మా శ్రీమతి అల్లి వెంట తెచ్చిన చామంతి పూల దండలను దత్తాత్రేయ స్వామికి మెడలో లంకరించి, సమర్పించి సంతృప్తి ఆనందం పొందాము, దత్త దర్శనం సార్ధకమయిందని భావించాం, త్రిమూర్తిస్వరూపులైన శ్రీ దత్త దర్శనం లభించటం మా అదృష్టం, “అవధూత గీత “ రచించారు శ్రీ దత్తాత్రేయస్వామి,

భిక్ష

ఇదంతా పూర్తయే సరికి 11 అయింది, ఆలయం బయటికి వచ్చి ప్రక్కనే లడ్డూ భిక్ష వేస్తున్న ఒక పుణ్య స్త్రీ, కుమార్తె లనుండి భిక్ష గ్రహించి ప్రసాదం గా తిన్నాం, ప్రతి రోజు మధ్యాహ్నం 12 గంటలకు శ్రీ దత్తాత్రేయ స్వామి ఏదో ఒక రూపం లో ఇక్కడికి వచ్చి భిక్ష గ్రహిస్తారని అందరి విశ్వాసం నమ్మకం, అందుకనే ఆలయం లో యాత్రికులు కనీసం 5 మందికి భిక్ష వేస్తారు, వారిలో ఎవరిలో నైనా దత్తస్వామి ఉంటారని నమ్మకం, కొందరు చుట్టు ప్రక్కల ఉన్న అయిదు కుటుంబాల వారి వద్ద భిక్ష స్వీకరిస్తారు, ఇదొక

సంప్రదాయం. మరికొందరు శాస్త్రీజీ ల ఇళ్ళల్లో భిక్ష ఏర్పాటు చేయిస్తారు, ఇక్కడ అందరూ తెలుగు బాగానే మాట్లాడుతారు, ఇబ్బంది ఉండదు,

మా ఇంట్లో ఇంతవరకు దత్తాత్రేయ స్వామి ఫోటో లేనందున 100 రూపాయలతో ఒక ఫోటో కొన్నాం,

భీమ అమరజా నదీ సంగమం

స్థానికులు” సంగం “ అని పిలువ బడేకృష్ణానది కి ఉపనది భీమ నది, అమరజా నదిలు కలిసిప్రదేశం ఆలయానికి 3 కిలో మీటర్ల దూరం లో ఉంటే వెళ్లి చూశాం, నీరు నిండుగా ఉంది.స్నానాలు చేస్తున్నారు, పార్లమి తర్వాత రోజుకనుక యాత్రికుల రద్దీ బాగా ఉంది. మేము స్నానం చేయలేదు, కాళ్ళు కడుక్కొని నీళ్ళు నెత్తిన చల్లుకొన్నాం,

శ్రీపాద వల్లభ మహా సంస్థానం లో విశ్రాంతి

సంగం నుంచి కారులో తిరిగి వస్తూ దారిలో “శ్రీపాద వల్లభ మహా సంస్థాన్ “కొత్తగా కట్టి నిర్వహిస్తున్న విశ్రాంతి భవనం లో రెండుగదులు11-30 నుంచి -మధ్యాహ్నం 2-30

వరకు 3 గంటలకు అద్దెకు తీసుకొని దిగాం, అక్కడే మేము వెంట తెచ్చుకొన్న అన్నం కూర పచ్చళ్ళతో కమ్మగా తిన్నాం, కాసేపు విశ్రాంతి తీసుకొన్నాం, ఇక్కడ బయట భారీ శ్రీ ఆంజనేయస్వామి విగ్రహం సీతారామాంజనేయ విగ్రహాలు సరస్వతీదేవి విగ్రహం, రాజరీవి తో గుర్రం పై ఉన్న శివాజీ మహారాజ్ విగ్రహం వగైరాలు కనుల విందు చేశాయి, వాడిన కలర్స్ కూడా చాలా ఆకర్షణీయంగా ఉన్నాయి,

పల్లకీలో శ్రీ నృసింహ సరస్వతి మహారాజ్ పాదుకా దర్శనం

ప్రతి సంవత్సరం కార్తీక పౌర్ణమి, దానితర్వాత వచ్చే పాడ్యమి నాడు దత్తాత్రేయ స్వామి మూడవ అవతారం అయిన శ్రీ నృసింహ సరస్వతి మహారాజ్ వారి పాదుకలను పల్లకీలో ఆలయం లోను, బయటా ఊరేగింపు చేసి సంగం దగ్గరకు తీసుకు వెడతారు, మా అదృష్టం పండి ఈ రోజు మధ్యాహ్నం 2 గంటలకు పల్లకీ మేమున్న సత్రం దగ్గరకు వచ్చి రెండు నిమిషాలు ఉండి సంగం కు వెడుతుందని చెప్పారు. సిద్ధంగా ఉన్నాం, సత్రం బయట రోడ్డు మీద నీళ్ళు చల్లి ముగ్గులు వేసి, మా ఉయ్యారు వీరమ్మతల్లి తిరునాళ్ళకు ఆడవారు బిందెలతో నీరు” వార పోసినట్లు”ఇక్కడ కూడా ఒక తెలుగు

కుటుంబం పాదుకల పల్లకీ రాగానే వార పోసింది, పాదుకా దర్శనం చేసిన భాగ్యం మాకు కలిగింది, ఎంతో అదృష్టం, పుణ్యం చేసుకొంటేనే ఈదర్శన భాగ్యం కలుగుతుందట, గాణగాపురం నుంచి సంగం దాకా వేలాది భక్తులు చెప్పులు లేకుండా నడచి ఆటోలలో కార్లలో సంగం కు పల్లకీ ముందూ వెనకా వెళ్ళటం చూశాం, పండు ముదుసలులు, చిన్నపిల్లలు మానసిక వ్యాధి గ్రస్తులు అంతా మహా భక్తి విశ్వాసాలతో వెంట వెళ్ళటం విశేషం, సంగం వద్ద మేడి(బెదుంబ వృక్షం) చెట్టు కిందశ్రీ నృసింహ సరస్వతీ మహారాజ్ తపస్సు, ధ్యానం తో ఉండేవారట, ఇవాళ అక్కడ వారి పాదుకలకు విశేష అర్చన చేస్తారట, ఇది కర్నాటక ప్రాంతం. ఆచారం, భక్తులు మాత్రం మహారాష్ట్ర ప్రాధాన్యత కనిపించి ఆశ్చర్యమేసింది, ఎంత మంది భక్తుల హృదయాలలో దత్తాత్రేయ స్వామి కొలువై ఉండి ప్రేరణ కలిగిస్తున్నాడో చూస్తే పరవశం కలుగు తుంది.

దత్తాత్రేయ అవతారాలు

దత్తాత్రేయ రెండవ అవతారం అయిన తూర్పు గోదావరి జిల్లా పితాపురం లోని శ్రీ పాద వల్లభులు, ఈ క్షేత్రాన్ని శ్రీపాద వల్లభ క్షేత్రం అంటారు వీరికాలం-క్రీ.శ 1320 -1350, వీరితర్వాత దత్తాత్రేయ మూడవ అవతారం క్రీశ 138 0-1459 కాలం వారైనసద్గురు శ్రీ నరసింహ సరస్వతీ మహారాజ్, ఇక్కడే గాణగా పుర పీఠాధిపతులు, చతుర్ద దత్తావతరులు శ్రీ సద్గురు మాణిక్య ప్రభు మహారాజ్, వీరికాలం 1817 -1865.వీరి తర్వాత అయిదవ దత్తాత్రేయ అవతారం స్వామి సమర్థ అనే అక్కల్ కోట్ మహారాజ్, వీరికాలం క్రీశ 1856 - 1878, ఆరవ దత్తాత్రేయ అవతారం శ్రీ పిర్డీ సాయి బాబా గా భావిస్తారు,. కాలం 1857-1918,

తిరుగు ప్రయాణం

రోడ్డు మీద భక్త ప్రవాహం కొంత తగ్గుముఖం పట్టగానే కారులో తిరుగు ప్రయాణం సాగించాం, దారిలో కలబురిగి అనే గుల్బర్గా లో ఉన్న శ్రీ బసవ సంస్థాన మహాదశోహ పీఠాధిపతి,శరణ బసవేశ్వర సంస్థాన్

అధ్యక్షులు పూజ్య డా. షర్ల బసవప్ప అప్ప గారి దేవాలయం చూసి అందులోని శివమహాదేవ దివ్య దర్శనం తో తరించాము,

అక్కడి నుండి హుమ్నా బాద్ చేరి చతుర్థ దత్తాత్రేయ అవతారులు సద్గురు శ్రీ మాణిక్య ప్రభు మహారాజ్ జీవైక్యం చెందిన క్షేత్రాన్ని సందర్శించి, మళ్ళీ హైవే మీదుగా 150 కిలో మీటర్లు ప్రయాణం చేసి రాత్రి 10-15 కు మల్లాపూర్ చేరాం,

గాణగాపురక్షేత్ర విశేషాలు, శరణ బసప్ప దేవాలయ, మాణిక్య ప్రభు ఆలయ విశేషాలు తరువాత వరుసగా రాస్తాను,

గాణగాపురం క్షేత్రం

కర్నాటక గుల్బర్గా జిల్లా లో గుల్బర్గాకు 40 కిలో మీటర్ల దూరం లో గాణగాపుర దత్తాత్రేయ క్షేత్రం ఉన్నది, గాణగాపురం రైల్ స్టేషన్ కూడా ఉన్నది, అన్ని చోట్లనుండి బస్ సౌకర్యమూ ఉండటం విశేషం, గుల్బర్గా పేరు కర్ణాటకలో బాగా ప్రసిద్ధి, ఇటీవలే కర్నాటక ప్రభుత్వం గుల్బర్గా పేరును కలబురిగి గా

మార్చింది, హుమ్నా బాద్ నుండి గుల్బర్గా దాకా రోడ్డుకిరువైపులా నల్లరేగడి నేల చూస్తే ఆనందం కలుగుతుంది. ఇక్కడ చెరకు, కంది విపరీతంగా పండుతాయి, ముఖ్యంగా ఈ జిల్లా కందిపంటకు ప్రసిద్ధి చెందింది, అందుకే గుల్బర్గా జిల్లాకు "కందిపప్పు జిల్లా" అని పేరొచ్చింది, అలాగే రోడ్డుకిరువైపులా "తంగేడు చెట్లు" ఎక్కువ, తంగేడు పూలు పచ్చని పసుపురంగుతో కళ్ళకు విందు చేస్తాయి, అందంగా పచ్చగా ఉన్న అమ్మాయిని "పూచిన తంగేడు" అని మనకవులు వర్ణించారు, ఇప్పుడు ఆంధ్ర దేశం లో తంగేడు కనిపించటం లేదు, ఫోటోలు తీశాం కందిపంటను, తంగేడు పూలను, మా కోడలు క్లాస్ లెసన్ లో తంగేడు పూల ప్రస్తావన ఉండటం, అందుకని పిల్లలకు చూపించటానికి పూలు సేకరించి దాచింది,

గాణగా పుర క్షేత్రం భీమా నది తీరాన ఉన్నది, సుమారు 500 కుటుంబాలున్నాయిక్కడ, యాత్రికులకు ఉండటానికి ధర్మ సత్రాలున్నాయి, సాధారణంగా భక్తులు ఒక రోజు రాత్రి ఇక్కడ బసచేసి మర్నాడు ఉదయం సంగమ స్నానం చేసి ఆలయ దర్శనం చేస్తారు, సుమారు 80 ఏళ్ళక్రితం శ్రీ చిదానంద స్వాములవారు ఇక్కడ ఉండేవారు, ఇక్కడే శరీర త్యాగం చేశారు వారి సమాధి ఈ ఊరికి దగ్గరలో ఉన్న "ఇట్ట" గ్రామం లో ఉంది. స్వామి వారి మహాత్మ్యం విశేషం, వారి ప్రేరణలో నది ఒడ్డున

ధర్మ సత్రం కట్టించారు, ఇదికాక వద్దనపల్లి ధర్మ సత్రం, కేశవ గుత్తి సత్రం, చిదంబర సత్రం, తంతుకేశ్వరసత్రం, నరసింహ సరస్వతి గోరె సత్రం, తాపాడియా, వాసుదేవానంద సరస్వతి, శ్రీపాద వల్లభ ధర్మ సత్రాలున్నాయి,

అర్చక వ్యవస్థ

ఇక్కడ మూడు రకాలైన అధికారాలున్న అర్చక వ్యవస్థ ఉంది. 1-ఉపాధ్యాయులు -వీరు యాత్రికులను తమ ఇంటిలో ఉంచుకొని భోజన, పూజ భిక్షాదులు నిర్వహింప జేస్తారు 2-జోయినులు -వీరు యాత్రికులను సంగం కు తీసుకు వెళ్లి స్నానాదులు అవసరమైతే ఉపనయనం పెళ్ళిళ్ళు, పుట్టు వెంట్రుకలు తీయించటం దర్శనం చేయిస్తారు, గుడిలో చేసే కార్యక్రమాల సంభావనలన్నీ వీళ్ళకే చెందుతాయి, 3-సాలకరి పూజారులు -యాత్రికులకు దర్శనం, పల్లకీ, మహా పూజల ఊరేగింపు చేయిస్తారు, సంవత్సరానికి ఒక సారి వంతులు మార్పుకొంటారు,

ఇక్కడ అన్నికార్యాలు అర్చకుల పర్యవేక్షణలోనే జరుగుతాయి, వీరు” భాస్కర బ్రాహ్మణ “వంశానికి చెందినవారు, కొంత మంది భక్తులు స్వామి సేవలో నెలల తరబడి ఉండాలనుకొంటే ఈ అర్చకులే వసతి ఏర్పాటు చేస్తారు,

శ్రీ దత్త మందిరం

ఒక అందమైన మహాద్వారం ద్వారా శ్రీ దత్త మందిరం లోకి ప్రవేశం చేయాలి, అన్ని దత్త క్షేత్రాలలో గాణగా పుర క్షేత్రం” రాజ దర్బారు”లాగా ఉంటుంది, ఈ క్షేత్రం భూత, పిశాచాదులను తొలగించే విశేష

క్షేత్రంగా ప్రసిద్ధి చెందింది, ఆలయం లోనూ, బయటా వీరు ఊగిపోతూ కనిపిస్తారు. శ్రీ నృసింహ సరస్వతీ మహారాజ్ దత్తాత్రేయుల మూడవ అవతారం, వీరి మరంవలననే ఈ క్షేత్రం విఖ్యాతి చెందింది. మఠం ప్రక్కనే దేవాలయం ఉన్నది, మఠానికి తూర్పున మహాదేవ శివ,

దత్తపాడుకలు ఉంటాయి, దక్షిణం లో ఔదుంబర అంటే మేడి చెట్టు, దాని క్రింద గణపతి, శివ పార్వతి

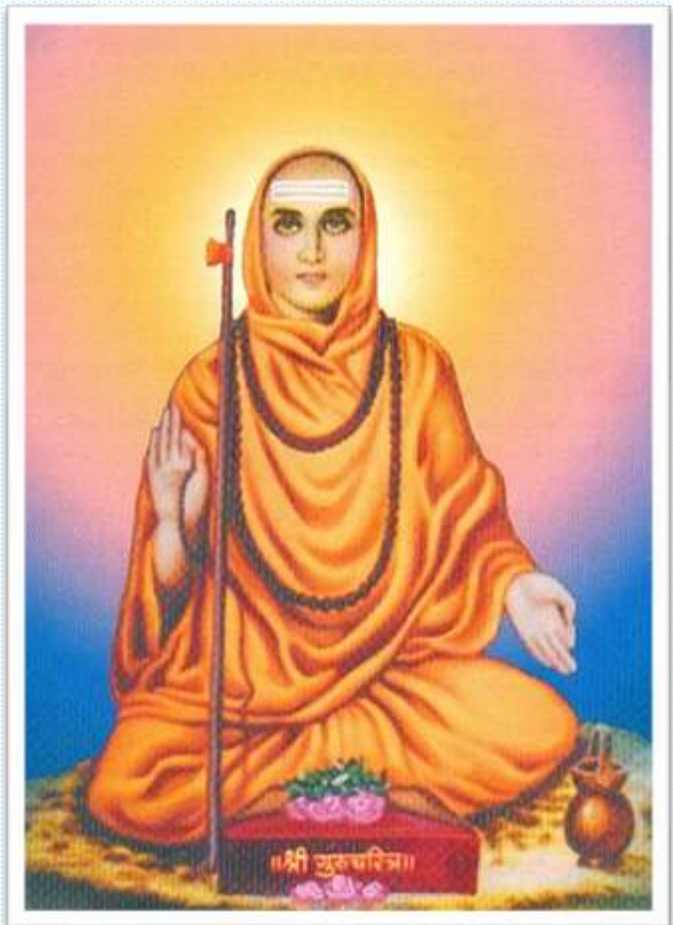

విగ్రహాలు ఉంటాయి, పడమర రావి చెట్టు దాని చుట్టూ నాగనాథ మారుతి, తులసి బృందావనం కనిపిస్తాయి, ఈ రావి చెట్టు మీద బ్రహ్మ రాక్షసి బస చేసి నట్లు గురు చరిత్రలో ఉన్నది, ఉత్తరాన చిన్న హనుమమందిరం వినాయక విగ్రహం ఉంటాయి,

మరాఠీపశ్చిమాన ఒక గూడులో ఇసుకతో చేయబడిన శ్రీ విష్ణు హర చింతామణి విగ్రహం తప్పక దర్శించాలి, ఈ విగ్రహాన్ని గాణగాపురం మఠ ప్రవేశం చేయటానికి ముందు శ్రీ నరసింహ సరస్వతీ మహారాజ్ తమ స్వహస్తాలతో 700సంవత్సరాలక్రితంస్థాపించి,తర్వాత మఠప్రవేశం చేశారు, కనుక మూడు వేళలా ఈ మూర్తికి అంటే విష్ణు,హర, గణపతికి కూడా పూజా నైవేద్యాలు చేస్తారు, నరసోబా వాడి నుండి శ్రీ నరసింహ సరస్వతీ మహారాజ్ సంగమ ప్రదేశానికి వచ్చి బస చేశారు తర్వాత రాజు ప్రార్థన మన్నించి ఊరిలోకి వచ్చారు, అప్పుడు ఆ ప్రాంతమంతా భూత ప్రేత పిశాచాలకు ఆవాస భూమి గా ఉండేది, నరసింహ సరస్వతీ మహారాజ్ గారు ఇక్కడికి చేరుకోగానే అవన్నీ మాయమై పోయాయి, ఇక్కడే మఠంఏర్పాటు చేసుకొని 23 సంవత్సరాలున్నారు, అందుకే పిశాచాలకు ఈ క్షేత్రం అంటే హడల్, పిశాచ బాధితులు మానసిక రోగులు ఇక్కడ నిద్రించి బాధా విముక్తి పొందుతారు,

దత్తాత్రేయ దర్శనం

గర్భ గుడి ప్రవేశానికి చిన్న దారి ఉన్నది, గర్భగుడి లో అర్చకుడు తప్ప వేరెవరికీ ప్రవేశార్హత లేదు, అక్కడున్న గవాక్షం అంటే కిటికీ లోనుంచే లోపలి శ్రీ దత్తాత్రేయ మూర్తి ని, నరసింహ సరస్వతీ మహారాజ్ స్వహస్తాలతో పెట్టిన పాదుకలను దర్శించాలి, ఈ పాదుకలను “నిర్గుణ పాదుకలు “అంటారు వీటివలననే ఈ క్షేత్రానికి

ప్రాముఖ్యత కలిగింది, ఈ పాదుకలు మొదట్లో ఏ రూపం లో ఉన్నాయో ఎవరికీ తెలియదు, ఎందరో మహాపురుషులు ఈ పాదుకా దర్శనం చేత పునీతు లయ్యారు, ఈ పాదుకలకు నీటితో అభిషేకం ఉండదు, కుంకుమ పువ్వు కస్తూరి, అష్ట గంధాలు, అత్తరు లతో లేపనం అంటే పూత పూస్తారు అంటే,

నిత్యార్చన విధానం

ప్రతి రోజు ఉదయం 3 గంటలకే కాకడ హారతి, తర్వాత నిర్మాల్య విసర్జనం, చేసి సాలకరి పూజారి అర్చన చేస్తాడు, ముందు నరసింహ సాలగ్రామం, దక్షిణావర్త శంఖం, శివలింగాలు బాణలింగాల కు మహాన్యాస పూర్వక రుద్రాభిషేకం, చేస్తారు, తర్వాత నిర్గుణ పాదుకలకు కేసరి మొదలైన సుగంధ ద్రవ్యాలతో లేపనం చేస్తారు, ఆ తర్వాత చింతామణి అనే గణపతి పూజ చేస్తారు, ఈ పూజలు పూర్తయ్యాక గుడి చుట్టూ ఉన్న గణపతి మారుతి, మేడి చెట్టు, ఆశ్వత్థ అంటే రావి చెట్టు నరసింహ సూర్యనారాయణాదిదేవతాపూజ నిర్వహిస్తారు, ఈ పూజ అంతా పూర్తి అయి సరికి ఉదయం 6 అవుతుంది, తర్వాత భక్తులకు హారతి తీర్థం ఇస్తారు, మధ్యాహ్నం మహా నైవేద్యం వరకు నిర్గుణ పాదుకా దర్శనం, పూజ కు అనుమతిస్తారు. మహా నైవేద్యం తర్వాత దర్శనం ఉండదు,

మధుకరి (భిక్ష)

మహానైవేద్యం తర్వాత భక్తులంతా మధుకరి అంటే భిక్షకు బయల్దేరుతారు, ఈ భిక్ష శ్రీ దత్త సంప్రదాయంగా జరుగుతుంది, భిక్షా సమయం లో శ్రీ నరసింహ సరస్వతీ మహారాజ్ మధ్యాహ్నం 12

గంటల సమయం లో గాణగాపుర గ్రామానికి భిక్ష కోసం వస్తారని అందరి విశ్వాసం, కనుక భిక్ష ఇవ్వటం, తీసుకోవటం ఇక్కడ అనూచానంగా వస్తున్న సంప్రదాయం, దీనివలన భిక్ష విలువ పెరుగుతుందని, స్వామి అనుగ్రహం లభిస్తుందని నమ్మకం, స్వామి ఏ రూపం లో వస్తారో ఎవరికీ తెలియదు, తప్పక వస్తారు అనే విశ్వాసిస్తారు,

రాత్రి కార్యక్రమం -పల్లకీ సేవ

ప్రతి రోజూ రాత్రి 8 గంటలకు హారతి ఉంటుంది, తర్వాత స్తోత్రాలు గానం చేస్తూ గుడిచుట్టూ పూజారులు భక్తులు ప్రదక్షిణం చేస్తారు, ఆలయ ప్రాంగణం లో ఉన్న సకల దేవతా వృక్షాలకు హారతి ఇస్తూ మూడు సార్లు ప్రదక్షిణం చేస్తారు, ప్రతి గురువారం రాత్రి పల్లకీ సేవ

ఉంటుంది, భక్తులకోరికపై ఏ రోజైనా కూడా పల్లకీ సేవ చేస్తారు, ముందుగా హారతి ఇచ్చి తర్వాత వస్త్రాలంకరణ చేసి, పూలతో హారాలతో పల్లకీని అలంకరించి ఉత్సవ మూర్తిని పల్లకీ లో కూర్చోబెట్టి పాటలుపాడుతూ భజనలు చేస్తూ ఆలయం చుట్టూ 3 ప్రదక్షిణాలు చేసి, పల్లకీని యధాస్థానం లో ఉంచుతారు, తర్వాత ఉత్సవ మూర్తికి కర్పూర హారతి ఇస్తారు. మంత్రపుష్పం తర్వాత తీర్థ ప్రసాద వినియోగం ఉంటుంది, తర్వాత వేద ఘోష ఉంటుంది, శ్రీ వాసుదేవానంద సరస్వతీ మహారాజ్ రచించిన “కరుణా త్రిపది “గీతాలను భక్తిగా ఆలపిస్తారు, ఆ తర్వాత శయన హారతి ఇస్తారు. దీనితోరాత్రి సేవాకార్యక్రమం పూర్తి అవుతుంది, ఇక రాత్రి 9 తర్వాత దర్శనం బండ్ అవుతుంది, త్రికాల పూజా వేళలలో “నాబత్తు” వాద్య ఘోష తప్పని సరిగా ఉంటుంది,

గాణగాపురం లో వర్షాలు తక్కువ, ఇక్కడ వర్షాధార పంటలే అంటే జొన్న సజ్జ మాత్రమే పండిస్తారు భీమ నదికి వరదలు వచ్చినా నరసింహ వాడి, ఔదుంబరం, పాదుకలు నీటిలో మునగవు, కనుక దర్శనానికి ఇబ్బంది ఉండదు, ప్రతి రోజూ మధ్యాహ్నం 12 గంటలవరకు

దర్శనం ఉంటుంది మళ్ళీ సాయంత్రం 5 నుండిరాత్రి 9 వరకు సాయం దర్శనం,

ఆలయం లో జరిగే వివిధ ఉత్సవాలు, అష్ట తీర్థాలు, నరసింహ సరస్వతీ మహారాజ్ జీవిత విశేషాలు తరువాత తెలుసుకొందాం,

87 గాణగాపురం ఉత్సవాలు

- 1 చైత్ర శుక్ల పాడ్యమి-ఉగాది నాడు -ఉదయం నిర్గుణ పాదుకలకు కుంకుమపువ్వు కస్తూరి మిశ్రిత గంధ అష్టగంధ సువాసనలేపనం, సాయంత్రం జ్యోతిష్యులచే పంచాంగ శ్రవణం, రాత్రి పల్లకీ ఊరేగింపు,
- 2 వైశాఖ శుక్లపంచమి-జగద్గురు శ్రీశంకరాచార్య జయంతి ఉత్సవం,
- 3 వైశాఖ శుక్ల చతుర్దశి-సాయంత్రం నృసింహ జయంతి మరునాడు పౌర్ణమి నాడు పారణి నిమిత్తం సాలసరి అర్చకుని ఇంట బ్రహ్మ భోజనం,
- 4 జ్యేష్ఠ శుద్ధ పాడ్యమి నుంచి దశమివరకు -దసరా వ్రత పూజలు
- 5 ఆశాఢ శుద్ధ పౌర్ణమి -చాతుర్మాస్య వ్రతం ప్రారంభం, సన్యాసులు రెండు నెలలు సీమోల్లంఘనం చేయరు, నిర్గుణ పాదుకలకు, యతులకు వ్యాసపూజ చేస్తారు,
- 6 శ్రావణ శుద్ధ పాడ్యమి నుండి అమావాస్య వరకు -ప్రతిరోజు శివలింగం, ఖడావగి లకు అభిషేకం, పూజ, హారతి తర్వాత మాధవ పత్ని స్తోత్ర పఠనం.మఠానికిమూడు ప్రదక్షిణాలు చేసిన తర్వాత తీర్థ పంచామృత ప్రసాదాలు ఇస్తారు, నెల చివర్లో అన్నసంతర్పణం, అభిషేకం చేస్తారు, కల్లేశ్వర స్వామికి నిత్యాభిషేకం నిర్వహిస్తారు.

1 భాద్రపద శుద్ధ చవితి -గణేశ చతుర్థి నాడు శ్రీ పాద వల్లభుల జన్మ దినోత్సవం జరుపుతారు, మధ్యాహ్నం 12 గంటలకు శోఠి, పంచదార పంచుతారు, తర్వాత విష్ణు హర చింతామణి గణపతులకు నూతన వస్త్ర ధారణ అలంకారం మహా పూజా చేస్తారు, శుక్ల పంచమినాడు సేవ చేసే భక్తులకు భోజనం పెడతారు.

2 ఆశ్వయుజ శుక్ల దశమి -సాయంత్రం 5 గంటలకు శ్రీ దత్తమహారాజు ను ఊరేగింపు గా కల్లేశ్వర దేవాలయం లోని జమ్మి చెట్టు వద్దకు తీసుకు వెళ్లి జమ్మి పూజ చేస్తారు, మళ్ళీ ఆలయానికి తీసుకు వస్తారు.

3 ఆశ్వయుజ బహుళ ద్వాదశి -శ్రీ పాద వల్లభుల అవతార సమాప్తి ఉత్సవం, శ్రీ దత్తాత్రేయ నరహరి చౌదాపూర్ అభిషేకం, పూజ నిర్వహిస్తారు.

4 ఆశ్వయుజ బహుళ చతుర్దశి -నరక చతుర్దశి నాడు భక్తులు, అర్చకులు కలసి భజన చేస్తారు, అష్ట తీర్థాలలో పవిత్ర స్నానాలు చేస్తారు.

5 కార్తీక పౌర్ణమి, బహుళపాడ్యమి -రెండు రోజులలో సంగమం వద్ద పెద్ద ఉత్సవం చేస్తారు, పున్నమి రోజున ఉదయం 10 గంటలకు ఉత్సవ మూర్తిని నూతన వస్త్రాలంకారంచేసి మధ్యాహ్నం 12 వరకు ఆలయం చుట్టూ ఊరేగిస్తారు, మేళ తాళాలు బాండు వగైరా వాద్యాలతో పల్లకీ ఊరేగింపు ను పోలి మేరవరకు తీసుకొని వెడతారు, తర్వాత అనంత కోటి బ్రహ్మాండ నాయకుని స్ఫూర్తి దాయకమైన గర్జన చేసి పల్లకిని అతి వేగం గా విశ్రాంతి కట్ట పై ఉంచుతారు, అక్కడి నుంచి ఊరేగింపు సంగమేశ్వరుని దగ్గర కొద్దిదూరం లో ఆపుతారు, పల్లకీ మోసే భక్తుల కాళ్ళపై నీళ్ళు పోసి ముత్తైదువులతో అందరికీ హారతి ఇప్పిస్తారు,. పల్లకిని సంగమం వద్ద

ఉన్న దేవాలయం లో ఉంచుతారు, అభిషేకం, మహానైవేద్యం అయ్యాక అందరకు భోజనాలు పెడతారు, ఈ రోజు అన్నదానం ఖర్చు అంతా సాలుసరి అర్చకులే భరిస్తారు, రాత్రి 9 గంటలనుండి 10 వరకు హారతి ఉత్సవం చేసి, తీర్థ, ప్రసాదాలిచ్చి మళ్ళీ పల్లకీని ఊర్లోకి తీసుకు వెడతారు, అప్పటికి గుడిలో అంతా కాగడాలు వెలుగుతూ ఆ ప్రాంతాన్ని దివ్య కాంతులతో శోభాయమానంచేస్తాయి, భక్తులు ఆ కాగడాలు పట్టుకొని పల్లకీ చుట్టూ తిరుగుతూ ఉంటే ఆనందం, ఆశ్చర్యం తో కనులవెంట ఆనంద భాష్యాలు ధారా పాతంగా కారుతాయి, ఇది ఒక పరమ రమణీయ దృశ్యంగా భాసిస్తుంది. భక్తుల హృదయాలు ఆనంద పులకాంకితాలవుతాయి, కళ్ళల్లో ఒత్తులు వేసుకొని ఈ అనుభవం కోసమే సంవత్సరమంతా నిరీక్షిస్తారు, దేవుడున్నాడనే నమ్మకం గాఢమై విశ్వాసం పెరుగుతుంది, కాసేపు విశ్రాంతి కట్టపై ఆగి, ఊరి పొలిమేరలకు వస్తుంటే భక్తజనం పాటలు పాడుతూ భజనలు చేస్తూ తన్మయం పొందుతారు, ఇదంతా అయ్యేసరికి తెల్ల వారుజాము నాలుగు అవుతుంది, మళ్ళీ మర్నాడు పాడ్యమినాడు కూడా ఇదే విధంగా ఉత్సవం చేస్తారు, భజన చేసే వారికి భక్తులైన యాత్రికులకు పాలు కాఫీ, టీ, తమలపాకు వక్కలు అందజేస్తారు, ఈ రెండు రోజులలో ప్రసాదంగా సజ్జ రొట్టె, గోంగూర పచ్చడి, నూనె అందజేస్తారు, వీటిని జిల్లేడు ఆకులలో పెట్టి తినటం ఆచారంగా వస్తోంది,

6 మార్గశిర శుక్ల చవితి - దత్త జన్మదినం నాడు భారీ ఊరేగింపు చేస్తారు.రథయాత్రలో కనీసం లక్ష మంది పాల్గొంటారు, మండపం లో మొసలిని దానిపై విష్ణువు ముఖవిగ్రహాన్ని పెట్టి మహాపూజ చేస్తారు, మధ్యాహ్నం 12 కు దత్తత్రేయ బాలమూర్తి ని వెండి ఉయ్యాలలో ఊపుతారు, అందరికీ బాగా కనిపించేట్లు బాగా ఎత్తులో ఉయ్యాలకడతారు, అందరికీ శోంఠి,చక్కర ప్రసాదంగా ఇస్తారు,

పౌర్ణమినాడు శ్రీ దత్తో పంత చౌడా పూర్కర్ వారు అన్న సంతర్పణ చేస్తారు, రాత్రి పల్లకీ ఉత్సవం జరిపి, ఉత్సవమూర్తిని మఖరం లో కూర్చోపెట్టి, కీర్తన గానాదులు నిర్వహిస్తారు, ఉదయం లలితోత్సవం చేసి, మాలి ప్రసాదం పెడతారు, మరునాడు రథోత్సవం చేస్తారు,

12 పుష్య శుక్ల విదియ -మధ్యాహ్నం శ్రీ నరసింహ సరస్వతి జయంతిని అర్చకులు నిర్వహిస్తారు, మర్నాడు అన్న సంతర్పణ చేస్తారు, దత్త జయంతి ఉత్సవానికి లెక్కలేనంత మంది వచ్చి చూసి ఆనందిస్తారు

7 మాఘ శుద్ధ పాడ్యమి నుంచి పౌర్ణమివరకు-దత్త నవరాత్రిఉత్సవాన్ని అర్చకులు తమ “నందా దీపాలను”తెచ్చి మఠంలో వెలిగించి శోభ చేకూరుస్తారు, పున్నమి నాడు ఉత్సవం పూర్తి అవుతుంది. ఆ రాత్రి హారతి అయ్యాక పాదుకలను మహావైభవంగా తెచ్చి గణపతి వద్ద పెడతారు, మంత్రపుష్పం అయినతర్వాతతీర్థ ప్రసాదాలిస్తారు, ఈ కార్యక్రమం లో ఎవ్వరికీదర్శనం ఉండదు, ఈ రోజుస్వామివారు నలుగురు శిష్యులతో బయల్దేరి శ్రీశైల మల్లికార్జున సన్నిధిలో పాడ్యమినాడు అదృశ్యమయ్యారు, వారి గుర్తుగా మఠంలో ఎవరికీ తెలియనిది గుప్త రూపం లో ఉంచి వెళ్ళారు,

8 మాఘ బహుళ పాడ్యమి నుండి చతుర్థి వరకు -అన్నిటికంటే పెద్ద ఉత్సవం జరుగుతుంది, దాదాపు 3 లక్షలమంది పాల్గొంటారు, పౌర్ణమి నాడు ఉదయం 5 గంటలకు గర్భ గుడిలోని నిర్గుణ పాదుకలను శ్రీ విష్ణు హరు ల వద్దకు అంటే కూడలి ప్రదేశానికి తెచ్చి పెడతారు, తర్వాత ఎవరికీ నిర్గుణ పాద దర్శనం ఉండదు, పాడ్యమి ఉదయం పూజ తర్వాత పాదుకలను గర్భ గుడి వాకిలిలో ఉంచి, ఆ రోజు గురుపాడ్యమి ఉన్నందున నిర్గుణ పాదుకా దర్శనం మహా పవిత్రం, మహాత్మ్య పూర్ణం, కనుక ఉదయం 6 నుండి మధ్యాహ్నం వరకు నిరంతరంగా పూజలు జరుగుతూనే ఉంటాయి, సాయంత్రం 4 గంటలకు మండపం కింద భాగం లో సన్యాసులకు పాద పూజ ఉంటుంది, అంతా పూర్తయ్యాక నది ఒడ్డున ఉన్న కేశవ దేవాలయప్రాంగణం లో భోజనాలు చేస్తారు,

9 మాఘ బహుళ విదియ -ఈ రోజు అన్నసంతర్పణం, ఖర్చు సోల్లాపురం కై.భీమ శంకర అప్పా మహారాజ్ శిష్యవర్గం భరిస్తుంది.

10 మాఘ బహుళ తదియ -అన్నసంతర్పణం ఖర్చు శ్రీ దత్తాత్రేయ శంకర పూజారిది,

11 మాఘ బహుళ చవితీ-మధ్యాహ్నం 12 గంటలకు “గోపాల కాతామహారాజ్ పల్లకి ని మహా వైభవంగా మేళ తాళాలతో నదికి స్నానానికి తీసుకు వెడతారు, చుట్టుప్రక్కల గ్రామాల ప్రజలు తండోప తండాలుగా తరలివచ్చి సంగమ స్నానం చేసి తరిస్తారు, మధ్యలో పిశాచాలు అరుస్తూ ఎగురుతూ నదిలో పడి ముక్తి పొందుతాయి, అర్చకులు భక్తులు మహారాజ్ పాదాలకు అభిషేకం చేసి అందరికీ” గోపాలకళా”ప్రసాదం పంచిపెడతారు, తర్వాత భజనలు గీతాలతో పల్లకిని గుడికి తెస్తుంటే, పల్లకి వెనుక సువాసినులు అమ్మతల్లుల్లాగా నూత్న వస్త్ర ధారణా అలంకారాలతో దీప హారతులు తీసుకు రావటం జన్మ తరించే దృశ్యం, సాయంత్రం 4 కు సమాప్తి, అన్న సంతర్పణం ఖర్చు అర్చకులు, జోషి గారు పెడతారు, ఈ నాలుగు రోజుల్లో రాత్రి హారతి ఉండదు,

మాఘ బహుళ పాడ్యమి నుంచి చవితీ వరకు శ్రీ అనంత లాతూర్కర్ గారు తమ తండ్రి సంస్మరణార్థం అటుకులు, పెరుగు మధుకరి గా వేస్తారు,

12 మాఘ బహుళ త్రయోదశి -మహాశివ రాత్రి రాత్రి 10 గంటలనుండి ఉదయం 3 వరకు నాలుగు రూములా పూజ చేస్తారు “మాధవ ధర్మపత్ని “అనే స్తోత్రగానం నిరాటంకంగా చేస్తూమూడు ప్రదక్షిణలు చేస్తారు.తర్వాత మంత్రపుష్పం తీర్థ ప్రసాదాలైనతర్వాతపూజ సమాప్తి అవుతుంది,

13 ఫాల్గుణ బహుళ పంచమి -నరసింహ సరస్వతీమహారాజ్ పూజ చేసి, కస్తూరీ మిశ్రిత కేసరి రంగును పూస్తారు,

ఇలా గాణగాపుర దత్త క్షేత్రం లో నిత్యోత్సవ పక్షోత్సవాలు పెద్ద ఎత్తున జరుగుతాయి, దాదాపు ప్రతి రాత్రీ పల్లకి ఉత్సవం లో నగరి వాయిస్తారు, ఆ సమయం లో భూతాలూ సంచరిస్తూ “దత్తా తరింపజేయి మమ్మల్ని ఉద్ధరించు “అని అరచే ధ్వనులు చాలా పెద్దగా వినిపిస్తాయి, ఆశ్చర్యం తో పాటు భయం కలిగి ఒళ్ళు గగుర్పొడుస్తుంది, వాళ్ళు డాన్స్ చేస్తూ అరుస్తూ హల్ చల్ తో పాటు భయం కలిగి ఒళ్ళు గగుర్పొడుస్తుంది, వాళ్ళు డాన్స్ చేస్తూ అరుస్తూ హల్ చల్

చేస్తారు. భయం లేకుండా అక్కడి స్తంభం ఎక్కి నాట్యం చేస్తారు, ఇదే పిశాచ నృత్యం అంటే, పసి పిల్లలు, బాలురు మగా ఆడవాళ్ళు భూత బాధకు లోనై ప్రతి రోజు ఆ సమయం లో పూనకం వచ్చి ఊగిపోతూ స్పృహ కోల్పోతారు, ఈ దృశ్యం కడుభీభత్స భయంకరంగా ఉంటుంది. భక్తులు భీతి చెందుతారు, దత్త గురువులు తామిక్కడ ఉన్నామని వారి బాధా నివారణ చేసి రుజువు చేస్తారు, నాస్తికులకు కూడా దేవునిపై నమ్మకంతప్పక కలుగుతుందని ఎందరో అనుభవం మీద తెలియ జేస్తున్నారు, మిగిలిన విషయాలు ఈ సారి,

గాణగాపురం లో అష్ట తీర్థములు

గాణగాపురం లోని అష్ట తీర్థాలు చాలా పవిత్రమైనవిగా భావిస్తారు, వీటిలో స్నానం పాపహరణం,

1 షట్కుల తీర్థం -ఇది ప్రయాగతో సమానమైన తీర్థం, ఇక్కడ జలంధరుడు అనే రాక్షసుడు ఉండేవాడు, కోపం వస్తే దేవతల్ని చంపేవాడు, వాళ్ళను బ్రతికించ టానికి అమృతం తేవాల్సి వచ్చేది.అక్కడ నుండి అమరజా నది ప్రవహించింది.

2 నరసింహ తీర్థం -మొదటి స్నానం ఇక్కడే చేయాలి, స్నానం తర్వాత సంగమేశ్వర దర్శనం చేసి పూజించాలి, ఇది శ్రీ శైల సందర్శన పుణ్యఫలం తో సమానం,

3 భాగీరథీ తీర్థం -ఇక్కడి స్నానం కాశీ మణికర్ణికా తీర్థ స్నాన ఫలం ఇస్తుంది, ఇక్కడ నాగనాథ దేవాలయం ఉంది, ఇక్కడే సాయం దేవుడు తనపైదూకబోతున్న రెండు కాలనాగులను చూశాడు,

4 పాప వినాశ తీర్థం -
కుష్టు రోగ
నివారణి.స్వామి వారి
చెల్లెలు రత్నాబాయి
కుష్టు రోగం ఇందులో
స్నానం చేస్తే పోయింది,

5 కోటి తీర్థం -ఇందులో స్నానం
కోటి దాన పుణ్యం,

6 రుద్ర పాద తీర్థం -ఇక్కడి
విష్ణుపాదం వద్ద శ్రాద్ధ కర్మ చేసి

పితృదేవతలకు విమోచనం కలిగిస్తారు

7 చక్రతీర్థం -ఇది ద్వారవతి తీర్థం లో
ఉంది.ఇక్కడ అస్త్రికలు నిమజ్జనం చేస్తే
చక్రాకారం పొందుతాయి,

8 మన్నద తీర్థం -ఇది శ్రీ
కల్లేశ్వర దేవాలయం లో
ఉన్నది, ఇక్కడ స్నానం గోకర్ణ
స్నానం ఫలం తో సమానం,
కల్లేశ్వర పూజ మహా బలేశ్వర
పూజతోసమానం,

సంగమ తీర్థం

సంగమ తీర్థం -
భీమ అమరజా నదీ
సంగమం, ఇక్కడ
స్నానం సకల
పాపహరం,
అమరజా నది
పూర్వ వాహిని
భీమ నది ఉత్తర

వాహిని, శ్రీ నరసింహ సరస్వతులు రోజు ఇక్కడికి వచ్చి స్నానంచేసేవారు, దీనికి సుమారు మైలుదూరం లో భాగీరథీ తీర్థం ఉంది,

సంగమం వద్ద దత్త మందిరం ఉన్నది తూర్పున ఉన్న రావి చెట్టుకింద నరసింహ సరస్వతి అనుష్ఠానం చేసేవారు, చెట్టు పడిపోవటం తో శ్రీ బాలా సాహెబా రాస్తే దేవాలయం నిర్మించి పాడుకలు, లింగ ప్రతిష్ఠ చేశారు, ఇక్కడ త్రిమూర్త్యాత్మక దత్త దర్శనం పొందవచ్చు,

భస్మ లేక విభూతి కొండ

ఇక్కడికి
దగ్గరలో భస్మ
కొండ ఉన్నది.
పరశురాముడు
ఇక్కడ పెద్ద రాజ
యజ్ఞం చేశాడు, ఆ

యజ్ఞ భస్మంతో ఈ కొండ ఏర్పడింది, యాత్రికులు కావలసినంత భస్మాన్ని అంటే విభూతిని తీసుకు వెళ్ళవచ్చు. ఎంత తీసినా తరగని విభూతి ఉంటుంది. అదీ దీని ప్రత్యేకత,

గాణగాపురం లో ముఖ్య ప్రసాదం గా ఈ భస్మాన్నే భక్తులకు అందజేస్తారు,

బెదుంబ వృక్షం

సంగమ క్షేత్రం లో దత్తమందిరానికి ఎదురుగా కట్ట మీద దేవాలయానికి తూర్పున “శుష్టకాష్టబెదుంబర వృక్షం “ఉన్నది, నరహరి అనే ఒక భక్తుడికి కుష్టు రోగం వచ్చి బాధ పడుతుంటే శ్రీ నరసింహ సరస్వతి అతనికి ఒక ఎండు మోదుగు పుల్లను ఇచ్చి దాన్ని భూమిలో పాతి రోజు భక్తిగా నీళ్ళు పోసి

పెంచమన్నారు, అందరూ హేళన చేసినా ఆ భక్తుడు అచంచల విశ్వాసం తో అలానే నీరు పోశాడు, కొద్దికాలం తర్వాత నరసింహ సరస్వతీమహారాజ్ అతని భక్తికి సంతోషించి తన కమండలం లోని నీటిని ఆ ఎండిన కొమ్మపై చల్లారు, అది చిగురించగానే భక్తుడు నరహరి కుష్టువ్యాధి పోయింది, 1914 లో ఈ చెట్టు వరదలలో కొట్టుకు పోతే అదే స్థలం లో మరొక మేడి చెట్టు నాటారు, ఈ చెట్టుకిందనే భక్తులు” గురు చరిత్ర”ను పారాయణం చేస్తారు, ప్రదక్షిణ నమస్కారాలు ఆచరిస్తారు,

విశ్రాంతి కట్ట

శ్రీ నరసింహ సరస్వతులు గాణగాపురం నుండి సంగమానికి వచ్చి స్నానం, జపతపాది అనుష్ఠానం చేసి వెళ్ళేవారు, ఒక రైతు తన పొలం లో ఒక చోట స్వామి వారిని విశ్రాంతి తీసుకోమని కోరేవాడు, అలా విశ్రాంతి తీసుకొన్న గట్టునే విశ్రాంతి కట్ట అంటారు.

శ్రీ కల్లేశ్వర దేవాలయం

గాణగాపురానికి ఒక మెయిలు దూరం లో హిప్పగిరి గ్రామం లో మహా మహిమాన్విత శ్రీ కల్లేశ్వర దేవాలయం ఉన్నది, కల్లేశ్వరుడుఅంటే గోకర్ణం లోని శ్రీ మహా బలేశ్వర ప్రతి రూపమే, మేము హిందూపురం లో ఉండగా నాకున్న ఇద్దరు కన్నడ మిత్రులలో అన్నదమ్ములైన కల్లూరావు గుండూ

రావు ఉండేవారు,
యాభై ఏళ్ళ తర్వాత
అక్కడికి వెడితే
నాతోపాటు చదువుకొన్న
అబ్బాయి,
సోమసుందరం, చలపతి,
దక్షిణామూర్తి తోపాటు
గుండా రావు కూడా
చనిపోయారని తెలిసింది.

కల్లూరావు ఇంటికి వెడితే ఆతను బెంగుళూర్ వెళ్ళాడని భార్య చెప్పి, ఫోన్ నంబర్ ఇస్తే తర్వాత మాట్లాడాను, కల్లూరావు కు కల్లేశ్వర స్వామి పేరు పెట్టారేమో? ఇక్కడ శనిమందిరం గణపతి మందిరం ఉన్నాయి, ఇక్కడ నర కేశరి అనే మహా భక్తుడు ఉండేవాడు, అనుక్షణం కల్లేశ్వర నామ భజనలతో పులకించి పోయేవాడు అతని భక్తికి గురుమహారాజ్ సంతోషించి అతనికి కలలో దర్శనమిచ్చి అద్వైత సాక్షాత్కారం కలిగించి సర్వత్రా ఈశ్వరుడు ఉంటాడు అనే జ్ఞానం కలిగించారు,

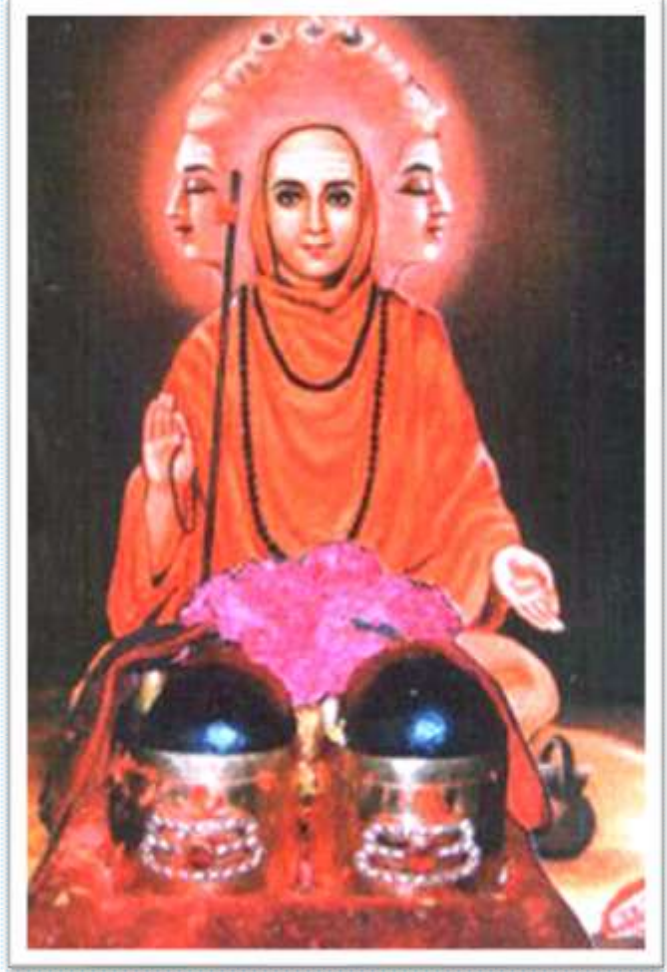
శ్రీ శ్రీ నరసింహ సరస్వతీ మహారాజ్

మహా పతివ్రత
అనసూయా దేవి
పాతివ్రత్యాన్ని
పరీక్షించటానికి
వచ్చిన
త్రిమూర్తులను
శిశువులుగా
మార్చి,
వారి అర్ధాంగులు
వచ్చి

బ్రతిమిలాడితే వారికి స్వస్వరూపాలు ప్రసాదించిన సాధ్వీమతల్లి అనసూయా దేవి, త్రిమూర్తులు ఆమెను వరం కోరుకోమనగా అత్రి మహర్షి అనసూయ దంపతులు వారిని తమకు కుమారులుగా

జన్మించమని కోరటం, వారు అంగీకరించటం తెలిసిన కథ యే, త్రిమూర్తుల అంశతో ఒక పసి పిల్లాడిని అక్కడ వదిలి అదృశ్యమయ్యారు, బ్రహ్మ రూపం లో ఉన్నవాడికి చంద్రుడు, విష్ణు రూపి దత్తాత్రేయుడు, మహేశ్వర స్వరూపి దుర్వాసుడు అని పేర్లు పెట్టారు మహర్షి దంపతులు, చంద్రుడు తల్లితో తాను చంద్ర మండలం లో ఉండి దర్శనం ఇస్తానని చెప్పి అనుమతి పొంది వెళ్ళిపోయాడు, దుర్వాసుడు తపస్సుచేసుకొంటానని తీర్థ యాత్రలకు వెళ్ళాడు, ఈ త్రిమూర్తులు ఐక్యమై దత్తాత్రేయ స్వరూపంగా మారి అమ్మ అనసూయ కు సంతోషం కలిగించారు, ఈ దత్తాత్రేయుడే లోకోద్ధరణకు తల్లి అనుమతి పొందితీర్థ యాత్రలు చేసి అనఘా దేవిని

వివాహమాడాడు దత్తాత్రేయుని రెండవ అవతారమే శ్రీ పాద వల్లభుడని మూడవ అవతారమే శ్రీ నరసింహ సరస్వతి అని ముందే చెప్పుకొన్నాం, ఇప్పుడు శ్రీ నృసింహ సరస్వతిమహారాజ్ జీవిత విశేషాలు తెలుసుకొందాం,

క్రీశ 1378 లో మహారాష్ట్ర విదర్భ ప్రాంతం లో “కరంజ “గ్రామం లో అంబా భవానీ, మాధవుడు అనే దంపతులకు జన్మించిన బాలుడే నరసింహ సరస్వతి, పుట్టగానే ఓంకారం ఉచ్చరించాడు,, కారణ జన్ముడనుకొని “నరహరి” నామం పెట్టారు, కాని తర్వాత మాటలే రాలేదు, కంగారు పడ్డారు తలదండ్రులు, మూగ వాడు అని అందరూ గేలి చేశారు, ఒక రోజు తల్లికి మూగ సైగ చేసి తనకు ఉపనయనం చేయమన్నాడు, మూగవాడికి ఒడుగేమిటి అన్నారు. కాని తలదండ్రులు ఉపనయన సంస్కారం చేశారు, యజ్ఞోప వీత ధారణ జరగగానే ఆ బాలుడి నోటి నుండిఅలవోకగా చతుర్వేదాలు ధారాపాతంగా ఉచ్చరించి ఆశ్చర్య పరచాడు, తల్లికి పూర్వ జన్మ గుర్తుకు తెప్పించి ఆమె పూర్వజన్మ లో శ్రీ పాద వల్లభుల తల్లి అంబిక యేనని, తాను శ్రీ పాద వల్లభుల అవతారమే నని తెలియ జేశాడు, తల్లి అనుమతి పొంది కాశీకి వెళ్ళిపోయాడు,

కాశీలో బాల బ్రహ్మ చారిగా యోగ సమాధిలో ఉంటూ ఆశ్చర్యపరచాడు, అతడు నారాయణ అంశం ఉన్నవాడు అని అందరూ గ్రహించారు, వృద్ధ కృష్ణ సరస్వతుల వద్ద సన్యాస దీక్ష పొంది” నరసింహ సరస్వతి “దీక్షానామం తో విలసిల్లారు, గురుబోధ చేస్తూ శిష్యులకు మార్గ దర్శనం చేస్తూ, తాను పుట్టిన కరంజ గ్రామం వెళ్లి తలిదండ్రులకు దర్శనమిచ్చి భిక్ష తో జీవిస్తూ యాత్రలు చేస్తూ గోదావరి తీరం లో సాయం దేవుని అనుగ్రహించి శిష్యుని అభ్యర్థనపై, “గురు చరిత్ర”రచన ప్రారంభించి వైజనాత్ లో కొంతరాసి కృష్ణా తీరం లో “అవదుమ్మర “పరిసరాలలో ఏకాంత వాసం లో ధ్యానం చేసి, చాతుర్మాస దీక్ష అనంతరం మళ్ళీ బయల్దేరి కృష్ణా పంచ గంగ సంగమంచేరి అక్కడ” నర్సేబాడినరసింహ సరస్వతి”గా ప్రసిద్ధి చెంది గురు చరిత్ర పూర్తి చేశారు,

గాణగా పుర(గంధర్వ నగర) ప్రవేశం

నర్సే బాడిలో ఉన్నప్పుడుస్వామి వారి వయసు 46-47ఏళ్ళు, మరలా సంచారం ప్రారంభించి భీమ, అమరజా సంగమ క్షేత్రమైన గాణగా పురం వచ్చారు, ఇక్కడే 23 ఏళ్ళు స్థిరంగా గడిపారు, ఎందరికో భక్తిజ్ఞాన వైరాగాలు బోధించి సన్మార్గ గాములను

చేస్తూ దీర్ఘ వ్యాదులను నివారిస్తూ దత్త మహాత్మాన్ని అనుభవానికి తెస్తూ పరమపురుషులుగా విరాజిల్లారు,

అవతారసమాప్తి

ఒక రోజు శిష్యులను దగ్గరకు పిలిచి తన అవతార సమాప్తి దగ్గరలోనే ఉన్నదని,విచారం వద్దని, మనసార ధ్యానిస్తే తానెప్పుడూ అందుబాటులోనే ఉంటాననిదైర్యం చెప్పి, “ఈ సంగమ క్షేత్రం లోనే నా నిత్య కృత్యాలు జరుగుతూ ఉంటాయి, మరలలో మధ్యాహ్నం వేళ నా భక్తుల క్షేమాన్ని చూస్తాను, ఇక్కడేఅశ్వత్థ వృక్షాన్ని, నాపాదుకలను పూజించేవారిని దర్శించేవారిని ఎప్పుడూ నేను కనిపెట్టుకొని ఉంటాను, నేనెక్కడికీ వెళ్ళటం లేదు, గుప్త రూపం లో ఇక్కడే ఉంటాను “అని దైర్యం చెప్పి శ్రీశైల యాత్రకు బయల్దేరారు,

శ్రీ పర్వత శ్రీశైలాన్నిచేరి, పాతాళగంగ కృష్ణానదిలో పవిత్ర స్నానం చేసి శిష్యులతో”అవతారం చాలించే సమయమైంది పుష్పాసనం సిద్ధం చేయండి “అని చెప్పి వారుసిద్ధం చేయగా అందులో సుఖాసీనులై తనవెంట ఉన్న నలుగురు శిష్యులను ప్రేమతో పలకరించి “విచారం వద్దు, నేను ఎప్పుడూ గాణగాపురం లోనేగుప్తంగా ఉంటాను, నన్ను నమ్మిన వారికి అండదండ గా ఉంటాను “అని

ఆశీస్సులందించి బహుధాన్య నామ సంవత్సర ఉత్తరాయణ పుణ్యకాల మాఘ బహుళ పాడ్యమి శుక్రవారం పుష్యమీ నక్షత్రం లో క్రీశ 1459న శ్రీ నరసింహ సరస్వతీ మహా స్వాములు పాతాళగంగ లో ఐక్యమయ్యారు, శిష్యులు కన్నీటితో విచారిస్తుంటే ఒక పడవ వాళ్ళున్న చోటుకు వచ్చింది, అందులోని వారు వీరితో “గురుదేవులు నదీ మధ్యమం లో దర్శన మిచ్చారు వారు సర్వ దేవతా గణం తో పరివేష్టించి ఉన్నారు, వారి పాదుకలు స్వర్ణమయ ప్రకాశంగా ఉన్నాయి, మిమ్మల్ని గాణగా పురం వెళ్ళమని మీ కోసం పుష్ప, ప్రసాదాలు పంపుతామని తెలియ జేయమని సెలవిచ్చారు “అని వారు చెప్పగానే నాలుగు పుష్పాలు శిష్యుల చేతులలోకి చేరాయి, వాటిని శ్రీ గురు ప్రసాదంగా కళ్ళకు అద్దుకొని స్వీకరించి గాంధర్వ పురం అని పిలువబడే గాణగా పురం చేరారు, ఈ నలుగురిలో నందిశర్మ, నరహరి కవులు, సాయం దేవుడు, సిద్దుడు సాధకులు. గాణగా పుర క్షేత్ర విశేషాలు సమాప్తం,

88 శరణ బసవేశ్వర దేవాలయం - కలబురిగి (గుల్బర్గా)

కర్నాటక కలబురిగి అనే గుల్బర్గాలో శరణ బసవేశ్వర దేవాలయం ఉంది. 18 వ శతాబ్ది వీర శైవ మతాచార్యులు శ్రీ బసవప్ప, ఆయన సిద్ధాంతం “దాశోహం “అంటే ఇవ్వటమే ఆర్జన, మరియు” కాయక “అంటే కర్మ చేయటమే నీవంతు ఫలితం అడిగే హక్కులేదు, ఆయన సమాధి పై శివ లింగాన్ని ప్రతిష్ఠించారు, ఇక్కడ జరిగే రథోత్సవం తిలకించటానికి

దేశం లోని అన్ని ప్రాంతాలనుండి భక్తులు వస్తారు ఆ రోజు ఆయన భోజనం చేసే వెండిపళ్ళెం-ప్రసాద భట్టాల అందరు చూసే అవకాశం కల్పిస్తారు, ఈ రోజే ఆయనకట్టుకున్న “లింగ సజ్జిక “అంటే శివలింగం ఉన్న గంధపు భరిణ దర్శనం కూడా చేసి ధన్యులవుతారు,

పూజ్య శ్రీ డా. శరణ బసవప్ప అప్ప ఎనిమిదవ మహాదాశోహసంస్థాన్ పీఠాధిపతి విద్యా వార్షిక్ సంఘ అధ్యక్షుడు, అఖిలభారత అనుభవ మండప ప్రెసిడెంట్ 14-11-1935 లో జన్మించారు, పుట్టగానే శివలింగం పై దృష్టిపెట్టారు, బాల్యం లోనే ఆధ్యాత్మిక అనుభూతి పొందారు, కర్నాటక ధర్వాడ్ యూనివర్సిటీ నుంచి పోస్ట్ గ్రాడ్యుయేట్ అయ్యాడు, ప్రొఫెసర్ కె జి షా, ప్రొఫెసర్ ముల్లటి గురువులు, వీర శైవాన్ని విశ్వ విద్యాలయం లో బోధించే ఏర్పాటు చేయాలని మనసులో ఉండేది, ఈ విషయం

వైస్ చాన్సలర్ కు చెప్పగా ఒక విద్యార్థి నుండి ఇలాంటి ఆలోచన వచ్చినందుకు మెచ్చాడు, వెంటనే ఎం ఏ ఫిలాసఫీలో డీన్ని కోర్సుగా ప్రవేశ పెట్టాడు, తండ్రి దొడ్ల బసవప్ప అనేక విద్యాలయాలను స్థాపించి విద్యా వ్యాప్తిచేశాడు,

శరణబసవప్పకు అంతర్జాతీయ విద్యా విధానం ప్రవేశ పెట్టాలని కోరిక ఉండేది, అందుకే మహా దాసోహ పీఠం వారు నానా దాసోహ 1903లో ప్రారంభించారు, శరణ బసవప్ప మహా దాశోహ యోగి అయ్యారు, మహా దాశోహతోపాటు, కాల దాశోహ, విజ్ఞాన దాశోహ, అక్షర దాశోహ భావాలనూ వ్యాప్తిచేశారు, జీవితం లో ప్రతిపని దాశోహ భావం తో చేయాలని ఉద్బోధించేవారు, మహా దాశోహ సూత్రాలు రాశారు, వీటితో దాశోహ సంస్కృతీ వ్యాప్తమైంది, వీటికి ఆంగ్ల అనువాదాలు వచ్చాయి, మదర్ తెరెసా, ఎం వి కామత్ లు వీటిని చదివి అభినందించారు, బసవప్ప విశ్వ వ్యాప్త విద్యా వర్షక్ సంఘ్ ను ఏర్పరచారు, ధర్వాడ్ లోని కర్నాటక యూని వర్సిటీ సిండికేట్ సెనేట్ మెంబర్ గా ఉన్నప్పుడు హైదరాబాద్, కర్ణాటకలలో ఇంజినీరింగ్, మెడికల్ కాలేజీ లను పెట్టటానికి నిర్ణయం తీసుకొన్నారు, గుల్బర్గా లో పోస్ట్ గ్రాడ్యుయేట్ స్టడీ సర్కిల్ ఏర్పాటుకూ ఆయనే కారకులు

అఖిలభారత మహా సభకు అధ్యక్షులై గుల్బర్గా యూని వర్సిటీ ఏర్పాటుకు నాంది పలికారు, వీరి విద్యా ఆధ్యాత్మిక సేవలకు అనేక సంస్థలు పురస్కారాలు అందజేశాయి, కర్నాటక రాష్ట్రం రాజ్యోత్సవ అవార్డ్ గుల్బర్గా యూని వర్సిటీ గౌరవ డాక్టరేట్ ను మహారాష్ట్ర గోకుల్ విద్యా సంస్థ “పుణ్య శ్లోక్ శివ

పార్వతి ఆధ్యాత్మిక ప్రశస్తి పురస్కారం “అందజేశాయి, 12 వ శతాబ్ది శైవ శరణుల భావ వ్యాప్తికి “అనుభవ మండపం ‘నిర్మించి,వీర శైవ మత స్థాపకుడు బసవన మంత్రి ఆదేశాలను అనుభవం లోకి వచ్చేటట్లుచేశారు, ఢిల్లీలోని పార్లమెంట్ ప్రాంగణం లో 9 వ నంబర్ గేటు వద్ద 14 అడుగుల బసవేశ్వరుని కాంశ్య విగ్రహాన్ని ఏర్పాటు చేయించి రాష్ట్రపతి అబుల్ కలాం గారిచే28-4-2003 న ఆవిష్కరింప జేశారు.గుల్బర్గాను విద్యా ఆధ్యాత్మిక కేంద్రంగా తీర్చిదిద్దిన ఘనత శరణ బసవప్పఅప్ప గారిదే,

వీరి తండ్రి

దొడ్ల బసవప్ప మహాత్మా గాంధీ తోసన్నిహిత సంబంధం ఉన్నవారు, ఈయన నిజలింగప్ప, శంకర దయాళ్ శర్మ, యెడ్యూరప్ప, దలైలామా, జైల్ సింగ్, నోబెల్ బహుమతి గ్రహీత డా రాబర్ట్ జే ఆమన్, ఇందిరాగాంధీ, రాజీవ్ గాంధీ వంటి మహా వ్యక్తులతో గాఢ పరిచయమున్నవారు,

--

మాణిక్య ప్రభు సంస్థాన్ -హుమ్నాబాద్

శ్రీ దత్త పరంపర

చతుర్థ దత్తావతారులు గురుసార్వభౌమ, భక్త కల్పద్రుమ శ్రీ మాణిక్య ప్రభు సంస్థానం కర్నాటక లో మాణిక్ నగర్ -హుమ్నాబాద్ లో ఉన్నది, త్రిమూర్తి స్వరూపులైన దత్తాత్రేయులు వివిధ రూపాలలో అవతరించి భక్తులను తరింప జేశారు, వారి అవతారమాలికను తెలియ జేసే శ్లోకం -

“వందే దత్తవదూతం విధి, హరి,శివ రూపాత్మకం దేశికాద్యం -శ్రీపాద శ్రీద వాక్యం శ్రీత విపదపహం, చిద్ధనైకం ద్విత్వీయం

తార్దీయం నృసింహం యతి కులతలకం, భక్త కార్యామర ద్రుమం -వందే మాణిక్య ప్రభుం, తమ్ సకల మత గురుం శుద్ధ తత్త్వం చతుర్దం,

సన్మార్గ నిర్దేశం చేసేవారిని దేశికులు అంటారు సద్గురువులలో సర్వ శ్రేష్ఠులు శ్రీ దత్తాత్రేయులు, ఆత్మోద్ధరణ మార్గం చూపించిన వారిలో ఆద్యులు, అందుకే వారు దేశికాద్యులు, శరణు అన్నవారి ఆపదలను దూరం చేసే వారు దత్తాత్రేయుల ద్వితీయ అవతారం శ్రీ శ్రీపాద వల్లభులు, యతులలో శ్రేష్ఠులైన నృసింహ సరస్వతి తృతీయ అవతారం, భక్తుల మనోభీష్టం తీర్చే కల్ప వృక్షం వంటివారు, సకల మతాలకు ఆడరణీయులు దత్తాత్రేయుల చతుర్ద అవతార స్వరూపులు శ్రీ మాణిక్య ప్రభువులకు వందనం అని భావం,

మాణిక్య ప్రభు సంస్థానం -సేవలు

స్థానికులు మాణిక్ ప్రభు అని గౌరవంగా సంభావించే మాణిక్య ప్రభువు విద్యాదానం లో, అన్నదానం లో సాటిలేని వారనిపించారు, ప్రతి రోజు వందలాది భక్తులకు అన్నప్రసాదం అందజేస్తోంది సంస్థానం, వేద రక్షణ కోసం వేద పాఠ శాల నిర్వహిస్తోంది, 100 మంది విద్యార్థులు ఉచితంగా వేద విద్య ఇక్కడ అభ్యసిస్తున్నారు, ఇది 8

సంవత్సర కాల పరిమిత విద్య, ఇక్కడ వేద విద్యలో సుశిక్షితులైన వారు దేశ విదేశాలలో కీర్తి పొందుతున్నారు, వెనుకబడిన తరగతుల విద్యార్థులకోసం వసతి గృహం నడుపుతున్నారు, అనాధల కోసం మాణిక్య ప్రభు అనాధ శరణాలయం, అందులకోసం మాణిక్య ప్రభు అంధ విద్యాలయం బ్రెయిలీ ట్యూటర్ వంటి ఆధునిక

పరికరాలతో నిర్వహిస్తున్నారు, మాణిక్య ప్రభు సంగీత విద్యాలయం లో వందలాది విద్యార్థులు సంగీతం నేర్చి రాణిస్తున్నారు, వీటి నన్నిటిని మాణిక్య ప్రభు శిక్షణ సమితి సమర్థ వంతంగా నిర్వహిస్తోంది,

గ్రామ స్థాయిలో కూడా విద్యార్థులకు ఆధునిక విద్య అందజేసే ఉద్దేశ్యం తో మాణిక్ పబ్లిక్ స్కూల్ అనే రెసి డెన్సియల్ విద్యాలయాన్ని శ్రీ సిద్ధ రాజ్ మాణిక్య ప్రభు మహారాజ్ 1972 లో స్థాపించారు, ఈ విద్యాలయం లో విద్య తో పాటు, సంగీతం క్రీడలు, చిత్ర లేఖనం కు కూడా ప్రాధాన్య మిస్తారు, కనుక విద్యార్థి సర్వ తోముఖ మైన ప్రతిభ సాధనకు ఉజ్వల భవితవ్యానికి ఎంతగానో ఈ విద్యాలయం

తోడ్పడుతుంది, క్రీడాంశాలలో భాగం గా “మాణిక్య ప్రభుసరోవర్” అనే స్విమ్మింగ్ పూల్ కూడా ఏర్పాటు చేశారు, ఇన్ని సత్కార్యాలకు స్ఫూర్తి దాత శ్రీ మాణిక్య ప్రభు జీవిత విశేషాలను తెలుసుకొందాం,

శ్రీ మాణిక్య ప్రభు మహారాజ్

నిజాంపాలనలో హైదరాబాద్-కర్నాటక ప్రాంతం లో ప్రస్తుతం కర్నాటక రాష్ట్రం లో బసవ కళ్యాణ్ తాలూకా లాడవంతి గ్రామం లో దైవ భక్తి పరాయణులైన మనోహర నాయిక్ -బయమ్మదంపతులకు 1817 మార్గ శిర శుక్ల చతుర్దశి అంటే దత్తాత్రేయ జయంతి నాడు శ్రీ మాణిక్య ప్రభువు జన్మించారు, వీరి తలిదండ్రులకు శ్రీరామనవమి నాడు దత్తాత్రేయులు స్వప్నంలో దర్శనమిచ్చి తాము వారి కుమారులుగా జన్మిస్తామని ముందే తెలియ జేశారు,

మాణిక్ గారి బాల్యం కళ్యాణ్ లో మేనమామ గారింట గడచింది, పరిసర అరణ్యాలలో మిత్రులతో ఆడుకోవటం గోవిందుడు అనే స్నేహితుడు మరణిస్తే బ్రతికించటం, సంతానం లేని భీమాబాయికి 8 గవ్వలు ఇచ్చి సంతాన ప్రాప్తి కలిగించటం బాల్య క్రీడలుగా మాణిక్ ప్రభు చేసి ఆశ్చర్య పరచారు, వీటివలన దైవాంశ సంభూతులు అనే నమ్మకం ప్రజలలో కలిగింది, ఏ పనీ చేయకుండా తిరుగుతున్న మేనల్లుడిని మేనమామ 16 వ ఏట మందలిస్తే, గోచీ గుడ్డతో ఇల్లు వదిలి తీర్థ, క్షేత్ర సందర్శనం చేస్తూ అనేకమంది శిష్యులకు ప్రేరణ కలిగించి ప్రసిద్ధ గురువులుగా పేరుపొందారు,

హుమ్నాబాద్ లో సంస్థాన స్థాపన

ఒక సారి పల్లకి లో మాణిక్ ప్రభును శిష్యులు మోసుకొని వస్తూండగా హుమ్నాబాద్ దగ్గర రెండు చెట్ల మధ్య పల్లకి ఇరుక్కు పోయి ఆగి పోయింది, ఆ ప్రదేశమే తమ శాశ్వత ఆవాస క్షేత్రం గా దైవం నిర్ణయించాడని భావించి అక్కడే పర్ణశాల తయారు చేయించి ఉండిపోయారు, ఈ ప్రదేశం విరజా -గురుగంగా నదులపవిత్ర సంగమ క్షేత్రం, అప్పుడు ఘోర అరణ్యం, కారడవి, నిర్జన ప్రదేశం, ప్రభు రాకతో జనసమ్మర్దం పెరిగింది, క్రమంగా “మాణిక్ నగర్” గా సుప్రసిద్ధ పుణ్య క్షేత్రం గా రూపు దాల్చింది. ఇక్కడే స్థిరం గా ఉన్న శ్రీ మాణిక్య ప్రభు మహారాజ్ భక్తుల

మనోభీష్టాలు నెరవేరుస్తూ, అందరి అభిమానం సాధించారు, 1865 మార్గ శిర శుద్ధ ఏకాదశి -ముక్కోటి ఏకాదశి -గీతాజయంతి నాడు 48 వ ఏటనే సంజీవినీ మహా సమాధిలో లీనమయ్యారు,

ఆజన్మ బ్రహ్మ చారి అయిన మాణిక్ ప్రభు మధుకరి అంటే భిక్షాటనం చేస్తూ దానినే మహా ప్రసాదం గా భుజించేవారు, “రాజయోగి” గా కీర్తి గడించారు, వారిసంస్థాన వైభవం కనుల పండువుగా ఉండటం

చేత “రాజాధిరాజ “అని కీర్తించబడే వారు, ఎందరెందరో పండితులుకవులు కళా కారులు మాణిక్ ప్రభు దార్పార్ లో తమ విద్యను ప్రదర్శించి విశేష గౌరవ సత్కారాలు పొందేవారు, బీద ప్రజలకు, అనాధలకు లెక్కలేనంత ధనాన్ని మాణిక్ ప్రభు దానం చేశారు.

షిర్డీ బాబా అక్కల్ కోట్ ప్రభు ల దర్శనం

మాణిక్ ప్రభు సమకాలికులే శ్రీ షిర్డీ సాయిబాబా, స్వామి సమర్థఅనే అక్కల్ కోట్ మహారాజ్ మొదలైన ప్రముఖులు, వీరందరితో మాణిక్ ప్రభుకు గాఢమైన మైత్రీ బంధం ఉండేది, షిర్డీ సాయి షిర్డీ కి చేరకముందు 13 ఏళ్ళ వయసులోఫకీరు వేషం లో మాణిక్ ప్రభు దర్శనానికి వచ్చారు, ప్రభు నోదరుడు తాత్యా మహారాజ్ ద్రవ్యం ఎంత వేసినా కూడా బాబా చేతిలోని “లోటా” (డబ్బా) నిండలేదు, సోదరుడిని మందలించి ప్రభు ఆ డబ్బాలో 5 ఖర్చూర కాయలు వేయగానే అది నిండిపోయింది, అప్పుడు బాబా తనకు ప్రభు ప్రసాదమైన అయిదు ఖర్చూర పండ్లు చాలునని వాటిని తీసుకొని లోటాను బోర్లించగా దాంట్లో ఉన్నదానికంటే ఎన్నో రెట్ల ద్రవ్యం కుప్పగా పడింది.

అక్కల్ కోట్ ప్రభు సమర్థ కూడా మాణిక్ ప్రభు దర్శనానికి వచ్చి ఆధ్యాత్మిక చర్చలను రహస్యంగా జరిపేవారు, అక్కల్ మహారాజు తాముకూడా ఇక్కడే ఉంటామని అంటే “ఒక వృక్షం నీడన మరో వృక్షం పెరుగదు “అని చెప్పి అక్కల్ కోట్ లో స్థావరం ఏర్పాటు చేసుకోమని హితవు చెప్పారు,

సర్వ మత సమాదరణం

“ఏకం సత్ విప్రా బహుధా వదంతి “అనే ఉపనిషత్ వాక్యం ఆధారంగా మాణిక్ ప్రభు హిందూ ముస్లిం సిఖ్

మొదలైన మతాలవారినీ సమాదరించి అందరిహృదయాలలోస్థిర స్థానం పొందారు, అన్ని మతాలవారు మాణిక్ ప్రభులో తమ ఇష్ట దైవాన్నిదర్శిస్తూఅనుభూతికి లోనయ్యేవారు,

మహా సంస్థాన వారసులు

మాణిక్ ప్రభుఅనంతరం ఆయన నోదరుని కుమారుడు శ్రీ మనోహర మాణిక్ ప్రభు, తరువాత శ్రీ మార్తాండ మాణిక్ ప్రభుపీరాధి పతులయ్యారు, ప్రభు సంప్రదాయాన్ని ఆ సేతు హిమాచల పర్యంతం వ్యాపింప జేశారు, పిమ్మట మార్తాండ మాణిక్ నోదరి కుమారుడు శ్రీ శంకర్ మాణిక్ ప్రభు, తర్వాత ఆయన పుత్రుడు శ్రీ సిద్ధ రాజ మాణిక్ ప్రభు పీరాధిపతులయ్యారు, వీరంతా సంస్థానంద్వారా విద్య, ఆధ్యాత్మిక, సామాజిక సేవలు విస్తృతంగా చేశారు, సిద్ధరాజ్ 2009లో సిద్ధిపొందగా షష్టమ పీరాధిపతిగా శ్రీ జ్ఞానరాజ్ మాణిక్ ప్రభు కొనసాగుతున్నారు, సంస్థానం సర్వతోముఖాభి వృద్ధి చెందుతోంది, జ్ఞానభాస్కరులైన వీరి తత్వ జ్ఞానానికి గుల్బర్గా యూని వర్సిటీ డాక్టరేట్ బిరుదునిచ్చి సత్కరించింది,

విశేష కార్యక్రమాలు

మా ణిక్ ప్రభు ప్రారంభించిన దాన విద్యాది దానాలు నిరంతరం అవిచ్ఛిన్నంగా కొనసాగుతున్నాయి, మార్తాండ మాణిక్, శంకర మాణిక్ ప్రభుల పుణ్య తిథుల రోజుఫాల్గుణ మాసం లో ”వేదాంత సప్తాహం “అనే వేదాంత, సంగీత ఉత్సవం ప్రతి ఏడాది నిర్వహిస్తారు, మార్గ శిరమాసం లో వచ్చే మాణిక్ ప్రభు-దత్త జయంతిని పెద్ద ఎత్తున చేస్తారు, 5 రోజులు విశేష పూజ ఉంటుంది,, చివరి రెండు రోజులైన పౌర్ణమి పాడ్యమి, నాడు వేలాది మందిభక్తులు మాణిక్ ప్రభు సిద్ధి పొందిన సమాధిని దర్శించి పునీతులై, “భండారు ఖానా “లో అన్నప్రసాదం స్వీకరిస్తారు, దర్బార్ హాల్ లో కళాకారులుతమ విద్యను సేవా దృక్పథం తో ప్రదర్శిస్తారు,

మాణిక్ ప్రభుసమాధి

మాణిక్ ప్రభు దివ్య సమాధి రథాకార మందిరం లో పాలరాతితో నిర్మించబడింది, ఆధ్యాత్మిక ప్రశాంతతకు చాలా తోడ్పడుతుంది,

వసతి సౌకర్యాలు

భక్తుల, యాత్రికుల సౌకర్యం కోసం మార్తాండ విలాస్, మాణిక్ విహార్, శంకర కృప మొదలైన అతిథి గృహాలను సంస్థాన్ నిర్వహిస్తోంది, ప్రతి రోజు మధ్యాహ్నం ఒంటి గంటకు మహా ప్రసాదం అందజేస్తారు.

మాణిక్ ప్రభు ద్వీశత జయంతి

2017 మార్గ శిర శుద్ధ చతుర్దశి -దత్త జయంతికి శ్రీ మాణిక్య ప్రభు జన్మించి 200 సంవత్సరాలు అవుతున్నందున "ద్వీశత జయంతి "ని భారీగా ఉత్సవాలు, వేదాంత, సంగీత సభలు నిర్వహిస్తున్నారు, అందరు తప్పక దర్శించి స్ఫూర్తి పొందాల్సిన క్షేత్రం శ్రీ మాణిక్య ప్రభు క్షేత్రం, "సంతత ధార-శివ లింగం "ను ఇక్కడ నెలకొల్పే ప్రయత్నాలు

వేగవంతంగా జరుగుతున్నాయి,

ప్రభు సంస్థాన్ కు దారేదీ ?

హైదరాబాద్ నుంచి బొంబాయి జాతీయ రహదారిపై 160 కిలో మీటర్ల దూరం లో ఉన్న హుమ్నాబాద్ కు ఒక కిలో మీటరు దూరం లో మాణిక్ ప్రభు సంస్థాన్ ఉన్నది, బీదర్, గుల్బర్గా, సోలాపూర్ లనుంచి బస్ సౌకర్యం ఉంది. హైదరాబాద్ -ముంబాయి రైల్ మార్గం లో గుల్బర్గా స్టేషన్ లో దిగి, బస్ పై 65 కిలోమీటర్ల దూరం లో ఉన్న సంస్థాన్ కు చేరుకో వచ్చు,

89 ఇనుమును బంగారంగా మార్చే స్వర్ణ లింగం గలగనాథ(కర్ణాటక)

“శ్రీవేంకటేశ గలగనాథకాదంబరి పితామహ “అని కీర్తించబడిన కవిసార్వభౌముడు శ్రీనాథుడు ఇక్కడే జీవితంలో ఎక్కువ కాలం గడిపాడు. ఇక్కడే అనేక రచనలు చేసి ప్రజలకు దగ్గరై, ప్రభువుల ప్రసన్నత పొందాడు. కర్ణాటక లో హవేరి జిల్లా లో గలగనాథ అనే చిన్నగ్రామంలో ఉన్న ఈ ఆలయాన్ని 11వ శతాబ్ది చాళుక్యరాజు నిర్మించాడు. తుంగభద్రానదీ తీరం లో ఉన్న ఈ ప్రాచీన క్షేత్రాన్ని గలగనాథ స్వర్ణలింగ మహా క్షేత్రం అంటారు. ప్రపంచం లో ఏ శివాలయం లోని శివలింగానికి లేని దివ్యశక్తులు ఇక్కడి స్వర్ణలింగానికి ఉన్నాయి. ఇనుమును తీసుకొచ్చి ఈ లింగానికి తాకిస్తే బంగారంగా మారిపోతుంది. చూడటానికి తిరివిడి ఆకారం

లో ఉన్న ఈ ఆలయాన్ని శిల్పులు శివ సిద్ధాంత పరంగా ఎన్నో విధాలుగా తీర్చి దిద్దారు. తుంగ భద్ర లో స్నానం, గలగలేశ్వర దర్శనం ముక్తి హేతువుఅని భక్తుల విశ్వాసం.

ఆలయ సభా మండపం అత్యంత విశాలమైనది కావటం తో అప్పటినుంచీ ఇప్పటిదాకా భక్తులు వెల్లువలాగా వస్తూనే ఉన్నారు. స్వామికి ఉన్న ఈ మహాత్మాన్ని కాష్ చేసుకోవటానికి చుట్టు ప్రక్కల రాజులు, బయటి దేశపు రాజులు ఈ క్షేత్రం పై చాలా దాడులు చేశారు. ఆల్కెమీ అనే స్వర్ణ శాస్త్ర సిద్ధాంతాన్ని ఈ లింగానికి అన్వయించారు. “ఫిలాసఫర్స్ స్టోన్”తో ఈ శివలింగాన్ని నిర్మించారని,అందుకే లింగానికి అతీత శక్తులేర్ప డి నాయని కొందరు భావిస్తారు.లింగానికున్న ప్రత్యేకతను కాపాడటానికి కొన్ని ఆయుర్వేద ఔషధాలు ఓషధుల లేపనాలు పూశారని అందుకే ఇప్పుడు అప్పటిలాగా ఇనుమును బంగారంగా మార్చే శక్తి కోల్పోయినదని చెబుతారు.

ఎందరెందరో మహాకవులు, సంగీత వేత్తలు ఈ స్వామి సన్నిధిలో రచనలు చేసి గానం చేసి స్వామి కృపకు పాత్రులైనట్లు ఆలయ శిలాశాసనాలు తెలియ జేస్తున్నాయి. అందులో 32రాగాలలో దిట్ట అయిన ముఖారి బ్రహ్మయ్య అనే సంగీత విద్వాంసుని గురించి ప్రత్యేకంగా ఉన్నది. ఆలయం అంతా చాళుక్య శిల్పకళా జ్యోతి ప్రకాశమానంగా ఉంటుంది. గలగనాథ క్షేత్రం బెంగుళూరు నుంచి 360,హవేరికి 30కిలో మీటర్ల దూరం లో ఉంది

తెలంగాణ

90 గణపేశ్వరాలయం

ఖమ్మంజిల్లా కూసుమంచి మండల కేంద్రం కూసుమంచి గ్రామానికి ఉత్తరం వైపున ఊరికి సుమారు 2 కిలోమీటర్ల దూరంలో ఊరిబయటి పొలాల్లో ఈ దేవాలయం ఉంది. కాకతీయ, ముసునూరి కాలపు శివాలయాల వాస్తు పద్ధతికి నిలువెత్తు నిదర్శనంగా నిలచే రామప్పదేవాలయం వంటి నక్షత్రాకార పునాది ప్రణాళికతో

అద్భుతంగా నిర్మించిన ప్రాచీన కట్టడం ఇది. ప్రాచీనతే కాకుండా నిర్మాణంలో సిమెంటు సున్నం వాడకుండా ఇంటర్ లాకింగ్ పద్ధతిని వాడటం లాంటి అదనపు ప్రత్యేకతలన్నీ ఈ దేవాలయ నిర్మాణంలో నేటికీ గమనించవచ్చు.

చరిత్ర

దేశ రక్షణ కోసం తప్పనిసరిగా వైనా యుద్ధాలను చేయడం ఎందరో శత్రుసైనికుల ప్రాణాలను తీయడం రాజులకు తప్పనిసరి విధిగా వుండేది. అంతేకాకుండా న్యాయనిర్ణయంలో సైతం తెలిసీ తెలియక పొరపాట్లు చేసే అవకాశం వుండటంతో అటువంటి పాపపరిహారార్థం వెయ్యి శివాలయాలను కట్టిస్తానని కాకతీయ గణపతిదేవుడు మొక్కకున్నాడట. ఈ కథనమే కాక మొదటి

నుంచి కాకతీయులు జైనాన్ని వదిలి శైవంలోకి వచ్చిన తర్వాత శివాలయాల నిర్మాణం చేపడుతూ వచ్చారు. కాకతీయ ప్రతాపరుద్రుడి పాలన అంతమైన తరువాత డిల్లీ సుల్తానులు చాలా హిందు దేవాలయాలను కోటలను నాశనము గావించారు. కాకతీయుల వారసులు అయిన ముసునూరి వంశీయులు డిల్లీ సుల్తానులను ఓడించి మళ్ళి ఎన్నో దేవాలయాలను కోటలను పునరుద్ధరించారు వాటిల్లో

ఈ ఆలయం ఒకటి. విలస, అన్నితల్లి, గురుజు దధితర ఎన్నో శాసనాలు వీరు చేసిన ప్రజాసేవ దేవాలయ నిర్మాణాల గురించి తెలుపుతాయి. దేవాలయం అంటే కేవలం ఆధ్యాత్మిక కేంద్రంగానే కాక ఊరుమ్మడి తత్వాన్ని పెంచే కేంద్రంగానూ, సాంస్కృతిక కేంద్రం, బ్యాంకు, పాఠశాల, వైద్యాలయం, సలహాకేంద్రాలుగా అన్నిటికీ వాడుకునేందుకు ఊరుమ్మడి పవిత్ర ఆస్తిగా వీటి నిర్మాణం చేపట్టారు. ఆఖరుకు వరదలు వంటి పకృతి విపత్తులు

సంభవించినప్పుడు తాత్కాలిక పునరావాస కేంద్రాలుగా ఈ దేవాలయాలు పనిచేసేవి. నిస్సహాయులకు పొట్టకూటికి సమకూర్చేవి. నేడు చెప్పుకుంటున్న చలి ఎండలకు తట్టుకోలేని బడుగుల ఉపశమన కేంద్రాలుగా ఈ దేవాలయాలే పనిచేసేవి.

రాజ్యపు ఖజానాను దాచుకునేందుకు, రహస్య విషయాలపై వేగులతో మంతనాలు చేసేందుకు కూట వీటిని వినియోగించేవారని చరిత్రకారులు పేర్కొంటున్నారు. మనుషులకే కాకుండా పక్షులు ఆహారం సంపాదించుకుంటూ గూళ్ళు నిర్మించుకునేందుకు, చాలా రకాల చిన్న జంతువులు బ్రతికేందుకు ఇవి కేంద్రాలుగా వుండేవి. అదే పద్ధతితో కాకతీయులు రాజ్య అవసరాల కోసం, ఆధ్యాత్మిక ప్రశాంతత కోసం నిర్మించిన ఆలయాలలో ఒకానొక పురాతన చారిత్రక ఆధారమే ఈ కూసుమంచి గణపేశ్వరాలయం.

గర్భాలయం 12 అడుగుల ఎత్తు, 6.3 కైవారంతో ఏకశిలారూపంగా శివలింగం, కింద మూడు అడుగుల విస్తీర్ణంతో పానవట్టం నిర్మించబడింది. ఈ శివలింగం ఎత్తులో యావత్తు ఆసియాఖండంలోనే మూడవ స్థానంలో ఉంది.[1]

ఇలా వెలుగులోకి వచ్చింది

కూసుమంచి గణపేశ్వరాలయం ఆవరణకు దగ్గరలో వున్న వీరగల్లులు

కాకతీయ, ముసునూరి కాలంలో ఒక వెలుగు వెలిగిన శివాలయాలు తదనంతర కాలంలో అవసాన దశకు వచ్చాయి. ధంసావంటి దాడుల వల్లనే గ్రామాలకు గ్రామాలు తరలి వెళ్ళటం వల్లనే ఈ ప్రసిద్ధ ఆలయం ఊరికి దూరమై పిచ్చిమొక్కల మధ్య మిగిలిపోయింది. అలా ఎన్నోళ్ళు మిగిలిపోయిందో. 2001 ప్రాంతంలో కూసుమంచి రక్షకభట నిలయంలో

వృత్తలాధికారిగా పనిచేస్తున్న శ్రీ సాధు వీరప్రతాప్ గారి చొరవతో దేవాలయంలో మళ్ళీ దీపం వెలిగింది. గ్రామస్తుల సహకారంతో నిధులను సమకూర్చుకుని ఆలయాన్ని వెలుగులోకి తీసుకువచ్చారు. 2015 కట్టా శ్రీనివాస రావు దేవాలయం వివరాలను తెలియజేస్తూ చరిత్రకందని శైవక్షేత్రం కూసుమంచి గణపేశ్వరాలయం పేరుతో ఒక పుస్తకాన్ని వెలువరించారు. తెలంగాణా ఏర్పాటు తర్వాత చారిత్రక ప్రాముఖ్యత వున్న ఆలయాలకు నిధుల కేటాయింపులు పెరగటం దానితో పాటు వివిధ ప్రసార ప్రచార సాధనాలలో ఆలయం ప్రశస్తి నలుదిశలా వ్యాపించింది. 13 ఆర్థిక సంఘం నిధులతో ఈ ఆలయానికి ఉపాలయమైన ముక్కంటేశ్వరాలయాన్ని పునర్నిర్మాణం చేస్తున్న సందర్భంగా ఒక అమూల్యమైన శిలాశాసనం లభించింది. దీనివల్ల ఈ దేవాలయాల నిర్మాణానికి సంబంధించి ఎన్నో విలువైన సంగతులు మరింతగా వెలుగులోకి వచ్చాయి. ఆలయప్రాచీనతపై ఆధారపూర్వకమైన విశిష్టత స్వంతం అయ్యింది.

ఆలయ శిల్పరీతి

ఈ ఆలయ శిల్పరీతి ప్రాచీనమైనదే కాక అత్యంత విశిష్టమైనది కూడా ఆలయ నిర్మాణ సందర్భంలో సిమ్మెంటు సున్నం వంటి పదార్థాలతో రాళ్లను అతికించడం కాకుండా అనుసంధానం (ఇంటర్ లాకింగ్) విధానంలో పెద్దపెద్దరాళ్ళకు గాడులూ, కూసాలు పద్ధతిలో బిగింపు చేయడం ద్వారా నిర్మించారు.

కాకతీయుల ట్రిపుల్ టి పద్ధతి

కాకతీయులు అత్యంత ఎక్కువగా అనుసరించిన ట్రిపుల్ టి అంటే టాన్ (నగరం), టెంపుల్ (దేవాలయం) ట్యాంక్ (నీటివసతి) అనే పద్ధతి ఇక్కడ ప్రముఖంగా కనిపిస్తుంది. ఆలయానికి ఈశాన్య దిశలో గంగాదేవి చెరువు వుంటుంది. ఇది చుట్టుపక్కల పొలాలను సస్యశ్యామలం చేస్తూ ఊరికి అన్నాన్ని అందించేందుకు అనుకూలంగా వుంటుంది.

ఉపాలయాలు

త్రికూటాలయం

ఈ ఆవరణలో ప్రధానమైన గణపేవ్వరాలయమే కాక త్రికూటాలయ పద్ధతిలో నిర్మించిన మరోగుడి ఉత్తరదిశకు తిరిగి వుంటుంది. త్రికూటమూ అంటే మూడు గర్భగుడులు ఒకదానితో ఒకటి అనుసంధానం చేసి నిర్మించిన గుడి అని అర్థం. దీనిలోని మూడు

గర్భాలయాలలోనూ శివలింగాలే నిర్మించారు. ఈ మూడు శివలింగాలతో కలిసిన మొత్తం గుడి ప్రధాన ఆలయం వైపుగా తిరిగి వుంటుంది.

ఖమ్మం హైదరాబాదు రహదారిపై ఖమ్మం నుంచి 20 కిలోమీటర్ల దూరంలో ఈ ఊరు ఉంది. సూర్యాపేట నుంచి ఖమ్మం వైపుకి 40 కిలోమీటర్ల రావలసి వుంటుంది. హైదరాబాదు నుంచి 170 కిలోమీటర్లు, వరంగల్ నుంచి ఖమ్మం మీదుగా 130 కిలో మీటర్లు, విజయవాడనుంచి 126 కిలోమీటర్ల దూరంలోనూ వుంటుంది. భక్తరామదాసుకు పుట్టినిల్లు, ఒకప్పటి అత్యంత పురాతన నగరం, పురాతన వ్యాపార కేంద్రం, అనేక ప్రాచీన రాజ్యాలకు రాజధానిగా వ్యవహరించిన ప్రదేశం అయిన నేలకొండపల్లికి కేవలం 20 కిలోమీటర్ల దూరంలోనూ వుంటుంది. చాళుక్యవంశంలోని ఒకశాఖకు పేరునిచ్చిన ప్రాచీన రాజధాని నగరం ముదిగొండకు కూడా కేవలం 20 కిలోమీటర్ల దూరంలో ఈ కూసుమంచి ప్రాంతం వుంటుంది.

ఉత్సవాలు - వేడుకలు

ప్రతి సంవత్సరం మహాశివరాత్రి రోజున పార్వతి, పరమేశ్వరుల కళ్యాణం జరుగుతుంది. ఈ ఉత్సవానికి 50వేల నుంచి 60వేల మంది భక్తులు వస్తారు.

91 స్వయంభూ శంభులింగేశ్వర స్వామి దేవాలయం వరంగల్

వరంగల్ కోటలోని మహాత్తర కట్టడాలలో స్వయంభూదేవాలయం ఒకటి. క్రీ.శ. 1162లో గణపతిదేవ చక్రవర్తి ఈ ఆలయాన్ని నిర్మించారు. భూభాగం నుంచి పుష్పాకారం, పైకప్పు నక్షత్ర ఆకారం పోలినట్లు రాతితో నిర్మించబడింది ఈ ఆలయం. గర్భగుడిలోని శివలింగం ఇతర దేవాలయాల్లోని శివలింగాల కన్న భిన్నంగా ఉంటుంది. ఖండములై పడివున్న చతుర్ముఖలింగము ఈ

ఆలయములో మూలవిరాట్. ఇది భూమికి అతితక్కువ ఎత్తులో ఉండి పాణమట్టం గుడ్డంగా ఉంటుంది. దక్షిణ ద్వారం వద్ద గల వీరభద్రస్వామి విగ్రహం ఆకర్షణగా నిలుస్తుంది. ఆలయంలో ఓ పక్క శ్రీ సీతారామలక్ష్మణ, ఆంజనేయ స్వామి విగ్రహాలు దర్శనమిస్తాయి. ఏటా శివరాత్రి మహోత్సవం సందర్భంగా నగరం నలుమూలల నుంచే కాక ఇతర ప్రాంతాల నుంచి భక్తులు అశేషంగా తరలివచ్చి ప్రత్యేక పూజలు నిర్వహిస్తారు. ప్రతి సోమవారం రుద్రాభిషేకం, అర్చనలు, కర్పూరహారతులు జరుగుతాయి. శ్రీ రామనవమి రోజు సీతారాముల కల్యాణం కూడా అంగరంగ వైభవంగా నిర్వహింపబడుతుంది.

92 మల్లన్న స్వామి దేవాలయం ఐనవోలు

తెలంగాణ రాష్ట్రం, వరంగల్ పట్టణ జిల్లా జిల్లా, ఐనవోలు మండలం, ఐనవోలు గ్రామంలో ఉంది.

పశ్చిమ చాళుక్య
చక్రవర్తి, త్రిభువన
మల్ల
బిరుదాంకితుడైన
ఆరవ విక్రమాదిత్య (క్రీ. శ. 1076-1127) ని
మంత్రి అయిన

అయ్యనదేవుడు ఈ ఆలయాన్ని కట్టించాడని అంటారు. అందుకే ఆయన పేరిట అయ్యన-ప్రోలుగా పిలువబడి కాలాంతరంలో అయినవోలు, ఐనవోలుగా పిలువబడుతున్నది. సువిశాల రాతి ప్రాంగణంలో అష్టభుజాకృతిలో 108 స్తంభాలతో నిర్మింపబడ్డ ఈ ఆలయం చాళుక్య నిర్మాణ శైలిలో కనువిందు చేస్తుంది. ఇది చాళుక్యుల నిర్మాణం అనడానికి గుర్తుగా గర్భాలయం చుట్టూ అంతర్గత ప్రదక్షిణా మార్గం ఉంది.

ఇటువంటి నిర్మాణం, చాళుక్య కాలానికే చెంది న వరంగల్లు భద్రకాళి దేవాలయంలో కనిపిస్తుంది. ఈ ఆలయానికి తూర్పు, దక్షిణ

భాగాల్లో కాకతీయ కీర్తితోరణాలు ఉన్నాయి. తన తండ్రిని చంపిన దోష పరిహారార్థమై కాకతీయ రుద్రదేవుడు వీటిని నిర్మింపజేశాడు.

ముందుభాగంలో సువిశాలమైన రంగ మండపం ఉంది. పూర్వకాలంలో దీనిలో దేవదాసీలు ప్రాతఃకాల నృత్యం

చేసేవారు. ఆలయంలో మల్లన్న (మల్లికార్జున స్వామి) యొక్క భీకరమైన విగ్రహం నాలుగు చేతులలో, ఖడ్గం, డమరుకం, పాన పాత్ర ధరించి కనిపిస్తుంది. ఆయనకు ఇరుప్రక్కలా భార్యలు గొల్ల కేతమ్మ, బలిజ మేడలమ్మల విగ్రహాలుంటాయి. వీటి ముందు భాగంలో అర్ధ పానవట్టం పై శ్వేత శివలింగం ఉంటుంది. ఈ స్వామిని మైలారు దేవుడు, ఖండేల రాయుడు అని కూడా పిలుస్తారు.

బ్రహ్మోత్సవాలు

స్వామివారి వార్షిక బ్రహ్మోత్సవాలు ప్రతియేటా మహాశివరాత్రి పర్వదినం సందర్భంగా జరుగుతాయి. ఇవి పాంచామ్నీక దీక్షతో, అయిదు రోజులపాటు వరుసగా అశ్వవాహనం, నందివాహనం, పర్వతవాహనం, రావణవాహనాలను అధిరోహించి చివరిరోజున రథారూఢుడై పురవీధి సేవకు బయలుదేరుతాడు.

అయిదవరోజున

ప్రాతఃకాలంలో

అగ్నిగుండాల

కార్యక్రమం

అనంతరం

వసంతోత్సవాన్ని

ఎంతో వైభవంగా

నిర్వహించి, శ్రీ

పుష్పయాగం

కార్యక్రమంతో

ఉత్సవాలను ముగిస్తారు. ప్రతీ మాసశివరాత్రి రోజున మహాన్యాసపూర్వకరుద్రాభిషేకం, శాంతికల్యాణం, రుద్రహోమం జరుగుతాయి.

ప్రధానంగా మల్లన్న యాదవుల, కురుమల ఇష్టదైవం. ఇది ప్రముఖమైన జానపదుల జాతర. సంక్రాంతి పర్వదినం నుండి ఉగాది వరకు ప్రతి ఆది, బుధవారాల్లో జరుగుతుంది. 'బోనం' అనే ప్రత్యేక వంటకాన్ని కొత్త కుండలో వండి స్వామివారికి నివేదిస్తారు. అనంతరం 'ఒగ్గు పూజారులు'గా వ్యవహరింపబడే కురుమ పూజారులు, డమరుకాన్ని వాయిస్తూ, నేలపై రంగురంగుల ముగ్గులనువేసి, జానపద బాణీలో స్వామివారి కథాగానాన్ని చేస్తారు. దీన్ని పట్నం వేయడం అంటారు. ఇది భక్తులు వారి శైలిలో నిర్వహించే స్వామివారి కళ్యాణం. ప్రతీ మాసశివరాత్రి రోజున నజరుపట్నం, మహాశివరాత్రి రోజున పెద్దపట్నం కార్యక్రమాలను ఒగ్గు పూజారీలు నిర్వహిస్తారు.

93 మల్లన్న స్వామి దేవాలయం కొమురవెల్లి

కొమురవెల్లి మల్లన్న స్వామి దేవాలయం (కొమురవెల్లి శ్రీ మల్లికార్జున స్వామి దేవాలయం) తెలంగాణ రాష్ట్రంలోని సిద్దిపేట నుండి సికిందరాబాదుకు వెళ్ళే మార్గంలో సిద్దిపేటకు 24 కి.మీ. ల దూరంలో ఉంది.

పూర్వం ఇక్కడ

కుమారస్వామి కొంతకాలం తపస్సు చేశాడని, అందుకే ఈ ప్రాంతానికి కుమారవెల్లి అనే పేరువచ్చి, కాలక్రమేణా కొమురవెల్లి అయిందంటారు. పరమ శివుడు ఇక్కడి తన భక్తులను కాపాడటానికి వీరశైవమతారాధకులైన మాదిరాజు, మాదమ్మ అనే దంపతులకు కుమారుడై జన్మించి తన మహిమలతో భక్తులను కాపాడాడని క్షేత్ర పురాణం. తర్వాతకూడా తన భక్తుల రక్షణార్థం ఇక్కడే కొలువుతీరాడు. భక్తులచేత ఆప్యాయంగా కొమురవెల్లి మల్లన్నగా పిలువబడే ఈ మల్లికార్జునస్వామి ఇక్కడ శివునికి సాధారణ ప్రతి రూపమైన లింగ రూపంలోకాక, గంభీర ఆకారంలో నిలువెత్తు విగ్రహంగా దర్శనమిస్తాడు. దేవేరులు యాదవ కులానికి చెందిన గొల్ల కేతమ్మ, లింగ బలిజకులానికి చెందిన మేడలమ్మ స్వామికి ఇరువైపులా దర్శనమిస్తారు. మట్టితో చేసిన ఈ విగ్రహం సుమారు 500 సంవత్సరాల క్రితం చెయ్యబడ్డది. కాలక్రమేణా

భక్తుల రాక మొదలయ్యి, రాను రాను అధికం కావటంతో దేవాలయంలో వున్న మండపములు విస్తరించబడ్డాయి. సత్రాలు, నూతన కట్టడాలు నెలకొల్పబడ్డాయి.

ఇక్కడ జాతర జనవరి నెలలో మకర సంక్రాంతి రోజున ప్రారంభమై ఉగాది వరకు ప్రతి ఆది-బుధ వారాలలో జరుగుతుంది. సంక్రాంతి

పండుగకు ముందు

కళ్యాణోత్సవం జరుగుతుంది

పండుగ తరువాత వచ్చే

మొదటి ఆదివారం రోజున

జంటనగరాల నుండి లక్షల

సంఖ్యలో యాత్రికులు వచ్చి

మొక్కుబడులు చెల్లిస్తారు.

వీటిని లప్పుర్ బోనాలుగా

పిలుస్తారు. ఎక్కువగా యాదవ

భక్తులు సందర్శించే ఈ

జాతరలో బోనం, పట్నం అనే

విశేషమైన

మొక్కుబడులుంటాయి. బోనం

అంటే, అలంకరించిన కొత్త

కుండలో నైవేద్యం (అన్నం)

వండి స్వామివారికి

నివేదిస్తారు. ఆ పక్కనే రంగు రంగుల ముగ్గులతో అలంకరించిన ప్రదేశంలో బోనాన్ని ఉంచి స్వామివారిని

కీర్తిస్తూ ఆ నైవేద్యాన్ని సమర్పిస్తారు. ఒక విధంగా ఇది స్వామి కళ్యాణమే. డమరుకం (జగ్గు) వాయిస్తూ,

జానపద శైలిలో వారి సంప్రదాయబద్ధమైన పాటలు పాడుతూ ఈ కార్యక్రమాన్ని నిర్వహించే వారిని ఒగ్గు

పూజారులుగా పిలుస్తారు. వీరు పసుపుపచ్చని అంగీలు ధరించి, చేతిలో ముగ్గుపలక, డమరుకం (జగ్గు)

జాతర ప్రాంగణంలో కనువిందు చేస్తారు.జాతర చివరలో కామదహనం (హోళీ) పండుగకు ముందు పెద్ద

పట్నం అనే కార్యక్రమాన్ని నిర్వహిస్తారు.వందల సంఖ్యలో ఒగ్గు పూజారులు, విశాలమైన ముగ్గులను వేసి

వాటి మధ్యన స్వామిని ఆవాహన చేసి సామూహికంగా జగ్గులు వాయిస్తూ దేవుణ్ణి కీర్తిస్తారు. వీర శైవ

(బలిజ) పూజారులు, వీరభద్రుణ్ణి, భద్రకాళిని పూజించి, సాంప్రదాయబద్ధమైన పూజలు జరిపి, రాత్రివేళ

చతురస్రంగా ఏర్పరిచిన స్థలంలో టన్నులకొద్దీ కర్రలను పేర్చి, మంత్రబద్ధంగా అగ్ని ప్రతిష్ఠ చేస్తారు. తెల్లవారు

జాములో ఆ కర్రలన్నీ చండ్రనిప్పులుగా మారుతాయి.వాటిని విశాలంగా నేర్చి, కణ కణ మండే నిప్పుల

మధ్యనుండి మూడు సార్లు స్వామివారి ఉత్సవ విగ్రహాలతో దాటి వెళ్ళుతారు. వందల సంఖ్యలో భక్తులు కూడా దాటుతారు. దీనిని అగ్నిగుండాలు అని పిలుస్తారు.

మల్లికార్జునస్వామి ఆలయం ప్రాంగణంలో శ్రీ రేణుకాచార్య ఉపాలయం వున్నది. శ్రీ రేణుకాచార్య వీరశైవ మత స్థాపకులు, ప్రచారకులు. ఈ ఆలయానికి 20కి.మీ. ల దూరంలో గ్రామ దేవత కొండ పోచమ్మ ఆలయం వుంది. ఈవిడ మల్లికార్జున

స్వామి అక్కగా చెప్తారు. స్వామిని జాతర సమయంలో దర్శించి, ఆదివారం బోనాలు సమర్పించిన భక్తులు కొండ పోచమ్మ ఆలయానికి చేరుకుని, ఈ తల్లిని కొలిచి, మంగళవారంనాడు బోనాలు సమర్పిస్తారు. ఈ ఆలయం చిన్నదే అయినా, అమ్మవారు తనని నమ్మినవారిని చల్లగా కాచే అమిత శక్తి స్వరూపిణి. దేవస్థానంవారు భక్తుల సౌకర్యార్థం వివిధ సేవలకోసం ఆన్ లైన్ లో రిజర్వు చేసుకునే సౌకర్యం కల్పించారు. మార్గము: వరంగల్ కి 110 కి.మీ., సిద్దిపేటకి 22 కి.మీ, హైదరాబాదునుంచి 90 కి.మీ. ల దూరంలో వున్నది కొమరవెల్లిలోని ఈ ఆలయం. కొమరవెల్లి గ్రామం వరంగల్ జిల్లా, చేర్యాల మండలంలో వున్నది. సికిందరాబాదు, వరంగల్, హనుమకొండ, సిద్దిపేట, వేములవాడనుంచి బస్ సౌకర్యం వున్నది. హైదరాబాదు నుంచి కరీంనగర్ వెళ్ళే రాజీవ్ రహదారిలో, హైదరాబాదునుంచి షుమారు 90 కి.మీ. లు వెళ్ళాక కుడి వైపు కమాను కనబడుతుంది. దాన్లోంచి 4 కి.మీ. లు వెళ్ళే కొమరవెల్లిలో కొండపై గుహలో కొలువైన శ్రీ మల్లికార్జునుని చేరుకోవచ్చు.

మరికొన్ని.. దేవాలయాలు

[శ్రీ జడల రామలింగేశ్వర స్వామి ఆలయం పరశురాముడు ప్రతిష్ఠించిన చిట్టచివరి శివలింగం!!](#)

నల్గొండ జిల్లాలో అతిపురాతనమైన ఆలయాల్లో ఒకటిగా పేరుగాంచిన ఆలయం చెర్వుగట్టు జడల రామలింగేశ్వరస్వామి వారి ఆలయం. పరశురాముడు ఈ శివలింగాన్ని ప్రతిష్ఠించినట్లు ప్రతీతి. క్షత్రియ సంహారానంతరం, తన పాప ప్రక్షాళన కోసం పరశురాముడు 108 శివలింగాలను ప్రతిష్ఠించాడనీ, ఆయన ప్రతిష్ఠించిన 108 శివలింగాలలో చివరి లింగం జడల రామలింగేశ్వర స్వామిదని స్థలపురాణం.

నల్గొండ జిల్లా నార్కట్ మండల కేంద్రానికి ఆరు కిలో మీటర్ల దూరంలో ఎల్లారెడ్డి గూడెం అనే అందమైన గ్రామంలో ఈ

ఆలయం వెలసింది. ఆ గ్రామానికి తూర్పు వైపున ఒక చెరువు, ఆ చెరువు గట్టున పార్వతీ సమేత మల్లికార్జునస్వామి దేవాలయం ఉంది. ఆ దేవాలయానికి పశ్చిమాన గల కొండపై శ్రీ జడల రామలింగేశ్వర స్వామి ఆలయం భక్తులను విశేషంగా ఆకర్షిస్తోంది. ఈ క్షేత్రం నల్గొండకు 14 కిలో మీటర్ల దూరంలో, అద్దంకి నార్కట్ పల్లి ప్రధాన రహదారికి ఒక కిలో మీటరు దూరంలో ఉంది. ఇక్కడి శివలింగంపై జడల మాదిరిగా రేఖలు ఉండటం వలన.. . ఈ శివలింగాన్ని పరశురాముడు ప్రతిష్ఠించడం వలన.. . కొండ దిగువున పార్వతీదేవి కొలువైవున్న కారణంగా ఈ స్వామిని పార్వతీ జడల రామలింగేశ్వరుడిగా పిలుస్తూ వుంటారు.

నా టి నుంచి నేటి వరకూ ఒక సర్పం స్వామివారికి ప్రదక్షిణలు చేసి వెళుతుండటం ఇక్కడి విశేషం. కొండ పై

భాగాన 'మూడు గుండ్లు'గా పిలవబడే రాతి బండల మధ్యలోని మరొక శివలింగాన్ని కూడా భక్తులు దర్శించుకుంటూ వుంటారు. ఈ క్షేత్రానికి హనుమంతుడు క్షేత్ర పాలకుడిగా వ్యవహరిస్తుంటాడు. ప్రతియేటా ఈ స్వామిచెంత మండల దీక్ష తీసుకునే వారి సంఖ్య ఎక్కువగా వుంటుంది.

ఇక భూత ప్రేత పిశాచ
బాధలలో
సతమతమైపోతొన్న
వారికి స్వామివారి
పాదుకలను తాకించడం
ఆనవాయితీగా వస్తోంది.
ఏడాదికి ఒకసారి జరిగే
గ్రామోత్సవంలో
పాల్గొనడానికి వివిధ
ప్రాంతాల నుంచి భక్తులు
వేల సంఖ్యలో ఇక్కడికి
చేరుకుంటారు.

స్వామివారిని దర్శించి కృతజ్ఞతలు చెప్పుకుని మొక్కుబడులు చెల్లించుకుంటారు. ఇక్కడి స్వామివారిని దర్శించుకోవడం వలన మానసిక పరమైన.. . శారీరక పరమైన వ్యాధులు తొలగి పోతాయని భక్తులు విశ్వసిస్తుంటారు. స్థలపురాణం: పూర్వం ఘోహయ వంశ మూలపురుషుడు, కార్త వీర్యార్జున చక్రవర్తి సపరివారంగా వేటకోసం దండకారణ్యానికి బయలుదేరాడు. అవిశ్రాంతంగా వేటాడిన పిదప బడలికకు గురైన చక్రవర్తి, సపరివారంగా సమీపంలోని జమదగ్ని ఆశ్రమానికి వెళ్ళాడు. అప్పుడు జమదగ్ని మహర్షి తన దగ్గరున్న ధేనువు సాయంతో క్షణాలతో వేలాది సంఖ్యలలో ఉన్న రాజ పరివారానికి షడ్రసోపేతమైన విందు భోజనాన్ని ఏర్పాటు చేసాడు. ఆ ధేనువు మహత్తును మహర్షి దగ్గర అడిగి తెలుసుకున్న కార్తవీర్యార్జునుడు తనకు ఆ ధేనువు కావాలని అడుగుతాడు.

అందుకు మహర్షి తిరస్కరించడంలో కుపితుడైన కార్తవీర్యార్జునుడు, జమదగ్నిని సంహరించి ధేనువును తీసుకుని వెళతాడు. ఆ సమయంలో పరశురాముడు బయటకు వెళ్లి, తిరిగి పరశువుతో (దొడ్డలి) కార్త వీర్యార్జుని సంహరించి, ఇరవై ఒక్కసార్లు భూ ప్రదక్షిణం చేసి క్షత్రియ సంహారం చేస్తాడు.

క్షత్రియ వధానంతరం, తాను చేసిన పాప పరిహారార్థం దేశం నలుమూలలా 108 శివలింగాలను ప్రతిష్ఠించి, ఒక్కొక్క లింగం చెంత వేలాది సంవత్సరాలు తపస్సు చేసి, ఆ తపోఫలాన్ని, ఆ క్షేత్రానికి ధారపోసి, మానవ కళ్యాణానికి పాటుబడ్డాడు. అలా ప్రతిష్ఠించిన శివలింగాలలో చిట్టచివరిదైన 108వ శివలింగం ఈ చెర్వుగట్టు క్షేత్రంలోని జడల రామలింగేశ్వరుడు.

ఈ ప్రదేశంలో పరశురాముడు శివుని వేడుతూ.. ఎంతకాలం తపస్సు చేసినప్పటికీ శివుడు ప్రత్యక్షం కాకపోవడంతో, కోపగించుకున్న పరశురాముడు తన గడ్డలితో శివలింగం ఊర్ధ్వభాగంపై ఒక దెబ్బ వేశాడు. అప్పుడు శివుడు ప్రత్యక్షమై, ఇంత కాలం నువ్వు తపస్సు చేసిన ప్రాంతం,

ప్రముఖ శైవ త్రేక్రంగా వెలుగొందుతుందని, కలియుగాంతం వరకు తానిక్కడే ఉండి భక్తులకు అనుగ్రహిస్తుంటానని చెప్పాడు.

అనంతరం పరశురాముడు కూడ ఇక్కడే లింగాకృతిని పొంది శివసాయుజ్యాన్ని పొందాడట. పరశురాముని ఆత్మలింగము జడల రామలింగేశ్వరాలయానికి దరిదాపుల్లో వేరొక గుహలో ఉంది. రామలింగేశ్వరుని ఊర్ధ్వభాగాన పరశురాముడు గండ్ర గొడ్డలితో దెబ్బవేసిన చోట జడల వంటి నిర్మాణాలు ఉన్నాయి.

అందుకనే స్వామిని జడలరామలింగేశ్వర స్వామి అని అంటారు. కొండపై గుహలోగల జడల రామలింగేశ్వరునికి 12వ శతాబ్దానికి చెందిన కాకతీయ గణపతిదేవ చక్రవర్తి గుహాలయాన్ని నిర్మించాడు. ఈ ఆలయంలో తొలి ఏకాదశినాడు, కార్తీక సోమవారాల్లో, షార్దూమి, మహాశివరాత్రి పర్వదినాలలో కడువైభవంగా ఉత్సవాలు జరుగుతుంటాయి.

స్వయంభూ శంభు లింగేశ్వర స్వామి, రాష్ట్రంలో దక్షిణకాశిగా విరాజిల్లుతున్న ఆలయాల్లో మేళ్ళచెరువు శివాలయం

సూర్యాపేట జిల్లా కేంద్రం నుంచి 68 కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉంది ఇష్ట కామేశ్వరీ సమేత శంభులింగేశ్వర స్వామి ఆలయం.. మేళ్ళ చెరువు... హుజూర్ నగర్ కు 10 కి. మీ దూరం లో ఉన్న ప్రాచీన గ్రామము.

ఇక్కడ వెలసిన స్వయంభూ లింగము ఇష్ట కామేశ్వరీ సమేత స్వయంభూ శంభులింగేశ్వరుడు గా పూజలందుకుంటున్నాడు. ఒక్కొక్క ప్రాంతం చేసుకున్న పుణ్యం ఒక్కొక్కరూపం గా ప్రతిఫలిస్తూ ఉంటుంది కదా..

తలమీద గంగమ్మతో అర్ధనారీశ్వర రూపంతో స్వయంభూగా ఆ జంగమయ్య వెలసిన క్షేత్రం నల్గొండ జిల్లా మేళ్లచెరువు. పుష్కరకాలానికి అంగుళం చొప్పున శివలింగం వృద్ధి చెందడం, లింగం శిరస్సు భాగం నుంచి జలం రావడం, శివరాత్రి సందర్భంగా అయిదురోజులపాటు ఉత్సవాలు నిర్వహించడం... ఇలా ఎన్నో ప్రత్యేకతలకు నెలవు ఈ ఆలయం. దేవదేవుడు ఇక్కడ శంభులింగేశ్వరుడిగా భక్తసులభుడిగా పూజలందుకుంటున్నాడు..

లింగానికి పానుమట్టాన్ని వైనుంచి తోడిగారు. పెరుగుతున్న లింగ భాగాన్ని క్రీందివైపున ఉంచి, పానుమట్టాన్ని తోడిగి, దీనిక రాతి పలకలను పూటీగా పెట్టారు. దీన్ని అర్ధ నారీశ్వర లింగం గా భక్తులు కొలుస్తారు. ఎందుకంటే లింగం రెండు భాగాలుగా ఉంటుంది, స్వామి వారికి వెనుక వైపు మూడుపాయలు గా జడ ఉంటుంది. గంగ ఉన్న వెనుక భాగం లోనే ఉంటుంది. అందుకే అభిషేకానంతరం చేసే విభూతిచర్చ, చందన చర్చలను వెనుక భాగానికి తగలకుండా జాగ్రత్త పడటం అభి షేక సమయం లో మనం గమనించవచ్చు.

పంచభూతాలతో కలిసి ఉండే శివలింగాలు చాలా అరుదుగా ఉంటాయి. అందులో ఒకటి మేళ్లచెరువులోని ఇష్టకామేశ్వరీ సమేత శంభులింగేశ్వరస్వామి ఆలయం. పన్నెండో శతాబ్దంలోనే ఆలయ నిర్మాణానికి పునాది పడిందని స్థలపురాణం తెలియజేస్తోంది. పూర్వం ఈ ప్రాంతమంతా దట్టమైన అడవులలో ఉండేది. ఈ చుట్టుపక్కల గ్రామాలకు చెందిన పశువుల కాపరులు తమ ఆవులను ఇక్కడికే మేతకు తీసుకు వచ్చేవారు. వాటిని ఒకచోట కట్టి ఉంచేందుకు ఒక కొట్టాన్ని ఏర్పాటు చేసుకున్నారు. ఆ మందలోని ఒక ఆవు రోజూ కొట్టంలోని గుండ్రాయిమీద పాలు అభిషేకిస్తూ ఉండటాన్ని గమనించిన కాపలాదారుడు పల్లెపెద్దలకు తెలియజేయాలని బయలుదేరతాడు. ఆ రోజు రాత్రి పరమశివుడు

పల్లెపెద్దలు గంగబోయిన మంగన్న, బోయన్నలకు స్వప్నంలో సాక్షాత్కరిస్తాడు. తాను పరమశివుడిననే కొట్టంలో గుండ్రాయి రూపంలో కొలువై ఉన్నానని చెప్పి, తనకు ఆలయాన్ని నిర్మించమని ఆజ్ఞాపిస్తాడు. శివుడి ఆనతిమీద వారు వారి తాహతుకు తగ్గట్టుగా ఒక చిన్న ఆలయాన్ని నిర్మించారు. కాకతీయ రాజైన ప్రతాపరుద్రుడు ఈ ఆలయాన్ని అభివృద్ధి చేశాడని ఆలయగోడలమీద ఉన్న శాసనాల ద్వారా తెలుస్తోంది. పూర్వకాలంలో ఈ

ప్రాంతంలో పెద్ద చెరువూ దాని అంచువెంబడి మేడి చెట్లు ఎక్కువగా ఉండేవట. అందుకే ఈ ప్రాంతాన్ని మేడి చెరువుగా పిలిచేవారు. కాలక్రమంలో అది మేళ్ల చెరువుగా స్థిరపడిపోయింది.

శివలింగం శిరస్సు భాగంలో మూడు వేళ్లు పట్టేంత రంధ్రం ఉంది. దీన్నే గంగమ్మ స్థానమంటారు. ఇక్కడినుంచి గంగాజలం ఊరుతూ ఉంటుంది. ఈ జలం ప్రవహించదు కానీ తీస్తున్న కొద్దీ ఊరుతూ ఉంటుందట. ఇక్కడికి వచ్చే భక్తులకు ఈ జలాన్నే తీర్థప్రసాదంగా అందజేస్తారు అర్చకులు. ప్రతి సోమవారం స్వామివారికి ప్రత్యేక అభిషేకానంతరం విశిష్ట పుష్పాలంకరణ చేస్తారు.

రాష్ట్రంలో దక్షిణకాశీగా విరాజిల్లుతున్న ఆలయాల్లో మేళ్లచెరువు శివాలయం ముఖ్యమైంది.

ఇక్కడ ఏటా మహా శివరాత్రి వేడుకలను ఘనంగా నిర్వహిస్తారు. అయిదురోజులపాటు జరిగే ఈ ఉత్సవాలలో ఈ ప్రాంతమంతా జనసంద్రంగా మారిపోతుంది. శివరాత్రి రోజున ప్రత్యేక పూజలూ, లింగోద్భవకాల అభిషేకాలూ, శివకల్యాణోత్సవాలను ఇక్కడ వైభవోపేతంగా జరుపుతారు. చివరి రోజున పవళింపుసేవను కన్నులపండగగా నిర్వహిస్తారు.

జాతరలో రెండురోజుల పాటు ఎత్తయిన ప్రభలను నిర్మిస్తారు. ఈ ప్రభలను విద్యుద్ధిపాలతో నింగిలోని నక్షత్రాలు ప్రభలమీద పడ్డాయా అన్నట్టుగా అలంకరిస్తారు. వీటిని చూడటానికి లక్షల సంఖ్యలో భక్తులు ఇక్కడికి చేరుకుంటారు. ఈ అయిదు రోజులూ పురాణ ప్రవచనాలలో, భాగవతోపన్యాసాలలో ఆలయ ప్రాంగణం మారుమోగుతూ ఉంటుంది. రాష్ట్రస్థాయిలో

ఎడ్లపందేలనూ, వివిధ రకాల ఆటలపోటీలనూ నిర్వహిస్తారు. వీటిలో పాల్గొనడానికి రెండు మూడు నెలల ముందు నుంచి ఎద్దులకు శిక్షణ ఇస్తారు. ఇందులో గెలిస్తే ఆ పరమేశ్వరుడి అనుగ్రహం తమ ఊరికి లభిస్తుందన్నది భక్తుల విశ్వాసం. మేళ్లచెరువులోని ఈ శివాలయానికి 25 కిలోమీటర్ల దూరంలో మట్టపల్లి లక్ష్మీ నరసింహస్వామి ఆలయం ఉంది.

ఉత్తరాఖండ్

94 ద్రోణుని ఆవాసం తపకేశ్వర మహాదేవాలయం డెహ్రాడూన్

భయంకర అరణ్య ప్రదేశం లో సహజ గుహలో ఏర్పడిన మహాదేవ శివలింగం ఉన్న క్షేత్రమే డెహ్రాడూన్ లోని తపకేశ్వర దేవాలయం, గుహ పై భాగం నుండి సంతత అలదార బిస్తురూపంగా శివలింగం పై అభిషేక జాలం గా పడుతూ ఉండటం ఇక్కడి విశేషం, గుహ ప్రక్కనే ప్రవహించే నది నీటి తుంపురులు శివలింగం పై పడుతుంటాయి, అద్భుతమైన

ప్రకృతి అందాలమధ్య ఉన్న ఈ గుహాలయం భక్తులకు, యాత్రికులకు కను విందు చేస్తుంది, ఒకప్పుడు ఈ ప్రదేశం లో కౌరవ పండుల విలు విద్యా గురువు ద్రోణాచార్యులు ఉండేవారట.అందువల్లనే ఈ గుహకు “ద్రోణ గుహ “అనే పేరు వచ్చింది, ద్రోణాచార్యుల భార్య కృపి ఇక్కడే అశ్వత్థామ కు జన్మనిచ్చిందట, కుమారుడికి పాలుఇవ్వటానికి ఆమె స్తన్యం లో పాలు ఉన్నవికావత, ఆవుపాలు ఇచ్చి పోషించే ఆర్థిక స్తోమత ఆచార్య ద్రోణులకు లేదట, అందుకనే అశ్వత్థామ శివుని పాలకోసం ప్రార్థించే వాడట, బోళా శంకరుడు కనికరించి గుహ పైటాహగం నుండి పాలధార కారేట్లు చేశాడట, అక్కడే తర్వాత శివ లింగం ఏర్పాటు చేశారట,

డెహ్రాడూన్ కు కేవలం 6 కిలో మీటర్ల దూరం లో ఉన్న ఈ తపకేశ్వర మహా శివాలయాన్ని యాత్రికులు తప్పకుండా వచ్చి దర్శిస్తారు, రెండు కొండల నడుమ ఉన్న ఈ గుహాలయం గొప్ప టూరిస్ట్ అట్లాక్షన్. ఉత్తరాఖండ్ లోని ఈ క్షేత్ర సందర్శనానికి ఆ రాష్ట్ర ప్రజలు తండోప తండాలుగా వచ్చి దర్శిస్తారు, వారికి అందుబాటులో

ఉన్న ఇష్టదైవం తపకేశ్వర మహా దేవుడు,, ద్రోణ గుహలో ఉన్న శివ లింగం పై సహజ సిద్ధ జల బిందువులు అభిషేక జలం గా నిరంతరం జాలువారటం యాత్రిక భక్తులకు మానసిక ఆధ్యాత్మిక భౌతిక ఆనంద దాయకం గా ఉంటుంది, మనసుపులకించి పరవశం కలుగుతుంది, శివ లింగం పై

పడిన నీటి బిందువులు ఇట్టే అదృశ్యమై తర్వాత కొద్ది గజాల దూరం లో ప్రవాహంగా దర్శన మివ్వటం మరో ఆశ్చర్య కరమైన విషయం..

తపకేశ్వర

మహాదేవాలయం సమీపం లో సల్పర్ కలసిన చల్లని నీటి గుండాలున్నాయి, వీటిలో ముందు పవిత్ర స్నానం చేసి తర్వాత భక్తులు ఆలయం లో శివ మహాదేవుని దర్శిస్తారు, ప్రతి శివరాత్రికి భక్తులు విశేషంగా వచ్చి తపకేశ్వర స్వామిని దర్శించి

తరిస్తారు, పెద్ద ఉత్సవమూ నిర్వహిస్తారు, డెఫ్రోడూన్ చుట్టుప్రక్కల ప్రజలకు ఇది గొప్ప పిక్నిక్ స్పాట్, ట్రిక్కింగ్ కు కూడా అనుకూల ప్రదేశం, ఇక్కడున్న నిలువెత్తు హనుమాన్ భారీ విగ్రహం చూసి తీరాల్సిందే. ఉత్సవ సమయాలలో భక్తులకు ప్రసాదంగా మహా రుచికరమైన భాంగ్ కె పకోడా, భాంగ్ జ్యూస్ ఇస్తారు,

ఈ ఆలయం గర్భి కంటోన్ మెంట్ రోడ్డు మీద డెఫ్రోడూన్ ఎయిర్ పోర్ట్ కు 30 కిలో మీటర్ల లో, డెఫ్రోడూన్ రైల్వే స్టేషన్ కు 8 కిలోమీటర్ల దూరం లో ఉంది.

95 తుంగ నాథ దేవాలయం రుద్రప్రయాగ

ఉత్తరాఖండ్ రాష్ట్రం లో రుద్రప్రయాగ లో ఉన్న తుంగ నాథ దేవాలయం ప్రపంచ ఆలయాలలో అన్నిటి కంటే ఎత్తు మీదున్న ఆలయం గా భావిస్తారు, అందువలన దీనిని “శిఖర శిరోమణి ఆలయం “అంటారు, రుద్ర ప్రయాగ జిల్లాలోని అత్యంత ఎత్తునఉన్న ముఖ్య పంచ కేదారనాథ ఆలయాలలో ఒకటి, కురు క్షేత్ర సంగ్రామం లో దాయాదులైన

కౌరవులను పూర్తిగా సంహరించి శత్రుశేషం లేకుండా చేసిన పాండవులు ముక్తి కోసం పరి తపించారు, హిమాలయాలకు చేరి శివ మహా దేవుని శరణు వేడుకొని విముక్తి మార్గం తెలియ జేయమని కోరాలని తీవ్రంగా అన్వేషించారు, శివుడు గుప్తకాశి లో వృషభ రూపం దాల్చి ఉన్నాడని గ్రహించారు, గుప్తకాశిలోని వృషభ రూప శివ దర్శనం కోసం తీవ్రంగా గాలించారు, వీరి అన్వేషణ ఫలించి శివ మహాదేవుని” బాహువులు” కనిపించాయి ఇక్కడ, అప్పటి నుంచి ఈ క్షేత్రం అత్యంత పవిత్రమైనదిగా భావింప బడుతోంది, ఎందరెందరో మహర్షులు, ముని పుంగవులు ఈ తుంగ నాథ దర్శనం తో తరించారు,

96 రుద్రనాథ దేవాలయం చమోలి

ఉత్తరాఖండ్ లో రుద్రప్రయాగ జిల్లా చమోలి లో శ్రీ రుద్ర నాథ దేవాలయం ఉన్నది, ఇక్కడే పాండవులకు శివుడు ”ఎద్దు(వృషభం) యొక్క మూపుర” రూపం లో దర్శన మిచ్చాడు, శివుని పల్లకిని లూటీ బుగ్యల్, పన్యార్ ల ద్వారా గోపేశ్వర్ కు మోసుకొంటూ వచ్చి, అక్కడ ఉన్న” పితృధార “వద్ద పితృ దేవతలకు తర్పణ, పిండ ప్రదానాలు చేస్తారు, మళ్ళీ ఇక్కడినుంచి డోలీ ని ధలాబ్ని మైదాన్ గుండా రుద్రనాథ్ కు చేరుస్తారు

97 -కల్వేశ్వర మహాదేవాలయం -చమోలి-

ఉత్తరాఖండ్ గర్ధి హిమాలయాలలో చమోలీ వద్ద అందమైన ప్రకృతి కనువిందు చేసే ఉర్గాం లోయ లో శ్రీ కల్పేశ్వర మహాదేవ ఆలయం ఉన్నది,

ఇక్కడే పాండవులకు శివుని” తాళాలు” లభించాయి, పాండవుల ప్రార్థన మన్నించిన కల్పేశ్వర మహా దేవ శివుడు వారి పాపాలను క్షమించి ముక్తి మార్గం ఉపదేశించాడు,

98 నీల కంఠ మహాదేవాలయం ఋషీకేశ్

ఉత్తరాఖండ్ పౌరి-గర్వాల్ జిల్లా ఋషీకేశ్ దగ్గర నీల కంఠ మహా దేవాలయం ఉంది.ఇక్కడే దేవ రాక్షసులు అమృతం కోసం క్షీర సాగర మధనం చేస్తుంటే వెలువడిన “హాలాహలం “ను దేవదానవుల ప్రార్థన మన్నించి లోకోపకారం కోసం శివుడు మ్రింగిన ప్రదేశం, దాన్ని ఉదరం లోకి పోనీకుండా లోపలి లోకాలకు నష్టం కలుగ కుండా కంఠంలోనే ఉంచుకొని, కంఠం నీలం రంగుగా మారగా నీల కంఠుడయ్యాడు. గరళం మింగాడు కనుక గరళ కంఠుడు.కేదార్ నాథ్ క్షత్రం నుంచి నీల కంఠ పర్వత శిఖర దర్శనం అత్యంత ఆనందదాయకం గా నయన మనోహరం గా ఉంటుంది,

99 జగేశ్వర ధాం-ఆల్మోరా

హిమాలయాలలో ఆల్మోరా కు 35 కిలో మీటర్ల దూరం లో జగేశ్వర ధాం పరమ పవిత్ర శివాలయంగా భావింప బడుతోంది, ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగాలలో ఇది ప్రసిద్ధమైనది అంటారు, ఈ దేవాలయ సముదాయం లో 125 దేవాలయాలున్నాయి, వందలాది శిలా విగ్రహాలున్నాయి,

100 వైద్య నాథ దేవాలయం బాగేశ్వర్

ఉత్తరాఖండ్ గోమతి నదీ తీరాన ప్రశాంత వాతావరణం లో శ్రీ వైద్య నాథ దేవాలయం ప్రాముఖ్యం సంతరించుకొన్నది, కౌశానికి 16 కిలోమీటర్ల దూరం లో ఉన్నది,

101 గోపీనాథ దేవాలయం గోపేశ్వర్

ఉత్తరాఖండ్ చమోలీ జిల్లా గోపేశ్వరం పట్టణం లో శ్రీ గోపీనాథేశ్వర దేవాలయం 9-11 శతాబ్దాల మధ్యకాలం లో నిర్మింపబడిన దేవాలయం, దీనిని కాట్యూరి వంశ రాజులు నిర్మించారు, రుద్రనాథునికి పవిత్ర క్షేత్రం గా దీనిని భావిస్తారు, ఈ ఆలయ శివలింగాన్ని “ఏకానన్ అంటే “శివుని ముఖంగా” భావించి అర్చిస్తారు, ఈ ఆలయం లో మరో విశేషం ఏమిటి అంటే అన్ని శివాలయాలలో శివునికి క్షీరం, జలంతో అభిషేకం చేసినట్లు ఇక్కడ చేయరు, ఆ రెండు ఇక్కడ అభిషేకానికి వాడరు అని అర్ధం, ఒక్క బిల్వ దళాలతోనే అభిషేకం, పూజ నిర్వహించటం ఇక్కడి ప్రత్యేకత,

మన్నధ సంహారం కోసం శివుడు త్రిశూలం వేస్తే, ఆ త్రిశూలం ఇక్కడ దిగబడి పోయిందట, ఆ త్రిశూలం ఏయే లోహ మిశ్రమాలతో తయారు చేయబడిందో తెలియదుకాని, అప్పటి నుండి ఇప్పటి వరకు అది చెక్కు చెదరలేదు, ఎంతటి పశుబలం ఉపయోగించినా దాన్ని కదిలించలేరు, కాని పరమ భక్తుడవ్వరైనా దాన్ని

తాకితే ప్రకంపనలు కలిగిస్తుంది. ఇదొక విశేషం ఇక్కడ,

102 అగస్త్యేశ్వరాలయం రుద్రప్రయాగ

ఉత్తరాఖండ్ లో రుద్ర ప్రయాగలో ఉన్న అగస్త్యేశ్వరాలయం లో అగస్త్య మహర్షి తపస్సుచేసి శివ పూజ చేసినట్లు పురాణకథనం,

103 కోటేశ్వరాలయం రుద్రప్రయాగ

రుద్రప్రయాగలోనే శ్రీ కోటేశ్వరాలయం ఉన్నది ఇక్కడ శివుడే తపస్సు చేసినట్లు పురాణం లో ఉంది. ఇక్కడే భస్మాసురుడు తీవ్ర తపస్సు చేసి శివుని మెప్పించి వరం పొంది, తర్వాత విష్ణు మాయవలన తన నెత్తిన తాను చేయిపెట్టుకొని భస్మమైన ప్రదేశం ఇది ఇది గుహాలయం,

104 మధ్యమహేశ్వరాలయం రుద్రప్రయాగ

రుద్రప్రయాగ కు 46కిలోమీటర్ల దూరం లో ఉన్న ఆలయమే మధ్య మహేశ్వరాలయం, పంచ కేదార్ ట్రిక్కింగ్ ప్రదేశాలలో ఇదొకటి, ప్రకృతి అందాల మధ్య కనువిందు చేసే ఆలయం, దీని నిర్మాణ శిల్ప చాతుర్యం అద్భుతమని పిస్తుంది,

105 ఓంకారేశ్వర దేవాలయం రుద్రప్రయాగ

ఉఖీ మర్ లో ఉన్న ఈ దేవాలయం తుంగనాథ స్వామి మద్మమహేశ్వరునికి శీతాకాల విశ్రాంతి మందిరం, శీతాకాలం పూర్తి అవగానే మహా వైభవంగా ఈ దేవుళ్ళను వారి వారి దేవాలయాలకు చేరుస్తారు,

106 విశ్వనాథాలయం గుప్త కాశి

కాశీలో విశ్వేశ్వరునికి ఎంతటి ఆరాధనా భావం ఉందో ఇక్కడ గుప్తకాశీలో ఈ విశ్వేశ్వరునికి అంతటి పూజ్య భావం ఉంది. ఇక్కడే పార్వతీ పరమేశ్వరులు మొదటిసారి రహస్యంగా అంటే గుప్తంగా కలుసుకొన్నారు, అందుకే గుప్త కాశి అంటారు,

ఇక్కడే శివ పార్వతుల కల్యాణం జరిగింది, అంతేకాదు పాండవులు శివునికోసం వెదకటానికి వస్తే కనిపించకుండా ఉన్నప్రదేశం కనుక గుప్తకాశి అయింది,

107 బుఢాకేదార్ దేవాలయం గర్వాల్

గర్వాల్ జిల్లా లో బుఢాకేదార్ ఆలయం లో శివలింగం ఉత్తర భారత శివాలయ లింగాలలో చాలాపెద్దది, బృహత్ లింగం అన్నమాట, ధర్మ గంగా, బాల గంగా నదుల సంగమ స్థానం లో ఎత్తైన ప్రదేశం లో ప్రకృతి రామణీయకత మధ్య ఉన్న దేవాలయం ఇది, పాండవులతో సాన్నిహిత్యం ఉన్న ఆలయం అని ఇక్కడి వారు గర్వం గా చెప్పుకొంటారు,

108 లఖా మండల దేవాలయం డెహ్రాడూన్

పాండవులను సజీవ దహనం చేయించటానికి దుష్ట దుర్యోధనుడు ఇక్కడ లాక్షా గృహం అంటే లక్క ఇల్లు కట్టించాడు అదృష్టవశాత్తు వాళ్ళు తప్పించుకొన్నారు, అందుకనే ఈ ఆలయాన్ని దర్శించినవారు దురదృష్టం నుండి కాపాడ బడుతారని

గొప్ప విశ్వాసం,

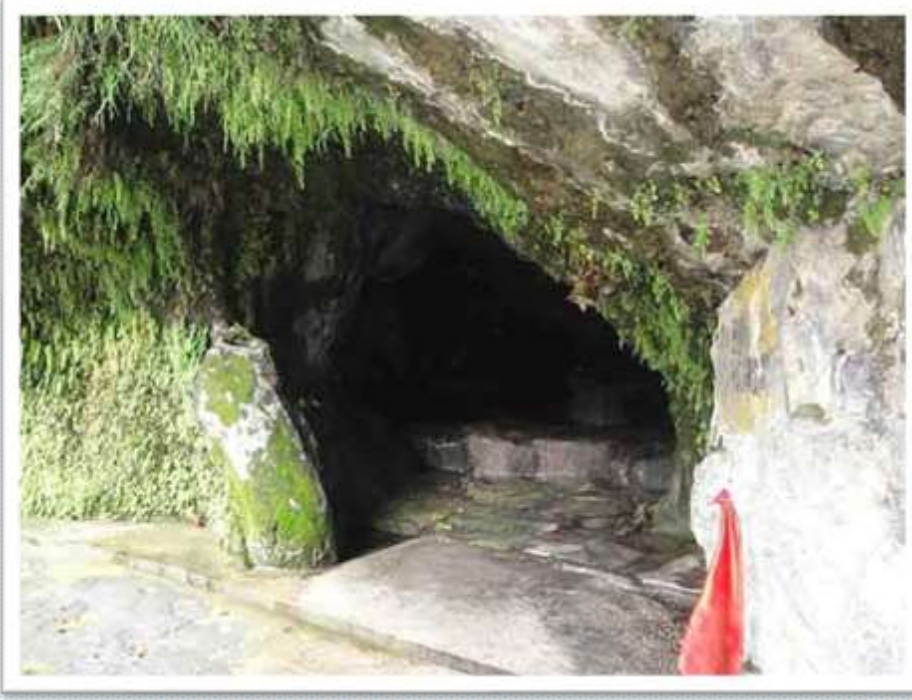
109 రామేశ్వర దేవాలయం ఋషీకేశ్

ఋషీకేశ్ లో గలగలాపారే గంగమ్మతల్లి ఒడ్డునే రాం ఝాలా వంటెన దగ్గర రంగురంగులతో శోభించే రామేశ్వరాలయం ఉన్నది,

110 కమలేశ్వర మహా దేవాలయం పౌరీ గర్వాల్

ఉత్తరాఖండ్ పౌరీ గర్వాల్ ప్రాంతంలో మంచు తో కప్పబడే హిమ శృంగాల మధ్య తెరై కోట్ ద్వార్ ప్రాంతం లో కమలేశ్వర మహా దేవాలయం ఉన్నది, వసంత సప్తమినాడుమహా దేవ శివునికి 52 రకాల పదార్థాలు

నైవేద్యం పెట్టటం
ఇక్కడి ఆచారం,
సాధారణంగా
శివాలయాలలో
ఎక్కడా ఇన్ని రకాల
ప్రసాదాలు పెట్టటం
చూడం, ఒక్క ప్రసాదం
పెట్టటమే గొప్ప,
విష్ణ్వాలయం లో
ప్రసాదాలకు కొదవ
ఉండదు, శివాలయం
లో విభూతి తప్ప
ఏమీ ఉండదు,
అందుకే ఏమీ

లేనిదానిని “అక్కడేముందిరా శివాలయం “అనే సామెత వచ్చింది, రకరకాల భారీ ప్రసాద వినియోగం ఈ ఆలయ ప్రత్యేకత, సంతానం లేని దంపతులు కార్తీక చతుర్దశినాడు రాత్రి అంతా ఈ ఆలయం ప్రాంగణం లో చేతిలో మట్టిప్రమిద దీపం తో నిలబడి భక్తితో జాగరణ చేస్తే తప్పక సంతానం కలుగుతుంది అని ఇక్కడి వారి అచంచల విశ్వాసం, సంతానం కోసం, ప్రసాద వైవిధ్యం కోసం ఈ ఆలయాన్ని దర్శించి తరించాలి,

111 బామ్ నాధ దేవాలయం బాగేశ్వర్

వ్యాఘ్రు నాధ బామ్ నాధ అయి
ఉంటుంది, వ్యాఘ్రుం అంటే
పులిరాజు, శివుడు పులి
చర్మం ధరిస్తాడు కనుక
వ్యాఘ్రేశ్వరుడు, ఉత్తరాఖండ్
లో ప్రసిద్ధ హిల్
స్టేషన్ ఆల్మోరాకు 90
కిలోమీటర్ల దూరం లో
బాగేశ్వర్ దేవాలయం
ఉంది.శ్రావణ మాసం లో

భక్తులు వచ్చి సందర్శించి కాపాడమని వేడుకొనే క్షేత్రం ఇది, గోమతి, సరయు నదుల సంగమ స్థాన ప్రదేశం లో ఈ ఆలయం ఉంటుంది, ఇక్కడే దుర్గా, దత్తాత్రేయ, హనుమాన్, కాళికా, గంగామాత, పంచం రుంకార, తుంగ భైరవ, విశ్వేశ్వరాలయాలున్నాయి,

112 బాలేశ్వర దేవాలయం చంపావత్

ఉత్తరాఖండ్ రాష్ట్ర మధ్యభాగం లో పితోరవాత్ జిల్లా కు 74 కిలో మీటర్లలో చంపావత్ నగరం లో బాలేశ్వర దేవాలయం ఉన్నది, ఈ దేవాలయం అతి ప్రాచీనకాలానికి అంటే క్రీశ 10 -12 శతాబ్దికాలం లో నిర్మించబడినట్లు తెలుస్తోంది, స్తంభాలు గోడలు తో కట్టబడింది, ఈ ఆలయ ప్రాంగణం లో రత్నేశ్వర, చంపావతి దుర్గ ఆలయాలున్నాయి శివ రాత్రినాడు బాలేశ్వర దేవాలయం లో విశేష పూజా

కార్యక్రమాలు భారీగా జరుగుతాయి, వేలాది భక్తులు సందర్శించి తరిస్తారు,

113 బిన్సార్ మహాదేవాలయం చమోలి

సముద్ర మట్టానికి 2,480 మీటర్ల ఎత్తున చిక్కని దేవదారు వృక్షారణ్య భాగం లో ఉత్తరాఖండ్ లోని చమోలి లో బిన్సార్ మహా దేవాలయం సుందర ప్రకృతిలో ఉంది.ఆలయానికి 19 కిలో మీటర్లలో ఆహా

అనిపించే రాణిఖేత్ రైల్వే స్టేషన్ ఉంది.స్థానిక కథనం ప్రకారం ఈ ఆలయం ఒకే ఒక్క రోజులో నిర్మింపబడింది, వైకుంఠ చతుర్దశి నాడు మహిళా భక్తులు ఈ ఆలయం సందర్శించి తమ సంతానానికి మంచిఆరోగ్యం కోసం తమ కుటుంబానికి సౌభాగ్యం కోసం పూజలు చేయటం ఇక్కడ విశేషం, పారిశుధ్యానికి కేంద్రంగా ఉంటుంది ఆలయం,, ప్రాంగణం కూడా,

114 శివ గణనాథ ఆలయం ఆల్మోరా

సముద్ర మట్టానికి 2,116 మీటర్ల ఎత్తులో ఆల్మోరాలో శివగణనాద దేవాలయం ఆల్మోరాకు 47కిలోమీటర్ల దూరం లో ఉంది, కార్తీక పౌర్ణమినాడు బ్రహ్మాండమైన జాతర జరుగుతుంది, భక్తులు తప్పిట్లు తాళాలతో బాజా భజంత్రలతో ఆలయం సందర్శిస్తారు

115 జాగేశ్వర దేవాలయం ఆల్మోరా

2,500 ఏళ్ళ అతి ప్రాచీన దేవాలయామే ఆల్మోరాలోని జాగేశ్వర దేవాలయం, వివిధ వంశాలకు చెందిన

రాజుల కాలాలో అభి వృద్ధి చెందిన దేవాలయం, ఆలయ శిల్ప నిర్మాణ ప్రతిభ ఆశ్చర్యం కలిగిస్తుంది, దీనిని అధ్యయనం చేయటానికే చాలా మంది వస్తారు, ఇది ఆలయ కాంప్లెక్స్ గా ఉంటుంది, జోగేశ్వర మహా శివ దేవాలయం తో పాటు, మృత్యుంజయేశ్వర, సూర్య, చండికా, కుబేర, నవ దుర్గ, నవగ్రహ దేవాలయాలూ ఉన్నాయి

116 మహా మృత్యుంజయ దేవాలయం జాగేశ్వర్

అతిప్రాచీన మహా శివుని అతి ప్రసిద్ధ దేవాలయం మహా మృత్యుంజయ దేవాలయం, జాగేశ్వర దేవాలయానికి దగ్గరలోనే ఉంటుంది, ఇక్కడి శివలింగం అతి విచిత్రంగా ఉండటం ప్రత్యేకత, శివలింగం లో తెరచి ఉన్న శివ నేత్రం ఆశ్చర్యం కలిగిస్తుంది, భక్తులు మృత్యుంజయ మంత్రాన్ని భక్తితో పఠిస్తూ దర్శించి తమకు మృత్యువువలన, ప్రమాదాలవలన ఇబ్బంది రాకుండా చేయమని

ప్రార్థిస్తారు,

117 ముక్తేశ్వర దేవాలయం నైనిటాల్

సరస్సుల నగరం అని పిలువబడే నైనిటాల్ కు 51కిలో మీటర్ల దూరం లో ముక్తేశ్వర దేవాలయం ఉన్నది, ఈ ఆలయం ఉత్తరాఖండ్ లో కుమాన్ పర్వత శ్రేణులలో సముద్ర మట్టానికి 2,286 మీటర్ల ఎత్తున ఉంది. ఆలయం చుట్టూ బ్రహ్మ విష్ణు, నంది, గణేశ, పార్వతి

విగ్రహాలున్నాయి, ఆలయానికి అతి సమీపం లోనే చాలీకి జాలీ అనే రాక్ క్లెమ్పింగ్ సైట్ ఉంటుంది,

118 పాతాళ భువనేశ్వరాలయం పితోరగడ్

సున్నపురాయి గుహలయమే పాతాళ భువనేశ్వరాలయం, దీన్ని గురించి అనేక విచిత్ర కథలు గాధలు ప్రచారం లో ఉన్నాయి, పితోరగడ్ జిల్లా గంగోలి హాట్ కు 13 కిలోమీటర్లలో 13 50 మీటర్ల ఎత్తులో ఉన్న ఆలయ మిది, ఇక్కడే 33 కోట్ల మంది దేవతలు ఉంటారని విశ్వాసం, ఈ గుహలయం 160 మీటర్ల పొడవు, 90 మీటర్ల లోతు ఉంటుంది, ఈ గుహలయం లో

లెక్కపెట్టటానికి వీలు లేనన్ని స్టాలిగ్ మైట్ శిలాకృతులు దర్శనమిస్తాయి, ఇక్కడే అనేక ఆశ్చర్యకరమైన విషయాలు కనిపిస్తాయి, అందులో కొన్ని -కాలభైరవుని నాలుక, ఇంద్రుని ఐరావతం, శివ జటాజుటం వంటివి అన్నమాట, తప్పక చూసి ఆశ్చర్యపోవాల్సిన ఆలయం,

119 సోమేశ్వర దేవాలయం కౌశాని

ఉత్తరాఖండ్ లో కౌశాని హిల్ స్టేషన్ కు 11 కిలో మీటర్ల దూరం లో అందమైన ప్రక్తి పరిసరాలున్న చిన్న పల్లె కౌశాని లో కౌశాని-ఆల్మోరా రోడ్డుపై సోమేశ్వరాలయం ఉన్నది.ఇక్కడి ప్రజలు దీనిని జ్యోతిర్లింగాల లో ఒకటిగా విశ్వసిస్తారు, 7 వశతాబ్ది ఆలయం,

120 త్రిజుగి నారాయణ దేవాలయం రుద్రప్రయాగ

ఉత్తరాఖండ్ రుద్రప్రయాగ జిల్లా త్రిజుగి నారాయణ గ్రామం లో ఉన్న విష్ణు ఆలయమే త్రిజుగి నారాయణ దేవాలయం, ఇక్కడ విష్ణువుతోపాటు శివుని పూజించటం విశేషం, ఇక్కడే ఉమామహేశ్వర

కల్యాణం జరిగిందని అంటారు, ఈ ఆలయానికి ఒక ప్రత్యేకత ఉన్నది అదే “అఖండ ధుని “.అందుకే అఖండ ధుని దేవాలయం అని పిలుస్తారు, ఇక్కడి శివ పార్వతి కల్యాణం నాటి అగ్ని హోత్రం మూడు యుగాలుగా వెలుగుతూనే ఉండటం విశేషం, త్రిజుగి అంటే మూడు యుగాలు, ఆలయానికి దగ్గరలో ఉన్న జలపాతం చుట్టు ప్రక్కల మూడు సరస్సులను నింపి పంటలకు సహకరిస్తోంది,

121 వృద్ధ జోగేశ్వరాలయం ఆల్మోరా

ఉత్తరాఖండ్ ఆల్మోరాకు 37 కిలోమీటర్ల దూరం లో జోగేశ్వర్ కు మూడు కిలోమీటర్ల ఎత్తున శ్రీ వృద్ధ జోగేశ్వరాలయం ఉంది.ఇక్కడ శివుడిని వృద్ధ మానవ రూపం లో పూజించటం విశేషం, దట్టమైన అరణ్య ప్రాంతం లో ఉన్న ఈ ఆలయం పరిసరాలు సతత హరితం గా ఉండటం మరో ప్రత్యేకత, ఇక్కడి దేవదారు వృక్షాలు ఆకాశం అంచులు తాకుతున్నాయా అనిపిస్తాయి,

జోగేశ్వర్ -వృద్ధ జోగేశ్వర్ లమద్య బాల జోగేశ్వరాలయం కూడా ఉండటం మరో విచిత్రం,

122 చిత్రై గోలు దేవాలయం ఆల్మోరా

ఉత్తరాఖండ్ ఆల్మోరా కు 8 కిలోమీటర్ల దూరం లో ప్రసిద్ధ చిత్రై గోలులో ఒక దేవాలయం ఉన్నది, శివుని అవతారమైన గౌరు బైరవ రూపం లో గోలు దేవుడిని ఇక్కడ అర్చిస్తారు, ఆలయ ప్రాంగణం అంతా రాగి గంటలు వ్రేలాడదీయ బడి ఉండటం ఇక్కడి ప్రత్యేకత,

ఇక్కడి గోలు శివుడిని న్యాయ దేవత గా భావిస్తారు, ఈ దేవాలయానికి వచ్చి గోలు శివ దేవుని పూజిస్తే వారికి జరిగిన అన్యాయం తొలగి న్యాయం లభిస్తుందని ప్రగాఢ విశ్వాసం,

123 పూర్ణ గిరి సిద్ధ దేవాలయం చంపావత్

108 సిద్ధ పీఠాలలో ఒకటైన ఉత్తరాఖండ్ లోని చంపావత్ పూర్ణ గిరి సిద్ధ దేవాలయం ఒకటి, అందాలొలికే ప్రకృతి మయం లో ఉన్న ఆలయం ఇది, మార్చ్-ఏప్రిల్ లో వచ్చే చైత్ర నవరాత్రి నాడు వేలాది భక్తులు వచ్చి

కనిపిస్తాయి

సందర్శిస్తారు,
ప్రశాంతతకు
నిలయంగా ఉండే ఈ
ఆలయం లో పూజ
చేస్తే భక్తుల మనో
వాంచి తాలు
నెరవేరుతాయని
విశ్వాసం, ఇక్కడి
నుంచి నేపాలీ
గ్రామాలు
తన్కాపూర్ దగ్గరగా

124 చంద్ర బదిని దేవాలయం తెల్రా

ఉత్తరాఖండ్ చంద్ర బదిని
పర్వత శ్రేణిలో ఉన్న శక్తి
పీఠమే ఈ చంద్ర బదిని
దేవాలయం, సతీదేవి
మొండెం ఇక్కడ పడి,
శక్తిపీఠమైంది, దేవ
ప్రయాగ -ప్రతాపనగర్
మధ్య ఉన్న పర్వత
శ్రేణులను చంద్ర బదిని
శ్రేణి అంటారు, బహుశా

చంద్ర వదనం లాగా ఉంటాయేమో చంద్ర వాదన శ్రేణి చంద్ర బదిని శ్రేణి అయి ఉండచ్చు నని ణా ఊహ,
ఇక్కడి నుంచి అందమైన అద్భుతమైన కేదార్ నాథ్ బద్రీనాథ్, సూర్యండా శిఖరాలను కన్నుల పండువుగా
చూడవచ్చు, అమ్మవారి విగ్రహం చిన్నదే కాని శ్రీయంత్ర ప్రతిష్ఠితం కనుక మహా శక్తి వంతం, శ్రీ చక్రానికి పైన
ఉన్న చక్రానికి పూజారి సంవత్సరానికి ఒకసారి కళ్ళు మూసుకొని భక్తిగా ఒక గుడ్డ ముక్కను కట్టటం
ఇక్కడి ఆనవాయితీ, ప్రతి ఏడాది ఏప్రిల్ లో ఇక్కడ పెద్ద ఎత్తున జాతర జరుగు తుంది,

125 కార్తీక స్వామి దేవాలయం రుద్రప్రయాగ

ఉత్తరాఖండ్ రుద్రప్రయాగలో కొండ అంచున శివుని కుమారుడు కార్తీకేశ్వరస్వామి దేవాలయం ఉన్నది, ఈ
ఆలయం సముద్ర మట్టానికి 3,050 మీటర్ల ఎత్తున ఉండటం విశేషం, ఆకాశం నిర్మలంగా ఉన్నరోజున

ఇక్కడి నుంచి
బందర్ పూండ్,
కేదార్
నాథ్, సుమేరు,
చౌకాంబ,
నీలకంఠ, ద్రోణ గిరి,
నందా దేవి
శిఖరాలను
వీక్షించటం
మధురానుభూతి,
పాలరాతి వంటి

రాయిపై సహజంగా చెక్కినట్లున్న కార్తికేయ స్వామిస్వరూపం చూడముచ్చటగా ఉంటుంది, కనక చౌరీ నుంచి దట్టమైన అరణ్యం గుండా ట్రిక్కింగ్ చేసి ఈ ఆలయానికి చేరుకోవాలి, కష్ట పడి వ్యయ ప్రయాసలకు లోనై ఇక్కడికి రావాలి కనుక భక్తుల రద్దీ చాలా అతక్కువ, కాని అనుభవం మాత్రం అగణ్యం,

జమ్మూ కాశ్మీర్

126 ముస్లిమ్ పూజారి గా ఉన్న మహాలాకా శివాలయం పెహల్లాం

జమ్మూ కాశ్మీర్ లో గడ్డ కట్టే హిమ జలం ఉన్న లిడ్డర్ నదీ తీరాన 900 సంవత్సరాల ప్రాచీన శివాలయం ఉంది. దీని పూజారులు ముస్లిం లు అవటం విశేషం, కాశ్మీర్ లోయలో ఇదొక్కటే హిందూ దేవాలయం, కాశ్మీరీ పండిత కుటుంబాల వారు ఈ ఆలయ ఆలయ అర్చకత్వం చేసేవారు, ఉగ్రవాదుల దాడులు తీవ్రతరం అయ్యాక వారు ఈ గ్రామం వదిలి వలస వెళ్లి పోయారు, అప్పుడు దీనికి దగ్గరలో ఉన్న గ్రామం నుండి ఇద్దరు ముస్లిం పూజారులు మొహమ్మద్ అబ్దుల్లా, గులాం

హసన్ లు ఈ “మహాలాకా” దేవాలయం తలుపులు తీసి, ఆలయ రక్షణ భారం వహించి అర్చకత్వం చేస్తూ ఘంటానాదం తో భక్తులను ఆకర్షించారు, నిత్యం హారతి నిస్తూ పవిత్రతను కాపాడుతున్నారు, ఈ ఆలయ శివలింగం మూడు అడుగుల నల్లరాతి శివలింగం, నిత్యం ప్రసాదం చేసి నైవేద్యం పెట్టి భక్తులకు అందజేస్తున్నట్లు పూజారులు అబ్దుల్లా, హసన్ లు ఆనందంగా తెలియ జేశారు,

రాజా జయ సూర్య నిర్మించిన ఈ ఆలయం దక్షిణ కాశ్మీర్ హిమాలయాలలో ఉన్న అమరానాథ్ దేవాలయ యాత్రికులకు మార్గాయాసం తీర్చుకొనే విశ్రాంతి మందిరం గా ఉప యోగ పడుతుంది, పూర్వం ఈ ఆలయ అర్చక రక్షణ బాధ్యతలు స్థానిక కాశ్మీర్ పండిట్ కుటుంబాల సంస్థ కు చెందిన పండిట్ రాధా కిషన్ చూస్తూ ఉండేవాడు,. 19 89లో రాధా కిషన్ పండిట్ వలస వెళ్లి పోయినప్పుడు ఈ ఆలయం రాష్ట్ర పురాతత్వ సంస్థ ఆధీనం లో కి చేరింది, పండిట్ వలస వెడుతూ ఆలయ బాధ్యతను తన ముస్లిం స్నేహితుడు అబ్దుల్ భట్ కు అప్పగించి, ఆలయ ద్వారాలు ఎప్పుడూ తెరచి ఉండేట్లు చూడమని కోరాడు, స్నేహితుడికిచ్చిన వాగ్దానాన్ని భట్ 2004లో ఆ ప్రాంతం నుండి వేరొక చోటుకు బదిలీ అయ్యేదాకా కాపాడాడు, ఆ తర్వాత మొహమ్మద్ అబ్దుల్లా, గులాం హసన్ లు ఆలయ బాధ్యతలు స్వీకరించి ప్రాణ ప్రదంగా కాపాడుతున్నారు

ఈ ముస్లిం శివభక్త పూజారులు
 “మాకు శివునిపై అత్యంత భక్తి,
 విశ్వాసాలున్నాయి, ఆలయ
 నిర్వహణ బాధ్యత
 వహించటమేకాదు, అవసరమైన
 మరమ్మత్తులు కూడా చేస్తున్నాం,
 ఉగ్రవాదుల బెదిరింపులు,
 భయోత్పాతం ఉన్నప్పటికీ
 ఆలయాన్ని చక్కగా
 సమర్థవంతంగా నిర్వహిస్తూ,
 భక్తుల సందర్శనకు ఇబ్బంది
 లేకుండా
 చేయగలుగుతున్నామన్న సంతృప్తి

మాకు ఉన్నది, మా స్నేహితుడు తమ ఇష్టదైవమైన శివుని ఆలయ విషయమై మాకు అప్పగించిన బాధ్యత మేము అత్యంత విశ్వాసంగా నిర్వహిస్తున్నాం, ఇక్కడి అర్చకులైన ఆ కాశ్మీర్ పండిట్ లు మళ్ళీ ఇక్కడికి వచ్చి వారి బాధ్యతలను వారు మరల చేబట్టాలని మనస్ఫూర్తిగా కోరుకొంటున్నాం, దానికి తగిన పరిస్థితులు, శాతి భద్రతలు త్వరలోనే ఏర్పడుతాయని నమ్ముతున్నాం “అన్నారు,

ఈ ఆలయం లో గణేష్, పార్వతీదేవి, హనుమాన్ విగ్రహాలు కూడా ఉన్నాయి, సహజ సిద్ధ జలపాతం కూడా ఉండి, యాత్రికులను ఆకర్షించే దేవాలయం ఇది, నాలుగేళ్ల నుండి భక్తుల రాక బాగా పెరిగింది, ఈ ప్రాంతాన్ని వదిలి వెళ్ళిన కాశ్మీర్ పండిట్ కుటుంబాలవారు కూడా యాత్రికులలాగా వచ్చి ఆలయాన్ని సందర్శించి వెడుతున్నారు,

కనుక ఈ మహా లాకా దేవాలయం హిందూ -ముస్లిం సమైక్యతకు, స్నేహ ధర్మానికి, స్నేహితుడికి ఇచ్చిన మాట నిలబెట్టుకొంటున్న విశ్వాసానికి ప్రతీకగా ఉండటం గొప్ప విశేషం, శుభ పరిణామం.

హిమాచల్ ప్రదేశ్

127 వైద్య నాథ శివాలయం వైద్యనాథ్

హిమాచల్ ప్రదేశ్ కాంగ్రా జిల్లా వైద్యనాథ్ లో ఉన్న వైద్యనాథ శివాలయం 13 వ శతాబ్దం నాటిది, జిల్లా ముఖ్యపట్టణం ధర్మశాల కు 50 కిలోమీటర్ల దూరం లో పశ్చిమ హిమాలయాలలో దౌలదార్ పర్వత శ్రేణిలో 1,3 14 మీటర్ల ఎత్తున ఉన్నది, వైద్యానికి నాధుడు శివుడు అనే అర్థం తో ఏర్పడిన దేవాలయం ఇది, ఈ గ్రామం అసలు పేరు కిర్రామం పఠాన్ కోట -మండి హైవేలో ఉంటుంది, దాదాపు కాంగ్రా -మండి లకు మధ్యలో ఉంది.ఆలయం పేరు గ్రామానికి వచ్చి ప్రస్తుతం వై(బై)ద్యనాథ్ అనే పిలుస్తున్నారు,

క్రీ. శ. 1204 లో ఆలయం నిర్మింపబడిన దగ్గరనుండి వైద్యనాథ్ శివునికి నిత్య పూజా వైవేద్య ఉత్సవాలు జరుగుతూ ఉన్నాయి, అక్కడున్న శిలాశాసనలను బట్టి ఇప్పుడున్న ఆలయానికి ముందు మరొక ఆలయం ఉన్నట్లు తెలుస్తోంది, ఇప్పుడున్న ఆలయం

ఉత్తరభారత మధ్య యుగ శిల్ప నిర్మాణ శైలి లో నిర్మించబడినట్లు కనిపిస్తుంది, ఈ రకపు నిర్మాణ శైలిని” నగర నిర్మాణ శైలి” అంటారు, గర్భాలయం లో స్వయంభు వైద్యనాథ శివలింగం, దానిపై అయిదువైపులా వర్షులాకార శిఖరం ఉంటుంది, చదరంగా ఉన్న మండపం, దానికి ఉత్తర, దక్షిణాలలో బాల్కనీలు ఉంటాయి, మండపం ముందు నాలుగు స్తంభాలపై ఉన్న వసానా ఉంది.ఇక్కడే నంది విగ్రహం చిన్న మండపం లో కనిపిస్తుంది.ఆలయ బయట గోడలలో చిన్న చిన్న గూళ్ళు, వాటిలో దేవీ, దేవతల విగ్రహాలు ఉంటాయి, ఇవికాక అనేక విగ్రహాలు గోడలపై ఏర్పాటు చేయబడినాయి, సంవత్సరం అంతా ఆలయం భక్తులతో కిటకిట లాడుతుంది, మకర సంక్రాంతి, మహా శివరాత్రి, వైశాఖ సంక్రాంతి, శ్రావణ సోమవారాల్లో విశేషమైన పూజాకార్యక్రమాలు ఉత్సవాలు నిర్వహిస్తారు, శివ రాత్రికి అయిదు రోజుల ప్రత్యేక ఉత్సవం ఇక్కడి ప్రత్యేకత,

ఆలయ ప్రాముఖ్యత

త్రేతాయుగం లో రావణ బ్రహ్మ అనంత శక్తి సంపన్నత కోసం ఇక్కడే శివుని గూర్చి ఘోర తపస్సు చేశాడు, తన శివ భక్తికి తార్కాణంగా పది తలలను కోసి శివునికి హవాన కుండం లో వ్రేల్చి అర్పించాడు. ప్రీతి చెందిన శివుడు మళ్ళీ పది తలలు వచ్చేట్లు చేసి, మరణం లేకుండా వరం ఇచ్చి అశేష శక్తి సంపన్నుడిని చేశాడు, వర గర్వం తో కళ్ళు

మూసుకుపోయిన పదితలల వాడు శివుడిని తనతో లంకకు రమ్మని కోరాడు, బోలాశంకరుడు అంగీకరించి, తాను శివ లింగం గా మారి, దానిని ఎక్కడా కింద పెట్టకుండా లంకకు తీసుకు వెళ్ళమన్నాడు, సమ్మతించిన రావణుడు ఆ మహాశక్తి వంతమైన శివుని ఆత్మలింగాన్ని బుజాలపై మోసుకొంటూ దక్షిణ దిశగా లంకకు ప్రయాణమై ఈ వైద్యనాథ్ కు చేరుకోగానే, కాలకృత్యాలు తీర్చుకోవలసి వచ్చి బాల పశువుల కాపరి వేషం లో ఉన్న గణపతి చేతిలో లింగాన్ని పెట్టి వెళ్ళాడు, గణేశుడు బరువును ఆపలేనట్లు నటించి దాన్ని నేలమీద దించాడు, వెంటనే శివలింగం అర్ధనారీశ్వర రూపంగా మారి అక్కడే ఉండి పోయింది, ఇది వాయు, గణపతి దేవతల పన్నాగం గా పురాణ కథనం.

దసరా ఉత్సవాలలో వైద్యనాథ్ లో మన దేశం లోని అన్ని ప్రాంతాలలో రావణాసురుని గడ్డిబొమ్మను తగలేసినట్లు తగలేయక పోవటం ఒక ప్రత్యేకత, రావణ బ్రహ్మకు శివునిపై ఉన్న అత్యంత భక్తికి ఇక్కడి ప్రజలు ముచ్చట పడి గౌరవాన్ని ప్రదర్శించటానికి ఇది నిదర్శనం, ఈ వైద్య నాథ్ లో బంగారు నగలు తయారు చేసే కంసాలులు కాని, షాపులు కాని ఉండక పోవటం మరో విశేషం,

ఆలయ మండప గోదాలపైఉన్న శాసనాలను బట్టి క్రీ శ.1204 లో వైద్యనాథ శివుని మహా భక్తులైన “మన్యుకుడు, ఆహుకుడు” ఈ ఆలయాన్ని కట్టించారు, ఇక్కడి శివ లింగాన్ని వైద్యనాథ శివలింగం

అంటారని, ప్రస్తుత ఆలయ నిర్మాణానికి ముందే ఆలింగం ఆచ్ఛాదన లేకుండా ఆరు బయట ఉండటం వలన ఈ ప్రస్తుత ఆలయం నిర్మించబడినట్లు కూడా లిఖించబడి ఉంది.

బ్రిటిష్ ఆర్కయాలజిస్ట్ అలెక్సాండర్ కన్నింగ్ హాం, 1786 లో వేయబడిన శాసనాన్ని గుర్తించి “సంసార చంద్ర మహారాజు “ఆలయ పునర్నిర్మాణం చేశాడని తెలియ బరచాడు, గర్భాలయ కొయ్య తలుపు మీద ఉన్న దాన్ని బట్టి నిర్మాణం 1783లో జరిగినట్లుంది, 1905 ఏప్రిల్ 4 న కాంగ్రా జిల్లా అంతా భయంకర భూకంపానికి గురై ఈ ఆలయం శిథిలమైనదని, ఆతర్వాత మరమ్మతులు జరిగాయని జే, పి, హెచ్. ఒగేల్ ధృవీకరించాడు, ఇప్పుడు వైద్యనాథ శివాలయం ఆర్కిలాజికల్ డిపార్ట్ మెంట్ వారి సంరక్షణలో సురక్షితంగా ఉంది

ఈఆలయానికి 6 కిలోమీటర్లలోఉన్న సంసాల్ లో ముకుట్ నాథ, అవాహీ నాగ దేవాలయాలు కూడా చూడతగినవి.

128 మణికర్ణిక దేవాలయం కులూ

హిమాచల్ ప్రదేశ్ లోని కులూ కు 42కిలోమీటర్లు, నగర్ కు 61 కిలోమీటర్లు, మనాలికి 80 కిలోమీటర్ల దూరం లో మణికర్ణిక (మణి కరణ్)దేవాలయం ఉంది.పెద్ద టూరిస్ట్ అట్రాక్షన్ ఉన్న ప్రదేశం, కులూ జిల్లాలో బియాస్-పార్వతి నదుల మధ్య పార్వతి లోయలో ఉన్న ఆలయం ఇది, 1760 మీటర్ల ఎత్తున ఉన్న ఈ ప్రదేశం

వేడి నీటి ఊటలకు అంటే హాట్ వాటర్ స్ప్రింగ్స్ కు బాగా ప్రసిద్ధి, ఇక్కడ రామ చంద్ర దేవాలయం, సిక్కు గురుద్వారా కూడా దర్శనీయాల్,

ఈ మణి కరణ్ ప్రదేశానికి పురాణ సంబంధ ప్రశస్తి ఉంది. ఒకసారి శివ పార్వతులు విహార యాత్ర చేస్తూ ఈ ప్రదేశానికి వచ్చారు, ఇక్కడి ప్రకృతి అందచందాలకు పరవశులై ఇక్కడే కొంతకాలం గడుపుదామనుకొని ఉండిపోయారు, ఒక రోజు పార్వతీదేవి జలప్రవాహం లో స్నానం చేస్తుండగా,ప్రవాహ వేగానికి చెవి ఆభరణమైన మణికర్ణిక నీటిలో జారి పడి కనిపించలేదు, అమూల్యమైన ఆ మణి చే జారిపోయినందుకు పార్వతీ దేవి దిగులు చెంది, ఎలాగైనా సరే ఆమణి ని వెతికించి దొరికేట్లు చేయమని భర్త శివుని ప్రాధేయ పడింది, వెంటనే శివుడు తన అనుచరగణాన్ని

మణి కోసం గాలించమని ఆదేశించాడు, వాళ్ళు ఎంత వెదికినా మణి ని కనుక్కోలేక పోయే సరికి శివుడు కోపం తో ఉగ్రుడై మూడవ నేత్రం తెరిచాడు, లోకాలు అల్లకల్లోలమయ్యాయి, దేవతలందరూ శివుని శాంతింప జేయమని సర్వరాజు శేషుడిని శరణు వేడారు,

వెంటనే శేషనాగుడు నోటితో పూత్యారాలు చేయగా ఆ వేడికి అక్కడ ఉష్ణ జలంవర్షడి ప్రవహించింది, ఆ నీరు ప్రవహించి నంత మేర పార్వతీ దేవి పోగొట్టుకొన్న అమూల్య మణి వంటి మణులు లెక్కపెట్టటానికి వీలు లేనన్ని లేర్పడ్డాయి, ఈ సంఘటనకు శివ పార్వతులు సంతోషులు లయ్యారు, అప్పటినుంచి ఇక్కడి హాట్ స్ప్రింగ్స్

పరమ పవిత్రమనే భావన వచ్చి, భక్తులు వాటిలో స్నానించి పార్వతీ పరమేశ్వరులను సందర్శించి పునీతులవుతున్నారు, ఈ ఉష్ణకుండ జలంలో స్నానం చేస్తే అనేక దీర్ఘ వ్యాధులు నయమౌతాయని విశ్వాసం,

ఈ ప్రదేశం లో ఉన్న గురునానక్ దేవ్ గురుద్వారా సిక్కులకు కూడా పవిత్ర యాత్రా స్థలమై మణి కరణ్ గురుద్వారా గా పిలువ బడుతోంది, ఈ గురుద్వారా మిగిలిన వాటికంటే చాలా పవిత్రమైనదని సిక్కుల నమ్మకం, ఇక్కడ ఉచిత భోజన ఏర్పాటు ఉన్నది,

నగరం మధ్యలో 17 వ శతాబ్దం లో రాజా జగత్ సింగ్ నిర్మించిన శ్రీ రామ చంద్ర దేవాలయం కూడా ప్రసిద్ధమై భక్తులకు పుణ్య ధామమైంది, ఇక్కడి శ్రీరామ విగ్రహాన్ని రామజన్మ భూమి అయోధ్య నుంచి తీసుకొని వచ్చి ప్రతిష్ఠించారు, 1889లో రాజా దిలీప్ సింగ్ ఆలయాన్ని పునర్నిర్మించాడు,

129 బిజిలీ మహాదేవాలయం కులూ లోయ

హిమాచల్ ప్రదేశ్ కులూ లోయలో 2,460 మీటర్ల ఎత్తున ఉన్న బిజిలీ మహాదేవాలయం హిమాచల్ ప్రదేశ్ దేవాలయాలలో ప్రసిద్ధమైనది, కులూకు 26, చంసార్ కు 3, మనాలి కి 60 కిలో మీటర్లలో ఈ ఆలయం మతాన్ గిరి పై ఉన్నది, ట్రిక్కింగ్ కు కూడా బాగా అనువైన ప్రదేశం, దీని చుట్టూ పార్వతి

,గర్వా బువ్నార్, కులు కొండలున్నాయి, ఆలయానికి ఉన్న 60అడుగుల ఎత్తైన ధ్వజ స్తంభం (పతాక స్తంభం) సూర్యకాంతిలో వెండి సూదిలాగా మెరుస్తూ కనిపిస్తుంది, ఇది దేవతల అనుగ్రహాన్ని ఆకర్షించి మెరుపులద్వారా తెలియ జేస్తుందని, మెరుపు మెరిసిన ప్రతిసారీ ఆలయం లోని శివలింగం అనేక ముక్కలు చెక్కలుగా పగిలిపోతుందని అంటారు, అలా పగిలిన శివలింగం ముక్కలను పూజారి వెన్న, గింజలపొడి గోధుమపిండి తో చేయబడిన సత్తూ అనే పేస్ట్ తో కలిపి మళ్ళీ అతికిస్తాడు, ఇలా ఏడాదికి ఒక్కసారి మాత్రమే జరుగుతుంది, కనుక ఈ శివాలయానికి మెరుపుల మహాదేవాలయం అంటే బిజిలీ మహాదేవాలయం అనే పేరొచ్చింది

ఈ ఆలయ నిర్మాణం పహారీ శైలిలో ఉన్నది, శివుని ముందున్న నంది మెరిసిపోతూ మహా ముచ్చటగా ఉంటుంది, హిమాచల్ ప్రదేశ్ లో పహారీ ఆర్కిటెక్చర్ క్రీశ 8 వ శతాబ్దం లో ప్రారంభమైనదని ఈ ఆలయం, అప్పుడే ఆ తొలి నాళ్లలో నిర్మించబడినదని అంటారు, ఆలయానికి చేరాలంటే చంసారి గ్రామం నుంచి 3 కిలోమీటర్లు ట్రిక్కింగ్ చేసి రావాలి, శ్రావణ శుద్ధ పాడ్యమినాడు భక్తులు ఈ బిజిలీ మహాదేవాలయానికి వచ్చి పితృదేవతలకు ప్రార్థనలు చేస్తారు, అప్పుడే బ్రహ్మాండమైన జాతర జరుగుతుంది,

130 ద్రోణాచార్యుడు నిర్మించిన సదాశివ బారి దేవాలయం ఊనా

పూజాదికాలకోసం నిర్మించాడని స్థలపురాణం,

హిమాచల్ ప్రదేశ్ ఊనా లో ద్రోణాచార్యుడు నిర్మించిన అతి ప్రాచీన సదాశివ బారి దేవాలయం ఉన్నది, ఇది హోషియార్పూర్ -ధర్మశాల రోడ్ పై సోమ భద్ర అనే స్వాస్ నదీ తీరం లో ఉంది.ఇక్కడే ధనుర్విద్యా గురువు ఆచార్య ద్రోణుడు శిష్యులకు ధనుర్విద్య నేర్పిన కేంద్రం, ఇక్కడి సదాశివబారి దేవాలయాన్ని ద్రోణాచార్యుడు తన కుమార్తె జయతి కి నిత్య శివదర్శన

దీనికి దగ్గరలోనే తల మేఘాలో లో మరొక సదా శివమందిరం ధౌమ్యేశ్వర దేవాలయం ఉన్నాయి, ఎత్తైన కొండమీద ఉన్న ఈ ఆలయలనుంచి నాలుకవైపులా కంటికి ఇంపైన ప్రకృతి సౌందర్యాన్ని దర్శించవచ్చు, ఈ సదాశివ దేవాలయంలో శివ-పార్వతులు కలసిఉన్న అర్ధనారీశ్వరుడు ఉంటాడు, కొండపైన మహా ప్రశాంతంగా ఉంటుంది రివ్వున వీచే గాలి మానసిక ఆనందాన్ని, ప్రశాంతతను కలిగిస్తుంది, అందుకే నిత్యం కనీసం వెయ్యి మంది భక్తులు వస్తారు,

గుజరాత్

131 అరేబియా సముద్రం లో శివాలయం కొలియోక్

గుజరాత్ రాష్ట్రం
భావనగర్ దగ్గర
కొలియోక్ లో
అరేబియా
సముద్రం లో
శివాలయం
ఉండటం గొప్ప
విశేషం,
“నిష్కలంకేశ్వర్
దేవాలయం “గా
పిలువబడే ఈ

ఆలయం అరేబియా సముద్రం మధ్యలో ఉంది, సముద్ర తీరం నుండి ఒకటిన్నర కిలో మీటర్లు సముద్రం లోకి ప్రయాణించి ఆలయాన్ని చేరుకోవాలి, మహా భారత యుద్ధం లో పాండవులు తమ దాయాదులైన కౌరవులను అందరిని నిర్వంశం గా సంహరించి జయించి హస్తినాపుర సామ్రాజ్యాన్ని పొందారు, యుద్ధం జయించారు కాని వారి మనసులలో దాయాదుల చావుకు కారణం తామే ననే భావాన్ని మనసునుంచి తొలగించు కోలేక పోయారు, అందుకని ఇక్కడికి వచ్చి అయిదు శివ లింగాలను ప్రతిష్ఠించి పాప ప్రక్షాళనం చేసుకొన్నారని పురాణ కథనం,

కళంకం అంటే మచ్చ,
దాన్ని లేకుండా
చేసుకోవటం
నిష్కళంకంగా
ఉండటం,, పాండవులు
ఇక్కడ దాయాది
సోదర హత్య అనే
మహా

పాపం అంటే కళంకాన్ని శివ లింగాలను ప్రతిష్ఠించటం వలన పోగొట్టుకున్నారు, అందుకే ఈ శివలింగాన్ని” నిష్కళంకేశ్వర్ “మహా దేవ శివ లింగం అంటారు, ఇక్కడే ఆ తర్వాత శివాలయాన్ని నిర్మించి పూజించారు, అయితే ఈ ఆలయం సముద్రం పొంగినప్పుడు నీటిలో మునిగి పోయి అదృశ్యమౌతుంది, ఆలయ శిఖరం పై ఉన్న పతాకం మాత్రమే కనిపిస్తుంది, కాని పౌర్ణమి నాడు సముద్రం బాగా వెనక్కి తగ్గి పోతుంది, అప్పుడు ఆలయం, శివలింగం బయట పడుతాయి, ఆసమయం లో భక్తులు పడవల ద్వారా ఈ శివ లింగాన్ని చేరుకొని అభిషేకించి పూజిస్తారు,

ఈ ఆలయ స్తంభాలు
20 అడుగుల ఎత్తు గా
ఉంటాయి, సాధారణం
గా ఆలయ స్తంభాలు
సముద్ర జలాలలో
మధ్యాహ్నం ఒంటి
గంటవరకు మునిగి
పోయి ఉంటాయి,
మధ్యాహ్నం ఒంటి గంట
తర్వాత యాత్రిక
భక్తులు సముద్ర

జలాలమీదుగా ఆలయ దర్శనానికి బయల్దేరి వస్తారు, రాత్రి 10 గంటల వరకు శివుని దర్శించి పూజించు కోవచ్చు, మధ్యాహ్నం ఒంటి గంట నుండి రాత్రి 10 వరకు సముద్రుడు భక్తులశివ

దర్శనానికి అనుకూలంగా, రక్షణగా ఉండటానికి దారి ఇస్తున్నట్లు వెనక్కి తగ్గి తానూ శివ భక్తుడనే నని రుజువు చేసుకొంటా డన్నమాట,, సముద్రుని ఉదార హృదయం సముద్రమంత విశాలమైనది, లోతైనది అని నిరూపించుకొంటాడు,, రాత్రి 10 గంటల తర్వాత మళ్ళీ

సముద్రుడు విజ్రుంభించి ఆలయాన్ని క్రమంగా ముంచేస్తాడు, ఇదీ గొప్ప విచిత్రం, అంతటి విశేష, విచిత్ర ఆలయం ఇది, జ్యోతిర్లింగాలలో ముఖ్యమైన సోమనాథ్ జ్యోతిర్లింగ దర్శనం, ద్వారకలో ద్వారకాదీశ శ్రీ కృష్ణ దర్శనం తో పాటు పాండవుల కళంకాన్ని కడిగేసిన ఈ శ్రీ కళంకేశ్వరస్వామిని కూడా తప్పక దర్శించి పాప ప్రక్షాళనం చేసుకోవాలి,

132 విషహర నాగేశ్వర దేవాలయం ద్వారక

గుజరాత్ లో ద్వారకకు, ద్వారక ద్వీపానికి మధ్యలో శ్రీ నాగేశ్వర మహాదేవాలయం ఉంది.సాధారణ హిందువులతోపాటు శైవ, వీరశైవులు విశేషంగా సందర్శించే ఆలయం ఇది, ఈ నాగేశ్వర స్వామిని దర్శిస్తే విష జీవులు, విషాహర వస్తువుల వలన

ఏ ప్రమాదమూ ఉండదని భక్తుల ప్రగాఢ నమ్మకం, ఆలయం బయట అతిపెద్ద శివ విగ్రహం చాలా దూరం నుండే చూపరులను బాగా ఆకర్షిస్తుంది, ఇది కూడా ఒక జ్యోతిర్లింగ ఆలయమని ఒక విశ్వాసం ఉన్నది

133 -శివలింగం లేని పింట్లేశ్వర మహాదేవాలయం -సాల్లి

గుజరాత్, మెహ్సానా జిల్లా సాల్లి గ్రామం లో శ్రీ పింట్లేశ్వర మహా దేవాలయం “సాల్లి నో మెనో” అంటే నవ్వుల పండగ అనే వార్షిక ఉత్సవానికి మిక్కిలి ప్రసిద్ధమైనది, శ్రావణ మాసం చివరి సోమవారం ఈ

ఉత్సవం ఇక్కడ జరుగుతుంది, ఇక్కడి మరో విశేషం ప్రతి శివాలయం లో ఉన్నట్లు ఈ ఆలయం లో శివ లింగమే లేక పోవటం, లింగానికి బదులు భూమిలో ఉన్న జలశాల (ఆక్వి ఫయర్) నుంచి పైకి ఉబికే జలధార నే దైవంగా భావించి పూజిస్తారు అందుకని దీన్ని “జలధారి “అంటారు, ఈ సహజ సిద్ధ జల ధార అత్యంత పవిత్రమైనదిగా భావిస్తారు ‘

సాల్లి గ్రామం అహ్మదాబాద్ కు 60 కిలోమీటర్లలో ఉన్నది, అందమైన గ్రామీణ వాతావరణం, ఇక్కడే ప్రత్యేకమైన రావి చెట్లు (పింపల్ ట్రీస్) బిల్వవృక్షాలు, వాఖాడ వృక్షాలవలన ఈ ఆలయానికి శోభా, జనాకర్షణ ఎక్కువ, రావి చెట్లు అత్యంత పవిత్రమైనదనిండులో మరీ వృద్ధ వృక్షాలు అత్యంత శక్తి జనకాలని నమ్మకం, ఆరోగ్యానికి రావి చాలా ముఖ్యమైనది, రావి చెట్టు గాలి చల్లదనానికి, ఆరోగ్యానికి, శ్రేయస్సుకు, ఆయుర్ వృద్ధికి మానసిక ప్రశాంతత కు ప్రసిద్ధి, దాదాపు 100 ఏళ్ళుగా ఈ ఆలయానికి మరమ్మత్తులు చేయలేదు కనుక చాలా పాతః దేవాలయంగా కనిపిస్తుంది

సుమారు 200 ఏళ్ళక్రితం సాల్వభాయ్ పటేల్, తేజా పటేల్ అనే తండ్రి కొడుకులు గుజరాత్ లోని చామ్పనర్ నుండి ఇక్కడికి వచ్చి స్థిరపడ్డారు, 7 తరాలుగా వారి వంశం ఇక్కడ వర్దిల్లుతోంది, కనుక గ్రామ నామం వారిపేరుమీదనే సాల్లి అయింది, ఆ వంశం లో పేధాపటేల్ అనే ఆయన గారి ఆవు రోజు ఒక చోటరావి చెట్టుకింద పాలు కారుస్తున్నట్లు గమనించాడు, ఆ గోవు తన క్షీరం తో నిత్యాభిషేకం

శివునికి చేస్తున్నట్లు గ్రహించారు అప్పటినుంచి ఈ ప్రదేశానికి విపరీతమైన ప్రసిద్ధివిచ్చి భక్త జన సందోహం తో కళకళ లాడుతోంది

పేదా పటేల్ ఇక్కడే మొట్టమొదట ఆలయం క్రీ.శ.1086 లో కట్టించాడు ఇప్పుడున్న దేవాలయాన్ని బరోడా మహారాజు సాయాజీ రావు గైక్వాడ్ 1895 లో నిర్మించాడు, ఈ ప్రసిద్ధ అశ్వత్థ శివ మహా దేవాలయం సుమారు 50 ఎకరాల విస్తీర్ణం లో ఉన్నది, ఇక్కడే ఉమయా, అంబాలక్ష్మి గణేష్, పార్వతి నాగ దేవత, హనుమాన్ దేవాలయాలున్నాయి, ధ్యానానికి మందిరం కట్టారు అందులో శివ పంచాక్షరి మంత్రం జపం చేసుకొంటారు భక్తులు, శివరాత్రి నాడు మహా వైభవం గా పూజలు భజనలు, సంకీర్తనలు నిర్వహిస్తారు, శ్రావణమాసం లో ఎంతో దూరాన్నుంచి భక్తులు

శివపంచాక్షరి, దూన్ ఉచ్చరిస్తూ పింప్లేశ్వరాలయానికి వచ్చి శివమహా దేవుడైన జలదారి ని అర్పించి తరిస్తారు, నంది పై శివుని ఉంచి 5 సార్లు ఆలయం చుట్టూ ప్రదక్షిణ గా ఊరేగిస్తారు,

శ్రావణ మాస చివరి సోమవారం భారీ ఎత్తున నిర్వహించే “సలాది నొ మెలో” ఉత్సవానికి దాదాపు మూడు లక్షలమంది యాత్రిక భక్తులు హాజరై పాల్గొంటారు, బిల్వ పత్ర(మారేడు దళ)పూజ రోజున భక్తులు పూజారికి సహకరిస్తూ లక్ష పత్ర పూజ ఘనంగా చేస్తారు మృత్యుంజయ జపాన్ని ఎంతో భక్తి శ్రద్ధలతో భక్తులు ఆచరిస్తారు,, చిన్న పిల్లలకు పుట్టు వెంట్రుకలు ఇక్కడే వేడుకగా తీయించటం ఒక ప్రత్యేకత,

రాజస్థాన్

134 అచలేశ్వర మహా దేవాలయం రాజస్థాన్

రాజస్థాన్ సిరోహి జిల్లా అచల్ గర్ కోట కు సమీపం లో శ్రీఅచలేశ్వర మహా దేవాలయం క్రీ.శ.9 వ శతాబ్దం లో నిర్మింపబడిన దేవాలయం. అచల్ గర్ కోటను నిర్మించిన పారమార్ రాజు లు కట్టించిన ఆలయం. 1452మహా రాణా కుంభ దీనిని పునర్నిర్మించి

మరమ్మత్తులు చేశాడు. అచల అంటే కదలని ఈశ్వర్ అంటే శివుడు. శివుని పాద మడమ గుర్తు పై నిర్మించబడిన ఆలయం గా స్థానికుల విశ్వాసం. దీనినే శివలింగం గా మలచి పూజిస్తారు. ఆలయం న్యూక్లియర్ రియాక్టర్ డోమ్ లాగాఉన్నదాన్ని శివుని ఆకారంగా, పైభాగం సృష్టికి కారణమైన శక్తి స్వరూపిణి రూపంగా భావిస్తారు.

దక్షిణాన అగ్ని గుండం ప్రక్కన ఆలయం ఉంటుంది. శివవాహనమైన నంది చిన్నవిగ్రహాలు చాలా ఉంటాయి. అందులో నాలుగు టన్నుల బరువుతో బంగారం, వెండి, రాగి, జింకు, కంచు పంచ ధాతువులతో నిర్మించబడిన నంది విగ్రహం మిక్కిలి

ఆకర్షణీయం. ఆలయం పై ముస్లిం దండయాత్ర లను నిరోధించటానికి ఈ నందీశ్వరుడు లక్షలాది తేనెటీగలను వారిపై ఉసిగొల్పి ఆలయం విధ్వంసం కాకుండా కాపాడుతాడు అని అచంచల విశ్వాసం.

ఇక్కడే స్వాటిక విగ్రహాలున్నాయి. అందుకని ఈ విగ్రహాలు సహజ కాంతిలో కాంతి నిరోధకం గా(ఒపెక్) ఉండి,వాటిపై కాంతి ప్రసరింప జేస్తే స్వాటిక పార దర్శకమై (ట్రాన్స్ లుసెంట్) గా కనిపించటం మరో విశేషం.

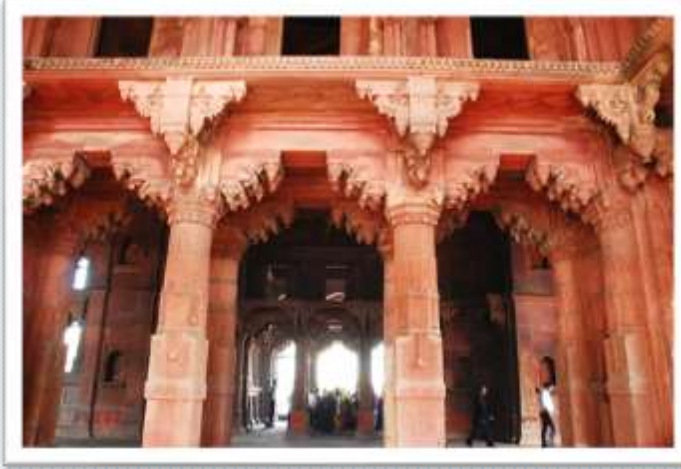

ఆలయం లో ఉన్న గొయ్యి నరకానికి ద్వారం గా భావిస్తారు. ఆలయం ప్రక్కనే మూడు ఎద్దుల అద్భుతమైన కొలను మూడు దున్నపోతుల శిల్పాలు మనోహరంగా ఉంటాయి, నీటి తూము గుండా ప్రవహించే నెయ్యి ని ఆపటానికి ఈ దున్నులు అడ్డుపడితే, రాజా అది పాల్ వాటిని కాల్చి చంపి ప్రవాహాన్ని

పునరుద్ధరించాడని స్థానిక కథనం.

ఆలయ మరమ్మత్తుల పేరిట జరిగే పనులన్నీ ఆలయ శోభను తగ్గిస్తున్నాయి. అయితే ఈ మార్బుల్ మరమ్మత్తులు ఆలయం పాడై పోకుండా కాపాడుతూ చెడులో మంచి గా ఉంది..1979 లో సిరోహి రాజ్య యువరాజు ఆలయ పునర్నిర్మాణ పనులను పర్య వేక్షిస్తుండగా సున్నంలోపల మార్బుల్ కనిపించింది. రాజకుమారుడు పాలరాతి పనులలో అత్యంత సమర్థులను పిలిపించి ఆలయానికి పూర్వ శోభ వచ్చేట్లు మార్బుల్ తో తీర్చి దిద్దించాడు. గర్భ గుడి పనులు చేస్తుండగా అది మార్బుల్ స్లాబ్ లతో నిర్మించ బడినది కాదనీ, అతిపెద్ద పాలరాతి తో చేయబడినట్లు గ్రహించారు. ప్రదక్షిణమార్గం అంటే పరిక్రమ కూడా బయట పడింది. వసారాలో వెనుక భాగం లో, ఎడమవైపునా ఉన్న చాముండి దేవి విగ్రహాలు కనిపించాయి. అవి పవిత్ర ఎరుపురంగు శిలా స్పటిక నిర్మితాలు. ఈ విగ్రహాలు రిపేర్ పని ప్రారంభించక ముందు నిత్యార్చన వైభవం లో ఉండేవని తెలిసింది.

135 శ్రీ భండ దేవా శివాలయం రాంఘర్

తూర్పు రాజస్థాన్ లో బరాన్ జిల్లా బరాన్ కు 40 కిలోమీటర్ల దూరం లో రాం ఘర్ బిలం వద్ద శ్రీ భండ దేవ శివాలయం ఉంది, ఒక ఉల్కా

పాతం వలన ఏర్పడిన బిలం ఇది, ముఖ్య ఆలయం మధ్య ప్రదేశ్ ఖజురాహో నిర్మాణ శైలిలో నిర్మించబడింది, అందుకని దీనికి “చిన్న ఖజురాహో “ అనే పేరొచ్చింది, 750మెట్లు ఎక్కి కొండమీద ఉన్న ఈ ఆలయాన్ని చేరుకోవాలి, కిశ్చై అని అయ్యవారిని అన్నపూర్ణ అని అమ్మవారిని పిలుస్తారు, ఝాలాఝాలీ అనే రాజు కట్టించిన ఆలయం, 1771 నుండి 1838లో బ్రిటిష్ వారు జోక్యం చేసుకొనే వరకు ఝాలావర్ రాజ్యాన్ని ఈ వంశ రాజులు పాలించారు, కార్తీక పౌర్ణమి నాడు పెద్ద ఉత్సవం నిర్వహించి దేవీ దేవతలను కొలుస్తారు,

ఆలయ శిలా ఫలకం పై దీని వివరాలు లిఖించబడి ఉన్నాయి, అందులోని విశేషాలు, “శైవం లో తాంత్రిక శైవానికి సంబంధించిన ఆలయం ఈ భండ దేవా శివాలయం, ఆలయ నిర్మాణం నగర శైలి లో ఉన్నది, మాల్యదేశాన్ని ఏలిన నాగ వంశరాజు రాజా మలయ వర్మ ఈ ఆలయాన్ని 10 వ శతాబ్దం లో కట్టించాడు, ఈ

ఆలయం తాను శత్రు రాజులను

జయించినందుకు

గుర్తుగా తన

విజయాలకు కారణ

భూతుడై ఆశీర్వ

దించిన మహా శివునికి

అంకితంగా

నిర్మించానని తెలియ

జేశాడు.1162 లో మేద్

వంశరాజు రాజా త్రిప్ల

వర్మ ఆలయాన్ని పునర్నిర్మించాడు, ఆలయం లో సమావేశ మందిరంగా యక్ష, కిన్నర, కింపురుష, విద్యాధర జంటలు వివిధ భంగిమలలో ఆకర్షించే శిల్పాలున్న ఎనిమిది పెద్ద స్తంభాలపై నిర్మించబడిన విశాలమైన హాలు ఉంది,

136 బిసల్లేవ శివాలయం బిసల్పూర్

రాజస్థాన్ లో టోంక్జిల్లా బిసల్ నది పై ఉన్న బిసల్పూర్ డాం దగ్గర బిసల్పూర్ లో బిసల్లేవ శివాలయం ఉన్నది. దీనిని గోకర్ణేశ్వరాలయం అంటారు. 12 వశతాబ్దిలో చహమాన రాజు నాలుగవ విగ్రహరాజు నిర్మించిన ఆలయం రాజు కు బిసల్లేవ్ అనే పేరున్నది అందుకనే బిసల్లేవ్ శివాలయం అంటారు. బిసల్పూర్ ను. విగ్రహరాజులు

నిర్మించారుకనుక విగ్రహరాజు దేవాలయం అనీ అంటారు. విశాల దేవుడు అనే బిసల్లేవ మహారాజు 1150నుండి 1164 వరకు పాలించాడు,కనుక బి(వి)శాల దేవ దేవాలయం అంటారు. ఆలయ ప్రాంగణం లో కొంత భాగం బిశాల డాం రిజర్వాయర్ లో మునిగి ఉంటుంది. 1990 లో డాం కట్టేటప్పుడు నీటి మట్టం బాగా ఎత్తు గా ఉండేది. కొండపైన ఉన్న ఈ ఆలయన్నుంచి చూస్తే బనస్, దాల్ నదుల సంగమం ఆకర్షణీయంగా దర్శనమిస్తుంది. పురాతత్వ శాఖ ఈ ఆలయాని జాతీయ స్మారక చిహ్నంగా భావించి రక్షిస్తోంది

గర్భాలయం, శిఖరం, అంతరాలయం, చతురస్ర మండపం, అర్ధ చంద్రాకార డోమ్, ముందు ప్రాంగణం తో ఆలయం శోభాయమానంగా ఉంటుంది. గర్భగుడిలో శివలింగం, ఆలయ స్తంభాలపై చెక్కబడిన పుష్పలతలు చూడతగినవి.

137 ఏకలింగ దేవాలయం కైలాస్ పూరి (ఉదయపూర్)

రాజస్థాన్ ఉదయపూర్ లో మేవార్ రాజ వంశీకుల ఇలవేలుపు ఏకలింగ స్వామి దేవాలయం ఉంది. 15 వ శతాబ్ది గ్రంథం “ఏక లింగ మహాత్మ్యం” ప్రకారం ఈ ఆలయాన్ని 8 వ శతాబ్ది రాజు బోప్పా రావల్ నిర్మించాడు. ఢిల్లీ సుల్తానుల దురాక్రమణ దాడులలో అసలైన దేవాలయం, లింగం ద్వంసమైనాయి. 14 వ శతాబ్దం లో రాజా హమీర్ సింగ్ ఆలయాన్ని పునర్నిర్మించాడు. 15 వ శతాబ్దం లో కుంభ రాణా మహారాజు మరల ఆలయాన్ని పునర్నిర్మిస్తూ, విష్ణు దేవాలయం కూడా కట్టించాడు. 1460 లో కుంభ రాణా వేయించిన శాసనం లో “నేను ఏకలింగ స్వామికి వ్యక్తిగత దాసాను దాసుడను “అని రాయించాడు.

15 వ శతాబ్దం లో మాల్యా సుల్తాన్ ఘియత్ ఖాన్ మేవాడుపై దాడి చేసి ఏకలింగ దేవాలయ విధ్వంసం చేశాడు. 1473-15 09 కాలపు రాజైన కుమ్భరాణా కుమారుడు రాణాజైమాల్, ఖాన్ ను ఓడించి బంధించి, తగిన శుల్కం పొంది విడుదల చేశాడు. ఈ ద్రవ్యం తో ఏకలింగ దేవాలయ సముదాయాన్ని మళ్ళీ కట్టించి లింగ ప్రతిష్ఠ చేశాడు. పూర్వం ఈ దేవాలయం పాశుపత అనుయాయుల అధీనం లో ఉంటే తర్వాత నాథ

సంప్రదాయుల అధీనం లోకి వచ్చింది. 16 వ శతాబ్దిలో రామనందిల పరమైంది.

138 చోముఖ బైరవ దేవాలయం ఝున్ ఝును

ఫిబ్రవరి నెలలో అష్టమి తిది నాడు లేక జార్గాన్ నాడు వేలకు వేలుగా భక్తులు వచ్చి దర్శించే భైరవ దేవాలయమే రాజస్థాన్ లో ఝున్ ఝును వద్ద ఉన్న చోముఖి భైరవాలయం. చో ముఖి అంటే నాలుగు ముఖాల భైరవుడున్న దేవాలయం. భైరవుడు శివుని అవతారమే. ఆలయం లోని భైరవ మూర్తి నాలుగు ముఖాలతో పరమ భయంకరం గా కనిపిస్తాడు.

139 ఘుష్మేశ్వర జ్యోతిర్లింగ దేవాలయం

సవాయ్ మధోపూర్

12 జ్యోతిర్లింగ క్షేత్రాలలో చివరిది అయిన ఘుష్మేశ్వర జ్యోతిర్లింగా క్షేత్రం రాజస్థాన్ లోని సవాయ్ మధోపూర్ లో ఉంది. ఘుష్మేశ్వర జ్యోతిర్లింగాలయం మహారాష్ట్ర లో పిర్ మి నుంచి ఔరంగా బాడద్ వెళ్ళే మార్గం లోకూడా ఉన్నది. పై ఆలయం

గురించి అనేక కథలు గాధలు శివ పురాణం లో ఉన్నాయి. శివరాత్రినాడు లక్షలాది జనం, మామూలు రోజుల్లో వేలాది జనం దర్శించే ఆలయం ఘుష్మేశ్వర ఆలయం.

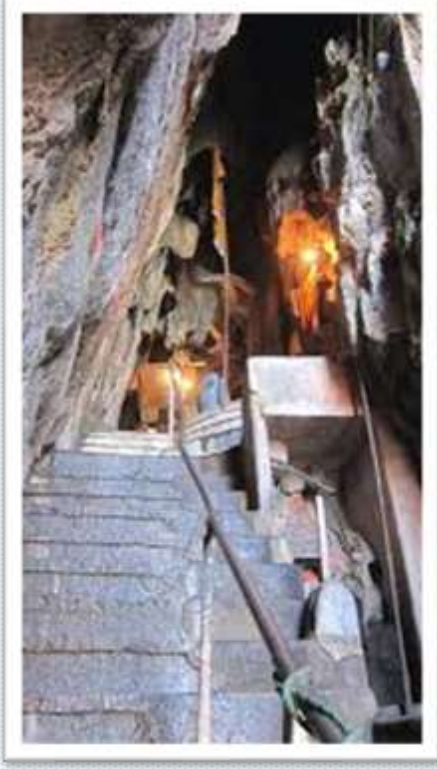
140 నల్లేశ్వర గుహాలయం ఆల్వార్

క్రీశ 6 -9 శతాబ్దాలలో సహజ సిద్ధ లింగం తో ఏర్పడిన గుహాలయమే ఆల్వార్ లోని నల్లేశ్వరాలయం. అందమైన ప్రకృతి మధ్యలోకొండల మధ్య ఉన్న ఆలయం. 18 వ శతాబ్దం లో సహజత్వానికి భంగం రాకుండా ఆలయాన్ని నిర్మించి నల్లేశ్వరాలయనిర్మాణం చేశారు ఋతుపవన కాలం లో ఇక్కడి ప్రకృతి శోభను తనివి తీర చూసి పులకించి ప్రకృతి సిద్ధంగా ఏర్పడిన నల్లేశ్వర స్వామి దర్శనం చేస్తారు భక్తులు.

141 పర హేద శివాలయం బన్స్ వారా

వెయ్యేళ్ళ చరిత్ర కలిగిన ఈ పర హేద శివాలయాన్ని దర్శించటానికి దేశం నలు మూలల నుంచి భక్తులు విశేషంగా వస్తారు. దీనికే భోగేశ్వర శివాలయం అనే పేరు కూడా ఉంది. రాజస్థాన్ లో బన్స్ వారాకు చాలాదూరం లో ఉన్న ఆలయం. ఆలయం ముందు శివుని వాహనం నందేశ్వరుని విగ్రహం అత్యంత ఆకర్షణీయం.

142 పరశురామ మహా దేవాలయం పాలి

రాజస్థాన్ లోని పాలి లో ఉన్న ఈ శివలింగాన్ని పరశురాముడు ప్రతిష్ఠించి నట్లు ప్రతీతి. తన పరశు అంటే గండ్ర గొడ్డలితో కొండ ను చేదించి గుహ ఏర్పరచి ఆలయం చేశాడు పరశురాముడు. ఆరావళి పర్వత శ్రేణులలో అత్యంత ఆకర్షణీయ ప్రకృతి పరిసరాలలో ఈ ఆలయం చూడటానికి అశేషంగా భక్తులు వస్తారు. సంవత్సరం లో రెండు రోజులు పెద్ద ఎత్తున ఇక్కడ ఉత్సవాలు నిర్వహిస్తారు, ఈ ఉత్సవాలు ఆగస్ట్ నెలలో శ్రావణ శుద్ధ షష్ఠి, సప్తమి నాడు జరుగు తాయి.

హర్యానా

143 భూతేశ్వరాలయం జిండ్(హర్యానా)

లక్కలేనన్ని శివాలయాలున్న 48 కోశ కురుక్షేత్ర పరిక్రమ లో భాగం గా హర్యానా జిండ్ లో ఉన్న భూతేశ్వరాలయం ఉన్నది. హర్యానా పాలకుడు రఘు వీర సింగ్ కట్టించిన ఆలయమే భూతేశ్వరాలయం, ఆలయం చుట్టూ విశాలమైన సరస్సు ఉంది.అందువలన రాణీ తలాబ్ అనే పేరు కూడా వచ్చింది, త-లాబ్ అంటే హిందీలో కొలను అని అర్థం,

సంవత్సరం పొడవునా ఆలయం భక్తుల రద్దీ తో ఉంటుంది, దగ్గరలో హరి కైలాస దేవాలయం, సూర్య కుండం, జావాల మలేశ తీర్థం దర్శింప తగినవి, గురు తేజ్ బహదూర్ స్మృతి చిహ్నమైన గురుద్వారా కూడా సమీపం లో ఉంది. మహారాజ రఘు వీర్ సింగ్ మహా రాణి ప్రతి రోజు రాత్రి వేళ సురంగ్ శిథిలాలు దాటి ఇక్కడికి వచ్చి ఈ సరస్సు లో స్నానం చేసింది, అందుకనే ఈ కోలనుకు రాణి తలాబ్ అనే పేరొచ్చింది, ఇది గోహనా రోడ్ పై ఉన్నది, దీనిని 'లైఫ్ లైన్ ఆఫ్ ది ఎస్సెంట్ సిటీ "అంటారు, ప్రభుత్వ ఆసుపత్రి, పోలీస్ స్టేషన్ వగైరా అన్నీ అతి దగ్గరలోనే ఉన్నాయి,

144 మార్కండేయ మహా దేవాలయం చామోర్లి

హర్యానా కురుక్షేత్ర జిల్లా సహబాద్ మార్కండేయ టౌన్ దగ్గర చామోర్లి లో మార్కండేయ మహా దేవాలయం మృకండ మహర్షి కుమారుడైన మార్కండేయ మహర్షి ఆనవాలుగా ఉన్నది, మార్కండేయ నదీ తీరం లో ఉన్న ఈ ఆలయానికి విశేష ప్రఖ్యాతి ఉన్నది, ఈ నది గగ్గర్ నదికి, పురాణ ప్రసిద్ధ సరస్వతి నదికి ఉపనది, మార్కండేయ మహర్షి నాటి రుషి వాటికలు ఇప్పటికీ దర్శనమిస్తాయి, ఆలయ గోడపై శివుడు మార్కండేయులను యమ పాశం నుంచి రక్షించే దృశ్యం పరమాద్భుతంగా ఉంటుంది,

మార్కండేయునికి 16 వ ఏట మృత్యు గండం ఉన్నదని దేవతల ఆజ్ఞతో అనుక్షణం శివలింగానికి అభిషేక పూజాదులు చేసేవాడు, 16 వ ఏడు రాగానే యమభటులు ప్రాణం హరించ టానికి వచ్చి విఫలురవగా, సాక్షాత్తు యముడే

మార్కండేయుని ప్రాణాలను లాక్కుని వెళ్ళటానికి రావటం ఆయన శివ లింగాన్ని గట్టిగా కావలించు కొని ఉండటం శివలింగం లో నుంచి శివుడు ప్రత్యక్షమై యముడిని కాలితో తన్నటం అతడు విధిలేక పారిపోవటం మనకు తెలిసిన విషయమే. శివానంద లహరి లో శంకరాచార్య స్వామి కథనం కూడా, ఇక్కడే మార్కండేయమహర్షి మహా మృత్యుంజయ స్తోత్రం ఆశువుగా చెప్పాడు, మార్కండేయ పురాణం, భాగవతం మహా భారతం లో కూడా ఈ గాథ ఉన్నది, ప్రతి ఆదివారం, శ్రావణ మాసం లలో భక్తులు విశేషంగా దర్శించే ఆలయం ఇది అంబాలా - డిల్లీ గ్రాంట్ ట్రంక్ రోడ్ పై అంబాలాకు 20 కిలోమీటర్ల దూరం లో ఈ ఆలయం ఉన్నది

145 సిద్ధేశ్వర మహా దేవాలయం నైమిశారణ్యం

నైమిశారణ్యం లో చక్ర తీర్థం దగ్గర శ్రీ సిద్ధేశ్వర మహా దేవాలయం ఉంది. ఈ స్వామిని పూజిస్తే తీరని కోరిక ఉండదు అని నమ్మకం

146-సిద్ధేశ్వర మందిరం -

ద్వారక

గుజరాత్ ద్వారక వద్ద మరొక సిద్ధేశ్వరాలయం ఉన్నది, ఇది స్వయంభు లింగం అని ప్రసిద్ధి, ఇక్కడే ద్వారకాదేశ్వరుడైన శ్రీ కృష్ణ విగ్రహం సముద్రం లో కలిసి నట్లు పురాణ కథనం, ఈ ఆలయ సమీపం లోనే భూతేశ్వరాలయం తో పాటు పెద్ద బావి ఉన్నది.

డిల్లీ

147 గౌరీ శంకర దేవాలయం డిల్లీ

డిల్లీ లో చాందిని చౌక్ రోడ్ లో దిగంబర జైన దేవాలయానికి సమీపం లో ఉన్న గౌరీ శంకర దేవాలయం 800 ఏళ్ళ ప్రాచీన దేవాలయం, ఒక సైనికుడు యుద్ధం లో గాయపడగా, గాయాలనుండి రక్షిస్తే శివుడికి ఆలయం నిర్మిస్తానని మొక్కుకున్నాడు. అతడు సురక్షితుడు అవటం అన్నమాట నిలబెట్టుకొని శివ లింగ ప్రతిష్ఠ చేసి, గౌరీ శంకర ఆలయం కట్టించటం జరిగింది, గౌరీ దేవితోపాటు వినాయక, కార్తికేయ విగ్రహాలనూ ఏర్పాటు చేశాడు, శివలీలలు గోడలపై ఆకర్షణీయంగా ఉంటాయి,

148 శివ మందిరం డిల్లీ

డిల్లీ లో డిల్లీ గేట్ కు దగ్గరలో శ్రీ శివ మందిరం ఉంది. ఆలయం పై నీలి రంగు బృహత్ రూపం లో శివ విగ్రహం విశేష ఆకర్షణ, అమ్మవారు కాళికాదేవి, లోపల కాల బైరవ మూర్తి

ఉంటాడు, ఆయనకు మదిర అంటే మద్యం వైవేద్యం పెట్టటం రివాజు, ఆలయం ముందు వేప రావి చెట్లు పవిత్రతను పెంచుతాయి,

పశ్చిమ బెంగాల్

149 తారకేశ్వర దేవాలయం హుగ్లీ

పశ్చిమ బెంగాల్ హుగ్లీ నది తీరం లో ఉన్న తారకేశ్వర దే వాలయం భక్తుల మనో బీష్టా లను శీఘ్రంగా తీరుస్తుందని నమ్మకం, ఈ ఆలయ శివ విగ్రహం ఎక్కడో అరణ్యం లో రాజా విష్ణు దాస్ సోదరునికి కు దొరికిందని, ఆయన తెచ్చి ప్రతిష్ఠించి ఆలయ నిర్మాణం చేశాడని ప్రతీతి, శివుడు కలలో కనిపించి

ఆదేశించగా రాజా విష్ణు దాస్ ఇప్పుడున్న ఆలయం నిర్మించాడు, గుక్కెడు మంచి తీర్థం కూడా త్రాగ కుండా ఈ ఆలయం లో ఉపవాసం తో స్వామిని పూజిస్తే తారకేశ్వరుడు కోరిన కోరికలను తప్పక తీరుస్తాడని విశ్వాసం

మధ్య ప్రదేశ్

150 పశుపతి నాథ దేవాలయం మంద సార్

మధ్య ప్రదేశ్ మందసార్ లో శ్రీ పశుపతి నాథ దేవాలయం విశేషమైనది, భారత దేశం లో ఇదొక్కటే పశుపతి నాథ దేవాలయం, నేపాల్ లో ఖాట్మాండ్ లో పశుపతి నాథ ఆలయం ఉన్నది, శైవం లో పశుపతి నాథ విధాన పూజకు ఈ ఆలయం ప్రసిద్ధి.. శివనా

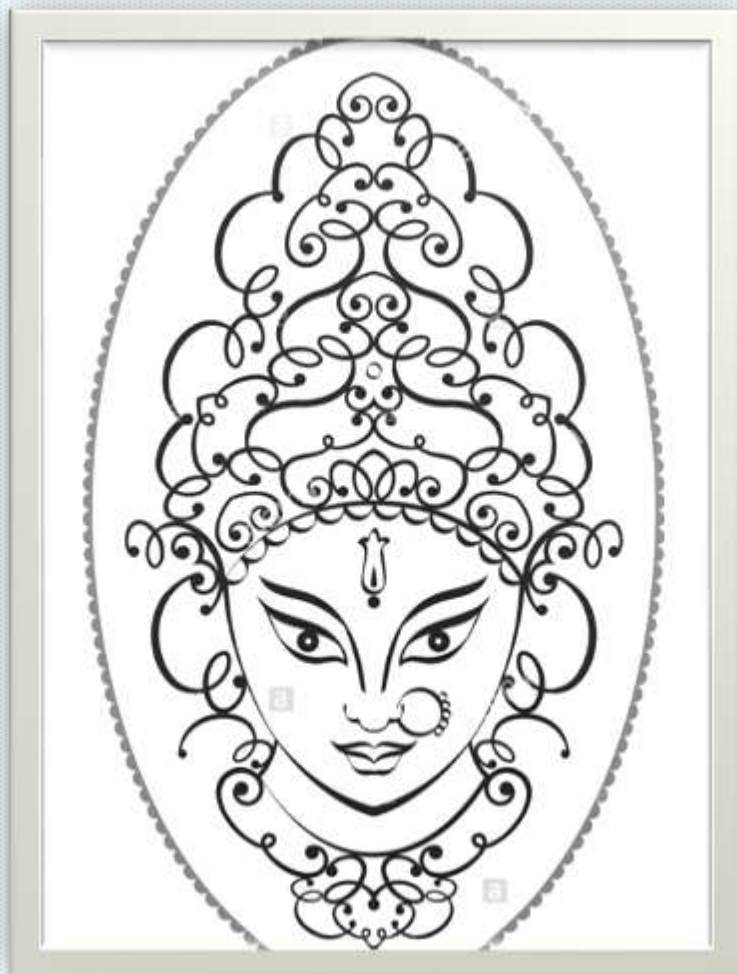
నదీ తీరం లో ఎనిమిది ముఖాల శివ లింగం ఇక్కడి ప్రత్యేకత, క్రీ శ,5 లేక 6 శతాబ్దాలలో నిర్మించిన ఆలయం,. అప్పుడు ఈ ప్రాంతానికి దశపురం అని పేరు. రాజస్తాన్ సరిహద్దు కు దగ్గర లో చారిత్రాత్మక మాల్యా ప్రాంతం లో ఇండోర్ కు 200 కిలోమీటర్ల దూరం లో ఉన్నది, గుప్త రాజుల కాలపు శిల్ప శైలీ నిర్మాణం కనిపిస్తుంది,

రెండవ శతాబ్దినాటికే ఈ ప్రాంతం పర్యాటక కేంద్రం గా ఉండేది, కాళిదాస మహా కవి దశపుర మహిళలు పురుషుల మనసు లోబరచుకుని ముగ్గు లో దింప గలిగే నే ముఖ భంగిమలు ప్రదర్శించటం లో సిద్ధ హస్తులు అని పేర్కొన్నాడు.మొదటి శతాబ్ది పూర్వార్ధం లోనే ఈ ప్రాంతం సాంస్కృతిక వికాసం పొందినదిగా గుర్తింప బడింది, క్రీశ 404- 487కాలం లో సంస్కృతం లో

వాసుదేవ, శివులపై శ్లోక రచన జరిగింది, గుప్త రాజుల వర్ణనా ఉన్నది,. పశ్చిమ మధ్య ప్రదేశ్ తూర్పు రాజస్థాన్, ఉత్తర గుజరాత్ ప్రాంతాలలో అనేక దేవాలయాలు ఉండేవి, మందసార్ లోని ఆలయ నిర్మాణం మధ్యయుగ ప్రారంభ కాలపు పశ్చిమ శైలీ విధానం గా గుర్తించారు, గుప్త సామ్రాజ్య వైభవానికి ఇవన్నీ దృష్టాంతాలు,

నాలుగున్నర మీటర్లు అంటే 15 అడుగుల అష్టముఖ పశుపతి నాద శివ లింగం మొదటి శతాబ్దం లో అరుదైన విశేషం, ఈ భారీ లింగం శివానా నదిలో దొరికింది, దాన్ని జాగ్రత్తగా తెచ్చి ఇక్కడ ప్రతిష్ఠించారు, లింగం పై భాగం లోవరుసగా నాలుగు ముఖాలు,, క్రింది భాగం లో నాలుగు ముఖాలు చెక్కబడినాయి, ముఖాలపై ఉన్న మూడు శివ నేత్రాలు తెరచుకొని ఉండటం విశేషం, ప్రతి ముఖానికి ఒక్కొక్క రకమైన కేశాలంకరణ ఆనాటి పురుష కేశాలంకరణ లాగా ఉండటం మరో ప్రత్యేకత, ప్రతి రూపానికి నగలు, కర్ణాభరణాలు ఉండటం మరో వింత, ఇది స్థానిక శైవ విధానపు ఆహార్యం, భవ, పశుపతి, మహాదేవ, ఈశాన, రుద్ర, శర్వ, ఉగ్ర, ఆశని అనే 8 ముఖాలతో పశుపతినాడుడు దర్శనమిస్తాడు, సాధారణంగా అష్ట మూర్తి గా అందరూ పిలుస్తారు,

దర్శనీయ దేవీ ఆలయాలు

ఆంధ్రప్రదేశ్

శ్రీ దేవి ఆజ్ఞతో దేవీపురం లో వెలసిన శ్రీ చక్రాలయం

అక్కడ తొమ్మిది కొండలు మనోహరం గా కని పిస్తాయి వాటి మధ్య పచ్చని ప్రకృతి పరవశం కల్గిస్తుంది. ఆకు పచ్చని తోటలు కను విందు చేస్తాయి అక్కడే దేవీపురం ఉంది. ఇది ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లో విశాఖ కు అతి దగ్గరలో ఉన్న సబ్బవరం గ్రామానికి అయిదు కిలోమీటర్ల దూరం లో ఉంది. ఇక్కడే “సహస్రాక్షి

“నామం తో శ్రీ రాజ రాజేశ్వరీ దేవి ఆలయం వెలసింది. ఆలయం అంతా శ్రీ చక్రం గా నే ఉండటం పరమ విశేషం. ఇంత పెద్ద శ్రీ చక్రాలయం ప్రపంచం లో ఇంకెక్కడా లేకపోవటం మరో విశేషం.

శ్రీ చక్రాలయం నిర్మాణానికి ఒక కద ఉంది. శ్రీ నిష్ఠల ప్రహ్లాద శాస్త్రి గారు న్యూక్లియర్ ఫిజిక్స్ లో డాక్టరేట్ చేసి, బొంబాయి లోని టాటా ఇన్ స్టి ట్యూట్ లో శాస్త్ర వేత్త గా ఉన్నారు. ఒక సారి శాస్త్రి గారు హైదరా బాద్ వచ్చి బిర్లా మందిరానికి వెళ్లి శ్రీ బాలాజీ ని దర్శించారు. ఒక ప్రశాంత మైన చోట కాసేపు ధ్యానం లో గడిపారు. అప్పుడు శ్రీ వెంకటేశ్వర స్వామి శ్రీ త్రిపుర సుందరీ మూర్తిగా దర్శనమిచ్చారు. తనకు “ఒక మంచి

ఇల్లు” కట్టించమని శాస్త్రి గారిని ఆదేశించి అంతర్ధానమై పోయారు. ఇదేదో తమాషా అని పించింది ఆయనకు. కాని అమ్మ వారు ఆయన్ను వదలలేదు. మరో మారు ఇలానే ప్రత్యక్షమై “నువ్వే ఈపని చేయాలి నీ వల్లనే, నా ఆశీర్వాదం తో ఈ ఆలయ నిర్మాణం పూర్తి కావాలి శాస్త్ర

పద్దతి లో ఆగమ శాస్త్రాను సారం గా సర్వ సుందరం గా శ్రీ దేవీ ఆలయాన్ని నిర్మించి ప్రజలకు ఉపకారం చెయ్యి “.అని ఒకరకం గా ఆజ్ఞాపించింది. అంతే శాస్త్ర గారు వెంటనే నిర్ణయం తీసుకొన్నారు. కార్య క్రమానికి ఉపక్రమించారు. ఉద్యోగానికి సంకోచం లేకుండా రాజీ నామా చేసేసి స్వగ్రామం విశాఖ పట్నం వచ్చేశారు.

శ్రీ దేవీ ఆలయం నిర్మించే సంకల్పం తో నిష్ఠల శాస్త్ర గారు 1982 లో 108 మంది రుత్విక్కులతో, 16 రోజులు దేవీ యాగాన్ని పరమ నిష్ఠ తో చేశారు.

వదాన్యులైన దాతలు వీరి అమోఘ సంకల్పానికి స్పందించి ఆలయ నిర్మాణానికి మూడు ఎకరాల స్థలం రాసిచ్చారు. ఈ స్థలమే పైన పేర్కొన్న తొమ్మిది కొండల మధ్యన ఉన్న ప్రదేశం. ఈ ప్రదేశం లో తగిన చోట ఆలయాన్ని నిర్మించాలని శాస్త్రగారు నడిచి పరిశీలిస్తుంటే, ఒక రోజు అగ్ని గుండం లో మెరుపు లతో మెరిసే శరీరం తో పదహారేళ్ళ బాలిక లాగా శ్రీ దేవి దర్శన మిచ్చింది. పరవశంతో శాస్త్ర గారు అమ్మ ను అర్పించారు. అక్కడే తనకు “ఇల్లు “కట్టమని దేవి ఆజ్ఞాపించింది. ఆ ప్రదేశం లో త్రవ్వితే అగ్నిలో కాల్చిన గుర్తులున్న పంచ లోహ శ్రీ చక్రమేరువు లభించింది. దీన్ని గురించి వాకబు చేయగా ఇక్కడే 250 ఏళ్ళ క్రితం ఒక గొప్ప యజ్ఞం జరిగి నట్లు, ఆ యజ్ఞం పూర్తి అవగానే ఆ శ్రీ చక్రమేరువు ను భూమిలో నిక్షిప్తం చేసి దానిపై కామాఖ్య పీఠం ప్రతిష్ఠించి నట్లు తెలిసింది,. ఇంకొంచెం ఎత్తు గా ఉన్న కొండ పైన శివాలయం కట్టించారు.

ఇప్పటి శ్రీ దేవీ ఆలయం లో శ్రీ చక్ర మేరునిలయం పొడవు 108 అడుగులు వెడల్పు 108 అడుగులు, ఎత్తు 54 అడుగులు. కొలతలతో నిర్మించారు. ఆది శంకరాచార్యుల వారి “సౌందర్య లహరి “లో వర్ణించిన రీతిలో, శ్రీ లలితా సహస్ర నామ స్తోత్రాలలో వాగ్దేవతలు వర్ణించి నట్లు గా ఆలయాన్ని నిర్మించారు. 1990 లో

మూల విరాట్ అయిన “సహస్రాక్షి “విగ్రహ. ప్రతిష్ఠాగమోక్షం గా జరిగింది. శ్రీ చక్రాలయం మూడో అంతస్తులో అంటే “బిందు స్తానం “లో శయనించిన సదా శివుని మీద కూర్చున్న అమ్మ వారి నిలు వెత్తు విగ్రహం జీవ కళ ఉట్టిపడి కళ్ళను ప్రక్కకు తిప్పలేనంత మనోహరం గా ఉంటుంది. ఆమె చుట్టూ కింది అంతస్తులలో నక్షత్రాల వంటి ఆవరణలు, వాటిల్లో అమ్మవారి పరివార దేవతల విగ్రహాలు చూపరులను ఆకర్షిస్తాయి.

నిష్ఠల ప్రహ్లాద శాస్త్రి గారికి అమ్మ వారు ధ్యానం లో దర్శన మిచ్చిన విధం గానే “దేవీ ఖడ్గమాల”దేవతలకు రూప కల్పన చేసి,, గంధర్వ మాతృ మూర్తులుగా 68 విగ్రహాలను భూమి మీద, 10 విగ్రహాలను మొదటి అంతస్తులో,, 10 విగ్రహాలను రెండో అంతస్తు లో సిమెంట్ తో నిర్మించి నెలకొల్పారు. మిగిలిన వాటిని పంచలోహాలతో తయారు చేయించి మూడవ అంతస్తు లో “అష్ట దళ పద్మం “లో ఉంచారు. వీటితో బాటు భూమి మీదే బ్రాహ్మీ, మాహేశ్వరీ, కౌమారీ, వైష్ణవీ, వారాహీ, మాహాంద్రీ, చాముండీ, మహా లక్ష్మీ,, బాలాజీ, కాళీయ మర్దనం చేస్తున్న బాల కృష్ణుడు శిలా విగ్రహాలను ప్రతిష్ఠించారు. వీటికే భక్తులు భక్తి తో అభిషేకం నిర్వహిస్తారు..

శ్రీ దేవీ భాగవతం లో వర్ణించిన విధం గా శ్రీ దేవీ పురాన్ని “మణి ద్వీపం “గా అమ్మ అనుగ్రహం తో నిర్మించాలని శాస్త్రి గారి సంకల్పం త్వరలో నెరవేరాలని శ్రీ దేవి ని ప్రార్థిద్దాం, శాస్త్రి గారిని అందరు గౌరవం గా “గురుజీ “అని సంబోధిస్తారు.

అరుణాచల ప్రదేశ్

అక్షయ గంగ పార్వతీ మందిరం

అరుణాచల ప్రదేశ్ అంటే సూర్యుడు మొదట ఉదయించే ప్రదేశం అని అందరికీ తెలిసిన విషయమే.. అందుకే దీన్ని “లాండ్ ఆఫ్ రైజింగ్ సన్ “అంటారు. మహా భారతం కల్పి పురాణాలలో అరుణా చల ప్రదేశ్ ప్రసక్తి ఉంది. ఇక్కడి హిమాలయాలను “ప్రభు శిఖరాలు “అని పిలుస్తారు. క్షత్రియ రాజులను

పరశురాముడు సంహారం చేసి తన పాపాలను ప్రక్షాళన చేసుకోవటానికి ఇక్కడికి వచ్చి వచ్చి స్నానం తో పునీతు డయ్యాడని ఐతిహ్యం. వ్యాస భగవానుడు ఇక్కడ కొంత కాలం తపస్సు ఆచరించడం చేసి చెబుతారు. రాజా భీష్మకుడు ఈ రాజ్యాన్ని ప్రతిష్ఠించాడు. శ్రీ కృష్ణుడు ఆయన కూతురు రుక్మిణీ దేవిని ఆమె కోరిక పై అగ్ని జ్యోతనుడనే బ్రాహ్మణుని రాయ బారం పంపితే ఇక్కడి నుంచే అపహరించి తీసుకొని వెళ్లి వివాహం చేసుకొన్నాడు.. ఈ రాష్ట్రం లో అనేక పుణ్య తీర్థాలు తో బాటు బౌద్ధారామాలు కూడా ఉన్నాయి పర్యాటక కేంద్రం గా విలసిల్లింది.

అక్షయ గంగ

శ్రీ. ష.8 వ శతాబ్దం కు చెందినా ఇక్కడి పార్వతీ దేవి మందిరం, అక్షయ గంగా, కల్కి పురాణం లో ప్రస్తావనకు వచ్చాయి, దక్ష యజ్ఞం లో తండ్రి చేత పరాభావింప బడి యోగాగ్ని చే దగ్ధమైన సతీ దేవి పార్ధివ శరీరాన్ని చూస్తూ దుఖం తో ఇక్కడే చాలా సేపు ఉండి పోయాడట. విష్ణు మూర్తి సుదర్శన చక్రాన్ని ఉపయోగించి సతీ దేవి శరీరాన్ని ముక్కలు ముక్కలు గా ఖండించి విసిరేశాడట. అందులో ఒక ముక్క ఇక్కడ పడిందట. అదే

జీవన గంగ అయి న ఒక సెలయేరు ప్రాంతం కావటం తో “అక్షయగంగ “అనే పేరు వచ్చిందట. ఇక్కడ ఒక సరస్సు కూడా ఉంది. దీనిని అనుకోని బ్రహ్మ పుత్రా నది ప్రవహిస్తోంది. భక్తులు అక్షయ గంగలోను, సరస్సు లోను స్నానాలు చేసి దగ్గర లోని పార్వతీ, శివ మందిరాలను దర్శించి పునీతులవుతారు.. పరశు రామ కుండం లో పుష్కమాసం లో మకర సంక్రాంతి మహా పర్వదినం నాడు వేలాది భక్తులు వచ్చి పుణ్య స్నానాలు చేసి పరశురాముని లాగా తమ పాపాలను ప్రక్షాళన చేసుకొంటారు.

అస్సాం

అస్సాం లో కామాఖ్య ఆలయం

అస్సాం అనగానే చిరపుంజీ లోని అధిక వర్ష పాతం తో బాటు కామాఖ్య దేవీ ఆలయం చటుక్కున స్మరణ కు వస్తాయి. అస్సాం రాజధాని గౌహతి లో ఈ ఆలయం ఉంది మహా శక్తి పీఠం గా పేరు పొందింది. బ్రహ్మ పుత్రా నదీ తీరం లో “నీలాచల పర్వతం “మీద కామాఖ్య ఉంది. ఈ శక్తి పీఠాన్ని సంప్రదాయం మేళ వించిన నిజమైన శక్తి పీఠం అంటారు. దీనికి ఒక కారణం ఉంది అసలు శక్తి పీఠం యొక్క మూలమే “యోని పూజ “అదే ఇక్కడ పూర్తిగా ఆచరింప

బడుతుంది. ఇక్కడ వామాచార బలి, కాల మంత్రం పూజలు యదా విధి గా జరుగుతాయి.

ఈ నీలా చల పర్వతం మీద గౌహతికి ఏడు కిలో మీటర్ల దూరం లో అమ్మవారి శరీర ఖండమైన “యోని “పడింది. అందుకే దీనికి అంతటి మహత్తు, ప్రాధాన్యం. ఇక్కడి శివుడిని “ఉమానందుడు “అంటారు. ఇక్కడ భక్తులే స్వయం గా పూజ చేసుకొనే వీలు ఉంది. జంతుబలి సర్వసాధారణం. అందులో మగ జంతువులనే బలి ఇవ్వటం ఆచారం కూడా.

కామాఖ్య ఆలయాన్ని గురించిన ఐతిహ్యం ఉంది. ఒకప్పుడు ఇద్దరు రాజకుమారులు ఇక్కడికి వేటకోసం వచ్చారట. అక్కడ ఒక వృద్ధురాలు కనీ పిస్తే దాహం వేసి నీళ్ళు పోయ్యమని కోరారు. ఆమె దగ్గరలో ప్రవహించే చిన్న నదిని చూపించి అక్కడికెళ్ళి దాహం తీర్చుకోమన్నది. ఆ స్థలం లోనే శ్రీ దేవి యోని భాగం పడింది కనుక ఆ ప్రదేశం చాలా పవిత్రమైనదని అక్కడే అమ్మవారికి ఆలయం నిర్మించమని చెప్పి అదృశ్యమైందట. రాజకుమారులకు అక్కడ యోని రూపం లో ఉన్న ఒక శిల కని పించింది. ఆ శిల చుట్టూ యెడ తెరిపి లేకుండా నీరు ప్రవహిస్తోంది..ఆశ్చర్య పడిన రాకుమారులు తమతో మాట్లాడినది పరమేశ్వరియే నని నిశ్చయించుకొని అక్కడే కామాఖ్య ఆలయం నిర్మించారట.

కామాఖ్య ఆలయం లో అమ్మవారికి నల్లని మనిషిని, కుక్కను, పిల్లిని, పందిని, గాడిదను, కోతిని మేక ను, పావురాన్ని బాలి ఇస్తారు. అన్నీ నల్లరంగులో ఉన్న వాటినే బలి ఇచ్చే ఆచారం ఇక్కడే కని పిస్తుంది. జంతు వధ ఇక్కడ నిషేధం కాదని గ్రహించాలి. అమ్మవారి శరీర భాగం పడిన ప్రదేశం కనుక దీన్ని” మహా స్మశానం “ అనీ అంటారు. అమ్మవారి యోని భాగం ఇక్కడ పడి నందువల్ల అమ్మ వారితో సదా శివుడు సదా కామ కేళి లో తేలి యాడుతూ ఉంటాడని నమ్మకం. అందుకే కామాఖ్య అయిందని అంటారు.

శ్రీ దేవి “యోని రాతి మీద చెక్క బడి ఉంటుంది. ఎప్పుడూ దాని చుట్టూ సన్నటి నీటి ఊట ఊరుతూ తడిగా కని పించే ఆలయం కామాఖ్య. పిల్ల వాడికి ప్రేమతో స్తన్యం ఇస్తున్న తల్లి విగ్రహం పడమటి ద్వారం వద్ద ఉంది. అమ్మ వారు ఈ ప్రాంతప్రజలకు కన్న తల్లి అని గొప్ప నమ్మకం.

బహిష్టు అయ్యే దేవత

అమ్మవారు సంవత్సరం లో జూన్ రెండవ వారం లో బహిష్టు అవుతుంది. అస్సామీ భాషలో దీనిని “అంబు బాషి “సమయం అంటారు. దేవాలయాన్ని ఈ నాలుగు రోజులు మూసేసి ఉంచుతారు. అయిదవ రోజు స్నానం తర్వాత ఆలయాన్ని తెరచి భక్తులకు దర్శనం కలిగిస్తారు. అంబు బాషి రోజుల్లో కామాఖ్య దేవాలయం తో పాటు మిగతా దేవాలయాలనన్నిటిని మూసి ఉంచటం

ఇక్కడి ఆచారం.

ఇక్కడ కొండమీద ఏడు ముఖ్య దేవీ ఆలయాలున్నాయి,. అవి తార, భువనేశ్వరి, చిన్నమస్త, భగళ, ధూమావతి కాళి,,బైరవి ఆలయాలు. ఇవికాక అయిదు-అమృతేశ్వర, కోటిలింగ,అఘోర, సిద్ధేశ్వర, కామేశ్వర స్వామి అనే శివాలయాలూ ఉన్నాయి. గౌహతికి 40 కి.మీ.దూరం లో “భగవతి “అమ్మవారి ఆలయమూ దర్శనీయ క్షేత్రమే ఇది చంద్ర శేఖర పర్వతం పైన ఉంది దీని దగ్గర శీతా కుండం ఉంది ఇక్కడే సర్వకాల సర్వా వస్త్రలలో “అగ్ని ప్రజ్వరిల్లుతూ” ఉంటుంది. ఇదొక మహిమాన్విత కక్తి పీఠం గా భావిస్తారు,

పచ్చి మాంసం తినే తామ్రేశ్వరీ దేవి ఆలయం

ఎలాగూ అస్సాం లో ఉన్నాం కనుక దగ్గరలో ఉన్న మరో రెండు దేవీ ఆలయాలను కూడా చూద్దాం. అస్సాం లో లిఖం పూర్ జిల్లా సాడియా అనే గ్రామం లో “తామ్రేశ్వరీ దేవి ఆలయం” ఉంది. పచ్చి మాంసం తినే అమ్మవారుగా ప్రసిద్ధి.. ఇక్కడ అమ్మవారిని “కేశి ఖాటి “అంటారు. అంటే పచ్చి మాంసం తినేది అని అర్థం. కాళికా దేవి

దర్శనీయ మహాదే(వ-వి)నాయక ఆలయాలు

అవతారం గా భావిస్తారు. మంగోలియా దేశానికి చెందిన చూటియా వంశ రాజులకు ఈమె ఆరాధ్య దేవత. ఇక్కడ రోగాలు బాగా ప్రబలినప్పుడు ఆరోగ్య వంతులైన వారిని కర్తకు కట్టి అమ్మ వారికి బలి ఇవ్వటం ఆచారం. దానితో వ్యాధులు పోతాయనే నమ్మకం. ఖైదీలను, నేరస్తులను, ఉరి శిక్ష పడ్డ వారిని అమ్మ వారి ముందు నిల బెట్టి బలి ఇవ్వటం ఇక్కడ మామూలు,. నరబలి మంగోలియన్ల ఆచారం అదే ఇక్కడ పాటిస్తున్నారు.

విషం హరించే మానసా దేవి ఆలయం

గౌహతికి దగ్గరలో నీలాచల పర్వతం మీద బ్రహ్మ పుత్రా నదీ తీరం లో కామఖ్యకు దగ్గరలో మానసా దేవి ఆలయం ఉంది, ఈ అమ్మవారిని పూజిస్తే విషం విరిగి పోతుందని విపతీతమైన నమ్మకం. మానసా దేవి శరీరం అంతా అంటే తలా కాళ్ళ పై సర్పాల రూపాలు చెక్క బడి ఉంటాయి. ఈమె సర్ప రాజైన వాసుకి కి సోదరి. జరత్కార మహర్షికి భార్య అని పురాణ కథనం

త్రిపుర

శ్రీ త్రిపుర సుందరీ ఆలయం

త్రిపుర రాష్ట్రం లో ఉదయపూర్ కు దగ్గరలో రాధా కిషోర్ పూర్ అనే గ్రామం ఉంది. ఇక్కడే త్రిపుర సుందరీ దేవి ఆలయం ఉంది. మహా శక్తి పీఠాలలో ఒకటిగా ప్రాముఖ్యం పొందిన ఆలయం ఇక్కడే అమ్మవారి కుడి పాదం పడటం వల్ల శక్తి పీఠమైంది. త్రిపుర రాజు దాని అగర్తలా నుండి 55 కి.మీ.దూరం లోను, ఉదయ పూర్ నుండి మూడు కిలో మీటర్ల దూరం లోను ఈ అమ్మవారి ఆలయం ఉంది. ఇది 16 వ శతాబ్దపు ఆలయం అని భావిస్తారు. దీనికి 'మాతా బారి' "దేవాలయమని, త్రిపుర సుందరి, త్రిపుర ఖైరవి, లలితాంబా అని అమ్మవారిని పిలుస్తారు, కొలుస్తారు. అమ్మవారి పీఠం తాబేలు అంటే కూర్మం ఆకారం లో ఉండటం విశేషం. అందుకని కూర్మ పీఠం లేక కూర్మ దేవాలయం అనే పేరు కూడా ఉంది. శివుడు త్రిపురాసుర సంహారం చేసి లోకాలను రాక్షస బారి నుండి రక్షించిన ప్రదేశం ఇది. అందుకే ఇక్కడి శివుడిని త్రిపురేశ్వరుడు

అంటారు.

శ్రీ త్రిపుర సుందరీ దేవి విగ్రహం సుమారు 7 అడుగుల ఎత్తులో ఉన్న భారీ విగ్రహం. ఈ విగ్రహానికి దగ్గరలో అమ్మవారిదే రెండడుగుల చిన్న విగ్రహం ఉంది. దీనిని "చోటే మా" అని భక్తులు పిలుస్తారు. దేవాలయానికి వెనుక కళ్యాణ సాగరం అనే పెద్ద సరోవరం ఉంది ఈ సరస్సు పెద్ద ఆకర్షణ గా నిలుస్తుంది టూరిస్ట్ స్పాట్. ఇందులో లొక్కలేనన్ని తాబేళ్లు చేపలతో బాటు కానీ పిస్తాయి. సహజం గా చని పోయిన ఈ తాబేళ్ళకు, చేపలకూ శాస్త్రోక్తం గా దహన సంస్కారాలు నిర్వహించటం ఇక్కడి ప్రత్యేకత.

త్రిపుర సుందరీ దేవిని కాళీ మాత గా కూడా ఇక్కడ పూజిస్తారు,. ఈ ఆలయం లో దీపావళి నాడు మహోత్సవం జరుగుతుంది, రెండు లక్షల కు పైగా మంది భక్తులు వివిధ ప్రాంతాల నుండి వచ్చి అమ్మవారిని దర్శించి తరిస్తారు. ఈ ఆలయం అంతా బెంగాలీ పద్ధతి లో నిర్మించ బడి ఉంటుంది. ఆలయం చిన్న కొండ మీద ఉంటుంది యెర్ర దుస్తులు ధరించిన పూజారులు పూజాదికాలు నిర్వహిస్తారు 1501 లో దేవా మాణిక్య వర్మ మహా రాజు ఈ ఆలయాన్ని నిర్మించి నట్లు తెలుస్తోంది. అమ్మవారిది యెర్ర రాయి విగ్రహామ్ కాస్టి శిల తో చేయ బడింది. చోటే మా అనే అమ్మవారి చిన్న విగ్రహాన్ని రాజు యుద్ధానికి వెళ్తున్నప్పుడు తీసుకొని వెళ్లి

నట్లు చెబుతారు అది జయ శూచకం అని ఆయన భావించాడట. అమ్మవారు కలలో కన్పించి త్రిపుర సుందరీ ఆలయాన్ని నిర్మించమని కోరిందట. అప్పటికే ఉదయ పూర్ లో విష్ణు ఆలయాన్ని కట్టించాడు రాజు. ఇప్పుడు సందేహం వచ్చింది మళ్ళీ మర్నాడు అమ్మవారు కన్పించి ఆలయం నిర్మించాల్సిందే నని ఆజ్ఞా పించిందట అప్పుడు శివ కేశవులకు అభేదం గా ఈ శక్తి పీఠం వెలసిందట దీనికి 500 ఏళ్ళ చరిత్ర ఉంది, ఆలయం చిన్నదే 24 చదరపు అడుగులవైశాల్యం తో 75 అడుగుల ఎత్తు తో ఉంటుంది. ఇక్కడి ప్రసాదం-ఆవుపాలను మరగకాచి గోధుమ రంగుగా మార్చి పంచ దార కలిపి చేసిన "దూద్ పేడ్ " ను భక్తులు పరమ పవిత్రం గా భావించి ఇంటికి తీసుకొని వెళ్తారు, యెర్ర గోగు పూలు అమ్మవారికి ప్రీతికరం గా భావించి సమర్పిస్తారు, జంతు బలి ఉంది మేక తలను సమర్పించే ఆచారం ఉంది,

కళ్యాణ సాగర్ సరస్సు సుమారు ఆరున్నర ఎకరాల సువిశాల మైన సరస్సు, ఈ సరస్సు నీరు కలుషితమై ఆవ్లాలు విపరీతం గా చేరటం వల్ల సరస్సులోని తాబేళ్లు చేపలు మరణించాయి ప్రభుత్వం వెంటనే స్పందించి సరస్సుకు గట్టి బందో బస్తు చేసి జాగ్రత్త పడింది.

జమ్మూ -కాశ్మీర్

వైష్ణవ దేవీ ఆలయం

జమ్మూ -కాశ్మీర్ రాష్ట్రం లో జమ్మూ కు 60 కిలోమీటర్ల దూరం లో వైష్ణో దేవి లేక వైష్ణవ దేవీ ఆలయం ఉంది. ఇది గుహాలయం. సృష్టి స్థితి లయం లకు మూలమైన ఆది పరాశక్తి ని మహా సరస్వతిగా, మహాలక్ష్మి గా, మహా కాళిగా నిరూపించే మూడు విగ్రహాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి. భక్తజనం పరమ ఉత్సాహం తో భక్తి భావనతో "జయ మాతాజీకి" అను కొంటు కష్టసాధ్యమైన ఈ పర్వతం ఎక్కతారు గుహ

చేరే వరకు దాదాపు మోకాలి మీదనే నడుచు కొంటు గుహ లోకి ప్రవేశిస్తారు. గుహకు చేరాలంటే చాలా దూరం నడవాల్సిందే. అన్ని శ్రమలకు ఓర్పుకొని అమ్మవారి ని దర్శించటానికి భక్తులు చేరుకొంటారు గుహలోకి చేర గానే తాము పడిన శ్రమ నంతా యిట్టే మర్చి పోయి అఖండ భక్తి భావం తో పులకించి పోతారు. అమ్మవారి కరుణ ను, ప్రేమను తలచుకొంటూ ఆనంద పరవశులవుతారు.

జీవితం లో ఒక్క సారైనా వైష్ణో మాతను దర్శించి తరించాలని అందరి కోరిక. లక్షలాది భక్తులు "త్రికూట పర్వతం"పైన ఉన్న ఈ గుహను సందర్శిస్తారు. అమ్మను దర్శించి ఆశీర్వాచనం పొందుతారు. గుహకు చేరే మార్గం లో బాణ గంగ, చణ పాదుక, హాతీ మాధా (ఎనుగు తల),చణ గంగా అనే ప్రదేశాలను అంచే లంచేలుగా దాటి వెళ్ళాలి. ఇవన్నీ పవిత్ర స్థలాల్. చరణ గంగ లో నీరు చాలా చల్లగా ఉంటుంది. అంత చల్లని ప్రదేశం లో దేవీ

దర్శనం కోసం భక్తులు అత్యంత శ్రద్ధతో వేచి ఉంటారు. రామాయణం లో స్వయం ప్రభ అనే తాపసి నివశించిన గుహ లానే ఈ గుహ ఉంటుంది. ఈ గుహ సమీపం లో రామ మందిరం ఉండటం ఆశ్చర్యమే.

భైరవుడు అనే రాక్షసుని సంహరించిన శ్రీ వైష్ణవీ దేవి అతనికి మోక్షాన్ని కూడా ప్రసాదించింది. భైరవాలయం కూడా దేవీ మందిరానికి కొంచెం దూరం లోనే ఉంది అమ్మను దర్శించిన తర్వాత భైరవ దర్శనం చేయటం పరి పాటి.

మహా మాయా దేవి ఆలయం

అరణ్యం లో పురాతన మహా మాయా, త్రిసందేశ్వరీ ఆలయాలున్నాయి వీటికి దగ్గరలో తావీ నది ప్రవహిస్తుంది. ఇక్కడే అమ్మవారి గొంతుక భాగం పడిందని ప్రతీతి అమరానాథుని తో బాటు అమర నాదేశ్వరీ దేవీ వెలసింది.

వైష్ణవ దేవి ఆలయ కథ త్రేతాయుగానికి చెందింది, దేవతలు రాక్షస బారి నుండి రక్షించుకోవటానికి తమ శక్తులు అన్నీ లన్ని కలిపి అమ్మవారి ని సృష్టించుకొన్నారు, ఆమెకు

తమ బాధ వివరించారు, అమె దక్షిణ భారత దేశం లో త్రికూట అనే పేరుతో రత్నసాగర్ కు కుమార్తె గా జన్మించింది, ఆమె శ్రీ మహా విష్ణు వంశ సంభూత కనుక వైష్ణవీ దేవి పేరుతో తో విరాజిల్లింది, ఆమె మహిమలకు సాధువులు యోగులు అందరు విని ఆమెఅనుగ్రహం కోసం దర్శించేవారు, ఒక సారి ఆమె తలదండ్రుల అనుమతితో సముద్ర తీరం చేరి మహా విష్ణువును శ్రీరాముని గా భావించి తపస్సు చేసింది రాముడు ప్రత్యక్షమై ఏ వరం కావాలని అడిగితే తాను రాముడిని ప్రేమించానని ఆయనే తన జీవిత సర్వస్వం అనే చెప్పింది, ఏక పత్నీ వ్రతుడైన రాముడు ఏమీ పాలు పోక ఆమె తపస్సును వ్రుధాకానీక ఆమె కు తానుకని పిస్తానని ఆమె గుర్తిస్తే ఆమె కోరిక నేర వేరుతుందని అభయమిచ్చాడు, రావణ రాజ్యమైన

లంకనుండి తిరిగి వచ్చిన తర్వాత రాముడు ఒక సాధువు వేషం లో ఈ త్రికూట కన్య దగ్గరకు వెళ్ళాడు ఆమె ఆయన్ను గుర్తించలేక పోయింది, అప్పుడు రాముడు అనుగ్రహించి తాను కల్కి అవతారం దాలుస్తానని అప్పుడు ఆమె ను వివాహం చేసుకొంటానని అభయ మిచ్చాడు, ఆమెను ఉత్తర భారత దేశం లోని మాణిక్య పర్వతాలలో ఉన్న త్రికూట గిరిపై ఉండి ధ్యానం చేయమని ఆమె వైష్ణవీ దేవి పేరుతో భక్తుల ను అనుగ్రహించమని ఆదేశించాడు,

సుమారు 700వళ్ళ క్రితం అమ్మ వారి గుహను శ్రీధర పండితుడు అనే ఆయన మొదటి సారిగా గుర్తించాడు, ఆ పరిస్థితి చూసి చలించి నీరు అన్నం ముట్టకుండా దీక్ష పూనాడు, వైష్ణవీ దేవి ఆయనకు కలలో కని పించి తాను ఆ గుహ లోనే ఉన్నానని చెప్పింది, ఇలా చాల సార్లు కలలో కన్పించిన తర్వాత ఆ గుహను చేరి వెతికాడు అప్పుడు ఇప్పుడున్న మూడు విగ్రహాలు కని పించాయి, అమ్మ

అనుగ్రహం గొప్పదని అందరికీ తెలియ జేశాడు, అప్పటి నుండి శ్రీధర పండితుడు అమ్మ వారి సేవలోనే ఆ గుహ లో ఉండి పోయాడు.

పశ్చిమ బెంగాల్

హిమాచల్ ప్రదేశ్

చాముండి దేవి ఆలయం

హిమాచల్ ప్రదేశ్ అంటేనే ఆహ్లాదకర మైన వాతావరణం. అక్కడి హిమగిరి సొగసులు, ఆపిల్ తోటలు కను విందు చేస్తాయి. హిమ సానువుల పాదాల చెంత శ్రీ చాముండీ దేవి ఆలయం ఉంది కాశ్మీర్ లోని కాట్రా నుంచి కాని, జమ్మూ నుంచీ, కాంగడా, జ్వాలా ముఖీ నుంచి కూడా ఇక్కడ కు చేరే అవకాశం ఉంది. బస్సు సౌకర్యం, ఆటో సౌకర్యమూ ఉంది.

చాముండీ దేవి ఆలయం దగ్గరే “వనగంగా నది “ప్రవహిస్తోంది.. ఆలయప్రాంతం అంతా బహు ఆహ్లాదం గా ఉంటుంది. ఆలయం లోని విగ్రహాలకు ఎప్పుడూ విభూతి పూత ఉంటుంది. ఇక్కడి స్వామి వారిని “ఆశుతోష్ శివ శంకర్ “అని

పిలుస్తారు. అమ్మవారిని చాముండా అని ఆప్యాయం గా పిలుస్తారు. ఊరి పేరు కూడా అమ్మవారి పేరు మీదుగానే “చాముండా “అని పిలువ బడుతోంది. వామా చార పరాయణులకు ఈ ఆలయం ఎంతో అనుకూల మైన ప్రదేశం. స్వామి చిన్నయా నంద ఇక్కడ కొంత కాలం తపస్సు చేశారు. రైల్ స్టేషన్ నుంచి ఆలయం ఆరు కిలో మీటర్లు ఉంది.

రేణుకా దేవి ఆలయం

హిమాచల్ ప్రదేశ్ లో శివాలీ పర్వతాలలో అతి సుందర ప్రకృతి దృశ్యాల మధ్య రేణుకా దేవి సరస్సు ఉంది. ఇది అతి పవిత్ర తీర్థ స్థానం గా పరిగణింప బడుతోంది.

శ్రీ మహా విష్ణువు అవతార మైన పరశురాముడు తల్లి రేణుకా దేవి తో ఈ స్థలం ముడి పడి ఉంది. పరశురాముడు తండ్రి జమదగ్ని మహర్షి ఆజ్ఞ తో తల్లి రేణుకా

దేవి శిరస్సును ఇక్కడే ఖండించాడు. పుత్రుని ధర్మ నిరతికి తృప్తి చెంది జమదగ్ని రేణుకా దేవిని బ్రతికించాడు. రేణుకా దేవి సరస్సును ఆనుకొనే రేణుక దేవి ఆలయం ఉంది. దీనితో పాటు చాలా దేవాలయాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి.

ఢిల్లీ నుండి అంబాలా మీదుగా “సహాన్” చేరుకోవాలి.. అక్కడికి రేణుకా దేవి సరస్సు 45 కిలో మీటర్ల దూరం లో ఉంది.

జ్వాలాముఖి ఆలయం

సతీదేవి శరీర భాగమైన “నాలుక” పడిన ప్రదేశం ఇది యాభై ఒక్క శక్తి పీఠాలలో ఇదొకటి. “ధ్యానా “అనే భక్తుడు తన శిరస్సు ను నరికి పశ్చిం లో పెట్టుకొని అమ్మవారికి నైవేద్యం పెట్టిన పవిత్ర స్థలమిదే, పంచోపచార, దశోప చార, షోడశోపచారాలతో అమ్మవారు నిత్యం పూజింప బడుతుంది. గర్భ సంబంధ మైన వ్యాధులున్న వారు అమ్మవారిని దర్శించి ఆ వ్యాధిని దూరం

చేసుకొంటారు. ఇక్కడి జ్వాలాముఖీ అమ్మవారిని దర్శిస్తే అన్ని రకాల వ్యాధులు నయమై పోతాయని భక్తుల అచంచల విశ్వాసం.

వజ్రేశ్వరీ దేవి ఆలయం

జ్వాలాముఖి కి 55 కిలో మీటర్ల దూరం లో “నగర్ కోట ధాం” ఉంది. ఇక్కడి అమ్మవారు వజ్రేశ్వరీ దేవి. ఇక్కడ రాక్షసులతో యుద్ధం చేస్తే ఒళ్లంతా రక్తం తో గాయాలయ్యాయి అమ్మవారి రక్తం కారి పోయింది. ఆ ప్రదేశం లో చన్నీటి తో కడిగి నెయ్యి రాసే ఆచారం ఇక్కడ ఉంది. 100 సార్లు అమ్మవారి విగ్రహాన్ని చన్నీటితో కడిగి తరువాత నెయ్యి రాస్తారు. ఈ కార్యక్రమానికి “లోస్త్రా “అని పేరు.. ఆమె శక్తి ఆరురకాలుగా విశదం అవుతుందని భక్తుల నమ్మిక. అవే -ఆజ్ఞాచక్ర, విశుద్ధ, అనాహత, మణి పూరక, స్వాదిష్టాన, మూలాధార చక్రాలు. ఈ ప్రాంతం లో ఏవైనా ఉపద్రవాలు సంభవించి నప్పుడు ఇక్కడి బైరవ విగ్రహం కళ్ళ నుండి నీరు, శరీరం నుండి చమటలు కారుతాయట.

గోవా

శాంత దుర్గాలయం

1713 లో నిర్మించ బడిన శాంత దుర్గాలయం భక్తుల కోరికలను అనుక్షణం తీరుస్తుంది అనే నమ్మకం కలది. ఇక్కడ మహా మాత పార్వతీ దేవి ఆలయం ఉంది. అమ్మవారి విగ్రహానికి ఒకవైపు శివుని విగ్రహం రెండో వైపు కేశవుని విగ్రహం ఉన్నాయి. ఇది పానాజీ నుండి 33 కిలోమీటర్ల దూరం లో ఉంది.

మహాలా దేవాలయం

విష్ణు మూర్తి మోహినీ రూపం లో వెలసిన క్షేత్రం ఇది. మార్దోవా కి దగ్గరలో ఉంది. మహా విష్ణువు అధి దేవత,. క్షీర సాగర మధనం లో లభించిన అమృతం కోసం దేవ దానవులు పోటీ పడితే మహా విష్ణువు మోహినీ దేవి అవతారం దాల్చి అమృతాన్ని దేవతలకు అంద జేసింది ఇక్కడే. అందుకే మోహినీ రూపం దాల్చిన విష్ణు మూర్తి విగ్రహం చూడ ముచ్చట గా ఉంటుంది.

పార్వతి అంశ తో వెలసిన మహా లక్ష్మీ ఆలయం

పాండా నుండి నాలుగు కిలో మీటర్ల దూరం లో బందోడ్ అనే ప్రాంతం లో ప్రశాంత వదనం తో మహాలక్ష్మీ దేవి ఆలయం ఉంది. ఇక్కడి అమ్మవారు ఈశ్వర ధ్యానం లో ఉండటం విశేషం. ఇది శక్తి పీఠం గా పేరొందింది,

హర్యానా

జ్వాలా మాలేశ్వరీ దేవి ఆలయం

హర్యానా రాష్ట్రం లో జింద్ జిల్లాలో జ్వాలా మాలేశ్వరీ దేవి ఆలయం ఉంది. కురుక్షేత్ర సంగ్రామం కాలం నాటి ఆలయం ఇది. పాండవులు ఇక్కడ జయంతి నదీ తీరం లో ఈ మందిరాన్ని నిర్మించి కురుపాండవ యుద్ధం లో తమకు విజయం సంప్రాప్తింప జేయమని దేవీ జయంతి ని ప్రార్థిస్తారట. అప్పుడు దేవిమెడలో జ్వాలా మాల తో ప్రత్యక్షమైందట.అందుకే ఈ మందిరాన్ని జ్వాలా మాలేశ్వరీ మందిరం అంటారు. ఢిల్లీ కి పన్నెండు కిలో మీటర్ల దూరం లో ఈ ఆలయం ఉంది,

కురుక్షేత్రం లోని సావిత్రి శక్తి పీఠం

హర్యానా లో కురుక్షేత్రం లో అంటే పూర్వపు స్థానేశ్వర్ నేటి తానేసార్ లో ఈ శక్తి పీఠంఉంది. దేవి కాళి మీన ఖండం పడిన చోటు ఇదే నంటారు. దేవిని సావిత్రి అని, శివుని స్థాణువు అని పిలుస్తారు.

మహా భారత ఉద్ధం లో భీష్మ పితామహుడు అంపశయ్య పై పడుకొన్న స్థలం ఇదే. ఇక్కడ వైశంపాయన సరోవరం చూడ ముచ్చటగా ఉంటుంది..

మాని మజ దేవీ ఆలయం

ఇది చండీ ఘడ్ కు చాలా దగ్గరలో ఉంది. ఇక్కడ అమ్మవారి శిరో భాగం పడిందని పురాణ కథనం. అందుకే శక్తి పీఠం గా వెలసింది ఇక్కడి అమ్మవారిని “మానసా దేవి “అని పిలుస్తారు

శివలాదేవి మందిరం

హర్యానాలోని గుర్గాం నగరం లో ఒక సరస్సు పక్కనే ఈ మందిరం ఉంది ఇది కూడా ఒక శక్తి పీఠం గా భావిస్తారు. వేలాది మంది భక్తులు భక్తి శ్రద్ధలతో దర్శిస్తారు. చైత్రమాసం లో ఇక్కడ ఉత్సవాలను ఘనం గా నిర్వహిస్తారు. ప్రతి నోమవారం ఇక్కడి వారికి పరమ పుణ్య దినమే. భక్తులు అమ్మవారికి తల నీలాలు సమర్పించే ఆచారం ఉంది

జయంతీ దేవి మందిరం

పూర్వం హిమాచల్ ప్రదేశ్ లో ఈ దేవీ ఆలయం ఉండేది. ఇప్పుడు హర్యానాలో చేరింది చండీఘడ్ పట్టణానికి పదమూడు కిలో మీటర్లదూరం లోనే ఉంది. ఇక్కడి జయంతీ నది తీరం లో ఆలయం ఏర్పడి భక్తులను విశేషం గా ఆకర్షిస్తోంది.

ఈ దేవి గురించి ఒక కథా ప్రచారం లో ఉంది, సుమారు అయిదు వందల యాభై ఏళ్ళ క్రితం

మొగలాయీ పాలనలోచండీఘర్ కు ఉత్తరాన హితనూర్ అనే చిన్న సంస్థానం ఉండేది, దాని రాజుకు ఇర్వి రెండు మంది సోదరులు, ఒకడు హిమాచల్ ప్రదేశ్ లోని కాంగ్రా రాజ కుమారిని పెళ్లి చేసుకొన్నాడు,

ఆమె జయన్తీదేవికి పరమ భక్తురాలు పెళ్లి అయినతర్వాత అత్తా వారింటికి వెడితే అమ్మవారికి దూరం అవుతానేమో నని దుఖించింది ఆమె మోర విన్న జయంతీ మాత ఆమె తో వస్తానని చెప్పింది పెండ్లి కొడుకు ఇంటికి మేనాలో వెడుతుండగా మధ్యలో మేనా విపరీతమైన బరువు గా తోచింది అప్పుడు అమ్మవారు పెళ్లికూతురితో మేనాలో వస్తోందని అర్థమైంది రాజు మాతకు ఆలయాన్ని కట్టిస్తానని మొక్కుకొని అలానే కట్టించాడు,

గుజరాత్

అరసురి అంబాజీ ఆలయం

గుజరాత్ అనగానే గాంధీజీ పుట్టిన పోర్బందర్, అనేక దండయాత్రలకు గురైన సోమనాద్ దేవాలయం ద్వారక, అక్షరధాం శబర్మతి ఆశ్రమం గుర్తుకొస్తాయి. కాని మహా శక్తి పీఠాలకు నిలయమైంది గుజరాత్ రాష్ట్రం.

ఇక్కడి ముఖ్య శక్తి పీఠం - అరసురి అంబాజీ దేవీ ఆలయం. బనస్కాంతా జిల్లాలో ఉంది. పాలన్ పూర్ నుండి 65 కిలోమీటర్ల దూరం లోను, మౌంట్ ఆబూ నుండి 45 కిలోమీటర్ల దూరం లోను ఈ ఆలయం ఉంది. గుజరాత్ - రాజస్థాన్ సరి హద్దు లో ఈ ఆలయం ఉంది. అమ్మవారి గుండె పడిన ప్రదేశం గా దీన్ని పేర్కొంటారు. ఇక్కడ అమ్మవారి విగ్రహం

ఉండదు. దానికి బదులుగా 51 బీజాక్షరాల ఫలకం ఉంటుంది. దీనితో బాటు శ్రీ చక్రమూ ఉంటుంది. రోజూ శ్రీ చక్రార్చన జరగటం విశేషం. ఇది నేపాల్, ఉజ్జయిని మోడల్ లో ఉంటుంది, చక్రం సామాన్య మానవుల కంటికి కనిపించదు.. అరసుర అనేది పెద్ద అటవీ ప్రాంతం చిన్న కొండ మీద ఆలయం ఉంటుంది, తంత్ర చూడామణి గ్రంథం లో దీని విశేషం చెప్ప బడింది. 999మెట్లు ఎక్కి అమ్మవారిని దర్శించాలి, నాలుగవ శతాబ్దం లో సూర్య వంశపు రాజు అరుణ సేన్ ఈ ఆలయాన్ని నిర్మించాడు,

మూడు కాలాలోను అమ్మవారిని మూడు రూపాలలో ఇక్కడ ఆరాధించటం మరో విశేషం. ఉదయంపూట అమ్మవారిని బాల రూపం అలంకారం తోను, మధ్యాహ్నం, సాయంకాలాలలో యువతిగా, అర్ధ నారీశ్వరి గా అలంకరించి పూజ చేస్తారు. నవరాత్రులలో వైభవం గా జాతర జరుగుతుంది. గుజరాత్ లోని ప్రతి చోటు నుంచి భక్తులు వచ్చి దర్శించు కొంటారు.

చంద్ర భాగా శక్తి పీఠం

గుజరాత్ లో సోమనాథ ఆలయానికి సమీపం లో చంద్రభాగా శక్తి పీఠం ఉన్నది. రావల్ రైల్వే స్టేషన్ కు సుమారు పది కిలో మీటర్ల దూరం లో ఇది ఉంది. జనాగడ విమానాశ్రయానికి సుమారు వందకిలో మీటర్లు. దీని దగ్గరే హిరా, కపిల, సరస్వతి నదులున్నాయి

చంద్రభాగ లో అమ్మవారి ఉదరభాగం పడిందని నమ్మకం. చంద్రభాగా దేవికి కూడా ఆలయం లేదు. ఇక్కడి శివుడిని “వక్ర తుండ “అని పిలుస్తారు. ఈ తీర్థాన్నే ప్రభాస తీర్థం అంటారు. ఇక్కడే శ్రీ కృష్ణ, బలరాములు తమ అవతారాలను చాలించారు.

రాజస్థాన్

పుష్కర గాయత్రీ ఆలయం

రాజస్థాన్ లో అజ్మీర్ కు వాయువ్య భాగం లో సుమారు పది కిలో మీటర్ల దూరం లో పుష్కర్ దగ్గర గాయత్రీ గిరి లో ఉన్న శక్తి పీఠం ఇది. పుష్కర్ అంటే ప్రతి ఏడాది జరిగే ఒంటిల పరుగు పందాలకు ప్రసిద్ధి అని అందరికీ తెలుసు. రవాణా సౌకర్యం బానే ఉంది.దీనినే “బ్రహ్మ పుష్కరిణి “అని కూడా అంటారు,

అమ్మవారి కంఠా భరణం ఇక్కడే పడిందని భక్తుల విశ్వాసం. ఇక్కడి అమ్మవారు గాయత్రీ దేవి,, దగ్గరలో సర్వానంద శివాలయం చాలా ప్రసిద్ధమైనది. సముద్ర మట్టానికి 1580 అడుగుల ఎత్తులో ఈ పీఠం ఉంది. ఇక్కడి

సరస్సు పేరే “పుష్కర్ “సరస్సులో 52 ఘాట్ లున్నాయి. నిత్యం హోమాలు, పూజలతో కళకళ లాడుతుంది. ఈ సరస్సు ఒడ్డునే బ్రహ్మ దేవుని ఆలయం ఉంది. ఇదొక్కటేప్రపంచం మొత్తం మీద బ్రహ్మదేవునికి ఉన్న ఏకైక ఆలయం. మనదేశం లో అతి ముఖ్య తీర్థ రాజం గా ఇది ప్రసిద్ధి చెందింది. అందుకే దీనికి “తీర్థ రాజ్ “అనే సార్థక నామం కలిగింది. ఈ క్షేత్రానికి గొప్ప స్థల పురాణం ఉంది.

పద్మ పురాణం లో వజ్రనాభ అనే రాక్షసుడు ప్రజలను హింసించటం చూసి తట్టుకోలేక తన చేతిలోని తామర పువ్వునే ఆయుధం గా విసిరి బ్రహ్మ దేవుడు ఆ రాక్షసుడిని సంహరించాడట. ఆ సందర్భం లో ఆ పువ్వు నుండి మూడు రేకులు రాలి మూడు చోట్ల పడి మూడు సరస్సులు గా ఏర్పడ్డాయి. వాటికే జ్యేష్ఠ పుష్కర్, మధ్య పుష్కర్, కనిష్ఠ పుష్కర్ అనే పేర్లు ఏర్పడ్డాయి. బ్రహ్మ చేతి నుండి జారి పడిన తామర పువ్వు పడిన ప్రదేశం కనుక పుష్కర్ అనే పేరు సార్థక మైంది.

బ్రహ్మ కు ఇక్కడే యజ్ఞం చేయాలనే సంకల్పం కలిగింది. రాక్షసుల బారిన పడకుండా సరస్సుకి దక్షిణాన రత్నగిరి, ఉత్తరాన నీలగిరి, పశ్చిమాన సంచూరా, తూర్పున సూర్య గిరి అనే కొండలను సృష్టించి, దేవతల నందరిని బ్రహ్మ ఆహ్వానించాడు. సుముహూర్తం సమీపించింది. బ్రహ్మ భార్య సరస్వతీ దేవి అనే సావిత్రి దేవి ని తీసుకొని రమ్మని బ్రహ్మ నారదుడిని పంపిస్తాడు.. నారదుడు ఆమెను ఒంటరిగా వెళ్ళ వద్దని చెలి కత్తెలతో కలిసి వెళ్ళమని కపట సలహా ఇస్తాడు. ఆమె లక్ష్మీ, పార్వతులతో కలిసి వెళ్ళామని ఆగిపోయింది.

ముహూర్తం దగ్గర పడుతున్నా భార్య సావిత్రి దేవి రాలేదని కంగారు పడుతున్నాడు బ్రహ్మ దేవుడు. అనుకొన్న ముహూర్తానికి యజ్ఞం ప్రారంభించాలనుకొని ఇంద్రునితో ఒక అమ్మాయిని చూడమని ఆమె ను వివాహం చేసుకొని యజ్ఞం ప్రారంభిస్తానని అన్నాడు. అప్పుడు ఇంద్రుడు గుజ్జర్ల కుటుంబానికి చెందిన ఒక పాలమ్మకొనే అమ్మాయిని తీసుకొని వస్తాడు శివ మహా విష్ణువుల సలహా మేరకు ఆమెకు తలంటి పోయించి సర్వాభారణాలను ధరింపజేసి, గోవుతో శుభ్రం చేసి ఆమెకు “గాయత్రీ”అనే పేరు పెడతారు. అనుకొన్న ముహూర్తానికి బ్రహ్మ గాయత్రీ దేవితో కలిసి యజ్ఞం ప్రారంభిస్తాడు. యజ్ఞం పూర్తి అయే సమయం లో సరస్వతీ దేవి లక్ష్మీ పార్వతులతో అక్కడికి చేరుతుంది.

సరస్వతీ దేవికి కోపం వచ్చి అక్కడున్న బ్రహ్మది దేవత లందర్నీ శపిస్తుంది. భర్త బ్రహ్మను వెంటనే వృద్ధుడై పోయేట్లు శపించి బ్రహ్మకు ఒక్క పుష్కర్ లో తప్ప వేరెక్కడా ఆలయం ఉండదని ఘోర శాపం ఇచ్చింది. ఇంద్రుడికి అన్ని యుద్ధాలలో అపజయం తప్పదని శపించింది. మానవ జన్మ ఎత్తి భార్యా వియోగం తో బాధ పాడమని విష్ణువు ను శపించింది. శృశానం లో భూత ప్రేత పిశాచాలతో

సంచరించమని, శివుడిని, భిక్షాటన లో జీవించమని బ్రాహ్మణులను శపిస్తుంది. ఉన్న డబ్బంతా పోగొట్టుకొని నిరుపేద గా మారమని కుబెరుడికి శాపం ఇచ్చింది. ఆ తర్వాత సరస్వతీ దేవి అనే సావిత్రి దేవి రత్నగిరి పర్వతాలలో తపస్సు చేసుకొంటూ, సరస్వతీ నది గా మారి ప్రవహిస్తుందని పురాణ కథనం. అందువల్లే కొండమీద సావిత్రి ఆలయం తో

బాటు, ఒక చిన్న నీటి ప్రవాహం కూడా కనిపిస్తుంది దీనినే ఇక్కడి వారు సావిత్రి నది అని పిలుస్తారు.. సావిత్రి దేవి ని పూజించిన స్త్రీలకూ నిత్య సుమంగళి వరాన్ని ప్రసాదిస్తుందని పుష్కర్ ను సందర్శించిన వారంతా భావిస్తారు.

అలిగి శపించి వెళ్లి పోయిన సావిత్రి దేవి నిష్క్రమణ తర్వాత అక్కడి బ్రాహ్మణులను యజ్ఞం కోసం సాగించమని బ్రహ్మ కోరాడు. వారు తమకు ఇచ్చిన శాపం నుండి విముక్తి కల్గించమని వేడుకొన్నారు. అప్పటికే యజ్ఞ ఫలం తో శిద్ధించిన శక్తులతో గాయత్రి పుష్కర్ తీర్థ క్షేత్రమై విలసిల్లుతుందని, ఇందుడు మళ్ళీ స్వర్గాన్ని గెలుచుకొంటాడని, విష్ణువు శ్రీ రాముడిగా జన్మించి రాక్షస సంహారం చేస్తాడని బ్రాహ్మణులు గురు గౌరవం పొందుతారని బ్రహ్మ సావిత్రి ఇచ్చిన శాపానికి తీవ్రత తగ్గించాడు ఆ తర్వాత అందరు కలిసి యజ్ఞాన్ని నిర్వహించి గా నిర్వహిస్తారు. అందుకే బ్రహ్మకు ఇక్కడ తప్ప ఇంకెక్కడా ఆలయం లేదు.

సావిత్రి దేవి ఆలయం 14 వ శతాబ్దం నాటిది. అంతకు ముందు రెండు వేల ఏళ్ల క్రితం ఒక పురాతన ఆలయం ఉండేదట. ఆది శంకరాచార్యుల వారు ఇక్కడికి వచ్చి ఒకసారి ఆలయాన్ని పునరుద్ధరించారట. ఆ తర్వాతా మధ్యయుగం లో మహారాజా జవాత్ రాజా మరోసారి పునరుద్ధరణ చేశారట. ఆలయం లోపలి గోడలకు వందల కొద్దీ వెండి నాణాలు అంటించి ఉండటం ఇక్కడ గొప్ప విశేషం. భక్తులు తమ పేర్ల మీద నాణాలు సమర్పిస్తారు. పాలరాతి మెట్లు ఎక్కి మందిరం దాటి లోపలి ప్రవేశిస్తే, హంస వాహనం మీద ఉన్న చతుర్ముఖ బ్రహ్మ విగ్రహం కను విందు చేస్తుంది. ఆయన నాలుగు చేతులలో అక్షమాల, కమండలం, పుస్తకం, దర్భలు ఉంటాయి. ఆయనకు ఎడమ వైపు గాయత్రి దేవి అమ్మ వారి విగ్రహం ఉంటుంది. ఆలయం గోడల మీద సరస్వతీ దేవి తో బాటు ఇతర దేవీ విగ్రహాలూ ముచ్చటగా ఉంటాయి

శీతాకాలం లో ఉదయంఆరు నుంచి రాత్రి ఎనిమిది గంటల వరకు దర్శనం పూజాదికాలు ఉంటాయి మధ్యాహ్నం మూడింటికి విరామం. సనాతన పద్ధతిలో పూజలు చేస్తారు. కేవలం సన్యసించిన వారే పూజలు నిర్వహించటం ఇక్కడ సాంప్రదాయం. పుష్కర్ లోని “పరాశర “గోత్రీకులే పూజలు నిర్వహిస్తారు. సాధువు ద్వారానే కానుకలను భక్తులు అందజేస్తారు.

గర్భ గృహం మధ్యలో వెండి తాబేలు ఉంది. ఏటా కార్తీక పౌర్ణమికి బ్రహ్మ దేవునికి ఉత్సవాలు ఘనం గా నిర్వహిస్తారు. వేలాది మంది భక్తులు దేశం నలు మూలల నుండి వచ్చి పుష్కర సరస్సులో పవిత్ర స్నానాలు చేసి బ్రహ్మ దేవుడిని దర్శించుకొంటారు ప్రతి పౌర్ణమి అమావాస్యల రోజుల్లో ప్రత్యేక పూజలుంటాయి కార్తీకం లోనే “పుష్కర జాతర “మహా వైభవం గా జరుగుతుంది. ఇది దీపావళి తర్వాత వచ్చే ఏకాదశి నాడు ప్రారంభమై, పౌర్ణమి వరకు జరుగుతుంది.. ఈ

సమయం లోనే ఒంటిల సంత కూడా జరుగుతుంది. తోలు బొమ్మలాటలు రాజస్థానీ సంప్రదాయ నృత్యాలతో రంగుల కాంతులతో మహా వైభవం గా జాతర ఉంటుంది

బ్రహ్మ ఆలయాన్ని దర్శించిన తర్వాత సావిత్రి, గాయత్రీ అమ్మవార్ల ఆలయాలను దర్శించటం సంప్రదాయం. ఈ రెండు ఆలయాలు సరస్సుకు ఎదురుగా రెండు వేర్వేరు కొండలమీద ఉన్నాయి బ్రహ్మను శపించిన సావిత్రి దేవి ఆలయం పుష్కర్ లో కెల్లా ఎత్తైన రత్న గిరి మీద బ్రహ్మ ఆలయానికి వెనక వైపు ఉంటుంది అమ్మవారి విగ్రహం లో కోపం కొట్టొచ్చినట్లు కన్పిస్తుంది. గాయత్రీ దేవి సావిత్రి కోపానికి భయపడి నట్లు దర్శన మిస్తుంది ఈ ఆలయం సరస్సుకు తూర్పున చిన్న కొండమీద ఉంటుంది.

ఒరిస్సా

విరజా దేవి ఆలయం

ఒరిస్సా అనగానే పూరి జగన్నాథ ఆలయం రథోత్సవం జ్ఞాపకం వస్తాయి. కోణార్క సూర్య దేవాలయం, అక్కడే సముద్రం లో సూర్యోదయ సూర్యాస్తమయ సుందర దృశ్యాలు గుర్తుకొస్తాయి.

పూరి లోని జగన్నాథ ఆలయం లోనే ఒక శక్తి పీఠంఉన్న సంగతి చాలా మందికి తెలియదు. పూరి లో సప్త మాతృకలున్నారు. దీనినే శక్తి పీఠంఅంటారు. కాని ఇదికాదని కొందరి వాదన

ఒరిస్సా లో జాజ్పూర్ లో విరాజా దేవి ఆలయాన్నే శక్తి పీఠంగా జ్ఞానులు భావించారు అమ్మవారి నాభి భాగం ఇక్కడే పడిందని విశ్వాసం. అందుకే శక్తి పీఠంఅని పేరొచ్చింది. దీనికే “ఓడ్యాణ పీఠం”అనికూడా పేరు. ఇక్కడి అమ్మవారిని విరజా దేవి అని, శివుడిని జగన్నాథుడు అని భక్తులు పిలుస్తారు. అమ్మ వారిని విమలామ్మికా అని కూడా పిలుస్తారు,

గుప్త వంశపు రాజులు మొదట ఆలయాన్ని నిర్మించారు, తర్వాత చంద్ర వంశానికి చెందినా కాన్సిహార్ రెండవ యయాతి అద్భుత మైన ఆలయాన్ని కట్టించాడు, 1558 లో ఆఫ్ఘన్ల దండయాత్రలో ఆలయం ద్వంశం అయింది, . 19 వ శతాబ్దం లో జైపూర్ రాజు సుదర్శన మహా పాత్రో ఇప్పుడు మనం చూస్తున్న ఆలయాన్ని నిర్మించాడు, ఆలయం ఎత్తు 70 అడుగులు. పద్మ పీఠంపై ఆలయం

నిర్మింప బడింది, నాల్గవ శతాబ్ది నుండి పదిహేనవ శతాబ్ది వరకు అనేక మంది రాజులు అనేక శివ లింగాలను ప్రతిష్ఠించారు, అందులో ఈశానేశ్వర, భూపేశ్వర, మ్రుత్యుంజయేశ్వర లింగాలు ప్రసిద్ధమైనవి, నూట పదేళ్ళ క్రితం ఆలయానికి కాంపౌండ్ వాల్ ను భికారీ దాస్ అనే సాధువు సంకల్పం తో నిర్మాణం జరిగింది, దీని గోడలపై 8-10 శతాబ్దపు భౌమాకార శిల్పాలు కనుల విందు చేస్తాయి, సింహద్వారం చాలా ముచ్చటగా ఉంటుంది,

మహారాష్ట్ర

నాసిక్ లో భ్రామరీ దేవి ఆలయం

మహారాష్ట్ర లో నాసిక్ వద్ద గోదావరి నది ఉన్నది. అక్కడే చిత్రకూటం రామాయణ కాలం నుంచి ప్రసిద్ధ మైనది. దగ్గరలో త్ర్యయంబకేశ్వర దేవాలయం ఉన్న సంగతి అందరికీ తెలుసు గోదావరి జన్మ స్థానం ఇక్కడే అన్న సంగతి తెలిసిన విషయమే.

నాసిక్ నుండి గోదావరీ తీరానికి ముందుగా చేరుకోవాలి అక్కడి నుండి

భ్రామరీ దేవి శక్తి పీఠం కు సులభం గా చేర వచ్చు ఇక్కడే అమ్మవారి "చెంప భాగం 'పడిందని భక్తుల విశ్వాసం. అమ్మవారిని "ధారా దేవి " అని కూడా పిలుస్తారు.

ఇక్కడి శివుడిని "విక్రతేశుడు " అంటారు. సమీపం లోనే పంచవటి కళారామం అనే చోట శివ లింగం ఉన్న ఒక గుహ ఉంది. ఈ లింగాన్ని శ్రీ రాముడు తన పరివారం తో అర్చించి నట్లు ఐతిహ్యం ఉంది. ఇక్కడే రాముడు తన అవకత పరాక్రమాన్ని చూపించి 14 వేల మంది రాక్షసులను వదించాడు.. దీనికే జనస్థానం అనే పేరు కూడా ఉంది సీతా దేవి శ్రీ రామ పరాక్రమాన్ని చూసి విస్తుపోయిందని వాల్మీకి మహర్షి రామాయణ కథనం. ఇక్కడ కుంభమేళా విశేషం గా జరుగుతుంది.

తుల్జా లో హింగులా దేవి ఆలయం

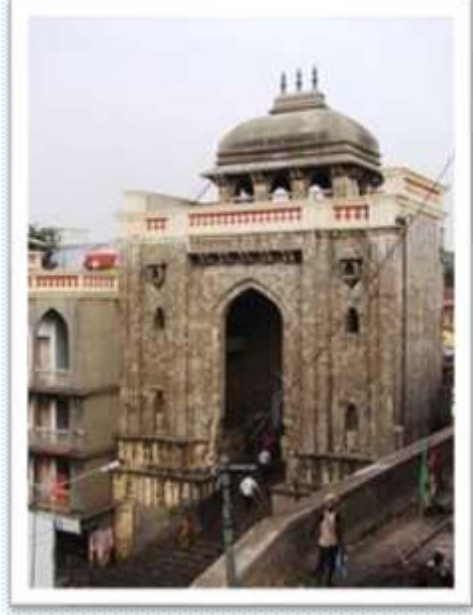
మహారాష్ట్ర లోని ఒస్మానా బాద్ జిల్లా లో తుల్జాపూర్ అనే చోట తుల్జా భవానీ దేవి ఆలయం ఉంది. ఈమెనే హింగులా దేవి అనికూడా

పిలుస్తారు. దేవి ని అమ్మబాయి అని జగదంబ అని తుకాయి అని భక్తితో భక్తులు పిలుచుకొంటారు. భగవతి, దుర్గా భవానీ అని కూడా కొలుస్తారు. తుల్జా భవానీ మహారాష్ట్రల కులదేవతే కాకుండా భాతీయులందరికీ ఆరాధ్య దేవతయే. శివాజీ మహారాజ్ కు ఖడ్గాన్ని బహూకరించి హిందూ సముద్ధరణకు ప్రేరేపించింది ఈ భవానీ దేవియే.

సహ్యాద్రి పర్వతాలమీద యమునా చలం మీద ఈ ఆలయం ఉంది. మహారాష్ట్ర ను భోన్సలే రాజులు పాలించినప్పుడు పరమ వైభవం పొందింది. నవరాత్రి ఉత్సవాలు ఘనం గా నిర్వహింప బడుతాయి. షోలాపూర్ కు సమీపం లో ఉన్న ఈ ఆలయం శక్తి పీఠంగా ప్రసిద్ధి చెందింది. స్కాంద పురాణం లో అమ్మవారి చరిత్ర వివరం గా రాయబడింది. కర్దమ మహర్షి మరణం తర్వాత ఆయన భార్య అనుభూతి అమ్మవారిని తన కొడుకును రక్షించమని మందాకినీ నది ఒడ్డున దీక్ష చే బట్టింది. ఆమె దీక్షను భగ్నం చేయటానికి కుకుర్ అనే రాక్షసుడు ప్రయత్నం చేశాడు. మాతా భవానీ దేవి అనుభూతి దీక్షకు మెచ్చి ఆ రాక్షసుడిని సంహరించింది. అప్పటి నుంచే దేవికి తులజా భావాని అనే పేరు వచ్చింది.

తుల్జా భావాని స్వయంభు. మూడున్నర అడుగుల ఎత్తున ఉన్న గ్రానైట్ విగ్రహం చూడ ముచ్చట గా ఉంటుంది. ఆలయ ముఖ ద్వారాన్ని సర్దార్ నిమ్బాల్కర్ ప్రవేశ ద్వారం అంటారు. ఇంకో ద్వారాన్ని షాహాజి మహాద్వారం అని పిలుస్తారు. ముఖద్వారానికి దగ్గరలో మార్కండేయ మహర్షి ఆలయం ఉంది. మధ్యలో పెద్ద యజ్ఞ కుండం ఉంది. దగ్గరలో అస్తుతకుండ్, దూత్ దేవాలయాలున్నాయి. ఆది శక్తి ఆదిమాత మాతంగీ దేవి ఆలయాలున్నాయి. మతంగ అనే రాక్షసుడు ఇక్కడ అందర్నీ హింసిస్తుంటే అందరు బ్రహ్మాను వేడుకొన్నారు. ఆయన సలహాతో శక్తి ని

వేడుకొన్నారు ఆమె సప్తమాతా వారాహి గా మారి మతంగ రాక్షస సంహారం చేసింది. ఉదయాం సాయంత్రం అమ్మవారికి విశేష పూజలు నిర్వహిస్తారు నవరాత్రులలో విశేషం గా భక్తులు దర్శించి భవానీ మాత కృపకు పాత్రులవుతారు.

కొల్హాపూర్ శ్రీ మహా లక్ష్మీ ఆలయం

మహారాష్ట్ర లోని కొల్హాపూర్ లో వెలసిన శ్రీ మహా లక్ష్మీ దేవి ఆలయం శక్తి వీథాలలో ఒకటి గా ప్రాముఖ్యత చెందింది. ఈ శక్తి వీథం ముఖ్యమైన ఆరింటిలో ఒకటి వీటిని దర్శిస్తే మోక్షం లభించటం కాని మనస్సులో కోరిన కోరికలు తీరటం కాని జరుగుతుందనే నమ్మకం ఉంది. మహా విష్ణువు సతీమణి శ్రీ మహా లక్ష్మీ భర్తతో నిరంతరం ఉండే ప్రదేశం గా భావిస్తారు

కన్నడ చాళుక్య రాజుల కాలం లో అంటే క్రీ శ.700లో నిర్మించ బడినది గా భావిస్తారు. శిలా వేదిక పై చతుర్భుజాలతో స్వర్ణ కిరీటం తో అమ్మవారు దర్శన మిస్తారు. జేమ్ స్టోన్ తో తయారు చేయ బడిన ఈ విగ్రహం బరువు నలభై కిలోలు. విగ్రహం ఎత్తు మూడు అడుగులు నల్ల రాతి సుందర విగ్రహం. గర్భ గుడి గోడపై శ్రీ చక్రం ఉండటం ఇక్కడి ప్రత్యేకత. మహా లక్ష్మీ విగ్రహం వెనుక శిలతో చెక్క బడిన సింహ వాహనం ఉంటుంది. అమ్మవారి కిరీటం లో విష్ణువు శయనించే శేషుడున్నటం మరో ప్రత్యేకత. చతుర్భుజాలలోనాలుగు ప్రత్యేక వస్తువులుంటాయి కుడి కింది చేతిలో నిమ్మకాయ ఉంటుంది, కుడి పై చేతిలో కొమోదకం తల భూమికి ఆని నట్టుంటుంది, ఎడమ పై చేతిలో ఖేటకం అనే ఆయుధం, కింది చేతిలో ఒక పాత్ర ఉంటుంది. ఈ నాలుగు నాలుగు ప్రత్యేక ధర్మాలు కలిగి ఉన్నవి.

సాధారణం గా ఆలయాలలో విగ్రహాలు తూర్పు, లేక ఉత్తర ముఖం గా ఉంటాయి కాని మహాలక్ష్మీ దేవి పశ్చిమాభిముఖం గా ఉండటం

మరో ప్రత్యేకత.. పడమరలో ఉన్న గోడకు ఒక చిన్న కిటికీ ఉంటుంది. ఇందులో నుంచి మార్పి ఇరవై ఒక్కటి నుండి సెప్టెంబర్ లోపు మూడు రోజులు సూర్యాస్తమ కిరణాలు అమ్మవారి ముఖం పై పడి వింత శోభను చేకూర్చటం మరో వింత అనుభవం

ఆలయం లో నవగ్రహాలు సూర్యుడు మహిషా సుర మర్దినీ, శివుడు, విష్ణువు, విటోబా రాఖ్ మాయి విగ్రహాలు ప్రత్యేక ఆకర్షణ. ఇందులో కొన్ని విగ్రహాలు పదకొండవ శతాబ్ది కి చెందినవి గా భావిస్తారు. ఆలయ

ప్రాంగణం లో మణి కర్ణికా కుండం ఉంది. దీని ఒడ్డునే విశ్వేశ్వరాలయం ఉంటుంది.

అమ్మవారికి రోజూ అయిదు సార్లు అర్చన జరుగుతుంది. ఉదయం అయిదు గంటలకు శ్రీ మహా లక్ష్మీ దేవికి మంత్రం పూతం గా సుప్రభాత సేవ చేస్తారు. కాకడ హారతి ఇస్తారు. ఉదయం ఎనిమిది గంటలకు పోడ చోప చార పూజ విధి విధానం గ నిర్వహిస్తారు. మధ్యాహ్నం, సాయంత్రాలలో శేజ హారతి పూజ జరుపుతారు.

ప్రతి శుక్రవారం సాయంత్రాలలో పౌర్ణమి నాడు అమ్మవారిని ఆలయం వెలుపల ఊరేగిస్తారు.

ప్రళయ కాలం లో కూడా ఇక్కడే శ్రీ మహా విష్ణువు శ్రీ మహాలక్ష్మీ ఉంటారని పురాణం కథనం అందుకని దీనిని “అవిముక్త క్షేత్రం “అంటారు. లక్ష్మీ దేవి భుగు మహర్షి వల్ల విష్ణు మూర్తికి జరిగిన పరాభవాన్ని తట్టుకోలేక వైకుంఠం వదిలి కొల్హాపూర్ చేరి ఇక్కడ వెంకటేశుడని పిలువబడే విష్ణు మూర్తి ఉండటం గ్రహించి స్థిర పడి పోయిందని ఐతిహ్యం. తిరుమలలో మహాలక్ష్మీ రూప మైన పద్మావతి దేవిని శ్రీనివాసుడు

వివాహమాడినట్లు లక్ష్మీ దేవి తెలుసుకొన్నది. ప్రతి రోజు మధ్యాహ్నం దత్తాత్రేయుడు ఇక్కడికి వచ్చి అమ్మవారి నుండి భిక్ష స్వీకరిస్తాడని అనుకొంటారు. సుమారు ఆరువేల ఏళ్ళ నాటి ఆలయం ఇది

“ కిరణోత్సవం సమయం లో వేలాది భక్తులు వచ్చి దర్శించుకొని పులకిస్తారు జనవరి 31, నవంబర్ 9 న సూర్యాస్తమయ కిరణాలు అమ్మవారి పాదాల మీద పడి అర్చిస్తాయి. ఫిబ్రవరి ఒకటి, నవంబర్ 10 న కిరణాలు అమ్మవారి వక్షస్తలం పై పడి ప్రభాసమానం చేస్తాయి. ఫిబ్రవరి రెండు, నవంబర్ పదకొండు తేదీలలో మహాలక్ష్మీ అమ్మవారి శరీరం అంతటా సూర్య కిరణాలు పడి వింత తేజస్సునిస్తాయి ఈ రోజులనె “కిరణోత్సవం సమయం “అంటారు. సూర్య దేవునికి అంతటి ఆరాధన ఆ మహా లక్ష్మీ దేవి అంటే అని దీనిని బట్టి అర్థమవుతోంది. విగ్రహం చెక్కిన శిల్పి ప్రతిభకు ఎంచుకొన్న ప్రదేశానికి మనం జోహార్లు చెప్పాలి. ఈ కిరణోత్సవం దాదాపు వెయ్యి సంవత్సరాల నుండి జరుగుతున్నట్లు భావిస్తున్నారు.

కొంకణ రాజు కామదేవ్, చాళుక్య రాజులు సెలహార్లు, యాదవ రాజులు కొల్హా పూర్ దర్శించిన ఆధారాలున్నాయి. క్రీ శ107 లో కర్నదేవ మహారాజు అడవి అంతా కొట్టించి ఆలయాన్ని వెలుగులోకి తెచ్చాడట. తొమ్మిదో శతాబ్దం లో రాజ గండవాడి మహాకాళి దేవాలయం నిర్మించి వ్యాప్తి చేశాడు. రాజా జయసిన్హప్రాకారం కట్టించాడు. 1792 కాలం నాటి శంభోజీ మహారాజ్ కు

అమ్మవారు కలలో కన్పిస్తే విగ్రహం కోసం వేదికాడట. 1712 సెప్టెంబర్ 26న అమ్మవారిని పునహా ప్రతిష్ఠించాడు. అప్పటి నుండి మహా రాష్ట్రులకు ఆరాధ్య దేవత అయింది. కొల్హాపూర్ పడమర మహారాష్ట్ర లో కరవీర్ ప్రాంతం లో ఉంది. అన్ని ప్రాంతాల నుండి ఇక్కడికి చేరుకోవటానికి రవాణా సదుపాయం ఉంది

శ్రీ సంతోషి మాత దేవి ఆలయం

మహారాష్ట్రలో పండరి నాడుడు ఎంత సుప్రసిద్ధమో సంతోషిమాత కూడా అంతే ప్రాచుర్యం పొందింది. మహారాష్ట్రకే కాదు భారత దేశమంతటా ఆ మాతను అత్యంత భక్తి శ్రద్ధలతో అర్చిస్తూ వారున్నారు ఆమె వ్రతాలను నిర్వహించి మనోభీష్టాలను నేర వేర్చుకొనే వారున్నారు. కష్టాల

కడలి లో ఈడు లాడే వారికి సంతోషిమా కల్ప వృక్షమే. ఆమె దయ ఉంటే తీరని కోరిక ఉండదని నమ్మిక.

సంతోషిమా హిందూ దేవీ రూపాలలో కొత్త రూపమే.. సంత్రుప్తికి సంతోషానికి ఆ దేవి ప్రతిరూపం. ఉత్తర భారతం లోను, నేపాల్ దేశం లోను ఆమె ఆరాధనీయులు చాలా మంది ఉన్నారు. 16 శుక్రవారాలు సంతోషి మా ను దీక్షతో పూజించి వ్రతం చేస్తే ఆమె ప్రసన్ను రాలవుతుందని మహిళ ళ నమ్మకం. మహారాష్ట్ర లోని ఆశా గడ్ దగ్గర దాను లో సంతోషిమా ఆలయం ఉంది ఇప్పుడు దేశమంతటా కానీ పిస్తున్నాయి

1960 లో మాత్రమే సంతోషిమా కు ప్రాధాన్యత వచ్చింది. 1975 లో హిందీ సినిమా “జై సంతోషిమా “తో ఆమె ప్రాచుర్యం ప్రపంచమంతా పాకింది. వ్రతానికి ప్రాధాన్యత పెరిగింది. దీనితో హిందూ దేవి రూపాలలో కొత్తగా సంతోషిమా చేరింది వీలైన చోట్ల దేవాలయాలను నిర్మించటం ప్రారంభమైంది ఉన్న దేవాలయాలలో ఆమె విగ్రహాలు పెట్టటం ఆచారమైంది. సంతోషి మాత వినాయకుని కుమార్తె గా భావిస్తారు రక్షా బంధన్ పండుగకు ఆమె ప్రాధాన్యత పెరిగింది.

సంతోషి మా వ్రతాన్ని అత్యంత భక్తి శ్రద్ధలతో చేసే వారికి ఆమె కొంగు బంగారం గా నిలుస్తుంది. సెనగ పప్పు, పంచదార, పూరీ కూర, తీపి పదార్థం ఆమె కు నైవేద్యం పెట్టాలి. పులుపు పదార్థాలు నిషిద్ధం. కోరిక తీరగానే ఉద్యాపన చేయాలి ఎనిమిది మంది మగ పిల్లలకు సంతృప్తిగా భోజనం పెట్టాలి. దక్షిణా తాంబూలం ఇవ్వాలి. వ్రతం చేసే రోజుల్లో ఒంటి పూటే భోజనం చేయాలి నేల మీదే నిద్రపోవాలి బ్రహ్మ చర్యాన్ని పాటించాలి.

సంతోషిమాత వ్రత కథ-ఒక ముసలి ఆవిడకు ఏడుగురు సంతానం. అందులో చివరి వాడు ఏ పనీ చేయకుండా తిరిగే వాడు. వాడికి అన్నలు తినగా మిగిలిన పదార్థాలనే వాళ్ళ అమ్మ పెట్టింది. వాడికి ఈ విషయం తెలీదు. సంపాదనకోసం ఇల్లు వదిలి వెళ్ళాడు భార్య ఉండన్న సంగతే మర్చిపోయాడు ఒక పాహుకారు దగ్గర పని చేసి డబ్బు బానే సంపాదించాడు. ఇంటి దగ్గర అత్తా తోడికోడళ్ళు అతని భార్యను

రాచి రంపాన పెడుతున్నారు. ఆమె ను అసహ్యించుకొంటున్నారు.. చిన్న కోడలికి ఒక సారి ఎవరో సంతోషి మా వ్రతం గురించి చెప్పారు ఆమె దీక్షగా పదహారు శుక్ర వారాలు వ్రతం చేసింది. మాత ప్రసన్ను రాలైంది. ఆమె భర్తకు కలలో కనిపించి అతని భార్య పడుతున్న కష్టాలను గురించి చెప్పింది. ధన వంతుడైన భర్త ఇంటికి తిరిగి వచ్చి ఆమె దీన స్తితికి విచారించి వేరొక ఇంట్లో కాపురం పెట్టి సంతోషిమా వ్రత ఉద్యాపన జరిపించాడు తోటి కోడళ్ళు అసూయతో పిలిచిన ఎనిమిది మంది బాలురకు పుల్లని పదార్థాలు వడ్డించారు. నియమం పాటించ బడక పోవటం తో అమ్మ అనుగ్రహం పోయి భర్త జైలు పాలయ్యాడు.

జరిగిన తోడికోడళ్ళ మాయోపాయం తెలుసుకొన్న చిన్నకోడలు మళ్ళీ పదహారు శుక్రవారాలు వ్రతమాచరించి యదా విధిగా ఉద్యాపన చేసింది. అప్పుడు సంతోషురాలైన మాత దయ వల్ల భర్త చెరసాల నుండి బయట పడ్డాడు. వారికి ఒక కుమారుడు దేవి దయ వల్ల కలిగాడు. భర్త తో కొడుకుతో మళ్ళీ అత్తా వారిల్లు చేరింది ఆమె గణశాలలకు భయ పడి అత్తా తోడికోడళ్ళు ఇల్లు వదిలి పారిపోయారు ఒకరోజు మాత మారు వేషం లో వస్తే, చిన్నకోడలు గుర్తుపట్టి భక్తితో పూజించింది. పశ్చాత్తాపం చెందిన తోడి కోడళ్ళు మళ్ళీ చేరి ఆమె కు క్షమాపణ చెప్పి సఖ్యతతో ఉన్నారు.

రేణుకా మాత ఆలయం

దర్శిస్తారు.

మహారాష్ట్ర లో మహారాష్ట్ర దగ్గర మాహూర్ లో రేణుకా దేవి ఆలయం మహిమాన్వితమైనదిగా ప్రసిద్ధి చెందింది పరశురాముని తల్లి, జమదగ్ని మహర్షి భార్య అయిన రేణుకా దేవి జన్మించిన స్థలం ఇదే నని విశ్వాసం. మహారాష్ట్రలోని శక్తి పీఠాలలో ఇది ఒకటి. మిగిలిన రెండు తుల్జాపూర్ భవానీ, కొల్హాపూర్ లక్ష్మీ దేవి అని ఇదివరకే చెప్పుకొన్నాం, తెలుసుకొన్నాం. దీనితోబాటు మహాశ్రుంగి అమ్మవారి ఆలయం కూడా శక్తి. పీఠమే.

మాహూర్ లో కాళికా దేవి అనసూయా దేవి ఆలయాలున్నా రేణుకా దేవి ఆలయం సుప్రసిద్ధమైనది. విజయ దశమి నాడు మహోత్సవం జరుపుతారు. వేలాది భక్తులు

మాహూర్ లోనే దత్తాత్రేయ స్వామి జన్మించాడని భావిస్తారు. దత్తాత్రేయుని తల్లియే అనసూయా దేవి. మహా పతివ్రతలలో ఒకరు.. ఇక్కడే ప్రాచీన దత్త గుడి ఉంది. ప్రతి ఏటా దత్త పూర్ణమి నాడుభక్తులు విశేషం గా తరలి వచ్చి దత్తాత్రేయుని సందర్శిస్తారు.

దేవీ భాగవతం లో మాహూర్ ప్రస్తావన ఉంది. దీనినే “మాత్రుపురం “అంటారు “దేవి గీత” గ్రంథం లో కూడా ఈ క్షేత్ర ప్రస్తావన ఉంది మహా శక్తి పీఠాలలో మాహూర్ లోని రేణుకా దేవి ఆలయం ఒకటి అని అందులో రాసి ఉంది. దేవి ఇలా చెప్పింది “భక్తులారా సహ్యాద్రి పర్వతాలలో మాత్రుపురంచాలా ప్రాముఖ్యం కలది. అక్కడే రేణుకా దేవి భక్తులకు కొంగు బంగారం గా ఉండి మనోబీష్టాలను నేర వేరుస్తోంది “

ముస్లిమలకు కూడా ఇక్కడ “బాబా సోనాపీర్ దర్గా “ఉంది. దీనికే “మొహర్ ఏ రసూల్ “అనే పేరు.. ఈ దర్గా లో ఉర్సు మహోత్సవాలు జరుగుతాయి భక్తులు విశేషం గా వచ్చి దర్గా ను సందర్శిస్తారు.

ఇక్కడి మొహర్గడ్ కోట పన్నెండవ శతాబ్దికి చెందినది.. బేరార్ చరిత్రలో ఈ కోటకు అత్యంత ప్రాధాన్యత ఉంది. బహమనీ సుల్తాన్ల కాలం లో 1478లో ఇది ఇరవై పరగణాలలో బేరార్ సుబా లో ఒకటిగా ఉండేది.

నాందేడ్ నుండి, పూసత్ నుండి మాహూర్ కు బస్ సౌకర్యం ఉంది. పరశురామ, దేవ దేవేశ్వర,దత్తాత్రేయ, అనసూయా రేణుకా దేవాలయాలు, సర్వతీర్థ, మాత్రు తీర్థాలనుఅందరు సందర్శించి వెళ్ళటం ఆచారం ఒక రకం గా పరశురాముని పరివారం అంతా తిరగాడిన పరమ పవిత్ర ప్రదేశం అన్న మాట.

వీటితోపాటు సోనాపీర్ దర్గా, షేక్ ఫరీద్ వాటర్ ఫాల్స్, ఉదేరాం రాజా భవంతి, చివరి పాలకురాలైన ఉదేరాం రాజ భార్య రాయ్ బాగాన్ తిరుగాడిన ప్రదేశాలను అందరు దర్శించి స్ఫూర్తి పొందుతారు.

అందరు తప్పకుండా చూసేది దేవ దేవేశ్వర దేవాలయం. ఇక్కడే దత్తాత్రేయుడు నిద్ర పోతూ ఉంటాడని చెబుతారు. దత్తాత్రేయుడు “చిరంజీవి “గా భావిస్తారు. అంటే అన్ని కాలాలలోనూ ఉంటాడని అర్థం.

సప్త శృంగీ దేవి ఆలయం

మహా రాష్ట్ర లో నాసిక్ కు అరవై కిలో మీటర్ల దూరం లో ఏడు పర్వత శిఖరాల మధ్య ఉన్న ఆలయమే సప్తశృంగీ దేవి ఆలయం. కాల్యాన్

తాలూకా నండూరి లో కొలువై ఉన్న అమ్మవారే ఈ దేవత. మహా రాష్ట్ర లో ఉన్న మూడున్నర శక్తి పీఠాలలో ఇది ఒకటి. భారత దేశం లోని 51శక్తి పీఠాలలో ఒకటిగా గుర్తింప బడింది.

పడమటి కనుమలలో సహ్యాద్రి పర్వతాలలో వెలసిన దేవి సప్త శృంగి. దాదాపు సముద్ర మట్టానికి 4600 అడుగుల ఎత్తున ఉన్న శిఖరం. దేవీ భాగవతం లో దీని గురించి వివరణ ఉంది. అమ్మవారిని సప్త శృంగి అని సప్త శృంగి నివాసిని అనీ పిలుస్తారు. ఈ అమ్మవారిని బ్రహ్మ స్వరూపిణి గా భావిస్తారు. సృష్టి కర్త అయిన బ్రహ్మ దేవుని కమండల జాలం నుండి అమ్మ వారు ఉద్భవించి నట్లు కథనం. ఈమెనే దుర్గా దేవి గా పూజిస్తారు

దండకారణ్యం లో భాగమే సప్త శ్రుంగపర్వతం. త్రేతాయుగం లో శ్రీ రాముడు సీతాదేవి లక్ష్మణుడు శృంగి దేవిని దర్శించి పూజించారు. ఇక్కడ ఉన్న మార్కండేయ

గుహలో మార్కండేయ మహర్షి తపస్సు చేసినట్లు ఐతిహ్యం. ఈ గుహలోనే మహర్షి పురాణాలను దేవికి చదివి విని పించాడట. రాత్రివేళల్లో పెద్ద పులి అమ్మ వారి గర్భాలయం లోకి చేరి తెల్ల వార్షూ ఆలయానికి కాపలా కాసి ఉదయానే వెళ్లి పోతుందని కథనం. ఆలయం లో పట్టిన ఒక తేనె పట్టు ను పిండ బోయిన వాడిని అమ్మవారు వద్దని వారింది నట్లు చెబుతారు. ఈ దేవాలయం లో పని చేసే అర్చకుడు కాకాజీ వైద్య కు మానసిక శాంతి లభించటం లేదని అమ్మవారికి

మొరపెడితే బాబా ను దర్శించి శాంతి పొందమని ఆదేశించిందట. ఆయనకు అమ్మ చెప్పింది ఏ బాబా యో తెలియక త్రయంబకేశ్వరం వెళ్లి ఆ స్వామిని అర్చిస్తాడట. అయినా శాంతి రాలేదట. ఆ తర్వాతా పిర్డి వెళ్లి సాయి బాబాను శరణు వేడి పన్నెండు రోజులు ఆయన వద్ద ఉంటే మనశ్శాంతి దొరికిందట.

సప్త శృంగి దేవీ ఆలయం రెండస్తులు.. పై అంతస్తులో అమ్మ వారు కొలువై ఉంటుంది. అమ్మవారి బొమ్మ ఒక గుహ లో గోడకు చెక్క బడి న శిలా విగ్రహం. ఎనిమిది అడుగుల విగ్రహం. కాషాయ రంగులో నుంటుంది.. మహిషాసురుడిని మర్దిస్తూంటానికి దేవతలందరూ అమ్మ వారికిచ్చిన ఆయుధాలన్నీ ఆమె చేతులలో ధరించి ఉంటుంది. శివుడి త్రిశూలం, విష్ణువు చక్రం, వరుణుడి శంఖం అగ్ని దేవుని అగ్ని శిఖలు, ఇంద్రుని వజ్రాయుధం,, వాయుదేవుని విల్లంబులు, యముడి దండం, దక్షుని అక్షమాల, బ్రహ్మ దేవుని కమండలం, సూర్యుని కిరణాలు, కాళికా దేవి కత్తి డాలు, విశ్వకర్మ పరశువు, కుబేరుని సురా పాత్ర, గద, పద్మం, పాశం, తోమరం మొదలైన ఆయుధాలన్నీ అమ్మ వారు ధరించి ఉంటుంది.

అమ్మవారికి పెద్ద కిరీటం నాశికా భరణం ఉంటాయి రోజూ అభిషేకం చేస్తారు నూతన వస్త్రాలు ఆభరణాలు ధరింప జేస్తారు. దేవాలయానికి అనేక మార్పులు జరిగాయి. పర్వతం యొక్క టానికి1710 లో ఉమా బాయి 500 మెట్లు నిర్మించారు. ఇక్కడే మహర్షి మార్కండేయులు దేవీ మహాత్మాన్ని రచించి అమ్మ వారికి విని పించారు. అమ్మవారి

ఆలయం పై ఎగిరే జెండాను బుగ్గాన్ గ్రామానికి చెందిన గ్రామాధికారి ఏప్రిల్ నెలలో సూర్యోదయం సమయం లో ఇన్ని మెట్లు ఎక్కి ఆలయ శిఖరం పై ధ్వజాన్ని ఎగుర వేస్తాడట.

చైత్ర మాసం లో శ్రీ రామ నవమి ఉత్సవాన్ని నిర్వహిస్తారు సంతానం కోసం అమ్మవారికి మొక్కు కొని అభీష్ట సిద్ధి పొందుతారు. గొండాల్ అనే ప్రాచీన సాంప్రదాయక జానపద నృత్యాన్ని గొండాల్, భూత్యే, ఆరాదీ, నాయక తెగల వారు అమ్మ వారి యెదుట ప్రదర్శించి ఆమెకు సమర్పణ చేయటం ఇక్కడ ప్రత్యేకత.

చత్తీష్ గడ

దంతేవాడ దంతేశ్వరీ దేవి ఆలయం

చత్తీష్ గడ రాష్ట్రంలో జగదల్పూర్ జిల్లా లో దంతే వాడ దగ్గర బస్తర్ ఉంది. ఇక్కడ అమ్మ వారి దంతాలు పది నందువల్ల దేవికి దంతేశ్వరి అనే పేరు వచ్చింది. ప్రముఖ శక్తి పీఠాలలో ఇదొకటి. శివుడిని కపాల బైరవ అని పిలుస్తారు. ప్రకృతి రామణీయకత్వానికి ఇది నిలయం. ఇక్కడి అమ్మ వారి ఆలయం 14వ శతాబ్దికి చెందినది. చాళుక్య రాజులు నిర్మించి నట్లు

ఆధారాలున్నాయి. నవ రాత్రి ఉత్సవాలలో బస్తర్ ప్రజలు తమ జాన పద కళలను అమ్మ వారి యెదుట ప్రదర్శిస్తూ ఊరేగించటం సాంప్రదాయం. మహా వైభవం గా జరుగే ఈ ఉత్సవాలను వేలాది మంది భక్తులు వచ్చి దర్శించుకొని తరిస్తారు.

ఆలయం సమీపం లో శంకిని, లంకిణి అనే రెండు నదులు రెండు రకాల రంగున్న జలాలతో ప్రవహిస్తాయి. విశాల మైన ప్రాంగణం, ప్రకృతి అందాలు ప్రవహించే నదుల సోయగాలు బస్తర్ ప్రజల సంస్కృతి అందరు తప్పక చూడ వలసినవే. నల్ల రాతి తో చెక్క బడిన అమ్మ వారి మూర్తి బహు సుందరం భక్తులకు కొంగు బంగారం. ఆలయం లో గర్భ గృహం, మహా మండపం, ముఖ్య మండపం సభా మండపం ఉన్నాయి.. అంతా రాతి కట్టడమే. ఆలయ ప్రవేశ ద్వారం వద్ద గరుడ స్తంభం ఉండటం ఇక్కడి ప్రత్యేకత. విశాల మైన ప్రకారం తో చూడ ముచ్చటైన ఎత్తైన శిఖరం తో ఆలయం శిఖరాయ మానం గా కని పిస్తుంది.

నాగ వంశానికి చెందినా దంతేశ్వరి ఈ ఆలయానికి మణి కర్పేశ్వరి కి బదులు గాదంతేశ్వరి అనే పేరు పెట్టి నట్లు చరిత్ర, నాగులు చాళుక్యులకు ముందు పాలించారు, బస్తర్ వాసులే కాక లక్షలాది భక్తులు ఈ ఆలయ సందర్శన చేస్తారు,

మధ్యప్రదేశ్

ఉజ్జయిని మహా కాళీ ఆలయం

మధ్యప్రదేశ్ లోని ఉజ్జయిని లో మహా కాళీ దేవి ఆలయం పద్దెనిమిది శక్తి పీఠాలలో ముఖ్యమైనది. అమ్మ వారిని మహా కాళిక అని కూడా పిలుస్తారు. శ్రీ దేవి”

పై పెదవి “ ఇక్కడ పడింది కనుక శాక్తి పీఠం అయింది. భోజ రాజు ఆస్థాన కవి, నవరత్న కవులలో శ్రేష్ఠుడు అయిన మహా కవి కాళి దాసు ఈ అమ్మవారి అనుగ్రహం తోనే మహా కవిగా చలామణి అయ్యాడు

ఆమె ఆయన నాలుక పై బీజాక్షరాలు రాసిందని ప్రతీతి. అప్పుడే ఆ మహా కవి “మాణిక్య వీణాముపలాలయన్తీం “స్తోత్రం ను ఆశువుగా మహా భక్తీ భావ బందురం గా అమ్మ వారిపై చెప్పాడు.

ఉజ్జయిని నుండి బస్ సౌకర్యం ఉంది. మాల్యా పీఠ భూమి లో నెలకొన్న ఆలయం ఇది.. ఆలయం లో మహా కాళివిగ్రహం -మహా లక్ష్మి, మహా సరస్వతీ దేవి విగ్రహాల మధ్య ఉంటుంది. గరి కాళిఆలయం వెనుక స్తీర గణేష్ ఆలయం ఉంటుంది.

హనుమత్కేశ్వర శివలింగం ఘర్కాలి ఆలయ సమీపం లో ఉంది దీనిని ఆంజనేయ స్వామి ప్రతిష్ఠించాడు.. స్తీర్కన్ గణేష్ ఆలయం లో సింహేశ్వర శివలింగం ఉంది

స్కాంద పురాణం లో అమ్మ వారిని రక్త దంతిక అని చాముండా అని పేర్కొన బడింది.. ఒకప్పుడు ఉజ్జయిని ని అంధ కాసురుడు అనే రాక్షసుడు పాలించే వాడు. వాడి రక్తం భూమి

మీద పడితే ప్రతి రక్త బిందువు నుండి మరో అంధకాసురుడు పుట్టే వాడు వాడు లోక కంటకుడై అందరిని హింసిస్తూ ఉండేవాడు. దేవతల ప్రార్థన మేరకు శివుడు అందకుడిని ఎదిరించి పోరాడాడు. స్తీర్కన్ వినాయక లేక మహా వినాయకుడు అందకాసురుని నిలువ రించా గలిగాడు. ఆ సమయం లో శివుడు తన త్రిశూలం తో అందకుని రొమ్మును చీల్చాడు. ఆ రక్తం భూమి మీద పడి వేలాది అందకాసురులు ఆవిర్భవించారు. అప్పుడు మహా కాళి అమ్మ వారు అందకాసురుని రక్తమంతా కింద పడకుండా తాగేసి, అన్ధకాసురులల నందర్నీ మింగేసింది.. శివుడు త్రిశూలం తో వాడి దేహాన్ని ఆకాశానికి ఎత్తి తన తృతీయ నేత్రమైన అగ్ని నేత్రం తో వాడిని ఆకాశం లోనే దహింప జేశాడు. అంధకాసురుడు ఓటమిని అంగీకరించి శరణు వేడాడు. శివుడు కరుణించి అతన్ని “భ్రుంగి “గా మార్చిప్రమధగణంలో ఒకని గా గా స్వీకరించాడు

ఆశ్వయుజ మాసం లో వచ్చే నవరాత్రి ఉత్సవాలు బ్రహ్మాండం గా నిర్వహిస్తారు. ఆలయం లో కామ బీజాక్షర జపం, నవాక్షర మంత్రం జపం, సప్త శతీ స్తోత్రం చేస్తారు.

ఉత్తర ప్రదేశ్

ప్రయాగలో లలితా(అలోపి దేవి) దేవీ ఆలయం

గంగా, యమునా సరస్వతీ నదుల కూడలి ప్రదేశమే ప్రయాగ. ప్రకృష్టమైన కలయిక అని ఆ మాటకు అర్థం దీనినే అలహా బాద్ అంటారు.త్రివేణీ సంగమం అని, సంగమం అని కూడా అంటారు. '

ఈ పవిత్ర సంగమ స్థానం లోనే ఆలోపీ బామ్ లో లలితా దేవి ఆలయం ఉంది. త్రివేణీ సంగమం లో స్నానం చేసి అమ్మ వారిని దర్శించటం సంప్రదాయం. ఇక్కడే దాక్షాయణి కుడి చేతి వ్రేళ్ళు పడినందు వల్ల శక్తి పీఠంగా దీనికి ప్రాముఖ్యత కలిగింది. దేవికి "లలితా" అని, "ఆలోపీ దేవి" అనే పేర్లు కూడా ఉన్నాయి. ఇక్కడి శివుని "భైరవ" లేక "భవ" నామాలతో పిలుస్తారు. నిజం గా అమ్మ వారి విగ్రహం అంటూ ఏమీ ఉండదు. అమ్మవారు గా చిన్న డోలీ ని పూజిస్తారు. దీనికి సంబంధించిన ఒక ఐతిహ్యం ప్రచారం లో ఉంది.

ఒకప్పుడు ఇదంతా దట్టమైన అరణ్య ప్రదేశం. వివాహం చేసి వధువును అత్త వారింటకి పల్లకి లో లేక డోలీ లో కూర్చో బెట్టి పంపటం సంప్రదాయం గా ఉండేది. ఒక సారి అలా ఒక వధువుకు వివాహం జరిగి ఆమెను డోలీ లో అత్త వారింటకి సాగ నమ్ముతున్నారు. అటవీ ప్రాంతం గుండా డోలీలో పెళ్లి కూతురు వెళ్తున్నప్పుడు దొంగలు వచ్చి పెళ్లి కుమార్తె నగలను దోచుకు పోయారట. వధువు డోలీ వెంట కాపలా గా ఎవరూ లేరట. అప్పుడు దేవి వధువు ను" మాయం" చేసి ఆమె

ను కాపాడిందట. ఈ వార్త దేశమంతటా వ్యాపించింది. ఆ సంఘటనే కద గా మారి తర తరాల వారికి స్ఫూర్తి దాయక మవుతోంది అందుకే అమ్మ వారికి "ఆలోపీ" అనే పేరు వచ్చిందట.. ఆలోపీ అంటే మాయ మవటం అని అర్థం.. ఈ ప్రాంతం లో పెళ్లి, పీఠం మొదలైన ఏ శుభ కార్యాలు జరిగినా ఆలోపీ దేవిని ముందుగా పూజించి మాత్రమే కార్య క్రమాలను ప్రారంభిస్తారు. అలహా బాద్ లోని లలితా దేవి ఆలయాన్ని కొందరు శక్తి పీఠం గా భావిస్తుంటున్నా ఉంది. నవ రాత్రులలో అమ్మ వారి ఉత్సవాలు వైభవో పేతం గా నిర్వహిస్తారు.

లలితా దేవి ఆలయం

భగవతి కుడి చేతి వ్రేళ్ళు యమునా నది ఒడ్డున పడటం తో ఇది శక్తి పీఠంగా ప్రసిద్ధి చెందింది. పురాతన ఆలయాన్ని ప్రభు డట్ట బ్రహ్మ చారి గారు మార్చి కొత్త ఆలయాన్ని 1987 నవంబర్ 16 న నిర్మించారు. 103 అడుగుల ఎత్తైన ఆలయం ఇది.. సింహ ద్వారమే 41 ఎట్టు ఉంది అతి గొప్ప ఆలయం గా చరిత్రకెక్కింది. అలహాబాద్ రైల్వే స్టేషన్ కు దగ్గర గా మిరాపూర్ ప్రాంతంమాలవ్యా నగర్ లో యమునా నది ఒడ్డున ఈ ఆలయం ఉంది.

నవరాత్రి ఉత్సవాలను ఘనం గా నిర్వహిస్తారు.

కాశీ విశాలాక్షీ దేవి ఆలయం

కాశీ అనగానే పవిత్ర గంగానది విశ్వేశ్వరుడు, విశాలాక్షీ, అన్నపూర్ణా దేవి, డుంరిగణపతి, కాల బైరవుడు ముందుగా గుర్తుకొస్తారు. ఈ క్షేత్రం ఒక మహా శక్తి పీఠం గా కూడా ప్రసిద్ధి చెందింది.

భగవతి కర్ణ కుండలాలు కాశీ లో పది నట్లు ప్రతీతి. అందుకే అమ్మ వారిని మని కర్ణికా అని కూడా పిలుచుకొంటారు. ఆమెనే విశాలాక్షీ దేవి అని, విశ్వ లక్ష్మీ దేవి అని కూడా పిలవవటం ఉంది ఇక్కడి శివుడు కాల బైరవుడు అని అందరికీ తెలిసిన విషయమే. విశాలాక్షి దేవి ఆలయం లో శ్రీ చక్రం ఉండటం మహా విశేషం ఇక్కడి అమ్మవాక్తి పురాతన విగ్రహం ఉద్భవ మూర్తి గా భావిస్తారు. ఇప్పుడున్న విగ్రహానికి వెనుక ఈ విగ్రహం ఉంటుంది. అమ్మవారిని ఈ గౌరీ అని కూడా పిలుస్తారు.

విశాలాక్షి అంటే విశాల మైన కన్నులు కలదేవి అని అర్థం. స్కంద పురాణం ప్రకారం వారణాశి లో ఒక సారి వ్యాస భగవానుని, ఆయన శిష్యులకు ఏడు రోజులు ఎవరూ భిక్ష వెయ లేదు. దానికి ఆయనకు విపరీతం గా కాశీ పై కోపం వచ్చింది. శపించాడు,, అప్పుడు విశాలాక్షి దేవి ఒక బ్రాహ్మణ గృహిణి గా మారి తన ఇంటికి వ్యాసాడులను భోజనానికి ఆహ్వానించింది. వారందరికీ విశాలాక్షి విశ్వేశ్వర దంపతులు షడ్ర సోపిత మ్రుస్తాన్న భోజనం పెట్టారు, వ్యాసుడు కాశీ పట్టణాన్ని శపించటం మహా నేరం అని శివుడు వ్యాసుడిని కాశీ క్షేత్రం నుండి బహిష్కరించాడు దీనం గా కాళ్ళ మీద పది వేడుకొన్నాడు వ్యాస మహర్షి తప్పు మన్నించమని కోరాడు “వ్యాస నిష్కాసనం “చరిత్ర సృష్టిస్తుందని ఊరడించి మళ్ళీ తప్పక వ్యాసునికి కాశీలో అనుమతి నిస్తానని విశ్వేశ్వరుడు చెప్పాడు.. అన్న పూర్ణ లాగానే విశాలాక్షి దేవి కూడా శివునికి ఒజనం సమకూరుస్తుంది. విశాలాక్షి పెట్టిన భోజనానికి సంతృప్తి చెందినా శివుడు ఆమె ను కాశీ క్షేత్రానికి ముఖ్య దేవత గా ఉండే యోగ్యత కల్పిస్తాడు. చాలాకాలం అన్నపూర్ణా దేవి అంటే విశాలాక్షి దేవి అనే భావించారు కాలక్రమం లో రెండు వేరు వేరు ఆలయాల్లోర్పడ్డాయి విశ్వనాథుని గుడికి దగ్గరలో అన్న పూర్ణ ఆలయం ఉంటే దీనికి కొద్ది దూరం లో విశాలాక్షి ఆలయం ఉంటుంది సందులు గొండులు దాటి అక్కడికి వెళ్ళాలి.

కాశీ విశాలాక్షి ని కంచి కామాక్షి తోను మధుర మీనాక్షి తోనూ పోలుస్తారు కామాక్షి అంటే కోరిక కల కన్నులు కలది మీనాక్షి అంటే చేపల వంటి కన్నులు కలది అని అర్థం. వివాహం కాని కన్నెలు గంగా స్నానం చేసి నిష్ఠతో విశాలాక్షి ని అర్చిస్తే త్వరలో అనుకూలుడైన భర్త లభిస్తాడనే విశ్వాసం ఉంది. నల్ల రాతి అమ్మవారి విగ్రహాలు తేజో వంతం గా ఉంటాయి. నవ రాత్రి ఉత్సవాలను ఘనం గా ఇక్కడ నిర్వహిస్తారు. భాద్రపద మాసపు ఉత్సవాలు కూడా చెప్పుకో దగినవే.

దగ్గరలోని మణి కర్ణికా ఘట్టం లో వేలాది భక్తులు పవిత్ర స్నానాలు చేస్తారు మధ్యాహ్నం పన్నెండు గంటల సమయం లో దేవత లందరూ గంగా నదిలోని ఈ మణికర్ణికా ఘట్టం లో పుణ్య స్నానాలు చేస్తారనే నమ్మకం ఉంది.

అన్నపూర్ణా దేవి ఆలయం

ఒకసారి శివుడు ప్రాపంచమే మాయ అని, అన్నం కూడా మాయయే అని పార్వతికి చెప్పాడు. తనను భక్తులు అమ్మగా అన్ని వస్తువులను ప్రసాదించే దేవి గా భావిస్తారు కనుక ఈ మాట పార్వతి దేవికి నచ్చక కోపం వచ్చింది. అందరికీ గుణపాఠం చెప్పాలనుకొని కాశీ నుంచి మాయమై పోయింది పార్వతి దేవి. అప్పుడు అక్కడ క్షామం ఏర్పడి ప్రజలు అన్న పానాదుల కోసం అలమటించటం జరిగింది. ఎక్కడా ఎవ్వరికీ తిండి దొరకలేదు ఆహార ధాన్యాల జాడే

లేకుండా పోయింది పొలాలన్నీ బీడులు గా మారిపోయాయి. తిన టానికే కాదు తాగటానికి నీరు కూడా లేదు ఊసరక్షత్రాలను చూసి జనం అలమటిస్తున్నారు.

ప్రజల కష్టాలు చూసి చలించి పోయిన తల్లి మళ్ళీ కాశీ కి చేరి వంట శాలను ఏర్పాటు చేసింది. పార్వతి రాక తెలుసుకొన్న శివుడు వెంటనే ఆమె దగ్గరకు వచ్చి తన బిక్షా పాత్రను చూపించాడు శివుడు పార్వతి తో “కనీ పించే ప్రపంచం మాయ అనటం భావ్యం కాదు “అని తెలియ జేశాడు. భర్త సత్యాన్ని గ్రహించి నందుకు సంతోషించిన సతీ దేవిచిరు నవ్వుతో తానే స్వయం గా ఆయనకు భోజనం పెట్టి టిని పించింది. అప్పటి నుంచి పార్వతి దేవిని “అన్న పూర్ణ “గా అంటే నిరతాన్న ప్రదాత గా పిలుస్తున్నారు శ్రీ శంకర భగవత్పాదులు భక్తితో “అన్న పూర్ణాష్టకం “రాశారు కాశీ లో ఆ స్తోత్రాన్ని చదువుకొని భోజనం చేయటం ఇప్పటికీ ఆన వాయితీ. ముఖ్యం గా అన్నపూర్ణా దేవి మందిరం లో వేద విద్యార్థులు రెండు పూటలా అన్నపూర్ణాష్టకం పాటించి భోజనాలకు వెళ్ళారు. అన్నపూర్ణ అమ్మవారి చేతిలో బంగారపు అన్నపు పాత్ర గరిటి ఉంటుంది ఇలాంటి విగ్రహాలను కొని భక్తులు ఇళ్ళలో భద్రం గా పూజామందిరాలలో పెట్టుకొని పూజిస్తారు...

రామగిరి లో శివానీ దేవి ఆలయం

ఉత్తర ప్రదేశ్ లో చిత్రకూట జిల్లాలో రామ గిరి క్షేత్రం లో శివానీ దేవి ఆలయం ఉంది. ఇది శక్తి పీఠంగా పేరు పొందింది. ఇక్కడ అమ్మ వారి ఎడమ వక్షస్థలం లోని కుడి భాగం పడింది అని విశ్వాసం. రామ గిరి చిత్రకూట ధాం నుంచి సుమారు పది కిలో మీటర్ల దూరం లో ఉంటుంది రామగిరికి దగ్గరే ఖజురాహో విమానాశ్రయం ఉంది.

రామ గిరి లోని అమ్మ వారు శివానీ దేవి. శివుని పేరు “చండ”..చిత్రకూటానికి దగ్గరలో జానకీ సరో వరం లేక జానకీ కుండే ఉంది దీనినే శక్తి పీఠం గా భావించే వారూ ఉన్నారు ఈ శక్తి దేవాలయం బౌద్ధ క్షేత్రమైన రాజ ఘర్ కు దగ్గరలోనే ఉంది. ఇక్కడే వేడి నీటి బుగ్గలున్నాయి వీటికి “గుద్ధ కూటం “అని పేరు. యాత్రికులు ఈ ఉష్ణ కుండాలలో పవిత్ర స్నానాలు చేసి శివానీ దేవిని చండ శివుడినీ ని దర్శిస్తారు లక్షలాది

భక్తులు అమ్మ వారిని దర్శించి తరిస్తారు దుర్గా దేవి గా ఆరాధిస్తారు శివానీ అంటే శివుని భార్య అని అర్థం, ఈమెనే చిత్రకూట శివానీ అని కూడా అంటారు,

నవరాత్రి ఉత్సవాలు మహా వైభవం గా నిర్వహిస్తారు ఆరోజుల్లో యజ్ఞాలు చేస్తారు, మకర సంక్రాంతి ని, శరత్ పౌర్ణమిని, సోమా వతీ అమా వాస్యను, శ్రీ రామ నవమి ని ఘనం గా నిర్వహిస్తారు, ఇక్కడి మందాకినీ నది ఒడ్డున రామ కుండం ఉంది, దగ్గరలో నే దేవాంగన, హనుమద్ధార, కామద్ గిరి, లక్ష్మణ పహాడ్, భరత్ మిలాష్టేవాలయం సతీ అనసూయ ఆశ్రమం, గుప్త గోదావరి భరత్ కూపం లను యాత్రికులు సందర్శించి రామాయణ ఘట్టాలను గుర్తుకు తెచ్చుకొంటారు. ఇవన్నీ త్రేతాయుగపు విషయాల్ శ్రీ రామ వనవాసానికి సంబంధించిన గాధలు జరిగిన ప్రదేశాలే అందుకనే అంతా ఆపేక్ష గా దర్శిస్తారు.

బృందావనం లో ఉమా దేవి ఆలయం

ఉత్తర ప్రదేశ్ అంటే నే పుణ్య క్షేత్రాల కూడలి, అందులో బృందావనం అంటే శ్రీ కృష్ణుని లీలా క్షేత్రం. రాసలీలా విహారం గుర్తుకు వస్తాయి దానికి దగ్గరలో ఉన్న మధురా నగరం శ్రీకృష్ణుని జన్మ స్థానం. యమునా తీరం అన్నీ కళ్ళ ముందు మెదిలి మనసు ను మరో లోకం లోకి, రసమయ లోకం లోకి తీసుకొని వెళ్ళాయి. అలంటి అద్భుత ప్రదేశమైన బృందావనం ఒక శక్తి పీఠం అని చాలా మందికి తెలియదు‘

బృందావనం లో భగవతి తల వెంట్రుకలు పడి నట్లు గా భావిస్తారు. అందుకే శక్తి పీఠం అయింది. బృందావన్ ఆగ్రాకు యాభై కిలోమీటర్ల దూరం లోను, దిల్లీ కి నూట యాభై కిలో మీటర్ల దూరం లోను ఉంది. ఈ క్షేత్రానికి పది కిలో మీటర్లలో మధుర రైల్వే స్టేషన్ ఉంది కనుక ప్రయాణానికి అన్ని సదుపాయాలున్న ప్రదేశం, బృందా వనం. లో అమ్మ వారి పేరు “ఉమా శివ “అయ్య వారి నామం “భూతేశ్వర మహా

దేవ”. మధురా, బృందావనం, గోకులం లను మూడింటిని కలిపి “వ్రజ భూమి “అని పిలుస్తారు మధురలోని గోవర్ధన పర్వతానికి భక్తులు ప్రదక్షిణ చేస్తారు. మేన మామ కంసుడిని సంహరించి బాల కృష్ణుడు విశ్రమించిన చోటును “విశ్రామ ఘాట్ “అంటారు. ఇక్కడే దేవకీ వసుదేవుల కారాగారం, నంద యశోదల నివాసం,, రాధా మాధవుల విలాస భూమి ఉన్నాయి వీటిని దర్శించి తన్మయులౌతారు

ఉమా శక్తి పీఠ దేవాలయం బృందా వన బస్ స్టాండ్ కు అతి దగ్గరలోనే ఉంది. ఇది యాభై ఒక్క శక్తి పీఠాలలో రెండవది గా ప్రసిద్ధి చెందింది సతీ దేవి ముంగురులు పడిన ప్రదేశం అని ముందే తెలుసుకొన్నాం,. బృందావానాన్ని 'విధవల నగరం “అని పిలుస్తారట భర్తలను కోల్పోయిన హిందూ స్త్రీలు పునర్వివాహం చేసుకొనే ఆచారం లే నందువల్ల వారంతా బృందావనం చేరి శ్రీ కృష్ణ నామ భజన తో జీవితాలను ధాన్యం చేసుకొంతారట. ఇలా వచ్చిన వీరి సంఖ్య 30,000 కు పైనే నట,

చైతన్య మహా ప్రభు 1515 లో బృందావననాన్ని సందర్శించే దాకా దీని చరిత్ర కాల గర్భం లో కలిసి పోయింది. శ్రీ కృష్ణుని లీలా ప్రదేశాలన్నిటిని గుర్తు పట్టి వాటిని పునరుద్ధరించాదామహాను భావుడు లేక పోతే ఎవరికీ పట్టేదికా

పశ్చిమ బెంగాల్

కలకత్తా మహా కాళీ దేవాలయం

బెంగాల్ రాష్ట్ర ఆరాధనీయ దేవత కాళీ మాత. దేశం లోని 51 శక్తి పీఠాలలో ఇది మూలాధార మైనది. అమ్మవారి దేహం లోని పాదాగ్రం ఇక్కడ పడింది. అక్కడే కాళీ క్షేత్రం వెలిసింది. గంగా సాగర సంగమానికి దగ్గర లోనే ఈ క్షేత్రం ఉంది. కలకత్తా వాసులకు కాళీ మాత మహా ఇష్ట దైవంమాత్రమే కాదు ఇల వేల్పు. కూడా. బెంగాలీల హృదయాధి దేవత కాళీ మాత. దుర్గా, లక్ష్మీ, సరస్వతి అన్నీ కాళీ మాతలోనే దర్శిస్తారు. “మాగో “అని ఆ తల్లిని పిలిస్తే పలికే దైవం.

దేవీ నవరాత్రులు అంటే బెంగాలీలకు పరమ పండగ వీధి వీధినా దుర్గా, కాళీ మాత విగ్రహాలను ప్రతిష్ఠించి పూజ చేస్తారు భక్తీ శ్రద్ధలతో ఆమె ను ఆరాధిస్తారు అభీష్టాలను నేర వెరచు కొంటారు. అందరు దేవీ సంకీర్తన లో నృత్యం చేస్తూ తన్మయులవుతారు. దశమి నాడు అమ్మవారి “పజిని ఉద్యాపన “చేసే వరకు జనాలకు మరో వ్యాపకమే ఉండదు. మారు మూల ప్రాంతమైనా విధిగా అమ్మ వారి పూజ చేసి ధన్యులవుతారు.

కలకత్తా కు వంద కిలో మీటర్ల దూరం లో గంగా సాగర సంగమం ఉంది. మకర సంక్రాంతి నాడు ఇక్కడ గొప్ప ఉత్సవం చేస్తారు. లక్షలాది భక్త జనం సాగర సంగమం లో పవిత్ర స్నానాలాచారించి జన్మ చరితార్థం చేసుకొంటారు. కాళీ ఘాట్ లో కాళికా దేవి ఎంత ఉగ్ర స్వరూపం లో ఉంటుందో సంగమం వద్ద అంత ప్రశాంతం గా ఉంటుంది. రెండు చోట్లా భక్తులకు ఇక్కట్లు తప్పవు వాటిని ఒర్చుకొనే వస్తారు.

1887 నాటి ఆలయం

దక్షిణేశ్వర్ లో కాళీ మాత దివ్య దర్శనాన్ని అందరు అనుభవించి తీరాలి. జనం ఇక్కడా విపరీతం గా ఉంటారు భాగీరథీ నదీ స్నానం ఎంతో ఉపశమనాన్ని స్తుంది. ఆలయం లో ద్వాదశ లింగాలను కూడా భక్తులు దర్శించి పునీతులవుతారు. తనివి తీరా అభిషేకాలు చేసుకొనే వీలుంది. శ్రీ రామ కృష్ణ పరమ హంస కాళీ మాతను అర్చించింది ఈ పవిత్ర స్థలం లోనే. ఇక్కడే పరమహంస శారదా మాయి తో నివశించారు. గంగను దాటగానే బేలూరు మఠం వస్తుంది. ఇక్కడ పరమ ప్రశాంతం గా ఉంటుంది. రామకృష్ణ వివేకానందులు ఇక్కడే దర్శన మిస్తున్న భావన అందరికీ కనిపిస్తుంది

కాళీ ఘాట్ లో కాళీ మందిరం ఉంది, కాళీఘాట్ వల్లనే కలకత్తా పేరు వచ్చింది, హుగ్లీ నది క్రమంగా గుడికి దూరం గా వెళ్ళింది, ప్రస్తుత దేవాలయం ఆది గంగ నది ఒడ్డున ఉంది, ఇది హుగ్లీ నది తో సంబంధం కలిగి ఉంది, ప్రస్తుత ఆలయం రెండు వందల ఏళ్ళ చరిత్ర కలిగి ఉంది 15.వ శతాబ్ది కవి మానసార్ భాసన్ కవితలోనూ 17 వ శతాబ్దికవి కనకన్ రచనలలోను కాళీ మాత ప్రస్తావన ఉంది, గుప్తరాజులలో కుమారా గుప్తుని కాలం నాటి నాణాలు కాళీఘాట్ లో కానీ పించాయి, 16శతాబ్దం లో మానసిన్త మహారాజు అమ్మ వారికి ఒక గుడిసె లాంటి ఆలయం నిర్మించాడు, బారిష వంశానికి చెందినా సబర్ణ రేయ్ చౌదరి ఆలయాన్ని పక్కాగా నిర్మాణం జరిపి 1809 లో పూర్తి చేశాడు, కాళీ మాత విగ్రహాన్ని టచ్ స్టోన్లో బ్రహ్మానంద గిరి, ఆత్మా నంద గిరి అనే తాపసులు శిల్పీకరించారు, మూడు కళ్ళూ నాలుకా నాలుగు చేతులు అంతా బంగారం తో

చేశారు, అమ్మ వారి చేతిలో రక్త శిక్ష మస్తుకం అసురీ శక్తుల సంహారణం జ్ఞాన సముపార్జనం ను తెలియ జేస్తుంది, దాని వల్ల మోక్ష ప్రాప్తి, అభయ, వరద ముద్రలతో అమ్మ భాసిస్తుంది,

మూడు అడుగుల ఎత్తులో చరురశ్రాకారం గా ఉన్న మందిరం లో శోష్టి, శితాలా మంగోల్ చండీ అనే మూడు శిలలున్నాయి, దీనినే శోష్టి తలా అంటారు, దీనిని 1880 లో గోవింద దాస్ మందాల్ నిర్మించాడు, ఇది బ్రహ్మ నంద గిరి గారి సమాధి, ఈ శిలా దేవతలు కాళీ మాత రూపాలే,

బహుళా దేవి ఆలయం

పశ్చిమ బెంగాల్ లో కలకత్తా కాళి కాక అనేక శక్తి పీఠాలున్నాయి. ఇక్కడ ఒకప్పుడు వామా చారం బహుళ ప్రచారం లో ఉండేది అలాంటి శక్తి పీఠాలలో బర్దాన్ జిల్లా కటువా దగర “బహుళా దేవి క్షేత్రం ఉంది. ఇక్కడ దాక్షాయణి దేవి ఎడమ చేయి పడిందని ప్రతీతి శివుడిని “భారుక్ “అంటారు అంటే సర్వ సిద్ధి ప్రదాత అని అర్థం. ఈ క్షేత్రానికి కటువా రైల్వే స్టేషన్ నుండి కేతుగాం ద్వారా చేరుకో వచ్చు. ఈడ క్షేత్రం అజయ్ నదీ తీరం లో వెలసింది, అమ్మ వారిని బహుళ కాళీ అని బహుళ లక్ష్మీ దేవి అని కూడా పిలుస్తారు,

ఉచాని లో మంగళ చండిక

పశ్చిమ బెంగాల్ లోని బర్దాన్ జిల్లాలోనే ఉచాని అనే చోట మరో శక్తి పీఠం ఉంది ఇక్కడ అమ్మ వారి కుడి మని కట్టు పడిందని విశ్వసిస్తారు, గుస్కార్ స్టేషన్ కు సుమారు పదిహేను కిలోమీటర్ల దూరం, అమ్మ వారిని మంగళ చండిక అని అయ్యా వారిని కపిలామ్బరేశ్వరీ అని పిలుస్తారు శివుడికి కపిల వర్ణ వస్త్రాన్ని ధరింప జేస్తారు కనుక ఆపేరు సార్థక మైంది, అమ్మ వారిని రణ చండికా, దుర్గా పేర్ల

తో కూడా పిలుస్తారు దేవీ మహాత్మ్యం లో చండి లేక చండిక పేరు29 సార్లు వస్తుంది.. తంత్ర విద్యకు ఈ ఆలయం నిలయం గా ఉండేది, చండీ దేవికి, నవాక్షర మంత్రానికి సంబంధం ఉంది, దేవీ మహాత్మ్యం లో అమ్మవారి చరిత్ర విపులం గా ఉంది. రక్త బీజ రాక్షసుని సంహరించే సమయం లో చండిక కాళికా దేవి కి సహకా రించిందని కథనం.

మార్కండేయ పురాణం ప్రకారం ఒక సారి దేవతలంతా సరస్వతీ దేవి ని శుమ్భు నిశుమ్భు రాక్షసుల ఆగడాలనుండి రక్షించమని వేడుకొన్నారు. అ మాటలు విన్న పార్వతీ దేవి దేవతలను ఎవరిని ప్రార్థిస్తున్నారని అడిగింది, ఆ సమయం లో ఆమె దేహం నుండి ఒక దేవత చండిక నామం తో వెలువడింది ఈమెనే అంబిక అనీ అంటారు. ఆమె అసలు పేరు చంద్ర ఘంటా దేవి, ఈమె నవ దుర్గాలలో ఒకరు, ఆమె చందా, మున్దాసుర సంహారం చేసింది, చండిక బ్రహ్మ ను గూర్చి తపస్సు చేసింది తనకు పూర్వపు లావణ్యం సౌందర్యం ఇప్పించమని కోరింది, ఆమె శరీరం నుండి నల్లని రూపు వేరుపడి కౌశిక గా అవతరించింది, ఈమె పార్వతీ దేవి కూతురు గా భావిస్తారు నిశుమ్భాది రాక్షస సంహారం చేసిన తర్వాతాకాళికా దేవి గా పార్వతీ దేవి కార్యం పూర్తి అయింది కౌశిక తల్లి పార్వతిలో కలిసి పోయింది.

ఈ దేవాలయం లో నవరాత్రులలో చండి హోమాన్ని తప్పకుండా వైభావోపేత్యం గా నిర్వహిస్తారు, దుర్గా సప్త శతీ ని, నవాక్షరీ మంత్రాన్ని జపిస్తారు,

యోగాధ్యా దేవి ఆలయం

పశ్చిమ బెంగాల్ లో బర్ద్వాన్ జిల్లాలోనే ఖీర్ గాం అనే చోటుకు దగ్గర యోగాధ్యా దేవి ఆలయం ఉంది. దాక్షాయణీ దేవి పార్ధివ ఆశరీరాన్ని బుజం పై

మోసుకుంటూ పరమ శివుడు వస్తున్నప్పుడు ఆమె శరీరాన్ని విష్ణు మూర్తి విష్ణు చక్రం తో ఖండ ఖండాలుగా చేదిన్నాడని ఆ శరీర భాగాలు వివిధ ప్రదేశాలలో పడటం వల్ల అక్కడ శక్తి పీఠాలు ఏర్పడి నాయని అందరికీ తెలిసిన విషయమే. ఇక్కడ క్షీర గ్రామం లో అమ్మ వారి “కుడి బొటన వ్రేలు” పడటం వల్ల శక్తి క్షేత్రం గా ప్రసిద్ధి చెందింది.

అమ్మవారిని యుగాద్య, యోగాద్య, జోగాదాయి, జుగాద్యా పేర్ల తో పిలుచుకొంటు కొలుస్తారు. శివుని “క్షీర ఖండక “అంటారు.

ఈ క్షేత్రానికి సంబంధించిన ఒక ఐతిహ్యం ఉంది. ఆలయానికి ప్రక్కనే ఉన్న సరస్సులో అమ్మ వారు ఉంటుందని, సంక్రాంతి నాడు వైశాఖ మాసం లోను బయటకు వచ్చి ఆలయం చేరి పూజ లందు కొంటుందని, మళ్ళీ సరస్సులో కి చేరిపోతుందని చెబుతారు. ఒకప్పుడు ఇక్కడ నరబలి కూడా జరిగి వామాచారానికి ప్రసిద్ధి చెందింది. ఇప్పుడు జంతు బలి మాత్రమే జరుగుతోంది. ఈ ఆలయాన్ని రాజా కీర్తి చంద్ర 1770 లో నిర్మించి నట్లు ఆధారాలున్నాయి. సంక్రాంతి పర్వదినాలలోను మాసం లోను వైశాఖం లోను వేలాది భక్తులు అమ్మ వారిని సందర్శించి అభీష్టాలను నేర వేర్చుకొంటారు.

భ్రామరీ దేవి ఆలయం

పశ్చిమ బెంగాల్ లో జల్పాయ్ గురీ దగ్గర బోడా అనే ప్రాంత సమీపం లో సాల్ బాది గ్రామం లో “తిరస్తా నది తీరం లో భ్రామరీ దేవి ఆలయం ఉంది. దాక్షాయణి ఎడమ కాలు ఇక్కడ పడటం వల్ల పవిత్ర శక్తి క్షేత్రం గా వెలసిల్లింది. అమ్మ వారిని భ్రామరీ దేవి అని అయ్యా వారిని “అంబర “లేక “ఈశ్వర “అని పిలుస్తారు

కిరీట కోన లో విమలాదేవి మందిరం

ఇదికూడా పశ్చిమ బెంగాల్ లో ఉన్న శక్తి క్షేత్రమే ముర్షిదా బాద్ జిల్లాలో, లాల్పాగ్ నుండి మూడుకిలో మీటర్ల దూరం లో కిరీట కోన ఉంది ఇక్కడే అమ్మ వారి కిరీటం పడిందని విశ్వాసం అందుకే కిరీట కోన అయింది అమ్మ వారికి కిరీటేశ్వరి,

విమలా దేవి అని రెండు పేర్లున్నాయి. శివుడిని ఖైరవ లేక సంవర్త అంటారు

ఇక్కడి విశేషం ఏమిటంటే ఇక్కడ అమ్మ వారికి విగ్రహం అనేదే లేక పోవటం. యెర్ర రంగు చీరను అమ్మ వారి ప్రతి రూపం గా భావించి దానికే పూజాదికాలు నిర్వహిస్తారు.. పురాతన ఆలయాన్ని అక్కర్ చక్ర వర్తి కట్టించాడు. 18 వ శతాబ్దం లో ఇక్కడ అనేక మంది సంతులు మునులు సాధువులు చేరి అర్చించారు. ఈ ప్రాంతపు రాజు రాజు వల్లభుడిని మీర్జాఫర్ హత్య చేశాడు అప్పుడు శివలింగం తానే స్వయం

దర్శనీయ మహాదే(వ-వి)నాయక ఆలయాలు

గా రెండు గా చీలి పోయిందట. మీర్జాపూర్ చావు దగ్గర పడ్డప్పుడు, మాత కిరీటీశ్వరి పాదోదకాన్ని పూజారులతో తెప్పించుకొని సేవించి చని పోయాడని స్థానిక కథనం.

గర్భా దేవి ఆలయం

శక్తి పీఠమే గర్భా దేవి ఆలయం. అమ్మవారి శరీరం లోని ఎముక ఇక్కడ పడిందని నమ్మిక. దేవిని “దేవా గర్భా “అని లేక కంకాలేశ్వరి అని పిలుస్తారు

విభాస లో కపాలినీ దేవి ఆలయం

పశ్చిమ బెంగాల్ లోనే మిడ్నాపూర్ దగ్గర తాంబుక్ లో దేవి ఎడమ పాదం అయిన మీనఖండం అంటే మోకాలి చిప్ప నుండి కింది పాదం వరకు పడి నందున శక్తి పీఠం అయింది. దేవికి భీమరూపా లేక కపాలినీ అని పేర్లున్నాయి ఇక్కడి శివుడిని శర్వానంద అంటారు

కుమారీ దేవి ఆలయం

పశ్చిమ బెంగాల్ లోని హుగ్లీ జిల్లా ఖానాకుల్ లో రత్నాకర నది ఒడ్డున రత్నావళి దేవి ఆలయం ఉంది. బస్సుల్లోను పడవల్లోను చేరే వీలుంది. ఇక్కడ భగవతి కుడి భుజం పడింది కనుక శక్తి పీఠ మై నిలిచింది. దేవిని కుమారీ అని పిలిచి కొలుస్తారు. శివుడు “భైరవ “రూపం లో పూజ లందు కొంటున్నాడు.

నల్లతేశ్వరి దేవి ఆలయం

పశ్చిమ బెంగాల్ లోనే భీర్భూం జిల్లా నల్వొతి రైల్ స్టేషన్ దగ్గర ఉంది ఇక్కడ శ్రీ దేవి కాలి ఎముకలు పడినాయని విశ్వాసం. దేవిని కాళికా దేవి అని నల్ హతేశ్వరి దేవి అని పేరు తో అర్చిస్తారు శివుని పేరు యోగేశ్వరుడు. ఇక్కడ స్త్రానికులే ఎక్కువ గా పూజిస్తారు.

బక్రేశ్వర్ లో మహిష మర్దని

పశ్చిమ బెంగాల్ బర్ధాం జిల్లాదబ్రజ్ పూర్ కు సుమారు ఇరవై కిలో మీటర్ల దూరం బక్రేశ్వర్ లో”పాప హరా “నది ప్రవహిస్తుంది. ఇక్కడే దేవి “భ్రూ మధ్య భాగం “పడిందని కథనం. కనుక శక్తి పీఠ మైంది. అమ్మవారు మహిషాసురుని కాలి కింద తొక్కి పట్టి మహోగ్ర రూపం లో నిలుచుని దర్శన మిస్తుంది. శివుడికి బక్రేశ్వర, వక్రేశ్వర వక్రనాథ పేర్లున్నాయి శివ రాత్రి నాడు బ్రహ్మాండమైన జాతర చేస్తారెక్కడ.

స్తానిక ఇతి హాసం ప్రకారం సత్య యుగం లో లక్ష్మీ నారాయణుల వివాహ సమయం లో అసితాంగ అనే మహర్షిని ఇంద్రుడు ఎగతాళి చేశాడు. ఆ యనకు కోపం విపరీతం గా వచ్చి శరీరం లోని నరాలు వంకర తిరిగిపోయాయి అంగ వైకల్యమేర్పడింది. ఆయనే “అష్టావక్రుడు అనే పేరు తో పిలువబడ్డాడు. ఈ క్షేత్రం లో ఆ మహర్షి చాలా కాలం తీవ్ర తపస్సు చేశాడు. శివుడు అనుగ్రహించాడు శివుడు ఈ క్షేత్రం లో “వక్ర నాధుడి” గా ఉంటానని మునికి చెప్పి అలా ఉండి పోయాడు వక్రనాధుడు అనే పేరు రావటానికి ఇదీ కారణం

అట్టహాస్ లోని పుల్లార దేవి ఆలయం

పశ్చిమ బెంగాల్ లోని శక్తి పీఠాలలో జనాకర్షణ గల శక్తి పీఠం అట్టహాస్ లో ఉంది ఇది బర్డవాన్ జిల్లాలో ఉంది కలకత్తా నుంచి రెండు వందల కిలో మీటర్ల దూరం.అమ్మ వారు చాలా పెద్దఆకారం లో ఉంటుంది ఆమెను అట్టహాసా దేవి అని “పుల్లార దేవి “అని పిలుచుకొంటారు దేవి నవ్వుతున్న పెదవుల వెడల్పు సుమారు18 అడుగులు ఉంటుంది అంత భారీ విగ్రహం అన్న మాట. అందుకే ఆమెను పుల్లార దేవి అన్నారు.

దాక్షాయణి పెదిమలు ఇక్కడ పడి నట్లు పురాణ కథనం. శివుని నామం విశ్వేశ.. అమ్మవారి దేవాలయం ప్రక్కనే అయ్య వారి దేవాలయం ఉంటుంది.

నందీపురం లో నందికేశ్వరిదేవి ఆలయం

పశ్చిమ బెంగాల్ లోనే భీర్బూం జిల్లాలో నందీపూర్ కు కొంత దూరం లో ఈ ఆలయం ఉంది వెళ్ళ టానికి సౌకర్యం గానే ఉంటుంది ఇక్కడ పెద్ద వట వృక్షం ఉంటుంది. ఆ వట వృక్షం కిందనే అమ్మ వారి విగ్రహం ఉంటుంది దేవికి నందిని, నందీశ్వరి అనే పేర్లున్నాయి. శివుడి పేరు నందీశ్వరుడు. ఎక్కువగా స్త్రానికులు మాత్రమే వచ్చి అమ్మ

వారిని పూజిస్తారు

కర్ణాటక

కొల్లూరు లో మూకాంబికా దేవి ఆలయం

కర్ణాటకలో పడమటి కొండలలో అందమైన కొండలు లోయలు ఫల వృక్షాల మధ్య కొల్లూరు లో మూకాంబికా క్షేత్రం.ఉంది. కామాసురుడు అనే రాక్షసుడు ఈ ప్రాంత ప్రజలను విపరీతం గా బాధిస్తుంటే అందరు పార్వతీ దేవిని శరణు కోరారు వాడు ఒక

మహిళ చేతులలోనే చస్తాడని గ్రహించిన దేవి వాడిని అవలీల గా సహరించింది. ఆమె ధైర్యానికి మెచ్చి శివుడు ఇక్కడ తన కాలి మడమ తో శ్రీ చక్రాన్ని సృష్టించి ప్రతిష్ఠించాడని ప్రతీతి.

ఆలయానికి కనీసం 1200 ఏళ్ళ చరిత్ర ఉంది. హలుగల్లు వీర సంగయ్య అనే రాజు అమ్మ వారి విగ్రహం చేక్కిన్నాడని చెప్పుకొంటారు. మంగుళూరు నుండి నూట ముప్పై కిలో మీటర్ల దూరం లో ఉడిపి క్షేత్రానికి ఎనబై కిలో మీటర్ల దూరం కొండల మధ్య ప్రకృతి అందాలు విందు చేస్తుండగా కూడకాద్రి శిఖరం పై ఈ ఆలయం కను విందు చేస్తుంది. తమిళనాడుకు అతి సమీపం లో ఉంటుంది. బంగారు శిఖరం తో భక్త జనాల దృష్టిని ఆకర్షిస్తుంది.

ఇక్కడి విశేషం ఏమిటంటే అమ్మ వారు జ్యోతిర్లింగం గా శివుని తో కలిసి ఉండటం. ఆది శంకరాచార్యుల వారు ఆలయం లో శ్రీ చక్రాన్ని ప్రతిష్ఠించటం తో మూకాంబికా దేవి ఆలయానికి విశేష ప్రాచుర్యం లభించింది. పంచ ముఖ గణేశ ప్రతిమ అద్భుత శిల్ప నైపుణ్యం తో విరాజిల్లు తుంది. కర్నాటక లోని ఏడు ముక్తి క్షేత్రాలలో కొల్లూరు ఒకటి మిగిలినవి ఉడిపి, సుబ్రహ్మణ్య, కోడేశ్వర, శంకర నారాయణ, గొకర్ణ క్షేత్రాలు.

ఆది

శంకరాచార్యుల వారు ఈ క్షేత్రాన్ని దర్శించి నప్పుడు అమ్మ వారు ప్రత్యక్షమైనది ఆమె విగ్రహాన్ని ఆయనే ఇక్కడ స్థాపన చేశారు. గర్భాలయం లో “శంకర సింహాసనం” “ఉంది, ఆ చోటులోనే శంకర భగవత్పాదులు అమ్మ వారి కోసం జపిస్తే సాక్షాత్కరించింది.

మూకాంబిక సరస్వతి మహా కాళి,శక్తి శ సంయుక్త స్వరూపం గా భావిస్తారు. అమ్మవారు కొలువైన కూడకాద్రి పర్వతం మీదనే ఆది శంకరులు తపస్సు చేసిన అమ్మవనం, చిత్రమూలం ప్రదేశాలున్నాయి భక్తులు వీటిని దర్శించి అనుభూతికి లోనౌతారు. కర్నాటక ను పాలించిన రాజు లందరూ అమ్మ వారికి విశేష మైన కానుకలు సమర్పించి భక్తి శ్రద్ధలతో అర్పించారు. నగర, బెద్నూర్ రాజులకు ఈ దేవాలయమే” రాజు దేవాలయం” వారి ఇల వేల్పు మూకామ్మికయే. మహారాష్ట్ర విజయ నగర ప్రభువుల పాలన లో కూడా వైభవం పొందింది ఆ తర్వాతా ముప్పుర తురుప్పు పాలన లో దోపిడీకి గురైంది ఇక్కడి కోట్లాది రూపాయలు విలువచేసే అమూల్య సంపద అంతా దోచుకో బడింది.

పురాణ కథనం

శివుని వరం పొందిన కామాసురుడు కూడ కాద్రి పర్వతం మీద చేరి, దేవతలను మునులను హింసించే వాడు. సప్తర్షులు వీడి పీడ ఎలా విరగడ అవుతుందా అని ప్రయత్నాలు ముమ్మరం చేశారు ఈ విషయాన్ని శుక్రాచార్యుడు వాడి చెవిన వేసి, వాడి చావు ఒక స్త్రీ వల్ల జరుగుతుంది అని చెప్పాడు.. వెంటనే వాడు శివుని అనుగ్రహం కోసం తీవ్ర తపస్సు చేస్తే ఆయన ప్రత్యక్షమై

వరం కోరుకో మన్నాడు. కామాసురుడికి శివుడు వరం ఇస్తే లోక కంటకుడు అవుతాడని భావించి వాగ్దేవి సరస్వతీ దేవి వాడి నాలుక పై చేరి మాట రాకుండా మూగ వాడిని చేసిందింది. మూగ వాడై పోయి నందువల్ల ఆ కామాసురుడు శివుడిని నోటి మాట తో ఏ వరమూ కోరలేక పోయాడు అప్పటి నుంచి వాడిని “మూకాసురుడు” అన్నారు. అప్పుడు” కోల రుషి “ఉపాయం మేరకు పార్వతీ దేవి సకల దేవతల శక్తులన్నిటిని కలిపి ఒక తీవ్ర శక్తి గా సృష్టించింది ఈమె మూకాసురుని తో యుద్ధం చేసి సంహరించింది. వాడి ప్రార్థన మన్నించి వాడికి కైవల్యం ప్రసాదించింది మూ కాసురుడిని దేవి సంహరించిన ప్రదేశాన్ని “మారణ కట్టే “అంటారు(మరణ గద్దె). మూకాసురుడు అమ్మ వారిని మూకాంబిక గా తనపేర వెలసిల్ల మని కోరుకొన్నాడు వాడి కోరిక తీర్చి కొల్లూరు లో మూకాంబిక నామం తో విరాజిల్లుతూ భక్తులకు కొంగు బంగారం గా ఉంది.

ఈ ఆలయం లో మూకాంబికా దేవి పద్మాసనం లో ప్రశాంతం గామూడు నేత్రాలతో దర్శన మిస్తుంది. శంఖం చక్రం గద ఆయుధాలను ధరించి ఉంటుంది.

హొర్పాడు లో అన్న పూర్ణా దేవి ఆలయం

కర్నాటక రాష్ట్రం లో పడమటి కనుమలు ప్రకృతి అందాలకు నిలయాలు. అక్కడే పవిత్ర దేవాలయాలన్నీ ఉండటం విశేషం. ఇప్పుడు హొరనాడు లో వెలసిన అన్న పూర్ణాదేవి ఆలయాన్ని గురించి తెలుసు కొందాం. కాశీ అన్నపూర్ణ తో బాటు అంతటి ప్రసిద్ధి చెందిన ఆలయం ఇది

కర్నాటక లోని చిక్కమగలూర్ జిల్లాలో హొరనాడు అనే పంచాయితీ గ్రామం లో అన్న పూర్నేశ్వరి దేవి కొలువై ఉంది. జగద్గురువులు ఆది శంకరాచార్యుల వారు స్థాపించిన విగ్రహం ఇది తరువాత 1973 లో కొత్త విగ్రహాన్ని ప్రతిష్ఠించారు. బెంగుళూర్ కు సుమారు మూడు వందల కిలో మీటర్ల

దూరం లో పరవశించే ప్రకృతి లో హొరనాడు ఉంది.. మంగలూర్ కు నూట ముప్పై కిలో మీటర్లు

ఈ ఆలయం లో అన్నపూర్ణా దేవిని దర్శించాలను కొన్న యాత్రికులు కుల మత భేదాలకు అతీతం గా పై చోక్కా, బనీనులు లేకుండా వచ్చి దర్శించుకోవాలనే నియమం ఉంది. దీన్ని అందరు భక్తులు శ్రద్ధ గా పాటిస్తారు.. బుజం మీద ఖండువా లేక తువ్వాలను కప్పుకొని భక్తి గౌరవాల తో అమ్మ వారిని దర్శించి తరిస్తారు.

అన్నపూర్ణా దేవి విగ్రహం పూర్తిగా బంగారం తో చేసి ఉంటుంది. ఆ మూర్తి అతి సుందరం గా రమణీయం గా కృపా విలసనం గా చైతన్య స్ఫూర్తి గా దర్శన మిస్తుంది. అన్న పూర్ణా దేవి ని ఒక సారి దర్శించిన వారి ఇంట ఎప్పుడూ అన్నానికి కొదవ ఉండదని భక్తుల ప్రగాఢ విశ్వాసం

ఆ దేవి ప్రభావం గొప్పది. ఒక సారి శివుడు శాపానికి గురి అయితే అన్నపూర్ణ ను దర్శించి శాప విముక్తుడైనట్లు ఐతిహ్యం ఉంది.

కొండలపై ఉన్న ఘాట్ రోడ్లు, లోయలు, అరణ్యాల గుండాపచ్చదనం పరుచుకొన్న ప్రాంతాలను దాటుతూ ఇక్కడి వస్తూ ఉంటే చెప్ప లేని ఆనందం తో మనసు ఉప్పొంగి పోతుంది. ఆలయ పద్ధతులు చాలా విశేషం గా ఆకర్షించి, పవిత్ర భావం అంతటా కనీ పిస్తుంది అమ్మ వారికి భక్తులు బియ్యాన్ని నైవేద్యం గా ఇవ్వటం ఇక్కడి ఆచారం. పూజారులు భక్తులకు అమ్మవారికి నివేదించిన బియ్యాన్ని ప్రసాదం గా తిరిగి ఇస్తారు ఈ బియ్యాన్ని ఇంటికి తెచ్చుకొని వండుకొనే బియ్యం లో కలుపు కొని తింటారు. కూకే లో సుబ్రహ్మణ్య దేవాలయం అరేబియా సముద్ర తీరం లో ఉంది దీన్ని, ఉడిపిని, మంజు నాద దేవాలయాన్ని శృంగేరి ని దర్శించి భక్తులు ఎంతో సంతోషానికి లోనౌతారు.. అమ్మ వారిని” ఆది శక్త్యాత్మక అన్న పూర్నేశ్వరి” గా భావిస్తారు. అన్నపూర్నేశ్వరీ దేవి ని దర్శించిన అనుభూతి జీవితం లో మర్చి పోలేము. ఎత్తైన బంగారు

విగ్రహం, దూరం నుండే మనల్ని ఆశీర్వదించే చల్లని చూపులు, మనకు అభయ ప్రదం గా ఉంటుంది ఇది ఇక్కడి ప్రత్యేకత.

నవరాత్రి ఉత్సవాలు వైభవం గా జరుపుతారు, అక్షయ తృతీయ ను విశషం గా చేస్తారు, కార్తీక మాసం లో దీపోత్సవాన్ని కన్నుల పండువు గా నిర్వహిస్తారు, నవ రాత్రులలో నవ శక్తి రోపాలుగా అమ్మ వారిని అలంకరిస్తారు.ఫాల్గున మాసం లో రథోత్సవం చూసి తరించాల్సిందే, ఆలయ కమిటీ ఆధ్వర్యం లో స సామూ హిక ఉపనయనాలు, సామూ హిక వివాహాలు జరిపిస్తారు,

మంగళూర్ లో మంగళా దేవి ఆలయం

కర్నాటక లో మంగళూర్ ఒక సముద్ర తీర ప్రాంతం అన్ని రకాల చాలా ప్రాధాన్యత సంతరించుకొన్నది. అక్కడ వెలసిన మంగళాదేవి వల్లనే దానికి ఆపేరు వచ్చింది.

మంగలూర్ దగ్గర బోలార లో ఈ దేవి ఆలయం ఉంది. మంగళూర్ చుట్టూ చాలా కోటలున్నాయి. కేరళ కు సమీపం గా ఉంటుంది దీనిని వాళ్ళు మంగళా పురం అంటే మంగళా దేవి పురం గా పిలుచుకొంటారు,

తుళుప్రాంతాన్ని పాలించిన అడిపి వంశ రాజు కుద వర్మన్ కాలానికి అంటే తోమ్మిది వందల ఏళ్ళ నాటి ఆలయం ఇది. ఆ సమయం లో నేపాల్ దేశం నుంచి “నాథ సంప్రదాయానికి” చెందిన మచ్చేన్ద్రనాద్, గోరక్ నాథ లు నేత్రావతి

నది ఒడ్డున ఒక పవిత్ర ప్రదేశాన్ని కనుక్కొన్నారు. ఆప్రదేశమే గోరకోండి.ఒకప్పుడు ఇక్కడ కపిల మహర్షి తపస్సు చేసినట్లు గ్రహించారు. కపిల మహర్షి అక్కడ ఆశ్రమాన్ని స్థాపించి పెద్ద విద్యా కేంద్రం గా తీర్చి దిద్ది తన సాంఖ్య శాస్త్రాన్ని బోధించిన ప్రదేశం ఇదే నని తెలుసుకొన్నారు.

ఇద్దరు మహాత్ములు వచ్చారన్న సంగతి రాజుకు తెలిసి వారిని దర్శించాడు. వారు రాజుకు రాజ్యం స్థిరపడటానికి ఒక పవిత్ర కార్యం చేయవలసింది అని చెప్పారు సరే నన్నాడు. రాజు ఆ ప్రదేశాన్ని తమకు అప్పగిస్తే అక్కడ ఒక ఆశ్రమాన్ని నిర్మించుకొని పెద్ద ముఖ్య ఆధ్యాత్మిక కేంద్రం గా మారుస్తామని అన్నారు. వారి వల్ల ఒకప్పుడు ఇక్కడ మంగళాదేవి ఆలయం ఉండేదని ఆమె పేర నే ఈ ప్రాంతం పిలువబడిందని

అది ఆమెకే అన్ని తమివ్వబడిందని గ్రహించాడు. రాజు తన తల్లి వల్లవైష్ణవీ దేవి అండాసుర, పరశురాములు దేవి ఆలయాన్ని నిర్మించి నట్లు తెలుసుకొన్నాడు నాధ మహర్షులు స్వయం గా రాజును ఆ ప్రదేశం చూపించి అక్కడ తవ్వించమని కోరారు రాజు ఆ ప్రదేశాన్ని తవ్వించాడు. అక్కడ శివ లింగం ధారా పాత్ర దొరికాయి. అదే మంగళాదేవి పూర్వ ఆలయం గా నిర్ధారించారు.. వాటిని వారిద్దరూ సూచించిన ప్రదేశం లో స్థాపించి నాగరాజు ను కాపలా గా విగ్రహ ప్రతిష్ఠ చేశాడు.

మంగళకర రూపం తో మంగళాదేవి సుందర శిల్పాన్ని చెక్కించి రాజు కుంద వర్మ ప్రతిష్ఠ చేశాడు నాద మునుల సలహాతో. అప్పటి నుంచి మంగళాదేవి ఆలయం ప్రసిద్ధమై ఆ దేశ ప్రజల మనో భీష్టాలను తీర్చే దేవతగా మంగళాపుర అధిష్టాన దేవత గా ప్రసిద్ధి చెందింది ముఖ్యం గా కన్నె పిల్లలు అనుకూలురైన భర్తలు లభించాలని అమ్మ వారిని కోరుకొంటారు తప్పక వారి కోరిక నేర వేరుతుందనే ప్రబల విశ్వాసం ఉంది. మంగళాదేవి, కద్రి, మంగలూర్ మూడుడు ముఖ్య సంబంధాలను కలిగి ఉన్నాయి

నవరాత్రి ఉత్సవాలు వైభవం గా జరుపుతారు. మంగళాదేవిని ఏడవ రోజు న శారదాంబ గా ఎనిమిదో రోజున మారి కామ్పగా ఆరాధిస్తారు.. ఈ రోజునే ఆయుధ పూజ చేస్తారు. మహర్నవమి నాడు రాదోత్సవాన్ని చూడ

టానికి వేలాది భక్తులు విచ్చేస్తారు, మార్నమి కట్టెదాకా రథాన్ని బల మైన లావుపాటి మోకుల తో లాగుతూ అక్కడికి చేరి అమ్మవారికి అర్చన జరుపు తారు మంగళాదేవి ని దర్శిస్తే సకల శుభాలు కలిగి సంపద పెరుగుతుందనే విశ్వాసం ప్రజల్లో ఉంది. పెళ్లి కాని పిల్లలు మంగళ పార్వతీ వ్రతాన్ని చేసి మంచి అనుకూలుడైన భర్త ను ఇమ్మని అమ్మ ను ప్రార్థిస్తారు..

వినాయక చవితి నాడు అతి పెద్ద గణేశుని నెల కొల్పి ఆలయం లో గణేశ ఉత్సవాలు నిర్వహిస్తారు. నిమజ్జనం రోజున భక్తుల సంఖ్య లెక్కకు మించి ఉంటుంది. ఊరేగింపు గా గనేశుని తీసుకొని హోగ బజార్ లోని వెళ్లి ఉప్పెన కోట్ దగ్గర నిమజ్జనం చేస్తారు.

మైసూర్ లో చాముండి దేవి ఆలయం

మైసూర్ కు పదమూడు కిలోమీటర్ల దూరం లో చాముండి కొండ మీద మైసూర్ ప్రజల మనో భీష్టాలను నెరవేర్చే చామున్దేశ్వరీ దేవి ఆలయం ఉంది ఆమెను దుర్గా దేవి అని కూడా పిలుస్తారు. పన్నెండవ శతాబ్దిలో హోయసల రాజులూ మొదటగా ఆలయాన్ని నిర్మించారు. పది హేడవ శతాబ్దం లో విజయ నగర రాజులు శిఖర ప్రతిష్ఠచేశారు. 1669 లో 3000 అడుగుల ఎట్టు ఉన్న ఈ కొండ మీదకువెళ్ళటానికి వీలుగా వెయ్యి మెట్లను నిర్మించారు

ఆలయం లో అనేక నంది విగ్రహాలు కను విందు చేస్తాయి. 800 వ మెట్టు వద్ద అతి పెద్ద నందివిగ్రహం పదిహేను అడుగుల ఎట్టు ఇరవై నాలుగు అడుగుల పొడవు తో మెడనిండా గంటల తో చిన్న శివాలయం ముందు చూపరులను ఆకర్షిస్తూ దర్శనానికి ఆహ్వానిస్తున్నట్లు కనిపిస్తాడు.

ఆలయానికి ఏడంతస్తుల గోపురం ఉంది. చాముండి అమ్మ తలుపులు వెండి తోనూ చేయ బడినాయి. మైసూరాజా దొడ్డ దేవా రాజ ఒడియార్ అమ్మ వారి అత్యంత సుందర విగ్రహాన్ని నిర్మిమ జేశాడని చరిత్ర. చాముడి హిల్స్ కు పూర్వపు పేరు మహా బాల పర్వతం.

వారి విగ్రహం బంగారు తోను ముఖ ద్వారం

నవ రాత్రి ఉత్సవాలు మహా వైభవం గా చేస్తారు, అన్ని రకాల అలంకరణలు చేస్తారు, దీపాలంకరణ తో ఆలయం వింత శోభ లీను తుంది,

ఆలయం వెలుపల పెద్ద రాక్షస విగ్రహం చూపరులను ఆకర్షిస్తూ దుష్ట స్వభావానికి పరాకాష్ట గా కని పిస్తుంది.

” దర్శనీయ దేవి ఆలయాలు “ఇంతటితో సమాప్తమ్. ఇది స్వల్ప విరామం మాత్రమే. మళ్ళీ ఇంకో రూపం లో ప్రారంభ మవుతుంది

దర్శనీయ మహావినాయక ఆలయాలు

దర్శనీయ వినాయక దేవాలయాలు

1 బొంబాయి లోని శ్రీ సిద్ధి వినాయక దేవాలయం

మహారాష్ట్రలో బొంబాయి నగరం లో ప్రభావతి అనే చోట శ్రీ విద్ధి వినాయక దేవాలయం రెండు వందల ఏళ్ళ చరిత్ర కలది దీనిని 1801 నవంబర్ 19 న శ్రీమతి లక్ష్మి విట్టు.శ్రీ దియు భాయ్ పాటిల్ లు నిర్మించారు బొంబాయి లో ఉన్న అన్ని దేవాలయాల కంటే అత్యంత సంపన్న మైన దేవాలయం గా ప్రసిద్ధి చెందింది

ఇదొక చిన్న ఆలయం గర్భ గుడిలో శ్రీ సిద్ధి వినాయక విగ్రహం ఉంటుంది గర్భాలయ పై కప్పు అంతా బంగారు తాపడం చేయ బడింది. గర్భాలయ ద్వారాలు కొయ్యతో చేయబడ్డాయి వీటిపై అష్ట గణ పతులను అత్యంత వైభవం గా చెక్కారు ఇవి బొంబాయి లోని అష్ట గణపతులకు ప్రతీకలు. ఇప్పుడు ఈ చిన్న ఆలయానికి అను

బంధం గా విశాల మైన భవంతి సత్రాలు ఆధునిక పద్ధతులలో నిర్మించారు ఈ ఆలయం మహా శక్తి వంత మైనది రాజకీయ నాయకులకు సినిమా స్టార్లకు సిద్ధి వినాయకుడు వర దేవత వారందరుతరచు వచ్చి దర్శనం చేసుకొని కోరికలు విన్న వించి,స్వామి అనుగ్రహం తో, సఫల మనోరథులొతారు అందుకే నిత్యం భక్తులతో అధికార అనదికారులతో ఆలయం రద్దీ గా ఉంటుంది ఒక కొలను కూడా ఆలయ సమీపం లో తవ్వించారు

శ్రీ సిద్ధి వినాయక స్వామి సంవత్సరాదాయం కనీసం పది నుంచి పది హీను కోట్ల రూపాయలు. ఒక ప్రైవేట్ ట్రస్ట్ బోర్డ్ ఆధ్వర్యం లోనే ఆలయం చాలా కాలం నిర్వహింప బడింది కాని పాలకులపై అవినీతి ఆరోపణలు రావటం వాళ్ళ హైకోర్ట్ జోక్యం కలిగించుకోవాల్సి వచ్చింది కోర్ట్ ఆదేశం పై ప్రభుత్వం “సిద్ధి వినాయక ట్రస్ట్ బోర్డ్ “ను ఏర్పాటు చేసింది. అంటే రాజకీయాలు చోటుచేసుకోన్నాయన్న మాట. ఏ ప్రభుత్వం అధికారం లో ఉంటే వారికి ఇష్టం వచ్చిన వారిని నియమించి సమర్థతకు అంకిత భావానికి సేవకూ తిలోదకాలిస్తోంది ప్రభుత్వం. అంటే ఇప్పుడు ట్రస్ట్ బోర్డ్ రాజకీయ పునరావాస కేంద్రం అయిందన్న మాట. ఇది మంచిపద్ధతికాదని భక్తులు గగ్గోలు పెడుతున్నారు అయినా వీటిని లెక్క చెయ్యకుండా అశేష జనం స్వామిని దర్శించి మొక్కులు చేల్లిస్తుకొంటారు భక్తుల సంఖ్య కాని ఆదాయం కాని ఏ మాత్రం తాగ్గ లేదు ఇదీ సిద్ధి వినాయక మహిమ

2 స్వేతార్క గణపతి దేవాలయం –కాజి పేట్

వినాయకునికి అనేక రూపాలున్నాయి. ఇన్ని రూపాలు ఏ దేవుడికి లేవు. కాని ఈ రూపాలలో మనం ఆయన్ను దర్శించాలేము అందుకని ముఖ్యమైన 64 రూపాలను పేర్కొంటారు కాని అందులో 32 ముఖ్యమైనవి వీటిలో కూడా 16 రూపాలుఅత్యంత ముఖ్యమైనవి. కాని వీటిలో ఎక్కడా స్వేతార్క గణ పతి పేరు పేర్కొన బడ లేదు

కాని

నారదాది పురాణాలలో లో తెల్ల జిల్లేడు చెట్టు వంద ఏళ్ళు బతికితే అది గణపతి రూపం పొందుతుంది అని ఉంది. అదే స్వేతార్క గణపతి. గా పెద్దలు చెబుతున్నారు. కాని అనుభవం లో స్వేతార్కం అంటే తెల్ల జిల్లేడు వంద ఏళ్ళు బతికి ఉండగా చూసిన వారు అది గణపతి రూపం పొందినట్లు చూసిన వారు

ఎవరూలేరు. గణపతి ఉపనిషత్ లో మాత్రం తెల్ల జిల్లేడు వందేళ్ళు జీవిస్తే గణపతికి ఉండే సర్వ అవయవాలతో గణపతి రూపం దాలుస్తుంది అని ఖచ్చితం గా చెప్ప బడింది. ఇది అతి అరుదైన సంఘటన అని కూడా పేర్కొన్నారు. సాధారణం గా ఏ చెట్టు వేరు అయినా దీర్ఘకాలానికి పాము ఆకారం లోనో, ఏనుగు ఆకారం లోనో మారుతుంది. అని అనుభావ్యులైన పెద్దలన్నారు. అంతమాత్రం చేత ప్రతి వేరు గణపతి రూపం పొందటం అసంభవం. హనుమంతుడు పారిజాత వృక్షమూలం లో ఉంటాడని అందరికీ నమ్మకం. పారిజాత మూలం హనుమాన్ రూపం దాలుస్తుంది అని విజ్ఞులు భావించారు.

తెలంగాణ లో కాజీపేట లో విష్ణుపురి కాలని లో “స్వేతార్క మూల గణపతి స్వామి “వారల దేవాలయం దేశ దేశాలలో ప్రసిద్ధి చెందిన అరుదైన ఆలయం. నిత్యం వేలాది భక్తులు “తెల్ల జిల్లేడు గణపతి “స్వామిని దర్శించి, పూజించి తరిస్తుంటారు. ఈ స్వామిని “సంకల్ప సిద్ధి వినాయకుడు “అని కూడా అంటారు. ఈ తెల్ల జిల్లేడుగణేశునికి అన్ని అవయవాలు ఏర్పడి పూర్ణ స్వరూపుడు గా దర్శనం ఇస్తాడు. ఏ శిల్పీ, చెక్కిన రూపం కాదుఇది. స్పష్టమైన కన్నులు తొండం, చెవులు, నుదురు కాళ్ళు చేతులు వాహనమైన అనిన్యడనే ఎలుక,యజ్ఞోప వీతం ముక్కు అన్ని ఉండిమహాశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తాయి. అతి సహజం గా ఏర్పడిన విశిష్ట వింత స్వరూపం ఈ స్వేతార్క మూల గణపతి.

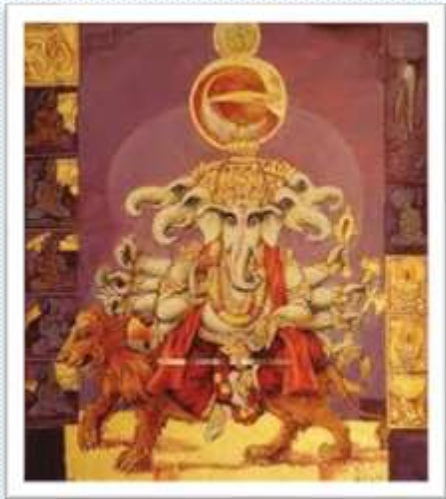
తూర్పు ముఖం గా స్వామి ఉన్నా, ఈశాన్య దిశ వైపు చూస్తున్నట్లు కన్పిస్తాడు ద్రుష్టి తండ్రి శివుని విహార భూమి కైలాసం వైపు ఉన్నట్లు అని పిస్తుంది. సకల వాస్తు స్వరూపుడు అని పిస్తాడు. పురాణ కథనం ప్రకారం ఒక సారి మూహికాసురునికి వినాయకునికి యుద్ధం జరిగింది తన కున్న రెండు దంతాలలో ఒక దాన్ని పెకలించి దానితో మూషికుడిని పొడిచి చంపాడు. ఈ మూషికాసుర వధ అయిన తర్వాత స్వామి ప్రశాంత చిత్తం ఈ రూపం లో తో ఇక్కడ కూర్చున్నాడని కథనం. “ఓం గం గణపతయే నమః “అని ఆర్తిగా ధ్యానిస్తే స్వామి సంప్రీతుడై సకల కోరికలు నేరవేరుస్తాడు అని భక్త జన విశ్వాసం

హేరంబ గణపతి ఆలయం

వినాయకుని కి ఉన్న 32 ముఖ్య రూపాలలో హేరంబ గణపతి 11 వ రూపం. బలహీనుల పాలిటి రక్షకుడు గా హేరంబ గణపతి పిలువ బడుతున్నాడు. హేరంబ గణపతికి అయిదు ముఖాలు పది చేతులు ఉంటాయి. కుడి చేయి అభయ ముద్రలో ఉంది భక్తుల రక్షణ తన బాధ్యత అని తెలియ జేస్తుంది. ఎడమ చేయి వర ప్రసాద ముద్ర లో ఉంటుంది. మిగిలిన చేతులలో ముడి, జపమాల, గండ్ర గొడ్డలి, ముద్గరం, విరిగిన దంతం ఆయుధం గా, పుష్పహారం, ఉండ్రాళ్ళు, పండు ఉంటాయి. తెల్లని శరీరం తో సింహ వాహనుడు గా దర్శన మిస్తాడు.. హేరంబ గణపతికి ఆర్ధా నక్షత్రం మహా పవిత్రమైనది. హేరంబ గణపతి ని కొలిచిన వారికి భయాలను పోగొట్టి, తమ మీద తమకు నమ్మకం కలిగించి విజ్ఞానం కలిగించి కోరిన కోర్కెలను నేర వేరుస్తాడు హేరంబ గణపతి భక్తులకు భయం అంటూ ఉండదు

.హేరంబ గణపతి రూపం చాలా అరుదైన రూపం. చాలా కొద్ది చోట్ల మాత్రమే ఉన్నాడు ముఖ్యం గా కాశీ విశ్వేశ్వరాలయం లో హేరంబ గణ పతి కొలువై ఉన్నాడు. కర్నాటక లోని మైసూర్ జిల్లాలోని చామ రాజ నగరం లో, నంజన్ గూడి లో హేరంబ గణపతి దేవాలయాలున్నాయి. ఇక్కడే మనకు 32 రూపాల గణపతి విగ్రహాలను దర్శించ వచ్చు.

హేరంబ గణపతి మంత్రం

“అభయ వర ముద్రః పాపా దండాక్షమాలా -శ్రీని పరశు దధానో ముద్గరం మోదకం చ ఫలమది ఘట సింహః పంచ మాతంగ వక్త్రాః-గణపతి రతి గౌరః పాతు హేరంబ నామా ”

4 క్షిప్ర గణపతి దేవాలయం

క్షిప్ర అంటే శీఘ్రం అని అర్థం. కనుక క్షిప్ర గణపతిని సేవిస్తే అతి త్వరలో కోరికలు తీరుతాయనిభావం ఇలాంటి క్షిప్ర గణపతి దేవాలయాలు అరుదుగా ఉన్నాయి. ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లో విజయవాడ లో శ్రీ గణపతి

సచ్చిదానంద స్వామి వారి ఆశ్రమం లో క్షీప్ర గణపతి దేవాలయముంది దీనిని స్వామీజీ 1981 ఏప్రిల్ 16 న ప్రతిష్ఠించి ఆలయ నిర్మాణం చేశారు.

క్షీప్ర గణపతి ఎరుపు రంగులో బహు సుందరం గా ఉంటాడు. చేతిలో విరిగిన దంతం ఉంటుంది. మిగిలిన చేతులలో ముడి, అంకుశం, కల్పవృక్ష శాఖ, విలువైన వజ్రాలున్న చిన్న కుండ ఉంటాయి ఇవి విజ్ఞానానికి వర ప్రసాదానికి చిహ్నాలు తొండం పైకి ఎత్తి ఉంటాడు ఇది మేధావి తనానికి చిహ్నం.

ఒకప్పుడు కేరళలో లో కలపతి అగ్రహారపు బ్రాహ్మణులు తాటాకు పాకల లో అంటే పర్ణ శాలల్లో నివశించేవారు ఇవి మాటి మాటికీ అగ్నికి ఆహుతిఅయి చాలా ఇబ్బందులు పడే వారు. ఈ బాధ నుండి విముక్తి పొందటానికి అనేక రకాలుగా ఆలోచించి ఒక జ్యోతిష్యుని సంప్రదించారు.

ఆయన గణేశ దేవాలయాన్ని శివ ద్రుష్టి పడేట్లు నిర్మించమని సలహా ఇచ్చాడు. ఆయన ఆదేశాను సారం తూర్పు చెరువు వద్ద మర్రి వృక్షం కింద ఉన్న మహా క్షీప్ర గణపతి విగ్రహాన్ని అప్పటికే నిర్మింప బడి ఉన్న శ్రీ విశ్వ నాథ దేవాలయం లోని మహా శివుని ద్రుష్టి సోకెట్లు ప్రతిష్ఠించి ఆలయాన్ని నిర్మించారు ఆ అగ్రహారీకులు. ఈ ఆలయ నిర్మాణం ఎప్పుడు జరిగిందో ఎవరికి తెలియదు కాని దీనికి ముందే విశ్వనాథ ఆలయం ఉంది. మలబారు ప్రాంతం లో అతి ప్రాచీన ఆలయం గా భావిస్తారు ఇది క్రీ.శ.1425 లో నిర్మింపబడి నట్లు తెలుస్తోంది

క్షీప్ర గణపతి మంత్రం -"దంత కల్ప లతా పాశ రత్నకుంభాం అంకుశోజ్వలం

బంధూక కామ నియభం, ధ్యాయేత్ క్షీప్ర గణాధిపం "

క్షీప్ర గణపతి దేవాలయాలు తమిళ నాడు లోని కన్యాకూమారిలో, కర్నాటక లోని శ్రీ రంగ పట్నం లో కూడా ఉన్నాయి.

వారణాసి లోని కాశీ విశ్వేశ్వరాలయ సమీపం లో క్షీప్ర గణపతి ఆలయముంది.

5 ఉచ్చిష్ట గణపతి దేవాలయం

ఉచ్చిష్ట గణపతి అంటే తినగా మిగిలిన దాన్ని చేత ధరించిన గణేశుడు. సర్వ రక్షకుడు గా ప్రసిద్ధి. నీలం రంగులో ఉంటాడు ఆరు భుజాలుంటాయి. శక్తి తో ఉపవిష్టుడై ఉంటాడు. చేతిలో వీణ ధరించి కనిపిస్తాడు మరొక చేతిలో దానిమ్మ పండు ఉంటుంది. మిగిలిన చేతులలో నీలి కలువ, జపమాల, తాజా ధాన్యపు కంకి ఉండటం ప్రత్యేకత. భక్షించాగా మిగిలిన అన్నాన్ని చేత ధరించిన వాడే ఉచ్చిష్ట గణపతి. ఉచ్చిష్టం అంటే తినగా మిగిలింది అని అర్థం అంతేకాక మిగిలిన ఏనుగు తలను ధరించిన వాడు అనే అర్థాన్ని కూడా కొందరు చెబుతారు. తొండం నీ భార్య శక్తి తోడ మీద ఉంచి దర్శనమివ్వటం మరో ప్రత్యేకత. ఉచ్చిష్ట గణపతి తాంత్రిక గణపతి గా ఆరాధింప బడుతున్నాడు. గణపతికి ఉన్న ముప్పై రెండు రూపాలలో ఉచ్చిష్ట గణపతి ఎనిమిదవ రూపం

ఉచ్చిష్ట గణపతి మంత్రం -"నీలాబ్జం దాడిమం వీణా శాలి గుంజుక్ష సూత్రాకరం

దదాదు చ్చిష్ట నామాయామ్ గణేశ పాతు మేచకః "

ఉచ్చిష్ట గణపతి ఉపాసన వల్ల విద్యార్థులకు విద్య బాగా వస్తుంది. మానసికం గా బాధ పడే పిల్లలకు ఈ గణపతి ఉపాసన మానసికారోగయం కలుగుతుంది. ఉచ్చిష్ట గణపతి మంత్రం అన్ని మంత్రాలకు మూలా దారమని వమా చార పరాయణులు భావిస్తారు ఈయన పూజకు ఏరోజు అని నియమం లేదు అన్ని వేళల అన్ని రోజులలో అర్చించ వచ్చు. ఉచ్చిష్ట గణపతి మంత్రజపం చేసి టప్పుడు ఫలాలను ఆరగిస్తూ లేక లడ్డూలను భక్షిస్తూ చేయటం వింత గా ఉంటుంది. ఆయన వల్ల సిద్ధి పొందాలంటే ఉచ్చిష్ట గణపతి మంత్రాన్ని 16,000 సార్లు జపించాలి.

తమిళ నాడు లోని తిరుచిరాపల్లి లో రాక ఫోర్ట్ మీద ఉచ్చిష్ట గణపతి దేవాలయం ఉంది మైసూర్ లోని చామ రాజ నగర్ నంజన్ గుడ్ లలో ను, కేరళ లో తిరువనంత పురం లోను ఉన్నాయి

ఉచ్చిష్ట గణపతి ధ్యాన మంత్రం

“రక్త మూర్తిం గణేశంచ -సర్వాభరణ భూషితం -రక్త వస్త్రం త్రినేత్రం చ -రక్త పద్మాసనేష్టి తం

చతుర్భుజం మహా కాయం -ద్విదంతం సుస్మితాననం -ఇస్థాంచదక్షిణే హస్తే-దంతం చ దదాతః కరే

పాశామ్ముశంచ హస్తాభయం- జటా మండల వేష్టితం -లలాటే చంద్రరేఖాద్యాంసర్వాలంకారభూషితం

6 మాణిక్య గణపతి దేవాలయం

అష్ట వినాయక దేవాలయాలలో చింతామణి గణపతి దేవాలయం ముఖ్యమైనది. చింతామణి గణపతి దేవాలయం మహారాష్ట్ర లో పూనా కు ఇరవై అయిదు కిలో మీటర్ల దూరం లో ఉన్న “తేయూర్ “గ్రామం లో ఉంది. మొరయ గోస్వామి అనే మహాను భావుడు ఇక్కడ సిద్ధి పొందాడు ఆయన కుమారుడు ఈ ఆలయాన్ని నిర్మించాడు. ఆ ప్రాంతాన్ని పాలించిన అభిజిత్ మహా రాజు, భార్య గుణ వతి దంపతులకు సాగ కపిలముని అనుగ్రహం తో ‘ గణ’అనే కుమారుడు

జన్మించాడు. మహర్షి కపిల తన కోరిక తీర్చాడు కనుక ఆయన వద్ద ఉన్న చింతామణి ని బలాత్కారం గా లాక్కునే దురుద్దేశం తో వచ్చాడు దాన్ని ఇవ్వటానికి కపిల అంగీకరించ లేదు. కాని రాజు కొడుకు గణ దాన్ని బలాత్కారం గా లాగేసుకొన్నాడు

ఆ ఆపత్కర సమయం లో దుర్గా దేవి కపిలుడిని గణపతి ని వేడుకొమ్మని హితవు చెప్పింది ఆయన ప్రార్థన తో గణపతి వాళ్ళ లభించిన శక్తితో కపిలుడు గుణ ను ఓడించడంపేషాడు అభిజిత్ రాజు దాన్ని తన దగ్గర ఉంచుకోటా నికి ఇష్టం లేక కపిలునికి ఇచ్చేశాడు కాని కపిలుడూ చింతామణి ని దగ్గరా ఉంచుకోవటానికి ఇష్టపడ లేదు. వినాయక స్వామి ఆ ప్రదేశం లో ఉంది పోవాలని నిశ్చయించుకొని తనను “చింతా మని గణపతి “గా ప్రకటించుకొని అక్కడే కదంబ వృక్షం కింద వెలిశాడు

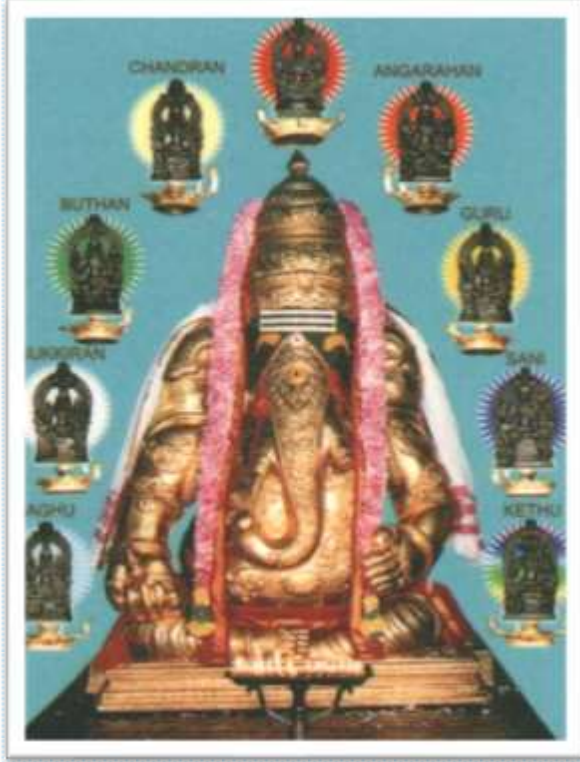
7 తేయూర్ ఆలయం

కపిల మహర్షి తపస్సు కు మెచ్చి శివుడు చింతామణిని మహర్షికి కానుక గా ఇచ్చాడని ఐతిహ్యం, చింతామణి అంటే కోరిన కోర్కెలను వెంటనే తీర్చే మణి అని అర్థం చింతా మణి మంత్రం -”ఓం హ్రీం శ్రీం -చింతామణి గణపతయే నమః -ఓం నమో గణేశాయ ఓం చింతామణి చిన్మితః

అర్ధ, లాభ పూరయ పూరయ -లక్ష్మీ అనయ అనయ -నమ స్వాహా

శ్రీ కపిల భగవాన్ రు షి-త్రిపుష్ చందః -గణపతిర్ దేవతా “

చింతామణి గణ పతి యజ్ఞం కూడా చేస్తారు. సకల వర ప్రదాత గా చింతామణి గణపతి ప్రసిద్ధి చెందాడు

8 కార్పాక గణపతి దేవాలయం తమిళ నాడు

తమిళ నాడు లో పిల్లియార్ పట్టి తిరుప్పత్తూరులో గుహాలయం లో గణపతి దేవుడు కొలువై ఉన్నాడు. ఈ గుహాలయం లో శివుని తో పాటు అనేక విగ్రహాలు, రాతి చెక్కడాలపై ఆగమ శాస్త్ర గ్రంథాలు దర్శన మిస్తాయి.. ఈ ఆలయం క్రీ.పూ.1091 -1238 కాలం నాటిదని తెలుస్తోంది. ఇందులోని ప్రత్యేకమైన “పిల్లియార్ “లేక గణ పతి విగ్రహం వల్ల దీని కాలం తెలుస్తోంది ఈ వినాయకుడినే “కార్పాక వినాయకుడు “అని “దేశి గణపతి “అని “వినాయక పిల్లియార్ “అని ముద్దు గా పిలుచు కొంటారు భక్తులు.

ఈ ఆలయ పూజారులు “పిల్లియార్ పట్టి నగ రాతులు “..దీని నిర్వహణ కూడా వారిదే. కార్పాక గణేశుడు విజ్ఞాన ప్రదాత అని విశ్వాసం ఉండటం వల్ల రాష్ట్రం నలు మూలల నుండి వచ్చి దర్శించుకొంటారు.

ఈ ఆలయం లో వినాయక చవితి ని పది రోజుల పాటు మహా వైభవం గా నిర్వహిస్తారు ఈ సందర్భం గా జరిగే రథ యాత్రలో లక్షలాది జనం పాల్గొంటారు. ఇక్కడి శివుడిని “ అర్జున పురీశ్వర స్వామి “అంటారు. గణ పతి స్వామి శిల్ప చెక్కడపు పని అద్భుతం అరుదైనది. గుహా శిల్పాలలో ఈ గణేశుడు అరుదైన వాడు

గుహాంతర భాగంలో 6 అడుగుల మహా గణపతి స్వామిదర్శన మిచ్చి పరవశింప జేస్తాడు గుహలో చెక్క బడిన విగ్రహం కనుక ప్రదక్షిణ చేసే వీలుండదు అంతర్భాగం అంతా దీపపు కాంతులతో కను విందు చేస్తుంది కర్పాక వినాయకస్వామి శరీరం అంతా బంగారు తాపడం చేయ బడి ఉంటుంది. అభిషేక సమయం లో మాత్రమే స్వామి నిజ రూపాన్ని కన్ను లారా దర్శించ వచ్చు. స్వామి విజ్ఞానాన్నే కాక విజయాన్ని కూడా ప్రసాదిస్తారు.

వినాయక తొండం కుడి వైపుకు తిరిగి ఉండటం ప్రత్యేకత. స్వామి ఉత్తరాభి ముఖం గా ఉప విష్ణుడై ఉంటాడు. గుహ లోపల ఇంకా కార్తికేయుడు, పశుపతేశ్వర విగ్రహాలున్నాయి.. వినాయక చవితి నాడు ఉప వాసం మొదలు పెట్టి సంవత్సరం పాటు నిర్వహించే భక్తులు “ అవని శుక్ల పక్ష చవితి “నాటి పండుగకు మళ్ళీ దర్శించి వ్రత దీక్ష పూర్తి చేసుకొంటారు. చవితి నాడు స్వామి సన్నిధి లో ఉప వాస దీక్ష చేస్తారు. “కుమ్మ జాబం” అనే ఉత్సవం లో పాల్గొని పవిత్ర జలం ఉన్న కుంభాన్ని స్వీకరిస్తారు.

10 లక్ష్మీ గణపతి దేవాలయం బిక్క వోలు

తూర్పు చాళుక్య రాజులు నిర్మించిన అతి పెద్ద ఏక శిలా వినాయక విగ్రహం తూర్పు గోదావరి జిల్లా బిక్క వోలు లో ఉంది. పచ్చని పంట పొలాల మధ్య ఉన్న ఈ ఆలయం అతి పురాతనమైనది గణేశ విజయాదిత్య మహా రాజు పాలన వరకు గణేశునికి రెండు భుజాలు మాత్రమే ఉండేవి ఆయన కాలం లో మరి రెండు భుజాలను ఏర్పరచి చతుర్భుజ గణేశుని గా మార్చారు. విగ్రహం 11 అడుగుల ఎత్తు ఉండి భక్తులకు పరమాద్భుతం గా కానీ పిస్తుంది ఈ దేవాలయం క్రీ శ 849-892 ప్రాంతం లో నిర్మించ బడింది

సాతలూరు కు చెందిన గుణక విజయా దితుని రాజ ముద్రిక కూడా ఇక్కడ దర్శన మిస్తుంది దీన్ని అత్యద్భుత రీతిలో మలచారు. ఒక వైపు చూస్తే వినాయకుడు రెండవ వైపు నుండి చూస్తే లక్ష్మీ దేవి కనిపించి ఆశ్చర్య పరుస్తుంది అందుకే ఈ స్వామిని లక్ష్మీ గణ పతి అంటారు ఇప్పుడు ఈ రాజ ముద్రిక చెన్నై మ్యూజియం లో భద్ర పరచి ఉంది

11 మహా గణపతి దేవాలయం

నెల్లూరు

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లో నెల్లూరు జిల్లాలో వేదాయ పాలెం లో మహా గణ పతి దేవాలయం ఉంది ఇది సప్త గిరి కాలని లో 1991 లో నిర్మించ బడింది ద్రావిడ ఆగమ పద్ధతిలో నిర్మించ

బడింది పెద్ద గణపతి విగ్రహం మహా మండపం కళ్యాణ మండపం ఉన్నాయి

రామి శెట్టి పెంచలయ్య అనే ఆయనకు చిన్నప్పటి నుండి మహా గణపతి దేవాలయాన్ని నిర్మించాలని ఉండేది. 1991 ఆగస్ట్ లో ఆలయ నిర్మాణానికి ఇప్పుడున్న ఆలయానికి చాలా దూరం లో ఉన్న తల్ప గిరి కాలనీ లో శంకు స్థాపన చేయాలనీ భావించి నెల్లూరు నరసింహ స్వామిఆలయ ఆశ్రమం అధిపతిగారిని, మరి కొందరు ప్రముఖులను ఈ కార్య క్రమానికి ఆహ్వానించారు. కాని ఒక రోజు రాత్రి కలలో పెంచలయ్య గారికి వినాయక స్వామి కని పించి ఇప్పుడున్న స్థలం లో ఆలయ నిర్మాణం చేయమని

ఆదేశించారు. స్వామి ఆజ్ఞప్రకారమే ఇప్పుడు మహా గణ పతి దేవాలయం ఉన్న చోట శంకు స్థాపన చేసి నిర్విఘ్నం గా ఆలయ నిర్మాణం పూర్తి చేశారు

గర్భాలయ పనులు చేస్తున్నప్పుడు అక్కడ నిరంతరం ఒక అడుగు లోతు ఉండే నీటి ధార ఉబికింది ఈ జలం భక్తుల పాపాలను ప్రక్షాళనం చేసే పవిత్ర జలం గా అందరు భావించారు. ఆలయం ఉదయం తొమ్మిది నుండి పదకొండు గంటల వరకు, సాయంత్రం అయిదు నుండి రాత్రి ఎనిమిది వరకు తెరచి ఉంటుంది.ఆలయానికి అను బంధం గా విఘ్నేశ గురు కులాన్ని నిర్వహణ కమిటీ నడుపుతోంది. అన్ని స్కూళ్ళ విద్యార్థులకు శని ఆది వారాలలో ఉదయం ఏడు గంట;అ నుండి ఎనిమిది వరకుకళ్యాణ మండపం లో గణేశ పాఠ శాల ను నిర్వాహిస్తున్నారు. ఈ కార్య క్రమం బహుళ ప్రచారం పొందింది. అశేష భక్త జనం భక్తి శ్రద్ధలతో స్వామిని దర్శించి తరిస్తారు

12 వర సిద్ధి వినాయక దేవాలయం సికందరాబాద్

కొలువైఉంటారు.

తెలంగాణా లో సికందరాబాద్ రైల్వే స్టేషన్ సమీపం లో వరసిద్ధి వనాయక ఆలయం ప్రాచీనమైనదే కాక చాలా ప్రాచుర్యం పొందింది కూడా క్రీ శ1824 లో స్వామి వారి విగ్రహం లభించింది. దీనిని కంచి కి చెందిన శ్రీ ఆది శంకరాచార్యులు ప్రతిష్ఠించారు ఆగమ శాస్త్రాను సారం ఆలయాన్ని నిర్మించారు. ఆలయం లో శ్రీ వల్లీ దేవసేనా సమేత శ్రీ సుబ్రహ్మణ్య స్వామి కూడా

ఈ ఆలయం లో సంకట మోచన వినాయక చతుర్ధివ్రతాన్ని ప్రతి నెలా నిర్వహించటం ప్రత్యేకత. ర్తి మంగళ, శుక్ర వారాలలో వేలాది భక్త జనం స్వామిని సందర్శించి మొక్కు కుంటారు గణపతి నవ రాత్రులను అత్యంత వైభవోపేతం గా చేస్తారు అలాగే శివరాత్రి ఉత్సవాన్ని ఘనం గా నిర్వహిస్తారు శరన్నవ రాత్రి దేవీ ఉత్సవాలను అత్యంత శ్రద్ధ లతో చేస్తారు. ఉగాది పండుగను కూడా వేడుక గా చేస్తారు గణపతి హోమాన్ని శాస్త్రోక్తం గా గా నిర్వహిస్తారు

13 గణేశ రథదేవాలయం మహా బలిపురం

తమిళనాడు లో మహా బలి పురం లో గుహాలయాలగురించి అందరికీ తెలుసు. అయితే ఇక్కడ రథ గణేశుడు చాలా ప్రసిద్ధి చెందాడు, ఏకాండ్ శిలలో రథం, దానిపై గణేశుడు ఉన్నట్లు చెక్క బడిన దేవాలయం ఇది. పల్లవుల శిల్ప విన్యాసానికి ప్రతీక. అంతకు ముందు ఇందులో శివ లింగం ఒకటి ఉండేది.

దాన్ని తొలగించి రథ గణేశుడిని మాత్రమే ఉంచారు వేలాది మంది నిత్యం దర్శిస్తారు

రథ గణేశ ఆలయం అర్జునుడు తపస్సు చేసినట్లు చెక్క బడిన శిలకు ఉత్తరం గా ఉంది మహా బలి పురం లో ఉన్న అన్ని రథ దేవాలయాలలో ఇదొక్కటే పూర్తిగా చెక్క బడి రూపు దాల్చిన దేవాలయం. మిగిలిన వన్నీ అసంపూర్తిగా మిగిలి పోయాయి

14 వరసిద్ధి వినాయక దేవాలయం లేబూరు

నెల్లూరు జిల్లాలో ఇందుకూరు పేట మండలం లో లేబూరు ఉంది దీనినే లేమూరు అనే పిలుస్తారు. ఇక్కడ ఊరికి కొంచెం దూరం గా నాలుగు కాళ్ళ మండలం లో శ్రీ వరసిద్ధి వినాయక స్వామిని తూర్పు ముఖం గా ప్రతిష్ఠించారు

ఈ గణపతి ఇక్కడి జాన పదులకు కొంగు బంగారం. ఈ మండలం కట్టించాతటానికి ముందు రాత్రిపూట గ్రామస్తులు ఆ దారిని పోతుంటే ఏదో జరగా రానిది జరిగేదట. ఇక్కడి స్తానికులైన తుమ్మ లోళ్ల వంశస్తులు వారి పొలం లో కొద్ది భాగం మంది రానికి కేటాయించి వినాయక మందిరం కట్టించారు. అప్పటి నుంచి ఆ దారిన పోయే వారికి ఏ రక మైన ఇబ్బందులు రాలేదట.

ఇక్కడి గ్రామస్తులు ఇంట్లో ఏ శుభ కార్యం తల పెట్టినా, ముందుగా వర సిద్ధి వినాయకుని దర్శించి మొదటి పూజ చేస్తారు. విఘ్నేశునిపాదాల వద్ద ఉండే అనిర్ఘ్నడు అనే పేరు గల ఎలుక కు కూడా పూజ చేస్తారు. గణపతి ఇబ్బడి ముబ్బడి గా పంటలను పండించి తమ కు అన్ని రకాల శుభం చేయ మని కోరుకొంటారు. పంటను కొట్టి వెయ కుండా ఎలుకలను చేల మీద పడు కుండాచేయమని స్వామి వాహనమైన ఎలుకను ప్రార్థిస్తారు. వినాయకుడి నడుము చుట్టూ ఉన్న పాము దయ వల్ల క్రిమి కీటకాలు నశిస్తాయని వారి అచంచల విశ్వాసం.

ఈ జానపదులు చేసే స్తోత్రాలలో ఎంతో విజ్ఞానం ఉంది. గణపతి వ్యక్తిత్వాన్ని కొని యాడుతారు. స్వామి మాత్రు భక్తి పరాయణుడు కనుక తమ పాటలలో ఆయన్ను “పార్వతీ తనయా “అని అనేక సార్లు స్తుతిస్తారు. గ్రామంలో మట్టి తో గణ పతి విగ్రహాలు తయారు చేస్తారు. వారి దృష్టిలో ఆయనకున్న ఏనుగు తల బుద్ధికి, జ్ఞానానికి చిహ్నాలని భావిస్తారు. ఎలుక శ్రద్ధ కు గుర్తు. ఏ పని అయినా నిర్విఘ్నం గా నేర వేరాలంటే

జ్ఞానం శ్రద్ధ అవసరం అని వీరి పాటలలో భావం.. ఉదరం అనే గాదె ను ఎలుక నుండి పాము రక్షిస్తుందనే నమ్మకం వీరిది. భక్తులు కుడి చేత్తో ఎడమ చెవిని, ఎడమ చేత్తో కుడి చెవిని పట్టు కొని గుంజీలు తీస్తారు. ఇది శరీర వ్యాయామం ఇమిడి ఉన్న సూత్రం. దీని వల్ల ఎముకలు బల పడతాయిఅని విశ్వ సిస్తారు.

15 అష్ట సిద్ధి వినాయక దేవాలయాలు

మహారాష్ట్రలో ఒక వరుస క్రమం లో అష్ట సిద్ధి వినాయక క్షేత్రాలున్నాయి.. వీటిని మన పంచా రామ క్షేత్రాలు లాగా ఒకే రోజు దర్శించు కోవటం ఆన వాయితీ. ఈ దర్శనం ముక్తి దాయకం గా భావిస్తారు..

బల్లాల్ శ్వర దేవాలయం

పూనా కు సుమారు 160 కి.మీ. దూరం లో పాళీ క్షేత్రం లో స్వామి బల్లాల్ శ్వరుడున్నాడు బల్లాల్ శ్వరుడు అంటే” బాల గణపతి” అన్న మాట. అష్ట క్షేత్రాలలో బల్లాలుడు అనే భక్తుడి పేర నిర్మించిన గణేశ దేవాలయం ఇది బల్లాల్ అనే మహా భక్తుడి భక్తికి మెచ్చి వినాయకుడు స్వామి ప్రత్యక్షమై, అ భక్తుని పేరు తోనే వేలిశాడని అక్కడి స్థల పురాణ కథనం. తూర్పు ముఖం గా ఉన్న బల్లాల్ శ్వరుడి

విగ్రహం పై, దక్షిణాయనం లో సూర్య కిరణాలు పడటం ఇక్కడి ప్రత్యేకత

వరద వినాయకుడు

మహాద్ క్షేత్రం లో వెలసిన గణేశుడే వరద వినాయకుడు. ఒకప్పుడు ఈ ప్రాంతాన్ని రుక్మాంగద మహా రాజు పాలించాడు. ఒక సారి మహా రాజు “వాచక్వవి “అనే మహర్షి దర్శనార్థం ఇక్కడికి వచ్చాడట. మహా రాజు మహా వైభవాన్ని చూసిన ముని పత్ని “ముకుంద “మహా రాజు పై మనసు పారేసుకోంది.రాజు దానికి ఒప్పుకోకుండానే తిరిగి వెళ్లి పోయాడు. అదే సమయం లో ఎప్పటి నుంచో ఆమె ను మొహిస్తున్న ఇంద్రుడు రుక్మాంగద మహా రాజు వేషం

లో వచ్చి ఆమె కోర్కె తీర్చాడు వారికి గృత్న మధుడు “అనే కొడుకు పుట్టాడు. అతడు పెరిగి పెద్ద వాడై తన జన్మ రహస్యం తెలుసుకొన్నాడు. తల్లి చేసిన పాపం తో పాటు తమందరి పాపాలు తొలగి పోవాలని ఆ

కుర్రాడు వినాయక స్వామిని భక్తి తో వేడుకొన్నాడు. భక్తికి మెచ్చిన గణ నాడుడు ప్రత్యక్షమై వరం కోరుకో మన్నాడు. అతని కోరిక మేరకు అక్కడే “స్వయం భు వినాయక స్వామి “గా వెలిశాడు. ఈ ఆలయం లోని గర్భ గుడి లో ఉన్న దీపం వందేళ్లుగా అఖండం గా వెలుగుతూన్నటం ఇక్కడే ప్రత్యేక ఆకర్షణ

చింతామణి గణపతి

షోలాపూర్ -పూనా మార్గం లో “దేవూర్ “క్షేత్రం లో వినాయక స్వామి “చింతా మణిగణపతి “గా పూజలు అందుకొంటు న్నాడు. పూర్వ కాలం లో కపిల మహా ముని వద్ద సకల కోరికలు తీర్చే చింతామణి ఉండేది. ఒక సారి ఆ ప్రాంత రాజు అభిజిత్ మహా రాజు కొడుకు గణ రాజు తో సైన్యం తో మునిని సందర్శించ టానికి వచ్చాడు అందరికీ చింతామణి కృపతో షడ్ర సోపిత విందు ఇచ్చాడు కపిల మహర్షి. ఇది తెలిసి ఆశ్చర్య పడ్డ యువరాజు కపిల మునిని మాయో పాయం తో చింతా మణి ని అపహరించుకు వెళ్ళాడు అప్పుడు మహర్షి గణేశుని ప్రార్థించాడు. గణనుని చంపిమణిని తెచ్చి కపిలునికిచ్చి వినాయకుడు, కపిలుని కోర్కే పై

అక్కడే “చింతా మణి గణ పతి “గా వేలిశాడని స్థల పురాణం. యుద్ధం కబంధ వృక్షం దగ్గర జరగటం వల్ల ఈ గ్రామాన్ని “కబందీశ్వరతీర్థం ‘అని పిలుస్తారు

మయూరేశ్వరుడు

పూనా జిల్లాలో బారామతి తాలూకా లో “మోర్ గావ్ “అనే ఊళ్ళో వెలసిన వినాయకుడికి మూషిక వాహనం ఉండదు మయూరాసనుడై ఉండటం విశేషం. స్వామి తన తమ్ముడైనసుబ్రహ్మణ్య స్వామి వాహన మైన మయూరాన్ని అధివసించి ఉంటాడు. దీనికొక కద ఉంది. ఒకప్పుడు సిన్ధురాసురుడు అనే రాక్షసుడు ఈ ప్రాంత ప్రజల్ని తీవ్రం గా క్షోభ పెట్టె వాడు. అప్పుడు మునులంతా దేవతలను వేడుకొన్నారు. వినాయకుడు ఆఘ మేఘాల మీద తన తమ్ముడు షన్ముఖుని వాహన మైన నెమలి ని ఎక్కి వచ్చి రాక్షసుడిని సంహరించి అందరికీ మోదం కలిగించాడు. అందుకే ఈ గణపతిని మయూరేశ్వర, మొరేష్, మొరేశ్వర్ పేర్ల తో పిలుస్తారు. మోర్ అంటే మహా రాష్ట్రభాష లో నెమలి అని అర్థం. ఇక్కడ వినాయక చవితి తో బాటు విజయ దశమి వేడుకలను ఘనం గా నిర్వహిస్తారు.

17 అష్ట సిద్ధి వినాయక దేవాలయాలు(నసాగింపు)

మహారాష్ట్రలో ఉన్న అష్టసిద్ధి వినాయక దేవాలయాలలో నాలుగింటిని గురించి తెలుసు కొన్నాం మిగిలిన నాలుగు దేవాలయాల గురించి తెలుసు కొందాం.

సిద్ధి వినాయక దేవాలయం

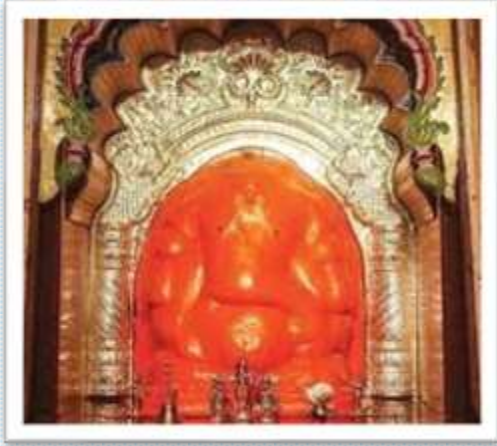
మహారాష్ట్ర లో సిద్ధి క్షేత్రం లో కార్య సిద్ధి వినాయక స్వామి ఆలయం ఉంది దీనికి పురాణ కథ ఒకటి ఉంది. పూర్వం మధు, కైటభులనే రాక్షసులతో శ్రీ మహా విష్ణువు యుద్ధం చేస్తూ వినాయక స్వామి సహాయం కోరాడు. శ్రీ హరి అభ్యర్థన మేరకు రణ రంగం లో గణేశుడు ప్రత్యక్షమయ్యాడు ఆయన్ను చూసిన హరి రెట్టించిన ఉత్సాహం తో ఆ రాక్షసుల నిద్దరిని సంహరించాడు వినాయకుడి వరం వల్ల కార్య సిద్ధి జరిగింది కనుక ఈ ప్రాంతానికి “సిద్ధి క్షేత్రం” అనే పేరొచ్చింది. వినాయకుడి సహాయానికి సంతోషించి, కృతజ్ఞత తో విష్ణువు స్వయం గా ఈ క్షేత్రం లో గణేశ ఆలయాన్ని నిర్మించి సిద్ధి వినాయకుడిని ప్రతిష్ఠించాడు. ఆలయం ఎత్తైన కొండా మీద ఉంటుంది. స్వామి స్వయంభు అని భక్తుల విశ్వాసం. స్వామి విగ్రహానికి ఇరు వైపులా సిద్ధి, బుద్ధి దేవతల విగ్రహాలున్నాయి ఇక్కడ వినాయకుని తొండం కుడి వైపుకు తిరిగి ఉండటం విశేషం మామూలుగా ఎడమ వైపుకు తొండం ఉంటుంది.

మహా గణపతిదేవాలయం

సిద్ధి, బుద్ధి సమేతం గా పద్మం లో కొలువైన మహా గణేశుడు రంజన్ గావ్ గ్రామం లో ఉన్నాడు. పూర్వం త్రిపురాసురుడు లోక కంటకుడు గా మారి నప్పుడు శివుడు వాడిని సంహరించా టానికి యుద్ధం చేసి ఒడి పోయాడు. అప్పుడు నారదుడు వచ్చి పరమేశ్వరుడికి “సంకట మోచన స్తోత్రాన్ని” ఉపదేశించాడు గణేశుని పూజించి అనుగ్రహం పొందమని హితవు చెప్పాడు అప్పుడు శివుడు వినాయకుడి స్తోత్రం చేసి బలం పొంది రెట్టంపు ఉత్సాహం తో త్రిపురుడిని చంపాడు. తన విజయానికి కారకుడైన వినాయకుని విగ్రహాన్ని శివుడు స్వయం గా ప్రతిష్ఠించి నట్లు “గణేశ పురాణం” లో ఉంది

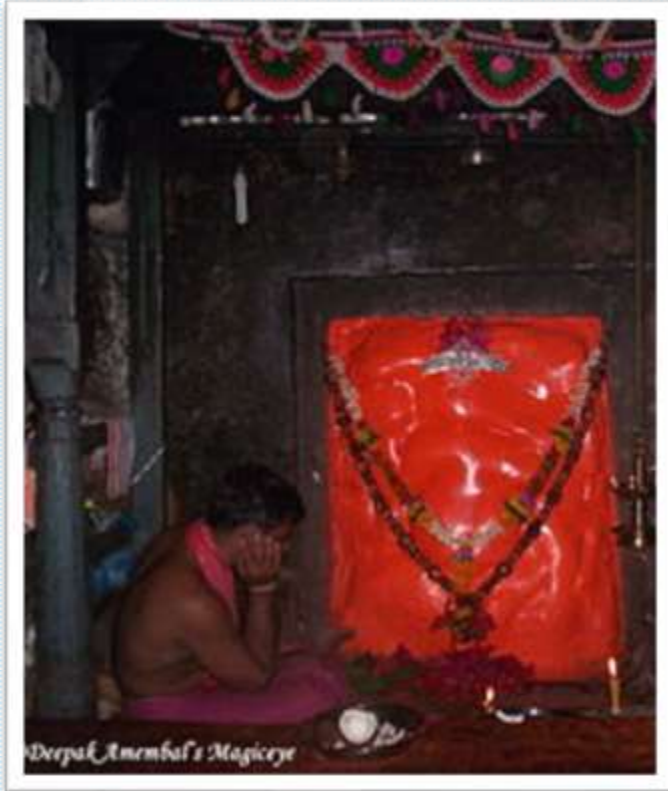
విఘ్నవినాయక దేవాలయం

మహారాష్ట్ర లోని ఓజ్జూర్ ప్రాంతం లో ఒకప్పుడు విఘ్నాసురుడు అనే రాక్షసుడు విధ్వంసం సృష్టిస్తున్నాడు. మునుల జప తపాలకు భంగం కలిగించే వాడు వాడి బారి నుంచి రక్షించ మని మునులు గణేశుని వేడుకొన్నారు. వినాయకుడు స్వయం గా ప్రత్యక్షమై విఘ్నాసురుడి తో యుద్ధానికి పూను కొన్నాడు గణేశుని శక్తి ముందు తన బలం నిలువ లేదు అని గ్రహించిన రాక్షసుడు

స్వామికి లొంగి పోయాడు. తన పేరు మీద విఘ్నేశ్వరుడి గా అక్కడే కొలువై ఉండాలని అభ్యర్థించాడు. స్వామి సరే నని ఉండి పోయాడు మునులు శాస్త్రోక్త విధానం లో వినాయకునికి దేవాలయం నిర్మించారు. దీనికి ఒజ్జూర్ విఘ్న వినాయకదేవాలయం అనిపేరొచ్చింది.

గిరిజాత్యజ వినాయక దేవాలయం

గిరిజాత్యజుడు అంటే పార్వతీ దేవి కుమారుడైన వినాయకుడే. ఈ స్వామి దర్శనం చాలా కష్టాల తో కూడి ఉంటుంది. చాలా ఎత్తైన కొండ మీద ఒక గుహ లో ఈ స్వామి కొలువై ఉంటాడు 238 మెట్లు ఎక్కి పైకి చేరాలి. వృద్ధుల కోసం డోలీలుంటాయి. ఇక్కడే పార్వతీ దేవి పుత్రుని కోసం పన్నెండేళ్ళు తపస్సు చేసింది. దీనికి “లేన్యాద్రి పుణ్య క్షేత్రం” అని పేరు. తర్వాతనే

పార్వతి ఒంటి నలుగుపిండి తో రూపు పొందాడు బాల గణ పతి కౌమార ప్రాయం వచ్చేదాకా తల్లి తో ఇక్కడే

ఉన్నట్లు ఐతిహ్యం. నలుగు పిండి తో విగ్రహం చేస్తే ఎలా ఎగుడు దిగుడు గా ఉంటుందో అలానే ఇక్కడి గిరిజాత్మజ గణ పతి విగ్రహం ఉండటం ప్రత్యేకత.

ఈ అష్ట వినాయక క్షేత్ర దర్శానికి బొంబాయి, పోలా పూర్ ల నుంచి స్పెషల్ పాకేజీ బస్సులున్నాయి డబ్బు కూడా తక్కువే ఉంటుంది. అందరు తప్పక ఆస్ట్ర సిద్ధి వినాయకులను దర్శించి కైవల్యం పొంద వచ్చు

17 సాక్షి గణపతి దేవాలయం శ్రీ శైలం

శ్రీ శైల క్షేత్రానికి మూడు కిలో మీటర్ల దూరం లో ఒంటరి గా సాక్షి గణ పతి దేవాలయం ఉంది ఈ క్షేత్రాన్ని దర్శించిన భక్తుల పేర్లను త న చిట్టా లో ఆయన రాసి ఉంచి సాక్షి భూతం గా నిలుస్తాడు కనుక సాక్షి గణపతి అని పేరొచ్చింది ఈ ఆలయం అనాది ఆలయం గా భావిస్తారు “సాక్షి గణ పతి కన్న తల్లివి సద్గుణా వతి శాంభవి “అని మా చిన్నప్పుడు స్త్రీలు ఇళ్ళల్లో పాటలు పాడుకొనే వారు. ఎడమ చేతిలో

పుస్తకం కుడి చేతిలో ఘంటం తో స్వామి దర్శన మిస్తాడు. సాక్షి గణపతి ని దర్శించే ప్రతి వారు తమ గోత్రం, పేరు చెప్పుకొంటారు. ఆయన విని దాన్ని లిఖిస్తాడని అచంచల విశ్వాసం. 14వ శతాబ్ది వాడై న శ్రీ నాధుడు కాశీ ఖండం లో అగస్త్య మహర్షి ఇక్కడికి వచ్చి సాక్షి గణపతిని దర్శించి నట్లు రాశాడు

మహా గణపతి దేవాలయం ఇడ గంజ్ కర్ణాటక

ఉత్తర కర్నాటక లో హొన్న నూర్ తాలూకా ఇదుగన్న లో ప్రసిద్ధ మహా గణపతి దేవాలయం ఉంది. భక్తులు లక్షల సంఖ్య లో దర్శించే దేవాలయం ఇది. ఆలయ చరిత్ర 1500 సంవత్సరాల పైనే ఉంది స్కంద పురాణం లో సహ్యాద్రి ప్థంధం లో దీని ప్రాశస్త్యం వర్ణింప బడింది ఇక్కడ అద్భుత మైన ప్రకృతి సహజ సిద్ధ ఉద్యాన వనం గా కనీ పిస్తుంది అందుకే ఆ పేరొచ్చింది శరావతి నది ఎడమ తీరం లో ఈ క్షేత్రం ఉంటుంది.

ప్రసిద్ధ సుబ్రహ్మణ్య క్షేత్ర మైన మురుడేశ్వర్ కు అరకిలోమీటరు దూరం లోనే ఉంది.

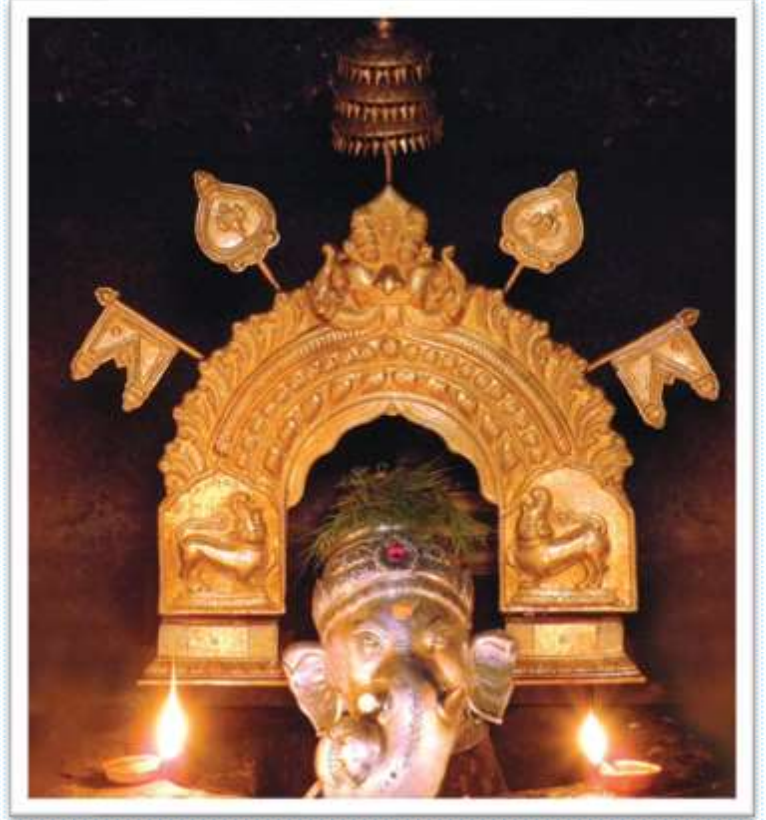
ఇక్కడ భారీ గణేశ విగ్రహం నిలుచున్న భంగిమ లో ఉండటమం విశేషం. కాళ్ళు మాత్రం చాలా చిన్నవి గా ఉంటాయి. శిరస్సు పై చిన్న గుంట ఉంటుంది. ద్వి భుజుడైన ఈ గణేశుడు ఒక చేత్తో మొదకాన్ని, రెండవ చేతి తో పద్మాన్ని ధరించి ఉంటాడు. నల్ల రాతి తో అత్యంత సుందరం గా నిర్మించ బడిన విగ్రహం ఇది

గణేశ నైవేద్యం కోసం “పంచ ఖాద్యం “తాయారు చేసి నైవేద్యం పెట్టి భక్తులకు ఇస్తారు. ఈ పంచ ఖాద్య ప్రసాదాన్ని భక్తీ తో భుజిస్తే నెర వేరని కోరికలు ఉండవని భక్తుల విశ్వాసం. స్వామి ముఖ కవచాన్ని (మాస్కులను) పొగడ వేరు తో తయారు చేస్తారు. వీటిని భక్తిగా అందరు పెట్టు కొంటారు

18 మహా గణపతి దేవాలయం పెర్నాకిల

ఉత్తర కర్నాటక లోని ఉడిపి దగ్గర ఇరవై కిలో మీటర్ల లో పెర్నాకిల అనే గ్రామం లో మహా గణ పతి దేవాలయం., మహా శివ ఆలయాలున్నాయి.. ఆలయం ప్రక్కన సరస్సు ఉంది 1950 లో శ్రీ నరసింహ ఆచార్యులు ఆలయాన్ని పునర్నిర్మించారు ఇక్కడి స్వామిని “ఉద్భవ గణ పతి “అని పిలుస్తారు. భూమి లో నుంచి తనకు తాను ఉద్భవం చెందాడని స్థల పురాణం.

వినాయక చవితి ని అత్యంత వైభవోపేతం గా నిర్వహిస్తారు వేలాది భాక్తులు రథం లో కూర్చున్న స్వామిని ఊరేగింపు గా తీసుకొని వెళ్లి తరిస్తారు భక్తుల కోర్కెలను తీర్చే వరదుడు అని మహా గణపతి ప్రసిద్ధి చెందాడు గణేశ్ చతుర్థి నాడు వేలాది మందికి అన్న సంతర్పణ జరుగుతుంది. ఎన్నో ఆధ్యాత్మిక, ధార్మిక, సాంస్కృతిక కార్య క్రమాలను నిర్వహిస్తారు ఏటా వచ్చే ఈ పండుగ కోసం వేయి కళ్ళ తో భక్తులు ఎదురు చూస్తారు.

మార్చి ఏప్రిల్ లలో వచ్చే మీన మాసానికి ఆలయ ధ్వజాన్ని ఆరోహణ

చేసి రథోత్సవం చేస్తారు ఏకాదశి రోజు అందరు ఉపవాసం ఉండి భక్తీ స్రవాల తో స్వామిని అర్చిస్తారు సంక్రాంతి నాడు జన సౌందోహానికి అంతే ఉండదు. ఆ నాడు మంగళ వారం అయితే మహా పవిత్ర దినం గా భావిస్తారు. మహా గణ పతికి ఉండ్రాళ్ళ మీద మోజు. వినాయక చవితి నాడు ఒక క్వింటాలు బియ్యం తో 50, 000 ఉండ్రాళ్ళను వాళ్ళ భాషలో అప్పాలను తయారు చేసి స్వామికి నైవేద్యం పెట్టి భక్తులకు అందిస్తారు ప్రతి నేలా 70000 తయారు చేసి భక్తులకు ప్రసాదం గా ఇస్తారు. “కొప్పెర గెప్ప సేవ “అని ప్రత్యేక సేవ చేసి అన్న సంతర్పణ చేస్తారు స్వామి విగ్రహం కాణి పాకం లో లాగా బావి లో ఉంటుంది. ఆలయ పూజారులు సరళ వంశానికి చెందినా బ్రాహ్మణులు.. గ్రామం లో మేజారిటీ జనం రాజాపూర్ సారస్వత బ్రాహ్మణులు

19 మహా గణపతి దేవాలయం కాసర్ గోడ్

ఉత్తర కర్నాటక లో కాసర్ గోడ్ సమీపం లో మధుర లో అనేక ఆలయాలున్నాయి ఇందులో మహాశివ ఆలయం, మహా గణపతి ఆలయం ముఖ్య మైనవి. దీనికి ఒక కద ఉంది ఒకప్పుడు నిమ్మ కులానికి చెందినా మధుర అనే అమ్మాయి ఉద్భవ మూర్తి అయిన శివ లింగాన్ని చూసింది. ఒక బ్రాహ్మణ కుమారుడు గణ పతి విగ్రహాన్ని లాక్కొచ్చాడు. ఆ గణ పతి క్రమంగా పెరగటం గమనించాడు అందుకని “దొడ్డ గణపతి” అని ముద్దు గా పిలిచాడు. కూర్గు దండ యాత్రలో 1784 లో టిప్పు సుల్తాన్ ఈ విగ్రహాన్ని ఆలయాన్ని ధ్వంసం చేయటానికి వచ్చాడు. దాహం గా ఉండి ఆలయం ప్రక్క ఉన్న బావి నీళ్ళు తాగాడు. వెంటనే మనసు మార్చుకొని విగ్రహాన్ని ధ్వంసం చేయకుండా వెళ్లి పోయాడు తన

సైన్యానికి ధ్వంసం చేసిన రుజువు చూపటానికి పశ్చిమ కప్పు మీద విగ్రహం పై కత్తి గాటు ఒకటి పెట్టాడు. ఆగాటు ఇప్పటికీ కనీ పిస్తుంది. దీనిని జాతీయ సంపద గా భద్ర పరిచారు నూతి చుట్టూ ప్రహారి గోడ కట్టారు.

ఇక్కడ స్వామికి ఉదయం అప్పుం అంటే ఉండ్రాళ్ళు నిత్య నైవేద్యం గా పెడతారు దీనికి ఉదయాస్తానం అని పేరు ప్రత్యేక ఉత్సవాల రోజున వెయ్యి ఉండ్రాళ్ళు చేసి నివేదిస్తారు. ఇంకొక ప్రత్యేక అర్చన. “.మోదప్పం సేవ “. గణపతి విగ్రహాన్ని కప్పెసె టట్లు ఉండ్రాళ్ళ తో ప్రత్యేక పూజ నిర్వహిస్తారన్న మాట. దీనిని సామూహికం గా నిర్వహించటం ప్రత్యేక విషయం. వర్షాకాలం లో ఆలయం లోకిప్రక్కనే ఉన్న మధు వాహిని నది నీరు నీరు ప్రవేశిస్తుంది. ఆలయం ఉదయం ఎనిమిది నుంచి మధ్యాహ్నం పన్నెండున్నర వరకు

సాయంత్రం అయిదు నుండి రాత్రి ఎనిమిది వరకు తెరచి ఉంటుంది ఇక్కడికి ఆదివారం నాడు భక్త జన సందోహం ఎక్కువ గా రావటం విశేషం

20 డుండి వినాయక దేవాలయం కాశి

ఆలయ చరిత్ర పదవ శతాబ్దికి చెందినది. ఒకప్పుడు ఇక్కడ మహర్షులు మహా శివ యజ్ఞం చేశారట ౭ప్పుడు విపరీతం గా వర్షం వచ్చి విఘ్నం కలిగింది అప్పుడు యజ్ఞం ఆదరా బాదరా ఒక వినాయక చిత్రాన్ని ఆలయం లోపల గోడపై వేశారట. అది క్రమంగా పెరిగి పై కప్పుకు ఆనుకోన్నడిత అప్పుడు మునులు ప్రార్థించి తగ్గమన్నారట అప్పుడు పెరగటం ఆగి పోయిందట. గణ పాటి పూజ చేసి మళ్ళీ యాగాన్ని నిర్విఘ్నం గా కోన సాగించారట.. /

కాశీ క్షేత్రం లో శ్రీ విశ్వ నాధుడు ప్రవేశించటానికి ముందుగా శ్రీ వినాయకుడు అక్కడికి చేరి ఒక ముసలి యోగి రూపం లో ఉండి జనాలకు మహిమలు చూపి, శివుని గురించి వారికి కలలు వచ్చేట్లు చేసి మహా శివుని వారందరూ ఆహ్వానించే సన్నీ వేశాలు కల్పించి గొప్ప నేపథ్యాన్ని ఏర్పరచాడు. కుమార గణ పతి చేసిన ఈ అద్భుత కార్యాన్ని తండ్రి మహా శివుడు మహా మెచ్చుకొన్నాడు. కొడుకును అప్యాయం గా “డుండి గణ పతి అని పిలిచాడు..

కాశీ లో విశ్వ నాధ దర్శనానికి వెళ్ళే ముందు ఈ డుండి వినాయక స్వామిని అర్చించి,, పూజించి మాత్రమే దర్శించాలని నియమ పెట్టాడు విశ్వనాధుడు అలాగే భక్తులు ఈ గణపతిని ముందు దర్శించి ఆ తర్వాతే శ్రీ విశ్వేశ్వర మహా దర్శన భాగ్యాన్ని పొందుతారు. ఉదయమే డుంధి వినాయకుడిని దర్శించిన వారికి ఆ రోజు ఏ అడ్డంకులు రావు అని భక్తుల అచంచల విశ్వాసం. డుంధి వినాయక పేరు పెట్టు కొన్న వారికి ఆయన అన్ని రకాల ఆదు కొంటాడని ప్రతీతి.

మంగళ వారం ఉదయం డుంధి వినాయక దర్శనం సకల శుభ ప్రదం గా భావిస్తారు. మంగళ వారం నాడు వినాయక చవితి వచ్చినా, అమా వాస్య, పౌర్ణమి వచ్చినా అత్యంత పవిత్ర దినం గా భావించి అధిక సంఖ్యలో స్వామిని దర్శించి తరిస్తారు. మాఘ మాసం లో అమా వాస్య వెళ్ళిన చవితి నాడు డుంధి వినాయక దర్శనం సర్వా రిష్ట నివారకం. స్కంద పురాణం లో కాశీ ఖండం లో ఈ విషయం చెప్ప బడింది

డుంధి వినాయక దేవాలయం శ్రీ అన్న పూర్ణ శ్రీ విశ్వేశ్వర దేవాలయాలకు ముందు ప్రవేశ

మార్గం లో ఉంటుంది ఈ గణేశు ని విగ్రహం భారీగా ఉంటుంది. ఇక్కడ స్వామిని ఇరవై నాలుగు గంటలు దర్శించు కో వచ్చు. భక్తులు పుష్పాలను, గరిక ను స్వామికి వేసి అర్చిస్తారు మిఠాయి తెచ్చి వైవేద్యం పేద తారు ఇక్కడ పోలీసు పహారా ఎక్కువ, పోడ్డెక్కే కొద్దీ భక్తుల తాకిడి ఎక్కువ కనుక ఉదయమే దర్శించు కోవటం ఉత్తమం.

కాశీ లో డుంధి వినాయకుడు కాక ఇంకా 56 వినాయక దేవాలయాలున్నట్లు కాశీ ఖండం లో ఉంది.

21 కాశీ లో వినాయక విగ్రహాలు

పవిత్ర క్షేత్రం కాశీ లో యాభై ఆరు వినాయక విగ్రహ లున్నాయని, అందులో మొట్ట, మొదటిది డుంధివినాయకుడని తెలుసు కొన్నాం. మిగిలిన వాటి గురించి క్రమం గా తెలుసు కొందాం. అందులో కొన్ని ఆలయాలున్నాయి కొన్ని వేరొక దేవాలయం లో ఉన్నాయి కొన్ని గోడలలో తాపడం చేయ బడి ఉంటాయి

అభయ వినాయకస్వామి

దశాశ్వమేద ఘాట్ దగ్గర “సుల్తానకేశ్వర దేవాలయం “లో అభయ వినాయక స్వామి ఉన్నాడు. ఈయన్ను పూజిస్తే భయాలను పోగోడ తాడని నమ్మకం. ఆలయం ఎప్పుడూ తెరిచే ఉంటుంది భక్తులు స్వయం గా స్వామిని అర్చించుకో వచ్చు. ప్రత్యేకం గా పూజలు చేయించు కోవాలంటే పూజారి కూడా అందు బాటులో ఉంటాడు.

అర్క వినాయక స్వామి

లోలార్క గణపతి సమీపం లోనే అర్క వినాయక స్వామి ఉంటాడు కోరికలు తీర్చే దైవం గా ప్రసిద్ధుడు. ఆదివారం నాడు భక్తులు అశేషం గా దర్శిస్తారు. ఇక్కడ ప్రత్యేక పూజలుండవు భక్తులే స్వామి పూజ చేసుకో వచ్చు.

ఆశా
వినాయక
స్వామి

మీర్ ఘాట్ దగ్గర బేరి హనుమాన్ గుడి దగ్గర,విశాలాక్షి ఆలయ సమీపం లో ఆశా గణపతి స్వామి ఉన్నాడు. ఉదయం ఏడు నుంచి మధ్యాహ్నం ఒంటి గంట వరకు సాయంత్రం నాలుగు నుండి రాత్రి ఎనిమిది వరకు దర్శనానికి వీలు కల్గిస్తారు. భక్తులు స్వయం గా స్వామి పూజ చేయ వచ్చు.

అవిముక్త వినాయక స్వామి

అతి ప్రాచీన కాలం నాటి అవి ముక్త వినాయక స్వామి విగ్రహం శిథిల మైతే రెండు విగ్రహాలను మళ్ళీ ప్రతిష్ఠించి నట్లు కథనం. ఒకటి గ్యాపి మసీదు దగ్గర, రెండోది విశ్వనాథ ఆలయం లోను ఉన్నాయి.

జ్ఞాన వాపి
క్షేత్రానికి అవి
ముక్త వినాయక
గుడి దగ్గరలో
ఉంటుంది. భక్తుల
కష్టాలను పోగొట్టే
దైవం. ఆలయం

ఎప్పుడూ తెరిచే ఉంటుంది భక్తులు ప్రార్థన చేసుకో వచ్చు. పూజ ఉండదు.

భీమ చండి వినాయక స్వామి

పంచ కోషి మార్గం లో కాశీకి వెలుపల భీమ చండ్రి వినాయక దేవాలయం ఉంది. భయ నివారకుడు. అందరు అన్ని వేళలా దర్శించి పూజించ వచ్చు

చతుర్ దంత వినాయక స్వామి

నయా సారక్ లో సనాతన ధర్మ స్కూల్ దగ్గర చతుర్దంత వినాయక స్వామి ఆలయం ఉంది. సర్వ వేళలా దర్శించి పూజించుకోవచ్చు విఘ్న నివారకుడ ని ప్రసిద్ధి.

చింతామణి వినాయక స్వామి

బాబు బజార్ లో ఈశ్వర్ గంజ్ తలాబ్ దగ్గర చింతా మణి గణపతి కొలువై ఉన్నాడు కోరిన మంచి కోర్కెలను తీర్చే దైవం. అన్ని వేళలా దర్శించి స్వయం గా పూజ చేసుకో వచ్చు

చిత్ర ఘంట వినాయక స్వామి

చిత్ర ఘంటా దేవి ఆలయ సమీపం లో చిత్ర ఘంట వినాయక స్వామి ఉన్నాడు.. తలచిన మాత్రం చేత దుష్ట శక్తులను పారద్రోలుతాడనే నమ్మకం. ఏ సమయం లో వైనా దర్శించి పూజించే వీలుంది.

దంత హస్త వినాయక స్వామి

లోహట్ల లో బార్ వినాయక గుడి దగ్గర దంత హస్త వినాయక స్వామి ఆలయం ఉంది. కాశి క్షేత్రాన్ని దుష్టజనాల బారి నుండి కాపాడటం ఈయన కర్తవ్యమ్. ఉదయం 4-45 కు మంగళ హారతి తో దర్శనం ప్రారంభమై పదిన్నర వరకు ఉంటుంది. ఉదయం పదిన్నరకు భోగం నివేదిస్తారు రాత్రి పది గంటలకు శయన హారతి ఇస్తారు. మంగళ వారం నాడు మాత్రం రాత్రి 11-30 కు ప్రత్యేక హారతి ఉంటుంది.

దేష్టి వినాయక స్వామి

వారణాసి కి సుమారు ఇరవై కిలో మీటర్ల దూరం లో దేష్టివినాయక స్వామి దేవాలయం ఉంది. దేష్టి అంటే ఇంటి గడప అనిహిందీలో అర్థం. ఆపన్నివారకుడిగా పేరు. అన్ని వేళలా దర్శించి అర్పించ వచ్చు.

22 కాశీ లో వినాయక విగ్రహాలు

దుర్గ వినాయక స్వామి

దుర్గా కుండ్ వద్ద దుర్గ వినాయక స్వామి ఆలయం ఉంది. ఉదయం అయిదు నుండి పన్నెండు వరకు సాయంత్రం అయిదు నుండి రాత్రి ఎనిమిది వరకు దర్శనం చేయ వచ్చు పన్నెండు గంటలకు భోగం, రాత్రి ఏడింటికి హారతి ఉంటాయి పదింటికి శయన హారతి ఉంటుంది. ఉద్యోగ ప్రయత్నం లో ఉన్న వారు, ప్రాజెక్ట్ వర్క్ కోరే వారు స్వామిని దర్శిస్తే సఫల మనోరథు లవుతారు

దుర్ముఖ వినాయక స్వామి

కాశీ కార్వార్ దేవాలయం వద్ద దుర్ముఖ వినాయక దేవాలయం ఉంది.. అన్ని వేళలా దర్శించి పూజించ వచ్చు.

ద్వార వినాయక స్వామి

స్వర్గ ద్వారేశ్వర గుడి దగ్గర ద్వారా గణేశ ఆలయం ఉంది. కాశీ నుండి దుష్ట శక్తులను పార ద్రోలుతాడు.

వినాయక స్వామి

సూర్య కుండ్ లో సాంబ ఆదిత్య వద్ద ద్విముఖ వినాయక స్వామి ఆలయం ఉంది. అన్ని వేళలా పూజించ వచ్చు.

ఏక దంత వినాయక స్వామి

బెంగాలి తోలా లో పుష్ప దంతేశ్వర స్వామి గుడి వద్ద ఉంది దుష్ట శక్తులను దూరం చేస్తాడు

గజ కర్ణ వినాయక స్వామి

కోత్వాల్ పురా లో ఈశానేశ్వర దేవాలయం సమీపం లో గజ కర్ణ వినాయక స్వామి ఉన్నాడు. విగ్రహం ధ్వంస మైతే కొత్తది ఏర్పరచారు. సుఖ సంతోషాలనిచ్చే గణపతి.

గజ వినాయక స్వామి

రాజ దర్వాజా భార భూతేశ్వరాలయం వద్ద గజ గణేశుడున్నాడు. స్వామి అనుగ్రహం తో ఏనుగు ను కూడా కొన గలిగిన సామర్థ్యం వస్తుంది.

గణనాథ వినాయక స్వామి

విశ్వేశ్వర ఆలయం వద్ద గణ నాథ ఆలయం ఉంది. విజయం, ఆనందం ఇస్తాడు అన్ని వేళల దర్శనం ఉంటుంది

జ్ఞాన గణేశుడు

లింగేశ్వర దేవాలయం వద్ద జ్ఞాన గణ పతి ఉన్నాడు. ఉదయం ఎనిమిది నుండి పది వరకు, సాయంత్రం ఆరు నుండి ఎనిమిది వరకు తెరిచి ఉంటుంది. అన్ని వేళలా పూజించ వచ్చు

హేరంబ గణపతి

మైదాపియా వద్ద హేరంబ గణ పతి స్వామి ఉన్నాడు.. ఉ దయం ఎనిమిది నుండి పన్నెండు వరకు సాయంత్రం ఆరు నుండి ఎనిమిది వరకు ఆలయం తెరిచి ఉంటుంది అందరు దర్శించి పూజించ వచ్చు కోరికలు తీర్చే గణేశుడియన

జ్యేష్ఠ వినాయక స్వామి

జ్యేష్ఠేశ్వర దేవాలయం దగ్గర జ్యేష్ఠ వినాయక స్వామి కొలువై ఉన్నాడు. శివుని కుమారులైన అనేక గణ పతు లలలో ఈయన పెద్ద కుమారుడు. జ్యేష్ఠ మాసం లో చవితి, అమా వాస్య రోజున విశేష సంఖ్య లో భ క్తులు దర్శిస్తారు. ఈ రోజుల్లో అర్చిస్తే కోరికలన్నీ తీరుస్తాడు.

కాల వినాయక స్వామి

రామ ఘాట్ సమీపం లో కాల వినాయక స్వామి ఉన్నాడు. అకస్మాత్తుగా సంభవించే మృత్యువును దూరం చేస్తాడని నమ్మకం.

కాళీ ప్రీయ వినాయకుడు

సాక్షి గణపతి దేవాలయం వద్ద కాళీ ప్రీయ వినాయకుడున్నాడు. భక్తుల శత్రువులను అదుపు చేస్తాడు. అని వేళలా దర్శించే వీలుంది.

ఖార్వ వినాయక స్వామి

రాజ ఘాట్ కోట వద్ద ఖార్వవినాయక స్వామి ఉన్నాడు. భక్తీ తో సేవిస్తే అన్నీ ఇస్తాడు. ఉదయం ఏడు, రాత్రి ఏడు సమయం లో హారతి ఇస్తారు.

కూనితాక్ష వినాయక స్వామి

పాత లక్ష్మీ దేవాలయం వద్ద కూనితాక్ష వినాయక స్వామి ఉన్నాడు. అన్ని వేళలా దర్శనం, పూజా ఉంటుంది.

23 32 రకాల గణపతులు

ద్విముఖ గణ పతి -రోమన్లు ఈ గణేశుని "జెనస్" అంటారు. రెండు ముఖాలతో అన్ని వైపులా చూస్తాడు. అంకుశం పాశం కిరీటం ధరించి ఉంటాడు

త్రిముఖ గణ పతి -స్వర్ణ పద్మాసనస్థితుడైఎరుపు రంగులో మూడు ముఖాలతో దర్శన మిస్తాడు అమృత భాండం, పాశం ఉంటాయి కుడి చేయి వరద హస్తం ఎడమ చేయి కోరికల నిచ్చేది.

సింహ గణ పతి -సింహం పై కూర్చుని తెల్లగా ఉంటాడు. శక్తి నిచ్చి భయం లేకుండా చేస్తాడు. కల్ప వృక్ష శాఖ, పద్మం, రాత్నాలున్నపాత్ర, వీణ ధరించి ఉంటాడు

యోగ గణపతి -స్త్రీరం గ కూర్చుని మంత్రం జపం లో ఉంటాడు కాళ్ళకు ఉత్తరీయం ముడి వేసుకొని ఉంటాడు. యోగ దండం, చెరకు గడ రుద్రాక్ష మాల, ఆయుధం ధరించి ఉంటాడు ఉదయ సూర్యుని కాంతి తో కనిపిస్తాడు.. నీలి వస్త్రాలు ధరిస్తాడు.

దుర్గా గణ పతి -చేతిలో కాషాయ ధ్వజం విజయ చిహ్నం గా చీకటి నుంచి వెలుగు కు ప్రస్తానం గా ఉంటుంది. బంగారు రంగు ఛాయ.. యెర్రని వస్త్ర ధారణ. చేతిలో విల్లు బాణం, అంకుశం, జపమాల. యెర్రని విరిగిన దంతం తో ఉంటాడు.

సంకట హర గణపతి -దుఃఖ నివారకుడు. ఎర్రర కలువ పై ఆసీనుడై, అన్నం పాత్ర, పాశం అంకుశం ధరించి వరద ముద్రతో నీలి రంగు వస్త్రాలు ధరించి కనీ పిస్తాడు.

ఏకాక్షర గణపతి -మూడు కళ్ళతో ఎర్రగా యెర్ర వస్త్ర ధారణ లో ఉంటాడు శిరస్సు పై ఉదయ చంద్రుని ధరిస్తాడు. మూషిక వాహనం పై పద్మాసనం లో కూర్చుని ఉంటాడు. దానిమ్మ, పాశం అంకుశం ధరించి అభయ దాయకం గా దర్శన మిస్తాడు.

వరద గణ పతి -.మూడవ కన్ను జ్ఞాన నేత్రం. తేనె పాత్ర, పాశామ్ముశాలతో తొండం లో వజ్రాలతో ఉంటాడు. ఆయన శక్తి తొడమీద ఆసీనయై ఉంటుంది. ఉదయ చంద్రుడు శిరస్సు పై ఉంటాడు

త్ర్యక్షర గణ పతి -అ ఉ అం అనే ప్రణవాత్మక గణపతి. బంగారు వర్ణం తో. శూర్ప కారకర్ణాలతో, విరిగిన దంతం పాశామ్ముశాలతో, మామిడి పండుతో, మోదక భక్షణ చేస్తూ ఉంటాడు

క్షిప్ర ప్రసాద గణ పతి -కోరిన వెంటనే కోర్కెలు తీరుస్తాడు కనుక క్షిప్ర ప్రసాద గణ పతి అయ్యాడు. దర్బాలున్న ఆసనం పై ఉప విస్తాడు. బాన పొట్ట ఈ విశ్వానికి సంకేతం. పాశం అంకుశం దానిమ్మ కలువ పువ్వు దంతం,కల్ప వృక్ష శాఖ కలిగి ఉంటాడు.

హరిద్ర గణపతి -బంగారు చాయతో పచ్చని వస్త్రాలు ధరించి ఉంటాడు. సింహాసనం పై ప్రశాంతం గా కూర్చుని ఉంటాడు. మోదకం, దంతం పైకెత్తిన పాశాముక్తాలతో ఉంటాడు

ఏక దంత గణపతి -పెద్ద పొట్ట తో నీలి దుస్తులతో అజ్ఞాన బంధ విచ్ఛేదకమైన గొడ్డలితో,జపమాల, లడ్డూలతో దర్శన మిస్తాడు

24 32 రకాల గణపతులు

బాల గణపతి

బాల గణపతి హస్తాలలో చెరకు గడ అరటి పండు, పనసపండు కలిగి పసుపు వర్ణ కాంతి తో తొండం లో ఉండ్రాయి తో ఉంటాడు

తరుణ గణపతి

అస్థ భుజాలతో పాశాముక్తాలు, మోదకం,రోజా రంగు ఆపి, విరిగిన దంతం ధాన్యపు కంకి తో యెర్రని రంగులో తరుణ వయస్సుకు చిహ్నం గా కనీ పిస్తాడు

భక్తి గణపతి

శరత్కాలపు వెన్నెల తెల్లదనం తో పుష్పహారం రం తో భక్తి మూర్తీభ విస్తు ఉంటాడు. చేతులలో అరటి పండు మామిడి పండు, పాయస పాత్ర,కొబ్బరి బొండాం లతో కనీ పిస్తాడు

వీర గణపతి

పదహారు చేతులతో శక్తి, పౌరుషం ఉట్టి పడేట్లు ఆ చేతులలో సకల ఆయుధాలు ధరించి ఉంటాడు

శక్తి గణపతి

అంకము మీద భార్య శక్తి తో చతుర్భుజాలతో పసుపు ఎరుపు కలిసిన కాంతి తో పుష్పమాల తో కనీ పిస్తాడు యజమానిని సర్వ కాల సర్వావస్తాలా కాపాడుతాడు. అభయ ముద్ర తో హారం పాశం అంకుశం ధరించి ఉంటాడు

ఊర్ధ్వ గణపతి

దర్శనీయ మహాదే(వ-వి)నాయక ఆలయాలు

.వామాంకం పై శక్తి తో బంగారు రంగుతో ఉంటాడు.తల ఊర్ధ్వ ముఖం గా ఉండి కనీ పిస్తాడు. ఆరు చేతులుంటాయి వాటిలో ధాన్యపు కంకి, తామర పువ్వు చెరకుగడవిల్లు బాణాలు నీలి కమలం దంతం ధరించి కనీ పిస్తాడు,

సృష్టి గణపతి

మూషిక వాహనం పై ఆసీనుడై సృష్టి గణపతి ఉంటాడు ఎరుపు రంగులో పాశామ్ముశాలు, దంతం తో త్యాగ మూర్తి లా ఆనంద సంధాయి గా కనీ పిస్తాడు.

ఉద్ధండ గణపతి

ధర్మ సంరక్షకుడుగా పది భుజాలతో ఉంటాడు. రత్న పాత్ర నీలి కలువ, చెరకు గడ తామర పువ్వు, ధాన్యపు కంకి, పాశామ్ముశాలు, దానిమ్మ పండు, పుష్పహారం, విరిగిన దంతం తో దర్శన మిస్తాడు

రుణ విమోచన గణపతి

బంధాల నుండి అప్పుల నుండి రక్షిస్తాడు ఎర్రటి వస్త్రాలతో ఎరుపు వర్ణం తో ఉంటాడు. తెల్లని దంతం ఎరుపు రంగు ఆపిల్, పాశామ్ముశాల తో ఉంటాడు.

25 కాశి లో వినాయకులు

కూష్మాండ వినాయక స్వామి

ఘోల్ వారియా గ్రామం లో కూష్మాండ వినాయక స్వామి ఉన్నాడు. సుఖాలను కలిగించే ఈ స్వామిని ఎల్లవేళలా దర్శించుకో వచ్చు.

కూట దంత వినాయక స్వామి

కీన రామాశ్రమం వద్ద ఈ గణేశుడున్నాడు. సర్వ వేళలా దర్శించ వచ్చు

లంబోదర వినాయక స్వామి

కేదార్ ఘోల్ సమీపం లో ఉంది దీనికే చింతామణి గణ పతి అని పేరు. నియమిత సమయాలలో దర్శనం ఉంటుంది సకల కోరికలు నేర వేరుస్తాడు.

మంగళ వినాయక స్వామి

మంగళ గౌరీ దేవాలయం వద్ద ఉంటాడు. దుష్టశక్తి వినాశకరుడు. నిర్ణీత వేళల్లో దర్శనం ఉంటుంది.

దర్శనీయ మహాదే(వ-వి)నాయక ఆలయాలు

మణి కర్ణిక వినాయక స్వామి

మణికర్ణిక ఘాట్ దగ్గర లో సాతుబాబా ఆశ్రమ సమీపం లో ఉన్న దేవాలయం ఇది అన్ని వేళలా దర్శనం

మిత్ర వినాయక స్వామి

సింధియా ఘాట్ వద్ద వీరేశ్వర గుడి దగ్గర ఉంది సుఖ ప్రదాత. నిర్ణీత వేళల్లో దర్శించ వచ్చు.

మోద వినాయక స్వామి

కాశి కార్వత్ దేవాలయం వద్ద ఉంది. అడ్డంకులు తొలగిస్తాడు.

మోదక ప్రియ వినాయక స్వామి

త్రిలోచన్ లోని ఆది మహా దేవాలయం దగ్గరుంది. నిర్ణీత వేళల్లో దర్శనం

ముండ వినాయక స్వామి

చండీ దేవాలయంలో లో సాదర్పజార్ గుడి వద్ద ఉంది. స్వామి శిరస్సు మాత్రమెవిగ్రహం లో కన్పిస్తుంది.

నాగేశ వినాయక స్వామి

భూసాల ఘాట్ సమీపం లో ఉంది. జీవన్మరణ సమస్యలను స్వామి పరిష్కరిస్తాడని నమ్మకం.

పాశ పాణి వినాయక స్వామి

సాదర్ బజార్ లో ఈ స్వామి ఉన్నాడు. జీవితం సాఫీ గా గడవటానికి అనుగ్రహిస్తాడు.

పంచాస్య వినాయక స్వామి

పిశాచ విమోచనం దగ్గర ఉన్నాడని కాశి ఖండం లో ఉంది అయిదు ముఖాలున్నటం విశేషం.

పిచండి ల్ వినాయక స్వామి

ప్రహ్లాద ఘాట్ వద్ద వట వృక్షం కింద ఉన్నాడు. కాశీ క్షేత్రాన్ని ఇరవై నాలుగు గంటలూ రక్షిస్తూ ఉంటాడు.

ప్రమోద వినాయక స్వామి

దర్శనీయ మహాదే(వ-వి)నాయక ఆలయాలు

నయీ పాళీ కాప్రా వద్ద ఉంటాడు విఘ్న నివారకుడు

ప్రణవ వినాయక స్వామి.

హిరణ్య గర్భేశ్వర దేవాలయం వద్ద ఉన్నాడు. స్వర్గానికి వెళ్ళాలను కొనే వారి కోరిక తీరుస్తాడు

రాజ పుత్ర వినాయక స్వామి

రాజ ఘాట్ రోడ్డు దగ్గర ఉంటాడు. పదవి ఊడిపోతే ఈ స్వామి అనుగ్రహం తో మళ్ళీ పదవి లభిస్తుంది

శాల కాంతి వినాయక స్వామి

కాశీ కి పడమర న ఈ స్వామి ఉంటాడు సుఖ దాయి

స్వప్తి వినాయక స్వామి

కాళికా గల్లీ లో ఉంటాడు. కోరికలన్నీ తీరుస్తాడు.

సిద్ధి వినాయక స్వామి

మని కర్ణికా ఘాట్ వద్ద ఉంటాడు. వర సిద్ధి దాయకుడు.

సింహ తుండ వినాయక స్వామి

దశాశ్వ మేధా ఘాట్ సమీపం లో ఉన్నాడు పాప నివారకుడు

స్తూల దంత వినాయక స్వామి

మన్ మందిర్ సమీపం లో ఉన్నాడు సిద్ధి ప్రదాత.

సుముఖ వినాయక స్వామి

మోతీ ఘాటియా వద్ద ఉంటాడు

వక్ర తుండ వినాయక స్వామి

బారా గణేష్ దగ్గర లో ఉంటాడు. సర్వకాలాలలో సాఖ్యాన్నిస్తాడు

వరద వినాయక స్వామి

దర్శనీయ మహాదే(వ-వి)నాయక ఆలయాలు

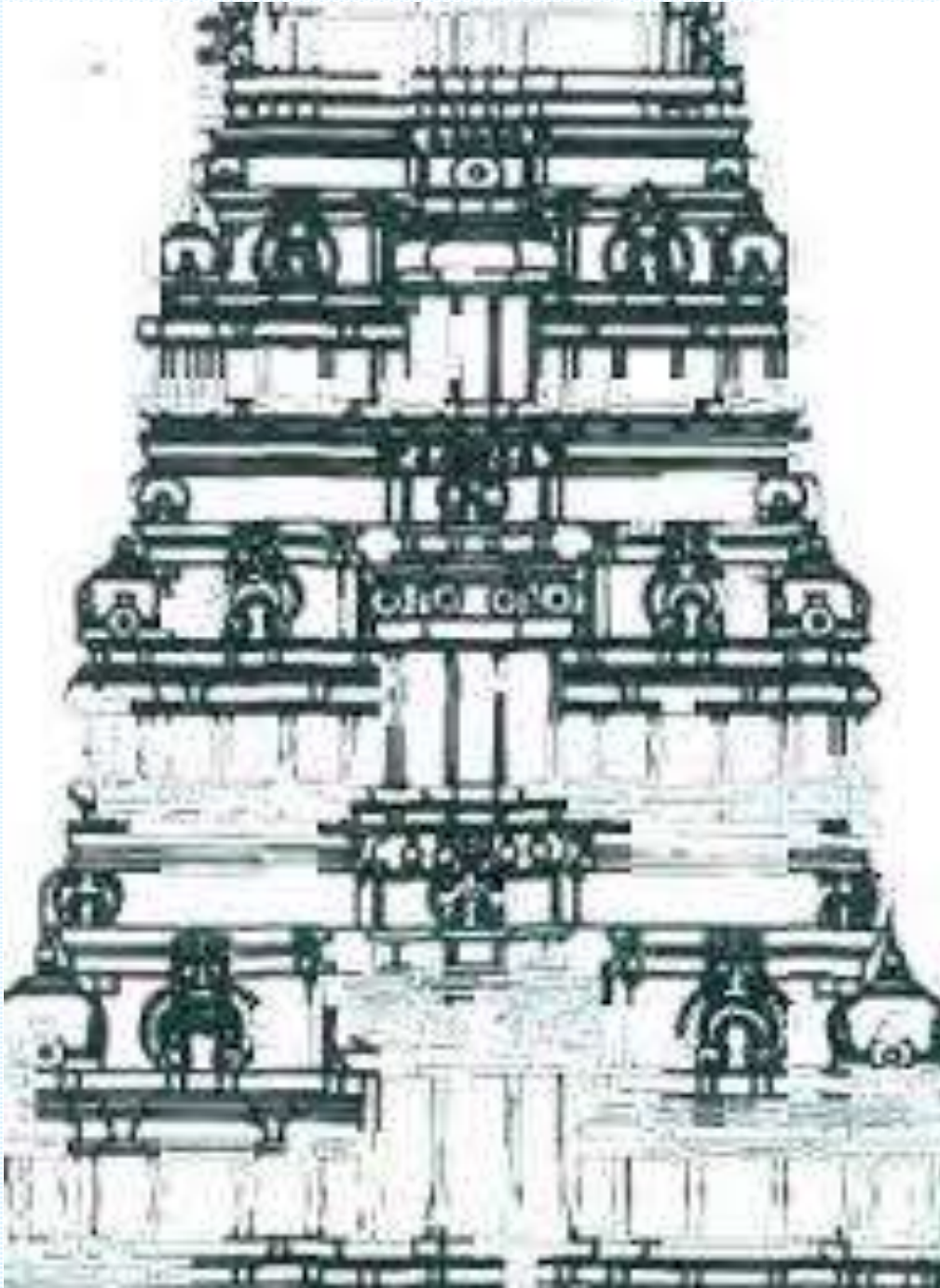
.ప్రహ్లాద ఘాట్ వద్ద నయా మహా దేవుని ఆలయ సమీపం లో ఉన్నాడు ఉన్నత కోరికలను తీరుస్తాడు.

వికట ద్వీజవినాయక స్వామి

ధూమావతి గుడి వద్ద ఉంటాడు ఉన్నత పదవులు అందిస్తాడు

యక్ష వినాయక స్వామి

కోత్వాల్ పురా లో రుద్ర ప్రయాగ వద్ద ఉన్నాడు అడ్డంకులు తొలగిస్తాడు.

వింత ఆలయాలు - విచిత్ర విషయాలు

రావణ బ్రహ్మ వాహనం పై ఊరేగే క్షీర లింగేశ్వరుడు

పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా పాలకోట్ల లో క్షీర రామ లింగేశ్వర స్వామి కొలువై ఉన్నాడు. పాల తాతి స్పటిక లింగం. అయిదు అడుగుల ఎత్తు ఉంటుంది. లింగం వెనుక వైపు మూడు గీతలుండటం ప్రత్యేకత. నారద ప్రతిష్ఠ గా ప్రసిద్ధి. శివుడు శూలంతో నేల మీద గుచ్చితే పాలు చిమ్మి కొలను గా ఏర్పడింది కనుక “పాల కొలను” అయి, క్రమంగా “పాల కొట్లు” అయింది. దుగ్ధోపన పురం, ఉప మాన్య పురం అనే పేర్లు కూడా ఉన్నాయి.

శివ రాత్రి ఉత్సవం లో శివుడు “రావణ బ్రహ్మ వాహనం” పై ఊరేగటం ఇక్కడి విశేషం. చైత్ర శుద్ధ దశమి నాడు ఒకే సమయం లో శ్రీ లక్ష్మీ జనార్దనుల, పార్వతీ రామ లింగేశ్వరుల కల్యాణం జరగటం మరో విశేషం. జనార్దనుడు క్షేత్ర పాలకుడు. శివ కల్యాణం జరిగిన మరు నాటి ఉదయం సూర్య కిరణాలు క్షీర రామేశ్వర లింగం పై పడటం చిత్రాతి చిత్రం.

అభిషేక జలం హరించే ఉమా కమండ లేశ్వరుడు

తూర్పు గోదావరి జిల్లా లో వసిష్ట నదీ తీరం లో ఉన్న క్షేత్రం ర్యాలి. అక్కడ జగన్మోహన ఆలయం తో బాటు ఉమా కమండలేశ్వర దేవాలయం కూడా ప్రసిద్ధి చెందంది. బ్రహ్మ దేవుడు తపస్సు చేసిన ప్రదేశం గా పేరు పొందింది. బ్రహ్మ, తన కమండలం పై ఉమా దేవితో కూడిన శివుడిని ప్రతిష్ఠించాడు. అదే ఉమా కమండ లేశ్వర ఆలయం. శివ లింగం రుద్రాక్ష లాగా గరుకు గా ఉంటుంది. సోమ సూత్రం లేక పోవటం ప్రత్యేకత. శంకరుడు కాముడిని దాహించాడు కనుక చాలా వేడి గా ఉంటాడు. అందుకని అభిషేకం చేసిన గంగా జలం అంతా అప్పటి కప్పుడు హరించుకు పోవటం వింత గా అని పిస్తుంది. బయటకు కాని, కిందకు కాని నీళ్ళు పోయే మార్గ మే లేదు. అక్కడజగన్మోహన కేశవాలయం లో నీరు ఎప్పుడూ ఊరుతుంది. ఇక్కడ హరించుకు పోతుంది. అదీ చిత్రాతి చిత్రం.

నాట్యాభినయ కరణాలు ఉన్న కూచిపూడి రామ లింగని గుడి

కృష్ణా జిల్లా కూచిపూడి కూచిపూడి నాట్య సిద్ధాంతకర్త సిద్ధేంద్ర యతీంద్రుల జనం స్థానం. కూచిపూడి నాట్యానికి కేంద్రం గా వర్ధిల్లింది. శ్రీ బాలా త్రిపుర సుందరీ సాహిత శ్రీ రామ లింగేశ్వర స్వామిని శ్రీ రాముడు ప్రతిష్ఠించి నట్లు స్థల పురాణ కథనం. ఆలయ ముఖ మంద పం లో

108 నాట్యాభినయ కారణాలను అత్యద్భుతం గా చెక్కారు. చిదంబరం ఆలయం లోని కరణాలను చూసి , ప్రముఖ కూచి పూడి నాట్యా చారులు పద్మ శ్రీ వెంపటి చిన సత్యం గారు వీటిని ఏర్పాటు చేసి తమ కళా భిమానాన్ని చాటుకొన్నారు.

పడమర ద్వారం -తూర్పు ఆలయం ఉన్న -కోడూరు

కృష్ణా జిల్లా దివితాలూకా లో అవనిగడ్డ కు దగ్గరలో కోడూరు గ్రామం లో శ్రీ సోమ శేఖర స్వామి ఆలయం తూర్పు వైపున ఉన్నా, ద్వారం మాత్రం పడ మర వైపుకు ఉండటం విశేషం. ఈ ఆలయాన్ని ప్రఖ్యాత కవి, పండితుడు, శతాధిక గ్రంథ కర్త అయిన నాదెళ్ళ పురు షోత్తమ కవి 1894 లో నిర్మించారు. కోడూరు ఒకప్పటి రేవు పట్టణం. “దివి దుర్గం “అనే పేరు దీనికి సార్థక నామం గా ఉండేది. ఇప్పుడు మంచి వ్యాపార కేంద్రం. నిత్య ధూప దీప నైవేద్యాలతో అభిషేకాలతో ఆలయం వర్ధిల్లు తోంది.

స్వయంభు లింగం తాడిపత్రి

అనంతపురం జిల్లా తాడి పత్రి లో సి రామేశ్వ ర ఆలయం ఉంది. ఇది పస్పిమాభి ముఖం గా ఉందాం విశేషం. పాన వాట్టం ఆకారం లో ఒక శీలా ఉంటుంది. లింగం ఉండదు. ప్రతిష్ఠ జరగా లేదు. దీన్ని స్వయం భూ లింగం గా భావిస్తారు. తురుష్కుల దండ యాత్ర లో లింగం అపహరణకు గురైందట. ఆలయపు గోపురం అంతా నల్ల రాతి కట్టడం గా ఉండటం విచిత్రం

మత సామరస్యం విలసిల్లే కదిరి సమాధి

అనంతపురం జిల్లా కదిరి పట్టణం లో, "చంద్ర వదన మొహియార్ "అనే సమాధిని హిందువులు, ముస్లిములు సమానంగా దర్శిస్తారు. ఈ సమాధి దగ్గర లో ఉన్న మట్టిని చేతి లో పట్టు కొంటే విడి పోయిన భార్యా భర్తలు కలిసి పోతారనే నమ్మకం ఉంది. సంసారం లో కలతలు రావనీ, కార్యణ్యాలు రావని విశ్వ సిస్తారు.

కంచు శబ్దం చేసే రాతి నంది

ప్రకాశం జిల్లా అద్దంకికి పది కిలో మీటర్ల దూరం లో దర్మవరం ఉంది. చుట్టూ ఎత్తైన కొండలు, అనేక జీర్ణ ఆలయాల నిలయం. ఒక కొండ మీద శ్రీ నీలకంఠేశ్వర ఆలయం ఉంది. శిథిల మైన స్త్రీతి లో స్వామికి ఎదురుగా రాతి నంది ఉంది. ఈ నందిని రాయి లో కొడితే "కంచు శబ్దం "విని పించటం అపూర్వ మైన వింత. ఇక్కడున్న కొండల చుట్టూ "రాక్షస గుడులు ;;ఉన్నాయి. ఇవి, రాతి యుగం నాటి మానవ ఆవాస భూమి గా భావిస్తున్నారు.

అభిషేక జలాన్ని మాయం చేసే మహేశ్వరుడు

ప్రకాశం జిల్లా లో కనిగిరి పట్టణానికి ఇరవై కిలో మీటర్ల దూరం లో "మల్లప్ప సెల "అనే ఊరిలో, ఈశ్వరాలయం చాలా ప్రసిద్ధి చెందింది. శివునికి చేసిన అభిషేక జలం బయటకు పోయే మార్గం లో ఒక రుషి శయ నించి ఉన్నట్లుగా ఒక శిల్పం ఉంది. స్వామి వారి పుష్కరిణి జలాన్ని తెచ్చి, అభిషేకం చేస్తే ఒక్క చుక్క నీరు కూడా కని పించదు. . పుష్కరిణి నీరు కాకుండా, ఇంకే రక మైన నీటి లోఅభిషేకం చేసినా, ఆ నీరు అక్కడే నిలచిఉండి పోవటం చూస్తే ముక్కు మీద వేలు వేసు కొని ఆశ్చర్య పోతాం.

లింగోద్భవాన్ని చూపే శివ లింగం

గుంటూరు జిల్లా చండవోలు లో చాలా పురాతన మైన "లింగోద్భవ స్వామి "దేవాలయం ఉంది. శివ రాత్రి

నాడు లింగోద్భవ సమయం లో శివుడు ఇక్కడ లింగ రూపం పొందాడని ప్రజల విశ్వాసం. ఆ లింగం ఆది, అంతాలను తెలుసు కోవ టానికి బ్రహ్మ, విష్ణువు ప్రయత్నించి విఫలులైనా సంగతి అందరికీ తెలిసిన విషయమే. చిన్న లింగం గుడి లోను, పెద్ద లింగం బయటా ఉంటాయి. మొగలి రేకు గుర్తు, హంస గుర్తు ఈ లింగాల పై ఉండటం చిత్రాతి చిత్రం. లింగోద్భవం జరిగింది ఇక్కడే నని చెప్ప టానికి ఈ రెండు గుర్తులు సాక్ష్యం గా ఉన్నాయని ఇక్కడే వారి విశ్వాసం.

అయిదంతస్తుల మహా ద్వారం ఉన్న పుష్పగిరి

కడప జిల్లా లో పినాకిని నదికి తూర్పున కొండ పై పుష్ప గిరి ఉంది. దీని పైనే గొప్ప ప్రాకారం, మహా ద్వారం ఉన్నాయి. దీని లోపల చెన్న కేశవా స్వామి, ఆయనకు ఉత్తరం గా “పుష్పాచ లింగం “ఉండటం విశేషం. మహాద్వారం అయిదు అంతస్తులు కలిగి విపరీతమైన ఆశ్చర్యం కలిగిస్తుంది. పుష్పాచ లింగేశ్వరునికి, ఎడమ వైపు ఉమా మహేశ్వర లింగం ఉండటం విశేషం. కొండ కింద “ప్రయాగ మాధవ మూర్తి “ఉన్నాడు. ఈ స్వామికి పశ్చిమం వైపు “రుద్ర పాదం “ఉంది. 24 అడుగుల పొడవు, ఎనిమిది అడుగుల వెడల్పు ఉన్న కుడి పాదం ఇది. దీనికి సుమారు కిలో మీటర్ దూరం లో “ముని పాక “అనే గ్రామం లో విష్ణు పాదం ఉంది. ఆంధ్రులకు ఏకైక పీఠం పుష్పగిరి యే.

తేళ్ళ మండపం

కడప జిల్లా లో “రాయచోటి “లో వీర భద్ర స్వామి ఆలయం ఉంది. దసరా పండుగ రోజున స్వామి వారి గ్రామ విహారం లో “పారు వేట “ఉత్సవం జర్గు తుంది. ఈ ఉత్సవ వాన్ని “తేళ్ళ మండపం “అనే చోట జర పటం ఆన వాయితీ గా వస్తోంది ఆ సమయం లో వేలాది తేళ్ళు అక్కడికి చేరు కొంటాయి. ఎవర్ని ఏమీ చేయవు. ఉత్సవం అయి పోగానే ఒక్క తేలు కూడా అక్కడ ఉండ కుండా వెళ్లి పోవటం చిత్రాతి చిత్రం.

నూతిలో గణపయ్య -కాణిపాకం

చిత్తూరు జిల్లా లో తిరుపత్రికి ఇరవై కిలో మీటర్ల దూరం లో,చిత్తూరు కు పది కిలో మీటర్ల దూరం లో ” కాణి పాకం “లో బొజ్జ గణపయ్య నూతిలో ఉండటం వింత. అసలు ఈ ఊరి పేరు “విమార పూరి”. ప్రకృతి వైపరీత్యాలు, బహుదా నది వరదల వల్ల ఇక్కడ వెలసిన వరసిద్ధి వినాయకుడు ఒక బావి లోకి జారి దాని లోనే ఉండి పోయాడు. కొంతకాలానికి అనా వృష్టి ఆ ప్రాంతాన్ని

మరు భూమి గా మార్చేసింది. ప్రజా జీవనం దుర్భర మైంది. అలాంటి క్షిప్త సమయం లో కూడా ముగ్గురన్న దమ్ములు కలిసి మెలసి తమకు ఉన్న” కాణి. “పొలాన్ని అంటే సుమారు ఎకరం బావు పొలాన్ని దున్ని పంట సాగు చేయాలను కొన్నారు ముగ్గురూ ముగ్గురే. ఒకడికి చెవుడు, రెండో వాడికి మూగ మూడో వాడు గుడ్డి.

సాగు నీరుకోసం దగ్గర లోని బావి ని లోతుగా తవ్వ సాగారు. గుడ్డి వాడు నూతి గట్టుమీదే ఉండి పోయాడు మిగిలిన ఇద్దరు లోపలి దిగి పలుగులలో తవ్వ తుంటే రంగ్ మనే శబ్దం వచ్చి, వెచ్చటి నెత్తురు పైకి చిమ్మింది. నెత్తురు లో తడిసిన వారిద్దరికీ మాట వచ్చింది, చెవుడు పోయి వినిపించింది. నెత్తురు ఆపటానికి యెంత ప్రయత్నించినా ఆగలేదు ఆ ప్రవాహం గట్టున కూర్చున్న గుడ్డి వాడు కళ్ళకు సోకి వాడికి చూపు లభించింది. ముగ్గురు కలిసి రాజు వద్దకు వెళ్లి విషయం వివ రించారు. రాజు సపరి వారం గా అక్కడికి చేరి లెక్కలే నన్ని కొబ్బరి కాయలు కొట్టి శాంతి కల్గిస్తే రక్తప్రవాహం ఆగి పోయింది. బావిలోని నీరు ముగ్గురు సోదరుల “కాణిపాలం “పై దివ్యం గా ప్రవహించింది. అందుకే విమార పూరి కాణిపాకం అయింది. నూతిలో సిద్ధి వినాయక స్వామి విగ్రహం ఉందని గ్రహించి దేవాలయాన్ని నిర్మించారు.

కాణి పాక వినాయక స్వామిని పదకొండు రోజులు దీక్ష గా పూజస్తే సంతాన ప్రాప్తి. ఆరోగ్య ప్రాప్తి లభిస్తాయని నమ్మకం. అధిక సంఖ్య లో భక్తులు దర్శించే ఆలయం గా ప్రసిద్ధి చెందింది. వినాయక స్వామి దిన దిన ప్రవర్ధ మాన మావుతున్నాడని విశ్వాసం. యాభై ఏళ్ళ క్రితం అర గొండ గొల్ల పల్లి వాస్తవ్యుడు బెజవాడ సిద్ధయ్య నాయుడు దంపతులు స్వామికి చేయించిన వెండి కవచం నేడు సరి పోవటం లేదు. కనుక పెరుగుతో న్దని భావిస్తారు. స్వామి ఆవిర్భ వించి నప్పుడు కనీ పించని” బొజ్జ “ఇప్పుడు స్పష్టం గా కనీ పిస్తోంది. స్వయంభు వినాయక స్వామి గా భావిస్తారు.

కాణిపాకం ఆలయం “సత్య ప్రమాణాలకు “నిదర్శనం గా ఉండటం ఇక్కడి మరో వింత. స్వామి యెదుట నిల బడి ప్రమాణం చేస్తే తప్పు చేయనట్లు గా భావిస్తారు వాది, ప్రతి వాదులు కూడా ప్రమాణం చేస్తారు. ఆలయం లోకి అప్పుడు వారిద్దరినీ ప్రవేశ పెడతారు. కనుక ఇక్కడ చేసిన ప్రమాణానికి అంతటి ప్రామాన్యత ఉంది. కోర్టు లు కూడా దీన్ని అంగీకరిస్తున్నాయి. అసత్య ప్రమాణం చేస్తే స్వామి శిక్షిస్తాడనే ధర్మ భీతి జనం లో ఉంది.

వరసిద్ధి వినాయక స్వామి ఆలయం దగ్గర “బహుదా నది “ఉంది ఈ పేరు రావటానికి కూడా ఒక చరిత్ర ఉంది. స్వామిని చూడాలని శంఖుడు, అష్టతుడు అనే సోదరులు కాలి నడకన ఇక్కడికి వస్తు అలసి పోయారు. అష్టతుడికి బాగా ఆకలి వేసి దగ్గరలో ఉన్న మామిడి పండు కోసుకోవటానికి రెండవ వాడిని అనుమతి కోరాడు వద్దని వారించినా వాడు కోసి తినేశాడు రాజు దగ్గరఫిర్యాదు చేసి తమ్ముడిని శిక్షించమని అన్న కోరాడు. రాజు అనుమతి లేకుండా పండు కోసి తిన్నందుకు అష్టతుడి చేతులను ఖండింప జేశాడు రాజు. ఇది ఊహించని అన్న అమిత దుఖం టో తమ్ముడి లోసహా కాణిపాకం చేరాడు. స్వామి దర్శనానికి ముందే అక్కడి నదిలో స్నానం చేస్తుంటే అష్టతుని తెగిన చేతులు తిరిగి వచ్చాయి. అప్పటి నుంచి ఆ నది కి “బహుదా నది “అనే పేరొచ్చింది బాహువులను ఇచ్చిన నది కనుక ఆ పేరు సార్థక మైంది.

కుంభ కర్ణుడి విగ్రహం ఉన్న పెనుగొండ

అనంతపురం జిల్లా లో అనంత పురానికి డెబ్బై కిలో మీటర్ల దూరం లో పెనుగొండ ఉంది ఒకప్పుడు ఇది దుర్గం రాజు దాని కూడా. శ్రీ నాద కవి సార్వ భౌముడి జన్మ స్థలం. పెనుగొండలో కుంభ కర్ణుడి లోట చూడాల్సిన స్థలం. ఈ లోటలలో 142 అడుగుల పొడవు, 32 అడుగుల ఎత్తుఉన్న భారీ కుంభ కర్ణుడి విగ్రహం ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించి. నిజం గా కుంభ కర్ణుడేమో నని భయం వేస్తుంది కుంభ కర్ణుడు ఆరు నెలలు నిద్రిస్తాడనికథనం కనుక విగ్రహం నిద్రిస్తున్న భంగిమ లోనే మనకు కనీ పిస్తుంది.

మద్యం మాన్పించే పాండు రంగడు

అనంతపురం జిల్లా రాయదుర్గానికి దగ్గరలో బొమ్మన హాల్ అనే చోటికి సమీపం లో “ఉంతకల్లు “లో శ్రీ పాండురంగ దేవాలయం ఉంది. ఇక్కడి వారంతా పాండు రంగని భక్తులే. పూర్వం వీరు పండరీ పురం వెళ్లి రంగని దర్శనం చేసుకొనే వారు ఇప్పుడు స్వంతం గా రంగడికి గుడి కట్టుకొన్నారు మద్యానికి బానిస లైన వాళ్ళు ఈ ఆలయానికి వచ్చి పాండురంగ మాల దరిస్తే మళ్ళీ జన్మ లో దాని జోలికి పోరు. మాల ధారణా నిర్వహణ నెలలో రెండు రోజులు మాత్రమే ‘శుక్ల ఏకాదశి, కృష్ణ ఏకాదశి రోజుల్లోనే. మన రాష్ట్రం డో పాటు మహా రాష్ట్ర, కర్నాటక తమిళనాడు వాళ్ళు కూడా ఆ రెండు రోజుల్లో వేలాదిగా వస్తారు

100 రూపాయల టోకెన్ తీసుకొని ఆలయానికి వెళ్ళాలి అర్థ రాత్రి నుంచి మాలలను పాండురంగని సన్నిధిలో ఉంచి పూజలు బజనలు చేస్తారు మాల ధారణా చేయాలనుకొనే వారు తెల్ల వారుజ్జామునే స్నానంచేసి, గుడికి వచ్చి టోకెన్ నంబర్ ప్రకారం వరుసలో నిలబడాలి ఆలయ ప్రధాన అర్చక స్వామి వీరికి మేడలో పూజ చేసిన మాల వేస్తారు. ఆ రోజున వచ్చే భక్తు లందరికీ గ్రామస్తులే ఉచిత వసతి బోజన సౌకర్యాలు కలిగిస్తారు గ్రామస్తులంతా కలిసి వంటా వార్షా వడ్డనా చేస్తారు. టోకెన్ రూపం లో తీసుకొనే వంద రూపాయలు తప్పించి ఇంకా దేనికి డబ్బు వసూలు చేయక పోవటం వింత. మాల ధారణం చేసిన వారు వరుసగా మూడు ఏకాదశి రోజులలో రాత్రులు ఉంత కల్లు లో నిద్ర చేయాలి. మూడు ఏకాదశులు పూర్తి అయితే మాల కావాలంటే తీసియ్య వచ్చు. మాల వేసుకొన్న వారు మళ్ళీ మద్యం జోలికి వెళ్ళిన దాఖలాలు లేవని చెబుతారు. . . ’

బొల్లి కొండ రంగ నాధుడు

అనంతపురం తాడి పత్రికి దగ్గరలో గుత్తి కి అతి సమీపం లో “తొండపాడు “గ్రామం లోకొండ మీద అతి పురాతన శేష తల్పం పై శయన నిద్రలో ఉన్న శ్రీ రంగ నాథ స్వామి దేవాలయం ఉంది. ఈ కొండకు శ్వేత గిరి లేక తెల్ల కొండ అంటారు. తెల్లటి రాళ్ళు ఇక్కడి ప్రత్యేకత. కొండపై తెల్లటి పొరలు ఉండటం వల్ల బోలి కొండ లేక బొల్లి కొండ అంటారు ఈ కొండపై కొలువై ఉన్నందున బోలి కొండ రంగనాధుడయ్యాడు. మహర్షుల కోరిక పై వెలసిన స్వామి అని ఐతిహ్యం. అయితే రంగనాథ స్వామికి స్పష్టమైన రూపం ఉండదు. పుట్టు శిలగా వేలశాడని చెబుతారు వేలాది భక్తులు నిత్యం దర్శించి అభీష్ట సిద్ధి పొందుతారు.

పంచ లింగాలున్న శివుడు

అనంతపురం జిల్లా పారన పల్లి లో, కడప కు దగ్గరలో కోన మల్లేశ్వరాలయం కోరిన కోర్కెలను తీర్చేది. జనమేజయ చక్ర వర్తి ఈ ఆలయాన్ని నిర్మించినట్లు పురాణ కథనం అయిదు శివలింగాలతో శివుడు ఇక్కడ వెలిశాడు తత్పురుష, వాయవ్య, అమోఘ, మృత్యుంజయ, అగ్ని జ్యోత్స్న అనే పంచలింగాల తోస్వామి కనిపిస్తాడు. ఆలయం ప్రక్కనే రుద్ర నోనేరుంది అక్కడ నంది నోటి నుండి నిరంతరం గా నిరు ప్రవహించటం వింత. ఈ నీటిలో స్నానం చేసి శివ దర్శనం చేసి తరిస్తారు కార్తిక మాసం లో మహా వైభవం గా ఉత్సవాలు చేస్తారు. ఒకే చోట శివుని అయిదు లింగాలు ఉండటం ఇక్కడ ప్రత్యేకత.

దక్షిణ ముఖ మాణిక్య రంగనాథుడు

అనంతపురం జిల్లా గుత్తికి, తాడపత్రికి సమీపం లో ఉన్న మాణిక్య రంగనాథ స్వామి ఆలయం దక్షిణ ముఖం గా ఉండటమే . వింత. హిమాలయాలలోని కేదారనాథ్ ఆలయమూ దక్షిణ ముఖమే. అందుకే ఈ మధ్య అంత జల ప్రళయం జరిగినా నిలిచి ఉంది అని వాస్తు వేత్తలు చెబుతున్నారు. ఆలయం లో రంగ నాథుడు శేష తల్పం పై శయన భంగిమ లో ఉంటాడు. స్వామి నాభి నుండి ఉద్భవించిన బ్రహ్మ దేవుడు కనిపిస్తాడు. పవిత్ర హృదయం టో స్వామిని సేవిస్తే తీరని కోరిక ఉండదు. అందుకే మాణిక్య రంగనాథుడు అని ఆర్ధిగా భక్తులు పిలుచుకొంటారు.

రథోత్సవం నాడు విసిరినవి తింటే రోగనివారణ చేసే కదిరి నరసింహుడు

అనంత పురం జిల్లా కదిరి పట్టణం లో సుమారు మూడు ఎకరాల విస్తీర్ణం లో శ్రీ నరసింహ స్వామి ఆలయం ఉంది. ద్రావిడ, హోయసల, విజయ నగర కాలం నాటి శిల్పాలు మనోహరం. రంగ మండపం లో నాలుగు స్తంభాలు శిల్ప కళా వైభవానికి సాక్షి. స్వామి అమృతవల్లి తాయారు దేవేరులతో భక్త

ప్రహ్లాదుని తో కలిసి కొలువై ఉండి దర్శన మిస్తాడు. కదిరి నరసింహుని “బేట్రాయియి సామి దేవుడు “అని భక్తితో పిలుస్తారు ఇదో విచిత్రం

నరసింహ స్వామికి 120 టన్నుల బరువున్న రథం ఉంది. ఆరు చక్రాలతో 45 అడుగుల ఎత్తు ఉంటుంది. వెనుక చక్రాలకు “తెడ్డు “అమర్సి ఉండటం వింత. రథోత్సవం జరిగే రోజుల్లో దదం పై భక్తులు “మిరియాలు, దవనం, పండ్లు “చల్లుతూ ఉంటారు. కింద పడిన వీటిని ఏరుకొని తింటే సర్వ రోగాలు నయమై షోతాయని భక్తుల అచంచల విశ్వాసం. అన్ని మతాల వారు బ్రహ్మాత్మవాలలో పాల్గొనటం మరీ ఆశ్చర్య కరమైన విషయం. అంటే మతాతీత స్వామి కదిరి నరసింహుడు అన్న మాట.

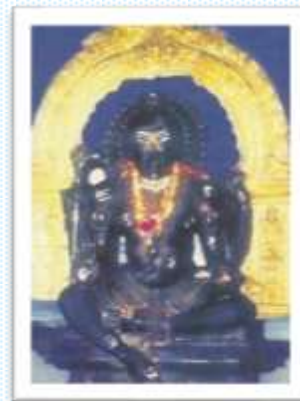
మొగలి పొదల వాసన తో మత్తెక్కించే బుగ్గ సంగమేశ్వరుడు

అనంత పురం జిల్లా గుంతకల్లు కు ఏడు కిలో మీటర్ల దూరం లో బుగ్గ సంగమేశ్వరాలయం ఉంది. ఇది పదిహేనవ శతాబ్ది నాటిది. శ్రీ కృష్ణ దేవరాయలు నిర్మించిన ఆలయం. ఇక్కడ రెండు నీటి బుగ్గలు నిరంతరం నీటిని స్రవిస్తాయి ఈ నీరు ఉత్తరాన్నించి దక్షిణానికి ప్రవహించటం వల్ల ఈ క్షేత్రానికి కాశి క్షేత్రం లాగా వైభవం వచ్చింది. ఇక్కడే ఉసిరి చెట్టు, మారేడు చెట్టు కలిసి ఉన్నాయి ఇలా కలిసి ఉన్న చోట వన భోజనం చేస్తే పుణ్యం. అందుకని పిక్నిక్ స్పాట్ గా కూడా మారింది. ఆలయం దగ్గరే వందలాది మొగలి పొదలున్నాయి. వీటి వాసన తో ఈ ప్రాంత మంతా సుగంధ బంధురమై మానసిక ఆహ్లాదాన్నిస్తోంది. దగ్గరలో ఎత్తైన కొండ మీద నందీశ్వరాలయం ఉండటం మరో వింత. బుగ్గ నీరు కోనేరు లోకి చేరుతుంది ఇందులో భక్తులు పుణ్య స్నానాలు చేస్తారు

సిద్ధాసనం లో శివుడు

సాధారణం గా శివాలయం అంటే శివలింగం ఉన్న ఆలయం. అనంత పురం జిల్లా అమరాపురం మండలం లో హేమావతి లో సిద్ధేశ్వరాలయం దీనికి బిన్న మైనది ఇక్కడ శివుడు సిద్ధాసనం లో చెక్క బడిన శిల్పం. అదీ దీని ప్రత్యేకత. శివుడికి విగ్రహాలుండవు తప్ప. ఏడవశతాబ్దికి చెందిన పురాతన ఆలయం ఇది. ఈ “నౌలంబ రాజులు “పరి పాలించారట. అందుకే స్వామిని “నౌళంబేశ్వరుడు “అని కూడా అంటారు హంజప్ప, హేన్డేరు సిద్ధ, అనే పేర్లు కూడా స్వామికి ఉన్నాయి.

కాని

విగ్రహం గా లింగమే ప్రాంతాన్ని

హేన్డేశ్వర

ఇక్కడ స్వామి భైరవ రూపం లో సిద్ధాసనం లో కూర్చుని దర్శన మిస్తాడు. శిరము పై గంగమ్మ, జటాజూటం లో సూర్య, చంద్రులను ధరించి ఉండటం మరీ ప్రత్యేకత. కుడి చేతిలోజపమాలను బ్రహ్మ కపాలాన్ని ఎడమ చేత

దరించి అర్ధ నిమిలిత నేత్రాలతో కనీ పిస్తాడు . శివుడు విగ్రహ రూపం లో కూర్చున్న స్తితిలో ఉన్న విగ్రహం భారత దేశం మొత్తం మీద ఇదొక్కటి నంటారు.

నందిశ్వరుడు శివుడికి ముందు ఉన్నా, ముఖం స్వామిని చూడకుండా ప్రక్కకు తిరిగి ఉండటం మరో విచిత్రం. శివ రాత్రి రోజున గర్భ గుడి లోని మూల విరాట్ అయిన సిద్ధేశ్వర స్వామి నుదిటి మీద సాయంకాలపు సూర్య కిరణాలు పడటం మరో విశేషం. కిరణాభి షేకం జరుగుతుందన్న మాట. ఆలయ ప్రాంగణం లో ఉన్న కోనేరు లో నీరు ఇరవై ఏళ్ళ క్రితం వరకు సప్త వర్షాలలో ఎంత శోభ లో కనీ పించేదట. ఇది మరో వింత. ఇందులో స్నానం చేస్తే సర్వ రోగాలు నివాణమౌతాయని స్వామిని దర్శిస్తే అభీష్ట సిద్ధి, సత్ సంతాన ప్రాప్తి కలుగుతుందని భక్తుల విశ్వాసం

600 ఏళ్ళ మర్రి మాను

అనంతపురం నుండి 100 కిలో మీటర్ల దూరం లో, కదిరి కి పాతిక కిలో మీటర్ల దూరం లో “తిమ్మమ్మ మర్రి మాను “గినిస్ బుక్ ఆఫ్ వరల్డ్ రికార్డ్ లో ఎక్కింది. సుమారు ఎడుమ్బావు ఎకరాల సువిశాల స్తలం లో ఈ మర్రి చెట్టు సుమారు ఆరు వందల సంవత్సరాల వయసుతో 1100 ఊడలతో ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తుంది. టూరిస్ట్ సెంటర్ అయింది

నున్నగా మెరిసే హేమావతి నంది

అనంతపురానికి సుమారు 140 కిలో మీటర్ల దూరం లో హేమావతి వద్ద ప్రాచీన శ్రీదొడ్డేశ్వరస్వామి ఆలయం లో ప్రవేశ ద్వారం వద్ద ఉన్ననల్లరాతి నందిశ్వర విగ్రహం ఇప్పటికీ నున్నగా మెరుస్తూ కొత్త విగ్రహం ఏమో ననే భ్రమ ను కలిగిస్తుంది. శిల్పి యొక్క కళా వైభవచాతుర్యానికి కైమోడ్పు చేయాలని పిస్తుంది. నంది పై చెయ్యి వేస్తే జారిపోవెంత నునుపు గా ఉండటం పరమాస్పర్శమే మరి.

పచ్చ రాతి పార్శ్వ నాథుడు

అనంతపురం జిల్లా పెనుగొండలో హిందూ దేవాలయాలలో బాటు జైన దేవాలయాలు ప్రసిద్ధి చెందాయి. ఇక్కడ లోమ్మిది జైన దేవాలయాలు, ఒక మరంఉన్నట్లు పన్నెండవ శతాబ్దికి చెందిన భాస్కర కవి రాసిన “జివందర్ చరిత్ర ‘చెబుతోంది. చాలా ఆలయాలు కాల గర్భం లో కలిసి పోయాయి 23 వ తీర్థంకరుడు అయిన పచ్చ పార్శ్వనాథ, రెండవ తీర్థంకరుడైన అజిత్ నాథ స్వామి దేవాలయాలు రెండే మిగిలాయి పచ్చ పార్శ్వనాథ విగ్రహం పూర్తిగా పచ్చ రాతిలోచేయ బడింది. ఈ రకమైన విగ్రహం దక్షిణ భారత దేశం లో మరెక్కడా లేదని చారిత్రకులంటారు. పార్శ్వనాథుడు ఆలయం లో తూర్పు ముఖం గా ఉంటాడు. స్వామి వారి యక్షిని విగ్రహాలు కూడా ఇక్కడ ఉండటం విశేషం. జైన మత గురువులు మరణిస్తే వారి అంత్య క్రియలు ఈ కొండమీడనే నిర్వాహించేవారు. వారి గుర్తుగా వారి పాదముద్దలు అంటే “నిశిదులు” కొండమీద ఏర్పాటు చేస్తారు. ఈ పాద బెట్ల కొండ మీద ముగ్గురు జైన మతగురువుల అంత్య క్రియలు జరిగాయని తెలుస్తోంది.

గుహాలయం – కైలాస కోన

చిత్తూరు జిల్లా నారాయణ పురానికి దగ్గరలోకైలాస కోన కొండపై ఉన్న గుహాలయమే ఇది పక్కనే జలపాతం సుందర ప్రకృతి దృశ్యం ఒళ్ళు పులకరింప జేస్తాయి కొండనే ఆలయం గా చెక్కిన దేవాలయం ఇది గుహాలయం లో శివలింగం ఎదురుగా నంది, పక్కన వీర భద్రుడు, ఆది శంకరాచార్య స్వామి కొలువై ఉంటారు. ఈలయానికి ఒక కదా ఉంది. పద్మావతీ వెంకటేశ్వర కల్యాణాన్ని స్వయం గా చూడ టానికి వచ్చిన శివ పార్వతులు ఇక్కడి ముగ్ధ మనోహర ప్రకృతిని చూసి ఇక్కడే ఉంది పోవాలను కొను కొంతకాలం ఉండిపోయారట. పార్వతీ పరమేశ్వరులున్న ఈ కొండకు అందుకే కైలాస కోన అని పేరొచ్చిందట. గుహాలయాలు అరుదుగా ఎల్లోరా లాంటి చోటకని పిస్తాయి. .

విరూపాక్ష పురం లో అర్ధ నారీశ్వరలింగం

చిత్తూరు జిల్లా కాళహస్తి తాలూకా తోట్లం బేడు మండలం లో సువర్ణ ముఖే నదీ తీరాన విరూపాక్ష పురం లో అర్ధనారీశ్వర స్వామి దేవాలయం ఉండటం వింత. మూల విరాట్ అయిన శివ లింగమే “అర్ధ నారీశ్వర రూపం “లో వెలయటం అపూర్వ వైన విషయం. అందుకే దీనికి “పాప విచ్ఛేదన క్షేత్రం “అనే పేరుంది. కృత యుగం లో దేవతలు ఈ స్వామిని పూజించి నట్లు శివపురాణం లో ఉంది. అప్పుడు “సత్య లింగం “గా ప్రసిద్ధి చెందింది. ద్వాపర యుగం లో అవంతి రాజకుమారి సుఖగాంబు “సేవించి నట్లుంది అందుకే “సుఖగామ్భా సమేత శ్రీ విజయేశ్వర స్వామి “గా కూడా పేర్కొంటారు. ఇది స్వయంభు లింగం. లింగానికి రెండు ముఖాలున్నటం విచిత్రం. శివుడు గా భావింప బడే భాగం తెల్లగా అమ్మ వారి భాగం పసుపు రంగు కలిగి ఉండటం మరో విశేషం. సూర్య , చంద్ర గ్రహణ కాలాలలో, కార్తిక మాసం లో భక్తులు విశేషం గా స్వామి దర్శనం చేసి పునీతులవుతారు.

ద్రౌపదీ దేవికి ఆలయం –యామగాని పల్లె

చిత్తూరు జిల్లాలో ధర్మ రాజు, ఆలయం, పాండవుల గుడి ఉన్నాయి. యామగాని పల్లె లో ద్రౌపదికి ప్రత్యేక ఆలయం ఉంది. అయిదవ శతాబ్దికి చెందినా ఆలయం గా భావిస్తారు. ప్రతి ఏడు వైశాఖ శుద్ధ పంచమి నుండి బహుళ అష్టమి వరకు 18 రోజులు “ధర్మ రాజు తిరునాళ్ళు “జరపటం ఇక్కడ ప్రత్యేకత. అంకురార్పణ టో మొదలు పెట్టి తిలక తర్పణం లో పూర్తి చేస్తారు. ఉత్సవాన్ని గౌడ బ్రాహ్మణులూ నిర్వహిస్తారు. 18 రోజులు విరుపసుపు బట్టలతో ఆలయం ముందే నివాసం ఉండటం వింత. ఈ రోజుల్లో స్త్రీలు వండిన వంట తినక పోవటం విశేషం. ఉత్సవ రోజుల్లో పన్నెండు రోజులు ప్రతి రోజు ఉదయం పది గంటల నుండి సాయంత్రం అయిదు వరకు ఉదంకోపాఖ్యానం లో మోదలు పెట్టి ధర్మ రాజు పట్టాభి షేకం వరకు మహా భారత పురాణ శ్రవణం చేస్తారు. ఈ కదలనే రాత్రి వేళ నాటకాలుగా ప్రదర్శిస్తారు. తొమ్మిదో రోజున బకాసుర వధ చేస్తారు. పది బస్తాల బియ్యం అన్నం వండి ఒక బండి లో పోసి ఒక భీమ వేషధారి బండి పై కూర్చుని బకాసుర వేషధారి దగ్గరకు వెళ్లి వాడితో యుద్ధం చేసి హతమారుస్తాడు. బండిలోని అన్నాన్ని గ్రామస్తులందరూ ఒక చోట కూర్చుని విందుగా భుజిస్తారు. 13 వ రోజు రాజసూయ యాగాన్ని, 14వ రోజున అర్జునుడు పాశుపాతాస్త్ర సంపాదనను ప్రదర్శిస్తారు. ఆరోజున ఆలయం ముందు పెద్ద తాటి చెట్టును నాటుతారు అర్జునుడు ఆ చెట్టును పూజిస్తాడు.

తర్వాత ఉత్తర గోగ్రహణం, శ్రీకృష్ణ రాయబార ఘట్టాలు జనాన్ని వి పరీతం గా ఆకర్షిస్తాయి 18 వ రోజు దుర్యోధన వద్ద ప్రదర్శిస్తారు. ఆ రోజు పూజారులు ఏడు బావుల నుండి నీటిని లోడి తెస్తారు దానికి వేపాకు, పసుపు కుంకుమ లతో పూజించిన కుండలలో తెచ్చి అప్పటికే ఏర్పాటు చేసిన అగ్ని గుండం లో పోసి పూజ చేస్తారు. దీనికి “గార్గేయ పూజ” అంటారు. పూజారి ఒక కుండను నెత్తిమీద పెట్టు కొని అగ్ని గుండం చుట్టూ నాట్యం చేస్తూ ప్రదక్షిణాలు చేస్తాడు ఉపవాసం ఉన్న పూజారి, అతని సహాయకుడు అగ్ని గుండం లో ప్రవేశించటం హైలైట్. గుండం లో ఒక వైపు నుంచి మరో వైపుకు నడిచి వెళ్లి అందర్నీ ఆశ్చర్య పరుస్తారు. మహా భారత ఉత్సవం ధర్మ రాజు పట్టాభిషేకం లో ముగుస్తుంది.

నంది విగ్రహం ఉన్న గ్రామ దేవత ఆలయం

చిత్తూరు జిల్లా ములక చెరువు ప్రాంతం లో కోటమ్మ అనే గ్రామదేవత మహా మహిమాన్విత మైనదిగా ప్రసిద్ధి చెందింది. కోటమ్మ గుడిలో నంది విగ్రహం ఉండటం విచిత్రం విశేషం వింత. నిత్యార్చనలు జరుగుతాయి ధర్మ వరం—పాకాల రైలు మార్గం లో సోమ పాలం స్టేషన్ లో దిగి ఇక్కడికి చేర వచ్చు. తిరుపతి నుండి కూడా బస్ ఉంది

యానాది దంపతుల విగ్రహాలకు పూజ

శ్రీ కాళహస్తి దగ్గర తొండమనాడు గ్రామానికి సమీపం లో బత్తినయ్య కోన లో కోటేశ్వర స్వామి ఆలయం ఉంది. పూర్వం బత్తినయ్య అనే భక్తుడు ఇక్కడ తపస్సు చేశాడట. ఇక్కడి అగస్త్య పర్వతాలను మూడు అంగలలో దాటాడ. ముసలి పేడు అనే గ్రామం చెరువు ఒడ్డున ఒక పాదం మొనగాడి గుంట దగ్గర రెండో పాదం కొండ గుహ వద్ద మూడో పాదం మోపాడట ఆ గుర్తులు నేటికీ కని పించట మే వింత.

ఒకసారి ఏనాది దంపతులు తేనే సేకరించటానికి ఈ ప్రాంతానికి వచ్చి గుహ వద్దకు వచ్చారట. అక్కడ ఎల్ల గడ్డలు కనిపిస్తే కొన్ని రోజులు ఇక్కడే ఉండి పోయారట. వర్షాకాలం లో గుహ లోనే ఉంది పోయారు. గుహలో పెరిగిన పుట్టవై పెరిగిన ఏళ్ళ గడ్డలను తవ్వుతామని పార లో తవ్వగా రక్తం చిమ్మింది బత్తినయ్య తలకు గాయం తగిలి రక్తం కారిందట యానాది కళ్ళు పోయాయి. . అక్కడోక మహాను భావుడున్నాడని అర్థం చేసుకొని క్షమించమని వేడుకోన్నారట. అప్పుడు ‘తనను బట్టి న కోటేశ్వరుడు అంటారని కలియుగం లో భక్తుల కోరికలు తీర్చటానికి లింగ రూపం లో వెలుస్తానని ఈ విషయం కొండ కింద ఊరి వారికి తెలియ జేయమని చెప్పాడట. అప్పుడు ఆ యానాదులు తమకు ఈ కీకారణ్యం లో మళ్ళీ ఈ ప్రదేశం చేరటం కష్టమని గుర్తు చెప్పమని కోరారు. అప్పుడు స్వామి కొండ కింద ఎడ్లను వదిలితే సరాసరి తన దగ్గరకే వస్తాయని ఉపాయం చెప్పాడు వాటి వెంట భక్తులు రావచ్చు అని చెప్పాడు. అలాగే వారు గ్రామం లోకి వెళ్లి అందరికీ చెప్పారు కొండ కింద ఎడ్లను వదిలితే అవి సరాసరి బత్తినయ్య గుహదగ్గరకు చేరుకొన్నాయి వాటి వెంట భక్తులు చేరుకొన్నారు. స్వామిని పూజించారు ఆ యానాది దంపతులు

జీవితాంతం అక్కడే స్వామి సేవ చేసి తనువూ చాలించారు అప్పటి నుండి భక్తులు ముందుగా యానాది దంపతుల విగ్రహాలకు పూజ చేసి స్వామిని దర్శించాలని స్వామి ఆదేశించాడు అప్పటినుండి ఇది కోన సాగుతోంది.

పురుషాంగా శివ లింగం -గుడి మల్లం

చిత్తూరు జిల్లా రేని గుంటకు పది కిలో మీటర్ల దూరం లో గుడిమల్లం లో పరశు రామేశ్వరాలయం లో శివలింగం పురుష అంగాన్ని పోలి ఉండటం వింతలలో వింత ఇలాంటిది భారత దేశం లో ఇంకెక్కడా లేదని అంటారు. . దాని మీద రాక్షసుడి భుజాలపై శివుడున్నట్లున్నటం మరో విశేషం. ఈ ఆలయం క్రీ. పూ.రెండవ శతాబ్దానికి చెందినది గా చరిత్ర కారులు భావిస్తున్నారు. మంగోలు జాతికి చెందినట్లున్న ఈ రూపం ఖజురాహో లో కూడా ఉండటం విచిత్రం. శివుడి కుడి టీలో జంక, యెడమ చేత బిక్రా పాత్ర, ముంజేతికి కడియం, చెవులకు కుండలాలు, భుజం మీద గండ్ర గొడ్డలి తలకు తాటి కాయ సైజులో పెద్ద కిరీటం, మొలకు ధోవతి స్పష్టం గా కని పించి సంభ్రమాశ్చర్యం లో ముంచేస్తాడు శివుడు. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం గుర్తించిన ఈ ఆలయాన్ని ఎవరు ఎప్పుడు కట్టించారో మాత్రం తెలియదు.

పస్పిమాభి ముఖం గా ఉండే ఈ ఆలయాన్ని పన్నెండవ శతాబ్దికి చెందినా విక్రమ చోళుడు పునర్నిర్మించాడు చోళ శాసనాలలో దీనికి “తిరు విప్పరం “అని పేరుంది. తెలుగు లో “శ్రీ విప్పరం అంటారు.

రాతి గుండ్రను ఖడ్గం తో నిలువునా చేల్చిన బోయ కొండ గంగమ్మ

చిత్తూరు జిల్లా పుంగనూరు పట్టానికి పది హీను కిలో మీటర్ల దూరం లో శ్రీ బోయ కొండ గంగమ్మ దేవాలయం ప్రసిద్ధి చెందింది. నవాబుల కాలం లో వారి ద్రుష్టి పుంగనూరు సంతానం పై పడింది. గోల్కొండ నవాబులు పుణ్ణానూర్ సమీపగ్రామాలపై దండెత్తి చాలా గ్రామాలు లొంగ దీసుకొన్నారు . పుణ్ణానూర్ కు దగ్గర అవుతున్నారు. బోయేల, ఎకిల గూదాల్ని వశ పరచుకొని భీభత్సం సృష్టించారు. ఎందరో స్త్రీలను చెరిచారు. మళ్ళీ గోల్కొండ నుంచి బలగాలు ఎక్కువగా వచ్చాయి బోయీలు ఏలికలు భయం టో పారిపోయి కొండ గుత్తకు చేరి అమ్మ వారిని రక్షించమని ప్రార్థించారు. అమ్మ వారి మొరాలకించి

“ఒక అవ్వ “రూపం వచ్చి ధైర్యం చెప్పింది. అక్కడికి చేరిన నవాబు సైన్యాన్ని అవ్వ రూపం లో ఉన్న శక్తి స్వరూపిణి ఖడ్గం టో వీర విహారం చేసి చంపేసింది అమ్మవారి పరాక్రమానికి అక్కడి రాతి గుండ్లు కూడా కి బలి నిలువునా చీలి పోయాయి ఇప్పటికీ నిలువునా చీలిన పెద్ద రాతి గుండు కొండ మీద కాని పిస్తుంది. నవాబు సేనలను హతమార్చిన అమ్మవారిని తమ టో బాటే ఉంది షొమ్మని వారు ప్రార్థించారు. మన్నించి అమ్మ “బోయి కొండ అంగమ్మ “గా అక్కడ వెలసి భక్తుల కొంగు బంగారమయింది

చెట్టులోపల ఆలయం

ఇలాంటి ఆలయాన్ని “వాట్ బాంగ్ కుంగ్ “అంటారట దీనిని ఎవరు కట్టినారో తెలీదు. ఒక పెద్ద మర్రి చెట్టు తొర్ర లో ఉన్న ఈఆలయం లో గౌతమ బుద్ధుడు దర్శన మిస్తాడు. ఆలయానికి పునాదులు ఆధారాలు అన్నీ ఊడలూ వేరులే. చెట్టు మధ్య లో నుండి లోపలి వెళ్లి అక్కడున్న విశాల మైన హాలు లో కూర్చుని భక్తులు ధ్యానం చేస్తారు. ఈ బుద్ధుడు సంతాన ప్రాప్తి కల్గిస్తాడని గొప్ప నమ్మకం. చెట్టులో ఆలయమే వింత అయితే బుద్ధుడు సంతానం ఇస్తాడ న్నది మరో విశేషం ఈ వృక్షాలయం థాయ్ లాండ్ దేశ మధ్య భాగం లో ఉంది వాళ్ళు సాముట్ సాఖాన్ అంటారు అంటే సముద్ర యుద్ధం అని అర్థం మొత్తం మీద సముద్ర యుద్ధం అవుతుంది. .

పూజారికే భయం కల్గించే అవణాక్షమ్మమ్మ అమ్మవారు

చిత్తూరు జిల్లా నారాయణ వనం దగ్గర తిరుపతి దేవస్థానం ఆధీనం లో అవణాక్షమ్మ దేవాలయం ఉంది. ఈమె శక్తి నారాయణ వన రాజు వంశస్తుల కుల దైవం. పద్మావతి వెంకటేశ్వర కల్యాణాన్ని అమ్మవారు స్వయం గా చూశారట. ఆమె శక్తి స్వరూపిణి నిలు వెట్టు విగ్రహం అత్యంత భయంకరం గా ఉంటుంది. పది చేతులతో అభయ వర ముద్రలతో వివిధ ఆభరణాలతో కాళీ స్వరూపిణి గా కన్పించి భీతి గొల్పు తుంది కలకత్తా కాళీ మాట కంటే, శ్రీ రామ కృష్ణ పరమ హంస అర్పించిన కాళికా మాత కంటే ఉగ్ర స్వరూపిణి. ఆలయ పూజారి కూడా ఒంటరిగా ఆలయం లో ఉండటానికి భయ పడతాడట. .జంతు వధ జరుగుతుంది తమిళ నడుకు దగ్గర కనుక వారెక్కువ గా వస్తారు ఉగ్రం గా సకల శుభ ప్రదాత అని అందరి నమ్మకం

శయన ముద్ర లో ఉన్న శివుడు –శ్రీ పల్లి కొండేశ్వరుడు

చిత్తూరు జిల్లాలో ఉన్న శ్రీ పల్లి లో కొండేశ్వర స్వామి దేవాలయం లో శివుడు శయనించి ఉండటం విశేషం. పాల సముద్ర మధనం లో పుట్టిన హాలాహలాన్ని శివుడు లోకోప కరం కొరకు మింగి కంఠం లో దాచి ఉంచాడు విషం మింగిన మత్తులో పార్వతీ దేవి ఒడిలో తల ఉంచి శయనించాడు పరమ శివుడు. అందుకే ఈ క్షేత్రానికి “శివ శయన క్షేత్రం “అనే పేరొచ్చింది గారాల కంఠుని విగ్రహం టో బాటు, ఆయన చేసిన లోకోప కారానికి ప్రార్థన చేస్తున్న విష్ణు బ్రహ్మ ఇంద్రాది దేవతా గణం మహర్షి సంఘం యక్ష గంధర్వాదులు కనిపిస్తారు. తమిళం లో “పల్లి కొండేశ్వరుడు “అంటే పడుకొని ఉన్న శివుడు” అని అర్థం. పెళ్లి కాని వారు పూజస్తే వివాహం జరుగు తుంది. ఇక్కడ దాంపత్య దక్షిణా మూర్తి కి అభిషేకం చేస్తే కలహాల కాపురం చక్క బడుతుంది

పరమాచార్యులు శ్రీ శ్రీ చంద్ర శేఖర యతీంద్రుల వారు ఈ ఆ లయం లో పది రోజులు ఉండి క్షున్నం గా పరిశీలించి ఇలాంటి ఆలయం కాశీ లో లేదని గ్రహించి 1973 లో కాశీ క్షేత్రం లో హనుమాన్ ఘాట్ వద్ద ఇదే నమానా లో ఆలయాన్ని నిర్మించారు దీనికి “సురటు పల్లి శివ శయన క్షేత్రం “అని పేరు పెట్టారు మహా స్వామి.

అభిషేకం నోచుకోని తిరుపతి గోవింద రాజ స్వామి

తిరుపతి లో శ్రీ గోవింద రాజ స్వామి ఆలయం బహు దోడ్కది. అన్ని గుడులకంటే పెద్దది రాజగోపురం ఆకర్షణీయం గా ఉండటం విశేషం. దీన్ని 1624 లో అనంత రాజ కట్టించాడు 1129 లో భగవద్ రామానుజులు ఇక్కడికి “ఎమ్మెరు మాళ్ళు “బిరుదాంకితులై వచ్చారు. గోవింద రాజ విగ్రహ ప్రతిష్ఠ 24-2-1130 లో జరిగి నట్లు శాసనాధారాలున్నాయి. రామానుజ ఆదేశాను సారం శయన గోవింద విగ్రహం తయారయింది. కాని దురదృష్ట వశాత్తు అది పగిలి పోయింది. ముహూర్త సమయానికి “సుద్ధ లో విగ్రహాన్ని చేయించి రామానుజులు దగ్గరుండి ప్రతిష్ఠ చేయించారు అందుకే గోవింద రాజ స్వామికి అభిషేకాలు ఉండవు. “తైల కాపు సేవలు “మాత్రమే చేస్తారు పైనా ఆ యనకేమో నిత్యాభి షేకం కింద వీరికేమో అది లేదు పాపం.

ఇక్కడ ఇంకో విశేషం ఉంది –రాజకీయ నాయకులు గోవింద రాజ స్వామి ని దర్శించటానికి సందేహిస్తారట. రాజకీయ హోదాలో గుడి లో కాలు పెడితే పదవి “గోవిందో హరి- శ్రీమతే మానుజాయనమః “అవుతుందని సందేహం

ట. మన కృష్ణా జిల్లాలో హంసల దీవి క్షేత్రం లో కాలు పెట్టిన ముఖ్య మంత్రి వెంటనే పదవి కోల్పోతాడని నమ్మకం ఉన్నట్లే అక్కడ వారికి కూడా ఉంది

త్రిమూర్త్యాత్మక అన్నవర సత్యదేవుడు

తూర్పు గోదావరి జిల్లా అన్నవర క్షేత్రం లో శ్రీ సత్యనారాయణ స్వామి వెలశాడు. రదా క్రుతి లో ఆలయం ఉంటుంది ఇదో వింత. ఆగ్నేయం లో గణపతి, నైరుతి లో సూర్యుడు, వాయవ్యం లో అంబిక, ఈశాన్యం లో ఈశ్వరుడు, మధ్య భాగం లో యంత్ర వేదిక మీద లింగాకృతి లో బిందు స్తానం లో పంచాయతనం గా స్వామిని ప్రతిష్ఠించారు ప్రధానాలయం రెండంతస్తులలో ఉంటుంది. కింద యంత్రాలయం పైతస్తులో స్వామి దివ్య మంగళ విగ్రహం దర్శన మిస్తాయి రెండిటికీ మధ్య పానివట్టం లాంటి నిర్మాణం ఉంది దీనిలో బీజాక్షరాలలో సంపుటి యంత్రం ఉంది. కింద వృత్తాకార శిలా యంత్రం బ్రహ్మ స్వరూపమని, మధ్య శివ స్వరూపమని, పై విగ్రహం శ్రీ మన్నారాయణ మూర్తి స్వరూపమని పండితాభిప్రాయం అనంత లక్ష్మీ సత్య దేవి సమేత శ్రీవీర వెంకట సత్య నారాయణ మూర్తి గా స్వామిని పూజిస్తారు

శివలింగం పై రెండు కపోతాలున్న రాజోలు

తూర్పు గోదావరి జిల్లాలో రాజోలు లో శివలింగం పై రెండు కపోతాలు అంటే పావురాలున్న ప్రతిమ ఉంది అందుకని దీనికి కపోతేశ్వరాలయం అనే పేరొచ్చింది. ఇక్కడి స్నాన ఘట్టం పేరు కపోత గుండం. ఒక వేటగాడి బారిన పడిన పావురాలు ఇక్కడికి వచ్చి శివుని వేడుకోవడం రక్షించాడట. .

రాతి ఊయల ను ఊపితే ఊగే కుమారారామం

తూర్పు గోదావరి జిల్లా సామర్ల కోటలో ఉన్న భీమేశ్వరాలయాన్ని “కుమారారామం “అంటారు. ఈ లింగాన్ని కుమార స్వామి ప్రతిష్ఠించాడు కనుక అ పేరు సార్థక మైంది. లోమ్మిడో శతాబ్దిలో చాళుక్య భీముడు అనే రాజు ద్రాక్షారామ ఆలయం టో బాటు కుమారాలయాన్ని కూడా కట్టించాడు రెండస్తుల ఆలయం. రెండో అంతస్తులో స్పటిక లింగానికి అభిషేకాలు, పూజలు నిర్వహిస్తారు. పడమటి భాగాన

నూరు స్తంభాల మండపం ఉండటం ప్రత్యేకత. ఈ ఆలయం లో శిల్ప శోభ వర్ణనాతీతం ఏ స్తంభామూ శిల్ప వైచిత్రి లో

రెండో స్తంభాన్ని పోలి ఉండక పోవటం విచిత్రం. ఇక్కడ ఉన్న ఊయల మండపం లో రాతి ఊయలను ఊపితే హాయిగా ఊగుతూ ఉంటుంది ఇది మరో విశేషం. చైత్ర, వైశాఖ మాసాలలో సూర్య కిరణాలు ఉదయం శివ లింగం మీద, సాయంత్రం బాలా త్రిపుర సుందరి అమ్మ వారి పాదాల మీద పడటం మరో వింత. ఇక్కడి పుష్కరిణి పేరు భీమ గుండం. ఇందులో స్నానం చేస్తే సర్వ పాపాలు తొలగిపోతాయి

కొప్పు ఉన్న శివలింగం -పలివెల

రాజ మందికి నలభై కిలో మీటర్ల దూరం లో కొత్త పేటకు దగ్గరలో “పలి వేల “ కొప్పు లింగేశ్వర స్వామి ఆలయం పన్నెండవ శతాబ్దానికి చెందిన పురాతన ఆలయం. స్వామి 44 శిల్ప కళా వైభవం ఉన్న స్తంభాల పై నిర్మించిన విశాల మండపం లో స్వామికి కొప్పు లాంటి చిహ్నం ఉండటం వింత అందుకే కొప్పు లింగేశ్వరుడనే పేరొచ్చింది. అగస్త్య మహర్షి ప్రతిష్ఠించిన లింగం కనుక అగస్త్యేశ్వర స్వామి అని కూడా అంటారు స్వామికి ఎడమ పక్క పాను వట్టం మీదే ఉమాదేవి అమ్మ వారు ఉండటం విచిత్రం.

18 లింగాలున్న ద్వారపూడి

తూర్పు గోదావరి జిల్లాలో మండపేట మండలం లోని ద్వారపూడి లో అయ్యప్ప దేవాలయాన్ని “ఆంధ్రా శబరీ మల్లె “అంటారు. కంచి స్వామి శ్రీ శ్రీ జయేంద్ర సరస్వతి వారు 1989లో అయ్యప్ప స్వామి విగ్రహాన్ని ప్రతిష్ఠించారు. అయ్యప్ప స్వామిని దర్శించాటానికి ఏక శిల తో 18 మెట్లు నిర్మించటం విశేషం. ఆలయానికి తూర్పున నలభై అడుగుల లోతులో రెండోదల అడుగుల పొడవైన సారంగాన్ని తవ్వి “ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగాలయం “నిర్మించారు. ఇది మరీ విచిత్రం. అంతే కాదు పాల రాతి తో నిర్మించిన “అష్టాదశ ఉమా లింగేశ్వరాలయం నిర్మించారు. ఋషికేశ్, హరిద్వార్, కేదార్ నాద, బద్రీ నాద, బ్రహ్మ కపాలం, గంగోత్రి యమునోత్రి, ఓంకార్ మొదలైన పవిత్ర క్షేత్రాల నుంచి తెచ్చిన 18 శివ లింగాలను ఇందులో ప్రతిష్ఠించటం మరో విశేషం. ఆలయం బయటవిరాట్ స్వరూపాలుగా తాండవ శివుని, నందీశ్వర విగ్రహాలు రెండు కన్ను ఆర్ప కుండా చూసేంత ముచ్చట గా ఉంటాయి

కలరా నుండి కాపాడే మరిడమ్మ అమ్మవారు

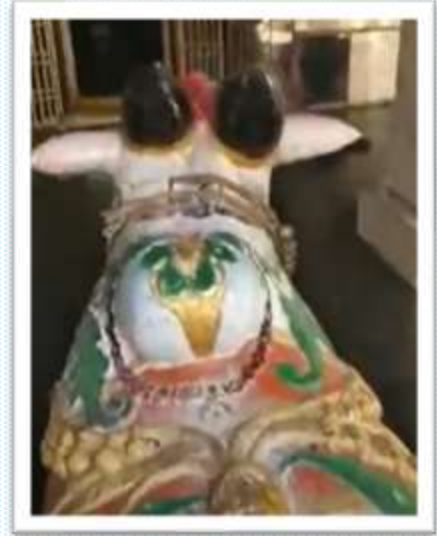
తూర్పు గోదావరి జిల్లా పెద్దాపురానికి దగ్గర లో మనోజ చెరువు దగ్గర 17 వ శతాబ్దం లో ఒక కమ్మ వారి ఆడపడుచు సతీ సహా గమనం చేసి దేవత గా వెలసింది. ఆ కాలం లో ఇదంతా చిట్టడవి ప్రాంతం. ఒక సారి పశువుల కాపర్లకు

పదహారేళ్ళ పడుచు కనిపించి తాను చిత్ర పల్లి వారి ఆడపడుచునని ఇక్కడే ఉంటున్నానై తమ వారికి చెప్పమని కోరిందట. వారు చెప్పారు. ఆ రాత్రి ఊరి వారికి “పసుపు పూసిన కర్త “ఒకటి కని పించిందట. అక్కడే దాన్ని ప్రతిష్ఠించి తాటాకు పాక వేశారట. నిత్యం ధూప దీప నైవేద్యాలు చేస్తున్నారట. ప్రక్క గ్రేఆమాల వారూ వచ్చి అమ్మ వారిని కొలిచే వారు. మహమ్మారి అయిన కలరా వ్యాధి నుండి రక్షించే దేవత గా వారికి ఆమె పై నమ్మకం కలిగింది. “మారెమ్మ దేవత” అనే పేరులో కొలిచే వారు కాలక్రమం లో “మరిడమ్మ “అయింది ఆషాఢ మాసం లో భక్తులు విశేషం గా సందర్శిస్తారు. ఇప్పుడు ఆలయాన్ని పునర్నిర్మించి వైభవోపేతం గా కార్య క్రమాలు నిర్వహిస్తున్నారు.

నంది కొమ్ములలో వెలుగు ఉన్న “నంది వెలుగు”

గుంటూరు జిల్లా తెనాలికి అతి దగ్గరలో నంది వెలుగు గ్రామం ఉంది. ఇక్కడ అగస్త్య మహర్షి ప్రతిష్ఠించిన పురాతన శివాలయం ఉంది. చాళుక్య విష్ణు వర్ధన మహారాజు ఇక్కడికి వచ్చి అగస్త్యేశ్వర స్వామికి నిత్యార్చన కోసం అమూల్య మైన వజ్రాలను వినాయకుని బోజ్జలోను, నందిశ్వరుని కొమ్ములలోను నిక్షిప్తం చేయించాడు. బొజ్జ గణపయ్య పొట్టలోని వజ్ర కాంతి నంది కొమ్ములపై పడి పరావర్తనం చెంది శివలింగం మీద పడేట్లు శిల్పులతో ఏర్పాటు చేయించాడు. నంది కొమ్ముల నుండి వెలుగు రావటం వల్ల ఊరి పేరే “నంది వెలుగు “అయింది. కొంత కాలానికి ఒక మంత్రం వేత్త ఇక్కడికి వచ్చి నందికొమ్ములు, వినాయకుడి పొట్ట చేదించి వాజ్రాలను అపహరించి పారి పోయాడట

కాకి వాలని కోటప్ప కొండ

గుంటూరు జిల్లా నరసరావు పేట కు సమీపం లో 1584 అడుగుల ఎత్తులో కోటప్ప కొండ ఉంది అక్కడ త్రికూటేశ్వరాలయం మహా ప్రసిద్ధి చెందింది. శివుని విగ్రహం 687 అడుగుల ఎత్తు ఉండటం మరో విచిత్రం. అక్కడ ఎటు వైపు చూసినా రుద్రా శిఖరం, బ్రహ్మ శిఖరం, విష్ణు శిఖరం అనే మూడు శిఖరాలు కని పించటం ఇక్కడి వింత శివ రాత్రి ఉత్సవాలు ఘనం గా నిర్వహిస్తారు. . కోటప్పకొండ తిరునాళ్ళు బ్రహ్మాండం గా జరుగుతాయి ఇక్కడి ప్రభలు చాలా ఎత్తుగా ఉండి ఆశ్చర్యం కలిగిస్తాయి. కార్తిక మాసం లో వనసమారాధనలు ఉచిత బోజనాలు ఏర్పాటు చేస్తారు. కాకి ఉన్న ఒక శాపం వల్ల ఈ కోటప్ప కొండ మీద ఒక్క కాకి కూడా కని పించక పోవటం వింతలలో వింత. 1761 లో గుండా రాయలు అనే రాజు కొండపైకి 703 మెట్ల టో మార్గాన్ని కట్టించాడు ఆ తర్వాత కొండల శివ ప్రసాద్ మంత్రిగా ఉన్నప్పుడు బస్ మార్గాన్ని ఏర్పరచి అనేక సౌకర్యాలు కల్పించాడు .

దక్షిణాది పూరి క్షేత్రం -వడాలి

కృష్ణాజిల్లా ముదినే పల్లి మండలం లో గుడివాడ -బంటు మిల్లి రోడ్డు మీద వడాలి గ్రామం ఉంది ఇక్కడ సుబాధ్రాసమేత జగన్నాధ స్వామి దేవాలయం దక్షిణ దేశ పూరి క్షేత్రం గా ప్రసిద్ధి చెందింది నవాబులు సమర్పించిన 1200 ఎకరాల సువిశాల ప్రదేశం లో ఆలయం నిర్మించారు. 1765 లో ప్రకాశం జిల్లా కర్ణి పాలానికి చెందినా పురుషోత్తమా నంద అవధూత స్వామి వడాలి లో ఆలయం నిర్మించటం విశేషం. చారిత్రక సత్యం కూడా. స్వామికి కలలో జగన్నాధుడు కనిపించి ఇక్కడ ఆలయం కట్టించమని కోరాడట. సరైన స్థలం కోసం వేడుకు తుండగా విన్న కోట పరగణా సన్న పాడు దగ్గరకు వచ్చే సరికి అదే ఆలయ నిర్మాణానికి అనువైన స్థలం గా అవధూత భావించారు ఆ స్థలం నిజాం నవాబులది అని తెలుసుకొన్న స్వామి కృష్ణా నదిలో సన్న పాడు వద్ద ఇతర భక్తులతో కలిసి స్నానం చేస్తుండగా అకస్మాత్తుగా అదృశ్యమై పోగా గ్రామస్తులు నిరాశతో ఇంటికి తిరిగి వచ్చారు అవధూత సరాసరి ఘాదరాబాద్ నవాబు అంతఃపురం లో ప్రత్యక్షమై, నవాబును ఆశ్చర్య పరచి వచ్చిన కోరిక చెప్పారు. ఒప్పుకొన్న నవాబు సూర్యోదయం నుంచి సూర్యాస్తమయం వరకు అవధూత యెంత ప్రదేశం లో తిరగ గలిగితే అంత భూమినీ జగన్నాదాలయ నిర్మాణానికి ఇస్తానన్నాడు అవధూత వడాలి చేరి, వాడాలి ప్రాంతం లో ఒకే రోజున 1200 ఎకరాల పరిధిలో తిరిగారు. అన్నమాట ప్రకారం నవాబు ఆ భూమి నంతా జగన్నాధ స్వామికి రాసిచ్చాడు. అవధూత ఆలయ నిర్మాణాన్ని పూర్తి చేసి, పూరి నుండి మూల విరాట్ విగ్రహాలను తెచ్చి ఇక్కడ ప్రతిష్ఠించి నట్లు తెలుస్తోంది. ఒకప్పుడు దట్టమైన ఈ అడవి ప్రాంతం లో బోయలుండే వారని అప్పుడు దీనికి “వ్యాధాళి”అనే వారని అదే వడాలిగా మారినది కథనం.

అరచేతిలో నీటి చుక్క పడితే పిల్లలు పుట్టి -పాల వంక

నల్లమల అడవులలో కృష్ణా నది ఒడ్డున పాల వంక లో శ్రీ వీరభద్ర స్వామి కొలువై ఉన్నాడు పర్వతాల మల్లయ్య అని, పాలక వీరయ్య అని భక్తులు పిలుచుకొంటారు 15,16 శతాబ్దపు విజయ నగర రాజులూ కుటుంబ సమేతం గా, అష్ట దిగ్గజ కవులతో చతురంగ బాల బలాల తో ఇక్కడికి వచ్చి పక్షం రోజు లుండి స్వామిని అర్చిస్తూనట్లు ఆధారాలున్నాయి. ఈ క్షేత్ర రక్షణకు సైన్యాధి పతులను కూడా నియమించారు. 64గ్రామాలను వీరి పోషణ

కై రాసిచ్చారు ఈ క్షేత్రం లో చుక్కల పర్వతం అనే ఎత్తైన శిఖరం నుండి జాలు వారే నీటి చుక్కలు ప్రకృతికి అందాల హరి విల్లు. ఈ నీటి చుక్కల కింద “సంగాన గద్దె “అనే చోట అరచెయ్యి చాచి నిలబడితే, ఆ అరచేతిలో నీటి చుక్క పడిన వారికి పిల్లలు పుడతారని భక్తుల అచంచల విశ్వాసం. అలా పుట్టిన పిల్లలకు స్వామి పేరు పెట్టుకొంటారు

ఇక్కడ పూజారులు గిరిజనులే. అోలి ఏకాదశి నాడు వేలాది భక్తులు సందర్శిస్తారు. ఏడాదికి ఒక్క రోజే అంటే అోలి ఏకాదశి నాడే పూజ ఉంటుంది, ఇక్కడి పది అడుగుల ఎత్తైన పుట్టలో నాగేంద్ర స్వామి ఉన్నాడని ప్రతి రోజు పాలవంక క్షేత్రం నుండి శ్రేణి శైలానికి వెళ్లి వస్తూంటాడని భక్తుల విశ్వాసం ఇది మరో వింతయే. శ్రీశైలం అో పాటు సమాన మైన ప్రసిద్ధి చెందిన ఆలయం పాలవంక క్షేత్రం.

పిడకల వేట చేసే - కైరుప్పల

కర్నూలు జిల్లా ఆస్పరి మండలం లో కైరుప్పల లో శ్రీవీర భద్ర క్షేత్రం ఉంది. ఇక్కడి అమ్మవారు కాళమ్మ. ఇక్కడ పిడకల ఆట అంటే నుగ్గులాట బ్రహ్మాత్సవాలలో జరగటం వింత. దీనికి ఫ్లాష్ బాక్ కద ఉంది. కృతయుగం లో భద్ర కాళి అమ్మ వారు వీర భద్ర స్వామిని వివాహం చేసుకో మని కోరిందట. చేసుకో నని స్వామి ఆమె ను ఆట పట్టింవా డట. దానిలో ఉక్రోషం అో అమ్మ వారు మర్నాడు అయ్య వారు వాహ్యుళికి వెళ్లి వచ్చే సరికి వచ్చే సరికి పిడకలు తయారు చేసి అనుచరులతో సహా సిద్ధం గా ఉంది. అంతే - స్వామి రావటం ఆయన పై పిడకలు వర్షం లాగాతానూ ఇతరులు కలిసి పడేయ్యటం జరిగింది. అప్పటి నుంచి ఈ పిడకల వేట లేక నుగ్గులాట లేక పిడకల యుద్ధం నిర్వహించటం ఆచారమై పోయింది. గ్రామస్తులే రెండు వర్గాలుగా చీలి కొందరు స్వామి వర్ణం గా మిగిలిన వారు అమ్మ వారి వర్ణం గా మారి ఒకరి పై ఒకరు పి డకలను విసురుకోవటం ఇక్కడి చిత్రం భళారే విచిత్రం విశేషం

కర్నూటక అక్క మహాదేవికి ఇక్కడ మహా గుహ

కర్నూలు జిల్లా శ్రీశైల క్షేత్రశ్రీ గిరి పర్వతాలలో అక్క మహా దేవి గుహ ఉంది. ఆమె కర్నూటక కు చెందిన శివ మొగ్గ లో జన్మించింది మహా శివ భక్తురాలు మానవతా వాది.ఈ గుహ ప్రకృతి అందాలకు నిలయం కాకులు దూరని కారడవిలోకూర మృగాల సంచరించే చోట ఉంది. అందాల రాశి అయిన ఆమె ఎలా ఇక్కడికి చేరి, తపస్సు లో గడిపిందో తలచుకొంటే ఆశ్చర్యమేస్తుంది ఇక్కడ ఈ గుహలోనే శివుడిని తన పతిగా భావించి సేవించిన శివ లింగం ఇప్పటికీ ఉంది గుహ ముందు స్తంభాకారా శిలలు విశ్వ కర్మ నిర్మించిన వేమోననే బ్రాహ్మిని కల్గిస్తాయి.ఈగుహకు నదిలో పడవ మీదే వెళ్ళాలి

నరకాసురుడిని చంపిన ప్రదేశం - నడకుదురు

కృష్ణా జిల్లాలో చల్ల పల్లి మండలం లో చల్ల పల్లికి దగ్గర కృష్ణా నదీ తీరం లో “నడకుదురు క్షేత్రం ఉంది. ఇక్కడే నరకాసురుడి వధ జరిగిందని స్కాంద పురాణం చెబుతోంది అందుకే దీనికి “నరకోత్తార క్షేత్రం “ అనే పేరు . నరకాసుర సంహారం తర్వాత సత్య భామా సమేతుడై శ్రీకృష్ణుడు ఇక్కడ వెలసిన లక్ష్మీ నారాయణులను “పాటలి పుష్పాలు “లో పూజించారని పురాణ కథనం. దేవలోకం నుండి పాటలి వృక్షాలను తెచ్చి శ్రీకృష్ణుడే ఇక్కడ నాటిన్నాడట. నరకోత్తార క్షేత్రం క్రమంగా నరకోట్టూరు, నడక దూరు నడకుదురు గా మారింది. కృష్ణ సత్యలు పూజించిన లక్ష్మీ నారాయణ విగ్రహాలు ఇక్కడి కార్తీక వనం లో ఉన్నాయి ద్వాపర యుగం నాటికే ఇక్కడ పరమేశ్వరుడు “పుద్వీశ్వరుడు “గా వెలసి ఉన్నాడు నరకుడు ఇక్కడ ద్విముఖుడనే బ్రాహ్మణుడిని చంపాడట. ఆ పాపం పోగొట్టుకోవటానికి పుద్వీశ్వర లింగాన్ని అర్చిస్తుండటం. పుద్వీశ్వరుడు సంతాన ప్రదాత గా ప్రసిద్ధుడు. ఈ క్షేత్రానికి ఇంకో విశేషం ఉంది. కాశీ క్షేత్రం తర్వాత దేశం లో మరెక్కడా లేని పాటలి వృక్షాలు నడకుదురు లో మాత్రమే ఉన్నాయి. కాశీలో దాదాపు అంత రించి పోయే స్థితిలో ఉన్నాయి అవి వేరొక చోట నాటినా పెరగటం. ఇదో విచిత్రం. ఇప్పటికీ నడకుదురు లో పాటలి వృక్షాలున్న వనం ఉంది. కార్తీకం లో ఇక్కడి శివునికి పాటలి పుష్పాలతో పూజ చేయటం విశేష పుణ్య ప్రదం.

జాంబ వంతుని తో కృష్ణుడు పోరాడిన –మన్నారు పోలూరు

నెల్లూరు జిల్లా సూళ్ళూరు పేటకు మూడు కిలో మీటర్ల దూరం లో మన్నారు పోలూరు గ్రామం లో జాంబవతీ సత్యభామా సమేత శ్రీ కృష్ణ దేవాలయం ఉంది. ఇక్కడే శమంతక మణి కోసం వెతుక్కుంటూ వచ్చిన శ్రీ కృష్ణుడికి ఆ మణిని తన కూతురు జాంబ వతీ కి ఆట వస్తువుగా ఇచ్చిన జాంబ వంతుడికి భీకర మల్లయుద్ధం జరిగిందని స్థల పురాణం. అందుకే దీనికి “మల్ల హరి పోరు ఊరు “అనే పేరొచ్చింది కాల క్రమం లో మల్లారు పోలూరు గా మారింది. ఇక్కడి స్వామిని “అళగు మన్నారు స్వామి “అంటారు. అళగు అంటే అందం అని తమిళం లో అందం అని అర్థం ఇద్దరు భార్య

అమ్మవారిపై చంద్ర కిరణాలు పడే భైరవ కోన

ప్రకాశం జిల్లా అంబవరం కొత్త పల్లికి దగ్గర గా భైరవ కోన ఉంది .250 చదరపు కిలో మీటర్ల విస్తీర్ణం లో నల్లమలారణ్యం విస్తరించి ఉంది. ఇక్కడ ఎక్కడ చూసినా దేవతా విగ్రహాలే కనీ పించటం వింత. ఒకే కొండ లో ఎనిమిది ఆలయాలు చెక్కిన శిల్ప రీతి అత్యంత ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తుంది. ఇక్కడి దుర్గాంబ ఆలయం లో ని అమ్మ వారి విగ్రహం మీద “కార్తీక పౌర్ణమి నాడు “చంద్ర కిరణాలు పడటం పరమాద్భుతం గా ఉంటుంది ఈ రోజున ఈ విశేషం చూడ టానికి వేలాది భక్తులు భైరవ కోన కు

వస్తారు. చూచి పులకించి పోతారు. ఈ ఎనిమిది దేవాలయాలలో ఏడు తూర్పు ముఖం లో ఒకటి ఉత్తర ముఖం లో ఉన్నాయి ఈ గుహాలయాలకు పౌరాణిక చారిత్రక ప్రాధాన్యత ఉంది

ఈ గుహాలయ ప్రధాన దేవుడు భర్గేశ్వరుడు. క్షేత్ర పాలకుడు కాల భైరవుడు ఈయన పేరు మీదనే ఇది భైరవ క్షేత్రం అయింది. ఉత్తర ముఖం గా ఉన్నదే మొదటి గుహ. తల పాగాలు ధరించిన ద్వారా పాలకులు ఇందులో ఉండటం విచిత్రం. ఇదే ప్రధాన ఆకర్షణ. ఏడో గుహాలయం సుందరం గా నిర్మించ బడింది. ఎనిమిదో గుహలో శివలింగం లో బాటు బ్రహ్మ విష్ణుల శిల్పాలున్నాయి త్రిమూర్తులు ఒకే చోట కొలువైన అరుదైన ప్రదేశం. ఇక్కడ అనేక ఔషధ మొక్కలు ఉండటం విశేషం.

ఈ గుహాలయాలు మహాబలేశ్వరాలయం ఆలయాలను పోలి ఉంటాయి. అంటే పల్లవుల కాలానికి చెందినవన్న మాట. ఆ తర్వాతా పదకొండవ శతాబ్దం నాటి చాళుక్యుల వరకు ఆలయ నిర్మాణం జరిగి నట్లు తెలుస్తోంది.

త్రివేణి సంగమం - సురభేశ్వర కోన

ప్రకాశం జిల్లా సురభేశ్వర కోన లో గుండ్ల కమ్మ నది యెర్ర వాగు, లోతు వాగు అనే మూడు నదులు సంగమిస్తాయి కనుక దీనికి త్రివేణి సంగమం అని పేరొచ్చింది. నల్లమల కొండల్లో నుంచి వచ్చిన గుండ్ల కమ్మ నది ఇక్కడ యెర్ర వాగు లోతు వాగుల తో సంగమిస్తుంది కనుక పవిత్ర స్నానాలు చేసి తరిస్తారు

ఆది శేషుడిని ఆయుధం గా ధరించిన చెన్న కేశవుడు - మార్కాపురం

ప్రకాశం జిల్లా మార్కాపురం లో శ్రీ లక్ష్మీ చెన్నకేశవ స్వామి ఆలయం చరిత్ర ప్రసిద్ధి చెందింది. శ్రీ కృష్ణ దేవరాయలు ఆలయాన్ని అభి వృద్ధి చేశాడు. శ్రీ చెన్న కేశవ స్వామి మూల విరాట్టుశంఖ చక్రకౌముది లతో పాటు “ఆది శేషుని “ ఆయుధం గా ధరించటం వింత, విచిత్రం. స్వామికి రెండు వైపులా శ్రీదేవి భూదేవి విగ్రహాలతో బాటు, కుండవైపు మార్కండేయమహర్షి, ఎడమ వైపు “మారికా మారకులు” అనే దంపతులు కూడా ఉండటం విశేషం. అసలు పేరు “మారికా పురం ” క్రమం గా “మార్కా పురం “ అయింది.

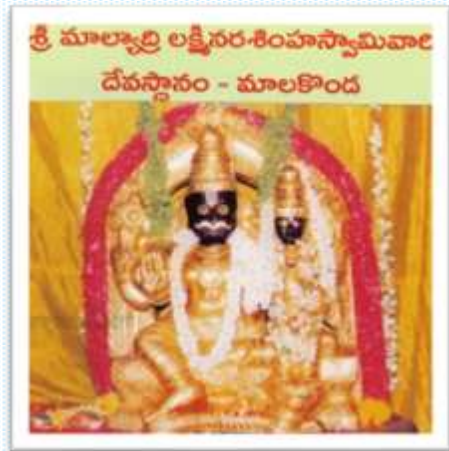

ఇక్కడి గుండికా నది అంటే గుండ్ల కమ్మ తీరం లో మార్కం డేయ మహర్షి తపస్సు చేశాడు మహర్షికి “దరి మడుగు “అంటే “దదిమడుగు “కు చెందినా మారిక అనే యాదవ స్త్రీ ఉచితం గా పాలను అంద జేసేదట. మహర్షి ఆశిస్సుల లో ఆ దంపతులు భాగ్య వంతులయారట.ఆ ధనం లోనే మారకుడు శ్రీ చెన్న కేశవాలయాన్ని నిర్మించాడని చారిత్రక కథనం. పదకొండవ శతాబ్దం లో పల్నాటి బ్రహ్మ నాయుడు ఆలయ మండపాలు, ప్రాకారాలు నిర్మించాడు. 14 వ శతాబ్దం లో శ్రీ కృష్ణ దేవ రాయలు రంగ మండపాన్ని కట్టించి ఆలయం యెదుట శిలా ధ్వజస్తంభాన్ని ఏర్పాటు చేశాడు. మధ్యనున్న రంగ మండపం లోని స్తంభాలు మృదంగ, తాళ, లయ ల ధ్వనులు పలకటం వింతో వింత గా అని పిస్తాయి. దేవదాసీలు నృత్యం చేసే మధ్య రంగ మండపం పై కప్పులో ఇరవై అడుగుల వెడల్పు, ముప్పై అడుగుల పొడవు ఉన్న రాళ్ళ మధ్య ఎలాంటి ఆధారం లేకుండా ఉండటం సంభ్రమాశ్చర్యాలను కలిగిస్తాయి. ఇక్కడి “సన్ షేడ్”నిర్మాణం లో శిల్పుల చాతుర్యానికి జేజేలు పలుకుతాం.

ఇవే కాకుండా ప్రతి ఏడాది డిసెంబర్ 16 నుండి జనవరి 14 వరకు నెల రోజుల పటు సూర్య భగవానుని ఉషోదయ కిరణాలు గర్భాలయం లో ప్రవేశించి మూల విరాట్టు పై ప్రసరించటం వింతల కెల్లా వింత. మధ్య మండపం లో రెండు స్తంభాలను ఇద్దరన్నడమ్ములు ఒకరి శిల్పాన్ని మరొకరు చూడ కుండా చేక్కారట. కాని రెండూ ఒకే మాదిరిగా తయారవటం అద్భుతం అని పిస్తుంది. రాయలు దాన్యకట కాన్ని జయించి వరద రాజమ్మ ను వివాహ మాడి తీరిగి వస్తూ ఈ ఆలయం లో నిద్రించాడట. స్వామి ప్రభావానికి ముగ్ధుడై రంగ మండపాన్ని నిర్మించాడు ఇన్ని వింతలు విచిత్రాలు విశేషాలు ఉన్న ఈ ఆలయాన్ని దర్శించి తీరవలసిందే అందరూ.

పూల మాల ఆకారం లో కొండలున్న -మాల్యాద్రి

ప్రకాశం జిల్లా కందుకూరు -పామూరు రోడ్డులో వలేటి వారి పాలెం మండలం లో శ్రీ మాల్యాద్రి లక్ష్మీ నరసింహ స్వామి దేవాలయం సుప్రసిద్ధం ఈ ఆలయం ఉన్న కొండలు పూల మాల ఆకారం లో ఉండటం వల్ల ”మాల్యాద్రి “ అనే పేరొచ్చింది. అగస్త్య మహర్షి ఇక్కడ తపస్సు చేస్తే “స్వామి జ్వాలా రూపం” గా ప్రత్యక్షమై, మహర్షి కోరిక లో ఇక్కడే జ్వాలా నరసింహుడిగా కొండపై వేలిశాడని పురాణ కథనం. ఈ మాల కొండ ఏక శిలా నిర్మితం కావటం విచిత్రం. అనేక గుహలు, గొడుగు ఆకారపు బండలు, ఎన్నో కోనేర్లు దీనినిం డా ఉన్నాయి ఒకే ఒక బండ రాయి కింద విశాల మైన గుహ ఉంది. అందులో ఈశ్వర లింగం, నంది కింద పార్వతిఆలయం ఉంది లక్ష్మీ దేవి మాల్యాద్రి శిఖరం పై వెలసిందని అందుకే ఈ ప్రాంతాన్ని “లక్ష్మక్క పేట “అంటారని చెబుతారు

ఏక కాలం లో వైఖానస, స్మార్త ఆగమాల ప్రకారం కల్యాణం జరిగే -ఇక్షుపురి

ప్రకాశం జిల్లా ఇక్షుపురి లేక చెరుకూరు లో శ్రీత్రివిక్రమేశ్వర, అగస్త్యేశ్వర స్వాములకు ఒకే సమయం లో వైఖానస ఆగమం ప్రకారం, స్మార్త ఆగమానుసారం కళ్యాణోత్సవాలు జరగటం వింత. ఇక్కడి శిలా శాసనం ప్రకారం పూర్వం 700 యజ్ఞాలు నిర్వహించి మూల విగ్రహాలను ఏర్పాటు చేసి నట్లు తెలుస్తోంది. విష్ణు వర్ధన మహా రాజు దిగ్విజయ యాత్ర చేసి చెరుకూరు ఆలయ సందర్శనం చేసి నిత్య దీప ధూప నైవేద్యాలకు ఏర్పాటు చేశాడు.

శ్రీ కళారి నాయకుడు, ఎర్రమ నాయకుడు, మల్లి నాయకుడు 1068 లో ఆవు నేతి తో అఖండ దీపారాధనకు ఏర్పాటు చేశారు. 1293 లో అనవేమా రెడ్డి స్వామికి భూమిని ప్రదానం చేశాడు అగస్త్య మహా ముని అగస్త్యేశ్వర స్వామిని ప్రతిష్ఠించి నట్లు ఐ తిహ్యం.

గోడ్రాలికి సంతాన అనుగ్రహించే తిరుమల నాధుడు

ప్రకాశం జిల్లా మార్కాపురం డివిజన్ లో రాజంపల్లి గ్రామం లో “గోడ్రాలి కొండ” తిరుమల నాద స్వామి క్షేత్రం “చారిత్రక ప్రాధాన్యత కలిగి ఉంది సంతానం లేని దంపతులు స్వామిని నిష్ఠగాకొలిస్తే కొండ చుట్టూ ప్రదక్షిణం చేస్తే, సంతాన వంతు లవుతారని భక్తుల అచంచల విశ్వాసం. దీనికో కడ ఉంది పూర్వం దట్టమైన అడవి ప్రాంతం ఇది. రాజయ్య, , రాజమ్మ దంపతులకు సంతానం లేక బాధ పడే వారు. ఇద్దరూ పశువులను మేపుతూ, పాలు అమ్ముతూ జీవించే వారు. రాజమ్మ రోజూ ఒక పుట్టలో ఆవు పాలు పోస్తూ సంతానం ప్రసాదించమని కోరది. పాల అమ్మకం లో తేడా వచ్చి భర్త భార్యను కర్తతో కొట్టాబోతే పుట్టలోంచి “రాజమ్మ కు త్వరలో సంతానం కలుగుతుంది “అనే అశరీర వాక్కు విని పించింది. పుట్టలాగా ఉండే ఆ కొండకు ప్రదక్షిణాలు చేసి స్వామి అనుగ్రహం లో సంతాన వతి అయింది అందుకే అందరూ ఆ కొండను “గోడ్రాలి కొండ “అన్నారు సంస్కృతం లో “వంద్య గిరి “..మూడు కిలో మీటర్ల చుట్టూ కొలత ఉన్న ఈ కొండ చుట్టూ సంతానం లేని దంపతులు తడి బట్టలతో ప్రదక్షిణాలు చేసి రాలికి అక్కడ నిద్రిస్తే సంతానం కలుగుతుంది

స్వామి కల్యాణాన్ని కనులారా చూసే గరుత్మంతుడు —చదల వాడ

ప్రకాశం జిల్లా ఒంగోలు తాలూకా చదలవాడ గ్రామం లో శ్రీ సీతా రామ చంద్ర దేవాలయం ఉంది. త్రేతాయుగం లో అగస్త్య మహర్షి ప్రతిష్ఠించిన విగ్రహం. ఇక్కడి నుంచే శ్రీ రాముడు వానర సైన్యాన్ని నాలుగు దిక్కులకు సీతా నేషపణ కోసం పంపాడు. అందుకనే “చతుర్వాటిక “అనే పేరొచ్చింది అదే చదల వాడ అయింది. చైత్ర శుద్ధ దశమి నుండి బహుళ పంచమి వరకు నవాహ్నిక దీక్ష తో స్వామి వారి కళ్యాణోత్సవాలు వైభవం గా నిర్వహిస్తారు. చైత్ర బహుళ విదియ నాడు ఉదయం పది గంటలకు కల్యాణం జరుగుతుంది. వేలాది భక్తులు తిలకించి పులకించి పోతారు ఆ కల్యాణాన్ని తనివార దర్శించడానికి శ్రీ గరుత్మాంతుల వారు గగన తలం లో విహరిస్తూ తిలకిస్తారు. ఇది గొప్ప వింత. ఇప్పటికీ దీనికి నిదర్శనం కని పిస్తుంది. భద్రాచలం నుండి శ్రీ రామ చంద్ర స్వామి షోడశ కళల తో కళ్యాణ సమయం లో ఇక్కడికి విచ్చేసి ఉంటారట ఇది విచిత్రం. కల్యాణం అయిన తర్వాత ఇక్కడి స్వామిలో నాలుగు కళలు మాత్రమే ఉంచి, మిగిలిన పన్నెండు కళలతో మరలా భద్రాచలం వేంచేస్తారని జన శృతి. ఇది విశేషం.

పల్నాటి బ్రహ్మ నాయుడు నివశించిన వీర మేడిపి

పల్నాడు కోడి పందాలలో నాగమ్మ ఆడించిన కోడి పం దాలలో ఓడిపోయినాబ్రహ్మ నాయుడుపందెం ప్రకారం రాజ్యాన్ని వదిలి కాపురం ఉన్న ప్రాంతమే “వీరమేడిపి “ప్రకాశం జిల్లా త్రిపురాంతం కు పది కిలో మీటర్లు. ఇక్కడి నుంచి నాయుడు శ్రీశైలం వెళ్లి స్వామిని దర్శించి త్రిపురాంతకం చేరి అక్కడున్న మేడి చెట్లను కొట్టించి ఏర్పాటు చేసిన గ్రామమే మేడిపి. ఇక్కడే నాయుడు శ్రీ చెన్న కేశవఆలయాన్ని నిర్మించాడు. నాయుడే స్వామి ప్రతిష్ఠను స్వయం గా చేశాడు అంతకు ముందు మాచర్లలో చెన్న కేశవ ఆలయాన్ని నాయుడే నిర్మించాడు.నిత్యం స్వామిని దర్శించే వాడు. అక్కడి నుండి రావలసి వచ్చి నందున మళ్ళీ ఇక్కడ అదే ఆలయ నిర్మాణం చేశాడు . బాల చంద్రుడు బొంగరాలు ఆడిన “బొంగ రాల గడ్డ “ఇక్కడే ఉంది. బ్రహ్మ నాయుడు యుద్ధానికి బయల్దేరుతూ త్రిపుర సుందరీ అమ్మ వారిని కొలిచిన స్థలం “త్రిపుర వరం “అయింది యుద్ధ ప్రతిజ్ఞలు చేసి కంకణాలు కట్టుకొన్న చోటు “కంకణాల పల్లె “అయింది

జ్వాలాముఖి అమ్మ వారే జాలమ్మ

వెంకటగిరి రాజులూ, ఒంగోలు మందపాటి రాజుల మధ్య కలహాల వల్ల జాలమ్మ అమ్మవారు వల్లూరమ్మ అమ్మవారు ఎర్పడ్డారని కథనం రాజులు శత్రు నిర్వీర్యం కోసం ఒక యోగీన్ద్రుని లో యజ్ఞం చేయాలను కొన్నారు. దానికి విప్పుం కల్పించటానికి యోగీన్ద్రుల కడుపులో బాధ కల్గినప్పటికీ వెంకట గిరి రాజులు. కడుపు నేప్పితో బాధ పడుతున్న యజ్ఞాన్ని సవ్యం గా నిర్వహించమని ఋత్విక్కులకు బహిర్బాహుమికి వెళ్ళారు. అప్పుడు హోమ గుండం వంత మైన జ్వాల ఆకారం ఒక టి బయటకు వచ్చింది కళ్ళలో నుంచి అగ్నిజ్వాలలు ఎగసి పడుతున్నాయి. ఏమీ చేయలేని నిస్సహాయ స్థితి లో వీరు ఉండి పోయారు. శాంతి చేయలేదని ఆగ్రహించిన అమ్మవారు వీధుల గుండా తిరుగుతూ ఈతముక్కల గ్రామం చేరింది అ ఊరి జంగాల వారు భయ పడకుండా అమ్మ వారికి పాలు అందజేశారు. త్రాగి శాంతించింది అగ్ని జ్వాలలు ఆగిపోయాయి. గ్రామస్తుల కోరిక పై అక్కడే గ్రామ దేవత గా నిలిచి పోయి “ఈత ముక్కల జాలమ్మ “గా జ్వాలా ముఖి అమ్మ వారు మారిపోయింది

అమ్మవారు మందపాటి ఆధ్వర్యం చేశారు యోగి చెప్పి నుంచి తీజో ఆ మహా శక్తి

యోగీంద్రులు వచ్చి చూసి జరిగింది తెలిసి మళ్ళీ యజ్ఞాన్ని కోసం సాగించారు. అగ్ని హోత్రం నుండి అగ్ని జ్వాలలు వాటి నుండి ఉక్కులు వస్తున్నాయి అవి శక్తి స్వరూపం పొంది “ఉల్కాముఖి “అయింది. ఆమె అక్కడి నుండి నడిచి వల్లూరు పల్లె చేరి చెరువు కట్ట దగ్గర నిలిచి పోయింది. తాను గ్రామాన్ని రక్షిస్తానని పొంగళ్ళు నైవేద్యం గా పెట్ట

మని జనాన్ని కోరింది. అలానే చేశారు గ్రామస్తులు అప్పటి నుండి ఉల్కాముఖి దేవి”వల్లారమ్మ “ అనే గ్రామ దేవత గా కోలువై ఉంది.

ఇప్ప చెట్టు మొదలే శ్రీ ముఖ లింగం

శ్రీ కాకుళం జిల్లాలో శ్రీకులానికి ముప్పై కిలో మీటర్ల దూరం లో ఉన్న శ్రీ ముఖ లింగ క్షేత్రం పరమ పవిత్ర మైనదే కాక వింతల తో కూడినదికూడా. .ముఖ లింగం అనే పేరు కు శాసనాధారాలు లేక పోవటం వింత. నగరం అని, కాలింగ నగరం అని, నగరపు వాడ, త్రికల నగరం పేర్లలో పిలుస్తారు శ్రీ ముఖలింగ ఆలయాన్ని మధుకేశ్వరాలయం అని అంటారు. ఇక్కడ శివలింగం ఉండక పోవటం విచిత్రం. ఇప్ప చెట్టు మొదలు నరికేస్తే అదే ముఖ లింగం గా ప్రసిద్ధి చెందటం విశేషం. చెట్టు మొదలు పై, ముఖం ఆకారం కని పిస్తుంది కనుక ఆ పేరొచ్చింది. ఆ మొదలే కాల క్రమం లో రాపిడి వల్ల శివ లింగం ఆకారం దాల్చిందని భావిస్తారు

ఆలయం లో గర్భాలయం కాక ఎనిమిది వైపులా ఎనిమిది లింగాలున్నాయి. అమ్మవారి పేరు పార్వతీదేవి నామాలలో ఒకటైన “వారాహీ దేవి”. అంటే సప్త మాతృకలలో ఒకరు. మిగిలిన పేర్లు బ్రాహ్మి, మహేశ్వరి, కౌమారి, వైష్ణవి, ఇంద్రాణి.,శారాణి ఇక్కడి శిల్పాలలో వరాహోవతారం వామనావతారాలున్నటం చిత్రం లో విచిత్రం ఇక్కడ భీమేశ్వర అలయం లో కుమార స్వామి దక్షిణా మూర్తి చతుర్ముఖ బ్రహ్మ గణపతి ఉన్నారు, సోమేశ్వరాలయములో గర్భ గుడి మాత్రమే ఉండటం వింత. ముఖ మండపం అనేది లేక పోవటం విచిత్రం అయితే ఎత్తైన శిఖరం మీద బ్రహ్మాండ మైన అతి పెద్ద రాతితో పై కప్పు వేశారు. ఇదంతా ఒకే రాతి తో నిర్మింప బడి ఉండటం అమితాస్పర్యం కలిగిస్తుంది. ఒక సారెప్పుడో పిడుగు పడి పై కప్పు రాయి కొంత విరిగి కింద పడిందట. ఈ ముక్కను ఎత్తటానికి యాభై మంది మనుష్యులు ప్రయత్నించినా వాళ్ళవల్ల కాలేదట. మరి అంత పెద్ద రాయిని శిఖరం పైకి ఎలా చేర్చి పై కప్పుగా అమర్చారో విపరీతమైన సంభ్రమాన్ని కల్గిస్తుంది. ఆ నాటి శిల్ప అ నైపుణ్యానికి ఉదాహరణ గా ఇది నిలుస్తుంది.

ఇక్కడే ఏడు నాలుకలతో అగ్ని దేవుని విగ్రహం, హరిహర దేవుల విగ్రహాలున్నాయి. వీణాపాణి సరస్వతి విగ్రహం ఉంది శ్రీ ముఖ లింగాలయాన్ని ప దవ శతాబ్దిలో కళింగరాజైన కామార్జువుడు నిర్మించాడు అతని కుమారుడు భీమ వజ్ర హస్తుడు భీమేశ్వరాలయాన్ని కట్టించాడు కామార్జువుడు రాజ దానిని దంత నగరం నుండి శ్రీ ముఖానికి మార్చాడు. శివ రాత్రికి ఇక్కడ జరిగే ఉత్సవం కలియుగ కైలాసాన్ని గుర్తుకు తెస్తుంది

డోలోత్సవం ప్రధాన మైన శ్రీ కూర్మం

శ్రీకాకుళం జిల్లా శ్రీ కూర్మం లో స్వామికి జరిగే డోలోత్సవం ప్రత్యేక మైనది దీన్ని దర్శించటానికి వేలాది భక్తులు తరలి వస్తారు శ్రీ కూర్మ ఆలయం తూర్పు ముఖం గా ఉంటే స్వామి శ్రీకూర్మ నాడుడు పడమటి ముఖం గా ఉండటం ఒక వింత. అందుకే తూర్పున, పడమరా కూడా ధ్వజ స్తంభాలున్నాయి స్వామి పై అచంచల భక్తి ఉన్న బిల్ల మహా రాజ పశ్చిమాభిముఖం గా ఆశ్రమం లో ఉండేవాడట. అందుకని స్వామి కూడా అదే వైపుకు ఉన్నాడట ఇది

విశేషం ఆలయ గోపురం గోడల మీద భాగవత కథలన్నీ శిల్పాలతో చెక్కారు

నేల మాలిగ లో ఉన్న లింగం –శ్రీ కూర్మం

శ్రీ కూర్మం లోనే పాతాళ సిద్ధేశ్వర స్వామి ఆలయం ఉంది. సిద్ధేశ్వర లింగం నేల మాలిగ లో ప్రతిస్థింప బడి ఉండటం వింత. అందుకే ఆ పేరొచ్చింది. ఈ చిన్న ఆలయానికి ఎదురుగా రెండు నందులున్నటం విచిత్రం. ఆలయ ఆవరణ లో మరో పెద్ద లింగం ఉండటం విశేషం

జింక చర్మం తో కప్పు బడిన మల్లికాజనుడు

శ్రీ కాకుళం జిల్లా రావి వలస “కార్తిక కైలాసం “గా కీర్తి పొందింది. ఇక్కడి శివలింగం ఇరవై అడుగుల ఎత్తు ఉండటం ఒక వింత అయితే అది ఆరు బయటే ఉండటం విచిత్రం. .ఈ మధ్యనే రెండస్తుల పైకప్పు నిర్మించారు. లింగానికి ఎదురుగా నంది, నంది ప్రక్కనే మరో చిన్న లింగం ఉండటం విచిత్రం. సీతా రాములు ఈ లింగాన్ని పూజించి నట్లు ఐతిహ్యం మల్లె పూలతో జింక తోలు (జింక చర్మం)తోశివలింగం ఎప్పుడూ కప్పబడి ఉండటం వల్ల “మల్లికా

జనుడు “అనే పేరొచ్చిందట. క్రమం గా అది మల్లికార్జునుడు అయిందట. 1870 లో టక్కలి జమీందార్ బృందావన హరిశ్చంద్ర జగదేవ్ స్వామికి ఆలయం నిర్మించగా అది కూలి పోయిందట మళ్ళీ కట్టడం ప్రారంభిస్తే స్వామి కలలో కన్పించి తాను ఆరు బయటే ఉంటానని ఆలయ నిర్మాణం చేయ వద్దని చెప్పాడట కార్తిక మాసం లో శివుడు అశ్వత్థ వృక్షం కింద ఉంటాడని భక్తుల నమ్మిక. అందువల్లే రావి వలస “కార్తిక కైలాసం “అనిపించుకోంది .

శ్రీకాకుళం జిల్లాలో సంగమేశ్వరం

సాధారణం గా మనకు జిల్లాకో సంగమేశ్వరం ఉన్నట్లు తెలుస్తోంది . రెండు మూడు నదులు కలిసి చోటల్లా సంగమమే. అలానే శ్రీకాకుళం జిల్లాలో శ్రీకాకుళానికి యాభై కిలో మీటర్ల దూరం లో వంగర మండలం లో సువర్ణ ముఖి, నాగావళి, వేదవతి నదులు సంగమిస్తాయి. అందుకే దీన్ని”సంగాం “అంటారక్కడ. ఇక్కడే పంచ లింగాలలో ఒకటి అయిన శ్రీ సంగమేశ్వరాలయం ఉంది. మహా శివ రాత్రి నాడు వేలాది భక్తుల సంగమ స్థానం లో పవిత్ర స్నానాలు చేసి సంగామేశుని దర్శించి జన్మ చరితార్థం చేసుకొంటారు.

మహాశివుని గోహత్యా పాతకం పోగొట్టిన మహేంద్ర గిరి

శ్రీ కాకుళం జిల్లాలో మందస నుండి 70కిలో మీటర్ల దూరం లో తూర్పు కనుమలలో అతి ఎత్తైన మహేంద్ర గిరులున్నాయి. ఒరిస్సా కు సరిహద్దు ప్రాంతం. ఇది ఎన్నో పారానికీక, చారిత్రక ఆనవాళ్ళు ఉన్న చోటు. ప్రకృతి రమణీయతకు పరవశం కలుగుతుంది. సత్య యుగం లో పరమ శివుడు తన గో హత్యా పాప విముక్తి కోసం మహేంద్ర గిరిలో తపస్సు చేసినట్లు శివపురాణం లో ఉంది. త్రేతాయుగం లో పరశురాముడు రామావతారం తన అవతారమేనని శ్రీసీతారామ వివాహ సందర్భం గ గ్రహించి

మహేంద్ర గిరులలో తపస్సు చేస్తూ చిరంజీవిగా ఉండి పోయినట్లుస్థల పురాణం. హను మంతుడు సీతాదేవి జాడ కనుక్కోవ టానికి ఈ మహేంద్ర గిరుల నుంచే సముద్రాన్ని లంఘింపినట్లు రామాయణం లో ఉంది. ద్వాపరం లో శ్రీ కృష్ణుడు, బల రాముడు పరశురాముని దర్శించి నట్లు, పాండవులు వన వాసం లో ఇక్కడ కొద్ది కాలం ఉన్నట్లు భారతం లో ఉంది. వీటికి సాక్ష్యాలు ఇక్కడ మనకు కన్పిస్తాయి. ఇక్కడే కల్కి భగవానుడికి పరశు రాముడు సర్వ విద్యలూ నేర్పినట్లు చరిత్ర కథనం. పరశు రామాలయం, ధర్మ రాజు మందిరం, కుంతీ కోవెల, అర్ధ నారీశ్వరుడు, దేవ యజ్ఞ శాల, హనుమ సముద్రాన్ని లంఘించిన ప్రదేశం ఉన్న చోట్లు, అర్జున గుహ, పాండవుల సమా వేశ ప్రాంతం, మహేన్ద్రాశ్రామం, పరశురామ కోలను, పరశురామ గుండం ఎన్నో ప్రదేశాలను దర్శించి విషయాలను తెలుసుకో వచ్చు. అరవై అయిదు కిలో మీటర్ల దూరం లో తేత నీలపురం లో పక్షి ఉంది ఇక్కడ చింత చెట్ల మీదకు రష్యా నుంచి కొంగలు సీతా వాలి ముచ్చట గోలుపుతాయి.

మొదలైన శ్రీకాకుళానికి సంరక్షణ కేంద్రం కాలం లో వచ్చి

గ్రానైట్ రాలి నంది -అప్పికొండ

విశాఖపట్నం ఇరవై కిలో మీటర్ల దూరం లో అప్పికొండ ఉంది దీన్నే కపిల కొండ అని పిలుస్తారు ఇక్కడి శివాలయం పన్నెండవ శతాబ్దికి చెందిన అతి ప్రాచీన ఆలయం. ఆలయం లోని నంది విగ్రహం గ్రానైట్ రాతి లో చెక్కి ఉండటం విశేషం. ఆకాలపు శాసనాలు కూడా ఇక్కడ ఉండటం మరో విశేషం.

భూమి నుండి అయిదు జలధారలు పైకి పొంగే పంచ దార

విశాఖ కు యాభై కిలో మీటర్ల దూరం లో గాజు వాక – యల మంచిలి మధ్య పాము పాకుతున్నట్లు అని పించే ఒక కొండ కని పించి ఆశ్చర్య చకితులై చెస్తుంది. దీన్ని పణి గిరి అంటారు.కొండ కింద భూగర్భం నుండి అయిదు జల ధారలు పొంగి పైకొస్తూ కని పించి విశేషం గా ఆకర్షిస్తాయి ఇవే పంచ దారలు . క్రమంగా “వత్తు “పోయి” పంచ దారలు” అయింది. ఈ ధారలు అవిచ్ఛిన్నం గా ప్రవహిస్తూనే ఉండటం మరో విచిత్రం.వీటిని ఆకాశ ధారలు అని

పిలుస్తారు ఈ నీటిలో గంధకం ఉండటం వల్ల భక్తులు ఈ పంచ దారల్లో స్నానాలు చేసి చర్మ రోగాలను నీవారించుకొంటారు. ఒకప్పుడు ఇక్కడ నిత్యం పెరిగే వర్ష మాన లింగం ఉండేదట. కాల గర్భం లో కలిసి పోయింది. యమ ధర్మ రాజు తన కుష్టు రోగం పోగొట్టుకోవటానికి ఇక్కడ వర్ష మాన లింగాన్ని మళ్ళీ ప్రతిష్ఠించాడట. అప్పటి నుంచి “ధర్మ లింగేశ్వర క్షేత్రం ::గా పిలువ బడుతోంది. ఇక్కడే రాదా మాధవ స్వామి ఆలయమూ ఉంది. శివ కేశవుల్ని ఒక చోట దర్శించుకొనే మహాద్భాగ్యం కల్గుతుంది. ఇక్కడే “సింహ గిరి నరసింహ స్వామి పాదాలు “కూడా వెలిశాయని భక్తుల విశ్వాసం. నరసింహ స్వామి మొదటి సారిగా ఇక్కడే పాదాలు మోపాడని అంటారు. కాని ధర్మ లింగేశ్వరుని కోరిక మేరకు ఇక్కడ కాక సింహాచలం లో వేలిశాడట ఇదో వింత. రాదా మాధవ ఆలయం లో 1538లో రాజా హరి నరేంద్రుడు పంచ దారలను కలిపే తటాకం నిర్మించాడు. పణిగిరి పై “పాండవ గుహ “ఉంది. ఇక్కడ బౌద్ధమత కట్టడాలు త్రవ్వకాలలో బయట పడ్డాయి. కనుక గొప్ప పర్యాటక కేంద్రం అయింది పంచదార క్షేత్రం.

సింగపూర్ అమ్మ వారి దేవాలయం –సీతమ్మ ధార

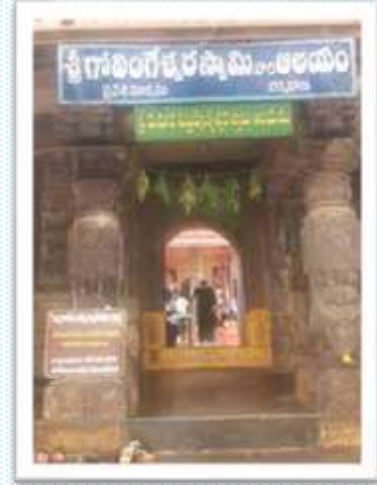
విశాఖ పట్నం లోని సీతమ్మ దారలో కొన్ని దశాబ్దాల క్రితం ఇక్కడి నుంచి సింగపూర్ వెళ్ళిన ఒకాయన అక్కడ దుర్గా దేవిని ప్రతిష్ఠించి నిత్య పూజలు చేసే వాడట. అక్కడి నుండి మళ్ళీ ఇక్కడకు వచ్చేటప్పుడు ఆ అమ్మ వారి విగ్రహాన్ని

తనలో పాటు తెచ్చుకొని ఈ సీతమ్మ దారలో ప్రతిష్ఠించి మందిరం నిర్మించి అర్చిస్తాడట. అందుకే ఈ అమ్మ వారిని “సింగ పూరమ్మ వారు “అని భక్తిగా, గుర్తుగా పిలుచుకొంటారు భక్తులు. ఉద్యోగుల పాలిటి కల్ప వృక్షం అని అందరి విశ్వాసం. నిర్విఘ్న నిత్యార్చనలు జరుగుతూంటాయి

మరుగుజ్జు బొమ్మలున్న బిక్కవోలు గోలింగేశ్వర దేవాలయం

రాజమండ్రి విశాఖ రైల్ మార్గం లో ఉన్న బిక్కవోలు ను పూర్వం విచయాదిత్య చాళుక్య రాజు పాలించాడు. ఇక్కడ ఎన్నో పురాతన దేవాలయాలున్నాయి. ఇక్కడి గోలింగేశ్వర దేవాలయ స్తంభాలపై మరుగుజ్జు బొమ్మలున్నటం ప్రత్యేకత. ఈ బొమ్మలను బట్టి ఇవి చాళుక్య ప్రభువైన కుబ్జ విష్ణు వర్ధనుడిని పోలి ఉండటం విశేషం. ఇక్కడ అయ్యవారికి కుడి ప్రక్క అమ్మ వారు రాజ రాజేశ్వరి దేవి ఉండటం మరో విశేషంలో నాలుగు నందులు వరుసగా ఉండటం మరో విచిత్రం. ఒకదానికంటే ఒకటి పెద్దదిగా ఇవి ఉంది చివరి నంది అన్నిటికన్నా బాగా పెద్దగా ఉండటం మరో విశేషం ఆలయానికి ఎడమ వైపు పుట్టలో శ్రీ సుబ్రహ్మణ్యేశ్వర స్వామి సర్ప రూపం లో ప్రత్యేకం గా ఉంటారు. శివ,కుమారస్వాములను ఒకే చోట దర్శించ వచ్చు

శివకేశవ అభేదాన్ని తెలిపే కాళీ ఆలయం

దయానంద చటర్జీ అనే పశ్చిమ బెంగాల్ విశాఖ లో స్థిర పడ్డాడు సర్వ మతాలను చూసేవాడు అందుకే ఒక నవీన దేవాలయాన్ని మతాల వారికి అనుకూలం గా కాళీ మాత నిర్మించాడు. దేవి యంత్రాన్నే కాకుండా, క్రైస్తవ శిలువ, ముస్లిం ల చంద్ర వంక లను కూడా ఫలకం జేసి ఆ ఫలకం మీద దేవి విగ్రహాన్ని ప్రతిస్థించాడు. అలాగే ఇక్కడే ఉన్న రస లింగేశ్వర శివాలయం లో వైష్ణవ చిహ్నాలు చెక్కించి శివ కేశవులు అభేదులే అని చూపాడు. బుద్ధ విగ్రహాన్ని వేలంగి మాత విగ్రహాన్ని కూడా ప్రతిస్థించి కొత్త ఒరవడి సృష్టించాడు ఇదేఇక్కడి వింత విచిత్రం విశేషం. కాళీమాతకు ఎడమ వైపు శివాలయం, దీనికి ముందు బుద్ధ విగ్రహం,కాళీ మాతకు వాయువ్యం లో వేలంగి విగ్రహం ఉంటాయి.

వ్యాపారి సమానం గా అన్ని ఆలయాన్ని చిహ్నమైన మీద చిత్రింప

శ్రీ చక్ర శ్రీ మేరు ఆలయం -విశాఖ

విశాఖ కు ఇరవై కిలో మీటర్ల దూరం లో పెందుర్తి -అనకాపల్లి మధ్య నవీన శ్రీ చక్ర శ్రీ మేరు ఆలయం ఉంది. దీన్ని 1983-1894 మధ్య నిర్మించారు అంటే పదకొండేళ్ళు పట్టించన్న మాట. ఇలాంటిది ఇంకెక్కడా ఉన్నట్లు దాఖలా లేక పోవటం విశేషం దీని నిర్మాణానికి ఒక చారిత్రాత్మ నేపథ్యం ఉండటం. విజయ నగర సామ్రాజ్య స్తంభకులు

హరి హర ఋక్య రాయలను శ్రీ విద్యా రాన్యలు ప్రేరేపించి నగరాన్ని నిర్మించిన సంగతి మనకు తెలిసిన చరిత్రే. విద్యారన్యలకు శ్రీ చాకర శ్రీ మేరు ఆలయాన్ని నిర్మించాలని కోరిక చాలా కాలం ఉండేది. అందుకని శ్రీ చక్రాది దేవత శ్రీ విద్యా దేవి ని తన కోరిక నేర వేరక పోవటానికి కారణం ఏమిటని దీనం గా ప్రార్థిన్నారట అప్పుడు అమ్మ వారు ఆయన కోర్కె ఇప్పుడు మాత్రం తీరదని భవిష్యత్ లో ఆ ఆలయం తప్పక నిర్మింప బడుతుందని కనుక ఆలయ నిర్మాణ ఆలోచన విరమించుకోమని చెప్పింది అలా ఈ ఆలయం ఈ కాలం లో నిర్మించి ఆ మహాను భావుని కోరిక తీర్చారు.

నవతాళ నూకాబిక -గవర పాలెం

విశాఖ జిల్లా అనకా పల్లి లూ గవర పాలెం లో పురాతన నూకామ్మికాలయం ప్రసిద్ధి చెందింది. ఎవరు ఎప్పుడు అమ్మ వారిని ప్రతిస్థిన్నారో తెలియదుకాని 1450నుండి బాగా ప్రాచుర్యం లోకి వచ్చింది. ఈ ప్రాంతాన్ని విజయ నగర రాజులు, బ్రిటిష్ వారు పాలించారు దేవాలయ శాఖ ఆధ్వర్యం లో ఇప్పుడు ఆలయ నిర్వహణ ఉంది. ఇది తూర్పు ముఖ ఆలయం. పురాతన విగ్రహానికి

బదులు చోదవరానికి చెందినా ఎల్లయ్య శిల్పి రూపొందించిన విగ్రహాన్ని 1969లో ప్రతిష్ఠించారు విగ్రహం శిరస్సు నుండి పాదం వరాకు లోమ్మిది సమభాగాలుగా ఉండేట్లు నిర్మించటం వాళ్ళ దీన్ని “నవతాళ 'విగ్రహం' అని పిలుస్తారు. ప్రతి సంవత్సరం విగ్రహానికి రంగులు వేయటం విశేషం. అమ్మవారి కంటి నల్ల గుడ్డు ను తీర్చి దిద్దేతప్పుడు కళా కారుడు తన కళ్ళకు గంతలు కట్టుకొని దిద్దటం ఇక్కడి విచిత్రం. దేవి కన్నులు నవరసాలు ఒలికెట్లు కానీ పించటం ఒక ప్రత్యేకత. గౌడ కులస్తులే పూజారులు. అమవారు తామస రూపాన్ని వదిలి సాత్విక రూపాన్ని పొందింది అందుకని జంతు బలులు ఉండక పోవటం మరో విశేషం ఇప్పుడు వేదం చదువు కొన్న బ్రాహ్మణులే అర్చకులైనారు. ఫాల్గుణ అమావాస్య నుంచి చైత్రమాసం చివరి వరాకు దేవి ఉత్సవాలను ఘనం గా నిర్వహిస్తారు

ధార గంగమ్మ ఆలయం -పుణ్య గిరి

విజయ నగరం జిల్లాలో పుణ్య గిరి దగ్గర ఎత్తైన కొండమీద పర్వత పంక్తుల నుండి వచ్చే జల ధారలపై నిర్మించిన ఆలయమే ధారా గంగమ్మ శివాలయం. మొదట్లో గంగమ్మ ఆలయం తరువాత శివలింగం ప్రతిస్థించటం వాళ్ళ ధారా గంగామ్మ శివాలయం గా ప్రసిద్ధి చెందింది నిర్మాణకాలం తెలియదు. ప్రకృతి రమణీయతకు నెలవు. అర్చకుడు కింది నుంచి వచ్చి కొద్ది సేపు ఉంది వెడతాడు

శ్రుంగా వారపు కోట కు మూడు కిలో మీటర్ల దూరం లో కోటి లింగాలు, గోడుగు ధారా అనే స్నాన ఘట్టాలున్నాయి అతి పురాతన శివాలయం ఉంది లింగం కింద భూమిలో నిరంతరం నిరు ఊరుతూ ఉండటం ప్రత్యేకత. కనుక స్వామికి అనుక్షణ అభిషేకమే. త్రి మూర్తి

గుహలలో మూడు లింగాలున్నాయి ఆలయం ప్రక్కనే గొప్ప జలపాతం స్నానికి అనువు గా ఉంటుంది. ఇక్కడ స్నానం చేస్తే సరాసరి మోక్షమే అని విశ్వాసం. శివరాత్రి నాడు అశేష జన సందోహం లో ఈ ప్రాంతం అంతా భక్తీ పారవశ్యం లో మునిగి తీలుతుంది.

త్రినాథ దేవాలయం

బ్రహ్మ దేవుడికి ఆలయం లేదనే చిత్రను తీర్చడానికి విజయనగరం జిల్లా పాచిపెంట గ్రామం లో శ్రీ త్రినాథ ఆలయం ఉంది. ఇక్కడ బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరుల విగ్రహాలను ఒక్క చోటి దర్శించి తరించ వచ్చు. దస్థర లో ఉన్న మర్రి చెట్టు పూజార్థం గా ఉంటుంది.

లకుళీశ విగ్రహమున్న పాశుపత దేవాలయం

విజయనగరం జిల్లా బలిజపేట మండలం లో నారాయణపురం అనే గ్రామంలో నిలకంటేశ్వర స్వామి, ఆలయం, వాళేశ్వరాలయం, మల్లికార్జున స్వామి ఆలయాలు సువర్ణ ముఖీ నదీ తీరం లో ఉన్నాయి. క్రీ.శ. 1000వ సంవత్సరం లో కట్టబడిన ప్రాచీన దేవాలయాలివి. ఈ శివాలయాలపై “లవళీశుని”విగ్రహాలున్నటం విశేషం. అందు వాళ్ళ ఉత్తరాంధ్రలో పాశుపత శివ మతం ప్రచారం లో ఉందని తెలుస్తోంది. ఈ ఆలయ గర్భ గుడి పై శిఖరాలు ఒరిస్సా శిఖరాలను పోలి ఉండటం విచిత్రా మైన వింత విషయం. అద్భుత శిల్ప కళకు నిలయం.

పదహారు చేతులు ఉన్న నటరాజు –జయతి

విజయ నగరం జిల్లా మెంటాడ మండలం జయతి అపూర్వ శిల్ప కళా శోభితమైన ఆలయ సమాహం ఉంది శిల్ప కల మరెక్కడా లేదని అంటారు అది విశేషం. ఇక్కడి ఆలయం లో పెద్ద శివలింగం ఉంది ఇది పెరుగుతూ ఉంది అంటారు. ఇక్కడి నటరాజు స్వామి విగ్రహానికి పదహారు వివిధ ఆయుధాలు ధరించి ఉంటారు ఇది విచిత్రం. బయట ఒకే శిరస్సు ఉన్న రెండు సింహాలు కలిగిన విగ్రహం చిత్రాతి చిత్రం. ఆలయ సమీపం లో అనేక

గ్రామంలో ఇక్కడి ప్రాచీన శ్రీమల్లికార్జున అని చేతులుంది ఆలయానికి నందిశ్వర

లోయలున్నాయి వీటిని “బంగారు లోయలు “అంటారు ఈ కొండల్లో బంగారు గృహాలు కాశి వరకు వున్నాయని ప్రజల విశ్వాసం. యెంత దూరం వరకు ఉన్నాయో తెలుసుకోవాలని చేసినవారి ప్రయత్నాలేవీ సఫలం కాలేదు బుద్ధుని కలం నాటి స్తూపం దుర్గా భైరవుల ఏక శిలా విగ్రహం, భైరవ శిఖరం మొదలైనవి ప్రాచీన సంస్కృతికి ప్రతి

రూపాలు. నీలావతి భైరవ శిఖరం 29ఎకరాలలో విస్తరించి ఉంటుంది. శిఖరం పైన ఉన్న తులసి చెట్టు ఏ కాలం లోనూ వాడకుండా ఉండటం విస్తలలోకేల్లా గొప్ప వింత. శిఖరం పై నుండి చూస్తే అద్భుతా ప్రకృతి దృశ్యాలు కను విందు చేస్తాయి. ఈ శిఖరం మధ్యలో పది హీను అడుగుల లోతున్న కొలను లోని నీరు మందు వేసవి లో కూడా ఇంకి పోకుండా ఉండటం చిత్ర విచిత్ర వింత విశేషం.

పాండవులు ఆయుధాలు దాచిన జమ్మి చెట్టు

విజయనగరానికి పది కిలోమీటర్ల దూరం లో ఉన్న జమ్మి వృక్షం చారిత్రక, పౌరాణిక ప్రసిద్ధి వైంది. పాండవులు వనవాసం పూర్తి చేసి అజ్ఞాత వాసం చేయ బోయే ముందు ఈ జమ్మి చెట్టు మీదనే తమ ఆయుధాలను ఎవరికి కనబడకుండా దాచి పెట్టారని స్థానిక విశ్వాసం. కుంతీదేవి ఇక్కడే శ్రీత్రిపురాంతక స్వామిని, శ్రీజనార్దన స్వామిని ప్రతిష్ఠించి నట్లు ఐతిహ్యం. అయిదు వందల ఏళ్ళ క్రితం ఇక్కడ ఆలయం నిర్మించ బడింది.

రంగులు మార్చే సోమ లింగడు

పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా భీమవరం దగ్గర ఉన్న “గును పూడి” లో శ్రీ సోమేశ్వరాలయం ఉంది. దీన్నే “సోమా రామం” “అంటారు ఇక్కడ అయిదు అడుగుల ఎత్తున్న సోమేశ్వర స్పటిక లింగం ఉంది. చంద్ర గమనం ప్రకారం ఈ లింగం కాంతులు మారటం ఇక్కడ గొప్ప విశేషం. అమా వాస్య నాడు నలుపు కలిసిన గోధుమ రంగులో కని పిస్తుంది

. ఇది రెండస్తుల ఆలయం. కింది భాగం లో శ్రీ సోమేశ్వర స్వామి

కొలువై ఉంటే, పైన శ్రీ అన్నపూర్ణా దేవి అమ్మ వారు ఆలయం ఉంటుంది ఇదొక విచిత్ర విశేషం. ఇలా మన దేశం లో ఏ ఆలయం లోను లేని విషయం

జటాజూటం ఉన్న లింగ మూర్తి

పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా భీమవరానికి ఆరు కిలో మీటర్ల దూరం “యనమదుర్లు” గ్రామం లో నది ఒడ్డున స్వయంభు లింగ మూర్తి దేవాలయం ఉంది. స్వామికి జటా జూటం, విభూతి రేఖలు, సహజ సిద్ధం గా ఉండటం వింతల్లో వింత. అమ్మ వారు పార్వతి

లో శ్రీ శక్తీశ్వర స్వామి నాగాభరణం దేవి. అమ్మ

ఒడిలో కుమార స్వామి శిశు రూపం లో ఉండటం మరో విశేషం. అంటే ఇక్కడే శివుడిని, అమ్మవారిని శివకుమారుడిని ”శ్రీ బర్డ్స్ ఎట్ వన్ షాట్ “గా చూసే అద్భుతం కలుగుతుంది.

మద్ది చెట్టు ఆంజనేయ స్వామి

పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా లోధర్మాజి గూడెం కు దగ్గర లో శ్రీ మద్ది ఆంజనేయ స్వామి మహా మహిమాన్వితుడు. త్రేతాయుగం లో “మద్వాసురుడు ‘అనే రాక్షసుడు రావణ సైన్యం లో ఉండేవాడు. రామ రావణ యుద్ధం లో శ్రీ హనుమ పరాక్రమాన్ని స్వయం గా చూసి చకితుడై “హనుమా “అని మనసారా స్మరించి మరణించాడు. ద్వాపర యుగం లో “మద్వికుడు “గా జన్మించి

సదాచారం లో ఉంటూ కురు పాండవ యుద్ధం లో కౌరవ పక్షాన పోరాడాడు. అర్జునుని జెండా పై కపి రాజును చూసి పూర్వ జనం స్మృతి కలిగి మరణించాడు. కలియుగం లో “మాధవుడు “గా పుట్టి తపస్సు లో ధన్యమౌతూ ఎర్రకాల్వ ఒడ్డున ఉంటున్నాడు. ఒక రోజు మాధవ మహర్షి స్నానం చేసి ఒడ్డుకు రాబోతు జారి ఎర్రకాల్వలో పడి పోయాడు. ఒక కోతి చేయి అందించి ఒడ్డుకు చేర్చింది. ఆ వానరం రోజు మహర్షికి

సపర్యలు చేసి రోజుకొక ఫలాన్ని తెచ్చి ఇచ్చేది. ఒక రోజు మహర్షి “స్వామీ !ఇంతకాలం నీలో సేవలు చేయించుకొన్న క్రూరుడిని సాక్షాత్తు ఆంజనేయ స్వామిలో సపర్యలు చేయించుకొన్న పాపాత్ముడిని. నేను జీవించటం వ్యర్థం “అని విలపించాడు . అప్పుడు హనుమ ప్రత్యక్షమై “మద్వా!నీ తప్పేమీ లేదు. నీభక్తికి మెచ్చి నేనే వచ్చి సేవలు చేస్తున్నాను. వరం కోరుకో “అన్నాడు. అప్పుడు మాధవ మహర్షి “స్వామీ !నువ్వు ఎప్పుడు నాదగ్గరలోనే ఉండాలి “అని కోరాడు అందుకని స్వామి అతనిలో “నువ్వు మద్ది చెట్టుగా జన్మించు. నేను ఎక్కడా లేని శిలా రూపం లోణి దగ్గరే ఒక చేతిలో పండు వేరొక చేతిలో గద లో వెలుస్తాను. నీ పేరు మీదుగాభక్తులు నన్ను “మద్ది ఆంజనేయ స్వామి “గా ఆరాధించి తరిస్తారు” అని చెప్పి అన్నట్లే చేశాడు. అదీ విశేషం.

వర్షం కురిపించే విమల నాద జైన విగ్రహం

పదమూడవ జైన తీర్థంకరుడు విమల నాథుని దేవాలయం పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా పెద అమిరం గ్రామం లో ఉంది. ఈ విగ్రహం రెండు వేల అయిదు వందల ఏళ్ళ నాటిదని చరిత్ర చెబుతోంది. నల్లరాతిలో మలచ బడి పద్మాసనం లోనాలుగు అడుగుల ఎత్తు విమల నాథుని విగ్రహం దర్శనమిస్తుంది.

వందేళ్ళ క్రితం పంటపొలాల్లో గోతిలో పడి ఉంది. ఈ విగ్రహం. చాకలి వాళ్ళు దీనిపై బట్టలుతికే వారు. అప్పుడు ఆ వూరిలో కరువు తాండవించింది, అంటువ్యాధులు ప్రబలాయి. ఒక రోజు ఆ గ్రామ స్త్రీ కలలో అది రాయి కాదని, దేవుని విగ్రహం అని దాన్ని బయటికి తీసి ప్రతిష్ఠించమని కోరింది. అప్పుడు అందరుకలిసి బయటకు తీసి ఒక అరుగు కట్టి దాని మీద ప్రతిష్ఠించారు. ఆ తర్వాత అరవై ఏళ్ళకు అది జైన విగ్రహం అని తెలిసి భీమ వరం జైనులకు తెలియ జేశారు. వారొచ్చి

అది జైన విగ్రహమే నని తెలుసుకొని దాన్ని పేద తిమిరం గ్రామస్తులను తమకు ఇవ్వమని కోరగా వీరు నిరాకరించారు. అప్పుడు రాజ మండ్ర జైన పెద్దలోచ్చి శ్రీ నందన్ విజయాజ్ మహా రాజ్ ఆధ్వర్యం లో అక్కడే పేద తిమిరం లో అందరి సహకారం లో జైన దేవాలయాన్ని 1965 ఫిబ్రవరి పదిన నిర్మించి విమల నాదుడి విగ్రహాన్ని ప్రతిష్ఠించారు. ఉత్తర, దక్షిణ జైనులకు తీర్థ స్థలం అయింది. సకాలం లో వర్షాలు కురవక పోతే 108కుండలలో, 108 కొబ్బరికాయలలో

అభిషేకం చేస్తే వర్షం తప్పక కురిస్తుంది అని నమ్మకం. ఈ ఆలయం రాజ మండ్ర -నిడద వోలు మార్గం లో ఉంది

తాటకీ పేరుతో ఈశ్వరుడు

పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా తణుకు తాలూకా దువ్వ గ్రామానికి దక్షిణం లో శ్రీ దానేశ్వరి అమ్మ వారు త్రేతా యుగం నుంచి అదృశ్య రూపం లో ఉన్నట్లు భావిస్తారు. దువ్వ కు దూర్వాస పురం అని పేరు. అదే దువ్వ అయింది. దూర్వాసమహర్షి అమోఘ తపస్సు,తేజం లో విలసిల్లిన పుణ్య భూమి ఇది. రేలంగిలో విశ్వామిత్రుడు చేసిన యజ్ఞానికి దుర్వాసుడు అధ్వర్యుడు

. రేలంగి లో శ్రీ రాముడు తాటక రాక్షసిని చంపి, ఆడదాన్ని చంపాననే వ్యధలో ఒక శివ లింగాన్ని ప్రతిష్ఠించాడు. అదే “తాటకేశ్వర లింగం” అనే పేరు పొందింది. విశ్వామిత్ర యాగానికి విఘ్నం లేకుండా కావలి కాచిన రామ లక్ష్మణులు ఉన్న ప్రదేశానికి “కావలి పురం” అనే పేరొచ్చింది.

కూర్మ రూపం లో వేణుగోపాలుడు

పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా ఆకివీడు మండలం లో పెదకాపవరం గ్రామం లో శ్రీ కూర్మ నాద వేణుగోపాల స్వామి దేవాలయం ఉంది. దీనికో చరిత్ర ఉంది. పదహారవ శతాబ్ది లో ఆ నాటి రాజులు శ్రీ వేణుగోపాల స్వామి దేవాలయం నిర్మించారు. కాని పద్దెనిమో శతాబ్దం లో ధర్మ కర్త కరారి శేషన్న గారి కలలో స్వామి కూర్మావతారం పొందినట్లు కనీ పించింది. ఈ

విషయం గ్రామస్తులకు తెలిపారు. అందరు గోంతెత్తి హరినామ స్మరణ చేశారు అప్పుడు ఆకాశం లో గరుడ పక్షి కని పించింది. దాన్ని అనుసరించి వారు వెళ్ళగా అది ఒక మెయిలు దూరం లో నెల మీద వాలింది. అక్కడ తవ్వి చూస్తే శ్రీ కూర్మ రూపం కని పించింది. అలాంటి రూపం మరెక్కడా లేదు. ఉయ్యూరు రాజా యాభై ఎకరాలు ఈనాం ను

స్వామికి దానం ఇచ్చారు. శ్రీ మహా విష్ణువు వేణుగోపాల రూపం లో ఇంకెక్కడా లేదు. శ్రీ కూర్మలో ఒక్క కూర్మ నాడుడే కని పిస్తే, ఇక్కడ శ్రీ కూర్మ వేణుగోపాల స్వామి ఉభయ రూపాల్లో కన్పించటం విశేషం వింత విచిత్రం.

అష్ట దిక్పాలకులు సతీ సమేతం గా కొలువైన రాజ రాజేశ్వర ఆలయం

పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా తణుకు తాలూకా తేతలి గ్రామం లో పదకొండ్లవ శతాబ్దిలో రాజ రాజ నరేంద్రుడు నిర్మించిన స్వయంభు శ్రీ రాజ రాజేశ్వర దేవాలయం చారిత్రాక ప్రసిద్ధమైంది. ఆలయం పై సతీసమేతం గా అష్ట దిక్పాలకులు ఉండటం విశేషం. ఆలయ విమానం పై మూషిక వాహన గణపతి, నాలుగు మూలల మూల విరాట్టు నాలుగు రూపాలు ఉన్నాయి. ఘంటా వేదిక పై నాలుగు మూలల నాగురు నందీశ్వరులు ఉండటం విచిత్రం. ఉత్తర భాగం లో పార్వతీ దేవి విగ్రాహం, దక్షిణం లో వల్లీ దేవి సేనా సమేత సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరులు ఉంటారు. అంతరాలయం లో అయిదు అడుగుల ఎత్తు ఉన్న శ్రీ రాజ రాజేశ్వర దివ్య విగ్రహం నేత్రా నానందం కలిగిస్తుంది.

సాయెబు గారి పిలుపు కు బడులిచ్చిన ఒంటిమిట్ట రాముడు

కడప జిల్లా ఒంటి మిట్ట లో శ్రీ కోదండ రామ స్వామి పిలిస్తే పలికే దేవు డు. ఇక్కడ 1640లో కడప పాలకుడు అబ్దుల్ నబీ ఖాన్ ప్రతినది ఇమాం బేగ్ ఇక్కడి భక్తులను “మీ దేవుడు పిలిస్తే పలుకుతాడా ?”అని అడిగితె “చిత్త శుద్ధి ఉంటే పలుకుతాడు ““అని అన్నారు. అప్పుడు నవాబు గారు “రామా రామా రామా “అని మూడు సార్లు పిలిచాడు. అప్పుడు రాముడు ‘ఓ’ఓఓ ”అని మూడు సార్లు బదులిచ్చాడు. ఆశ్చర్య పోయిన నవాబు గారు శ్రీ రాముని భక్తుడైపోయాడు. ఆలయ ప్రాంతం లో ఒక బావి త్రవ్వించాడు. అదే “ఇమాం బేగ్ బావి “గా ప్రసిద్ధ మైంది. అప్పటి నుంచి ముస్లిములు కూడా భక్తులై కోదండ రాముడిని దర్శిస్తున్నారు ఇదో విశేషం. విదేశీయులూ దర్శించి తరిస్తారు విశేషమైన విషయం

మరో వీసా సామి సామ్యనాధుడు

కడప జిల్లాలో పదకొండవ శతాబ్దిలో చోళ రాజు నిర్మించిన శ్రీ సామ్య నాదస్వామి ఆలయం వీసా సోమ నాదుడుగా ప్రసిద్ధి చెందాడు. నారద మహర్షి ప్రతిస్థితం అని భావిస్తారు. అభయ హస్తంలో దర్శనమిస్తాడు. ఎనిమిది ఎకరాల విస్తీర్ణం లో 108స్తంభాలతో శిల్ప కళా వేదికగా ఆలయం ఉంటుంది. చోళ రాజు స్వామికి నూట ఇరవై ఎకరాల భూమి ప్రదానం చేశాడు. అమ్మవారు లక్ష్మీ దేవికే “సామ్య “అని పేరు. స్వామిని “చొక్క నాదుడు”అని కూడా పిలుస్తారు. శ్రీ హరి వక్షస్తలం శ్రీ మహా లక్ష్మీ దేవి మూర్తి రూపం చెక్క బడి ఉండటం విశేషం. శిలా మూర్తి పై యజ్ఞోప వీతం కంఠా భరణాలు కూడా చెక్క బడి ఉన్నాయి. ఆంజనేయ స్వామి స్వామికి కుడి పక్కన ప్రతిస్థితుడు. స్వామి నాథ ఆలయాన్ని యెర్ర రాతిలో నిర్మించబడటం మరో విశేషం. తొమ్మిది సార్లు ప్రదక్షిణ చేస్తే స్వామి దర్శనం ఇవ్వటం విచిత్రం. కోరిక తీరగానే భక్తులు నూట ఎనిమిది ప్రదక్షిణలు చేయటం ఇక్కడి ఆచారం.

మరో మకర జ్యోతి లా కనిపించే మల్లె కొండ

కడప జిల్లా గోపవరం దగ్గర ఆహ్లాదమైన ప్రకృతి మధ్య మల్లెం కొండ ఉంది . కార్తిక మాసం లో ప్రతి రోజు సరిగ్గా మధ్యాహ్నం పన్నెండు గంటలకు కొండల మధ్య చరియ లో “తీజో వంత మైన కాంతి “కనీ పించటం విశేషం. ఈచరియ లో ముడి రసాయన పదార్థం ఏదో ఉండి ఉంటుందని దానిపై సూర్య కిరణాలు

పడినప్పుడు ఈ కాంతి వస్తుందని భావిస్తున్నారు. ఇక్కడి స్వామిమల్లిశ్వరుడి నే మల్లయ్య అంటారు. స్వామిని శ్రీరాముడు ప్రతిష్ఠించినట్లు స్థానిక కథనం. మల్లయ్య కొండ గా పిలువబడి ఇప్పుడు మల్లం కొండ అయింది .

బ్రహ్మం గారు స్వయం గా చెక్కిన వీర భద్రుడు

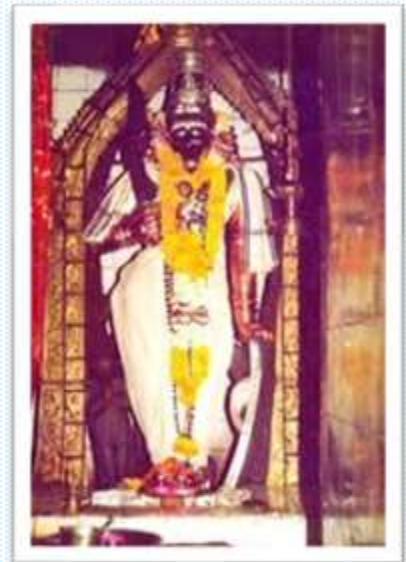
కడప జిల్లా శ్రీ విరాట్ పోతులూరి వీర బ్రాహ్మేంద్ర మహర్షి తన పన్నెండవ ఏట బనగాన పల్లె చేరి” గరిమి రెడ్డి అచ్చమ్మ” గారింట్లో వీరయ్య పేర పశువుల కాపరి గా ఉన్నారు. దూరం గా ఒక ప్రదేశం లో పచ్చగడ్డి బాగా ఉన్న ప్రదేశం లో “ ఒక గిరి గీసి “ పశువులను మేసేట్లు చేసి వీర భద్ర స్వామినే మనసులో గురువు గ భావిస్తూ వీర భద్ర స్వామి విగ్రహాన్ని

చెక్కారు . స్వామి స్వయం గా ఉత్తరాభి ముఖుడై ప్రతిస్థితుడయ్యాడు. తర్వాత బ్రహ్మం గారి ఆరాధనోత్సవానికి ముందు “అల్లాడులో” వెలసిన ఈ వీర భద్ర స్వామిని అర్పించటం ఒక ఆనవాయితీ అయింది. స్వామి రోద్రమూర్తి. నాభి స్థానం లో భద్ర కాళి నోరు తెరుచుకొని ఉండటం వల్ల గర్భవతులు చూస్తే రుడుసు కొంటారు అని వారి ప్రవేశం ఇక్కడ నిషేధించ బడింది. ఇదే ఇక్కడి విచిత్రమైన విశేషం. ఇక్కడే ఉన్న కేదారేశ్వరస్వామి ఆలయం లో కార్తీక పున్నమి నాడు చంద్రుని తోలి కిరణాలు స్వామి వారి పై పడటం మరో విశేషం. ఆలయ ప్రాంగణం లో తెల్ల జల్లేడు చెట్టు ఉండటం శివక్షేత్రానికి విశిష్టతను తెచ్చింది.

తడి వస్త్రాలతో ప్రదక్షిణ చేయాలన్న అల్లాడుపల్లె వీరభద్రుడు

కడప జిల్లా ప్రసిద్ధి చెందిన వీర భద్ర క్షేత్రం అల్లాడు పల్లె లో ఉంది. సంతాన హీనులకు సంతాన ప్రదాత గా ప్రసిద్ధుడు. కుముదవతి నదిలో పవిత్ర స్నానం చేసి తడి బట్టలతో ప్రదక్షిణ చేస్తే సంతానం కలుగుతుందనే విశ్వాసం. స్వామి ఉత్తరాభిముఖం గా ప్రతిస్థితులు. ప్రధాన ద్వారం పై మూడు అంతస్తుల గోపురం, దానిపై అయిదు గోపుర శిఖరాలు ఉండటం

విచిత్రం. స్వామిని పూర్తిగా దర్శించాలంటే కూర్చుని చూస్తేనే సాధ్యం. స్వామి వారి విగ్రహం నిరంతరం పెరుగుతూ ఉండటం మరో విశేషం. ఈ ఆలయం మైదుకూరు కు అయిదే కిలో మీటర్ల దూరంలో కుముదవతి (కుందూ నది) ఒడ్డునే ఉంది.

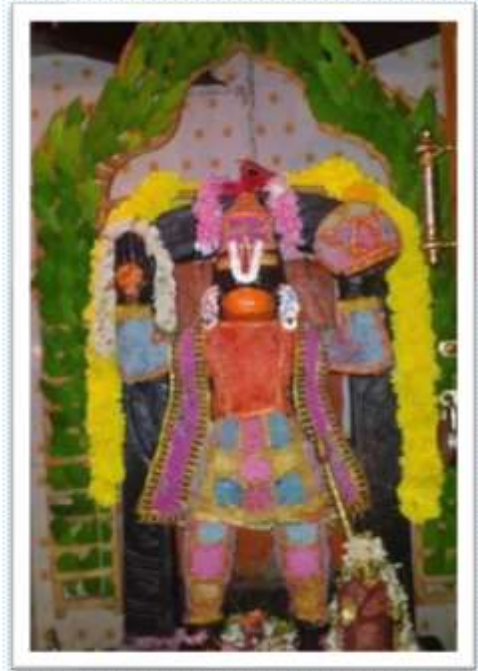
శాంత స్వరూప వీర భద్రుడు

కడప జిల్లా రాయచోటి లో పూర్వం దక్ష యజ్ఞం జరిగిందని ప్రతీతి. దక్ష యజ్ఞ విధ్వంసం చేశాడు శివుని జటాజూటం నుండి సృష్టింప బడ్డ వీర భద్రుడు . దక్ష యాగానికి వచ్చి బంగ పడిన దేవతలు పశ్చాత్తాపం చెంది శివుడిని జ్ఞాన భిక్ష పెట్టమని వేడుకోన్నారు. శివుడు వీరభద్రుని వారి కోర్కె తీర్చమని ఆదేశించాడు. రుద్రాంశ సంభూతుడైన వీర భద్రుడు ఉగ్రాన్ని ఉపసంహరించుకొని శివుని జ్ఞానావతారం అయిన శ్రీ దక్షిణా మూర్తి రూపం లో రామేశ్వర, శ్రీశైల క్షేత్రాల మధ్య రాయచోటిలో వీర భద్రుడిగా వెలసి దేవతలకు జ్ఞాన భిక్ష పెట్టిన మేధా దక్షిణా మూర్తిగా మారి అవతార పరిసమాప్తి చెందాడని పురాణ కథనం దేవతలకు గురువై నందున స్వామిని “అమర గురు వీరేశుడు “అంటారు.

వెంకన్న వెనుక హనుమన్న

కడపకు రెండు కిలో మీటర్ల దూరం లో “దేవుని కడప “ఉంది. పూర్వం తిరుపతికి వెళ్ళే మార్గం ఇదే. ఇక్కడ వెలసిన శ్రీ లక్ష్మీ వెంకటేశ్వర స్వామిని దర్శించిన తరువాత తిరుమల వెంకన్న ను దర్శించే వారు. ఈ విగ్రహాన్ని ప్రాముఖ్య ధనురాచార్యులు కృపాచార్యులు ప్రతిష్ఠించారని కథనం. తిరుమల “వరాహ క్షేత్రం “అయితే ఇది “హనుమత్ క్షేత్రం “.ఇదీ విశేషం. ఈ వెంకటేశ్వర స్వామి విగ్రహం వెనుక భాగం లో శ్రీ ఆంజనేయ స్వామి విగ్రహం ఉండటం ప్రత్యేకత. పద్నాలుగో శతాబ్దికి చెందిన శ్రీ వేదాంత దేశికాచార్యుల వారు ఈ స్వామిని తయారు చేయించారు. హరిహర, బుక్కరాయలు నరసింహ రాయలు కృష్ణ దేవ రాయలు ఎన్నో అమూల్య ఆభరణాలను మాన్యాలను స్వామికి అందజేశారు. అన్నమయ్య కూడా దర్శించిన క్షేత్రం ఇది.

తెలంగాణ

400 ఏళ్ళుగా నిరంతరం వెలిగే అఖండ జ్యోతి -అగస్త్యేశ్వరాలయం

అదిలాబాద్ జిల్లా లో చెన్నూరు దగ్గర గోదావరి నది 16 కిలోమీటర్లు ఉత్తర వాహిని గా ప్రవహిస్తోంది కాశీలో గంగానది ఆరుకిలో మీటర్లు మాత్రమే ఉత్తర వాహిని గా ఉంటుంది. ఇక్కడే అగస్త్య మహర్షి ద్వాపర యుగం లో

తపస్సు చేసి ఒక భారీ శివ లింగాన్ని ప్రతిష్ఠించి పూజించాడు అందుకే అగస్త్యేశ్వరాలయం అయింది కాకతి ప్రతాప రుద్రుడు ఆలయాన్ని 1289 లో పునర్నిర్మించాడు. శ్రీ కృష్ణ దేవరాయలు కూడా మాలికాఫర్ దాడికి గురి అయిన ఈ ఆలయాన్ని మళ్ళీ నిర్మించినట్లు ఆధారాలున్నాయి.. మంచుర్యాలకు ముప్పై కిలో మీటర్ల దూరం లో ఈ ఆలయం ఉంది.

ఇక్కడ గోదావరినది చెన్నూర్ మండలం పొక్కూర్ నుండి, కోటపల్లి మండలం పాడుపల్లి గుట్టల వరకు పదహారు కిలో మీటర్లు ఉత్తర వాహిని గా ప్రవహించి ఈ క్షేత్రానికి మహా వైభవాన్ని సంతరిస్తోంది. ఇక్కడే ఆంజనేయ స్వామి తల్లి అంజనా దేవి స్నానం చేసిందని ఐతిహ్యం. అగస్త్యేశ్వరాలయం లో భారీ శివ లింగం గర్భ గుడి లో ఉంది. గోదావరి స్నానం చేసి భక్తులు స్వామిని దర్శిస్తారు గర్భ గుడిలో 411 సంవత్సరాల క్రితం జక్కే పల్లి సదాశివయ్య అనే బ్రాహ్మణుడు జ్యోతి వెలిగించి, నిత్య పూజ చేసే వాడు. ఆ నాటి నుండి నేటి వరకు ఆ జ్యోతి దేదీప్య మానం గా దివ్యం గా వెలుగుతూనే ఉండటం మహాదాస్పర్శకరం. ఎంతల్లో ఎంత. ఇప్పుడు అయినకుటుంబం వారే దాని బాధ్యత తీసుకొంటున్నారు

జైన వాస్తు లో శ్రీ లక్ష్మీ నారాయణ ఆలయం

అదిలాబాద్ కు సుమారు ఇరవై కిలోమీటర్ల దూరం లో జైనాద్ దే వాలయం ఉంది ఇది అతి ప్రాచీన దేవాలయం. పల్లవ రాజులు పాలించిన ప్రదేశం. ఇక్కడ శ్రీ లక్ష్మీ నారాయణ దేవాలయం జైన వాస్తు ను పోలి ఉండటం విశేషం. అందుకే దీనికి “జైనాద్ “అనే పేరొచ్చింది. ఆక్టోబర్ నవంబర్ లలో బ్రహ్మాత్సవాలు ఘనం గా నిర్వహిస్తారు. అన్ని ప్రాంతాల నుండి భక్తులు వచ్చి దర్శిస్తారు.

నిరంతర జల ప్రవాహం ఉండే బుగ్గ రాజేశ్వరాలయం

అదిలాబాద్ లోని బెల్లంపల్లి కి సుమారు ఎనిమిది కిలోమీటర్ల దూరం లో శ్రీ బుగ్గరాజేశ్వరాలయం ఉంది. ప్రకృతి మనల్ని పులజరింప జేస్తుంది కొండల మధ్య జల ప్రవాహం మనోహరం గా ఉంటుంది. ఇక్కడ రెండు నీటి బుగ్గలలో ఎప్పుడూ నీరు ఊరుతూనే ఉంటుంది. ఈ నీటి

పుట్టుక ను గురించి ఇంత వరకు ఎవరూ తెలుసుకోలేక పోవటం విచిత్రం. ఇక్కడ నివశించే వేలాది ప్రజలకు ఈ నీరు పుష్కలం గా సరిపోవటం వింత.

జైన బౌద్ధ శైవ వైష్ణవ సంప్రదాయం లో సోమేశ్వరాలయం

అదిలాబాద్ జిల్లా ఇచ్చోడ అనే గ్రామానికి పద్నాలుగు కిలో మీటర్ల దూరం లో “సిరిచెల్మ “అనే పల్లె టూరిలో ఏడవ శతాబ్దికి చెందినశ్రీ సోమేశ్వరాలయం లో శైవ వైష్ణవ జైన బౌద్ధ సంప్రదాయం కొట్టోచ్చి నట్లు కన్పించి వింత గొలుపుతుంది. శ్రీ కృష్ణ దేవారాయలు సతీ సమేతం గా ఇక్కడికి వచ్చి స్వామిని అర్పించి నట్లు శిలా శాసన ఆధారాలున్నాయి. పరవశింప జేసే ప్రకృతి కి మురిసి పోతాం.

కర్త ముక్కల నరసింహుడు

అదిలా బాద్ జిల్లా “కల్వ “అనే గ్రామం లో శ్రీ నరసింహ స్వామి ఆలయం ఉంది. ఇక్కడ స్వామి “మూడే మూడు కర్త ముక్కల రూపం “లో ఉండటం వింత విచిత్రం విశేషం.

అరుదైన ప్రత్యంగిరా దేవి ఆలయం –దిల్లక్ నగర్

హైదరాబాద్ లో దిల్లక్ నగర్ లో లక్ష సింహ ముఖాలలో మూడు నేత్రాలలో విలసిల్లె ఆది పరాశక్తి ప్రత్యంగిరా దేవి ఆలయం ఉంది. శ్రీ రామ హనుమంత, శ్రీ కృష్ణాదులు ధర్మ రాజు ఇంద్రజిత్ వంటి రాజులు పూజించిన దేవి ఆమె. ఉగ్ర స్వరూపిణి కావటం వల్ల పూజించ టానికి భయ పడే వారు హిమాలయాలలో మానస సరోవరం దగ్గర “కృత్య “గా, తమిళనాడు లోని కుంభ కోణం దగ్గర అయ్యావరే అడవి ప్రాంతం లో “నికుంబిలా దేవి “గా, ఈ అమ్మవారే పూజ లందుకొంటున్నది. . శ్రీములుగు మల్లికార్జున రావు గారు నలభై ఏళ్ళుగా ఎన్నో గ్రంథాలు పరిశోధన చేసి ప్రత్యంగిరా దేవి వివరాలు సేకరించారు. పైన చెప్పిన క్షేత్రాలు తిరిగి ప్రత్యక్షం గా తెలుసుకోన్నారు. ఆయనే హైదరాబాద్ లో దిల్లక్ నగర్ దగ్గర రామ కృష్ణా పురం రోడ్ లో అష్టలక్ష్మీ ఆలయానికి దగ్గర ఉన్న కుర్దాలం పీఠం లో ప్రత్యంగిరా దేవి ని ప్రతిష్ఠించి ఆలయ

నిర్మాణం చేశారు. అమ్మ వారి తో బాటు ఆది పరాశక్తి సాత్విక, రౌద్ర, అంశాలు గా ఉండే కాళి, తార, చిన్న మస్తి, త్రిపుర, భైరవి, భాగళాముఖి, దూమావతి, మాతంగి షోడశి అంటే లలితా పరా బట్టారిక, కమలాత్మిక అంటే లక్ష్మీ దేవి అమ్మ వార్లను కూడా ప్రతిష్ఠించారు. దారిద్ర్య నివారణకు శత్రు సంహారానికి మంచి సంతానానికి ఆరోగ్యానికి అమ్మ వారిని పూజిస్తారు. రజోగుణం ఉన్న దేవత కనుక ఎండు మిరప కాయలు, తెల్ల ఆవాలు, నల్ల ఉప్పు, శోంఠిలతో అమావాస్య నాడు ప్రత్యేక హోమాలు నిర్వహించటం ఇక్కడ విశేషం.

ముస్లిం ఇచ్చిన భూమిలో విరోభా ఆలయం

హైదరాబాద్ లో “ముచికుండా నది “ అంటే మూసీ నది ఒడ్డున ఉస్మాన్ షాహి లో విరోభా ఆలయం ప్రసిద్ధమైనది. ఈ ఆలయాన్ని నాదస్వర విద్వాంసుడు గుర్నాజీ – ”సయ్యద్ హుస్సేన్ ఖాన్ బహదూర్ “అనే ముస్లిం ఇచ్చిన భూమిలో నిర్మించాడు. ఇది విశేషం. హుస్సేన్ గారికి సంతానం లేక పోవటం వల్ల ఈ ధర్మకార్యానికి సహకరించాడు ఆలయం నిర్మాణం అవగానే సాయేబు గారికి స్వామి అనుగ్రహం వల్ల కొడుకు పుట్టాడట. రెండు వందల ఏళ్ళకు పైగా చరిత్ర కలిగిన ఆలయం. 1908 లో మూసీ నదికి వచ్చిన మహోద్ధృత వరదలకు ఈ ప్రాంత మంతా చెల్లా చెదరైంది ఎన్నో వందల మంది మందిరం పైకెక్కి ప్రాణాలు కాపాడుకోవలసివచ్చింది. ఆలయం శిథిలమై 2003లో భక్తుల సహకారం తో నూతన ఆలయాన్ని నిర్మించారు షార్లమి రోజు 108 సత్య నారాయణ వ్రతాలు జరుగటం విశేషం.

మన జవితాల చిట్టా రాసే చిత్రగుప్తుడికి గుడి

చిత్ర గుప్తుడికి ఉత్తర భారతం లో కొన్ని దేవాలయాలున్నాయి దక్షిణాదిన కంచిలో ఒకటి ఉంది మన రాష్ట్రం లో హైదరాబాద్ లోపాత బస్టి “కందికల్ గేట్ “దగ్గర ఒకే ఒక ఆలయం ఉండటం వింత. 250 ఏళ్ళ పురాతన ఆలయం ఇది. నవాబుల కాలం లో మంత్రిగా ఉన్న రాజా కిషన్ పర్షాద్ దీన్ని వృద్ధి చేశాడు. మూడున్నర ఎకరాల విస్తీర్ణ ఆవరణ లో ఉన్న ఆలయం. చిత్ర గుప్తుడికి ఇద్దరు భార్యలు. మొదటి భార్య సూర్య దక్షిణ నందిని. ఈమె వల్ల నలుగురుకొడుకులు నలుగురు కూతుళ్ళు కలిగారు. రెండో భార్య పేరు షార్వతి శోభావతి ఈమెకు ఎనిమిది మంది పుత్రులు ఎనిమిది మంది కుమార్తెలు పుట్టారు. ఈ ఆలయం లో ఇద్దరు భార్యలతో కులుకుతున్న చిత్ర గుప్తుడి రాతి విగ్రహం ఉండటం విశేషం

బండకు మొక్కితే మొక్కులు తీర్చే -వేముల వాడ

కరీంనగర్ జిల్లా వేముల వాడలో ప్రసిద్ధ రాజ రాజేశ్వర స్వామి దేవాలయం అందరికీ పరిచయమే. ఈ ఆలయ తూర్పు ద్వారం ముందు “వళ్ళు బండ “అనే ప్రసిద్ధ పెద్ద నల్ల రాతి గుండు ఉంది. దానికి మొక్కితే భక్తుల కోర్కెలు నేర వేరుతాయని నమ్మకం. ఆలయం లో 22 శివలింగాలున్నటం మరో వింత. జైన విగ్రహాలు కూడా ఉండటం విచిత్రం దర్గా కూడా ఆవరణ లో ఉండటం మరో విశేషమే కాక మత సామరస్యానికి ప్రతీక. స్వామిని దర్శించటానికి ముందు ఆయన వాహన మైన వ్రుషభాన్ని అంటే కోడె దూడను పూజించటం ఇక్కడ విశేష సంప్రదాయం. కోడె దూడను ధర్మ దేవతకు ప్రతి రూపం గా ఇక్కడ భావిస్తారు.

రెండు రంధ్రాలున్న కాళేశ్వర లింగం

తెలంగాణా లో కరీంనగర్ జిల్లాలో ప్రాణ హిత నది గోదావరి లో సంగమించే చోట శ్రీ కాళేశ్వర స్వామి దేవాలయం ఉంది స్కాంద పురాణం లో దీని వివరాలున్నాయి వేంగి రాజు విష్ణు వర్ధనుడు ఈ ప్రాంతాన్ని జయించి పాలించాడు అప్పుడది పెద్ద పట్టణం 26 కోనేర్లు ఉండేవట.

ముక్తేశ్వరాలయం గర్భ గుడిలో రెండు శివలింగాలున్నటం ఒక వింత ముక్తేశ్వరుడు అందరికీ ముక్తినిస్తున్నట్టుటం టో యమ ధర్మ రాజుకు పని లేకుండా పోయిందట శివుడికి మోర పెట్టుకొన్నాడు. శివుడు తన ప్రక్కనే లింగాకారం లో నిలువ మన్నడట. తనను పూజించి యముడిని పూజించ కుండా వెళ్ళే వారికి ముక్తి లభించదని శివుడు అభయ మిచ్చడ ట. అలాంటి వారిని యముడు నరకానికి తీసుకు పోవచ్చని పర్మిషన్ ఇచ్చాడట. కనుక గుడి లో ఒకటి ముక్తేశ్వర లింగం రెండవది మహా కాళేశ్వర లింగం ఉంటాయి కాలుడు అంటే యముడు మహా కాలుడు అంటే శివుడు

ముక్తేశ్వర లింగం మీద రెండు రంధ్రాలున్నటం వింత. ఈ రంధ్రాలనుండి అభిషేక జాలం అక్కడికి మైలు దూరం లో ఉన్న గోదావరి ప్రాణహిత నదుల సంగమ స్థానం చేరి కలిసి పోతుంది ఇది విశేషం. ఇక్కడ బ్రహ్మ దేవుడి గుడి ఉంది. సరస్వతి ఆలయం కూడా ఉండటం ప్రత్యేకత.

హరి హర క్షేత్రం ధర్మ పురి

కరీంనగర్ జిల్లా ధర్మ పూరి శ్రీ లక్ష్మీ నరసింహ క్షేత్రం. దక్షిణ కాశి గా ప్రసిద్ధి. ఇక్కడ శ్రీరామ లింగేశ్వర స్వామి

ఆలయం కూడా ఉంది అందుకని హరి హర క్షేత్రం గా విలసిల్లింది ప్రక్కనే పవిత్ర గోదావరి నది. మసీదు, నరసింహ స్వామి ఆలయం, రామలింగేశ్వరాలయం ప్రక్క ప్రక్కనే ఉంది మత సామ రాస్యానికి ఉదాహరణ గా నిలుస్తున్నాయి నవ నారసింహ క్షేత్రాలలో ధర్మ పూరి ఒకటి. గౌతమ మహర్షి తెచ్చినందున గౌతమి అని, గోహత్యా పాతకాన్ని పోగొట్టింది కనుక గోదావరి అని ఇక్కడ గోదావరికి రెండు పేర్లు

అరుదైన ఆది వరాహ క్షేత్రం –కమాన్ పూర్

ఆది వరాహ స్వామి దేవాలయం రాష్ట్రం లోతిరుమల తిరుపతి లో ఒకటి, కరీం నగర్ జిల్లా మందని దగ్గర కమాన్ పూర్ లో రెండోది మాత్రమే. ఉన్నాయి. కామాన్ పూర్ ఆది వరాహుడు ప్రతి ఏడాది పెరుగుతూ ఉండటం వింత. ఇక్కడ ఒక బండ రాయి పై ఆది వరాహ స్వామి వెలసి ఉన్నాడు. చాలా చారిత్రక ప్రాధాన్యత ఉన్న ఆలయమిది ప్రస్తుతం రెండడుగుల ఎత్తు స్వామి పెరిగి నట్లు చెబుతున్నారు. ఈ బండ రూప నరసింహ స్వామి తలలో వెంట్రుకలు కూడా ఉండటం విచిత్రం. ఆది వరాహం ఇక్కడికి నడచి వచ్చిన ఆనవాలుగా పాద ముద్రలు కూడా కని పించటం మరో విశేషం. ఈ ఆలయాన్ని అభి వృద్ధి చేయాలని సింగరేణి కాలరీ వారు బుల్ డో జర్ లో చదును చేస్తుంటే స్వామి పాద ముద్రలు లభించాయి. తనకు ఎలాంటి మందిరం కాని గుడి కాని కట్టించ వద్దని స్వామి ఆదేశం

స్వామి కోనేటి నేరే చీడా పీడా నివారిణి –కొత్త గట్టు

కరీంనగర్ జిల్లా కేంద్రానికి సుమారు ముప్పై కిలో మీటర్ల దూరం లో కొత్తగట్టు అనే గుట్ట పై మత్స్య గిరింద్ర స్వామి ఆలయం ఉంది వేదాలను పరి రక్షించిన మత్స్య వతారమే ఈ స్వామి. స్వామి కోనేటి నీటిని రైతులు ఫొలాలలో చల్లి పంటలకు పట్టి చీడా, పీడా లను నివారించుకోవటం వింత. అంటే క్రీమి సంహారని గా పని చేస్తాయన్న మాట కోనేటి నిళ్ళు. దీని వల్ల ఈ ప్రాంతం ఫొలాలలో అధిక దిగు బడి వస్తోంది. భూదేవి, నీలా దేవి అనే ఇద్దరు దేవేరులతో స్వామి కొలువై ఉంటాడు. మాఘ పౌర్ణమి నుండి పది రోజులు బ్రహ్మోత్స వాలు నిర్వహిస్తారు.

అరుదైన పంచ ముక్షేశ్వరుడు –రాయి కల్

కరీంనగర్ కు సుమారు డెబ్బై కిలో మీటర్ల దూరం లో కాకతీయ రాజులు నిర్మించిన ఆలయమే శ్రీ కేశవ నాద స్వామి ఇక్కడే అరుదైన పంచముఖేశ్వరాలయం ఉంది మనకు తెలిసి నంత వరకు కాశి లో ఒకటి, ఇక్కడ రాయికల్ లో రెండోది పంచముఖేశ్వరాలయాలున్నాయి ఇంకెక్కడా ఉన్నట్లు లేదు. దగ్గర లో భీమన్న గుడి ఉంది ఇక్కడ జాతర ప్రత్యేకం

దశరథుని శ్రాద్ధ కర్మలు చేసిన- ఇల్లెందు కుంట

ఇల్లెందు అంటే ఇంద్ర వల్లివృక్షమని అని కుంట అంటే పల్లం అని అర్థం. అదే పేరు మారి ఇలా అయింది ఇక్కడ సీతా లక్ష్మణ సమేత శ్రీ రామ చంద్రుడు వెలసిన క్షేత్రం. అరణ్య వాసం లో రామ లక్ష్మణులు తమ తండ్రి దశరథ మహా రాజు చని పోయాడని తెలియ గానే ఇక్కడే శ్రాద్ధ కర్మలాచరించి నట్లు పురాణ కథనం.

అరుదైన సత్యభామా సమేత వేణు గోపాలుడు -ఇర వెండి

పూర్వం దీన్ని విరి వెండి అని పిలిచే వారు భద్రాచలానికి సుమారు పదిహేను కిలో మీటర్ల దూరం లో ఉంది. ఇక్కడ వేణు గోపాల స్వామి సత్యభామా దేవితో కొలువై ఉండటం వింత. స్వామి సంతాన ప్రదుడని విఖ్యాతి. అందుకే సంతాన వేణు గోపాలుడంటారు. భక్త రామ దాసు గారు ఈ అరవిండి ఆలయాన్ని దర్శించిన తర్వాతే భద్రాద్రిలో శ్రీ రామాలయాన్ని ఇదే నమూనా లో నిర్మించి నట్లు చెబుతారు. ఇక్కడ అష్టభుజ యోగ మాయా శక్తి విగ్రహం ఉంది ప్రస్తుతం ధ్వంసమై ఆలయం ముందు పది ఉంది. యోగ మాయా విగ్రహాన్ని కౌగలించుకొంటే భూత ప్రేత పిశాచ బాదలు తొలగి పోతాయని గొప్ప నమ్మకం. పరశురాముడు తన క్షత్రియ సంహార పాపాన్ని ఇక్కడికి వచ్చి సత్యభామా సమేత వేనుగోపాలుని దర్శించి పోగొట్టుకొన్నట్లు పురాణ కథనం.

గోదారి లో వేడి నీటి బుగ్గలు -గుండాల

భద్రాచలానికి అయిదు కిలో మీటర్ల దూరం లో గోదావరి నది దిగువున గుండాల గ్రామం లో వంద చదరపు గజాల విస్తీర్ణం లో వేడి నీటి బుగ్గలున్నాయి. ఆది శేషుడు హోమం చేసి నప్పుడు హోమాగ్ని ఇక్కడ పది వేడి నీటి బుగ్గ గా మారిందని చెబుతారు.

ఉగాది నాడు ముస్లిం లు దర్శించే నరసింహుడు

ఖమ్మం పట్టణం లో 150 అడుగుల ఎత్తున ఉన్న కొండపై స్తంభాద్రి లక్ష్మీ నరసింహ స్వామి కోవల అతి ప్రాచీన మైనది కాకతీ ప్రతాప రుద్రుడు దర్శించి ఆలయ నిర్మాణం చేశాడు కొండను లోలిచి రాతి స్తంభాల పై ఆలయాన్ని నిర్మించటం వింత. మౌద్గల్య మహర్షి సందర్శించిన క్షేత్రం. మహర్షి స్నానానికి నీళ్ళు కావాలని స్వామిని వెడితే స్వామి పాద ఘట్టం చేస్తే కొండ రెండుగా చీలి కోనేరు ఏర్పడిందట. ఇందులోని నీరు ఏ కాలం లోను ఇంకీ పోకుండా ఉండటం ఇక్కడి విశేషం. పానక ప్రియుడు కనుక నైవేద్యం గా పానకాన్ని సమర్పిస్తారు. ఎక్కువగా ముస్లిం లు కూడా సందర్శించే క్షేత్రం ఇది ఉగాది నాడు ముస్లిం లు అధిక సంఖ్యలో దర్శించి తమ పెద్దలకు మొక్కులు చెల్లిస్తుకోవటం విచిత్రం హిందూ ముస్లిం లసఖ్యత కు కాణాచి ఈ దేవాలయం. ఇక్కడి ఈ ఆలయం లో “నల్ల రాయి లో చేసినఆరు అడుగుల ఎత్తున్న సాయిబాబా విగ్రహం ఉన్న దేవాలయం ఇక్కడఉండటం చిత్రాతి చిత్రం శ్రీ కృష్ణుని అశ గాసాయిబాబా ను ఇక్కడ బావిస్తారు ఇదిమరో వింత. మన ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లో నల్ల రాతి సాయి బాబా విగ్రహం ఇదొక్కటే నని చెబుతున్నారు. ఇదీ మరీ వింత.

జటాయువు రెక్క విరగ గొట్ట బడ్డ -శ్రీ రామ గిరి

శ్రీ రామ వనవాసం లో రావణుడు సీతా మాతను అపహరించుకొని పోతుంటే జటాయువు అనే పక్షి వాడిని వెంబడించింది ఖడ్గం లో ఇక్కడే రెండో రెక్క నురావణుడు ఖండించాడు . అందుకే దీనికి “రుుట పాక”అనే పేరు. అదే రెక్క పల్లి. రేఖ పల్లి అని మారింది జటాయువు పడిన ప్రాంతమే “చొక్కాన పల్లి “ శ్రీరామునికి ఈ విషయం చెప్పి అది తనువూ చాలించింది ఇక్కడే రాముడు దానికి అంత్య క్రియలు చేసి పిండ ప్రదానం చేశాడు ఈ గుర్తులు ఇప్పటికీ ఉన్నాయి ఇక్కడే శబరికి రాముడు మోక్ష మిచ్చాడు. ఆమె శబరీ నదిగా మారి గోదావరి లో సంగమించింది. పాపి కొండల మధ్య ప్రవహించి సముద్రం లో కలుస్తుంది. శబరీ నది నీరు ఎర్రగా తియ్యగా ఉంటుంది గోదావరి నది నీరు తెల్లగా చప్పగా ఉండటం ఇక్కడ మరో ప్రత్యేకత. ఇక్కడే మాతంగ మహర్షి వారికి శాపం ఇచ్చాడు అందుకే వారి ఇక్కడికి రాలేదు సుగ్రీవుడు కొలువై ఉన్నాడు.ఇక్కడ శ్రీరాముడు సుందర సీతా రామ స్వామి గా శ్రీ రామ గిరి మీద వెలిశాడు రావణ సంహారానికి బయల్దేరే ముందు ఇక్కడ రాముడు దక్షిణాభి ముఖం గా తపస్సు చేశాడు అందుకే “యోగ రాముడు “అనే పేరు

కూడా వచ్చింది శ్రీ రామ నవమి ఉత్సవాలు మనం గా చేస్తారు నాల్గవ రోజు “దొంగల తోపు “ఉత్సవాన్ని నిర్వహించటం మరో విశేషం

కొమ్మలే పిల్ల చెట్లు అయిన -పిల్లల మర్రి

మహా బూబ్ నగర్ జిల్లా లో 700 ఏళ్ళ వయసున్న మర్రి చెట్లు ఉంది వెయ్యి మంది ఒకే సారి దీని కింద. కూర్చునే అవకాశం ఉంది. ఈ మహా వృక్షం కొమ్మలు నాలుగు ఏక రాల విస్తీర్ణం లో వ్యాపించి ఉన్నాయి. కొమ్మలే పిల్ల చెట్లు గా మారి నందువల్ల దీన్ని “పిల్లల మర్రి “అని పిలుస్తారు. ఇక్కడ ఒక కొలను దానిలో బోటు షికారు కూడా ఉన్నాయి

మూడు కొండల వెంకన్న -మన్యం కొండ

మహబూబ్ నగర్ జిల్లాలోమహబూబ్ నగర్ కు ఇరవై కిలో మీటర్ల దూరం లో

ఉన్న మన్యం కొండలో పూర్వం మణులు, పగడాలు తలపై ఉన్న స్వామి ఉండే వట. అందుకే దీనికి “నాగలోకం “అనే వారట. ఈ కొండ పై తపస్సు చేసిన సిద్ధులలో నరసింహ యోగి, రామ యోగి హనుమద్దాసు వంటి సుప్రసిద్ధులున్నారు ఇక్కడున్న మూడు కొండలలో శ్రీ లక్ష్మీ వెంకటేశ్వర స్వామి వెలిసి పూజ లందుకొంటున్నారు మాఘం లో బ్రహ్మోత్సవాలు ప్రత్యేకం. భాద్రపదం లో ఇక్కడ వీర భద్ర స్వామి కి “అగ్ని గుండ ఉత్సవాలు “జరగటం విశేషం.

18 కులాల వారు పూజించే -ఏడు పాయల దుర్గమ్మ

మెదక్ జిల్లాలో మెదక్ పట్టణానికి ఇరవై కిలో మీటర్ల దూరం లో “ఏడు పాయల దుర్గా భావాని” అమ్మ వారి దేవాలయం ఉంది. ఇక్కడి సామాజిక కట్టు బాట్ల ప్రకారం అమ్మ వారిని పద్దెనిమిది కులాల వారు పూజించే వింత ఆచారం ఉంది గౌడులు కల్లు కుండలు తెస్తే, మాదిగలు డప్పులు వాయిస్తే, ముదిరాజ్ లు పసుపు కుంకుమ తెస్తే

ఏర్పల వాళ్ళు ముందు నడిస్తే, బైండ్ల కులస్తులు పటాలు వేసి మిగిలిన కులాల వారితో మిగిలిన పనులు చేయిస్తూ పూజా కార్య క్రమాలను నిర్వహించటం ఇక్కడి ప్రత్యేకత. ఇంక ఏ దేవాలయం లోను ఇన్ని కులాల వారు కలిసి

కట్టుగా అర్పించటం లేదు. పోతురాజులు నృత్యాలు చేస్తారు లక్షలాది భక్త జనం మొక్కులు తీర్చుకొనే జాతర జరుగుతుంది. మూడవ రోజు ప్రత్యేక పూజా, రథోత్సవం జరుగుతాయి. కులాల ప్రతి నిధులు సంప్రదాయ పద్ధతులలో పూజ నిర్వహిస్తారు. జానపద విశ్వాసాలకు ప్రతీక గా జరిగే ఈ జాతర అందమైన ప్రకృతి ఒడిలో జరుగుతుంది కోటిశ్వురుల దగ్గర నుండి అతి బీద వారి వరకు అక్కడికి చేరి ఏ సదుపాయాలూ లేని ఆ చోట నెల మీదే పడుకొని జాతరలో పాల్గొనటం ఆశ్చర్యం. ఈ తంతు అంతా పూర్తి ఆయె సరికి తెల్ల వారి పోతుంది రథాన్ని ఆలయం వైపు కు లాగే రథోత్సవం కన్నుల పండువు గా ఉంటుంది

ముక్కోపి మారుతి -చింతల రేవు

మెదక్ జిల్లాలో గద్వాల పరిధి లో జూరాల ప్రాజెక్ట్ కు దగ్గరలో చింతల రేవు లో వెలసిన ఆంజనేయ స్వామి చింతలు దీర్చే వాడుగా ప్రసిద్ధుడు స్వామి ముక్కోపి గా ఉన్నారని ఇక్కడికి వచ్చిన వ్యాస రాయల వారు గ్రాహించి కోపోప శమనానికి ఒక యంత్రం తయారు చేయించి విగ్రహాన్ని మళ్ళీ ప్రతిష్ఠించారు. ధర్మార్ మండలం వాడు అయిన శేషప్ప గద్వాల నల శోమ నాద్రి సంతానం లో అవమానింప బడి ప్రాణ త్యాగం చేద్దామని చింతల లోపు గా ఉన్న ఈ ప్రాంతానికి వచ్చి ఒక పాము పుట్టలో చెయ్యి పెట్టాడట. అందులో పాముకు బదులు ఒక రాయి చేతికి తగిలింది. ఆ రాత్రి ఆంజనేయ స్వామి కలలో కని పించి తానూ పుట్టలో ఉన్నానని దాన్ని బయట తీసి పూజించమని చెప్పాడు మర్నాడు కృష్ణ లో స్నానం చేసి పుట్టలోని శ్రీ ఆంజనేయ విగ్రహాన్ని త్రవ్వి బయటికి తీసి నిత్య పూజలు నిర్వహించాడు శేషప్పకు రేవుల పల్లి వాసి ఒకడు రోజూ ఆహారం తెచ్చేవాడు ఒక రోజు స్వామి శేష ప్పకు కలలో కని పించి దగ్గరలో ఉన్న “మక్కకల్ “లోని శ్రీ లక్ష్మీ వెంకటేశ్వర స్వామిని సేవించమని అనుజ్ఞ ఇచ్చాడు శేషప్ప అక్కడికి చేరి సేవలు చేస్తూ స్వామి వారి గర్భ గుడి లో తన మహిమ చేత గంగా దేవిని రప్పించాడు. నేటికీ శ్రీనివాసుని విగ్రాహం కాళ్ళ దగ్గర తడి ఆరకుండా ఉండటం కని పించటం విశేషం

తెలంగాణా లోనే అతిపెద్ద ఆంజనేయ స్వామి విగ్రహం - తోనోగండ్ల

మెదక్ జిల్లా రామాయం పేట మండలం లో “తోనో గండ్ల “గ్రామం లో తెలంగాణా లోనే అతి పెద్ద108 అడుగుల ఎత్తున్న శ్రీ ఆంజనేయ స్వామి విగ్రహం ఉండటం వింత విచిత్రమే కాక విశేషం కూడా ఈ భారీ విగ్రహం రహదారికి దూరం గా అటవీ ప్రాంతం లో ప్రశాంత వాతావరణం లో 25లక్షల రూపాయల ఖర్చుతో నిర్మించారు. ఇప్పుడిది గొప్ప పర్యాటక కేంద్రమైంది.

మొగలి పూల తో అర్చింప బడే -కేతకీ సంగమేశ్వరుడు

శివలింగం అంతు చూడగల మని బ్రహ్మ విష్ణువులు పందెం కాశారు. బ్రహ్మానులింగం యొక్క శిఖర దర్శనం, విష్ణువును పాద దర్శనం చేసి రమ్మని శివుడే తగాదా తీర్చటానికి ఆజ్ఞా పించాడు విష్ణువు పాతాళానికి వెళ్లి అక్కడేమీ అంతు కన బడక వెనదిరిగి వచ్చాడు బ్రహ్మ శిఖర దర్శనం చేయటానికి వెళ్లి విఫల మనోరదుడై తిరిగి వస్తుంటే కేతకీ అంటే మొగలి పువ్వు, కామధేనువు తాము బ్రహ్మ విష్ణువులు శిఖర దర్శనం చేసి నట్లు సాక్ష్యం ఇస్తామన్నాయి. వారిద్దరిని బ్రహ్మవిష్ణువు తమ వెంట

తీసుకొని శివుడి దగ్గర వాటితో అబద్ధపు సాక్ష్యం చెప్పించారు. . పరమేశ్వరుడు గ్రహించి కోపించి వారిద్దరిని శపించాడు కేతకీ పుష్పం శివ పూజకు పనికి రాదనీ ఆవు ముఖం అబద్ధం సాక్ష్యం చెప్పింది కనుక దాని ముఖానికి పూజార్హత లేదని శాపం ఇచ్చాడు ప్రాధేయ పడితే గోవు పుష్పభాగం పూజార్హమని కేతకీ పుష్పం మాత్రం” కేతకీ శివలింగానికి” మాత్రమే పూజకు పనికి వస్తుందని శాప నివారణ తెలిపాడు. కనుక మొగలి పువ్వు శివ పూజకు

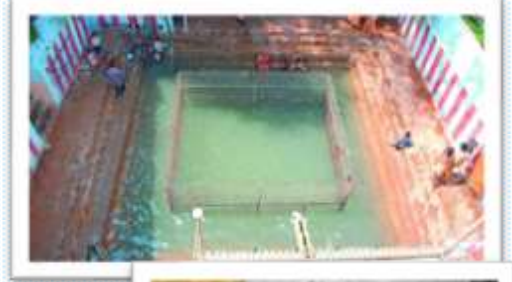

పనికి రాని పువ్వు అయింది కాని ఇక్కడ సంగమేశ్వరం లోని కేతకీ సంగమేశ్వర స్వామికి కేతకీ పుష్పాలతోనే అర్చన ఉండటం విశేషం అందుకే స్వామికి “కేతకీ సంగమేశ్వర స్వామి” అని పేరొచ్చింది మొగలి పూలతో శివుడిని అర్చించే చోటు ఇదొక్కటే అదీ విచిత్రం ఇక్కడి విపరీతం గా మొగలి వనాలుండి స్వామి సేవలో తరిస్తున్నాయి. మహా శివ రాత్రికి, కార్తీక మాసం లో విశేష అర్చనలు, అభిషేకాలు ఉంటాయి బ్రహ్మోత్సవాలు నిర్వహిస్తారు.

ఇక్కడే శౌనకాది మహర్షులు యజ్ఞ యాగాదులు చేసినట్లు పురాణ కథనం. ఇక్కడ ఒక నీటి గుండం ఉంది . దీనిని ”అమృత గుండం ”అంటారు. కాశీ నుంచి ఒక “ఝర” అంటే నీటి పాయ ఇందులో కలుస్తుంది. అందుకే దీనికి “ఝారా సంగం “అనే పేరు కూడా ఉంది. ఈ గుండం లో ని నీటిని అంతటినీ తోడితే రెప్ప పాటు కాలం లో మళ్ళీ నిండి పోవటం చిత్రమైన విషయమే కాదు వింత కూడా. కేతకీ సంగమేశ్వరాలయం మెదక్ జిల్లా జహీరా బాద్ కు 15 కిలో మీటర్ల దూరం లో హైదరాబాద్ రహదారి లో ఉంది

త్రి మూర్తులు కలిసి ఉన్న విగ్రహమున్న చోటు -జరాసంగం

మెదక్ జిల్లా లో మెదక్ పట్టణానికి సుమారు పాతిక కిలో మీటర్ల దూరం లో ఒక ఆలయం లో బ్రహ్మ విష్ణువు మహేశ్వరుడు కంటే త్రిమూర్తులు కలిసి ఉన్న విగ్రహం ఉండటం భళారే విచిత్రం. దీనికి జరా సంగమేశ్వరాలయం అంటారు

యోగ లింగం ఉన్న -సిద్ధ క్షేత్రం

మెదక్ జిల్లా కొండపాక మండలం లో దుద్దేడ గ్రామం లో వీరభద్ర స్వామి లింగ రూపం లో కోలువై ఉండటం ప్రత్యేకత. దీనికి సిద్ధ క్షేత్రం అని పేరు. ఆలయ ప్రాంగణం లో ఉన్న మరొక శివ లింగం పైననుండి బాణాన్ని (పాన వట్టం పైన ఉండే లింగాకారం)విడిగా తీసే వీలుండటం ఇక్కడ వింత. అలా లింగాన్ని బయటికి తీసి నప్పుడు పాన వట్టంలో నీటి జల కని పించటం విచిత్రం. అందుకే స్వామిని “అక్షయ జలదీశుడు” అంటారు. ఆలయం ముందు 300 అడుగుల వెడల్పున్న కోనేరుంది. ఆ కోనేటికి పడమర, ఉత్తర, దక్షిణ దిశలలో మూడు సొరంగ మార్గాలున్నాయి. పశ్చిమ దిశా సొరంగం స్వామి గర్భ గుడి వరకు ఉంటుందని, ఉత్తర సొరంగాన్ని కాశీ మార్గమని ఇది వేముల వాడ శ్రీ రాజ రాజేశ్వర ఆలయం వరకు ఉందని, దక్షిణ సొరంగం కొమురవెల్లి దేవాలయానికి వెళ్ళ వచ్చునని స్థానికు విశ్వాసం

మత సామరస్యం లో వెలిగే వేములవాడ

కరీంనగరం జిల్లా వేముల వాడ లో శ్రీరాజా రాజేశ్వర స్వామి ఆలయం ఉంది. ఇది ఒకప్పటి రాజదాని. జైన, బౌద్ధాలు విలసిల్లిన ప్రదేశం. ఒక ముస్లిం ముల్లా గారి స్మారక చిహ్నం ఈ ఆలయం లో ఉండటం ఇక్కడ ప్రత్యేకత.

రాజా రాజేశ్వర లింగం “నీల మాణిక్య లింగం. “పాన వట్టం కింద బ్రహ్మ, మధ్య విష్ణువు, పైన శివుడు ఉంటారు. అమ్మ వారు శ్రీరాజ రాజేశ్వరి దేవి. ఆమె వాహనం వ్యాఘ్రం కాదు “వరాహం “.ఇది ఇక్కడ విశేషం. వెయ్యి బంగారు నాణాలలో శివుడికి అభి షేకం చేయటం ఇక్కడ మరో విచిత్ర విషయం. అంటే కాదు అన్నం లో కూడా స్వామికి అభిషేకం నిర్వహించటం మరో వింత. కోడె గిత్తలను స్వామికి సమర్పించటం మరో వింత. అవి రాత్రి పూట

ఆలయం, లో నిద్రిస్తాయి. దీన్నే “కోడె కట్టటం “అంటారు. ఆలయం లో బౌద్ధ, జైన విగ్రహాలు కూడా ఉండటం అబ్బుర పరుస్తుంది. దీనికి దక్షిణ కాశి అని పేరుంది. నన్నయ గారి భారత రచనకు రాజ రాజ నరేంద్రుడు ప్రేరణ గా నిలిస్తే, వేముల వాడ రాజ “అరి కేసరి “10 వ శతాబ్ది లోనే తన ఆస్థాన కవి “పంప “కవి ని ప్రేరేపించి కన్నడ భారతాన్ని

రాయించి కృతినీ అంకితం గా పొందటం విశేషం. పంపకవి జైనుడు. అతని సోదరుడు జన వల్లభుడు ఇక్కడి వాడే. ఇతడు తెలుగు లో “కంద పద్యాలు “రాసిన మొదటి కవి గా ప్రసిద్ధి చెందాడు. “లేగల వాడ “,వెంబుల వాడ అయి చివరికి వేముల వాడ అయిందని చెబుతారు.

చెట్టి గుడి –రాంపూర్

హైదరాబాద్ నాందేడ్ రహదారిలో శంకరం పేట, అల్లా దుర్గం గ్రామాల మధ్య రాంపూర్ లో మర్రి చెట్టి పెద్దమ్మ తల్లి దేవాలయం. మర్రి మాను ఊ డలే ఆలయ ద్వారాలు.

లోపల రాతి నిర్మాణం కని పిస్తుంది. గర్భ గుడిలో అమ్మ వారి ముందు ఒక పెద్ద పుట్ట 40 ఏళ్ళుగా ఉంది అమ్మవారికి కోరికలు చెప్పుకోని ముడుపులు కట్టుకొంటారు అవి అమ్మ తీరుస్తుంది. విజయ దశమి నాడు జరిగే శమీ పూజకు వేలాది మంది హాజరై చెట్టు మా లక్ష్మీని సందర్శించుకొంటారు. మర్రి ఊడలు ముందు భాగం లో రెండు వైపులా భూమి లోకి పాతుకు పోయాయి ఇవే ఆలయ ద్వారాలుగా ఉండి ప్రవేశం కల్పిస్తున్నటం విశేషం రాంపూర్ గ్రామ వాసులు మాత్రమే పూజారులు గా ఉంటారు ఇక్కడున్న 18 కుటుంబాల వారు ఏటా ఒక్కొక్క కుటుంబం వారు అమ్మ వారి పూజలను ఒంతుల వారిగా నిర్వహిస్తారు

రోగాలు కుదిర్చే యాదగిరి నరసింహ స్వామి

ఎక్కడా ఏ డాక్టర్ కూ లొంగని దీర్ఘ రోగాలున్న వారి పాలిటి వైద్యుడే నారాయణుడు హరి అయిన యాదగిరి శ్రీలక్ష్మీ నరసింహ స్వామి ఇక్కడ స్వామిని దర్శిస్తే కుదరని రోగం ఉండదని భక్తుల ప్రగాఢ విశ్వాసం. స్వామి కలలో కని పించి శాస్త్ర చికిత్స కూడా చేసి రోగాలను నయం చేస్తాడని నమ్మకం ఇదో వింత విచిత్రవిశేషం. కొండపై నృసింహ పుష్కరిణి ని యాదవ మహర్షి త్రవ్వడని స్కాంద పురాణకథనం. స్వామి యాదగిరి కొండపై గుహలో ఉండటం విశేషం దాదాపు అన్ని నరసింహాలయాలలో విగ్రహాలు గుహలోనే ఉంటాయి సింహం ఉండేది గుహ లో కాబట్టి అలా ఉంటాయేమో నని పిస్తుంది ఋష్య శ్రుంగ మహర్షి కుమారుడే యాదవ మహర్షి. ఆయనకు విష్ణువు ప్రత్యక్షం కాగా తనకు మూడు అంశాలలో దర్శనం అనుగ్రహించమని వేడుకోన్నా డట. అప్పుడు స్వామి గండ భేరుండ నరసింహ స్వామి, జ్వాలా నరసింహ స్వామి, యోగానంద నరసింహ స్వామి రూపాలు ధరించి కని పించాడు యాదవ మహర్షికి ఎప్పుడూ తన కాళ్ళ ఎదుటి ఉండి పొమ్మని మహర్షి కోరగా ఇక్కడే ఉండి పోయాడు

ఇక్కడి ఆంజనేయ స్వామి పంచ ముఖాలున్నాయి. అందులో ఒకటి సింహ రూపం. ఆంజనేయ స్వామి గుడి ఉన్న బండ మీద గండ భేరుండ నరసింహ మూర్తి, గర్భ గుడి లో జ్వాలా నరసింహ, యోగానంద నరసింహ మూర్తులు ఉండటం విశేషం

కంకణంకట్టుకొంటే కళ్యాణం చేయించే పాలెం నరసింహుడు

నల్లగొండ జిల్లా పాలెం గ్రామంలో 13 వ శతాబ్ది కి చెందినశ్రీ లక్ష్మీ నృసింహ స్వామి ఆలయం లో కళ్యాణం కంకణం కట్టుకున్న వారికి స్వామి అనుగ్రహం లో అతి త్వరలో వివాహం అవుతుంది. ఇది విచిత్రం. విజయం కంకణం ధరిస్తే కోరిన కోర్కెలు వంటనే తీరుతాయి సాల గ్రామ శిల పై వామాస్కిత శ్రీ లక్ష్మీ నారసింహ స్వామి గరుడ పీఠం పై వేంచేసి ఉన్న భాగమంతా ఒకే రాతి శిల అని తెలిస్తే సంభ్రమాశ్చర్యాలు కలుగుతాయి

పెరిగే శ్వేత లింగం -మేల్ల చెరువు

నల్లగొండ జిల్లా హుజూర్ నగరానికి పది కిలో మీటర్ల దూరం లో మేల్లచెరువు గ్రామంలో కాకతీయులు నిర్మించిన స్వయంభు శంభు లింగేశ్వరాలయం ఉంది. ఇక్కడి శివలింగం తెల్లగా సుమారు రెండు మీటర్ల ఎత్తు ఉండటం వింత. దీని వ్యాసం సుమారు 0.33 మీటర్లు. లింగం క్రమంగా పెరుగుతోందని అందరి విశ్వాసం ఇదీ వింత.

కోటొక్క లింగాల కొలను పాక

నల్లగొండ జిల్లాలో కొలను పాక లో సోమేశ్వర స్వామి స్వయంభు గా వెలిశాడు. చాళుక్య, కాకతీయ రాజులు స్వామికి ఆలయ నిర్మాణం చేశారు. శివ లింగం పై వెయ్యి శివ లింగాలు చెక్క బడి ఉండటం వల్ల ఈ లింగాన్ని కోటొక్క లింగం గా భావిస్తారు. గొప్ప శైవ క్షేత్రం. ఇక్కడి నుంచే శైవ జగద్గురువు శ్రీ రేణుకా చార్యుల వారు వీర శైవాన్ని అన్ని చోట్లకు వ్యాప్తి చేశారని పురాణ కథనం.

పరశు రాముడు స్తాపించిన చివరి లింగం -చెరువు గట్టు

నల్లగొండ జిల్లా నార్కట్ పల్లి మండలం లో చెరువు గట్టు గ్రామం లో పార్వతీ జడల శ్రీ రామ లింగేశ్వరాలయం ఉంది. త్రేతాయుగం లో పరశురాముడు 21 సార్లు భూ ప్రదక్షిణం చేసి ఈ క్షేత్రం లో “విశ్వజితీ” “యాగం చేసి తాను సంపాదించిన భూమిని అంతటిని కశ్యప ప్రజాపతికి దానం గా సమర్పించాడు. శమంత పంచక తీర్థం లో తాను క్షత్రియ వంశాలను అన్నిటిని చంపినరక్తం లో తన

తండ్రి జమదగ్ని మహర్షికి పితృ తర్పణం చేశాడు క్షత్రియ సంహార పాపం షోగొట్టుకోవటానికి 108 క్షేత్రాలలో శివలింగాలను ప్రతిస్థించాడు. చివరి లింగమైన 108 వ శివ లింగాన్ని ఈ క్షేత్రం లో ప్రతిస్థించాడు. శివునికి ఎన్నో లక్షల ఏళ్ళు తపస్సు చేసినా దర్శనం లభించ లేదు. కోపం లో తన గండ్ర గొడ్డలిలో శివలింగం పై కోట్లాడు అప్పుడు శివుడు ప్రత్యక్షమై ఈ క్షేత్రం పరశురామ క్షేత్రం గా వర్ణిల్లు తుందని ప్రసిద్ధి శైవ క్షేత్రం గా విరాజిల్లుతుందని తాను కలియుగాంతం వరకు ఇక్కడే కొలువై ఉంటానని అభయమిచ్చాడు శ్రీపార్వతీ అమ్మవారు గట్టు కింద ఉంటుంది గట్టు మీద మూడు శివలింగాలు గోగర్భ కొలను భద్రకాళి వీర భద్ర స్వాములు ఉంటారు

చాయా సోమేశ్వరాలయం –పానగల్లు

నల్లగొండ జిల్లా పానగల్లు లో శిల్పుల ఇంజనీరింగ్ ప్రతిభకు చిహ్నం గా శ్రీ చాయా సోమేశ్వరాలయం ఉంది గర్భ గుడి లోని శివలింగం మీద ఇరవై నాలుగు గంటలూ పగలు రాత్రి భేదం లేకుండా స్తంభాల నీడ పడటం అద్భుతం పరమాద్భుతం అయిన వింత. ఎలా పడుతుందో తెలుసుకోవటానికి ప్రయత్నించిన వారికేవ్వరికీ ఇంతవరకు అంతు దొరకని మిస్టరీ, హిస్టరీ కూడా. త్రికూట ఆలయం గా పేరున్న దీనిలో మూడుగుహాల్నటం విచిత్రం. తూర్పు ముఖం గా ఉన్న గర్భాలయం వెన్నెల కాంతి లో కనబడుతుంది. ఉత్తర భాగపు గర్భ గుడిలో ఒక మనిషి నీడ ఏడు గురి నీడల్లా కానీ పించటం విశేషం. అనుక్షణం నీడ శివ లింగం పై పడటం వల్ల చాయా సోమేశ్వరాలయం గా ప్రసిద్ధి చెందింది

పచ్చల సోమేశ్వరాలయం –పానగల్లు

నల్లగొండ జిల్లా చాయా సోమేశ్వరాలయానికి దగ్గరలోనే పచ్చల సోమేశ్వరాలయం ఉండటం వింత. ఈ రెండు దేవాలయాలను కాకతి రాజులే నిర్మించారు

ఆలయ గోడలపై రామాయణ మ హా భారత గాథలు చిత్రించారు పచ్చలతో ఉన్న శివలింగం కనుక ఆపేరోచ్చింది

ధ్వజ స్తంభం పై శిల్పాలు -దోమ కొండ

నిజామాజిల్లా కామా రెడ్డి కి పది కిలో మీటర్ల దూరం లో దోమ కొండ లో ఆసఫ్ జాహి ల కోట ఉంది కోట మధ్యలో రాజ భవనాలలో బాటు శివాలయం కూడా ఉండటం వింత. ఆలయం కాకతీయ శిలా వైభవానికి తార్కణ గా ఉంటుంది. ఆలయం ముందున్న ఎత్తైన రాతి ధ్వజ స్తంభాలపై శిల్పాలు వై భవం గా ఉంటాయి ధ్వజ స్తంభాల పై శిల్పాలు చెక్కి ఉండటం అరుదైన విషయం. పీఠంనుండి పై భాగం వరకు అద్భుత శిల్ప సంపద ఆశ్చర్యాన్ని, ఆనందాన్ని కల్గిస్తుంది. వీటిపై ఏనుగులు, గుర్రాల వంటి జంతువులకాక నెమళ్ళువంటి పక్షులు, నాట్య గత్తెల భంగిమలు, సంగీత కారుల శిల్పాలు ఉండటం మరీ విశేషం.

పాన వట్టం లోపల ఉన్న శివ లింగం -బిక్కనూర్

నిజామాబాద్ జిల్లా కామా రెడ్డికి పది కిలో మీటర్ల దూరం లో బిక్కనూర్ లో సిద్ధ రామేశ్వర క్షేత్రం ప్రసిద్ధ మైనది. ఈ లింగానికి ఒక విశేషం ఉంది. విశాల మైన పాన వట్టంలోపల కిందికి లింగం ఉండటం విశేషం వింత.. ఆలయం ముందున్న బావి నీరు పవిత్ర జలం అని అందరు భావిస్తారు. ఈ నీటిని మీద చల్లుకొన్నా, స్నానం చేసినా ఆరోగ్యమే కాదు ఆయుస్సు వృద్ధి శుచి కలిగి మోక్ష దాయకం అనే విశ్వాసం ఉంది.

పేడతో కొట్టించుకొనే కాల భైరవుడు -కామా రెడ్డి

నిజామా బాద్ జిల్లా కామా రెడ్డికి అతి దగ్గరలో కాల భైరవ దేవాలయం ఉంది. పద హారవ శతాబ్దికి చెందిన ఈ ఆలయం సుప్రసిద్ధ కాలభైరవాలయం. శునక వాహనుడైన కాల భైరవ స్వామి ఎనిమిది అడుగుల ఎత్తున్న భారీ విగ్రహం. పశ్చిమాభిముఖ ఆలయం. ఒకప్పుడు ఇక్కడ ఎనిమిది దిక్కుల్లోను కాల భైరవ దేవాలయాలున్నేవి కాల గర్భం లో ఏడు కలిసి పోగా ఇదొక్కటే మిగిలింది. ఒకప్పుడు ఇక్కడ అనా వృష్టి ఏర్పడింది. అప్పుడు స్వామి వారి విగ్రహాన్ని భక్తులు” పేడ “తో కోట్టారట. కొట్టిన పేడకరిగి పోయే వరకు వర్షం

కురిసేదట. అదీ ఇక్కడి గొప్పదనం.అనారోగ్యం లో ఉన్న వారు ఇక్కడికి వచ్చి వారం రోజులు ఆలయ ఆవరణ లో ఉన్న బావి నీటిలో స్నానం చేసి స్వామిని పూజస్తే ఆరోగ్యం వస్తుందని నమ్మిక

కీసర గుట్ట గా మారిన కేసరి గిరి

రంగారెడ్డి జిల్లా కీసర గుట్ట క్షేత్రం లో శ్రీ భవానీ రామ లింగేశ్వర స్వామి మహిమాన్వితుడు. రామేశ్వరం లో ప్రతిష్ఠిస్తానానికీ. హనుమంతుడు రామాజ్ఞతో కైలాసం నుండి నూటొక్క లింగాలను తెచ్చాడు . అప్పటికే సైకత లింగాన్ని ముహూర్త సమయానికి రాముడు ప్రతిష్ఠించాడు. కోపం వచ్చి లోకలో వాటిని విసిరేశాడు అవి ఈ ప్రాంతపు పర్వతం చుట్టో పది షోయాయి. శ్రీరాముడు హనుమ ను శాంతింప జేసి ఈ ప్రదేశమంతా అతని పేరు మీద “కేసరి గిరి “అని పిలువ బడుతుందని చెప్పాడు. అదే కాల క్రమం లో కీసర గుట్ట అయింది

వీసాలిప్పించే బాలాజీ –చిలుకూరు

హైదరాబాద్ దగ్గరున్న చిలుకూరు లో శ్రీ వెంకటేశ్వర స్వామి కోరిన కోర్కెలను తీరుస్తాడు కోరిక కోరి పదకొండు, తీరిన తర్వాతా నూట ఎనిమిది ప్రదక్షిణాలు చేసి బాలాజీ ని దర్శించటం ఇక్కడ రివాజు. ముఖ్యం గా అమెరికా వీసా కోసం ప్రయత్నించేవారు ఇక్కడికొచ్చి స్వామిని దర్శించి సఫల మనోరథులౌతారు.ఇక్కడి బాలాజీ ని అందుకే “వీసా బాలాజీ” అంటారు. ఆలయం లో దేనికి రుసుము ఉండదు. అదీ ఇక్కడి ప్రత్యేకత విశేషం విచిత్రం కూడా. చాలా ప్రాచీన ఆలయం

అనంత పద్మనాభుడు –అనంత గిరి

రంగారెడ్డి జిల్లా వికారాబాద్ కు దగ్గరలో ఉన్న అనంత గిరి కొండలపై శ్రీ అనంత పద్మనాభ స్వామి ఆలయం 1300 ఏళ్ళ నాటిది. ముచుకుంద మహర్షి ఇక్కడి గుహలో విశ్రాంతి తీసుకొంటుంటే శ్రీ కృష్ణుని మాయోపాయానికి కాలయవనుడు గుహలో ప్రవేశించి మహర్షికి నిద్రా భంగం చేస్తే ఆయన కంటి

మంటకు ఆహుతి అయి నాడు రాక్షసుడు. అందుకే “ముచుకుంద వరదుడు “అని శ్రీ కృష్ణునికి పేరు. మహర్షి శ్రీ కృష్ణుని పాదాలను కడిగిన జలమే “ముచుకుంద “నది గా అంటే మూసీ నదిగా మారింది మార్కండేయ మహర్షి కోరికపై విష్ణువు ఇక్కడ సాల గ్రామ అనంత పద్మ నాభ స్వామిగా వెలిశాడు.ఆలయం ప్రక్కనే “భావ నాశిని “అని

పిలువా బడే భాగీరథ గుండం ఉంది గుండా స్నానం పాప సంహారమే కాకుండా ఆయురారోగ్య ప్రదానం కూడా .దేవాలయం దగ్గరే మార్కండేయ తపోవనం ఉంది .

దామ గుండాన్ని దర్శిస్తే యమ గండం ఉండదు

రంగా రెడ్డి జిల్లా పూడూరు కు దగ్గరలో దట్టమైన అటవీ ప్రాంతం లో దామ గుండం దేవాలయం ఉంది ఇక్కడ జాతర విశేషం గా జరుగుతుంది. అందుకే దామ గుండాన్ని దర్శిస్తే యమ గండం ఉండదని భక్తుల అచంచల విశ్వాసం

ఆది శేషుడు పడగ పట్టి శ్రీ రాముడు-బంటుమిల్లి

రంగా రెడ్డి జిల్లా బంటుమిల్లి లో శ్రీ రామ దేవాలయం లో ఆది శేషుడు శ్రీ రామునికి పడగ పట్టటం వింత గా ఉంటుంది. ఏ ఇతర రామాలయం లోను కనీ పించని విచిత్రం ఇది. విగ్రహం నుంచి నిరంతరం నీరు స్రవిస్తూన్నటం విశేషం. గుడికి దగ్గర లో గాడి దోనెల లో కూడా నీరు ఎప్పుడూ ఇంకిపోదు ఇది మరీ విచిత్రం

అశ్వినీ దేవతలుగా భావింప బడే సప్త వృక్షాలు -ఎన్కతల

రంగారెడ్డి జిల్లా ఎన్కతల గ్రామంలో అరుదైన శసీశ్వరాలయం ఉంది . శంకర భారతీ మహా రాజ్ అనే నాందేడ్ వాసి ఇక్కడికి వచ్చి ఈ ఆలయాన్ని నిర్మించారు. శనైశ్వర విగ్రహాన్ని ప్రతిష్ఠించి ఆయన ఏడు దేవాలయాలను నిర్మించి, ఏడు వృక్షాలను నాటించారు ఈ సప్త వృక్షాలనే అశ్వినీ దేవతలు గా భావిస్తారు మానషిక రోగులు సప్త దేవాలయాలను, సప్త వృక్షాలను 41 రోజులు ప్రదక్షిణాలు చేస్తే మానసి క ప్రశాంతత పొందుతారని విశ్వాసం. అమావాస్య రోజున శనీశ్వరునికి తైలాభిషేకం నిర్వహిస్తారు

బదాసీ జైన మందిరం స్తానం లో పద్మాక్షి ఆలయం

వరంగల్ జిల్లా హన్మ కొండ వై ఇప్పుడు పద్మాక్షి దేవి ఆలయం ఉంది. కాని ఒకప్పుడు ఇక్కడ “బదాసీ “అనే జైన మందిరం ఉండేది.కాకతీ రాజుల కాలం లో అమ్మ వారి మందిరం నిర్మించటం విశేషం. గుడి

ఆవరణలో ఇప్పటికీ జైన తీర్థంకరుల విగ్రహాలున్నటం ఒక విశేషం. ఈ ఆలయం క్రీ.శ. 1117 లో నిర్మించ బడింది ఈ ఆలయం లో ఉన్న “గరుడ “రూపాన్నే ప్రతాప రుద్రా మహా రాజు ధ్వజ పతాకం గా ఉపయోగించుకోన్నాడట ఇదో విశేషం. అంతేకాదు జైన తీర్థంకరులు రులు శాంతి నాద తమ లాంచానానికి కూడా వాడుకోన్నారట. ఇది మరో గొప్ప విశేషం. కొండను తొలిచి పద్మాక్షి ఆలయాన్ని నిర్మించటం విచిత్రం కూడా.

ఒకప్పుడు బంగారు కాంతులు వెదజల్లిన శివలింగం

హనువరంగల్ జిల్లా హనుమకొండలో శ్రీ శంభు లింగేశ్వర ఆలయం ను 1162కాకతి రెండవ ప్రౌల రాజు కట్టించాడు. ఈ రాజు కాలం లో ఒక సారి రైతులు దాన్యంబస్తాలను తీసుకొని బండ్ల మీద వెడుతుంటే బండి చక్రం భూమిలో దిగ బడిందట ఏంతో కష్టపడితే కాని అది బయటికి రాలేదు. బయటికి వచ్చిన చక్రం బంగారు కాంతి తో ధగ ధగా మెరిసి అందర్నీ ఆశ్చర్య పరచింది. కా రణం ఎవరికి తెలియ లేదు ఈవార్త క్రమంగా రాజుకు చేరి, వచ్చాడు. అప్పుడు బంగారు కాంతులనే శివలింగం కని పించింది. ఆ లింగాన్ని తన రాజధాని హనుమ కొండలో ప్రతిస్థానాలనుకొని తీయించే ప్రయత్నం చేశాడు. కాని వీలు కాలేదు. దీనికి కారణం ఏమిటని

గురువు శ్రీ రామారణ్యుల వారిని ప్రౌలయ రాజు అడిగాడు. ఆయన ధ్యానం చేసి అసలు విషయం మనసు ద్వారా గ్రహించి అది మహా మహిమాన్విత మైన శివ లింగం అని దాన్ని తాకిన ఇనుము ను కూడా బంగారం లా మార్చే శక్తి ఉన్నదని వెకలించే ప్రయత్నం చేయవద్దని, ఇక్కడే ఒక ఆలయాన్ని నిర్మించమని చెప్పారు. అంతేకాక ఆలయం చుట్టూ పన్నెండు కిలోమీటర్ల (ఆమడ)మేరలో ఏడు కోటలు నిర్మించమని ఆదేశించారు. రాజు అలాగే చేశాడు అదే ఒరుగల్లు కోట అయింది. కోటలు మొదలైన వన్నీ శిథిలమైనా ఈస్వయంభు లింగేశ్వరాలయం మాత్రం సజీవం గా ఆ కథకు తార్కాణ గా మిగిలింది. గర్భాలయం లో మహిషాసుర మార్దనీ సమేత స్వయంభు శంభు లింగేశ్వర స్వామి భక్తులకు ఏడుగడ గా ఉన్నారు.

119-ఉపాలయాలు 24 ఉన్న గణ పురం

వరంగల్ లో “గణ పురం కోట గుళ్ళు” అని ప్రసిద్ధ మైన దేవాలయాలున్నాయి. ఇదీ కాకతీ రాజులు కట్టినదే. ఇప్పటికీ ఆకర్షణ గా నిలిచి ఉండటం ఆశ్చర్యం. ఈ గుళ్ళకు ఇరవై నాలుగు ఉపాలయాలు

ఉండటం విచిత్రం. ఇలా ఇన్ని ఉపాలయాలు ఎక్కడా లేక పోవటం చిత్రాతి చిత్రం. ఇక్కడి త్రవ్వకాలలో మహా విష్ణువు, నర్తకి, ద్వారపాలకుల విగ్రహాలు బయట పడి ఆకర్షణ గా నిలుస్తున్నాయి.

పశ్చిమ దిశలో శ్రీ వీరభద్ర స్వామి

వరంగల్ కు అరవై కిలో మీటర్ల దూరం లో మహాబూబా బాద్-మర్రిపెడ మార్గం లో ఒకప్పుడు” కురవి “అనే మహా నగరం ఉండేది. 850 లో గణగ విజయా దిత్తుడు అనే తూర్పు చాళుక్య రాజు వేంగి(ఏలూరు) ని రాజధానిగా చేసుకొని పాలించాడు వీరి సామంత రాజు” కొరివి నగరాన్ని” రాజధానిగా చేసుకొని పాలిస్తూ శ్రీ వీర భాద్రాలయాన్ని నిర్మించాడు. తరువాత ఇది కాకతీ రాజు రెండవ బేత రాజు స్వాధీనమైనది. ఈ ఆలయానికి దగ్గరలో పెద్ద తటాకాన్ని ఏర్పాటు చేశాడు. ఆలయం లో24స్తంభాల మహా మండపం ఉంది. ఇందులో శిల్పకళ కళ్యాకు కట్టినట్లు మానసిక ఆప్లోదాన్నిస్తుంది. మూల విరాట్టు పశ్చిమ ముఖం గా ఉండటం ప్రత్యేకత. అమ్మ వారు భద్రేశ్వరి(భద్ర కాళి) దేవి . స్వామికి పది చేతులుంటాయి. మూడు నేత్రాలుంటాయి. రౌద్ర పరాక్రమంగా దర్శన మిస్తాడు. కుడి చేయి ఒక హస్తం లో కత్తి, రెండవ దానిలో త్రిశూలం, మూడవ చేతిలో విల్లనాల్గవ దాని చేత భాణం అయిదవ చేతిలో ముద్గరం అనే ఆయుధం కలిగిచిత్రాచిచిత్రం గా భక్తుల పాలిటి కల్ప ద్రుమం గా ఉంటాడు. స్వామి నోటికి రెండు వైపులా రెండు కోరలు ఉండటం మహా విశేషం. స్వామి కుడివైపున్న వినాయకుడు నాల్గు చేతులు కలిగి వింత గోలుపుతాడు. స్వామి ఎడమ వైపు రెండు గణ ప్రతిమలు,గర్భాలయ ముఖ ద్వారం దగ్గర రెండు పూర్ణ కుంభాలు చెక్కబడి అమితం గా ఆకర్షిస్తాయి. ముఖ ద్వారానికి ఇరువైపులా ద్వారపాలక విగ్రహాలున్నాయి. ఈ విగ్రహాలకు పుష్పాలంకరణ ఉండటం మరి చోద్యం. స్వామికి ఎదురుగా నాలుగు స్తంభాల మండపం లో “నందీశ్వర త్రయం “ఉండి అద్భుతాలను ఆవిష్కరిస్తాయి ఇక్కడ తలంబ్రాల మండపం ప్రత్యేకం గా ఉంది. దీనికి “వియ స్తంభం “నిల బెట్ట బడిఉంటుంది. ఉత్తర, దక్షిణాలలో రెండు మహా లింగాలు పాన వట్టం లో నిర్మించ బడి ఉంటాయి. ఇన్ని విశేషాలు, వింతలూ ఉన్న ఆలయమే చరిత్ర ప్రసిద్ధి కెక్కిన కురవి శ్రీ వీర భద్ర స్వామి దేవాలయం.

ఓంకార నాదం వినిపించే సోమేశ్వర లక్ష్మీ నృసింహేశ్వరాలయం

వరంగల్లు జిల్లా పాలకుర్తి లో అంటే స్టేషన్ మనాపూర్ కు 23కిలో మీటర్ల దూరం లో పర్వతాగ్రం మీద స్వయంభు సోమేశ్వరగుహాలయం లయం, శ్రీ లక్ష్మీ నరసిం హేశ్వర గుహాలయం ప్రక్క ప్రక్కనే ఉండటం విశేషం. ఈ క్షేత్రాన్ని “క్షీరాద్రి” అంటారు. “క్షీరాద్రి శిఖరం దృష్ట్యా పునర్జన్మ నవిద్యతే “అని ఇక్కడి నానుడి. పూర్వం ఇది తపో భూమి. అర్ధ రాత్రి ఆలయ గుహల నుండి “ఓంకార నాదం” విని పించి తన్మయుల్ని చేయటం మరో విచిత్రం. ఇక్కడి సోమేశ్వరుడిని అర్చిస్తే లక్ష రెట్ల అధిక ఫలితం వస్తుందని అచంచల విశ్వాసం. శివకేశవులకు బేదం లేదని తెలియ జెప్పే క్షేత్రం ఇది. నరసింహ స్వామి గుహ నుండి ఉద్భవించే నీటి పాయ కొండమీది కోనేటి నుంచి అంతర్వాహిని గా ప్రవహించి ఈ గ్రామం లోని చెరువు ను చేరి “పాలేరు “మారి చివరికి గోదావరి నదిలో సంగమిస్తుంది. పాలేరు పుట్టిన చోటు కనుక “పాలకుర్తి” అయింది. శివ కవులలో ముఖ్యుడైన పాలకుర్తి సోమనాధుడు ఇక్కడి వాడే. శ్రావణ మాసం లో అయిదు రోజులు సోమేశ్వర స్వామికి లక్ష బిల్వార్చన, అమ్మ వారికి లక్ష కుంకుమార్చన, నరసింహ స్వామికి లక్ష తులసి దళ పూజా, లోకకల్యాణం కోసం “రుద్ర స్వాహా కార పూర్వక శత్ర చండి యాగం “జరుగుతాయి.

పుట్టమట్టి త తయారైన మల్లికార్జున స్వామి

వరంగల్ జిల్లా చేర్యాల మండలం కొమరవెళ్లి లో” ఇంద్రకీలాద్రి “పర్వతం వై పదకొండవ శతాబ్దిలో వెలసిన శ్రీ మల్లికార్జున స్వామి కొలువై ఉన్నాడు. అయిదు వందల ఏళ్ళ క్రితం పుట్టమట్టి లో తయారు కాబడిన శ్రీ స్వామి వారి విగ్రహం నేటికీ చెక్కు చెదరకుండా నిలిచి ఉండటం వింత. .స్వామి విగ్రహ నాబిలో” పుట్టు లింగం “ఉండటం మరో విశేషం. స్వామి యాదవుల ఆడబిడ్డ “గొల్ల కేతమ్మ “ను, లింగ బలిజేల అమ్మాయి “బలిజ మేడమ్మ “ను ఇద్దర్ని వివాహా మాడి నట్లు దేవ స్థాన కధనం. ఇదో విచిత్రం. స్వామికి ఇరువైపులా విరిద్ధరి విగ్రహాలు ఉన్నాయి. వీర శైవ ఆగమోక్తం గా లింగ బలిజలు అర్చన చేస్తే, యాదవ ఒగ్గు పూజారులు వివిధ రంగుల వస్త్రాలు సమర్పిస్తారు కల్యాణం రోజున ఈ రెండు కులాల వారు ఎవరికి వారే. నివేదన సమర్పించటం తర తరాల రివాజు. భక్తులు మట్టి పాత్రలలో అక్కడే అప్పటికప్పుడు నైవేద్యం వండి స్వామి వారికి

నివేదనం చేసి ఆ పాత్రలను పవిత్రం గా ఇళ్ళకు తీసుకొని వెళ్ళటం చిత్రాతి చిత్రమైన విషయం. ఈ పాత్రల్లోనే ఇంట్లోని పాడి పశువుల పాలు పిండుకొంటారు. దీన్నే వారు “క్షీరాబ్ధి “అంటారు అందువల్ల ఇంటిలో ధన ధాన్య సంపద పుష్కలం గా ఉంటుందని భావిస్తారు. స్వామి ఆలయం ఎదురుగా ఉన్న “గంగ రేగు చెట్టు “కు భక్తులు ప్రదక్షిణాలు చేసి “వోళ్ళ బండ “దగ్గర మోకాళ్ళ నమస్కారం చేయటం మరో విచిత్రం. దీని వల్ల మనసులోని కోర్కెలు

నెరవేరుతాయని విశ్వాసం. సంక్రాంతి మొదలుకొనిఉగాది వరకు వేలాది భక్తులు స్వామి వారికి “కొబ్బరి కాయ ముడుపు “కట్టి కోర్కెలు నేర వేరగానే ఇక్కడికొచ్చి ఆ ముడుపులను విప్పటం మరో వింత విషయం. ఇదీ కొమర వెల్లి మల్లికార్జున స్వామి ప్రత్యేకత.

ధర్మపురి స్పెషల్

కరీంనగర్ జిల్లా ధర్మ పురి కి 3,500ల చరిత్ర ఉంది అక్కడ శ్రీ లక్ష్మీ నృసిం హాలయం శివాలయం లలో బాటు హరిహరాలయం కూడా ఉంది. బౌద్ధం జైనం వెలసిల్లిన ప్రాంతం కూడా. వేదాధ్యయనానికి ప్రసిద్ధి. గోదావరి ఇక్కడ దక్షిణ వాహిని. భావమూతి, పంపకవి, నరసింహ సూరి, విద్యారణ్యులు, బమ్మెర పోతన, వల్లభా చార్యులు కొరవి గోపరాజు పింగళి సూరన, పరశురామ పంతుల లింగ మూర్తి, నరసింహ దాసు విశ్వనాథ, అనేక మంది ప్రముఖులు నడయాడి పవిత్రీ భూతం చేసిన నెల.బరిఎంటల్ కాలేజి ఉంది. ఈ పురి చరిత్రను అక్కడి ప్రిన్సిపాల్ డా.సంగన భట్ల నరసయ్య గారు “శ్రీ ధర్మపురి క్షేత్ర చరిత్ర “లో వివరం గా రాశారు. అందులో నాకు కనీ పించిన వింత దేవాలయాలు, విగ్రహాల ను గురించి మాత్రమే తెలియ జేస్తున్నాను.

మసీదు నరసింహాలయం

ధర్మ పురి లో అతి ప్రాచీన దేవాలయం “మసీదు నరసింహాలయం “. మొదట గా ఇది నర సింహో లయమే. తర్వాత మసీదు అయింది. ఆలయానికి ఎదురుగా కోనేరు ఉండేది . ఇప్పుడు మసీదుకు ఎదురైంది. అన్ని ఆలయాల కన్నా ఎత్తైన వేదిక మీద ఉంది. ప్రవేశ ద్వారానికేండువైపులా గదులు లాంటివి ఉన్నాయి వీటిని “బంకుళ్లు “అంటారు. వీటిలో సరస్వతి దేవి విగ్రహం ఉండేది. ఈ గదులు వేదాధ్యయనానికి బాగా ఉపయోగ పడేవి. ఆలయాన్ని “త్రికూటాలయం “అంటారు. ఇది శాతవాహనుల కాలం 1018 నాటిది. బహమనీ సుల్తాన్ సేనాని అజం ఖాన్ ఈ ఆలయాన్ని 1425లో దోచుకొని ధ్వంసం చేశాడు. నరసింహ విగ్రహం యెర్ర రాతి విగ్రహం. గోదావరి ప్రవాహం లో కొట్టుకు పోయి ఒడ్డుకు చేరితే పురావస్తుశాఖ బద్ద పరిచింది. ఈ ఆలయాన్ని 1693లో రుస్తుం దిల్ ఖాన్ మసీదు గా మార్చాడు.

అరవై స్తంభాల గుడి

అరవై స్తంభాల గుడి అనేది శ్రీ వేంకటేశ్వరాలయం. ఒకప్పుడు నరసింహాలయమే. వెంకటేశ్వర విగ్రహం ఎనిమిదడుగుల ఎత్తు. సింహ ద్వారం పద్నాలుగు మెట్ల తో, ఇరవై అడుగుల ఎత్తు లో కట్ట బడింది. సింహ ద్వారానికి కుడి వైపు నగారా గది ఉండేది .

శివాలయం

పూర్వం శ్రీ రామ లింగేశ్వరాలయమే ఇప్పుడు శివాలయం గ పిలువ బడుతోంది. పదకొండవ శాతాబ్దీది. కాకతి విక్రమాదిత్యుని కంటే ముందు నుంచి ఉన్న ఆలయం. శిఖరం చాళుక్య శిల్ప కళ తో చాప రేఖా కృతి లో ఉంటుంది . కింది నుంచి శిఖరాన్ని చూస్తే ఎక్కు వెట్టిన విల్లు లా ఉండటం ప్రత్యేకత. శిఖరం పైన ఉసిరికాయల లాగా వృత్తా

కృతి లో చుట్టూ ఉండి ఆ పైన ఖండాకృతి, దాని పై చిన్న కలశం తూర్పున చిలక ముక్కు లా(శుక నాశం) ముందుకు పొడుచుకొని వచ్చినట్లుంటుంది. దీనిలో నుంచి లోపలి దిగచ్చు ఇదో వింత. ఇక్కడి నుంచే గర్భ గుడి లోకి వాయుప్రసారం జరుగుతుంది. దీప ధూపాల పొగ దీని గుండా నే బయటికి పోతుంది. “శుక నాశం” లో నుంచి కిందికి దిగితే రాళ్ళు పరచిన ఆకారం కన పడుతుంది. అదే గర్భ గుడి లో శివ లింగం పై కప్పు. ఉత్కళ శైలి నిర్మాణం. దేవాలయ రక్షణకు సైనికులుండే గదులు ఉన్నాయి. ఆలయ ప్రాంగణం లో మూడు ద్వారాలకు ఎదురుగా మూడు పెద్ద నందులు ఉండటం విశేషం. నందుల నగిషీ ముచ్చట గొలుపుతుంది. పై కప్పు మీద ఏక ముఖ, ద్విముఖ నందులు ఉండటం విచిత్రం. దేవాలయం పై కప్పు కన్నా ఎత్తైన రాతి ధ్వజ స్తంభం ఉంది. దీని పై చిన్న మండపం లో దోసిలి పట్టగలిగెంత చిన్న నంది విగ్రహం వుండటం విడ్డూరం. అందుకే దీన్ని “నంది స్తంభం “అంటారు. ఇలాంటి స్తంభమే సత్య వతి దేవాలయం లో ఉంది. సత్య వతి దేవి పాతివ్రత్యం లో ఇసుక లో స్తంభాన్ని నిర్మించిందని స్థానిక కథనం.

‘బస్ట్ “గణపతి

శివాలయం లో గణపతికి గుడి ఉంది. భారీ రాతి విగ్రహం శిల్ప శోభ లేదు. కూర్చుని ఉన్న భంగిమ. వక్షస్థలం వరకే ఉన్న విగ్రహం. అందుకే బస్ట్ గణ పతి అన్నాను. చాళుక్యుల కాలం నాటిది. నాగ ఉదర బంధం (పొట్టకు పాము తాడు) ఉంటుంది . కుడి చేతిలో గద, ఎడమ పై చేతిలో గండ్ర గొడ్డలి వంటి వింత ఆయుధం, ఎడమ కింది చేతిలో ఉండ్రాళ్ళు, చేట ల్లాంటి చెవులు పెద్ద కను గుడ్ల లో, కను పాపలలో ఉంటాడు. కాని లోపల నల్ల గుడ్లు చెక్క లేదు హేరంబ గణ పతి గా ప్రసిద్ధి . నల్ల గుడ్లు లేక పోవటం ప్రత్యేకత.

దళపతి విగ్రహం

ఈ ఆలయం లో ఉన్న రెండు శిల్పాలను “వీర గల్లులు “అంటారు. పదాతి దళానికి చెందిన వీరుడు శత్రు సహారం చేస్తున్నట్లు చెక్క బడ్డాయి ఇవి స్థానిక వీరులవి. పైన అయిదు పడగలు కింద స్త్రీ మూర్తి ఉన్న విగ్రహం ఆకర్షణీయం గా ఉంటుంది. స్త్రీ కి కాళ్ళు లేకుండా లోక లో అంతం అవటం విశేషం. జైన సాంప్రదాయ ప్రతిమ గా దీన్ని భావిస్తారు. ఎనిమిది చేతులతో పన్నెండవ శతాబ్దికి చెందినా మహిషాసుర మర్ధిని కూడా ఉంది.

సప్త మాతృకలు

దీర్ఘ చతురస్రా కారం లో సప్త మాతృకల శిల్పం చూడ ముచ్చట గా ఉంటుంది ఒకే పీఠం మీద సప్త మాతృకలు, రెండు వైపులా గణపతి వీర భద్రుడు మొత్తం లోమ్మిది విగ్రహాల ఫలకం ఇది అంధకాసుర సహారానికి శివుడు దేవతల అంశ లో సప్త మాతృకలను సృష్టించాడు. శివ పార్వతుల కల్యాణానికి సప్త మాతృకలే ముత్తయిదువులు గా వ్యవహరించారు. బ్రాహ్మి, మాహేశ్వరి, కౌమారి, వైష్ణవి, వారాహి, ఇంద్రాణి, చాముండా, .లానే సప్త మాతృకలంటారు. యోగీశ్వరిని ఎనిమిదవ మాతృక గా పేర్కొంటారు. అంధకాసురుడు అంటే అవిద్య. అందుకే యోగీశ్వరి కామం, మహేశ్వరి క్రోధం, వైష్ణవి లోభం, బ్రాహ్మి మదం, కౌమారి మొహం ఇంద్రాణి మాతృకల, చాముండా

దర్శనీయ మహాదే(వ-వి)నాయక ఆలయాలు

అబద్ధం, వారాహి అసూయ లకు ప్రతీకలు. సప్తమాతృకలకు వాహనాలు లేవిక్కడ. కొలను పాక లో కూడా లేవని సంగన భట్ల వారన్నారు.

రెండస్తుల లింగం

దర్శ పురి శివాలయం లో ప్రధాన దైవత లింగం కాక మరి రెండు లింగాలున్నాయి. ముఖ మండపం లో వాయవ్య భాగాన “కాశి విశ్వేశ్వరుడు పేర ఒక లింగం పూజలు అందు కొంటోంది. శ్రేష్ఠమైన నల్ల శిల లో అందం గా బడిన లింగం ఇది. నాలుగు అడుగుల ఎత్తు. రెండస్తుల లింగం. శ్రీ రామ ప్రతిష్ఠితం. హనుమ ఆలస్యం గా తెచ్చిన లింగాన్ని కూడా ప్రతిష్ఠించి ముందు హనుమన్లినానికి పూజ చేసి తర్వాతే రామేశ్వర లింగానికి పూజ చేయాలని రాముడే చెప్పాడు.

“అనే చెక్క

చండిక

శివాలయం లో గణపతి దేవుడు ప్రతిష్ఠించిన చండిక విగ్రహం ఉంది చక్రస్థని గా త్రిశూల ఖడ్గ హస్తినీ గా, మకుట దారిని గా, చతుర్భుజ శూల దారిణి గా చండికా దేవి దర్శనమిస్తుంది. ఇలాంటిదే చాళుక్యుల నాటిది కొలను పాక మ్యూజియం లో ఉండటం

పాత యోగానంద నరసింహుడు

ప్రధాన దైవం నరసింహ స్వామి యే. ఇక్కడి ఇల వేల్పు ఈ స్వామియే. యోగానంద నార సింహుడు అని భక్తులు పిలుచు కొంటారు. మొదటి నరసింహాలయం మసీదు గా మారినది మనకు తెలిసిందే. రెండవ నరసింహాలయం శ్రీ వేంకటేశ్వరాలయం గా మారింది. మూడవది సత్య వతి ఆలయం అయింది. మిగిలిన రెండు నరసింహాలయాలలో ఇది పాతది. కనుక పాత నరసింహాలయం అంటారు. ముఖ మండపం లో 48 స్తంభాలున్నాయి. శిఖరం పిరమిడ్ ఆకారం లో ఉండటం విశేషం. స్వామి పాదం లో “చక్రం “ఉండటం మరో విశేషం. ఇది మహా రాజ లక్షణం గా భావిస్తారు. సాలగ్రామ శిల. స్వామి యోగ ముద్ర లో ఉండటం విశేషమైన విశేషం. అందుకే యోగ నరసింహుడు అనే పేరు. లక్ష్మీ దేవి విగ్రహం ప్రక్కనే ఉంటుంది. దక్షిణ ద్వారం దగ్గర ప్రహ్లాదుడు నృసింహ స్వామిని ప్రార్థించే అపురూప శిల్పం ఉండేదట.

యమ-బ్రహ్మ విగ్రహాలు

పాత నరసింహాలయం లో సింహ ద్వారానికి ముందే యముని విగ్రహం ఉంది. లోపల బ్రహ్మ విగ్రహమూ ఉంది. ఇవి అపురూపమైన విగ్రహాలు. యముడు కోరలలో యమ దండం లో ఉంటాడు. ముందు యముని పూజించి తర్వాతే నరసింహ దర్శనం చేయాలి. బ్రహ్మ విగ్రహం ముఖ మండపం లో ఉంది బ్రహ్మ కు తెల్లని గడ్డం ఉండటం విశేషం. మూడు తలలు కని పిస్తాయి. నాలుగవది అవతలి వైపుకి ఉంటుంది. చేతిలో వేదం గ్రంథాలు, జపమాల, యజ్ఞానికి వాడే స్రుక్కు సృవం ఉంటాయి. భారీ విగ్రహాలే రెండూను. దర్శ పురికి వచ్చి యమ గుండం లో స్నానించి యమ

దర్శనం చేసుకొంటే యముని కరుణ లభిస్తుందని నమ్మకం. “ధర్మ పురికి వస్తే యమపురి ఉండదు” అని ప్రగాఢ విశ్వాసం.

అష్ట దిక్కులా ఆంజనేయులు

షాత నరసింహ లయం లో ప్రదక్షిణ మార్గం లో ప్రహారీ గోడ కు దగ్గరలో అష్ట దిగ్బంధన ఆంజనేయ విగ్రహాలు న్నాయి వెనుక ముందు లలో మరో రెండు మొత్తం పది హనుమ విగ్రహాలున్నటం విశేషం. ఇవి నరసింహాలయాని రక్షణ గా మలిచారని భావిస్తారు. నైరుతి ఆంజనేయ విగ్రహం దగ్గరే రెండు అడుగుల రాతి పై “చిత్ర గుప్తుడు “విగ్రహం ఉండటం మరో విశేషం.

భక్త ప్రహ్లాద విగ్రహం

నరసింహ స్వామికి ఎదురుగా ప్రహ్లాదుడు ఉండటం విశేషం. ఒకప్పుడు ఈవిగ్రహం ఒక స్థంభం మీద ఉండేదట. దర్శనానికి అడ్డుగా ఉందని స్తంభాన్ని తొలగించి ప్రహ్లాదుని విగ్రహం మాత్రమే ఉంచారు. ధర్మపురి నారసింహుడు ప్రహ్లాద వరదుడు అన్న మాట నిజమైంది. స్వామి శాంతం గా ఉండటానికి ప్రహ్లాదుడిని ఉంచారని భావిస్తారు.

కొత్త నరసింహాలయం

ఇతర మతాలు ఇక్కడ ఆలయ విధ్వంసం చేసి నప్పుడల్లా కొత్త నరసింహాలయాలు ధర్మ పురిలో వెలిశాయి. 1773 లో అయిదవ నరసింహాలయం కట్టారు. స్థానిక అన్నసత్రాన్ని నడిపిన బ్రాహ్మణుడు పంతుల నారాయణ దీక్షితులు దీనిని నిర్మించాడని కథనం. ఇది “ఉగ్ర నరసింహ విగ్రహం “అయినా యోగ ముద్రలో ఉండటం విశేషం. నిలబడి ఉన్న విగ్రహం కాదు. మోకాళ్ళ మీద కూర్చుని ఉంటాడు. కాళ్ళను చుడుతూ వస్త్రం ఉంటుంది. నోరు చాలా పెద్దది. అందులో ‘పంచ వక్త్రాలు” ఉండటం మరో వింత. అందుకే నోరు అయిదు భాగాలు గా విడిపోయి నట్లు కనిపిస్తుంది. నల్ల రాతి విగ్రహం. ప్రక్కన లక్ష్మీ దేవి ఉంటుంది. స్వామి చుట్టూ ఉన్న ప్రభకు దశావతారాలు జయ విజయులు, చెంచు లక్ష్మీ గరుత్మాంతుని విగ్రహాలు చెక్క బడి ఉంటాయి. ఆలయం చుట్టూ అష్ట దిక్పాలకులు ఉండేవారట. ఆలయం లో గంధం తీసే “సాన రాయి “నాలుగు అడుగుల వ్యాసం లో ఇరవై మంది మనుష్యులు కూడా లేప లేనంత బరువు తో ఉండటం విచిత్రం. మానసిక రోగులు సంతానార్థులు ఆలయం లో నిద్ర చేస్తారు. .భూత ప్రేత పిశాచ బాధ పడే వాళ్ళు స్వామి సన్నిధిలో నిద్రిస్తే అవి ఫారిపోతాయని విశ్వాసం

ఇసుక విసిరేస్తే స్తంభమైన సత్యవతి ఆలయం

సత్యవతి దేవాలయం అంటే నర సింహాలయమే. ఆలయ గర్భం నుంచి వై కప్పును చీల్చుకొని, ఆకాశం లో ఎత్తు గా నిలిచిన స్తంభమే ఇది. పతీవ్రత సత్య వతి నిలిపిన ఇసుక స్థంభం. దీనికొక కద ఉంది. ధర్మాంగదుడు అనే రాజు

కూతురు సత్యవతి. కూతురికి తండ్రి ఎన్ని సంబంధాలు తెచ్చినా నచ్చక తిరస్కరిస్తుంది. కోపం వచ్చి ధర్మాంగదుడు కూతురును ఒక పాముకు ఇచ్చి పెళ్లి చేస్తాడు. ఇదొక మోసం అని ఆమె గ్రహించి ఆ పామునే భర్త గా ఆరాధిస్తుంది. భర్త అయిన పాముతో తీర్థ యాత్రలు చేస్తూ ఈ ధర్మ పురికి వచ్చి గోదావరి లో భర్తలో సహా స్నానం చేస్తుంది. వెంటనే భర్తకు పాము రూపం పోయి పురుష రూపం వస్తుంది. తలదండ్రులకు ఈ విషయం అర్థం కాక అనుమానిస్తారు తన పాతివ్రత్యాన్ని నిరూపించుకోవటానికి గోదావరి ఇసుకను ఆకాశం లో చిమ్ముతుంది. అది ఒక శిలా స్తంభం గా మారి పోయిందని కథనం. స్థల పురాణం లో “స్తంభో భవత్ సైకతం “అని ఉంది. పాము పాట పేర సత్యవతిపై జానపద కథలున్నాయి కూడా. ఆమె స్నానం చేసిన ఘట్టం సత్యవతి గుండం గా పిలువ బడుతోంది. అక్కడే శివ కేశవుల విగ్రహాలున్నాయి. నరసింహాలయం లో ఉన్న అమ్మవారు సత్యవతి దేవి అనే చెబుతారు. ఇదే లక్ష్మీ దేవి విగ్రహం గా భావిస్తారు. ఆమె చల్లిన ఇసుక స్తంభం అయిందన్న విషయం ముందే చెప్పాను దీన్నే విజయ స్తంభం అంటారు. ధర్మాంగద చరిత్రను చాట్టాడ జగ్గయ్య, పూరి నారాయణ రాజు గేయ క్రతులుగా రాశారు విశ్వనాథ సత్య నారాయణ గారు “పాము పాట”పేరిట సత్యవతి గాధను రాశారు మల్లంపల్లి శరభయ్య గారి తండ్రి మల్లికార్జునా రాధ్యులు సంస్కృతం లో రాసిన కావ్యాన్ని ప్రేరణగా తీసుకొని విశ్వనాథ పాముపాట రాశారు ౭లాగే విశ్వనాథ “మోయు తుమ్మెద “పేరుతో నవల రాశారు ఈ పేరు ధర్మ పూరి దగ్గర ఉన్న ఒక వాగు పేరే. సంగీత సంబంధమైన నవల ఇది. ధర్మ పూరి లో అపర వ్యాసులని పేరొందిన గుండి రాజన్న గారిని ఇందులో స్మరించారు ”

పాన వట్టం పై నరసింహుడు

సత్యవతి ఆలయం అనే నరసింహాలయం లో పాన వట్టం పై నరసింహుని విగ్రహం ఉండటం విశేషం. ఇంకెక్కడా ఇలా లేక పోవటం విచిత్రం కూడా. శివ కేశవులకు భేదం లేదని చెప్పటానికి చేసిన విధానం అను కో వచ్చు అందుకే ఇది” హరి హర నాదాలయం” అయింది.

పార్వతి లేని శివ పంచాయతనం-మీసాలున్న రామయ్య

గోదావరి ఒడ్డున రామాలయం లో సీతారాముల ఏక శిలా విగ్రహం వింత. రాముడికి మీసాలు ఉండటం మరీ చోద్యం. ఇక్కడి శివ పంచాయతనం లో పార్వతి లేక పోవటం మరీ విచిత్రం. రాముడికి కుడి ప్రక్క లక్ష్మణుడు, సీత భరతుడు వింజామర వీస్తూ నిలబడి ఉంటారు.

మహాలక్ష్మీ దేవి ఆలయం

ధర్మనియ మహాదే(వ-వి)నాయక ఆలయాలు

ధర్మపురికి ఈశాన్యం లో బెస్త వారి పేట లో లక్ష్మీ దేవి ఆలయం ఉంది. ఇక్కడి లక్ష్మీ దేవి, జ్యేష్ఠాదేవి గ్రామ దేవతలు. గ్రామ రక్షణ చేస్తుంటారు. లక్ష్మీ దేవి ఆలయం తూర్పు ముఖం గా, జ్యేష్ఠా దేవి ఆలయం పడమర ముఖం గా ఉండటం విశేషం జ్యేష్ఠాదేవి ని “నాయకమ్మ “అని అంటారు. కర్రలో చెక్కిన బొమ్మ

బృహన్నంది విగ్రహం

ధర్మ పురి లో భాద్రానది అనే వాగు ఈశాన్య భాగం లో భారీ నంది విగ్రహం ఆకట్టుకోనేట్లు ఉంటుంది. చాళుక్యుల నాటిది మువ్వలు మెడ పట్టలు, పుష్ప పీఠం, నుండి వేలాడే లోరణాలు, గజ్జెలు గంటలు డెక్కలు వృషణాలు, ఫాల బాగా ఆభరణాలతో బహు చక్కగా శిల్పించిన అపురూప శిల్పం. ముఖం పై ఉబ్బిన నరాలు స్పష్టం గా కని పిస్తాయి.

కోణాకృతి శిల

బృహన్నందికి ముందు ఈ కోణాకృతి శిల బోర్లించిన గరాటు లా అడుగు భాగం వెడల్పు గా పైన కోన తీరి ఉన్న రాయి. దానిపై గణపతి, మహిషాసుర మర్ధిని ఆమె కాలి కింద మహిష రాక్షసుడు, మన్మధుడుఅతని చేతిలో పుష్ప బాణం , విష్ణువు, గరుత్మంతుడు చెక్క బడి ఉంటాయి. .

జంట ఆంజనేయులు

సత్య వతి గుండానికి ముందు నీటిలో ఒక రాయి రెండు ఆంజనేయ విగ్రహాలు చెక్క బడి ఒకే కొలతలలో ఉంటాయి. ఆశ్చర్యం కలిగిస్తుంది.

పోతన మంటపము

ధర్మపురి గోదావరి లో మధ్య లో సహజ శిలా వేదిక పై శివ పంచాయతనం విగ్రహాలున్నాయి. కొన్ని యెర్ర రాయివిగ్రహాలు నీటి ప్రవాహం తో కరిగి శివలింగాలు గా మారి కని పిస్తాయి. శివలింగం, నంది, ఆంజనేయుడు, గణేశుడు, పార్వతి రూపాలివి స్త్రీల స్నాన ఘట్టాలకు దగ్గరలో ఇది ఉంటుంది ఇక్కడే పోతన మహాకవి భాగవత రచన కు శ్రీ కారం చుట్టాడు కనుక పోతన మండపం అంటారు.

మీద

లోహ లింగం

శివాలయం లో పెద్ద గ్రానైట్ శివ లింగం ఉందని చెప్పుకొన్నాం. గోదావరి ఒడ్డున దత్తాత్రేయ, రామాలయాల మధ్య ఒక విశిష్టమైన రాతి శివ లింగం ఉంది. దీన్ని రాతి లో కొడితే కంచు మోగి నట్లు మోత రావటం పెద్ద విశేషం. చేతిలో కొట్టినా లోహ ధ్వనే వినిపించాటం ఆశ్చర్య కరం.

నగ్న భైరవుడు

సత్య వతి దేవాలయం ముందున్న భైరవుడు నగ్న మూర్తి అవటం వింత. త్రిశూల, ఖడ్గ, కపాలాలతో మిడి గుడ్లలో భయంకర రూపం లో ఉంటాడు. అయితే రాక్షసుడిని చంపినప్పుడు కారే రాక్షాన్ని తాగటానికి ఉండే కుక్క లేక పోవటమూ మరొక వింత. చాళుక్యుల కాలం లో భైరవారాధన ఎక్కువే. భైరవుడిని కౌగిలిస్తే భయాలు పోతాయనే విశ్వాసం.

గోచీ ఆంజనేయ స్వామి

ఏడు అడుగుల మనోహరమైన ఆంజనేయ స్వామి విగ్రహం పదవ శతాబ్ది ఇక్కడ ఉంది. ప్రస్తుతం ఆర్కియాలజీ వారి అధీనం లో ఉంది. ఆంజనేయ స్వామి వ్యాయం చేసి గట్టి పడిన కాండరాలతో పహిల్వాన్ గా కనిపిస్తాడు. కాని స్వామికి కౌపీనం అంటే గోచీ తప్ప ఇక ఏమీ ఉండక పోవటం విచిత్రం. ఇలాంటి విగ్రహం ఎక్కడా లేదని అంటారు

గోవర్ధన గోపాలుడు

పద్నాలుగో శతాబ్దికి చెందినా నిగ నిగల నల్ల రాతి విగ్రహం. కుడివైపు బల రాముడుంటాడు. నాగలి వలన గుర్తుపట్టాలి. ఇద్దరు స్వాములు పిల్లన గ్రోవి ఊదుతూ దర్శన మివ్వటం విశేషం. ఈ విగ్రహం రామప్ప దేవాలయం లోని నాగిని శిల్పానికి దీటు గా ఉంటుందనిడా. సంగన బట్ల నరసయ్య గారంటారు. ఈ శిల్పం లో గోవర్ధనం, వేణుగానం, గోవులు ఉంటాయి స్వామి అష్ట భుజుడు. రెండు చేతులతో మురళి వాయిస్తూ అయిదు చేతులలో శంఖ చక్ర గద, పద్మ ఖడ్గాలతో ఉంటాడు. మరొక చేతిలో గోవర్ధన పర్వతాన్ని చిటికెన వ్రేలి లో ఎత్తి కనిపిస్తాడు. గోవర్ధన పర్వతాన్ని స్వామి తల మీద చుట్టూ “ప్రభ”గా శిల్పి అత్యంత వైభవం గా కమనీయం గా నైపుణ్యం గ మలిచి ఆశ్చర్య పరుస్తాడు. రెండు వైపులా ఇదే ప్రాబ మీద కాళ్ళ ఎత్తు లో గోపికలు, దూడలతో గోవులు ఉండి శిల్ప సాష్టవం లో కను విందు చేస్తుంది. రెండు భాగాలు సరి సమానం గా శిల్పించటం శిల్పి ప్రతిభకు జోహార్లన బుద్ధి వేస్తుంది.

తమిళనాడు

నర నిరూపణ చేసే శుచీంద్ర శివుడు

తమిళనాడు లో కన్యాకుమారి అగ్రానికి 12 కి.మీ.దూరం లో శుచీంద్రం వుంది. లింగ రూప మైన శుచీంద్రుడు త్రిముత్యైత్యక స్వరూపుడైన స్వయంభు. అడుగున బ్రహ్మ, మధ్య విష్ణువు, పైన శివుడు వుంటారు. ఇది దత్తాత్రేయ క్షేత్రం. ఆయనకు” కోన రాయుడు “అని పేరు. శంకర భగవత్పాదులు ఈ క్షేత్రాన్ని సందర్శించి పరమ శివుని తాండవ నృత్యాన్ని ప్రత్యక్షం గా కన్ను లారా తిలకిస్తారట. శివుడు ఆది శంకరుల వారికి “ప్రణవ మంత్రాన్ని “ఉపదేశించిన పవిత్ర స్థలం ఇది. ఇంద్రుడు అహల్య విషయం లో పొందిన శాపాన్ని పోగొట్టు కోవటానికి ఇక్కడి స్వామిని అర్చిస్తాడట. కాగుతున్న నేతి లో మునిగి ప్రక్షాళన చేసుకోన్నాడట. స్వామి దయ వల్ల ఒళ్లంతా వున్న కళ్ళు అన్నీ పోయి మళ్ళీ మామూలు రూపాన్ని పొందాడని కథనం. దేవేంద్రుడు శుచి అయిన ప్రదేశం కనుక శుచీంద్రం అని పిలువ బడు లోంది. నేరం చేసిన వారిని ఆలయానికి రప్పించి, సభ పెట్టి, కాగుతున్న నేతి లో చేతులుంచి, బొబ్బలు రాక పోతే నిర్దోషి అని తేల్చటం ఈ మధ్య వరకు ఉండటం. ముఖ మండపం లో ఒకే స్థంభం పై చెక్కిన పొడుగాటి వెదురు బొంగు ల వంటి రాతి కర్తల లో నుంచి సంగీతం లోని సప్త స్వరాలు, వివిధ శ్రుతులతో వినిపించటం ఇక్కడి ప్రత్యేకత. ఒకే స్థంభం మీద ముందు పురుషాకృతి, వెనుక స్త్రీ రూపం వుండటం మరో వింత.

విభూతి లో అభిషేకం -తిరు చందూర్

తమిళనాడు లోని తిరునల్వేలికి 60 కి.మీ. దూరం లో సముద్రపు అంచున తిరు చందూర్ వుంది. ఇక్కడి సుబ్రహ్మణ్యేశ్వర స్వామి అత్యంత సంపన్నుడు. తారకాసుర సంహారం తర్వాత అతని తమ్ముడు శూర పద్ముడు పారి పోతే కుమార స్వామి వెంబడిస్తే, వాడు మామిడి చెట్టు గా మారి పోయాడు. స్వామి, బల్లెం లో చెట్టు నుంచి చీల్చి వాణ్ని చంపేశాడు. అప్పుడు ఆ చెట్టు లో ఒక భాగ్నం నెమలి గా, రెండో భాగం కోడిగా మారాయి. ఆ రెండిటిని కుమార స్వామి వాహనాలుగా చేసుకొన్నాడు.

ఆయన ఆయుధ మైన బల్లెం, ఆయనకు చిహ్నం గా పూజ లందు కొంటుంది ఇక్కడ.. ఇక్కడి శరవణ భవుడైన కుమార స్వామికి ఉదయం పది గంటలకు, సాయంత్రం ఆరు గంటలకు విభూతి లో అభిషేకం రెండు సార్లు జరగటం విశేషం. సముద్రపు ఒడ్డున ఒక బావి లో తియ్యని నీరు లభించటం మరో గొప్ప విచిత్రం.

తంజావూరు బృహదీశ్వరుడు

భారతీయ శిల్ప కళా వైభవానికి గొప్ప ఉదాహరణ తంజావూరు . ఇక్కడి అతి ప్రాచీన” సరస్వతి మహల్ “అనే పెద్ద గ్రంథాలయం వుంది. ప్రపంచ బాషల పుస్తకాలన్నీ ఇక్కడ లభిస్తాయి. పురాతన గ్రంథాలన్నీ ఇక్కడే దొరుకు తాయి. పరిశోధకుల పాలిటి కల్ప వృక్షం ఈ గ్రంథాలయం. ఇక్కడి బృహ దీశ్వరాలయం

ప్రపంచ ప్రఖ్యాతి చెందింది. బృహత్ అంటే చాలా పెద్దది అని అర్థం. బృహదీశ్వరలింగం నల్ల రాతి లో చేయబడి, 16 అడుగుల ఎత్తు, 21 అడుగుల కైవారం కలిగి వుంటుంది. ఆరు అడుగుల ఎత్తు పునాది మీద నిర్మించిన ఆలయమిది. ఇక్కడి నంది పందొమ్మిదిన్నర, ఎనిమిదిన్నర, పన్నెండు అడుగుల కొలతలలో 25 టన్నుల బరువుంటుంది. లేపాక్షి తర్వాత పెద్ద నంది ఇదే. నంది వున్న చోటు నుంచి 50 గజాల దూరం లో ఆలయం వుండటం మరీ విశేషం. ఆలయం వంద గజాల పొడవు, యాభై గజాల వెడల్పు వున్న పెద్ద ఆలయం. చాలా మండ పాలున్నాయి. విమానం ఎత్తు 216 అడుగులు లో 14 అంతస్తులలో వుండటం వింతల్లో వింత. చిట్ట చివరి శిఖరమే 20 అడుగుల ఎత్తు, 100 అడుగుల చుట్టు కొలత వున్న ఏక శిల గా. ఉంటుందంటే, యెంత పెద్ద ఆలయమో ఇది అని. ఆశ్చర్యమేస్తుంది.

కుంభ కోణం

తమిళనాడు లోని కుంభ కోణం లోని కుమ్భేశ్వర ఆలయం అత్యంత ప్రాచీన మైనది. ఇక్కడ బ్రహ్మ దేవుడికి ఆలయం ఉండటం ఒక విశేషం. దేశం లో ఇంకెక్కడా బ్రహ్మ కు గుడి లేదు. కుంభాలు అంటే కుండలు. కుండల్ని చేసే మట్టి లో శివుడు లింగాన్ని చేసి ప్రతిష్ఠించాడట. ఇక్కడ మహా మాఘ, బంగారు తామర అనే రెండు

పుష్కరిణులున్నాయి. మొదటిది చాలా పవిత్ర మైంది. పన్నెండు ఏళ్ళ కొక సారి “మహా మాఘ “వస్తుంది. అప్పుడు షార్దూమి నాడు చంద్రుడు మఖా నక్షత్రం లో ప్రవేశిస్తాడు. శుక్రుడు చంద్రుని లో కలుస్తాడు. లక్షలాది భక్త జనం వచ్చి పుష్కరిణి లో పవిత్ర స్నానాలు చేసి స్వామిని దర్శిస్తారు. అంటే పుష్కరానికి ఒక సారేమహా మాఘ ఉత్సవం జరుగు తుంది అన్న మాట. అదీ విశేషం.

చిదంబర రహస్యం

పంచ తత్వ లింగాలలో “ఆకాశ లింగం “ఉన్న పవిత్ర క్షేత్రం చిదంబరం. ఇక్కడే నట రాజా దేవాలయం నాట్య శాస్త్ర ప్రాముఖ్యత కలిగింది. ఆలయం పర్లాంగు పొడవు, పర్లాంగు వెడల్పు ఉంటుంది. చక్కని కను విందు చేసే శిల్పాలు ఆకర్షిస్తాయి. శతాబ్దాలు గడ చినా రంగు మారని చిత్ర కళా రహస్యం అబ్బుర పరుస్తుంది. నట రాజా ఆలయం ఆరు అడుగుల ఎత్తు మండపం.

అంత రాలయం, గర్భాలయం ఉంటాయి. మానవ రూపం లో శివుడు నృత్యం చేసే భంగిమ లో విగ్రహం దర్శన మిస్తుంది. ఇక్కడే శివ లింగం ఉంది. అయినా పూజలన్ని నట రాజా స్వామికే జరగటం విశేషం.

గర్భ గుడికి కుడి వైపు ఒక గది ఉంటుంది. గుడ్డ తెరలతో చీకటి గా ఉంటుంది. అర్చకుడు తెర లోల గించ గానే, గోడ మీద బంగారు ఆకుల లాంటి వాటిలో ఒక ఆోరణం వేలాడుతూ ఉంటుంది /శివుడు ఆకాశ రూపం లో ఉన్నాడు అని చెప్పి పూజారి తెర ను మూసేస్తాడు. /అదే చిదంబర రహస్యం. సృష్టి లో మొదటిది ఆకాశం. దాని నుంచే మిగిలినవి ఏర్పడి,చివరికి అన్ని ఆకాశం లో అంటే శూన్యం లో చేరి పోతాయి. కనుక, ఏ తాపత్రయము లేకుండా, ఆకాశం లాగా మనసు ను నిర్మలం గా ఉంచు కోవాలి. చిత్ అంటే మనసు. అంబరం అంటే ఆకాశం.నిర్మల మైన మనసు ను కలిగి ఉండాలి అని చెప్పేదే చిదంబర రహస్యం.

నట రాజా స్వామి ఎడమ కాలు కొంచెం వైకి ఎత్తి, కుడి కాలు వైపుగా మడిచి, నాట్యం చేస్తున్నట్లు ఉంటాడు. దీన్ని “భుజంగ త్రాస “అభినయం అంటారు. ఆయన చేతి లో ఉన్న డమరుకం నుంచి సృష్టి ఏర్పడిందని,అభయ హస్తాలు సృష్టిని రక్షిస్తున్నాయని, ఎడమ చేతి లోని అగ్ని లయ కారకత్వానికి చిహ్నం అని, పాదం కొంచెం ఎత్తి ఉండటం వల్ల మోక్షం ఇస్తున్నట్లు సూచన అని శిల్ప రహస్యం తెలిసిన వారు శిల్పార్థాన్ని వివ రిస్తారు

మూడు రోజులు వెలిగే అగ్ని గుండం --తిరువన్నా మల

తిరువన్నామలై తమిళ నాడు లో ప్రసిద్ధ శివ క్షేత్రం. అరుణా చలేశ్వరుడు అగ్ని స్వరూప శివ లింగం. లింగోద్భవ కాలమ్ లో శివుని రూప రహస్యం తెలుసు కోవాలని బ్రహ్మ, విష్ణువు, ప్రయత్నిస్తారు. వారికి అంతు దొరక లేదు. అప్పుడు శివుడు తన అగ్ని స్వరూపాన్ని ఉప సహరించు కోని, కొండ రూపం లో వారి ముందు వెలిశాడు. ఆలయానికి వెనుకగా ఈ కొండ ఉండటం మనం చూస్తాం. కార్తిక పౌర్ణమి నాడు లక్షలాది భక్తులు అరుణా చలేశ్వరుని

సందర్శించి తరిస్తారు. ఆ రోజూ కొండ చివరి శిఖరం పై,పెద్ద అగ్ని గుండాన్ని వెలిగిస్తారు. అది మూడు రోజులు దాకా వెలుగుతూ చుట్టూ యాభై కిలో మీటర్ల దూరం వరకు కన బడుతుంది.

అరుణా చలం కొండ మీద ఒక గుహలో శ్రీ రమణ మహర్షి తపస్సు చేసి దివ్యాను భూతి పొందారు. కావ్య కంఠ వాసిష్ఠ గణ పతి గారు వీరికి “శ్రీ రమణులు “అని పేరు పెట్టారు.

ఇక్కడ రమణాశ్రమం ప్రశాంత తకు నిలయం. అందరు తప్పక సందర్శించ వలసినది.

అయ్య వారికి దూరం గా అమ్మ వారున్న కంచి

కంచి కామాక్షి క్షేత్రం పరమ పవిత్ర మైనది. ఏకాంబరేశ్వరుడు దర్శనీయుడు . సాధారణం గా స్వామి వారి విగ్రహానికి ఎడమ వైపు అమ్మ వారి విగ్రహం ఉంటుంది. అయితే కంచిలో మాత్రం, ఎకామ్రారేశ్వర ఆలయానికి సుమారు రెండు పల్లాంగుల దూరం లో కామాక్షి దేవి ఆలయం ఉండటం విశేషం. కామాక్షి ఆలయం లో, అమ్మ వారి ఎదుట బీజాక్షరాల లో ఉన్న యంత్రం ప్రతిష్ఠించ బడి ఉంది. పూజాదికాలను యంత్రానికే చేయటం ఇక్కడి ప్రత్యేకత.

ఇక్కడే శ్రీ కంచి కామ కోటి పీఠం ఉంది. విష్ణు కంచి లో వరద స్వామి ఆలయం ఉంది. ఇక్కడి వెండి బల్లి ని తాకితెపాపాలు పోతాయని భక్తుల నమ్మకం. కామ కోటి అంటే కామం తర్వాత వచ్చే మోక్ష దశ్య . అంటే మోక్షం పొంద టానికి దారి చూపేది కామ కోటి పీఠం అని అర్థం.

నిత్యాభిషేకం లేని శివలింగం

తమిళ నాడు లో కుంభకోణం తంజావూర్ జిల్లాలో ఉంది దీనిని “దక్షిణ దేశపు ఆక్స్ ఫర్డ్ “అని ఇంగ్లీష్ వారే కీర్తించారు. ఇక్కడి కుమ్భేశ్వరాలయం అతి ప్రాచీనమైనది. 350 అడుగుల పొడవు, 156అడుగుల వెడల్పు ఉన్న పెద్ద ఆలయం పది అంతస్తుల గోపురం ఇక్కడి ఒక వింత. అమ్మవారు మంగళాంబిక. .గరుత్మంతుడు తెస్తున్న అమృత భాండం లో నుంచి కొన్ని చుక్కలు ఇక్కడ పడితే శివుడు ఇసుక లో కుండ చేసి వాటిని అందులో నిలువ చేసి

అందులోనే ఉండిపోవటం వల్ల కుమ్భేశ్వరుడయ్యాడు అందుకని ఇక్కడ నిత్యాభిషేకాలు ఉండవు. సుగంధ ద్రవ్యవ్యాలనే లేపనం గా పూస్తారు ఇదో విచిత్రం. చిత్రమాసం లో సూర్య కిరణాలు లింగం పై పడటం విశేషం. విశాలమైన నట రాజ మండపానికి పెద్ద రాతి చక్రాలు అమర్చబడటం మరో వింత పన్నెండు ఏళ్ళకోసారి ఇక్కడ మాఘమాసం లో మహా మాఘం ఇక్కడి కోనేరులో జరగటం ఇంకో విశేషం. పవిత్ర నదులన్నీ ఈ కోనేటిలో ప్రవేశిస్తాయని నమ్మకం. లక్షలాది భక్తులు వచ్చి మాఘ స్నానం చేసి స్వామిని దర్శించి వెళ్ళటం మరొక విశేషం కోనేరు విస్తీర్ణం యిరవై ఏకరాలు అందులో ఇరవై రెండు బావులు ఉండటం విశేషాలకే విశేషం

నవగ్రహ నుగ్రహమిచ్చిన తొమ్మిది స్తంభాలు

తమిళనాడు రామేశ్వరం దగ్గర సముద్రుడిని వశం చేసుకోవటానికి ఇసుకమీద దర్బల పై పడుకొన్న ప్రదేశమే “దర్బ శయనం” ఇక్కడ విష్ణువు ఆది శేషునిపై పవ్వలించిన విగ్రహం మనోహరం దీనికి “జగన్నాథం” అని పేరు రామేశ్వరానికి ఇరవై కిలో మీటర్ల దూరం లో ధనుష్కోటి వద్దబంగాళాఖాతం దక్షిణ సముద్రం తో కలుస్తుంది . దీనికి దగ్గరలో నవగ్రహాల అనుగ్రహం కోసం రాముడు తొమ్మిది రాతి స్తంభాలను పాతించాడు ఇవే నవ పాషాణాలు

శిరోజాలున్న శ్రీ కృష్ణుడు

తమిళనాడు కుంభకోణం దగ్గర తిరువన్నాపురం లో” శౌరిరాజ పెరుమాళ్” ఆలయం లోని కృష్ణుడికి తల వెంట్రుకలు ఉండటం వింత. శౌరి అంటే శిరోజాలు అనీ అర్థం ఉంది కనుక జుట్టుపెంచుకొన్న దేవుడు అని కూడా అర్థం. నిలబడిన కృష్ణ మూర్తి దివ్య దర్శనం భక్తులకు పులకింత నిస్తుంది. ఈ ప్రాంతపు రాజు మాధవ స్వామికి నిత్యం పూల దండలు భటులతో పంపేవాడు భటులు వాటిని కొన్నిటిని

దొంగతనం గా అమ్ముకొనే వారు. రాజుకు అనుమానం వచ్చి స్వయం గా ఆలయం లో నిగ్గు తెల్పాలనుకొన్నాడు అర్చకుడు రంగ భట్టార్ కంగారు పడి పరమాత్మ పై భారం వేశాడు ఒక హారం అల్లించి స్వామి మేడలో వేస్తాడు రాజు వచ్చి చూశాడు అందులో ఒక వెంట్రుక కనిపించి రాజు మండి పడ్డాడు. భక్తుడైన పూజారిని రక్షించే భారం భక్త వరదుడి పై పడింది. ఇంకోరోజు రాజు వచ్చి చూస్తే విగ్రహానికి వెంట్రుకలు కనిపించాయి. అప్పటి నుంచి శౌరి రాజు పెరుమాళ్ అయ్యాడు స్వామి

ఆవులింతలోచ్చే ఆలయం

తమిళ నాడు తిరుత్తని సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరాలయానికి దగ్గర లో ఒక మఠం ఉంది అక్కడికి వెళ్ళిన ప్రతివారికి” సోమరితనం ఏర్పడి” ఆవులింతలోస్తాయి ఇది వింత విచిత్రం విశేషం అందుకే దానికి సోమరి మఠం అని పేరొచ్చింది.

తెలుగు వారి ఆశ్రమం

తమిళ నాడు లో కుర్తాలం లో కుర్తాలేశ్వర స్వామి దేవాలయం మహిమాన్వితం. ఇక్కడి జల పాతం లో స్నానం చేస్తే అన్ని రోగాలు నశించటం విశేషం. ఇక్కడే తెలుగు వారికి ఒక ప్రత్యేక ఆశ్రమం ఉంది ఇప్పుడు పీఠాధిపతి భారతీ సిద్ధేంద్ర స్వామి వారినే పూర్వాశ్రమ లో ప్రసాదరాయ కులపతి అంటారు

దారి చూపే ముక్కు పుడక “

కన్యాకుమారి క్షేత్రం లో అమ్మణ్ణి ' అమ్మ వారి “ఆలయం విశేషమైనది.పదహారు కళల తో దర్శన మిస్తుంది కళకళ లాడే ముఖం. ముఖం మీద ముద్దు లోలికే ముక్కు పుడక ఇక్కడి విశేషం మూడు సముద్రాలను దాటి మహా మానవ సాగరానికి వెలుగు నిస్తోందా అన్నట్లు మిరు మిట్లు గోల్పుతూ ప్రకాశిస్తుంది ఆమె అలంకారాల్లో నాగమణి చాలా విశేష ప్రాముఖ్యత కలది. దాని ప్రకాశం కాశం వర్షనాతీతం ఉత్సవ సమయాల్లోనే దాన్ని అలంకరిస్తారు మిగిలిన రోజుల్లో నావికులు దారి తప్పుతారేమోనని భద్ర పరుస్తారు బాణాసుర సంహారం తర్వాతా ఈ అమ్మణ్ణి శివుడిని వరించింది. నారదుని వల్ల ఆయన రాక ఆలస్యమైంది పరిస్థితుల వలన శివుడు సుచిచ్ఛం లో ఉండి పోయాడు ఇక్కడ అమ్మణ్ణి శివుడికోసం ఎదురు చూస్తూ కన్యగానే మిగిలిపోయింది అదే కన్యాకుమారి.

మరకత లింగం తిరువాయూర్

మిళనాడు తంజావూర్ జిల్లాలో దక్షిణ భారతం లోనే అతి పెద్ద గుడి తిరువరూర్ లోని త్యాగ రాజ స్వామి దేవాలయం. ముప్పై ఎకరాలలో విస్తరించి అంతే విస్తీర్ణం కల కోనేరు ను కలిగి ఉండటం దీని ప్రత్యేకత. కోనేరుకు కమలాలయం అని పేరు దీని మధ్యలో కట్టిన గుడి ఇది ఏడవ శతాబ్ది ఆలయం. న్యాయ పాలనే ధ్యేయం గా పాలించిన చోళ రాజు మను నీతి ధర్మ చోళుడు గా ప్రసిద్ధి చెందాడు ఆయన ఒకే ఒక్క కొడుకు రథ చక్రాల కింద ఒక ఆవుదూడ పది మరణిస్తే ఆవు రాజస్థానికి వెళ్లి ధర్మ గంట మోగించింది. విషయం తెలిసిన రాజు కొడుకును అదే రీతి లో రథ చక్రాల కింద వేసి తొక్కించమని ఆజ్ఞాపించాడు సమయానికి శివుడు వచ్చి ప్రాణాలు కాపాడాడు మరకత మణి తో చేయబడిన విగ్రహం అపురూపం గా ఉంటుంది ఇక్కడ విష్ణు మూర్తిశయనించి ఉంటే ఆయన హృదయం పై త్యాగ రాజు శివుడు నృత్యం చేస్తూ ఉన్నట్లు ఉన్న తైల వర్ణ చిత్రం అద్భుతం. కర్నాటక సంగీత నిధి త్యాగరాజ స్వామి ఈ శివుని అనుగ్రహం తోనే తలి దండ్రులకు జన్మించారు

శంఖాభి షేకం

తమిళనాడు తంజావూర్ జిల్లా 'తిరు కడవూర్ "లో అమృత లింగేశ్వర ఆలయం లో కార్తిక సోమవారం 1008శంఖాలలో అభిషేకం జరగటం విచిత్రం. తర్వాత ఆశంఖాలను అలంకరించి స్వామిని ఊరేగిస్తారు ఇక్కడ కాల సంహార మూర్తి అయిన శివుడున్నాడు ఆయన పాదాల కింద యమ ధర్మ రాజు ఉండటం వింత. ప్రక్కనే మార్కండేయుడు ప్రార్థన చేస్తూ కానీ పించే విగ్రాహం ఉంటుంది దేవతలకు అమృతం లభిస్తే ఒక కుండలో పెట్టి ఇక్కడ ఉంచి స్నానానికి వెళ్లి వచ్చి కుండను ఎత్తబోతే ఊడి రాదు కుండలోని అమృతం లింగం ఆకారం ధరించి ఇక్కడే స్థిరపడింది 'అందుకే స్వామిని అమృత ఘటేశ్వరుడు అంటారు అమ్మవారు అభిరామి. అభిరామ భట్టార్ "అభిరామ అన్నాది అనే వంద శ్లోకాలు రచించాడు

E.N.T.స్వపలిస్త్ తిరుచందూర్

సుబ్రహ్మణ్యుడు

తమిళనాడు తిరునల్వేలి దగ్గర తిరు చందూర్ లోని సుబ్రహ్మణ్యేశ్వర స్వామిని దర్శిస్తే చెవిటి మూగ పక్షవతాలలో బాధ పడే వారికి గొప్ప ఉపశమనం కలుగుతుంది . ఈ స్వామి భక్తుడికి ఒక మూగ బాలుడు పుట్టాడు ఇక్కడికొచ్చి నలభై అయిదు రోజులు తండ్రికొడుకు స్వామి సేవ చేశారు అకస్మాత్తుగా అయిదేళ్ళ ఆ మూగ బాలుడికి మాటలు వచ్చి 122పంక్తులలో "కలి వెంబా స్తోత్రం "చెప్పాడు ఆయనే తర్వాత కుమారా గురు పరాన్ కవి గా ప్రసిద్ధి పొందాడు ఈయనకు కాశిలో ఒక మహమ్మదీయ

కవి కలిశాడు అతనికి స్వామి మహాత్మ్యాన్ని మన కవి సరస్వతీ కటాక్షం తోవారి భాషలో అందరికీ చెప్పి గొప్ప ప్రచారం చేశాడు. ఇక్కడ తమిళ నాడు మిగిలిన దేవాలయాలకు బిన్నం గా ఉదయం అయిదు నుంచి రాత్రి పదిన్నర వరకు పూజాదికాలు జరగటం వింత. స్కంద షష్ఠి నాడు బ్రహ్మాండమైన ఉత్సవం జరుపుతారు.

శివుడి వివాహం జరిగిన తిరుమనం చేరి

తమిళ నాడు తంజావూర్ దగ్గర తిరు మనం చేరి ప్రసిద్ధ యాత్రాస్థలం ఇక్కడే పరమ శివుని “తిరుమనం “అంటే వివాహం జరిగింది కనుక తిరు మంచేరి అయింది. స్వామి కళ్యాణ సుందర్.అమ్మవారు పార్వతి దేవి వారిద్దరి పాణిగ్రహణం భంగిమ ముచ్చటగా ఉంటుంది. ఇక్కడ పుష్కరిణికి సప్త సాగర తీర్థమని పేరు సప్తసముద్రాలు ఇందులో చేరి ఉంటాయని

విశ్వాససం. శివ పార్వతీకల్యాణాన్ని ఏడు సముద్రాలు పుష్ప మాలికలై వచ్చి చూసి తరించాయని పురాణ కథనం ఇక్కడ రాహు విగ్రహానికి అనుగ్రహం కోసం పూజ చేస్తారు తిరుజ్ఞాన సంబందార్, తిరునుక్కరుసు మొదలైన ద్రావిడ భక్తులు కళ్యాణ సుందరుని పై గ్రంథాలు స్తోత్రాలు రాసి తరించారు

నేల మాళిగ లో అయిదడుగుల శివలింగం

తమిళనాడు వెల్లూర్ కోటలో జలకంఠీశ్వర దేవాలయం నేలమాళిగలో అయిదు అడుగుల అద్భుత శివలింగాన్ని దర్శించటానికి వేలాది భక్తులు నిత్యం వస్తారు. వేలూరి వీరప్ప నాయక్ కోడుకు చిన్ని బొమ్మినాయక్ అనే వేలూరి బొమ్మి రాజు ఈ దేవాలయాన్ని కోటనూ 1566లో నిర్మించాడు పల్లవ రాజుల శైలికి ప్రతి బిమ్మమైన సింహపు సంకేతాలు మహా బాలి పురం లోను ఇక్కడ “రాణువ” అంటే సైన్యానికి సంబంధించిన శిల్ప

శాస్త్రానికి ఇది ప్రతీక గా భావిస్తారు ఎన్నో చారిత్రాత్మక షోరాటాలు ఇక్కడ జరగటం విచిత్రం. చివరగా 1857 సిపాయిల తిరుగు బాటు కూడా ఇక్కడ జరగటం మరో విశేషం

నల్లని రాతిలో నామక్కల్ అమ్మవారు

తమిళనాడు సేలం జిల్లాలో సేలం కు యాభై కిలో మీటర్ల లో నామక్కల్ అమ్మవారి దేవాలయం ఉంది. ప్రఖ్యాత గణిత శాస్త్ర వేత్త రామానుజన్ గారి ఇలవేలుపు ఈ దేవత. ఇక్కడే నరసింహ, రంగ నాథ స్వామి వారల ఆలయాలు కొండమీద కోటకు దగ్గర గుండ్లని నల్ల రాతి “గుండునామక్కల్ రాతి” లో కట్టబడ్డాయి. కోట బురుజు లపై తుపాకులు

ఉంచేందుకు కట్టిన గోడలు ఇప్పటికీ బలం గా ఉండటం విశేషం. గానుగ సున్నం లో కట్టిన ఆలయాలివి. ఈ నల్ల బండ శిలకు పడమర శ్రీ నరసింహ, శ్రీ నామగిరి అమ్మన్, శ్రీహనుమాన్ ఆలయాలున్నాయి. తూర్పున రంగనాథస్వామి కొలువై ఉన్నాడు. పల్లవుల కాలం నాటి ఆలయాలు ఇవి ఏడవ శతాబ్దిలో ఆదియామన్ నాయకుడు నరసింహ స్వామిదేవాలయాన్ని త్రవ్వితీయించాడు. నరసింహ స్వామి18 అడుగుల భారీ విగ్రహం భయంకరం గా ఉంటుంది ఇక్కడి ఆంజనేయ స్వామి పైన యే ఆచ్ఛాదనా లేకుండా ఉండటం వింత. దీనికి పది హేడు కిలో మీటర్ల లో మురుగన్ స్వామి “వేట గాని వేషం” లో దర్శనమివ్వటం వింతగా ఉంటుంది. మూల విగ్రహం నల్ల రాతి లో కేవలం నాలుగడుగుల ఎత్తు మాత్రమే ఉండటం. మరో విశేషం

-పది రోజులు కార్తీక దీపోత్సవం జరిగే తిరువన్నామలై

తమిళనాడు విల్లిపురం కు అరవైకిలోమీటర్ల దూరం లో తిరువన్నామలై లో తేజోలింగ స్వరూపుడైన అరుణాచలేశ్వర స్వామి ఉన్నాడు. దేవాలయం అరుణాచలం అనే కొండను ఆనుకుని ఉండటమే విశేషం. వెయ్యి స్తంభాల మండపం, సింహ ద్వారం మీద 200అడుగుల ఎత్తైన 11అంతస్తుల గోపుర దేవాలయం మహా గంభీరం గా కానీ పిస్తుంది. నాలుగు వైపులా గోపురాలున్నాయి. ఒక గాలి గోపురాన్ని కృష్ణ దేవరాయలు 1560లో నిర్మించాడు పంచ భూత స్థలాలోతిరువన్నామలై ఒకటి. దివ్య జ్యోతిసే అరుణాచలం గా భావించి గిరి ప్రదక్షిణం చేయటం ఇక్కడ ముఖ్య విషయం. కార్తీకం లో వచ్చే షార్దమి దీపోత్సవం పది రోజుల పాటు జరగటం మహా విశేషం. ఇక్కడ రథం నిర్మాణ శైలికి ప్రసిద్ధి చెందింది. అన్ని అంతస్తుల గోపురం లో దీపాలు పెట్టి వెలిగిస్తారు దీన్ని చూడటానికి లక్షలాది భక్తులు ఇక్కడకు చేరుకొంటారు. మహా శోభ లో ప్రాంగణం అంతా ప్రకాశిస్తుంది. ఇక్కడ వెలిగించే వత్తిపోడవు ఒక కిలో మీటర్ ఉండటం విశేషం. వెయ్యి కిలోల నెయ్యితో జ్యోతిసి వెలిగించటం విశేషం పదాకొండు రోజులు అఖండం గా ఈ జ్యోతి

వెలుగుతూనే ఉండటం వింతలలో వింత. ఇక్కడే నటరాజ దక్షిణా మూర్తిదేవతలూ ఉన్నారు ఆలయానికి దగ్గరలో శ్రీ రమణాశ్రమం ప్రశాంతతకు నిలయం గా ఉంటుంది

ఉప్పులేని ప్రసాదం - ఒప్పిలియప్పన్ దేవాలయం

తమిళనాడు తంజావూర్ జిల్లా కుంభకోణానికి దగ్గరలో ఉప్పులిప్పాన్ దేవాలయం ప్రసాదాలలో ఉప్పు అసలు వాడనే వాడరు దీనికొక కద ఉంది. మార్కండేయ మహా ముని ఇక్కడే ఉప్పుతో సహా కాయలూ పళ్ళూ తింటూ తపస్సు చేశాడట. ఒకరోజు అందమైన ఆడపిల్ల కని పించింది. ఆమెను పెంచి భూదేవి అని పేరుపెట్టాడు. వరుడికోసం వెతికాడు. ఒక ముసలి వాడు వచ్చి ఆ పిల్లనిచ్చి పెళ్లి చెయ్యమన్నాడు. ఆమెకు వంట రాదని ఉప్పు వాడకం అసలే తెలీదని ఉప్పువాడకం మానేస్తే పెళ్లి చేస్తానని చెప్పాడు మహర్షి. వచ్చిన వాడు సాక్షాత్తు నారాయణ మూర్తే అని గ్రహించాడు. వివాహం చేసుకొంటే ఇక్కడే ఆశ్రమంలో ఉం డిపోవాలని, ఆ ప్రదేశం విష్ణువు పేరనే ఉండాలని, షరతు పెట్టాడు అప్పుడు ముసలాయన అంగీకరించాడు. అక్కడ వెలసిన విష్ణువే “ఉప్పిలియప్పన్ “అంటే “ఉప్పు ఇల్లె అప్పన్ “అంటే ఉప్పు ఒడ్డు అన్న అప్పన్. సాటిలేని దైవం గా పూజ లండుకొంటున్నాడు సంస్కృతం లో “లవణ వర్జిత వేంకటేశ్వరుడు “అన్నారు మన తిరుమల వెంకన్నకు ఈ “ఉప్పు వెంకన్న “అన్న గారు. తిరుపతి మొక్కులు ఇక్కడ తీర్చుకో వచ్చు కాని ఇక్కడి మొక్కులు తిరుపతి లో తీర్చుకోరు. అదొక విశేషం. అమ్మవారు భూదేవి

చుట్ట ను కానుకగా గ్రహించే మురుగన్

తమిళనాడు విరళిమలై లో శ్రీ సుబ్రహ్మణ్య దేవాలయం ప్రసిద్ధి వైంది. ఇక్కడ గర్భ గుడిలో మురుగన్ ఆరు మొగాలతో కని పిస్తాడు. వల్లి దేవసేన లు కూడా ప్రక్కనే ఉంటారు. ఇక్కడ ఉన్న కంచు నారద మహర్షి విగ్రహం దక్షిణ భారత దేశం లో ఇంకెక్కడా లేదు. ఇదొక విశేషం. పుదుక్కోట మహా రాజు ఉదర వ్యాధితో బాధ పడుతుండగా ఒక రోజు మురుగన్ స్వామి కలలో కన్పించి రాత్రి పూట పూజా

సమయం లో ఒక చుట్ట ను ఇమ్మని కోరాడట. అప్పటినుంచి ఇప్పటి దాకా రాత్రి వేళ పూజలో చుట్ట సమర్పించటం ఆచారం పాటిస్తూనే ఉన్నారు ఇది వింత, విచిత్రం.

108 నాట్య భంగిమ శిల్పాలతో విరాజిల్లే -చిదంబరం

చిదంబరం అంటే నటరాజ విగ్రహమున్న దేవాలయమే ముందు మనకు కనిపిస్తుంది. ఆలయ ప్రాకారం గోడలు పెద్ద కొండ రాళ్ళతో నిర్మింప బడటం వింత. వీటిని నూరు కిలోమీటర్ల దూరం నుండి ఇక్కడికి తెచ్చారట. అనేక అద్భుత కట్టడాలు ఆశ్చర్యం కలిగిస్తాయి. పదవ శతాబ్దిలో మొదలు పెట్టి పదిహేడవ శతాబ్దానికి ఈ ఆలయాన్ని ఏడు వందల ఏళ్ళలో పూర్తి చేయటం మరో విచిత్రం. పదవ శతాబ్ది చోళ రాజవంశానికి సముద్ర తీరాన పార్వతీ సమేత పరమేశ్వరుడు ఉమరుకు తో నాట్యం చేస్తున్నట్లు కలలో కన్పించాడట. ఆ దివ్య దర్శానికి చిహ్నం గా ఈ ఆలయ నిర్మాణం మొదలు పెట్టాడు.

లోపల నాలుగు ప్రాకారాలున్నాయి. ద్రావిడ సంప్రదాయం ప్రకారం అనేక మంది రాజులు నిర్మించారు. తూర్పు గోపురం చాలా ప్రాచీనమైనడే కాక బహు అందమైనది కూడా. భావ రాగ తాళాలతో కూడిన నాట్య శాస్త్ర వేత్త భరత మహాముని వివరించిన 108భంగిమలు ప్రాకారం మీద చెక్కబడి ఉండటం మహా విశేషం 1133-50.మధ్య కాలం లో రెండవ కులోత్తుంగ చోళుడు దీనిని నిర్మించాడు. లోపల అయిదు నృత్య సభలున్నటం మరో విశేషం. అవే చిత్తభ, కనక సభ, రాజ సభ, నర్తన సభ, దేవ సభ. వెయ్యి స్తంభాల రాజ సభలో పాండ్య, చోళ రాజులు తమ విజయోత్సవ సభలు జరిపే వారు. చిత్తభలో “ఆకాశ లింగం “ఉంటుంది. దీనినే అంతర్యామి అయిన శూన్య లింగం అంటారు. కనక సభలో ప్రపంచ ప్రసిద్ధ నట రాజ దివ్య విగ్రహం ఉంది ఈ రెండు సభలూ బంగారు రేకుల తాపడం తో వింత కాంతులీను తుంటాయి. నృత్య సభ మహాద్భుత రాతి రథం ఆకారం లో నిర్మించ బడింది. దీనిపై రాతి గుర్రాలు, చక్రాలు చెక్కబడి ఉండటం మరో విశేషం. దీనిలో 56 స్తంభాలపై నృత్య భంగిమ శిల్పాలు కన్నులకు విందు చేస్తాయి. దేవ సభలో పరామ శివుని ఉత్సవ మూర్తులున్నాయి గర్భ గుడి లో ఆనంద తాండవ నట రాజ విగ్రహం చూస్తూ కదల బుద్ధి కాదు. భారతీయ శిల్ప కళకు పరాకాష్ఠ ఈ నటరాజ విగ్రహం. అక్కడే ఆది శేషుని పై పవళించిన శ్రీమహా విష్ణువు విగ్రహం కృష్ణ దేవరాయల కాలం లో విజయ నగర రాజులు నిర్మించారు, చిదంబరం లో జూన్ -జులై లోఅలో జరిగే తిరు మంజనం, డిసెంబర్ -జనవరి లో జరిగే ఆరుద్ర దర్శనం చాలా ప్రధానమైనవి.

పంచాగ్ని మధ్యమం లో కామాక్షీ దేవి తపస్సు చేసిన -మాంగాడు

మద్రాస్ కు ఇరవైకిలో మీటర్ల దూరం లో మాన్గాడు అనే శ్రీ కామాక్షీ దేవి క్షేత్రం ఉంది మాం గాడు అంటే మామిడి లోట. ఇక్కడే మామిడి లోటలో కామాక్షీ దేవి శివుడి కోసం పంచాగ్ని మధ్యమం లో కుడికాలు మడిచి ఎడమకాలి పై ఆనించిబంటికాలి మీద నిలబడి ఉన్న అమ్మవారు దర్శనం ఇస్తుంది తల మీదకు ఎత్తిన కుడి చేతిలో అక్ష మాల ధరించి,ఎడమ చేయి వక్షస్థలం మీద ఆనించికనిపిస్తుంది . కామాక్షీ దేవి కాంచీపురం లోని యేకామ్రేశ్వరుని వివాహమాడింది అని స్థల పురాణం. మాన్గాడు కామాక్షీ దేవికి మొక్కుకొన్నా దర్శించినా కన్నె పిల్లలకు వివాహం జరుగుతుందని గొప్ప నమ్మకం. ఆచార్య ఆదిశంకరులు ఇక్కడ శ్రీ చక్ర ప్రతిష్ఠ చేసి క్షేత్ర వైభవానికి మరింత దోహదం చేశారు

త్రిమూర్తులు ఒకే ఆలయం లో కనిపించే -సుచీంద్రం

తమిళనాడు కన్యాకుమారికి పది కిలో మీటర్లలో సుచీంద్రం ఉంది. ఇండ్లు ఇక్కడే పాపం నుంచి విముక్తుడై శుచి అయ్యాడు కనుక సూచి యైన ఇంద్రం సుచీంద్రం అని పేరొచ్చింది. ఇక్కడ త్రిమూర్తులు ఒకే రూపం దాల్చి ఏకేశ్వరాలయం లో ఉండటం విశేషం. ఈ ఆకారానికి “ధర్మ సంవర్ధని “అంటారు ఇక్కడి ఉసిరి చెట్టు కు రెండు వేల ఏళ్ళు అని పరిశోధకులే నిర్ణయించారు. ఆలయ గోపురం 13అడుగులఎట్టు. గర్భ గుడిలో ఉత్తర దిక్కుగా నట రాజ దేవాలయం ఉండటం వింత. నవగ్రహాలు పై కప్పులో చెక్కబడ్డ అద్భుతః అని పిస్తాయి దీన్ని వసంత మండపం అంటారు భక్తులు పైకి వీటిని చూస్తూ మొక్కుకోవటం విచిత్రం అని పిస్తుంది పశ్చిమ ప్రాకారానికి ఉత్తరం గా లంకలో హనుమ సీతాదేవికి చూపిన విశ్వరూప సందర్శన విగ్రహం గొప్పగా ఉంటుంది

మొదటి వెయ్యి రూపాయల నోటుపై బృహదీశ్వరాలయం

తంజావూర్ దగ్గరున్న బృహదీశ్వరాలయం నిజంగానే చారిత్రాత్మకమైనది. ఆ విశేషాలన్నీ అందరికీ తెలిసినవే బృహదీశ్వర లింగం పదమూడు అడుగుల ఏకశిలా లింగం. నర్మదా నదీ తీరానుంచి దీన్ని తెచ్చి ప్రతిష్ఠించారు. ఏకశిలానండి విగ్రహమూ ఆశ్చర్యాన్ని గోల్పేదే

1954లో మొదటి సారి ముద్రించిన వెయ్యి రూపాయల నోటు పై బృహదీశ్వరాలయం చిత్రాన్ని ముద్రించటం అపురూపమైన విషయం

అగ్ని నక్షత్ర వేడుకలు జరిగే -పళని

పళని సుబ్రహ్మణ్యేశ్వర స్వామి ఆలయం జగత్ ప్రసిద్ధ మైంది. కృత్తికా నక్షత్రాన్ని అగ్ని నక్షత్రం అంటారు ఎండ వేడి తట్టుకోవటానికి ఇక్కడ అగ్ని నక్షత్ర వేడుకలు నిర్వహించటం విశేషం. చైత్రమాసం లో మొదటి ఏడు రోజులూ వైశాఖం లో మొదటి ఏడు రోజులూ కలిసి పదాలుగు రోజుల పాటు అగ్ని నక్షత్ర వేడుకలు చేస్తారు. అర్ధ రాత్రి ఒంటి గంట నుండి ఉదయం పది వరకు, మళ్ళీ సాయంత్రం నాలుగు

నుండి రాత్రి పది వరకు ఈ వేడుకలు జరుగుతాయి. కొండ చుట్టూ ఉన్న గిరి వీధిలో భక్తులు ఈకాలం లో ప్రదక్షిణాలు చేయటం మరో విశేషం. వేసవిలో దగ్గరే ఉన్న కోడి ముడి నుంచి వేలాది మంది భక్తులు కావేరి జలాన్ని కావళ్ళలో తెచ్చి కొండమీడున్న కొలనును నింపటం మరో విచిత్రం పాటలు పాడుకొంటూ నృత్యాలు చేసుకొంటూ వచ్చే అనుచరులు వీరికి లోడుగా ఉంటారు. పళని క్షేత్రం పంచాముతానికి విభూతికి కూడా ప్రసిద్ధి.

శివుడు బృహస్పతి పేరుతో వెలసిల్లిన క్షేత్రం

కుంభ కోణానికి పది హేడు కిలో మీటర్ల లో అలాన్ గుడి ఉంది ఇక్కడ శివుడు దేవ గురుడైన బృహస్పతి పేరుతో గురు దక్షిణా మూర్తిగా పూజలందుకొంటాడు గురువారం, గురు సంక్రమణం నాడు విశేష పూజలు నిర్వహిస్తారు పచ్చని వస్త్రాలు సెనగలు ప్రసాదం గా వెట్టటం ఇక్కడ విశేషం ఈ స్వామి చుట్టూ ఇరవై నాలుగు సార్లు ప్రదక్షిణాలు చేస్తే, సన్నిధిలో ఇరవై నాలుగు నేతి దీపాలు వెలిగిస్తే సకల దోషాలు నివారించ బడతాయని నమ్మకం

సూర్యుడి లో సహా నవగ్రహాలు

సూర్యుడికి ఎదురుగా దేవగురువు బృహస్పతి ఉంటాడు వీరిద్దరి చుట్టూ ఆలయ ప్రాకారం లో మిగతా గ్రహ దేవతలు దర్శన మిస్తారు సూర్యునిలో సహా నవగ్రహం తమిళనాడు తంజావూర్ జిల్లాలో అరవై కిలో మీటర్ల పరిధిలో నవగ్రహ ఆలయాలున్నాయి. కాని నవగ్రహాలకు అధిపతీ అయిన సూర్యుడి లో పాటు మిగిలిన గ్రహాలూ ఉన్న ఆలయం సూర్య నాథ్ ఆలయం. కుంభకోణం - తిరుమంగాక్కుడి మధ్య ఉంది. సూ ర్యుని భార్యలైన ఉషా,

చాయా దేవేరులతో సూర్యుడు కొలువై ఉన్నాడు. ముందుగా కాశీ విశ్వేశ్వరుడిని, విశాలాక్షి అమ్మవార్లను ఇక్కడ దర్శించి తర్వాత సూర్యుడిని బృహస్పతిని చూసి బయటికి వచ్చి అప్రదక్షిణం గా వెళ్లి ప్రక్క ద్వారం గుండా వెళ్లి శని, బుధ, అనారక, చంద్ర, కేతు, శుక్ర రాహువులను దర్శించటం ఆనవాయితీ తర్వాతా వినాయక దర్శనం చేయాలి ఇక్కడ సూర్యుడు పడమర వైపుకి ప్రతిష్ఠితుడై ఉండటం విశేషం ఆయన్ను తామర పూలతో పూజించటం మరో విశేషం. దీనికొక కద ఉంది కలవ మహామునికి కుస్తురోగం రాబోతోందని అనుమానం వచ్చి నవగ్రహ జపం చేసి ప్రసన్నులను చేసుకొని ఆ రోగం రాకుండా కాపాడుకొన్నాడు. బ్రహ్మకు తెలిసి కోపం తో నవగ్రహదేవతలకు ఆ వ్యాధి సోకుతుందని శపించాడు. వారు ప్రాధేయపడగా తిరుమంగాక్కుడి లోని ప్రాణ నాదేశ్వర స్వామిని సేవించమని చెప్పగా వారు ముందుగా వినాయకుడిని ప్రతిష్ఠించి, మంగలాంబాసమేత ప్రాణ నాదేశ్వరుడిని అర్పించి వ్యాధి నుంచి విముక్తులయ్యారు. తనకు చేసిన సాయానికి కలవముని వారికి కృతజ్ఞత గా ఇక్కడ ఆలయాన్ని కట్టించాడు

పుదుచ్చేరి

బంగారు కాకి వాహనంకల శనిశ్వరుడు

పుదుచ్చేరి కి దగ్గరలో తిరువళ్ళూర్ లో శనిశ్వరుడికి పెద్ద దేవాలయం ఉంది స్వామిని “దర్బారన్యేశ్వరరం స్వామి “అంటారు ఈయనకు దర్బాలు అంటే మోజు కనుక ఆ పేరొచ్చింది అందుకే దర్బాదిపతి అంటారు అమ్మవారు బోగామ్రుత మాలియాళ్. అమ్మవారి ఆలయానికి తూర్పు శని దేవాలయం ఉంది. గోడలోని గూటిలో శని విగ్రహం ఉండటం వలన ఇక్కడి ముఖ్యమైన మొక్క దర్బ. అందుకని ఆలయ దర్శనం చేసేటప్పుడు భక్తులు దర్బను ముడి వేయటం విచిత్రం. కష్టాలు తీరుతాయని విశ్వాసం. నల తీర్థం లో పవిత్ర స్నానాలు చేసి శని ని దర్శిస్తారు ఇక్కడే నల దమయంతుల విగ్రహాలు ఉండటం ఇంకొక విశేషం. శని వాహనమైన కాకి ఇక్కడ బంగారు తో చేయబడి ఉండటం మరో విశేషం. శనివారం మూల విగ్రహానికి బంగారు కవచం తో తోడగటం మర వింత

మీసాల కిష్టమూర్తి

ఎనిమిదో శతాబ్దం లో పల్లవ రాజు ఒకటవ నరసింహ కట్టించిన దేవాలయం ఇది కృష్ణ స్వామికి మీసాలున్నటం వలన భార్య రుక్మిణి, అన్న బలరాముడు, సాత్యకి, కొడుకు ప్రద్యుమ్నుడి తో కిష్టయ్య దర్శన మివ్వటం విశేషం. సుమతి అనే మహారాజు వేంకటేశ్వరస్వామిని తనకు ఆ నాటి పార్థ సారథి రూపం లో దర్శనం ఇవ్వమని వేడాడ. అప్పుడు ఏడుకొందలాయన పార్థ సారథిగా దర్శన మిచ్చాడు స్వయంభు గా వెలసిన తొమ్మిది అడుగుల

భారీ విగ్రహాన్ని ఆత్రేయ మహర్షి ప్రతిష్ఠించి, పూజించాడు. కురుక్షేత్ర యుద్ధం లో కృష్ణుడు చక్రం పట్టినని శపథం చేసినందుక ఈ విగ్రహానికి చక్రం ఉండదుఇదొక విచిత్రం. రథ సారథికి మీసాలు ఉండటం ఆన వాయితీ కనుక ఇక్కడి కృష్ణుడికి మీసాలు ఉంటాయి అదొక విశేషం. యుద్ధం లో కృష్ణుడికి గాయాలు తగిలిన గుర్తులు ముఖం మీద కనిపించటం మరో విశేషం. ఇక్కడ రంగ నాద స్వామి కోవెలా ఉంది. త్యాగరాజు, ముత్తుస్వామి దీక్షితార్, సుబ్రహ్మణ్య భారతి వివేకానందస్వామి రామానుజం వంటి వారెందరో దర్శించిన మహోద్భుత దేవాలయం ఇది.

కర్ణాటక

ద్వాదశం రాసుల వై సూర్య కిరణ ప్రసారం -శృంగేరి

కర్ణాటక రాష్ట్రం లో పడమటి కనుమలలో వున్న దివ్య క్షేత్రమే శృంగేరి. ఋష్య శృంగ మహర్షి పావనం చేసిన ప్రదేశం. శృంగ గిరె శృంగేరి గా మారింది. ఆది శంకరా చార్యులు ఇక్కడ శారదా పీఠం నెలకొల్పారు. శారదాలయానికి కుడి ప్రక్కన విద్యా శంకరాలయం వుంది. శ్రీ విద్యారణ్య స్వామి గురువు శ్రీ విద్యా శంకరులు..105 సంవత్సరాలు పీఠాది పత్యం వహించిన పుణ్య పురుషులు. అందుకని శిష్యుడు కృతజ్ఞత గా ఈ

ఆలయాన్ని కట్టించారు. ఇది 1338 లో నిర్మిత మైంది. ముఖ మండపం లో 12 రాతి స్తంభాలున్నాయి. ఇవి 12 రాశుల పేర్లతో వుంటాయి. సూర్యుడు ఏ రాశి లో ప్రవేశిస్తే, ఆ పేరు గల స్తంభం మీద ఆ రోజున సూర్య కిరణాలు పడటం ఇక్కడ విశేషం. ఖగోళ, జ్యోతిష, గణిత, వాస్తు శాస్త్రాలలో అపూర్వ పాండిత్యం గల శిల్పులు మలచిన అద్భుత విన్యాసం. స్తంభాల వై సింహం ఆకారం లో జీవ మృగ మూర్తులున్నటం విచిత్రం. వాటి నోటిలో వ్రేలాడే రాతి బంతులు, పై కప్పు నుంచి వేలాడే రాతి గోలుసులు, అన్నీ ఒకే శిలతో నిర్మింప బడి ఉండటం ఆశ్చర్య కరం. ఆలయం బయట గోడలు కోణాలు, కోణాలుగా చెక్క బడి వుండటం ఇంకో విచిత్రాను భూతి. షాడ వైన రాతి పలకలు ప్రక్క ప్రక్కగా నిలబెట్టి అతికించి నట్లు గా అని పిస్తుంది. ఇక్కడ శిల్ప సంపద అసదృశం గా వుంటుంది.

శివుని పంచలింగాలున్నతలకాడ్

కర్ణాటక రాష్ట్రం లో శివ సముద్రానికి పాతిక కిలో మీటర్ల దూరం లో తలకాడ్ క్షేత్రం ఉంది. ఇక్కడ శివుని పంచ ముఖాలు, పంచ నామాలలో, పంచ ఆవరణ ల లో, పంచ లింగాలుగా ఉండటం మహా విశేషం. ఇవే విద్యేశ్వర, అర్కేశ్వర, వాసుకేశ్వర, సాయి కాటేశ్వర, మల్లికార్జున పేర్ల లో విరాజిల్లుతున్నాయి. ప్రతి ఆలయ దర్శనం చేసే ముందు కావేరి నదిలో స్నానం చేసి దేవుడిని దర్శించటం ఆచారం. ముప్పై కిలో మీటర్ల లో

వ్యాపించి ఉన్న ఈ పంచ క్షేత్రాలను ఒకే రోజు దర్శిస్తే ఫలితం ఎక్కువ అని విశ్వాసం. కనుక మొత్తం ఒకే రోజు కావేరి లో అయిదు స్నానాలు అయిదు శివ లింగాలు దర్శించి చివరికి అక్కడే ఉన్న కీర్తి నారాయణ స్వామి దర్శనం చేయాలి దీనిలో ఈ యాత్ర పూర్తి అయినట్లు భావిస్తారు శివకేశవా దర్శనం లో మోక్షం పొంది తరిస్తారన్న మాట

నేటి వరవడిలో ఏర్పడ్డ ఆలయం

కర్నాటక లో నరసింహ జర్నా లో కావేరి నేటి వరవడికి ఏర్పడ్డ గుహాలయాం ఉంది. ఇది విశేషం. ఈ నీరు ప్రవహించే మార్గం ద్వారా లోపలి వెడితే అదే అక్కడున్న విగ్రహం దాగ్గరకు చేర్చటం విచిత్రమైన వింత

18లిపులు ఉన్న గుహాలయం.

కర్నాటక బాదామి లో ఉన్న గుహాలయాలు ఆరు ఎనిమిది శతాబ్దాల నాటివి. హిందూ బౌద్ధజైనాలు ఇక్కడ వ్యాప్తమైనాయి. బాదామికి పాత పేరు వాతాపి. వాతాపి, ఇల్వలుడు అనేరాక్షస సోదరులు అగస్త్య మహా ముని చేత చని పోయిన దేశం ఈ గుహాలయాల గోడలపై జాగ్రత్త గా గమనిస్తే పద్దెనిమిది లిపులు దర్శన మిచ్చి ఆశ్చర్యం కలిగిస్తాయి సంస్కృతం ఉన్న లిపి మొదటి పులకేశి రాజు కాలానికి అంటే 543 ఏళ్ళ కిందటిది అవటం విశేషం ఇక్కడున్న బౌద్ధ గుహాల్లోకి వెళ్ళాలంటే మోకాళ్ళ మీద పాకుతూ వెళ్ళాల్సిందే ఇదో వింత అనుభవం. ఇక్కడే ఏడవ శతాబ్దికి చెందినా నక్షత్రాకృతి లో నిర్మింప బడిన మల్లికార్జున దేవాలయాం ప్రత్యేకం గా కానీ పిస్తుంది.

ఘటోత్కచుని ఆశ్రమమే చిత్రదుర్గ

కర్నాటక లో బెంగ లూర్ కు రెండు వందల కిలో మీటర్లలో ఉన్న పర్వత ప్రాంతమే చిత్ర దుర్గ విజయ నగర రాజుల పాలన లో దీని వైభవం వర్ధించ టానికి వీలు కానంత గా ఉండేది నాయక రాజుల పాలనలోను ప్రాముఖ్యం పొందింది ఏడు చుట్ల ప్రాకారాల లో నగరం శోభాయ మానం గా నిర్మించ బడింది. ఇక్కడే హిడిం బాసురుకి భీమ సేనుడికి యుద్ధం జరిగి భీముని చేతిలో అతడు చంప బడ్డాడు అతని చెల్లెలు హిడింబు శాంత స్వభావురాలు. భీముడిని వలచి వివాహ మాడింది వారి కుమారుడే మహా పరాక్రమ సంపన్నుడైన ఘటోత్కచుడు. అతని ఆశ్రమమే చిత్ర దుర్గ అవటం చిత్రం గా అని ఇస్తుంది.

సుల్తాన్ కుమార్తె మనసు దోచిన క్రీష్ణయ్య

కర్నాటక లో శ్రీరంగ పట్నం తాలూకా మేల్కోట లో శ్రీకృష్ణ దేవాలయం ఉంది. ఈ స్వామిని “చల్ల పిళ్ళ రాయుడు “అంటారు. బహు సుందర మూర్తి. దిల్లీ సుల్తానులు ఈ ప్రాంతాన్ని ఆక్రమించి విగ్రహాన్ని తమలో తీసుకు పోయాడు స్వామి రామానుజ చార్యుల వారికి కలలో కనీ పించి ఈ విషయం చెప్పగా ఆయన దిల్లీ వెళ్లి సుల్తాన్ ను బ్రతిమిలాడి విగ్రహాన్ని తిరిగి ఇచ్చేయమంటే ఇవ్వనన్నాడు సుల్తాన్. ఆయన కూతురు ఈ విగ్రహం లో హాయిగా ఆడుకొంటోంది ఆయన పై మనసు పారేసుకోంది కూడా. అప్పుడు ఆచార్యులు ధ్యాన ముద్రలో కూర్చుని “చల్ల పిళ్ళ రాయా ! కృష్ణా ! రా “అని ఆర్తిగా పిలవ గానే ఆ దివ్య సుందర కృష్ణ విగ్రహం నృత్యం చేసుకొంటూ భగవద్ రామానుజుల ఒడి లోకి చేరింది. సుల్తాన్ తో సహా అందరూ ఆశ్చర్య పడ్డారు భక్తి తో సుల్తాన్ ఆ కృష్ణ విగ్రహాన్ని ఆచార్యులకు సమర్పించాడు. ఆ విగ్రహాన్ని మళ్ళీ మెల్ కోట కు తీసుకొని వచ్చి దేవాలయం లో ఉత్సవ విగ్రహం గ ప్రతిస్థించారు. సుల్తాన్ కూతురు అపారమైన శ్రీ కృష్ణ భక్తితో శ్రీ కృష్ణ విగ్రహం భరించలేక మెల్ కోట కు వచ్చి స్వామిని సేవిస్తుకొంటు శ్రీ కృష్ణుని లో లీనమై పోయింది ఈ ఆలయం లో “వైరముడి “అనే వజ్రాల కిరీట ఉత్సవం ప్రసిద్ధి చెందింది రామానుజులు మొట్ట మొదటి సారిగా హరిజనులకు ఈ దేవాలయం లో ప్రవేశం కల్పించి చరిత్ర స్రాపించారు దిల్లీ సుల్తానుల వద్ద నుండి కృష్ణ విగ్రహాన్ని తీసుకొని రావటానికి హరిజనులే రామానుజులకువెంట ఉంది సాయమందించారు . ఇక్కడే రామానుజులు సంఘ సంస్కర్త గా రూపం దాల్చారు ఇవన్నీ విశేషాలే వింతలే విచిత్రాలే కదా

అక్కడి మట్టి ఔషధ సమానం

కర్నాటక లో మైసూర్ కు దగ్గరలో “నంజన్ గూడు “లో నంజనేశ్వర స్వామి ఉన్న దేవాలయాన్ని శ్రీ కంఠేశ్వర దేవాలయం అంటారు. ద్రావిడ శైలిలో నిర్మించిన ఆలయం ఇది అందమైన గోపురం

ముందున్న మండపా రాతి స్తంభాలపై ఏనుగుల శిల్పాలు, గర్భ గుడి లో మైసూర్ మహా రాజ మూడవ కృష్ణ రాయ ఒడయార్ స్తాపించిన లింగాలు ప్రాకారం చుట్టూ 63నయనారుల దివ్య విగ్రహాలు, 25శివ లీలా విగ్రహాలు పార్వతి నారాయణ, సుబ్రహ్మణ్య విగ్రహాలు దర్శనీయాలు నెమలి వాహనం పై కూర్చున్న శరవణ భవుని తలపై నాగు బాము పడగా విప్పి ఉండటం విశేషం ఇక్కడి పరశురామ దేవాలయాన్ని దర్శిస్తేనే తీర్థ యాత్ర పూర్తి అయి నట్లు. ఇది కౌండిన్య నది ఒడ్డున గట్టు పై ఉంది మాత్రు హత్యా దోష పరిహారానికి పరశురాముడు ఇక్కడే తపస్సు చేశాడు. ఆయన్ను దర్శిస్తే సకల పాపాలు దోషాలు పోతాయని నమ్మిక. ఇక్కడి మట్టి ఔషధం తో సమానం గా భావిస్తారు. టిప్పు సుల్తాన్ ఇక్కడి మృత్తికా విశేషాన్ని తెలుసుకొని తన గుడ్డి ఏనుగు కు ఆ మట్టిని పట్టి గా వేయించి నేత్ర దృష్టిని

కలిగేట్లు చేసుకొన్నాడు. అందుకే టిప్పు ఈ దేవుడిని “హక్కిం నం జం డా “అని భక్తి లో పిలిచే వాడటం. కనుక నేత్ర రోగులకు ఇది దివ్య క్షేత్రం టిప్పు తండ్రి హైదరాళి నంజునేశ్వర స్వామికి “పచ్చల నెక్లెస్ “ను బహుకరించి తన స్వామి భక్తిని వేల్పడించుకొన్నాడు ఇక్కడి మట్టి చర్మ రోగ నివారిణి అని కూడా అంటారు

నాగర శిల్ప నిర్మాణ దేవాలయాలు

కర్నాటక లో కడ సిద్ధేశ్వర దేవాలయం ఏడవ శతాబ్దికి చెందింది. స్వామికడ సిద్ధేశ్వర శివుడు ఆయన చేతిలో త్రిశూలం కలిగి ఉండటం విశేషం. ఇదే ప్రాకారం లో జంబు లింగేశ్వర దేవాలయం ఉంది ఈ రెండు నాగర శిల్ప రీతిలో నిర్మించ బడటం విశేషం

అంధకాసు రాంతక శివ

కర్నాటక గల్ల నాద దేవాలయం లో అంధకాసుర సంహారం చేస్తున్న రీతిలో శివ లింగం ఉండటం విశేషం ఆలయాన్ని రేఖా, నాగర, ప్రసాద అనే మూడు శిల్ప రీతులలో నిర్మించటం మహా విచిత్రం

ప్రకృతిసిద్ధ గని వీర భద్ర దేవాలయం దేవాలయం

కర్నాటక లో చిక్కబల్లా పూర్ జిల్లాలో అతి ప్రాచీనమైన పర్వత కోట నంది దుర్గ బెంగళూర్ కు అరవై కిలో మీటర్ల దూరం లో ఉంది. అర్క వతి నది ఇక్కడే ప్రవహిస్తుంది దీనిలో అనేక రహస్య మార్గాలు గుర్రాల మార్గాలు టిప్పు వేసవి విడిది ఉన్నాయి శిఖరాగ్రం లో టిప్పు సుల్తాన్ పాలెస్ దగ్గర ప్రకృతి సిద్ధంగా ఏర్పడిన అతి పెద్ద బండ రాళ్ళలో నిర్మించిన గని వీర భద్ర స్వామి దేవాలయం చిత్ర మైన విశేషం ఇది వినోద యాత్రా కేంద్రం కూడా అవటం మరో వింత.

పాముల నిలయం హవేరి

కర్నాటక హవేరి జిల్లాలో హవేరికి ఆ పేరు రావటానికి కారణం అక్కడ పాములు అతి ఎక్కువగా ఉండటమే కన్నడం లో అర్థం పాముల ప్రదేశం ఇక్కడ వెయ్యికి పైగా చారిత్రక మఠాలున్నాయి అందులో ముఖ్యమైంది “హక్కే మఠం.హవేరి యాలకుల పంటకు” హవేలి “గా ఉంది ‘ఇక్కడి నుంచి ప్రపంచ దేశాలకు ఇలాచీ ఎగుమతి

జరుగుతుంది. యందు మిర్చి కీ ప్రసిద్ధి. దీనికి దగ్గరలో”కాగి నేలి “ కన్నడ కవి కనక దాసు జన్మ స్థలం పశ్చిమ చాళుక్య వాస్తు ఇక్కడ ఎక్కువ. జ్ఞాన పీఠ పురస్కార గ్రహీత డాక్టర్ ఎ.కే.గోకక్ ఇక్కడే పుట్టారు

బొమ్మలిస్తే సంఠాపించే శివుడు

కర్నాటక లో దక్షిణ కన్నడ ప్రాంతం బెల్తంగది తాలూకా లో సూర్య అనే గ్రామం లో శివ రుద్ర స్వామి దేవాలయనికో వింత చరిత్ర ఉంది. గుడికి దగ్గర లో ఉద్యాన వనం ఉంది . లోపలి వెడితే రక రకాల ఉద్యాన, పాప, బాబు, ఇల్లు కుర్చీ టేబుల్ మొదలైన మట్టి బొమ్మలు కానీ పించి వింత గొలుపుతాయి. ఇక్కడ రెండు శిలలున్నాయి వీటినే పార్వతి పరమేశ్వరులుగా భావించటం విచిత్రం రుద్రుడు లింగ రూపం గా ఉన్న శిలయే. ఈ దేవతా ప్రాంగణం లోకి అడుగు పెట్టగానే అందరూ మౌనమే దాలుస్తారు ఎక్కడా మాట వినిపడక పోవటం విశేషం. భక్తులు తమకోరికలను మనసులోనే దేవుడికి విన్న విన్నుకొంటారు. ఏ కోరిక కోరుకొంటే దానికి సంబంధించిన మట్టి బొమ్మ ను రుద్రునికి కానుకగా ఇస్తారు ఇది మరో విశేషం

ఈ సదాశివ రుద్రా స్వామి ఆవిర్భావానికి ఒక కదా ఉంది. నందీశ్వరుడు రోజూ ఉదయానికి పూర్వమే ఇక్కడికి వచ్చి పచ్చిక మేసి వెళ్లి పోయేవాడు కైలాసానికి ఒక రోజు ఒక మనిషి కంట బడ్డాడు. అంటే కైలాసానికి వెళ్ళే అర్హత కోల్పోయాడు ఒక శివ లింగాన్ని స్థాపించి ధ్యానం చెసేవాడిక్కడెఉన్న మారేడు దళాలు దొరక్క పోతే ఎఆకు దొరికితే దానిలోనే అర్చిస్తేవాడు అప్పుడు శివుడు మెచ్చి కైలాస ప్రవేశ అర్హత నందికి కల్గించాడు. అందుకే ఈ లింగానికి నంది కేశవరా లింగం అనే పేరొచ్చింది. నందీశ్వరుడు బిల్వ దళం బదులు వేరే ఆకుల లో పూజించి కోరిక నేర వేర్చుకొన్నాడు కనుక తామూ తమకు లోచిన మట్టి బొమ్మలను శివుడికి కానుకగా ఇచ్చి మనసులోని కోరిక ను నేరవేర్చమని కోరుకొంటారు.

76 స్తంభాల పై కప్పున్న ఆలయం

కర్నాటక లో అమృతేశ్వర దేవాలయం ద్రావిడ వాస్తు లో 1050 లో కట్టారు. దీనికి ఉపయోగించిన రాయి ఏమిటో తెలిస్తే అవాక్కై పోతాం అదే “నల్ల సబ్బు రాయి. ఈ ప్రత్యేక రాతి లో కట్ట బడిన మొదటి దేవాలయం ఇది కళ్యాణి చాళుక్య నిర్మాణం ఇది. అమృతేశ్వర దేవాలయం పై కప్పు 76 స్తంభాలపై ఆధార పది ఉంది ముక్కున వేలేసుకోనేట్లు చేస్తుంది. .స్తంభాల మీద నగిషీలు నాయన

మనోహరం. దేవాలయం చుట్టూ ఉన్న గోడల నిండా పురాణ గాథలను మలచారు. 1112లో నిర్మించిన మహా దేవి ఆలయమూ ఇదే నమూనా లో ఉండటం విశేషం కన్నడ భారతం రాసిన కన్నడ ఆదికవి పంప కవి ఇక్కడే పుట్టాడు.

దేవాలయ సంగమం సిద్ధేశ్వర గలగేశ్వరాలు

కర్నాటక లో సిద్ధేశ్వర, గలగేశ్వర ఆలయాలు నాగర ధ్రావిడ వాస్తు నిర్మాణాలు. పదకొండవ శతాబ్దిలో నిర్మించిన దీనికి ముందు సూక్ష్మ నిర్మాణం (మినిఎచార్)కూడా ఉండటం వింత. ధ్రావిడ నాగరి వాస్తు లో శోభిస్తుంది. దీనిలో బాటు రట్ట హల్లి లో కాడంబరేశ్వర, హనగల్ లో తారకేశ్వర, హారాల హల్లిలో సోమేశ్వర, బంక పుర లో నాగేశ్వర, చౌడయ్య దన పురాలో ముక్తేశ్వ, హవేరిలో సిద్ధేశ్వర, గలగనాద్ లో గలగేశ్వర, యల వట్టి లో జైన్ బాసాడి, మసూర్ లో మడగా జలపాతం కనక దసరా, కగినేలి హోలీ అన్నేరి ఆలయాలను దేవాలయ సంగమం గా భావిస్తారు. ప్రతి ఆలయం వెనుక గొప్ప చరిత్రే ఉంది

గోవా

శ్రీ రామ పంచాయతనం ఆలయం

గోవా రాష్ట్రం లో పానాజీ కి పాతిక కిలో మీటర్ల దూరం లో శ్రీ గోపాల్ గణపతి దేవాలయం ఉన్నది. ఈ విగ్రహం పంచ లోహాలలో తయారైనది. దీనికి సుమారు ముప్పై కిలో మీటర్ల దూరం శ్రీరాం నాద అనే చోట శ్రీరామ నాద, శ్రీలక్ష్మీ నారాయణ, శ్రీ శాంత దుర్గ, శ్రీ బీతాల్, శ్రీ సిద్ధ నాద ఆనె అయిదు ఆలయాలున్నటం వల్ల శ్రీరాం పంచాయతనం అంటారు.

పార్వతి అమ్మ వారికి అటు ఇటు శివ కేశవులు

గోవాలో పానాజీకి ముప్పై కిలో మీటర్ల దూరం లో 1713 లో నిర్మించబడ్డ శ్రీ శాంత దుర్గ ఆలయం ఉంది. అమ్మ వారి విగ్రహానికి అటూ ఇటూ శివుడు కేశవుడు విగ్రహాలుఉండటం వింత.

మోహినీ రూపంలో విష్ణువు

గోవాలో మంగేష్ కు సమీపం లో మహాలా దేవాలయం మార్దోవా కి దగ్గరలో ఉంది క్షీర సాగర మధనం లో లభించిన అమృతాన్ని దేవతలకు రాక్షసులకు పోసిన విష్ణు మూర్తి అవతారం అయిన మోహినీ రూప విగ్రహం ఇక్కడ ఉండటం విశేషం.

పార్వతి అంశ తో వెలసిన లక్ష్మీ దేవి

గోవా లో పాండా కు దగ్గర లో బందోడ్ అనే చోట ప్రశాంత వదన లక్ష్మీ దేవాలయం కలదు. అమ్మవారు ఈశ్వర ధ్యానం లో ఉండటం విశేషం అమ్మ వారు పార్వతి అవతారం కనుక విచిత్రం. ఇది ఒక శక్తి పీఠమవటం మరి విశేషం

కేరళ

ధన్వంతరి ఆలయం

కేరళ రాష్ట్రం లో వడక్కన్ చెర్రి కి పది కిలో మీటర్ల లో వెళ్ళు వాయి అనే గ్రామం లో ధన్వాంతారి దేవాలయం ఉంది ఆయన్ను విష్ణు మూర్తి అవతారం గా భావిస్తారు విగ్రహం పడమటి దిక్కును చూస్తూ ఉంటుంది గర్భ గృహం రాగి రేకుల తో కప్పు బడటం వింత. నాలుగు భుజాలున్న ఆచార్య ధన్వంతరి అమృత కలశం

జలగా, చక్రం గడ ధరించి చిత్రం గా దర్శన మిస్తాడు నవంబర్,డిసెంబర్ లలో “వేల్లు వాయి ఏకాదశి ‘పేరిట వార్షికోత్సవాలు 37 రోజుల పాటు జరగటం విశేషం ఏకాదశి రోజున కేరళ లోని ఆయుర్వేద అల్లోపతి వైద్యులందరూ ఇక్కడికి వచ్చి ధన్వంతరి స్వామిని దర్శించి ఆశీస్సు లండుకోవటం మహా విశేషం. .ఈ ధన్వంతరీ క్షేత్ర దర్శనం చేస్తే సకల రోగాలు నివారింప బడుతాయని అకేరలీయుల దరుద విశ్వాసం

గురువు, వాయువు ల ఊరు గురువాయూరు

కేరళ అనగానే అనంత తిరువనాంత పుర పద్మనాభ స్వామి, గురువాయూర్ కృష్ణుడు గుర్తుకొస్తారు స్వర్ణ, మర్త్య, పాతాల లోకాలు కలిసిన భూలోక వైకుంఠమే గురువాయూర్ శ్రీ కృష్ణ దేవాలయం. నారద పురాణం ప్రకారం భ్రహ్మ

మొదట ఈ విగ్రహాన్ని పూజించాడు వాసుదేవుడి కొడుకు ద్వారకను పాలిస్తున్నప్పుడు యాదవ వాంశ వినాశనం జరుగుతుందని గ్రహించిన కృష్ణుడు తన ప్రాణ మిత్రుడు ఉద్ధవుడికి ఈ విగ్రహాన్ని ప్రసాదించి గోలోకానికి వెళ్లి పోయాడు. తర్వాత గురువు అని పిలువా బడే బృహస్పతి వాయుదేవుడు కలిసి ద్వారక మునిగి పోయే సమయం లో పరశురాముడి సాయం లో గురువాయూర్ లో ప్రతిష్ఠించారు. గురువు వాయువు వెతికి తగిన చోటు ఇదే అని ప్రతిష్ఠించారు అందువల్ల ఇది “గురువు వాయువు ఊరు”గా పేరు పొంది కాలక్రమం లో గురువాయూర్ అయింది

ఇక్కడి కృష్ణ విగ్రహం “పాతాళ అంజనం “అనే ప్రత్యేక పదార్థం లో చేయ బడింది గురువు వాయువు, పరశురాముడు ఇక్కడికి వచ్చినప్పుడు శివుడు ఇక్కడ తపస్సు చేస్తూ కానీ పించాడు. కృష్ణ విగ్రహాన్ని చూడగానే అది స్థాపించటానికి ఇదే సరైన ప్రదేశం అని వారికి చెప్పి తాను వేరే చోటికి శివుడు వెళ్లి పోయాడు స్రీఎక్రిశ్న విగ్రహం నాయన మనోహరం గా శంఖు చక్ర గదా, పద్మాలను నాలుగు చేతులలో ధరించి చతుర్భుజ మూర్తిగా దర్శనమిస్తాడు మేడలో తులసి మాల ఉంటుంది. ఇక్కడ పెళ్లి చేసుకొంటే గృహస్థ జీవితం మంగళ కారం అని విశ్వాసం. శ్రీ కృష్ణ కర్ణామృతం రాసిన బిల్వా మంగళుడు ఇక్కడికి అనేక సార్లు వచ్చి శ్రీకృష్ణ దర్శనం లో పులకించి పోయే వాడు

శైవ జైన వైష్ణవ సామ రాస్యానికి ప్రతీక ధర్మస్థల

కర్ణాటక లో మంగుళూరు నుంచి ౪౦ కి.మీ.దూరం లో వున్న చిన్న గ్రామమే ధర్మ స్థలి. ఇక్కడి శివుడు మంజు నాథుడు.

పూజారులు రాజా కుటుంబాలకు చెందిన వైష్ణవులు. ఆలయ నిర్వాహకులు జైనులు. ఇదీ ఇక్కడి విశేషం. మత సామరస్యానికి ఒక గొప్ప ఉదాహరణ ధర్మ స్థలం. మంజు అంటే కన్నడం లో మంచు అని అర్థం. శివుడు మంచు పర్వత మైన కైలాస గిరి పై ఉంటాడు కనుక ఆ పేరు. “వాడి రాజా తీర్థులు “అనే వైష్ణవ స్వామి స్వయం గా ఇక్కడ లింగ ప్రతిష్ఠ చేశారు. దేవ రాజ హేగ్గడే అనే జైన మతస్తుడు మొదటగా విగ్రహాన్ని ప్రతిష్ఠించి నట్లు తెలుస్తోంది. “కుడుము “అనే

పేరు వున్న ఈ గ్రామం క్రమం గా ధర్మ స్థలి అనే పేరు గా మార్పు చెందింది. జైన దేవుని అతి పెద్ద విగ్రహం అత్యాకర్షణీయం గా ఇక్కడికి దగ్గరలో శ్రావణ బెల్లోలా లో వుండటం మరో వింత. నిజాయితీ కి మారు పేరు ధర్మ స్థలి. దొంగతనం అనేది వుండదు. ఎక్కడ పడిసిన వస్తువులు అక్కడే ఎంత కాల మైనా వుంటాయి. అందుకే ఆపేరు వచ్చింది.

మధ్య ప్రదేశ్

పసుపు రంగు ఇసుక రాయి తో నిర్మించిన దేవాలయం

మధ్య ప్రదేశ్ లో ఖజురాహో సాత్నా కు దగ్గర లో ఉంది. చాన్లెల్ల వంశ రాజులు పడవ శతాబ్దిలో నిర్మించిన ఇరవై రెండు దేవాలయ సమూహం మే ఖజురాహో ప్రతి దేవాలయం చాలా గట్టిగా ఎత్తుగా రాతి పైకప్పుతో ఉండటం వింత పసుపు రంగు ఇసుక రాయిలో నిర్మాణం విచిత్రం ఇవి శివ కేశవులకు అన్నితమవటం విశేషం. ప్రతి అంగుళం లో శిల్ప కళా వైభవం ఉత్తి పడుతుంది స్త్రీ శిల్పాలు ఎంతో వైవిధ్యం గా మలచ బడ్డాయి గోడల మీది నుంచి సైగ చేస్తూ, ద్వారా బంధాల పై నుండి నెమ్మదిగా అడుగులేస్తూ స్థంభాలకు ఆనుకొని ఒరిగి పోతూ అనేక మనోహర భంగిమలలో స్త్రీ మూర్తి ని ఆవిష్కరించిన ముగ్ధ మనోహర శిల్ప రాజమే ఖజురాహో “అదరహో” “అని పిస్తాయి

ఇక్కడ రావణుడే దేవుడు

మధ్యప్రదేశ్ లో ఉజ్జయినికి దగ్గర మారు మూల ప్రదేశం లో చిక్కాలి అనే గ్రామం లో రావణాసురుడి దేవాలయం ఉండటం వింత విజయ దశమిడు రావణ ఉత్సవం జరుపుతారు. ఈ గ్రామంలో ఇప్పటికీ రావణుని సంతతి ఉండటం విచిత్రం. అంటే కాదు దశాగ్రీవుదిలో బాటు “ఖరన్న దేవి “అనే గాడిద ముఖం గల దేవతను పూజించటం మరీ విచిత్రం. పూజారి పేరుబాబూ బాయ్ రావణ్. పేరు చివర “రావణ్” అని ఉండటం మరో విచిత్రం. ఒకప్పుడు ఈ ప్రాంతం లో వర్షాలు లేక జనం ఇబ్బంది పడుతుంటే ఈ పూజారి ఒక రోజంతా నిరాహారం గా రావణ పూజ చేస్తే మూడు రోజుల తర్వాతా విపరీతం గా వర్షాలు పడ్డాయట. ప్రజల అందానికి అంతులేకుండా పోయింది వేరొక సారి రావణ ఉత్సవాలు జరపక పోతే అగ్ని ప్రమాదాలు జరిగాయట అందుకనే క్రమం తప్పకుండా నిర్వహిస్తున్నారు

చితా భాస్మంతోనే అభిషేకం

మధ్య ప్రదేశ్ లో ఉజ్జయిని లో మహాకాలేశ్వర దేవాలయం ఉంది ద్వారాదశ జ్యోతిర్లింగాలలో ఇది ఒకటి చిత్రా నది తీరాన మనోహర ప్రకృతి దృశ్యాల మధ్య కనిపిస్తుంది ఇక్కడ శివుడికి రోజూ రాత్రి పన్నెండు గంటల సమయం లో శ్మశానం నుంచి తెచ్చిన చితా భస్మ తో అభిషేకం చేయటం ప్రత్యేకత అమ్మవారు మహా కాలి కాళిదాసు నాలుక పై బిజాక్షరాలు రాసింది. భూ గర్భం నుంచి అయిదు

అంతస్తులలో ఆలయం ఉంటుంది ఇదొక విశేషం. భూగర్భం లో మహా కాలేశ్వర లింగ దర్శనానికి మెట్లు దిగి వెళ్ళాలి కోటి తీర్థ కోనేటిలో అభిషేక జాలం ఉంటుంది విశాల మైన మూడు ప్రాకారాలు దాటి స్వామిని దర్శించాలి ఆలయం దక్షిణ ముఖం గా ఉండటం మరో విచిత్రం. తెల్ల వారు జామున నాలుగింటికి జరిగే చితా భస్మ అభిషేకాన్ని క్లౌజ్ డేడ్ సర్క్యూట్ టి వి.లలో రెండుగంటల పాటు చూడచ్చు లింగాన్ని అందరు తాక వచ్చు గర్భ గుడిలో పార్వతి గణపతి హనుమ విగ్రహాలుంటే, పై అంతస్తులో ఒంకారేశ్వరమందిరం ఉంటుంది నాగ చంద్రేశ్వరాలయమూ ఉంది దీన్ని నాగ పంచమి నాడే తెరుస్తారు ఇదో ప్రత్యేకత.

మధ్య పాన శివుడు

ఉజ్జయిని లో కాల భైరవా దేవాలయం లో స్వామి మధ్య పాన ప్రియుడు. ఉదయం ఎంత మంది మత్తు పానీయాలిచ్చినా స్వీకరించటం వినత గా ఉంటుంది. హేతువాదులకూ అంటూ పట్టని విషయమే ఇది దీనికోసమే మధ్యం దుకానాలిక్కడ ఎక్కువ. కాల భైరవుడి నోటి దగ్గర సీసాల్లో మద్యాన్ని ఉంచి పెడితే శబ్దం చేస్తూ ఖాళీ అయి పోవటం విచిత్రం. కాలభైరవా దర్శనం బ్రహ్మ హత్యా పాతక హారిణి అని నమ్మకం తాంత్రిక పూజలూ ఇక్కడ జరగటం విశేషం.

కృష్ణుడు చదివిన గురుకులం

మధ్యప్రదేశ్ ఉజ్జయినికి అయిదు కిలో మీటర్ల లో సాందీప మహర్షి ఆశ్రమం ఉంది. ఇక్కడే శ్రీ కృష్ణ బల రాములు కుచేలుడు అన బడే సుదాముడు కలిసి చదువుకొన్నారు. అన్న దమ్ముల విగ్రహా ల లో బాటు బాల్య స్నేహితుడైన కుచేలుని విగ్రహమూ ఇక్కడ ఉండటం విశేషం. శ్రీ కృష్ణ కదల తైల వర్ణ చిత్రాలు ఇక్కడ గొప్ప ఆకర్షణ. .

పట్టు వదలని విక్రమార్కుని స్థలం

ఉజ్జయిని మహా కాలేశ్వర ఆలయం దగ్గర హర సిద్ధి మాత గుడి ఉంది. దేవి ఉజ్జయిని రాజు విక్రమాదిత్యుని ఆరాధ్య దైవం. భేతాళ కథలలో పట్టు వదలని విక్ర మార్కుడు అని పింఛుకొన్న స్థలం ఇదే. చైతన్య ప్రభు స్థాపించిన ద్వారకా దీశుడు గోపాలుడు విగ్రహాలున్నాయి. ఇక్కడే చిన్న కొండ మీద మంగళ నాధుడు అనే పేర కుజుని ఆలయం ఉంది మంగళ వారం విశేష పూజలు జరుగుతాయి. మహా భారత కాలం నుంచి ఇక్కడ ఖగోళ పరిశోధాలు జరుగుతూ ఉన్నాయి. రాజా జై సింగ్ నిర్మించిన అబ్జర్వేటరీ ఇంకొక ఆకర్షణ

విషయ వాంచా హారుడు గుప్తేశ్వరుడు

మధ్యప్రదేశ్ లోని జబల్ పూర్ కు అయిదు కిలో మీటర్ల లో పురాతన గుప్తేశ్వరాలయం ఉంది. మనలోదాగి ఉన్న విషయ వాంచలను లోలగించి ముక్తిని ఇచ్చే శివుడు కనుక గుప్తేశ్వరుడు అంటారు లోపలి వెళ్లి బాగా వంగితేనే శివ దర్శనం అవటం విశేషం. ఈ వంగటం వల్ల కామ వాన్సనలనూ వంగదీసి నట్లమో ? పాఠ్యతీ దేవి ఆలయం దీనికి ఎదురు గా ఉండటం విచిత్రం. ఇక్కడ ఆలయానికి వెనక కొండల్లో ఒక పెద్ద రాయి శివలింగం గా దర్శన మివ్వటం మరో విశేషం.

శ్రీ చక్రాక్షుతిలో అమ్మ వారి ఆలయం

మధ్య ప్రదేశ్ లో జబల్ పూర్ బిలాస పూర్ ల మధ్య నర్మదా నది తీరం లో అమర కంఠేశ్వర ఆలయంలో బాటు అనేక దేవాలయాల సమూహం ఉంది నర్మదా కుండ్ లో అమర కంఠేశ్వర శివుడున్నాడు. నర్మదానదిని దక్షిణా గంగ గా ఇక్కడ భావిస్తారు. ఈ నది కి ప్రదక్షిణ చేయటం ఇక్కడ వింత అయిన విశేషం. ఏ నదికి ఇలా చేయరు. కోటి తీర్థాలు నర్మదా కుండ్ లో కలుస్తాయని విశ్వాసం ఇక్కడే నర్మద ఉద్భవించింది కనుక అంత పవిత్రత. ఇక్కడే పద్నాలుగు మందిరాలున్నాయి. ఏడు మందిరాలలో శివుడు ఏడు రూపాలు స్థిరమై ఉన్నాయి. సముద్ర మట్టానికి 3,500

అడుగుల ఎత్తున ఉన్న మేఖలా పర్వతాల మధ్య ఇవన్నీ ఉండటం మరో విశేషం దీనికి దగ్గర కపిల మహర్షి తపస్సు చేసిన కపిల ధార ఉంది. అమ్మ వారి ఆలయం శ్రీ చక్రం ఆకారం లో ఉండటం విచిత్రం. ఆలయం చుట్టూ నాగకన్యలు అమ్మ వారి వివిధ రూపాలు దర్శనమిస్తాయి

అసంపూర్తి భోజేశ్వరాలయం

మధ్యప్రదేశ్ భోపాల్ కు ముప్పై కిలో మీటర్ల దూరం లో ధారా దేశాది పతి భోజ రాజు నిర్మించిన భోజేశ్వరాలయం ఉంది. ఆలయాన్ని 30 మీటర్ల పొడవు 25, మీటర్ల వెడల్పు ఉన్న వేదిక మీద నిర్మించటం ఇక్కడ విశేషం. పది మెట్లు ఎక్కి పది మెట్లు దిగి గర్భాలయం లోకి ప్రవేశించటం వింత గా ఉంటుంది. పాల రాతి తో ఇరవై అడుగుల పొడవూ, పద్దెనిమిది అడుగుల కైవారం తో ఉన్న భారీ శివ లింగం. ఇది పై కప్పు లేకుండా అనాచ్ఛాదితం గా అసంపూర్తిగా ఉన్న ఆలయం ఇది వింత విషయం

మధ్య చీలిక ఉన్న ఓంకారేశ్వర లింగం

మధ్య ప్రదేశ్ ఖాండ్వా కు దగ్గర లో ఓంకారేశ్వర ఆలయం ఉంది. కింద ఓంకారేశ్వరుడు, పైన మహా కాలేశ్వరుడు ఉండటం విశేషం ఇది ఉజ్జయిని మహాకాలేశ్వర గుడికి వ్యతిరేకం. నలభై మెట్లు ఎక్కి ఓంకారేశ్వరుని దర్శించాలి నాలుగు అంతస్తుల దేవాలయం కింద ఓంకారేశ్వరుడు మొదటి అంతస్తులో మహా కాలేశ్వరుడు ఉంటే మిగిలిన మూడు అంటే సతలలో ఉప ఆలయాలున్నాయి నర్మదా నది ఒడ్డున ఉన్న ఈ క్వేల్రాన్ని పై నుంచి చూస్తే ఓం అన్న ఆకారం లో కానీ పించటం వల్ల ఓంకారేశ్వరం అయింది మూల విరాట్టుకు ఇక్కడ అభిషేకం చెయ్యరు. దీనికి ఎదురుగా ఉన్న వేరొక లింగానికే అభిషేకం చేస్తారు అమరేశ్వరుడు అని కూడా ఇక్కడ స్వామిని పిలుస్తారు. నర్మడకు రెండు వైపులా ఓంకార అమరేశ్వర ఆలయాలున్నాయి నది మీద ఇక్కడ వంతెన ఉంది ఇక్కడ నర్మదానది నర్మదా, కావేరి అనే రెండు పాయలుగా చీలి ప్రవహించటం విశేషం. ఈ రెండు పాయల మధ్య భాగాన్ని శివపురి మాం

దాత్రపురి అంటారు ఓంకారేశ్వర జ్యోతిర్లింగం మధ్య చిన్న చీలిక ఉంది దీని ద్వారా అభిషేక జాలం నర్మదా నదిలో కలిసి పవిత్రతను పెంచుతుంది

లక్ష్మణ రేఖ ను చూపే ఆలయం –నాచ్చ దేవాలయం

మధ్యప్రదేశ్ పన్నా జిల్లాలో గుప్తులకాలం నాటి నాచ్చకుతార దేవాలయ సముదాయం లో రామాయణ గాథలున్న రాతి నిర్మాణ దేవాలయం లో రావణుడు సీతాపహరణం కోసం మాయా యోగి రూపం లో రావటం, సీతాదేవి లక్ష్మణుడు గీసిన రక్షణ రేఖ అయిన లక్ష్మణ రేఖను దాటి వచ్చి అతడికి భక్ష వేయటం శిల్పీకరించి ఉంది. నాచ్చా కు 15కిలోమీటర్ల పరిధిలోపిపారియా, కోహ్ భూమార మొదలైన చోట్ల అనేక చిన్న చిన్న ఆర్కిటెక్చర్ సైట్స్ దర్శనమిస్తాయి. ఈ ప్రదేశాలలో ఇటుకనిర్మాణ దేవాలయాలన్నీ శిథిలం కాగా, రాతి నిర్మాణ గుడులు కాలానికి తట్టుకొని నిలబడ్డాయి. శిథిల శిల్పాలలో వరాహవతారం కూడాఉంది.

చత్తీస్ గడ

నయాగరా ను తలపించే చిత్ర కూట జలపాతం

చత్తీస్ గడ రాష్ట్రం లో జగదల్పూర్ జిల్లా లో దంతేశ్వర మందిరం ప్రసిద్ధ మైంది. ఇక్కడే చిత్ర కూట జలపాతం మహా ఆకర్షణీయం గా ఉంటుంది అమెరికా లోని నయాగరా జల పాతాన్ని జ్ఞప్తికి తెస్తుంది.

1600 అడుగుల ఎత్తు లో ఉన్న అమ్మ వారి ఆలయం

చత్తీస్ గడ లో దుంగార్ ఘర్ అనే చోట 1600అడుగుల ఎత్తున్న కొండ పై మాతా బంభ్రేశ్వారి ఆలయం ఉండటం విశేషంవితఅనుభవం విచిత్రం కూడా. కొండపైకి రోప్ వే ఉండటం మరో విశేషం.

లక్ష్మణ స్వామికి మందిరం

చత్తీస్ గడ లో రాయ పూర్ కు ఎనబై కిలో మీటర్ల దూరం లో సోమ వంశపు రాజులు పాలించిన అయిదవ శతాబ్దికి చెందినా ప్రాంతం ఉంది ఇక్కడ బౌద్ధారామాలనేకం ఉన్నాయి. ఇక్కడే ఏడవ శతాబ్దానికి చెందిన లక్ష్మణ స్వామి మందిరం ఉండటం విశేషం. దేశం లో రామ మందిరాలే కాని తమ్ముడైన లక్ష్మణుడికి ఎక్కడా దేవాలయం లేదు ఇక్కడే ఉంది దగ్గరలో “గాం దేశ్వరి ““దేవాలయం ఉంది

త్రివేణి సంగమం -రాజం

చత్తీష్ గడ లో రా పూర్ కు నలభై అయిదు కిలో మీటర్ల దూరం లో మహానది, పైరి, సున్దూర్ అనే మూడు నదులు కలుస్తాయి అందుకే సంగమ స్థాన గౌరవం దీనికి వచ్చింది ఇక్కడ ఉన్నరాజవ లోచన్ గుడి లో విష్ణు మూర్తి కి నాలుగు చేతులున్నటం విశేషం

గుజరాత్

నిర్మాణం లో సున్నం ఉపయోగించని యొధేరా ఆలయం

గుజరాత్ రాష్ట్రం లో అహమదాబాద్ కు వంద కిలో మీటర్ల దూరం లో “పుష్ప వతి “నది ఒడ్డున “మొదేరా”దేవాలయం ఉంది దీన్ని బీమ దేవ్ సోలంకి రాజు 1022-63లో నిర్మించాడు. సోలంకీలు సూర్య వంశ రాజులు అందు వల్లనే మొదేరా లో గొప్ప సూర్య దేవాలయాన్ని నిర్మించాడు దీని నిర్మాణం లో సున్నాన్ని అసలు వాడక పోవటం వింత. ఇందులో మొదటి భాగం గర్భ గుడి. రెండవది భూ మండపం అవటం విశేషం. గర్భ గుడి లోపల 51అడుగుల లొమ్మిది అంగుళాల పొడవు, 25అడుగుల ఎనిమిది అంగుళాల వెడల్పు లో నిర్మించటం విచిత్రం సభా మండపం లో 52స్తంభాలు ఉండటం మరో విశేషం వీటిపై అద్భుత కళాఖండాలు చిత్రించారు అడుగు భాగం అష్ట కోణం లోను, పై గుండ్రం గా ఈ స్తంభాలున్నటం మరో విచిత్రం సూర్య బాగా వానుని లోలి కిరణం గర్భ గుడి లోకి చేరేలా ఆలయ నిర్మాణం జరపటం వింతలలో వింత. సభా మండపం ఎదురుగాఉన్న పెద్ద మడుగును రామ మడుగు అంటారు అల్లా ఉద్దీన్ ఖిల్జీ దీన్ని పూర్తిగా ధ్వంసం చేశాడు శ్రీ రాముని రావణ వధ అనే బ్రహ్మ హత్యా పాతకం నుండి విముక్తి చెందటానికి వసిష్ట మహర్షి “ధర్మ అరణ్య “కు వెళ్ళమని సలహా ఇచ్చాడట అదే ఈ ప్రాంతం అని స్థల పురాణం.

గల్ఫ్ ఆఫ్ కాంబే ను అద్భుతం గా చూపే “పలిటవశిఖరం

గుజరాత్ లోని భావనగర్ కు సుమారు యాభై కిలో మీటర్ల దూరం లో సిద్ధ క్షేత్రం అని పిలువా బడే “పలితవ “పర్వతం మీద రెండు అత్యున్నత శిఖరాలపై 90దేవాలయాలున్నటం వింత. ఈ శిఖరాల పై నుండి చూస్తే “గల్ఫ్ ఆఫ్ కాంబే “అద్భుత దర్శనం చేయ వచ్చు ప్రశాంతత మనోహర ప్రకృతి సౌందర్యానికీది కేంద్రం జైనులకు పవిత్ర క్షేత్రం గురు పడలిప్త పేరు మీద ఇక్కడ పట్నం వెలిసింది శత్రుష్టుయ పర్వతాలపై వీటిని నిర్మించారు నిర్మాణానికే 900వేళ్ళు పట్టింది. ముస్లిం దండయాత్రలలో ద్వంసం అవుతున్నా పునర్నిర్మిస్తూనే కాపాడుకొన్నారు. శత్రుష్టుయ పర్వతం చుట్టూ శత్రుష్టుయ నది పాము మేలికల్లా తిరుగుతూ వింత శోభ నిస్తుంది. జైన తీర్థంకరులలో “నేమినాద్ “టాప్ప, మిగిలిన

వారంతా ఇక్కడే మహా నిర్వాణం చెందారు జీవితం లో ఒక సారైనా ఈ సిద్ధ క్షేత్రాన్ని

సందర్శించాలని జైనులు కోరుకొంటారు ఇక్కడి ప్రధాన దేవాలయాన్ని మొదటి తీర్థంకరుడు రిషభ దేవుడికి అంకిత మిచ్చారు ఈయన్నే ఆడి నాదుదని పిలుస్తారు. శ్రీరాముని వంశానికి చెందినా వాడు 73సార్లు దీన్ని దర్శించాడు

ఈ పర్వత దేవాలయం చేరాలంటే. 3745మెట్లు ఎక్కి చేరాలి పర్వతం ఎట్టు591 మీటర్లు. మెట్లు నాలుగు కిలో మీటర్ల వరకు ఉన్నాయి ఇవి పదమూడో శతాబ్దం లో కట్టినవి. ఆలయ నగరం అని పిలువా బడుతుంది ఇక్కడి 99విగ్రహాలకు సాష్టాంగ నమస్కారం చేస్తే జనన మరణ చక్ర బంధం నుంచి బయట పడతారని జైనుల పూర్తి నమ్మకం. ఇక్కడి దిగంబరా జైన దేవాలయం లో ధర్మ రాజు, భీముడు అర్జునుడు, విగ్రహాలూ ఉన్నాయి వీళ్ళు ఇక్కడే మోక్షం పొందారట. శత్రుష్టుయ నది నీరు అనేక వ్యాధులను నయం చేస్తుందని నమ్మిక చింతామణి పార్శ్వ నాథుడు, విష్ణు హరణ పార్శ్వ నాథుడు విగ్రహం పద్మాసన స్థితిలో ఉండటం విశేషం

1108 శివ దేవాలయ సముదాయం

గుజరాత్ లో అహమ్మదా బాద్ కు వంద కిలో మీటర్ల దూరం లో పాటన్ పట్టణం ఒకప్పుడు మహా వైభావం ఒలక బోసింది గొప్ప శైవ క్షేత్రం శ్రీ.శ. 1000లో ఇక్కడ చాలా పెద్ద తటాకం ఉండేది దీనికి సహస్ర లింగ తలాబ్ అని పేరు. దీని ఒడ్డునే వెయ్యి ఎనిమిది శివాలయాలు ఉండేవి గుజార్ రాజుల రాజ దాని. సిద్ధ రాజ్ జైన్ సింగ్ దీనిని నిర్మించాడు శిల్ప వైభవం అంటూ"రానీ నీవాన్ "అంటే రాణి గారి బావి లో కానీ పించటం విచిత్రం. రాజ తరంగిణి రాసిన కల్లణుడు ఇక్కడ వాడే.

వృక్షమే కనీ పించని దారుకా వనం

గుజరాత్ లో ద్వారకా నగరానికి పన్నెండు కిలో మీటర్ల దూరం లో పురాతన ద్వాదశజ్యో త్రిలింగ దేవాలయం ఉన్న నాగేశం ఉంది ఇది క్షీణిస్తే అక్కడే కొత్తది కట్టారు దీనికి దగ్గరలో ఎక్కడా ఇల్లు కాని చెట్లు కాని ఉండవు కాని ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగాల పేర్లలో "నాగేశం దారుకా వన" అని మనం చదువుతూ ఉంటాం. నాగేశలింగం కిందుగా ఉంటుంది నాలుగు మెట్లు దిగి వెళ్లి దర్శించాలి. మగవాళ్ళు లింగాన్ని తాకే అవకాశం ఉంది. స్త్రీలకూ అర్హత లేదు స్వామి నాగేశ్వరుడు అమ్మవారు నాగేశ్వరి గుడి ప్రక్కనే అతి పెద్ద శివ లింగం ఉంది ఇలాంటి దిఇంకెక్కడావ జ్యోతిర్లింగా ఆలయం దగ్గరా లేక పోవటం వింత విశేషం విచిత్రం కూడా

మాత్రు వంశం వారికి మాత్రమె పిండ ప్రదానం చేసే సిద్ధ పూర్ మందిరం

గుజరాత్ లో అహమ్మదా బాద్ కు నూట పది హిను కిలో మీటర్ల దూరం లో మాత్రు వంశం వారికి మాత్రమె పిండ ప్రదానం చేసే సిద్ధ పూర్ మందిరం సరస్వతీ నదీ తీరం లో ఉంది. ఇదే విశేషం విచిత్రం. ఇక్కడ గోవింద మాధవ్, రణచోర్, రాధా కృష్ణ మందిరాలున్నాయి.

పగలు ఒక చోట, రాత్రి వేరే చోట ఉండే అమ్మ వారి ఆలయం

గుజరాత్ లో ద్వారకకు పద మూడు కిలో మీటర్లు , షోర్ బందర్ కు ముప్పై ఎనిమిది కిలో మీటర్ల దూరం లో నియగాం అనే చోట “హర సిద్ధి మాత “ఆలయం ఉంది. అమ్మవారిని యంత్రం పై ప్రతిష్ఠించారు. విక్రమాదిత్య చక్ర వర్తి ప్రార్థన లో అమ్మ వారు 2 పగలు ఉజ్జయిని లో రాత్రి పూట హర సిద్ధి మాతా ఆలయం లో ఉండటం వింత విచిత్ర విశేషం. కనుక ఇక్కడ ఆలయం రాత్రి పూట మాత్రమే తెరచి ఉండటం మరో విశేషం.

బంది పోటు దొంగల బారి నుండి కాపాడిన యోధుడికి గుడి

గుజరాత్ లో రాణ్ ఆఫ్ కచ్ కి చివరి భాగం లో వెర్లు అనే గ్రామం సింద్ కు డెబైబ్ కిలో మీటర్ల దూరం లో ఉంది. ఇక్కడి దేవుడిని “వెర్లు”అని పిలవటం వింత “వెర్లుదాదా “అనే యోధుడు ఆ గ్రామాన్ని బండి పోటు దొంగల బారి నుండి కాపాడి ప్రాణాలు అర్పించి నందుకు కృతజ్ఞత గా గుడి కట్టి ఆయన్నే దేవుడిగా కొలవటం విశేషం. అప్పటి నుండి అక్కడ ఆడంబరాలన్నటిని స్వచ్ఛందం గా ఆపి వేయటం విచిత్రం

కోడి పుంజు వాహనం గల పిల్లల దేవత

గుజరాత్ లో మొహసీనా జిల్లా లో బహుచరాజి అనే చోట బాలా యంత్రం పై “బహుచరాజి దేవి “ప్రతిష్ఠింప బడిన ఆలయం కలదు. ఈ అమ్మ వారికి వాహనం కోడి పుంజు. ఇది వింత. ఈమె పిల్లల కు మాత్రమే దేవత అవటం విచిత్రం. ఇంతకీ ఈ అమ్మ వారెవరు ? యశోద గర్భాన అష్టమ సంతానం గా పుట్టి,,కంసుడు చంప బోతే యోగమాయా దేవిగా మారి హెచ్చరించిన దేవత

పిండాలు నీటి లో తేలే సరో వరం

గుజరాత్ లో ద్వారక కు ముప్పై కిలో మీటర్ల దూరం లో “పిండారా” లో “ పిండాల సరస్సు “ఉంది. ఇక్కడ పితృ దేవతలకు శ్రాద్ధ కర్మ లు చేసి పిండాలను నీటిలోకి వదిలి పెడితే పైకి తేలటం వింత., విశేషం. ఇక్కడి ఆలయం లో స్వామి “కపాల మోచన మహా దేవ్”.కురు క్షేత్ర యుద్ధం లో చని పోయిన వారి బంధువులందరూ ఇక్కడ పిండ ప్రదానం చేసి నీటిలో వదిలితే పైకి తేలాయట. దూర్వాస మహర్షి ఆదేశాను సారమే పిండాలు తేలాయని ఐతిహ్యం ఇప్పటికీ అలానే తేలుతాయట ఇది విచిత్రం

6సార్లు కాశీ యాత్ర =1సారి మహీ సాగర యాత్ర

గుజరాత్ లో ఖేడ్ జిల్లా లో అరేబియా సముద్ర తీరం లో “మహీ నది “సముద్రం లో కలిసే చోట “శత్రుమ్ని మాత “ఆలయం ఉంది. అమా వాస్య శని వారం ఇక్కడ స్నానం చేస్తే మహా పుణ్యం. ఆరు

ఎంత పుణ్యం వస్తుందో ఒకే ఒక్క సారి మహీ సాగర సంగమ యాత్ర చేస్తే అంతటి పుణ్యం వస్తుందని విశ్వాసం. ఇక్కడ నవ నాధులు కొలువై ఉండటం విచిత్రం విశేషం. వాసాద్ గ్రామం లో విశ్వనాద్, వేరాలో ధారనాద్, సారసా లో వైద్య నాద, హరినాద్, బాదర్వాలో ఊత నాద, సోమనాద్, ఖాంపూర్ లో కామనాద్, వాన్కేవీర్ లో త్రయంబక నాద సీలీ లో సిద్ధనాద్ ఆలయాలు ప్రక్క ప్రక్కనే ఉండటం మరో విశేషం. ఇవన్నీ తీర్థ స్థానాలే

సార్లు కాశీ యాత్ర చేస్తే

శంఖం తో మాత్రమే అభిషేకం జరిపించుకొనే శివుడు

గుజరాత్ లో దేవేర్ కు రెండు కిలో మీటర్లు, మాల్ సర్ కు ఎనిమిది కిలో మీటర్ల దూరం లో ఉన్న రాణాపూర్ లో శివలింగానికి అభిషేకం శంఖం తో పోసే జలం తోనే చేయాలనే నియమం ఉంది. ఇది విశేషం స్వామి పేరు కంబ కేశ్వరుడు

11 శిరస్సులు, 22చేతులు ఉన్న హనుమాన్

గుజరాత్ లో గాంధీ గారు పుట్టిన పోర్ బందర్ ను శ్రీకృష్ణుని బాల్య స్నేహితుడైన కుచేలుని పేరు అయిన సుదామ “ఆనే పేరు తో పిలుస్తారు.

ఇక్కడ శ్రీ కృష్ణ కుచేలులు కొలువై ఉన్న దేవాలయం ఉండటం విచిత్ర మైన వింత. కృష్ణుడు పాతాళం లో అహి రావణుని వధించిన రూపం ఇక్కడ ఉండటం విశేషం. ఇక్కడ “ ఏకాదశముఖ “ హనుమాన్ భారీ విగ్రహం ఉంది స్వామికి ఇరవై రెండు హస్తాలున్నటం మహా విచిత్రం

హనుమ కుమారుడికి ఆలయం

గుజరాత్ లో ద్వారక కు ముప్పై రెండు కిలో మీటర్ల లో బేట్ ద్వారక ఉంది. కృడే కృష్ణుడు శంఖాసురుడిని చంపాడు. ఇక్కడ శ్రీ కృష్ణుని బంగారు విగ్రహం ఉండటం విశేషం. రుక్మిణీ దేవికి ఆలయం ఉండటం విచిత్రం. పంచద్వారక లలో

దర్శనీయ మహాదే(వ-వి)నాయక ఆలయాలు

ఇది రెండవది. ఇక్కడే ఆంజనేయ స్వామి కుమారుడు “మత్స్య వల్లభుడు “కు దేవాలయం ఉండటం వింత. యితడు హనుమ స్వేద బిందువు నుంచి జన్మించాడు

పిల్లల కోసం ముస్లిం దర్గా లో ఉయ్యాల కట్టటం

గుజరాత్ లో భావనగర్ కు దగ్గర లో “పాళిదాన్”అనే చోట ఉన్న మహమ్మదీయ దర్గా లో స్త్రీలు సంతానం కోసం ఉయ్యాల కట్టటం వింత, విచిత్రమైన విశేషం ఇది శత్రుష్టుయ పర్వతాలలో ఉంది

-గడ్డం నుండి నీరు కారే జైన గురు విగ్రహం

గుజరాత్ జనాగడ్ లోని జైన మందిరం లో పార్శ్వ నాథ విగ్రహం గడ్డం నుండి నీరు చుక్కలు చుక్కలు గా పడటం వింత అయిన విశేషం. కొత్తగా పెళ్ళైన దంపతులు ఇక్కడ కొచ్చి పూజలు చేయటం విచిత్రం.

గోపికలు ప్రాణ త్యాగం చేసిన గోపీ తలాబ్

గుజరాత్ లో నాగ నాథ కు పది కిలో మీటర్ల దూరం లో ఉన్న గోపీ తలాబ్ లో ద్వాపర యుగం లో శ్రీ కృష్ణుని నిర్యాణ వార్త విని ప్రాణ త్యాగం చేసుకొన్న క్షేత్రమే గోపీ తలాబ్ భక్తులు గోపీ చందనం తో భక్తిగా బొట్టు పెట్టు కొంటారు.

400కిలోల బరువున్న ఇత్తడి గంట

గుజరాత్ లో భుజ్ కు తొంభై కిలో మీటర్ల దూరం లో మాతానో మద్ లో ఆశాపురి అమ్మ వారి ఆలయం ఉంది దేవాలయం లోని ఇత్తడి గంట బరువు నాలుగు వందల కిలోలు ఉండటం విశేషం దీనిని సింధు దేశ రాజు “గులాం షా కలోరా “అమ్మ వారికి కానుక గా సమర్పించాడు

హనుమాన్ ఆవహించి ఊగిన విగ్రహం

గుజరాత్ లో అహ్మదా బాద్ -భావ నగర్ దారిలో సారంపూర్ ఉంది ఇక్కడి స్వామి హనుమాన్ విగ్రహ ప్రతిష్ఠ సమయం లో హను మంతుడు విగ్రహం లోకి ఆవహించి చాలా సేపు ఊగి పోయిన అద్భుత విగ్రహం ఇది అదే విచిత్ర విశేషం

అజ్ఞాత వాసానికి ముందు పాండవులు దర్శించిన అమ్మ వారు

గుజరాత్ . లో రూపాల్ గాం అనే చోట వరదాయిని దేవి ఆలయం ఉంది ఇక్కడే పాండవులు అజ్ఞాత వాసం చేయ బోయే ముందు అమ్మ వారిని దర్శించి ఆశీస్సులు అందుకొన్నారు

హిడింబాసుర వనం -మహాలగాం

గుజరాత్ లో మహాలగాం లో భీముడు హిడింబా సురుడిని చంపే ముందు ప్రార్థించిన అమ్మ వారి ఆలయం ఉంది. అమ్మ వారి పేరు “ఓసం మాత “ఆలయం ఓసం పర్వతం పై ఉంది ఇదంతా హిడింబాసురుడి సామ్రాజ్యం గా ఉండేది

అయన మార్పు లో రవి కిరణాలు పడే గణ పతి విగ్రహం

గుజరాత్ లో వడోదర లో ఉన్న సిద్ధి నాద గణ పతి ఆలయం లో ఉత్తరాయణం, దక్షిణాయణం ప్రారంభమైన రోజున సూర్య కిరణాలు గణేశుని పై ప్రసరించటం మహాద్భుత విశేషం

పంజాబ్

కల్యాణ కైలాసం

పంజాబ్ రాష్ట్రం లో కిన్నా పూర్ జిల్లా ముఖ్య కేంద్రమే కల్యాణ . .మహా దేవుడైన శివుడి నివాస భూమి అయిన కైలాసం ఇదే అని ఇక్కడి వారి గాడ నమ్మకం.

ధిల్లీ-హర్యానా

చిట్టడవి మధ్య సూర్య దేవాలయం

ధిల్లీ కి కేవలం పది కిలో మీటర్ల దూరం లో సూర జే కుండ్ ఉన్నది ఇక్కడ 900వళ్ళ క్రితం పాలించిన లోమార్ రాజ వంశీయులు నిర్మించిన సూర్య దేవాలయం చిక్కని అడవి మధ్య ప్రకృతి అందాలకు నిలయం గా ఉంది దేవాలయాన్ని ఆనుకొని ఒక పెద్ద సరస్సు ఉంది. అందుకే ఈ ప్రాంతాన్ని సూరజే కుండ్ అన్నారు.

డమ డమా లేక్

ధిల్లీ కి సుమారు అరవై కిలో మీటర్ల దూరం లో ఆరావళీ పర్వతాల నుండి జాలు వారే స్టలదారాలలో సహజ సిద్ధం గా ఏర్పడిన సరస్సును “ డమ డమా లేక్ అంటారు. చాల విశాలం గా ఉన్న ఈ సరస్సు బోటు షికారుకు అనుకూలం గా ఉంది. ప్రతి ఏడు నవంబర్ లో ఈ లే క్ ప రిసరాల్లో బెలూన్ ఉత్సవాన్ని ఘనం గా నిర్వహించటం ప్రత్యేకత. దీన్ని”బెలూనింగ్ క్లబ్ ఆఫ్ ఇండియా “సంస్థ నిర్వహిస్తుంది.

అప్పుడు ఈ ప్రాంతమంతా చిన్నారుల సందడి లో పండుగ గా మారుతుంది ఒక విహార కేంద్రం డమ డమా లేక్ రుమ రూమా ఎంజాయ్ చేయచ్చు. దీనికి దగ్గరలో “శోహానా “లో వేడి నీటి బుగ్గలున్నటం మరో విశేషం. అందుకని అనేక ప్రకృతి వైద్య శాలలు ఇక్కడ ఏర్పడ్డాయి.

శ్రాద్ధ భూమి

హర్యానాలో “పెహోవా “పుణ్య భూమి గా భావిస్తారు. ఇక్కడ పితృ దేవతలకు శ్రాద్ధకర్మ చేస్తే, వారి ఆత్మలకు శాంతి లభిస్తుందని నమ్మకం. ఒకప్పుడు దీన్ని “ప్రీతూదకదేశం ”అనే వారు. రాజా ప్రీతువు దీన్ని పాలించటం వలన ఆపేరు వచ్చింది. ఈయన తండ్రి రస్తాంగ మహా రాజు చనిపోతూ తనను ప్రీతూదకం వద్ద ఉన్న సరాస్వతి నది తీరానికి తీసుకొని వెళ్ళ మంటే తీసుకని వెళ్లి అక్కడే పితృ కార్యం నిర్వర్తించాడు. అప్పటి నుంచి ప్రజలు కూడా శ్రాద్ధ కర్మ లను ఇక్కడే చేయటం ఒక ఆచారం గా కోన సాగుతోంది.

కురు క్షేత్ర యుద్ధం ప్రారంభమయిన -కర్నాల్

దిల్లీ నుంచి కురుక్షేత్ర కు వెళ్ళే దారి లో నూట ఇరవై నాలుగు కిలో మీటర్ల దూరం లో కర్నాల్ ఉంది ఇక్కడే కురుక్షేత్ర యుద్ధం ప్రారంభమై కురుక్షేత్రానికి పాకింది. ఇదీ విశేషం ఇక్కడ కర్నాల్ సరస్సు ముచ్చట గా ఉంటుంది

దిగంబర జైన మందిరం -హిస్సార్

హర్యానా లో హిస్సార్ జిల్లాలో లెక్కలేనన్ని జైన మందిరాలున్నాయి కాని అందులో అతి ముఖ్యమైనది దిగంబర జైన మందిరం. ఏడవ శతాబ్ది నిర్మాణాలివి. శాలి వాహన చక్ర వర్తి చని పోయే ముందు, ఇక్కడే నేలపై జారి పోయాడట. ఈ నెలకు గల శక్తి తో మళ్ళీ కోలుకొని ఆరోగ్య వంతు డైనాడు. తన స్వాధీనం లో ఉన్నంత మెర విశాలమైన ఈ మందిరాన్ని నిర్మించాడు ఇకాడి దేవతా మూర్తులకు నిత్య పూజాదికాలుంటాయి ఇవన్నీ దేవీ మందిరాలే అవటం విటా విచిత్రం విశేషం.

నందీశ్వరుడిని నాగలి కి కట్టి దున్నిన నేల - కురుక్షేత్రం

హర్యానా రాష్ట్రాన్ని వేద భూమి గా భావిస్తారు. ఇక్కడే బ్రహ్మ సృష్టి ప్రారంభించాడని నమ్మకం. ఇక్కడి శివాలికా పర్వతాలలోనే ఆది మానవ సంచారం జరిగిందని చరిత్ర చెబుతోంది. దీన్ని పాలించిన కురు రాజు కురుక్షేత్ర నిర్మాణానికి గాను ఈశ్వరుని వాహనమైన నందీశ్వరుని

నాగలికి కట్టి దున్నాడట. ఇక్కడే వేద వ్యాసుడు భారత రచన రాయటం ప్రారంభించాడు ఇక్కడే భగవాన్ శ్రీకృష్ణుడు అర్జునునికి గీతోప దేశం చేశాడు. భారతంలో హర్యానా కు 'బహుదాన్య' "అనే పేరుంది భారత యుద్ధానికి ముందు పది మంది చక్రవర్తుల ఇక్కడ యుద్ధం చేశారట. కాని చరిత్రలో మిగిలింది మహా భారత యుద్ధమే. ఇన్ని విశేషాలున్నాయి కురుక్షేత్రానికి. ఇక్కడే మనువు మనుస్మృతి రాశాడు. ఇక్కడ 360 పుణ్య క్షేత్రాలున్నాయి ఢిల్లీ నుంచి కురుక్షేత్రకు 152 కిలో మీటర్ల దూరం

గీత బోధించిన ప్రదేశం –జ్యోతి సార

కురుక్షేత్ర ప్రదేశం లో “వన గంగా సరస్సు”లు చూడ తగ్గవి. ఇవి జలాశయాలు గా పరిగణిస్తారుఇందులో ముఖ్యమైనది బ్రహ్మ “.జ్యోతి సార “అనే ప్రదేశం లో శ్రీకృష్ణుడు అర్జునునికి గీతను ఉపదేశించాడు. ఇక్కడున్న మర్రి చెట్టు చాలా ప్రాధాన్యత పొందింది.

పవిత్రమైన సరోవరం.

త్రిశూల సహిత శివ లింగం –దానేశ్వర్

హర్యానాలో దానేశ్వర్ లో త్రిశూలం తో ఉన్న శివ లింగం ఉండటం వింత కలమ నాభి లో బ్రహ్మ –విష్ణు మందిరం ఉంది విష్ణువు గర్భం లో నుంచి జన్మించిన బ్రహ్మ దేవుని విగ్రహం విచిత్రం. ఇక్కడే “నర్తకారి”అనే ప్రదేశం లో భీష్ముడు శర తల్పం పై నిద్రించాడట. . కురుక్షేత్రయుద్ధం లో విజయాన్ని కాంక్షిస్తూ జయంతీ అమ్మ వారిని పాండవులు ప్రార్థించారు అమ్మ వారు వారికి “జ్వాలా మాల “లో సాక్షాత్కరించింది. అందుకే జ్వాలా మాలేశ్వరి మందిరం అంటారు.

కనులు మూసుకొని ఉన్న అమ్మ వారు

హిమాచల్ ప్రదేశ్ లోని కులు జిల్లా లో జగత్ సుఖ్ అనే చోట మహిషాసుర మర్ధిని అమ్మ వారి ఆలయం ఉంది దేవి కన్నులు మూసుకొని మహిషాసురుడిని సంహరిస్తునట్లు విగ్రహం ఉండటం విశేషం అయ్యవారు గౌరీ శంకరులు

లింగ రూపం లో అమ్మ వారు

హిమాచల ప్రదేశ్ రేణుకా తాలూకా సిరిమూర్ జిల్లాలో ఖాంగ్ అనే చోట భంగీదేవి ఆలయం ఉంది అమ్మ వారు లింగ రూపం లో ఉండటమే విశేషం

బౌద్ధ పగోడా ఆకారం లో శివుడి గుడి

హిమాచల ప్రదేశ్ లో కులూకు పది కిలో మీటర్ల దూరం లో బియాస్, పార్వతి నదుల సంగమ క్షేత్రం లో బిజిలి మహాదేవ శివాలయం ఉంది ఈ గుడి పగోడా ఆకారం లో ఉంది బౌద్ధ మత చిహ్నాన్ని కలిగి ఉండటం వింత విచిత్రం. శివలింగం తెల్లగా ఉంటుంది అమ్మ వారు బిజిలి మహేశ్వరి. స్వామి ఎదుట రెండు నందులున్నటం విచిత్రం

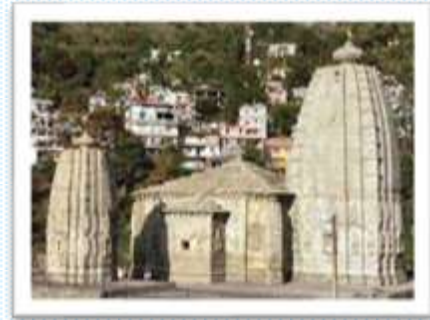
కొండల్ని తొలిచి కట్టిన ఆలయం

హిమాచల్ ప్రదేశ్ లో ధర్మశాలకు నలభై కిలో మీటర్ల దూరం లో ఎనిమిదో శతాబ్ది నాటి మష్ రూర్ టంపుల్ ఉంది. ఇక్కడ దేవాలయ సముదాన్ని కొండలను తొలిచి అద్భుతం గా నిర్మించటం విశేషం. ఇక్కడ శిల్పాలు అజంతా ఎల్లోరాలను మరిపిస్తాయి. దురదృష్ట వశాత్తు ఇప్పుడు ఆన్నీ శిదిలాలే. మొదట్లో శివాలయం ఉండేదట. ఇప్పుడు అక్కడ సీతా రాముల్ని ప్రతిష్ఠించి పూజస్తున్నారు ఇది 800మీటర్ల ఎత్తున ఉన్న దేవాలయం.

పంచ ముఖ శివుడున్న -మండి

హిమాచల్ ప్రదేశ్ లో మండి జిల్లా బియాస్, సుఖేటి నదుల సంగమ స్థానం వద్ద మండి. ఉంది ఇక్కడ “పంచ వక్త్ర మహాదేవ్ “ఆలయం ఉంది. స్వామికి అయిదు ముఖాలు, పది చేతులు ఉండటం వింత విచిత్రం విశేషం కూడా. స్వామి అర్ధ నారీశ్వరుడు గా ఉండటం మరో వింత ఈ రాష్ట్రం లో ఇదొక్కటే అర్ధ నారీశ్వర దేవాలయం. మండి ని కులూ లోయకు ముఖ ద్వారం అంటారు.

జమ్మూ కాశ్మీర్

ఆదిశంకరాచార్యుల వారి పేర పర్వతం

జమ్మూ కాశ్మీర్ లో శ్రీనగర్ లో ఉన్న డాల్ లేక్ ప్రక్కనే ఆకాశాన్ని అంటే ఎత్తైన పర్వతాన్ని శంకరాచార్య పర్వతం అంటారు. వెయ్యేళ్ళ క్రితం ఆది శంకరులు వెయ్యి అడుగుల ఎత్తున్న ఈ పర్వతం పైకి ఎక్కి అక్కడ జ్యేష్ఠేశ్వరి రాతి దేవాలయం లో దేవాలయం లో ప్రార్థనలు చేశారు ఆచార్యుల వారు శ్రీనగర్ విశ్వ విద్యాలయాది కారి “అభి నవ గుప్తుని” తో వాదన చేసి గెలిచి ఆయన్ను అద్వైత మార్గానికి మళ్ళించారు. ఈ పర్వతానికి పూర్వం

దర్శనీయ మహాదే(వ-వి)నాయక ఆలయాలు

“గోపాల కొండ” అని పిలిచే వారు అని కల్లణుడు రాజ తరంగిణి లో రాశాడు. 4,500 ఏళ్ళ క్రితం జ్యేష్ఠేశ్వరాలయాన్ని రాజా సాండ్ మన్ నిర్మించి నట్లు తెలుస్తోంది.

నల్ల పాల రాతి విగ్రహం

శ్రీనగర్ దగ్గర పట్టిటాప్ దగ్గర “భాదోర నాహ”లో బాసుకీ నాద ఆలయం లో స్వామి నల్ల రాతి పాల విగ్రహం. ఇది వింత. అమర నాద కు ఇక్కడి నుండే శివుని శూలం అంటే చుడి ని బయల్దేర దీసి తీసుకొని వెళ్ళే ఆచారం ఉంది.

శివ, విష్ణు లకు ఒకే ఆలయం

జమ్మూ కాశ్మీర్ లో శ్రీనగర్ కు ముప్పై కిలో మీటర్లలో శివ కేశవులకు ఒకే ఆలయం ఉంది. విష్ణు మూర్తిని “అవంతి స్వామి” అని శివుడిని “అవంతేశ్వర్” అని పిలుస్తారు. ఇది వింత అయితే విష్ణు మూర్తికి ఆరు భుజాలున్నట్లం విచిత్రం అంతే కాదు రెండు చేతులలో శ్రీ దేవిని భూదేవిని మిగిలిన నాలుగు చేతులలో శంఖు, చక్ర, గద, ధనుస్సులను కలిగి ఉండటం మహా విశేషం.

సంక్రాంతికి మాత్రమే ముఖ దర్శన మిచ్చే అమ్మ వారు

శ్రీనగర్ -లేహ్ మార్గం లో లేహ్ కు ఇరవై కిలో మీటర్లలో కాళికా మాత ఆలయం ఉంది. సంవత్సరం అంతా ముఖం కప్పు బడి ఒక్క సంక్రాంతి నాడు మాత్రమే ముఖ దర్శనం ఇచ్చే అమ్మ వారు ఈమె. ఇది ఇక్కడి ప్రత్యేకత

ఒకే చోట శివ సరస్వతి ఆలయాలు

శ్రీనగర్ కు ఇరవై అయిదు కిలో మీటర్లలో ఒకే చోట శివుడికి సరస్వతికి ఆలయాలు ఉండటం విశేషం వింత విచిత్రం

చెక్కు ముక్తి రాళ్ళ శివ లింగం

ఫ్రాంచ్ సెక్టార్ కు ఇర్వి అయిదు కిలో మీటర్ల లో ఉన్న శివాలయం లోని శివ లింగం చెకు ముకి రాళ్ళ తో నిర్మించ బడటం వింత విచిత్రం. శివుడు పార్వతికి జనన మరణ రహస్యాలను బోధించటం కోసం ఇక్కడి నుండి బయల్దేరి అమర నాద గుహ ను చేరాడు. ఇదో విశేషం.

జమ్మా కు పది హీను కిలో మీటర్ల లో “శుద్ధ మహా దేవుని “ఆలయం ఉంది. శివుడు శాంతర్ అనే రాక్షసుడిని సంహ రించటానికి ఉపయోగించిన త్రిశూలం రెండు ముక్కలై, రాక్షసుడిని చంపింది. కనుక ఇక్కడ శివాలయం లో త్రిశూలానికే పూజ చేయటం విశేషం.

శ్రీనగర్ కు నలభై కిలో మీటర్ల దూరం లో గండర్ బాల్ అనే చోట ఒక గుడి లో నీటి ఊటలున్నాయి. రాత్రి పూట ఈ జలం అనేక రంగులలో కన బడటం వింత విశేషం. ఈ ఆలయానికి తలుపులూ ద్వార బంధాలు లేక పోవటం విచిత్రం

శ్రీ మహా విష్ణువు పడుకొన్న చోటు

కాశ్మీర్లోని శ్రీనగర్ కు యాభై కిలో మీటర్ల దూరం లో అనంత నాగ్ ఉంది ఇదే శ్రీ మహా విష్ణువు శయనాగారం గా భావిస్తారు.

119-బ్రహ్మ దేవుని ఏకైక దేవాలయం -పుష్కర్ రాజస్థాన్ అజ్మీర్ కు పది కిలో మేఎతర్లలో సముద్ర మట్టానికి 1580అడుగుల ఎత్తున ఉన్న సరస్సునే పుష్కర్ అంటారు 52స్నాన ఘట్టాలతో మహా శోభాయ మానం గా ఉంటుంది దీని చెతనే బ్రహ్మ దేవుని దేవాలయం ఉంది ప్రపంచం మీద ఇదూకటి బ్రహ్మకు సాధికార దేవాలయం అని అంటారు. ఇక్కడ స్నానం చేస్తే సమస్త తీర్థాలలో స్నానించి నట్లే. దీని కొక్క కదా పద్మ పురాణం లో ఉండ. వజ్రానాభ రాక్షసుడు ప్రజల్ని హింసిస్తుంటే బరమ దేవుడు తన చేతిలోని తామర పువ్వునే ఆయుధం గా చేసి వాడిని చంపాడు. అప్పుడు ఆ పువ్వు నుండి రాలిన రేకులు మూడు చోట్ల పడ్డాయి అక్కడ మూడు పుష్కరినులు జ్యేష్ఠ, మధ్య, కనిష్ఠ పుష్కరినులుగా ఏర్పడ్డాయి బ్రహ్మ కరం అంటే చేతి లోని పుష్పం నుండి రాలి పడిన ప్రదేశం కనుక పుష్కర్ అయింది. తర్వాతా లోక హితం కోసం యజ్ఞం తల వెట్టి ఆటంకాలు రాకుండా సరస్సుకి దాక్కినాన రత్న గిరి,

ఉత్తరాన నీల గిరి, పశ్చిమాన సంచారా, తూర్పున సూర్య గిరి అనే కొండల్ని సృష్టించాడు. ముహూర్త సమయానికి సావిత్రి దేవి అంటే సరస్వతీ దేవి అయిన బ్రహ్మ భార్య రాలేక పోయింది. మహర్షుల ఆదేశం లో పాలముక్కోనే ఒకమ్మాయిని ఇంద్రుడు తీసుకొచ్చి ఆవులోకి పంపి పునర్జన్మ ఎత్తినట్లు భావించి గాయత్రీ నామంతో బ్రహ్మ ప్రక్కన కూర్చో బెట్టి ముహూర్తానికి యజ్ఞం ప్రారంభించాడు బ్రహ్మ. సరస్వతీ దేవి వచ్చి విషయం గ్రహించి అందరి ని శపించి బ్రహ్మకు ఇక్కడ తప్ప ఇంకెక్కడా ఆలయం ఉండదని శాపం ఇస్తుంది విష్ణు మూర్తికి భార్య వియోగం శివుడికి భిక్షాటన కుబేరుడికి పెడత్వం విదిస్తుంది రత్న గిరి కొండమీద గాయత్రీ దేవి ఆలయం ప్రక్కనే సావిత్రి నది ఉన్నాయి యజ్ఞం పూర్తి చేయమని మహర్షులను కోరితే తమ శాప విమోచన చేస్తేనే జరిపిస్తామంటారు అప్పుడు గా యత్రీ దేవి వారి శాప విమోచనం కల్పించి ఈ పుష్కర క్షేత్రం గొప్ప క్షేత్రం గా వర్ణిల్లు తుందని చెప్పింది. బ్రహ్మ ఆలయాన్ని దర్శించి తర్వాత సావిత్రి గాయత్రీ ఆలయాలు సందర్శించాలి ఇక్కడ 400పురాతన ఆలయాలున్నాయి బ్రహ్మ గుడి ప్రక్కనే “అపైశ్వార్ ఆలయం ఉన్న చిన్న గుహ ఉంది ఇక్కడ నుంచే ఒక భిక్షువు భిక్షా పాత్ర చేతిలో పట్టుకొని యజ్ఞానికి వస్తే బ్రహ్మ బయటికి గెంటిస్తాడు. అయిన కపాలం పాత్రను అక్కడే వదిలేసి పోతాడు. వెంటనే అక్కడంతా కపాలాలే కని పించాయి. వచ్చింది శివుడే నని గ్రహించి ఇక్కడ ఒక లింగాన్ని స్థాపించి పూజించాడు. పుష్కర అంటే తామర పూవు అనే అర్థం కూడా

విగ్రహాలబదులు మూడు శిరసులున్న అమ్మవారు – వైష్ణవీ దేవి

జమ్మూ కాశ్మీర్ కాలా త్రికూట పర్వతాలపై వైష్ణవీ దేవి ఆలయం ఉంది. ఆలయం అంటే నిర్మాణం కాదు. రాతి గుహ దేవాలయం. అమ్మవారు మహా లక్ష్మీ దేవి అవతారం. ఆమెను త్రికూట అని మాతా రాణి అని భక్తులు పిలువకొంటారు. కాలా నుంచి 12 కిలో మీటర్లు ట్రికింగ్ చేసి వెళ్ళాలి. ఆ పవిత్ర గుహలో సహజ సిద్ధమైన మూడు రాతి శిరస్సులు కనిపించి ఆశ్చర్యం కలిగిస్తాయి. వీటిని “పిండిలు” అంటారు. ఈ మూడు వైష్ణవ దేవి కి ఉన్న మూడు రూపాలు అంటే మహా సరస్వతి, మహా లక్ష్మీ, మహా కాళిరూపాలన్నమాట. వైష్ణవ దేవి తన భక్తులెవరో నిర్ణయించి, వారిని తన సన్నిధికి రప్పించు కొంటుంది అని నమ్మకం.

వైష్ణవ దేవి తొమ్మిదేళ్ళ వయసులో శ్రీరామ దర్శనం కోసం, ఆయననే వివాహమాడాలనే ఉదేశ్యం తో తీవ్ర తపస్సు చేసింది. అప్పుడు ఆమె పేరు త్రికూట. రాముడు సీతా దేవిని వెతుకుతూ త్రికూట పర్వతానికి వచ్చి ఆ బాలిక తననే భర్తగా కోరుతూ చాలాకాలం నుంచి తపస్సు చేస్తోందని గ్రహించి ఆమెతో తాను సీతను వివాహ మాడానని, తాను ఏక పత్నీ వ్రతుడను, మళ్ళీ కలియుగం లో కల్కి అవతారంగా మానవ రూపం లో అవతరిస్తానని, అప్పుడు ఆమెను తప్పక పెళ్లి చేసు కొంటానని నచ్చచెప్పి ఆమెకు “వైష్ణవీ” అని పేరు పెట్టాడు. పాండవులు కూడా విజయం కోసం కురుక్షేత్ర సంగ్రామం ముందు వైష్ణవీ దేవిని దర్శించి, ఆమె ఆశీస్సులు పొందారని ఐతిహ్యం.

హిమాచలప్రదేశ్

గుడిసె ఆకారపు లక్షణ పేరుతో దుర్గాలయం –భార్యోర్

హిమాచలప్రదేశ్ భార్యోర్ లో గుప్తులకాలానంతర 7-12 శతాబ్దాల మధ్య కాలం లోకట్టిన దుర్గాలయం ఉంది దీనికే లక్షణ దేవి ఆలయం అని పేరు. ఆలయం గుడిసె ఆకారం గా ఉండటం ఇక్కడి ప్రత్యేకత. చెక్క సింహద్వారం ఉంది. అమ్మవారు గర్భగుడిలో లోహమూర్తిగా దర్శనమిస్తుంది. సింహాకు 400కిలో మీటర్ల దూరం

ఉత్తర ప్రదేశ్ (ఖండ)

వరాహ మూర్తి ఒంటి నిండా దేవతలే

ఉత్తరప్రదేశ్ లో సాత్నా (ఖజరహో)కు వంద కిలో మీటర్లలో వరాహ లక్ష్మీ ఆలయం ప్రసిద్ధ మైంది. వరాహ స్వామి అద్భుత శిల్ప శోభితం గా ఉంటారు. ఆ విగ్రహం నిండా సకల దేవీ దేవతలూ ఉండటం గొప్ప విశేషం. ఇలా శిల్పమయ వరాహ మూర్తి విగ్రహం ఇంకెక్కడా లేక పోవటం విశేషాలకే విశేషం. గజని ఘోరి, లోడి ల దండ యాత్రేఅలలో ధ్వంసం కాకుండా మిగిలి ఉన్న అపురూప మైన ఇరవై రెండు దేవాలయాల్లో ఇదొక్కటి కావటం మన అదృష్టం. ఇక్కడే ఉన్న మాతస్నేశ్వరదేవాలయానికి శివరాత్రికి లక్షలాది భక్తులు వస్తారు మాతంగేశ్వర మాతంగేశ్వరి అమ్మవార్లకు కల్యాణం కమనీయం గా జరుగుతుంది. ఇక్కడ తప్ప ఇండాక చెప్పిన ఇరవై ఒక్క దేవాలయాలలో పూజాదికాలే లేవు. శివుని పాన వట్టం మీదికి ఎక్కి అర్ధ ప్రదక్షిణ చేసి అభిషేకం చేయాలి. పూజారి కూడా పాన వట్టం మీదే కూర్చుని ఉండటం వింత. సామాన్య భక్తులు కూడా పానవట్టం మీద ఎక్కి దర్శించటం విచిత్రం. దగ్గరలోని శివసాగర్ లో పవిత్ర స్నానాలు ఆచరించి స్వామిని దర్శిస్తారు. ఏక శిలా నిర్మాణమైన లింగం పానవట్టం చరిత్ర ప్రసిద్ధి చెందాయి. పెద్ద లింగానికి ప్రక్కనే చిన్న శివలింగం ఉంది

శివుడు ఆలకించిన ఆకాశవాణి

ఉత్తర ప్రదేశ్ హిమాలయ పాద ప్రాంతం లో బాగేశ్వర క్షేత్రం విశేషమైనది. సరయూ, గౌతమీ నదుల సంగమ స్థానం ఇది. శివుడి ఆజ్ఞ ప్రకారం చుంకుడు, శివుడు, పార్వతి మొదలైన వారందరూ కలిసి ఇక్కడ దేవీ దేవతల గుడులు నిర్మించారు. పార్వతి పరామేశ్వరులు ఇక్కడికి రాగానే ఆకాశం నుంచి ఒక వాక్ ధార వెలువడిందట. అది ఆ కాశ వాణిని, లోలి ప్రార్థన గా శివుడు విన్నాడట. అందుకే స్వామి వాగీశ్వరుడు అయ్యాడు క్షేత్రం వాగీశ్వరం అయింది అదే కాల క్రమలో బాగేశ్వరం అయింది

విరామం లేని అభిషేకం

ఉత్తరాఖండ్ లో డెహ్రాడూన్ కు దగ్గర తపశేశ్వరాలయానికి ప్రాధాన్యత ఉంది ఇక్కడ మానవ ప్రయత్నం లేకుండా శివలింగానికి లింగం పైన విస్తరించిన కొండల మీద నుంచి చుక్కలు చుక్కలు నీరు శివలింగంమీద నాన్ స్టాప్ గా పడుతూ ఉండటం వింత విచిత్రమైన విశేషం ఏకాలమైనా ఈ అభిషేకానికి ఆటంకం లేదు.

భారత మాతకు ఆలయం

ఉత్తరా ఖండ్ హరిద్వార్ లో ఏడు అంతస్తుల భారతమాత మందిరం ఉంది. ఇందులో సగం భాగం లో దేవీ దేవతా విగ్రహాలున్నాయి మిగిలిన వాటిలో భారత మాత విగ్రహం యుద్ధ భూమిలో అమరులైన వీర జవానుల విగ్రహాలు ఉండటం ప్రత్యేకత. ఇక్కడ ఆధ్యాత్మికత లో బాటు దేశ భక్తికి సమాన ప్రాతినిధ్యం ఇవ్వటం సముచితం గా ఉంది

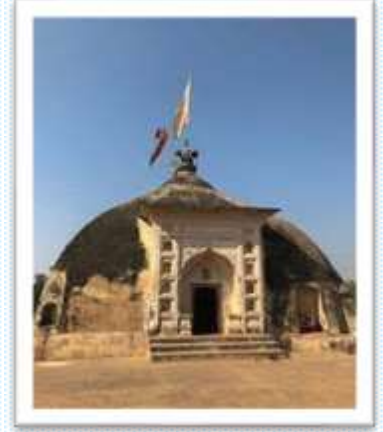
సజీవంగా ఉన్న భిటర్గాంవ్ ఇటుక దేవాలయం

ఉత్తరప్రదేశ్ కాన్పూర్ జిల్లాలో 5వ శతాబ్ది గుప్తలకాలం నాటి ఇటుక దేవాలయం ఇప్పటికీ ఆకర్షణీయమే. శిథిలభాగాలను ఎప్పటికప్పుడు పునర్నిర్మిస్తూ ఈ ఆలయాన్ని కాపాడుతున్నారు. ఈ ఆలయం భారత్ లోని అత్యంత పెద్ద ఇటుక నిర్మాణ దేవాలయంగా రికార్డ్ సాధించింది. గర్భ గృహం పై పిరమిడ్ ఆకారపు శిఖరం ఉండటం ప్రత్యేకత. శివ, విష్ణు మూర్తులున్నారు. అలెక్జాండర్ కన్నింగ్ హాం దీన్ని మొదటి సారిగా చూశాడు.

బెహ్తా బుజార్ జగన్నాథ వాన దేవాలయం

బిటర్ గాంవ్ దేవాలయం కు 5కిలో మీటర్లలో జగన్నాథ దేవాలయం బెహ్లో బుజర్గ్ లో ఉంది . ఇది ఎత్తైన బౌద్ధ స్తూపంగా కనిపించి ఆశ్చర్య పరుస్తుంది. దగ్గరకెళ్ళి చూస్తే హిందూ నగర వర్తులాకార శిల్ప నిర్మాణం కల దేవాలయం అని తెలుస్తుంది. శివ విష్ణు శిల్పాలు ముచ్చట గొల్పుతాయి. విష్ణువు శేష శయనుడుగా కనిపిస్తాడు. ఇవి నల్లరాతి విగ్రహాలు. “వాన దేవాలయం “గా దీన్ని భావిస్తారు. ఈ ఆలయపు సీలింగ్ నుంచి నీటి బొట్లు పడటం చూసి త్వరలో వర్షం రాబోతుంది అని స్థానికులు గ్రహిస్తారు కనుక దీనికి వాన దేవాలయం –రెయిన్ టెంపుల్ అని పేరొచ్చింది.

జార్ఖండ్

పూర్ లో లాంటి జగన్నాథ మందిరం –రాంచి

జార్ఖండ్ రాష్ట్రం రాంచి లో పూర్తిగా పూర్ జగన్నాథ మందిరం లాంటి జగన్నాథ మందిరం ఉండటం వింత. ఇది మూడు వందల ఏళ్ళ క్రితం కట్టినది అవటం విశేషం

బీహార్

బుద్ధ బాగ వానుని సిద్ధి సాధన లను తెలిపే మహా బోధి

బీహార్ రాష్ట్రం లో బుద్ధ గయా బుద్ధుడు తపస్సు చేసి జ్ఞానోదయం పొందిన బోధి వృక్షం వద్ద “మహా బోధి మందిరం “ఉంది. బుద్ధుడు కూర్చున్న చోటు వజ్రాసనం అయింది. ఆయన ఏకాగ్ర దృష్టిలో చూసిన చోటు “అనిమేష స్తూపం “వెలసింది. ధ్యాన ముద్ర లో తిరిగిన భూమి “చక్రమణ చైత్యం “అయింది. ఆత్మ జ్యోతిని అనేక రంగులలో ప్రసరరింప

జేసిన చోటు “రత్నగర్భ చైత్యం “అయింది. ఇన్ని విశేషాలున్న ఈ మందిరాన్ని నిత్యం వేలాది దీక్షా పరులు భక్తి లో ప్రదక్షిణాలు చేయటం విచిత్రం

జేంద్ర మోక్షం జరిగిన చోటు

బీహార్ లోని పాట్నా కు 120కిలో మీటర్ల దూరం లో సుల్తాన్ గంజ్ లో “జహ్ను ముని “ఆశ్రమం ఉంది గంగను భగీరథుడు తరలించుకొని వస్తుంటే ఈయన దోసిట్టో పట్టి తాగేశాడు భగీరథుడు ప్రార్థిస్తే చెవి నుండి గంగను వదులుతాడు అందుకే జాహ్నవి అని గంగకు పేరొచ్చింది. పాట్నాకు పాతిక కిలో మీటర్ల దూరం లో సోనే పూర్ లో శోణీ నది ఒడ్డున “హరి హర దేవాలయం “ఉంది ఇది ఒక వింత. శ్రీ రాముడు స్వయం గా ప్రతిష్ఠించాడు ఇదో విశేషం. భాగవతం లోని గజేంద్ర మోక్షం ఘట్టం ఇక్కడే జరిగిందని తెలుసుకొంటే మహా విచిత్రం గా ఉంటుంది. దీనికి దగ్గరలో ఆదిత్య దేవాలయం ఉండటం వింత.

”శివ “అని మాత్రమె పిలువ బడే శివుడు

బీహార్ లో గయా క్షేత్రం లో ఫల్గునీ నది తీరాన విష్ణు పాద ఆలయం ఉందని అక్కడ పిండ ప్రదానం శ్రేస్తామని అందరికీ తెలిసిందే. ఇక్కడే పురాతన శివాలయం ఉండటం వింత. స్వామిని “శివ “అని మాత్రమె పిలవటం విచిత్రం. శివుని తల్లి భగీశ్వారి బగళా దేవి ఉంది. అమ్మ వారు అష్టాదశ శక్తి పీఠాలలో ఒకటి అవటం విశేషం గయకుపిత్రుగయ శిర్ష గయా అనే పేర్లుండటం మరో విశేషం

55మీటర్ల ఎత్తైన మహా బోధి దేవాలయం –బీహార్

బీహార్ రాష్ట్రం గయ జిల్లా లో ఉన్న మహా బోధి దేవాలం బౌద్ధులకు అతి ముఖ్య యాత్రాస్థలం. ఇక్కడే గౌతముడు బోధి వృక్షం క్రింద జ్ఞానోదయం పొంది బుద్ధుడయ్యాడు. 7వ శతాబ్దిలో నిర్మించబడిన అతి పురాతన ఇటుకరాతి దేవాలయం ఇది. అనేక సార్లు పునర్నిర్మాణం పొందింది బర్మా రాజు, భారతీయ పురావస్తు శాఖ ఆలయ పునరుద్ధరణ చేశారు. ఈ దేవాలయ సముదాయం అత్యంత

నాణ్యమైన, సున్నితమైన నగిషీలతో కూడినది. మధ్యలో ఉన్న మహా బోధి ముఖ్య దేవాలయం ఎత్తు55 మీటర్లు. దీనికి చుట్టూ నాలుగు శిఖరాలున్నాయి. వీటికి ఉన్న రాతిరైలింగ్ అత్యంత సున్నితమైన చెక్కడపు పనితోఆశ్చర్య పరుస్తాయి. పాత రైలింగ్ క్రీ పూ.150 నాటివి. ఆతర్వాతవి గుప్తులకాలం లో ముతక గ్రానైట్ తో చేయబడి ఉన్నవి.

ముఖ్య దేవాలయం లో కాలిమీద కాలు వేసుకొని ఉన్న బుద్ధ భగవానుని అతి పెద్ద నల్లరాతి విగ్రహం బంగారు రంగు పూత తో చూపరుల దృష్టిని విశేషంగా ఆకర్షిస్తుంది.అశోకుడు నిర్మించిన స్తూపం ఆకారం లో ఈ దేవాలయం ఉండటం

విశేషం. ఈ ప్రాంగణం లోనే గౌతముడు తపస్సు చేసి జ్ఞానోదయం పొందిన బోధి వృక్షం ఉంటుంది. ఈ వృక్షాలు ఆనాటి బోధి వృక్ష శాఖలే అని నమ్మిక.

మహారాష్ట్ర

చిన్న గుంట లాంటి శివ లింగం

మహారాష్ట్ర నాశిక్ దగ్గర త్రయంబకేశ్వర దేవాలయం సహ్యాద్రి పర్వతాల మధ్య ఉంది దీనికి దగ్గరలో పైన గోదావరి జన్మ స్థానం ఇక్కడిగర్భ గుడిలోని శివలింగం నుంచి గోదావరి నది పైకి ఉబికి రావటం వింత. ఎలా వస్తోందో ఎవరికీ అంతు బట్టని విషయం. శివలింగం చిన్న గుంట లాగా ఉండటం విచిత్రం. ఆందులో

మూడు శివ లింగాలు ఉండటం విశేషం ఇవే బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరుడు. స్వామికి మృత్యుంజయుడు అని పేరు. త్రిమూర్తులు కలిస్తే మృత్యువును ఆప గలరు ఇక్కడ ఈ ముగ్గురు ఉన్నారు. కనుక స్వామి దర్శనం మృత్యు భయం లేకుండా చేస్తుందని నమ్మకం

పంచ భూతాత్మక శివుడు

మహారాష్ట్రలో ఎలిఫెంటా గుహలలో తొమ్మిదవ ఫలకాన్ని త్రిమూర్త్యాత్మక ఫలకం అంటారు గుండె వరకు చెక్క బడిన ఈ త్రిమూర్తి విగ్రహం పది హేడు అడుగుల పది అంగుళాల ఎత్తు ఉండటం విశేషం శివుడిని పంచ భూతాత్మక రూపం గా చిత్రించారు ఒక్కో శిరస్సు ఒక్కో రూపం అన్న మాట ఇది ప్రపంచం లోనే అద్భుత కళా ఖండం గా గుర్తింపు పొందింది

భూమి లో పాతుకు పోయిన శివ లింగం

మహారాష్ట్ర లో ముంబాయికి దగ్గరలో ఖైదరాబాద్ మార్గం లో “అంబర నాథ దేవాలయం 1060లో నిర్మించిన ప్రాచీనాలయం. అంబరం అంటే ఆకాశం కనుక స్వామి మహిమలూ ఆకాశాన్ని అంటి ఉంటాయి. అంబర నాథ శివ లింగం భూమి లో పాతుకొని ఉండటం విచిత్రం వింత విశేషం. గోడలపై అద్భుత శిల్ప కళ ఉంది

శివ లింగానికి వెనక నంది ఉన్న ఆలయం

మహారాష్ట్ర పర్భనికి యాభై కిలో మీటర్లలో 'ఔండా నాగేశ్వర స్వామి దేవాలయం లో శివ లింగానికి వెనక నంది ఉండటం వింత. ఆవరణ లో ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగాల చిన్న ఆలయాలున్నతాం విచిత్రం నాగు పాములు వచ్చి లింగం పై పడగా విప్పి ఆడుతూ కనపడటం విశేషం. మహమ్మదీయ

దాడికి దెబ్బ తిన్న ఆలయం. ఇది 18వ శతాబ్దం లో

రాణి అహల్యా బాయి ఆలయాన్ని పునర్నిర్మించారు. ఇరుకు మార్గం గుండా వెళ్లి శివలింగాన్ని దర్శించాలి నాగేశ్వర లింగం సైకత లింగం కనుక చేతితో తాక రాదు. అభిషేకాన్ని మకుటం పెట్టి చేస్తారు. ఇదొక విశేషం

ఉగాది నాడు సూర్య కిరణ స్పర్శ చే పులకించే కోపేశ్వరుడు

మహా రాష్ట్ర సాంగ్లీ కి దగ్గర గా కోపేశ్వర స్వామి ఆలయం శిలహర్ వంశానికి చెందిన గందరాదిత్యమహా రాజు, రెండవ భోజుడు 1109-1180మధ్య నిర్మించారు నూటనాలుగు అడుగుల పొడవు అరవై అయిదడుగుల వెడల్పు, యాభై అయిదు అడుగుల ఎత్తు ఉన్న బృహదాలయం. ఇందు లో స్వర్ణమండపం సభా మండపం,

అంతరాలయం, గర్భ గృహం అనే నాలుగు భాగాలున్నాయి. స్వర్ణ మండపం ముప్పై ఆరు అడుగుల వ్యాసం. కప్పుకు చుట్టూ పన్నెండు ఆధార స్తంభాలున్నాయి వీటిపై రాజ వంశీకుల శిల్పాలున్నాయి మండపం మధ్య పద్నాలుగు అడుగుల వ్యాసం కల నల్ల శిలఇక్కడ విశేషం తల పైకెత్తి చూస్తే ఆకాశం మహోద్భుతం గా దర్శన మిస్తుంది. చైత్రమాసం మొదటి రోజు అంటే ఉగాది నాడు సూర్య కిరణాలు నేరుగా వచ్చి కోపేశ్వర స్వామి ని స్పృశిస్తాయి. సభా మండపం యాభై అడుగుల చదరం. లోపలి కక్ష్యలో పన్నెండు బయటి కక్ష్య లో ఇరవై స్తంభాలున్నాయి ఇవన్నీ ఏక శిలా స్తంభాలవటం విశేషం వీటికి అనేక పార్శ్వాలుంది విచిత్రం గా ఉంటాయి సభా మండపం పై కప్పు మీద విరిసిన పద్మం 3Dపద్ధతిలో ఉండటం వింత. మంచి గాలి వెలుతురూ కోసం వీలైన చోట్ల

గవాక్షాలున్నాయి. కోపేశ్వరుడు దక్షినాభి ముఖం గా ఉండటం మరోవిశేషం కంచు ఆభరణాలలో విలసిల్లటం అదనపు విశేషం

దత్త క్షేత్రం –నరసోబా వాడి

మహా రాష్ట్ర లోని నరసోబా వాడిని “పంచ గంగా క్షేత్రం “అంటారు. కంసారి కుంభి, తులసి, భోగావతి,సరస్వతి నదుల సంగమ స్థానం. కృష్ణా నదికి రెండు వైపులా ఎన్నో ఆలయాలున్నాయి .పేరు పొందిన దత్త క్షేత్రం ఇది ఇక్కడే నృసింహ సరస్వతీ స్వామి ఎంతోకాలం తపస్సు చేశారు. ఒడ్డున అమరేశ్వర స్వామి దేవాలయం ఉంది

రద్దీ ఉండని ఘ్రుశ్నేశ్వరాలయం

జ్యోతిర్లింగదేవాలయాలలో ఘ్రుశ్నేశ్వరా లయం ఒకటి మహారాష్ట్రలో ఉంది గర్భ గుడి విశాలం గా ఉంది స్వామి దర్శనానికి లోపల ఉన్న మెట్లు దిగి వెళ్ళాలి.తెలుగు వాళ్ళే ఎక్కువ గా వచ్చే రద్దీ లేని జ్యోతిర్లింగా ఆలయం ఇది ఒకప్పుడు పాచికల ఆటలో పార్వతీ దేవి శివుడి చేతిలో ఓడిపోయి కోపం లో ఇక్కడకి వచ్చేసింది శివుడు వెతుక్కుంటూ వస్తే కోయ అమ్మాయి గా కని పించింది ఇద్దరూ హాయిగా విహరిస్తూరిక్కడ అందుకే దీనికి “కామ్యక వనం “అనే పేరొచ్చింది. తమ విహారానికిఅడ్డంకిగా ఎవరూ రాకూడదని శివుని నియమం పార్వతికి దాహం వేస్తే భూమిలో త్రిశూలం గుచ్చితే పాతాళం నుండి భోగా వతి నది పైకి ఉబికి ప్రవహించింది దీనికే శివ తీర్థం ని పేరు. ఒకరోజు పార్వతి కుంకుమ

లో ఒక ముద్ద చేస్తే అది శివలింగం గా మారి దివ్య తేజస్సునిచ్చింది ఆ దివ్య తేజాన్ని పార్వతి ఒక రాతి లో ఉంచి లోక కల్యాణం కోసం ఇక్కడే ప్రతిష్ఠించింది అందుకనే స్వామిని “కుమ్కుమేశ్వరుడు “అని పిలుస్తారు

రాజస్థాన్

నాలుగు ముఖాలున్న లింగం

రాజస్థాన్ లో ఉదయ పూర్ కు దగ్గర లో “ఏక లింగ జీ “ఆలయం గొప్ప శైవ క్షేత్రం. గర్భాలయానికి నాలుగు వైపులా నాలుగు ద్వారాలు ఉండటం వింత. శివ లింగం నల్లని రాతిలో మలచ బడింది. దీనికి నాలుగు ప్రక్కలా నాలుగు ముఖాలు ఉండటం విచిత్రం ఈ ముఖాలకు బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వర సూర్య అని పేర్లు. ఆదిశంకరులు పూజించిన లింగం అవటం మరో విశేషం. స్వామిని ఏక లింగాజీ అని అమ్మ వారిని ఏక లింగేశ్వరి అని అంటారు ఈ ఆలయం ఖాట్మండు లోని పశు పతి నాద దేవాలయాన్ని పోలి ఉండటం మరో విశేషం. అక్కడ ఊర్ధ్వ ముఖం కూడా ఉంటుంది.దానికి యజమాని లింగం అని పేరు

రాజస్థాన్- ఖాటు

శ్యాం బాబా శిరస్సు ఉన్న చోటు- ఖాటు

మహాభారతంలో బర్బరీకుడు అనే గొప్ప పాత్ర గురించి నిన్న తెలుసుకున్నాము. ఘటోత్కచుని కుమారుడైన బర్బరీకుడు మహాబలశాలి. అతను కనుక కురుక్షేత్రంలో పాల్గొంటే యుద్ధం తారుమారైపోతుందని గ్రహించిన శ్రీకృష్ణుడు ఏకంగా బర్బరీకుని తలను తనకు కానుకగా అడుగుతాడు. అలా బర్బరీకుడు శ్రీకృష్ణునికి తృణప్రాయంగా అందించిన తల రాజస్థాన్ లోని ఖాటు అనే గ్రామంలో పడిందట. ఆ శిరస్సుని దర్శించుకునేందుకు ఏటా దాదాపు 40 లక్షల మంది జనం ఖాటు గ్రామానికి చేరుకుంటారని అంచనా!

జైపూర్ కు 80 కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉన్న ఖాటు ఒక కుగ్రామం. పదవ శతాబ్దంలో ఒకరోజు ఖాటులో ఓ వింత చోటు చేసుకుంది. ఖాటులోని ఓ ప్రదేశం వద్ద నిలబడిన ఆవు ధారగా పాలుని కురిపించడం మొదలుపెట్టింది. ఆ ప్రదేశంలో ఏదో మహిమ ఉందని గ్రహించిన గ్రామస్తులు, అక్కడి నేలని తవ్వగా అరుదైన సాలిగ్రామం రూపంలో ఉన్న బర్బరీకుని తల కనిపించింది. అలా కలియుగంలో బర్బరీకుడు తన పేరుతో పూజలందుకుంటాని శ్రీకృష్ణుడు అందించిన వరం నిజమయ్యే సమయం ఆసన్నమైంది. బర్బరీకుని శ్యాంబాబాగా, ఖాటు గ్రామంలో వెలిశాడు కాబట్టి ‘ఖాటు శ్యాం’గా కొలుచుకోసాగారు భక్తజనం. ఆ సాలిగ్రామం భక్తుల ఇంట పూజలందుకుంటుండగానే, ఖాటు ప్రాంతాన్ని ఏలుతున్న రూప్ సింగ్ చౌహాన్ అనే రాజుకి ఓ కల వచ్చింది. ఖాటు శ్యాం శిరసు కనిపించిన స్థలంలో కనీవని ఎరుగని విధంగా ఓ ఆలయాన్ని నిర్మించమన్నదే ఆ కలలోని సారాంశం. దానికి అనుగుణంగానే రూప్ సింగ్ 1027లో ఓ అద్భుతమైన ఆలయాన్ని నిర్మించాడు. దానికి తరువాతి కాలంలో మార్పులూ చేర్పులూ చేశారు.

శ్యాం కుండ్, శ్యాంబగీచా

ఖాటు శ్యాం శిరస్సు కనిపించిన చోటుని శ్యాంకుండ్ గా పిలుచుకుంటారు జనం. ఈ కొలనులో కనుక స్నానం చేస్తే సర్వ పాపాలూ, సకల రోగాలూ నశిస్తాయన్నది భక్తుల నమ్మకం. ఆ పక్కనే ఉన్న శ్యాం బగీచా అనే అందమైన పూల తోట నుంచే ఆలయంలోని ఇలవేల్పుని అలంకరించేందుకు కావల్సిన పుష్పాలను సేకరిస్తారు. ఇక ఖాటు శ్యాం ఆలయానికి దగ్గర్లోనే గౌరీశంకర ఆలయం పేరుతో ఒక శివాలయం ఉంది. ఈ శివాలయం కూడా అత్యంత పురాతనమైనదే. మహిమ కల్గినదే! ఔరంగజేబు సైనికులు ఒకనాడు ఈ శివాలయంలోని లింగాన్ని ధ్వంసం చేయబోగా, శివలింగం నుంచి రక్తధార వెలువడిందట. దాంతో భయపడిన సైనికులు లోక ముడిచారని అంటారు.

భక్త జనం, పర్యటనం

ఉత్తరాదిన ఎన్నో వేల కుటుంబాలకు 'ఖాటు ఖ్యాం' ఒక ఇలవేల్పు. అందుకే ఎక్కడెక్కడి నుంచో ఖాటు శ్యాంను దర్శించుకునేందుకు లక్షలాది మంది ఈ గ్రామానికి చేరుకుంటారు. ఖాటు శ్యాం కేవలం కృష్ణుడి పేరు మాత్రమే కాదు, కృష్ణుని అంశ సైతం ఉన్న ధైవంగా భావిస్తారు. అందుకే శ్రీకృష్ణునికి సంబంధించిన పండుగలన్నీ ఇక్కడ ఘనంగా జరుగుతాయి. ఇక ఖాటు శ్యాం జన్మించిన శుక్ల పక్ష ఏకాదశి, ఆయన తలను దానం చేసిన శుక్ల పక్ష ద్వాదశి తిథులలో ఆలయం కిక్కిరిసిపోతుంది. పిల్లలకు తలనీలాలను అందించేవారు. కోరికలను తీర్చమంటూ నిషాన్ పేరులో ఆలయంలో ఖెండాను ఉంచేవారు ఖాటుకు పోటెత్తుతారు. ఇక ఆలయంలో ఖాటు శ్యాంను ప్రతిష్ఠించిన 'పల్లణ శుద్ధ ఏకాదశి' సందర్భంగా జరిగే ఫాల్గుణ మేళా గురించి చెప్పుకొనేందుకు మాటలు చాలవు. పాదయాత్రలు చేసుకుంటూ, భజనలు పాడుకుంటూ, ప్రసాదాలు పంచిపెట్టుకుంటూ లక్షలాది మంది జనం ఈ జాతరకు చేరుకుంటారు. ఆ సమయంలో ఖాటు అనే కుగ్రామం కాస్తా ఒక జనసంద్రంగా మారిపోతుంది.

అహ్మదాబాద్ మొదల్కొని, నేపాల్ వరకూ శ్యాంబాబాకు అనేక ఆలయాలు ఉన్నాయి. శ్యాంబాబాబా, బలీయదేవ్, తీన్ బాణ్ ధారి, ఖాటు నరేష్, మోర్వీ నందన్... ఇలా ఆయనకు అనేక పేర్లు ఉన్నాయి. ఏ ఆలయంలో కొలిచినా, ఏ పేరులో పిలిచినా పలికే కలియుగధైవం శ్యాంబాబా అన్నది ఉత్తరాది భారతీయుల నమ్మకం.

ఒరిస్సా

9999 దేవాలయాలున్న భువనేశ్వర్

ఒరిస్సా రాష్ట్ర రాజధాని భువనేశ్వర్ లో తొమ్మిది వేల తొమ్మిది వందల తొంభై తొమ్మిది దేవాలయాలు ఉండటం వింత విచిత్రం విశేషం. ఇక్కడి ముఖ్య ఆలయం లింగరాజు దేవాలయాలలో ని త్రిభువనేశ్వర స్వామి నలభై మీటర్ల ఎత్తు లో పుండగా ఉండే

ఆలయం ఇది హిందువులకు మాత్రమే ప్రవేశం ఉన్న ఆలయం కూడా. ఏడవ శతాబ్దానికే ఇక్కడ రాజా రాణి ముక్తేశ్వర బ్రాహ్మేశ్వరాలయాలున్నాయి బిందు సరోవరం చుట్టూ దేవాలయ సమూహమే. ఇది హరి హర క్షేత్రం అవటం మరో విశేషం

రెండస్తులలో శివలింగం

భువనేశ్వర్ లో బాస్కరేశ్వర్ దేవాలయం లో శివ లింగం రెండు అంతస్తుల వరకు వ్యాపించి ఉండటం విశేషం. ఇక్కడే లక్ష్మణేశ్వర్,భక్తేశ్వర్ దేవాలయాలున్నాయి

యెర్ర ఇసుక దేవాలయం

ఒరిస్సా భువనేశ్వర్ దగ్గర యెర్ర ఇసుక లో కట్టిన “రాజా రాణి “దేవాలయం ఉండటం విశేషం. ఈ ఇసుక రాయికి “రాజా రాణి ‘అని పేరు అందుకని ఈ ఆలయాన్ని రాజా రాణి ఆలయం అంటారు శిల్ప కళా వైభవం ప్రతి అంగుళం లో దర్శనమిస్తుంది

ముగురమ్మల అంశాల తో భిరిజా దేవి

ఒరిస్సా లో బాజ్ పూర్ కు ఇరవై కిలో మీటర్ల లో ఓడ్యానం”అనే ఊరిలో వైతరిణి నది ఒడ్డున “భిరిజా దేవి “అమ్మ వారి ఆలయం ఉన్నది అమ్మవారు మహా లక్ష్మీ మహా సరస్వతి, మహా పార్వతి అంశల తో విలసిల్లుతుందని విశ్వాసం

. ఇక్కడే పితృదేవతలకు పిండాలు కూడా పెట్టటం విచిత్రం. తలనీలాలూ సమర్పిస్తారు దీనికి దగ్గరలో విష్ణు మూర్తి వరాహవతారం తో ఉన్న దేవాలయం ఉంది. స్వామిని “శ్వేత వరాహ మూర్తి “అంటారు. సతీదేవి నాభి స్థానం ఇక్కడ పడింది కనుక శక్తి పీఠం అయింది లలితా సహస్ర నామాలలో “ఓడ్యా పీఠ నిలయా “అని ఉందని గమనించే ఉంటారు

నల్లని గోపురం కోణార్క ప్రత్యేకత

కోణార్క సూర్య దేవాలయం గోపురం నల్లగా ఉండటమే ప్రత్యేకత పూర్వం నావికులు నల్ల గోపురం అనే పిలిచే వారు ఈ గోపురం లో అయస్కాంత శక్తి గల దూలాలున్నాయని అవి సముద్రం లోని నౌకలను ఒడ్డుకు లాగేవని అంటారు మిగతా ఆలయ గోపురాలకు సున్నం వేసి తెల్లగా ఉంచితే దీనికి సున్నం వేయకుండా నల్ల గానే ఉంచటం విచిత్రం. ఇక్కడ ఒక్కొక్క చిత్రం లో ఒక్కొక్క పౌరాణిక గాడ దర్శన మివ్వటం వింత జగన్మోహన మండప ప్రధాన ద్వారం వద్ద ఒకప్పుడు ఆరు మీటర్ల సున్నపు రాతి పై ఉండే నవగ్రహ మూర్తులుఇప్పుడు గోడలను ఆనుకొని ఉన్న చిన్న గుడి లి కన్పిస్తాయి

యోగినులకు గుడి

ఒరిస్సా భువనేశ్వర్ కు కొద్ది దూరం లో 64 మంది యోగినుల దేవాలయాలున్నటం వింత విచిత్రం విశేషం ఇందులో రాణి పూర్ జరి వార్ మొదలైన్ యోగినులున్నారు

పాలు పోస్తే వెంటనే మాయం చేసేకొండ

ఒరిస్సా సంబల్ పూర్ కు ముప్పై కిలో మీటర్ల దూరం లో మహానది తీరం లోకొండపై “ లినింగ్ టంపుల్ “ ఉంది. దీన్ని రాజా బలియార్ సిన్హా కట్టించాడు., ఈ కొండపై పాలు పోస్తే వెంటనే కనిపించకుండా మాయమై పోవటం విశేషం. ఈ లక్షణం వల్లనే ఆలయం పారిస్ లో పీసా టవర్ లాగా ఓకే ప్రక్కకు ఒరిగి పోయింది యిదొక విచిత్రం.

విష్ణు మూర్తి ప్రక్కన దుర్గా మాత

ఒరిస్సా లో కటక్ కు దగ్గరలో ప్రాచీ నది ఒడ్డున మాధవ ఆలయం లో నాలుగు భుజాల విష్ణు మూర్తి ఆలయం లో దుర్గా మాత ఆయన ప్రక్కనే ఉండటం వింత అయిన విషయం. ఆలయాన్ని దుర్గా మాధవ దేవాలయం అని కూడా అంటారు ఈ మాధవుడికే జయదేవామహా కవి తన గీత గోవింద కావ్యాన్ని అంకితమిచ్చారు ఇక్కడ ఎప్పుడూ ఆధ్యాత్మిక కార్య క్రమాలు జరగటం విశేషం.

ద్వీపం మధ్యలో ఆలయం

మహానది ద్వీపం మధ్యలోఉన్న సింహ నాద ఆలయం లోమ్మిదో శతాబ్దం నాటిది ఇక్కడ శివ, వైష్ణవ, మందిరాలు విడివిడిగా ఉండటం విశేషం ఆలయ ప్రాకారాన్ని “జగర్ మోహన్ ఫాలెస్ “అనటం విడ్డూరం

హనుమంతుడు మోసుకొచ్చిన ఆలయం

ఒరిస్సా పాప హరిణి నది ఒడ్డున నృసింహ నాద దేవాలయం ఉంది. హిమాలయాల్లో గంధ మాదన పర్వతం పై ఉన్న ఈ ఆలయాన్ని హనుమంతుడు తన భుజాలపై మోసుకొచ్చి ఇక్కడ ప్రతిష్ఠించాడని స్థానిక కథనం. పద్నాలుగో శతాబ్దిలో విగ్రహం పాడై పోతే కొత్తది ప్రతిష్ఠించారు. స్థల మహాత్మ్యం వల్ల భక్తులు తండోప తండాలుగా వచ్చి నిత్యం దర్శిస్తారు

తండ్రి శివుడి చుట్టూ కొడుకు గణపతి ప్రదక్షిణం చేసిన చోటు

గణాది పత్యం కుమారస్వామికా గణపతి కా ఎవరికీ ఇవ్వాలని మీమాంస వచ్చినప్పుడు ఎవరుముందు భూ ప్రదక్షిణం చేసి వస్తే వారికిస్తానని శివుడు చెప్పిన సంగతి మనకు ఎరికే. తాను శ్రమ పడి అంత యాత్ర చెయ్యి లేనని గణేశుడు

తలి దండ్రుల చుట్టూ ప్రదక్షిణం చేసి, భూ ప్రదక్షిణ పలితాన్ని సూక్షం లో మోక్షం గా సంపాదించిన చోటు ఇదే నంటే ఆశ్చర్య పడతాం .

65 మీటర్ల ఎత్తైన పూరీ జగన్నాథ దేవాలయ

బరిస్సా మధ్య ప్రాంతం లో రాజధాని భువనేశ్వర్ కు దగ్గరలోనిలాచలం లో పూరి క్షేత్రం లో 12వ శతాబ్దిలో రాజా అనంతవర్మ చోడ దేవ నిర్మించిన శ్రీ జగన్నాథస్వామి ఆలయం ఎత్తు65మీటర్లు అంటే అవాక్కవుతాం. ఆలయ గోడల ఎత్తు20అడుగులు అంటే ముక్కుమీద వేలేసుకొంటాం. ఇక్కడి విగ్రహాలు దారు నిర్మితం అంటే కొయ్య విగ్రహాలు అంటే మరీ ఆశ్చర్యపోతాం. శ్రీ బలరామ శ్రీ కృష్ణ

స్వామి మధ్యలో సోదరి సుబద్ర ఉండి పూజలు అందు కొంటోంది అంటే అబ్బురపడతాం. ఈ దారు విగ్రహాలు ప్రతి 12వళ్లకోసారి లేక 19వళ్లకోసారి పవిత్ర వృక్షపు కాండాలతో పునర్నిర్మింప బడుతాయి అంటే మన ఆశ్చర్యానికి అంతు ఉండదు. ఈఆలయంలో అంటు,సొంటు ఉండవని సర్వం జగన్నాథం అని పేరోచ్చింది అంటే మరీ” ఇదై”పోతాంకదా.అయ్యవారి ప్రసాదాన్ని మహా లక్ష్మీ దేవి పర్యవేక్షణలో తయారు చేయబడుతుందనీ , ఆలయం లో 11మీటర్ల పొడవు, 16అంచుల ఏక శిలా స్తంభం అయిన “అరుణ స్తంభం “ను కోణార్క సూర్య దేవాలయం నుంచి 18వ శతాబ్దిలో తీసుకొని వచ్చి ప్రతిష్ఠించారని, హిందువులు కానివారికి ఆలయ ప్రవేశం లేదనీ తెలిస్తే మనకు నోట మాట రాదు. అతేనా 45అడుగుల ఎత్తైన రథం లో ఆ షాడ శుద్ధ తదియ నాడు ముగ్గురు మూర్తుల రథయాత్ర వేలాది ప్రజలు రథాన్ని లాగుతూ నిర్వహించటం చూసి కోట్లాది జనం పులకించి పోతారు కదా. ప్రక్కనే ఉన్న ఆరేబియా సముద్ర తీరం లో కాలికి బేడిలలో ఉన్న “బేడి హనుమాన్ “విగ్రహం ఉంది అంటే ఆశ్చర్యాలి ఆశ్చర్యం కలుగుతుంది . ఇన్నిఆశ్చర్యాలకు అబ్బురాలకు నెలవు పూరి జగన్నాథాలయం. ఇక్కడే భక్తమహాకవి జయదేవుడు “గీత గోవింద కావ్యం “రాసి తాను చరితార్థుడయి, మనల్ని ధన్యులను చేశాడు అని తెలిసి పట్టరాని ఆనందం పొందుతాం.

అరుణాచల ప్రదేశ్

సన్యాసుల రక్షణ కు కట్టిన కోట

అరుణాచల ప్రదేశ్ లో వాయవ్య భాగం లో ఉన్న తవాంగ్ అనే చిన్న పట్నం ఉంది దీనికి చైనా, భూటాన్ సరిహద్దు దేశాలు. ఎప్పుడూ మంచులో కప్పబడి ఉండే ప్రదేశం ఇది. జలపాతాలు, సరస్సులు ఇక్కడ మనోహర దృశ్యాలు. 17వ శతాబ్దం లో “మీరాలామా “అనే బౌద్ధ సన్యాసి తన తిగకు చెందిన “గులుక్ పా “వర్గపు సన్యాసులను రక్షించటానికి ఒక కోట కట్టాడిక్కడ. దానికే తవాంగ్ చైత్యం అంటని పేరు

రుక్మిణి పార్వతి దేవిని కొలిచిన కోవల

అరుణాచల ప్రదేశ్ లో పశ్చిమ సియాంగ్ జిల్లాలో సియాంగ్ కొండల ద్వారం లో ఒక శిథిల మందిరం ఉంది. దీనికి దగ్గరలో “లికాబలి “మందిరం ఉంది. పద్నాలుగో శతాబ్దపు మందిర అవశేలికకడ చూడచ్చు. ఇక్కడ ఐరావతం, సూర్య రథం విగ్రహాలు లభించాయి. ఇక్కడ దుర్గా మందిరానికి ఒక ప్రత్యేకత ఉంది. రుక్మిణి దేవి శ్రీ కృష్ణుని వలచి తనను తీసుకొని వెళ్ళమని అగ్ని జ్యోతనడు అనే బ్రాహ్మణుడితో కబురు పంపి పార్వతీ దేవి మందిరానికి వచ్చి ప్రార్థించిన మందిరమే ఇది. శ్రీ కృష్ణునికి రుక్మిణి ఇక్కడే ఆతిథ్యమూ ఇచ్చింది. ఇక్కడ పార్వతీ దేవిని “మాలినీ దేవి అంటారు అందుకే దీనికి ”మాలినీ తాన్ “మందిరం అని పేరొచ్చింది ‘

ఆర్యుల నాటి నాగరకత చిహ్నాలున్న భీస్మాక్ నగర్

అరుణాచల ప్రదేశ్ దిబాంగ్ జిల్లాలో భీస్మాక్ నగరం గొప్ప పర్యాటక స్థలం. ఇది పన్నెండవ శతాబ్ది కి చెందిన “చూటియా “రాజ వంశీకులకు చెందింది. ఇక్కడ ఆర్యుల కాలం నాటి నాగరకతా చిహ్నాలు,చారిత్రక శిథిలాలు కనిపిస్తాయి.

పార్వతి శరీరాన్ని విష్ణువు చక్రం తో చేదించిన ప్రదేశం

అరుణాచల ప్రదేశ్ లో అక్షయ గంగ లో కల్కి పురాణం లో చెప్పబడి ఎనిమిదవ శతాబ్దికి చెందిన అక్షయ గంగ లోని పార్వతీ దేవి మందిరం ఉంది. దక్ష యజ్ఞం లో అవమానం పాలైన సతీదేవి పార్థివ శరీరాన్ని భర్త శివుడు భుజం మీద వేసుకొని దుఖం తో ఇక్కడే నిలిచి పోయా డట.అప్పుడు విష్ణు మూర్తి ఇక్కడికి వచ్చి తన చక్రాయుధం తో ఆమె

శరీరాన్ని పద్దెనిమిది ముక్కలుగా ఖండించాట. ఆ ముక్కలు పడిన ప్రదేశాలే శక్తి పీఠాలైనాయి. ఇక్కడ ఒక భాగం పడింది. ఇది జీవన గంగ అయిన సెల యేరు ప్రాంతం కావటం తో అక్షయ గంగ అని పేరొచ్చింది. ప్రక్కనే ఒక సరస్సు

ఉంది దానికి ఆనుకొని బ్రహ్మ పుత్రా నది ప్రవిహిస్తుంది. అక్షయ గంగ లో స్నానం చేసి ప్రక్కనే ఉన్న శివ మందిరం లో మహా శివుని దర్శిస్తారు

హిందువులు బౌద్ధులు సమానం గా అర్పించే గుడి

అరుణాచల ప్రదేశ్ లో తవాంగ్ దగ్గర బోమిడిలా నుండి నూటపది కిలో మీటర్ల దూరం లో 13828, అడుగుల ఎత్తు లో సంగ్రిలా బైసాకి లు దాటిన తర్వాత ఒక గుడి ఉంది ఇక్కడ హిందూ బౌద్ధులు సమానం గా వచ్చి పూజిస్తారు. గుడి దగ్గర

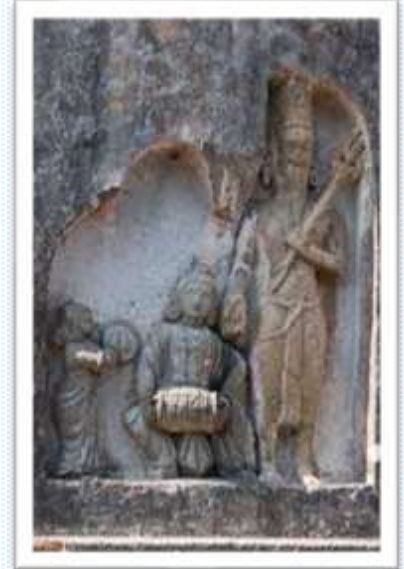

“పైన్ “అడవులున్నాయి ఇదో విశేషం తవాంగ్ లోయకు అరవై కిలో మీటర్ల దూరం లో తవాంగ్ చైత్యం ఉంది. చైనా సరిహద్దు ఈ చైత్యం పదహారవ శతాబ్ది ది. 400 ఏళ్ళ నుంచి ఇక్కడ బౌద్ధుల్ని ఇది ప్రభావితం చేస్తోంది. ఇక్కడ బౌద్ధ ఆచారుడిని “సీరా లామా “అంటారు. ఆయనే ఈ చైత్య నిర్మాణ కారకుడు. మిగిలిన బౌద్ధ వర్గాలలో ఈయన వర్గం చాలా సఖ్యం లో ఉండటం ఇక్కడ ప్రత్యేకత.

అస్సాం

హయగ్రీవుడు వెలసిన చోటు

అస్సాం రాష్ట్రం లో గౌహతికి ఇరవై కిలో మీటర్ల దూరం లో హజో అనే చోట మని కూట పర్వతం పై హయగ్రీవ స్వామి దేవాలయం ఉంది. స్వామిని “హయగ్రీవ మాధవ స్వామి” అంటారు. ఇక్కడే ఈ స్వామికి ప్రక్కనే కేదారేశ్వర స్వామి కూడా ఉండటం విశేషం. మత్స్యావతారానికి ముందు అవతారామే విష్ణు మూర్తి హయగ్రీవ అవతారం. మధువు కైటభుడు అనే ఇద్దరు రాక్షసులు వేదాలను దొంగి లించినప్పుడు విష్ణువు ఈ హయగ్రీవ అవతారాలన్ని దాల్చి వెతికి వేదాలను తెచ్చి బ్రహ్మకు ఇచ్చాడు ఇక్కడే బాణాసురుడి కుమార్తె ఉష, శ్రీ కృష్ణుడి మనుమడైన అనిరుద్ధుడిని వివాహం చేసుకోంది ఇదో విచిత్రం ఇక్కడే కృష్ణుడు బాణాసురుడిని వధించాడు అదో వింత. అందుకే ఇక్కడ దేవాలయం వెలసింది. దర్గాంగ్ జిల్లాలో తేజో పూర్ దగ్గర “దఃహ “పర్వతమ్ పై శ్రీ కృష్ణుడు వెలసిన దేవాలయం, ప్రక్కనే త్రిపురారి అని పిలువ బడే మహా దేవుని ఆలయం ఉన్నాయి.

శ్రీ కృష్ణుడు నరకాసురిని వధించిన ప్రదేశం

అస్సాం లోని గౌహతి లో “బ్రహ్మ పుత్రా నది ఒడ్డున అశ్వ క్రాంత ‘స్వామి’ (విష్ణు మూర్తి)దేవాలయం ఉంది. దీన్ని పడవల మీద నే చేరుకో గలం. ఇక్కడ విష్ణు మూర్తి తాబేలు పై, కప్ప పై నీటిలో నీటి పై తేలుతూ పడుకోని ఉండటం విశేషం. సోమవారం అమా వాస్య రోజున విశేషం గా భక్తులు వచ్చి సందర్శిస్తారు. బ్రహ్మ పుత్రా నదీ మధ్య లో పీకాక్ ద్వీపం లో ఉమా నంద శివాలయ, ఉమా దేవి ఆలయం ఉన్నాయి ఇదో విచిత్రం విశేషం.

నర బలికి ప్రసిద్ధి చెందినతామ్రేశ్వరీ దేవాలయం

అస్సాం లో లిఖం పూర్ జిల్లా సాదియా లో తామ్రేశ్వరీ దేవి ఆలయం లో పచ్చి మాంసమే అమ్మ వారికి నైవేద్యం. అమ్మవారిని “కైకా ఖాటి” “అంటారు అంటే పచ్చి మాంసం తినే తల్లి. ఈమె కాళికా దేవి అవతారం గా భావిస్తారు. మంగోలియా జాతి చూటియా రాజులకు ఆరాధ్య దేవత. జబ్బులు బాగా వ్యాపించి నప్పుడు ఆరోగ్య వంతులైన వారిని కర్తకు కట్టి అమ్మ వారికి బలి ఇచ్చే ఆచారం ఇక్కడ ఉంది. ఉరి శిక్ష కు గురైన వారి తలను కూడా అమ్మ వారి ముందు నరుకుతారు

లింగా కారం గా నవగ్రహ మూర్తులు

అస్సాం లోని గౌహతి లో నవగ్రహ దేవాలయం గుండ్రం గా ఉండటం వింత. ఆలయం ఢేగురు రంగు తో ఉండటం విచిత్రం. ఆలయం పైభాగం లో గుడి మొత్తం సుద్ధ తో తయారు చేసిన దశావతార విగ్రహాలున్నటం విశేషం. పూర్వం నుండి ఇక్కడ జ్యోతిష ఖగోళ, సంఖ్యా శాస్త్ర చర్చ జరుతూ ఉన్న

విషహారిణి మానసా దేవి

అస్సాం లోని గౌహతి లో మానసా దేవి ఆలయం నీలాచల పర్వతం మీద బ్రహ్మ పుత్రా నదీ తీరం లో ఉంది ప్రక్కనే ప్రసిద్ధ కామాక్షీ దేవి ఆలయం ఉంది. మానసా దేవి ని పూజస్తే విషానికి లోనయిన వారి విషం విరిగి పోయి స్వస్థత చేకూరుతున్నటం విశేషం వింత విచిత్రం. అమ్మ వారి శరీరం అంతటా పాముల రూపాలు చిత్రింప బడి ఉండటం మరీ విచిత్రం. మానసా దేవి సర్ప రాజు వాసుకి కి సోదరి. జరత్కార మహర్షికి అర్ధాంగి

రతీ మన్మథాలయం

అస్సాం లో గౌహతి లో ఉమా నంద స్వామి ఆలయం ఉంది. స్వామికి అయిదు ముఖాలు పది చేతులు ఉండటం వింత. అమ్మ వారు ఉమా దేవి. ఇక్కడే రతీ మన్మథుల ఆలయం ఉండటం విశేషం. శివుడు తిరచిన మూడో కన్నుకు మన్మథుడు భాస్మమయిన ప్రదేశం ఇది శివ. పార్వతీ పరిణయం జరిగిన తర్వాత ఆ దంపతులు మళ్ళీ బ్రతికించారు పార్వతికి ఆనందం కలిగించిన ప్రదేశం కనుక స్వామికి “ఉమా నందుడు “అని పేరొచ్చింది

విష్ణు మూర్తి అవతారమే బుద్ధుడు అని తెలియ జేసే ఆలయం

అస్సాం లో సిల్పార్ నుండి పది హేడు కిలో మీటర్ల దూరం లో శ్రీకాంచన దేవీ ఆలయం ఉంది. చాలా శక్తివంతమైన అమ్మ వారు గా ప్రసిద్ధి. బుద్ధుడు –విష్ణువు అవతారం అని నిరూపించటానికి ఇక్కడ జనార్ధన స్వామి, బుద్ధ విగ్రహాలు ఒకే ఆలయం లో ఉండటం విశేషం వింత, విచిత్రం

పరశు రాముడు గండ్ర గొడ్డలిని వదిలేసిన చోటు

అస్సాం లోని గౌహతి నుంచి ఇరవై కిలో మీటర్ల దూరం లో శివ సాగర్ సరస్సు ఒడ్డున ఉన్న శివాలయాన్ని “శివ దాళ్ దేవాలయం “అంటారు. క్షత్రియ రాజు లందరిపై తన గండ్ర గొడ్డలితో ఇరవై ఒక్క సారి దాడి చేసి వధించి, చివరికి ఇక్కడే ఆ గొడ్డలిని పారేసి శాంత చిత్తం లో పాప పరిహారార్థం తాపస్సు చేశాడుపరశు రాముడు

శుక్రాచార్యుడు ప్రతిష్ఠించిన శివ లింగం

అస్సాం లోని గౌహతి లో “శక్రేశ్వర్ లింగం “ఉన్న దేవాలయం బ్రహ్మ పుత్రా తీరం లో ఉంది. రాక్షస గురువు శుక్రాచార్యుడు ప్రతిష్ఠించాడు కనుక ఆ పేరు వచ్చింది ఇది ఎర్రటి లింగం అవటం విశేషం పాన వట్టం చిన్నదిగా ఉండటం విచిత్రం

దశ మహా విద్యలకు ప్రతిరూపమైన కామాఖ్య దేవాలయ సముదాయం -అస్సాం

కమల, మాతంగి, బగళాముఖి, ధూమావతి, చిన్నమస్తక, భైరవి, భువనేశ్వరి, షోడశితారా, కాళీ అనే పది మహా విద్యలకు ప్రతిరూపమైన దేవాలయం అస్సాం లోని కామాఖ్య దేవాలయం. ఇందులో ముఖ్యమైనది 8వ శతాబ్దికి చెందినకామాఖ్య దేవాలయం. 7వ శతాబ్దం వరకు ఈ దేవాలయం చాలాసార్లు పునర్నిర్మాణం పొందింది. కామాఖ్య దేవాలయం లో అమ్మవారి విగ్రహం ఉండదు దానికి బదులు స్త్రీ జననోద్రియమైన యోని ఆకార రాయి, దానిపైనుండి అనుక్షణం ప్రవహించే సహజ సిద్ధ జలధార ఉంటుంది. ఇదే అమ్మవారుగా భావించి పూజస్తారు. అమ్మవారికి మేకలు బలి ఇస్తారు. జూన్ నెల మధ్యలో ఇక్కడ “అంబు బాచి మేలా”ఉత్సవం కామాఖ్య అమ్మవారి ఏడాదికి ఒక సారి జరిగే ఆమె బహిష్టు రోజులలో జరుపుతారు. ఈ ఉత్సవాన్ని తాంత్రిక ఉత్సవం లేక” అమేతి”అంటారు. ఈ ఉత్సవం లో పాల్గొనటానికి దేశం నలుమూలాల నుంచి తాంత్రిక భక్తులు అశేషంగా వస్తారు. అప్పుడు ఆలయాన్ని మూడు రోజులు మూసి ఉంచుతారు. అమ్మవారికి రుతుస్నానం అయిన నాలుగవ రోజు మళ్ళీ దేవాలయతలుపులు తెరిచి దర్శనానికి అనుమతిస్తారు.ఎర్ర బట్టలు ప్రసాదంగా అంద జేస్తారు.

త్రిపుర

కూర్మ రూప దేవాలయం

త్రిపుర రాష్ట్రం లో త్రిపుర సుందరీ దేవాలయం ఒక శక్తి పీఠంఅమ్మవారి కుడి పాదం పడిన చోటు. కాలీదేవిగా భావిస్తారు “మతాబరి “అని కూడా పిలుస్తారు ఆలయం బెంగాలీ పద్ధతిలో నిర్మించారు ఆలయం కూర్మం ఆకారం లో ఉండటం వలన కూర్మ దేవాలయం అనీ అంటారు.

146-కోటికి ఒకటి తక్కువ దేవతలు

త్రిపుర లో అగర్తల కు దగ్గరలో “ఉనకోటి “అనే చోట లెక్కించటానికి వీలుకాని సంఖ్యలో రాతి విగ్రహాలున్నాయి అందుకని దీనికి ఉనకోటి అంటే కోటికి ఒక్కటి తక్కువ అనే పేరొచ్చింది ఇవన్నీ పన్నెండవ శాతాబ్దివి.

మణిపూర్

వన దేవతలకు ఆలయం

మణిపూర్ పూర్ రాష్ట్రం ఇంఫాల్ కు యాభై కిలో మీటర్లలో హిందూ దేవత లార్డ్ దంగిష్ దేవతా విగ్రహం ఉన్న దేవాలయం ఉంది ఇక్కడ వనదేవుడు వన దేవతల విగ్రహాలు, ఆలయాలు ఉండటం విశేషం

10 టన్నుల బరువున్న కలశం తో విరాజిల్లే సోమనాథ స్వామి

గుజరాత్ లో జనాగడ్ జిల్లాలో అత్యంత ప్రాచీనమైన జ్యోతిర్లింగా క్షేత్రం శ్రీ సోమనాథ దేవాలయం. సోమనాథ జ్యోతిర్లింగాన్ని ద్వాపరయుగం లో శ్రీ లింగ గేశ్వరలింగం అని, త్రేతాయుగం లో శ్రావణేశ్వర లింగం అని, సత్యయుగం లో భైరవేశ్వర లింగమని పిలిచేవారు. సోముడు అంటే చంద్రుడు స్థాపించిన లింగం కనుక సోమనాథలింగం ఐంది. మామగారు దక్షుడు ఇచ్చిన శాపాన్నయి శివుడు నివారించి నందుకు చంద్రు డు భక్తిలో ఈ ఆలయం నిర్మించాడు.

శ్రీ కృష్ణుని అవతార సమాప్తి కూడా ఇక్కడే జరిగింది. ఇక్కడే ప్రసిద్ధ సరస్వతి నది సముద్రం లో కలుస్తుంది. గజనీ మహమ్మద్ అనేక దండయాత్రలు చేసి ఆలయద్వారం చేసి అపూర్వ సంపాదనను దోచుకుపోయాడు. శిథిలమైన ప్రతిసారీ ఆలయ పునర్నిర్మాణం అరుగుతూనే ఉంది. స్వతంత్ర భారత దేశం లో సర్దార్ వల్లభ భాయిపటేల్ పూనికతో , అనేకుల సహకారం తో మళ్ళీ సోమనాథ దేవాలయం నిర్మించబడి చరిత్ర సృష్టించింది. ఆలయ శిఖరం 15మీటర్ల పొడవు తో 8.2మీటర్ల పొడవున్న స్తంభం పై కాషాయ పతాకతో హిందూ సంస్కృతికి ఆలవాలం గా కనిపిస్తుంది. ఈ శిఖరం కలశం 10టన్నుల బరువు ఉండటం మరో ప్రత్యేకత. ప్రాక్కనే ఉన్న సముద్రం అలలు ఆలయ గోడలను తాకుతూ ఉండటం మహాదాశ్చర్యం.

విదేశాలలో

ప్రపంచం లోనే ఎంత బౌద్ధాలయం –జావా

ఇండో నేషియా (జావా)లో”బోరాబుదార్ “ అనే చోట పిరమిడ్ ఆకారం గా బౌద్ధ ఆలయం ఉండటం ప్రపంచం లో నే ఎంత. ఈ పిరమిడ్ను చూడాలంటే తిరుగుడు మెట్లు ఎక్కి వెళ్ళాలి. దారిలో బుద్ధుని జీవితానికి చెందిన అనేక ఘట్టాలను సున్నితం గా చిత్రించిన శిల్పాలు ఆశ్చర్యం కలిగిస్తాయి ఈ పిరమిడ్ ఆలయాన్ని లోమ్మిదో

శతాబ్దిలో కట్టారు ఈ బౌద్ధాలయానికి ఏడు చతురస్రగమంగా ఉన్న డాబాలు చుట్టూ పట్టగోడా నిర్మిత మై ఉన్నాయి చిట్ట చివరి డాబా దగ్గర మళ్ళీ గుండ్రని డాబాలు మూడుంటాయి ఈ గుండ్రని వాటిపై చిన్న గంటల రూపం లో 72 స్తూపాలున్నటం విచిత్రం. ప్రతి స్తూపం లోను బుద్ధ విగ్రహం ఉండటం విశేషం. స్తూపం చుట్టూ ఉండే జల్లేడ ఆకారపు రంధ్రాల ద్వారా బుద్ధ దేవులను దర్శించ వచ్చు. చిట్ట చివరి స్తూపం లోని బుద్ధ విగ్రహం చాలా పెద్దది ఇక్కడి బుద్ధుడు అసంపూర్తి విగ్రహం దీన్ని దర్శించాలంటే 72 స్తూపాలలో ఉన్న బుద్ధ విగ్రహాలను దర్శించి న తర్వాతే దర్శించే విలుంటుంది. అంతకన్న పడతే కాని పెద్ద బుద్ధ విగ్రహాన్ని చూడలేం. పిరమిడ్ ను పూర్తిగా ఎక్కితే కాని బుద్ధ విగ్రహం కని పించదు

రాజ దేవుడిగా పూజంపబడే దేవాలయం -పో క్లాంగ్ యాగ్రో

పో క్లాంగ్ యాగ్రో 1151-1205 వరకు పాండురంగ లోని చంపా ప్రాంతాన్ని పాలించిన రాజు. ఆపేరు ఆయన పేరుకాదు బిరుదునామం. స్థానిక తెగలలో నుంచి జలోయ్ పేరుతో వచ్చాడు. ఆ బిరుదుకు చంపా భాషలో అర్థం “డ్రాగన్ రాజు

“లేక డ్రాగన్ల రాజు లేక జటాయ్ ప్రజల రాజు. పో అంటే రాజు. క్లాంగ్ అంటే డ్రాగన్. యాగ్రో అంటే డ్రాగన్ ప్రజలు అని అర్థం. ఇతడిపాలనాకాలం లో అనేక ఇరిగేషన్ ప్రాజెక్ట్ లు కట్టాడు. బహుశా ఇతడే నాలుగవ చంపా వంశ జయఇంద్ర వర్మ రాజు కావచ్చు. చంపారాజు మూడవ జయ సింహ వర్మ ఈదేవాలయాన్ని నిర్మించాడు. పో క్లాంగ్ యాగ్రో పశువులకాపరి. క్రమంగా రాజయ్యాడు. చక్కగా ప్రజారంజకంగా ప్రజలను పాలించాడు. కంబోడియా రాజు ఖ్మేర్ దండెత్తి వచ్చినప్పుడు యుద్ధం లేకుండా శాంతిచేసుకోవాలనుకొని అతడితో ఎత్తైన గోపుర నిర్మాణం పోటీ లో ఎవరు గెలిస్తే వాళ్ళదే రాజ్యం అని పందెం కాసి. తానె అతి ఎత్తైన గోపురనిర్మాణ విభేత గా నిలిచి రాజ్యాన్ని శత్రువులపాలుకాకుండా కాపాడుకొన్నాడు. చనిపోయే దాకా రాజ్యపాలన చేశాడు. ఆతని ధైర్య సాహసాలకు తెలివి తేటలకు ప్రజలు జేజేలు పలికి అతడే తమకు దేవుడు గా భావించారు.అందుకే ఆయన విగ్రహం స్థాపించి దేవాలయం కట్టి నిత్యం పూజించటం మొదలుపెట్టారు. అతడు నిర్మించిన శిఖరం ఇప్పటికీ అతడిపేరుమీదుగానే పిలువబడుతోంది.

మరికొన్ని వింతలు

యమ ధర్మ రాజుకు ఆలయాలు

ప్రాణాలు తీసే యముడికి కూడా ఆలయాలున్నాయి. ఇది విచిత్రం వింత విశేషం. గుజరాత్ లోని అహమ్మదా బాద్ కు సుమారు ముప్పై కిలో మీటర్ల దూరం లో “పాటన్” అనే చోట సూర్య దేవాలయం ఆవరణ లో “కుందర సరస్సు “బడ్డన యమా లయం ఉంది యమహో యమా.

మధ్య ప్రదేశ్ లో ఉజ్జయినికి దగ్గరున్న కాయిదా గ్రామం లో యమహో యమాలయం ఉంది

తమిళ నాడు తంజావూర్ జిల్లా “మయిలాడుదురై”లో శ్రీకాల సంహార మూర్తి ఆలయం లో స్వామి యెదుట ఆయన చే పునర్జీవితొడైన యమ ధర్మ రాజు విగ్రహం ఉంది

కరీంనగర్ జిల్లా ధర్మపురి లో ఉగ్ర నరసింహ మూర్తి ఆలయం లో యమ ధర్మరాజు విగ్రహం ఉంది

కదిలే స్తంభాలున్న ప్రాంతాలు

గుజరాత్ లోని అహమదా బాద్ లో రైల్వే స్టేషన్ ప్రక్కనే ఉన్న మసీదు లో ఈ కదిలే స్తంభాలున్నాయి ఒక స్తంభాన్ని కదిపితే మిగిలినవి కదలటం వింతో వింత. అలాగే ఊళ్ళో ఉన్న మసీదు లోనూ ఇవి ఉండటం మరో ప్రాత్యేకత. శిల్పుల నిన్నాణానికి జేజేలు

తెలంగాణా లో కరీంనగర్ దగ్గరున్న ఎలగందుల. మసీదులో ను ఈ వింత స్తంభాలున్నాయి హర్యానాలో దుర్గం జిల్లా”డాగా మూసా దర్గా “కు ఇరువైపులా ఉన్న స్తంభాలూ ఇలాగే ఉయ్యాల ఊగుతాయి

స్త్రీలకు ప్రవేశం లేని ఆలయాలు

కేరళలో తిరువన్నాలై వైక్కం దగ్గర ఆరాన్ కు దగ్గరలో ఉన్న విష్ణు మూర్తి ఆలయ గర్భ గుడి లోకి స్త్రీలకూ ప్రవేశం నిషిద్ధం. ఇది వింతయే. అంతే కాదు వైష్ణవ క్షేత్రమైనా విభూతిని వాడటం మరో విచిత్రమైన విశేషం

కేరళలో శబరీ మలైస్వామి అంటే అయ్యప్ప స్వామి దేవాలయం లో బ్రహ్మ చారిణి, రజస్వల అయిన వారికి, బహిష్టులు ఆగని స్త్రీలకూ ప్రవేశం లేదు ఒరిస్సా లోని పూరీ క్షేత్రం లో ఉన్న విమలా దేవిశక్తి ఆలయం లో ఏడాదిలో కొన్ని రోజులు స్త్రీలకు ప్రవేశం ఉండదు. మహా రాష్ట్ర లోని శని శిన్గానా పూర్ ఆలయం లో శనీశ్వర లింగానికి చుట్టూ ఉన్న గట్టు మీదకు స్త్రీలకూ ప్రవేశం ఉండదు

సంగీత స్తంభాలున్న దేవాలయాలు

సంగీత స్తంభాలున్న దేవాలయాలు వరంగల్ జిల్లా రామప్ప దేవాలయం లో నే ఉంది. ఆలయ మండపం లో కుడి వైపు సప్త స్వరాలు పలికే చిన్న స్తంభం ఉంది.

తమిళ నాడు లో మదురై మీనాక్షి అమ్మ వారి దేవాలయం మండపం లో సప్తస్వర స్తంభం ఉంది.

తమిళనాడు లో కన్యాకుమారి దగ్గర శుచంద్రం లోని స్తానేశ్వర దేవాలయం లో మండపం లో సప్తస్వర స్తంభం ఉంది.

దర్శనీయ మహాదే(వ-వి)నాయక ఆలయాలు

తమిళ్ నాడు లో తిరునల్వేలి లో స్వామి నేల్లియప్పార్ అమ్మ వారు, కాంతి మతి అంబాల్ దేవాలయ మండపంసప్తస్వరా స్తంభం ఉంది.

తమిళ్ నాడు లో ఆళ్వారు తిరునగరి లో అధినాథ స్వామి ఆలయం లో రాతి స్తంభం ను మీటితే నాదస్వరం విని పిస్తుంది. ఉత్సవాలలో దీన్ని వాయిస్తారు.

తమిళ్ నాడు తంజావూర్ లోని బృహదీశ్వరాలయం మండపం లో సప్తస్వర స్తంభం ఉంది.

తమిళ్ నాడులోనే కుంభ కోణం దగ్గరున్న స్వామి మలై లో సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరాలయ మండపం లో సప్త స్వర స్తంభం ఉంది.

కర్ణాటకలోని హంపీ విజయనగరం లో నాట్య మండపం లో సప్తస్వర స్తంభాలున్నాయి

ఉత్తర ప్రదేశ్ లోని ఆగ్రాలో రాజ్ మహల్ లో సంగీత సప్త స్వర స్తంభాలున్నాయి.

మహారాష్ట్రలో ఎల్లోరా జైన దేవాలయం , సప్తస్వర స్తంభాలున్నాయి. .

గుహాలయాలు

జమ్మూ కాశ్మీర్ లో అమరానాద్ దేవాలయం, విశ్నవి దేవి ఆలయం, కర్ణాటకలో బాదామి ఆలయం, మహారాష్ట్రలో ఎల్లోరా, అజంతా

,ఎలిఫెంటా, పాండవ (నాసిక్ వద్ద) దేవాలయాలు,గోరేరాం లో యోగీశ్వారి ఆలయం, బోరోవిలిలో కన్ఠేరి దేవాలయం ఉత్తర ప్రదేశ్ లో గోరఖనాద్ లో 108,శివలింగాలతో ఉన్న రాజస్థాన్ మౌంట్ ఆబూ లో అర్బుదా దేవి ఆలయం ఇక్కడే ఉన్న దత్తా త్రేయ ఆలయం, గుజరాత్ లో సిహోర్ లో గౌతమేశ్వర ఆలయం, లన్ని పూర్తిగా గుహాలయాలే.

శ్రీ శంకర

శ్రీ శంకర

శ్రీ అది శంకరాచార్యుల వారి జన్మ క్షేత్రం -కాలడి

కేరళలో గురువాయూర్ కు 75కిలో మీటర్ల దూరం లో కాలడి గ్రామం ఎర్నాకులం జిల్లా లో ఉంది. ఇదే జగద్గురువులు శ్రీ ఆది శంకరాచార్యులు వారు జన్మించిన పవిత్ర క్షేత్రం. ఇక్కడి నుండే కాళి నడకన ఆసేతు హిమాచల పర్యంతం అనేక సార్లు తిరిగి నాలుగు ఆమ్నాయ పీఠాలు స్థాపించి ఆర్షధర్మాన్ని నిల బెట్టారు. వైదిక మతోద్ధారణ చేశారు. అద్వైత మత స్థాపనా చార్యులు గా కీర్తి

శిఖరాన్ని అధిరోహించారు. పరమ విశిష్టమైన కాకాశ్మీర్ శారదా పీఠాన్ని సమర్థత నిరూపించి శారదా మాత అంగీకారం తో అధిరోహించి జగద్గురువు లని పించుకొన్నారు. ఆ మహాను భావుడే లేక పోతే చైనా, పాకిస్తాన్ సరిహద్దు లో ఉన్న భారత దేశ ప్రజలు ధర్మానికి దూరమై పోయి ఉండేవారు. ఆయన ప్రబోధం సకల మానవ నోదరత్వమే. ఆధ్యాత్మిక కీర్తి పతాకని ప్రపంచం అంతా రెపరెప లాడించిన ఆ మహానీయ మూర్తి జన్మ స్థలాన్ని దర్శించాలనే తపన ఈ ఫిల్మవరి లో తీరింది. ఆ మాహాత్మునికి ఏమిచ్చినా హిందూ జాతి ఋణం తీరనే తీరదు. అలాంటి పవిత్ర కాలడి గురించిన విశేషాలు ఇప్పుడు తెలియ జేస్తున్నాను.

శ్రీ శంకర జన్మ క్షేత్రం గుర్తింపు

ఎర్నాకులం జిల్లాలో పెరియార్ నదికి తూర్పున ఉంది కాలడి గ్రామం. ఈ గ్రామాన్ని గుర్తు పట్టటం మొదట పెద్ద సమస్య గా మారింది. అప్పుడు శృంగేరి పీఠం వారు మహా పండితుడు చారిత్రక పరిశోధకుడుశంకరుల జీవితం పై అధారితీ అయిన శ్రీ నడుకావేరి శ్రీనివాస శాస్త్రి గారిని కాలడికి పంపారు. అసలు ఆది శంకరుల జన్మ స్థలాన్ని అన్ని ఆధారాలతో తేల్చమనిపంపారు. ఆయన ఇక్కడికి

వచ్చి పరిశీలనా, పరిశోధనా చేసి కైఫీయత్తులను తిరగేసి ఇప్పుడు శ్రీ శంకరులదేవాలయం కట్టబడిన ప్రదేశమే అసలైన ఆది శంకరుల జన్మ క్షేత్రం అని నిర్ధారించి రుజువులతో సహా తెలియ జేశారు. అప్పుడు ఈ ప్రదేశం అంతా “కపిల్లి మన “అనే ఆయన స్వాధీనం లో ఉండేది. ఈ విషయాన్ని శృంగేరి వారు తిరువాన్కూర్ మహా రాజా వారికి తెలియ జేశారు ఆ స్థలాన్ని తమకు ఇస్తే అక్కడ శంకర ఆలయం నిర్మించి

స్మృతి చిహ్నం గా తీర్చి దిద్దుతామని చెప్పారు. మహా రాజు మహాదానందం పొంది” కపిల్ల మ’న” నుంచి 1906లో ఈ ప్రాంతాన్ని స్వాధీన పరచుకి శృంగేరి పీఠానికి అప్పగించాడు.

శృంగేరి మఠం ఇక్కడ 1910లో శ్రీ ఆది శంకరుల ఆలయాన్ని నిర్మించింది. అదే కాలడి ఆవిర్భావ సంవత్సరం గా భావించారు. సరిగ్గా వంద ఏళ్ళకు 2010లో కాలడి శత వత్సర ఉత్సవాలను పీఠం ఘనంగా నిర్వహించింది ఒక డాక్యుమెంటరీ చిత్రాన్ని పీఠం నిర్మించి ప్రచారం లోకి తెచ్చింది. లేక పోతే కాలడి అలాగే చరిత్ర గర్భం లో కలిసి పోయి ఉండేదేమో ?బాల శంకరులు తన తల్లి ఆర్యాంబ కోసమై పూర్ణా నదిని ఇంటి వరకు మళ్ళించిన ప్రదేశం శంకరాలయానికి దగ్గరలోనే ఉంది. దాని తీరం మీదనే శంకరులు శ్రీ కృష్ణ విగ్రహం ప్రతిష్ఠించారు. ఇక్కడే “అచ్యుతాస్తకం “చెప్పారు. శంకర ఆలయం లో శ్రీ శంకర, శారదాంబ విగ్రహాలు జగన్మోహనం గా కనీ పిస్తాయి నిత్యం అభిషేకం పూజా హోమాదులు నిర్వహించే విశాల ప్రాంగణం ఉంది. శంకరుల తల్లి ఆర్యాంబ సమాధి కూడా ఇక్కడే ఆలయం లో ఉంది అక్కడ నిత్యం జ్యోతి వెలుగుతూనే ఉంటుంది. వినాయకుని చిన్న విగ్రహమూ ఉంది. ఇక్కడ తమిళ కన్నడ స్మార్త బ్రాహ్మణులే పూజారులు

శంకరాచార్య కీర్తి స్థంభం

శంకరాలయానికి దగ్గరే శృంగేరి పీఠం ఉంది. ఇక్కడి శ్రీ కృష్ణ దేవాలయం లోనే శ్రీ శంకరులు 243పంక్తుల “ప్రబోధ చంద్రోదయం “రాశారు. కాలడి దేవస్థానం అధీనం లో ఉంది. రామ కృష్ణ మఠం కూడా సమీపం లో ఉంది. కాలడి గ్రామం లో ప్రవేశించ గానే మనకు కంచి కామ కోటి పీఠంవారు నిర్మించిన ఎనిమిది అంతస్తుల” కీర్తి స్థంభం “అనే బృహత్ భవనం కానీ పిస్తుంది. అది శంకరుల జీవిత చరిత్ర అంతా చిత్రాలలో ప్రదర్శించారక్కడ. పై అంతస్తుకు వెళ్లి నగర దర్శనం చేయ వచ్చు శ్రీ శంకరాచార్య, శ్రీ గనేశుల పెద్ద విగ్రహాలు ఇందులో ఉన్నాయి

చూడాల్సిన ప్రదేశాలు

కాలడికి ఒక కిలో మీటర్ దూరం లో మాణిక్య మంగళం లో శ్రీ కాత్యాయని మాత దేవాలయం ఉంది. ఇది దుర్గా మాత ఆలయం. ఇక్కడే శంకరుల బాల్యం లో తండ్రి శివ శర్మ ఏదో పని మీద వెడుతూ కొడుకు కు అమ్మవారికి పాలు నైవేద్యం పెట్టి రమ్మని పంపాడు. అలానే బాల శంకరుడు అమ్మవారి ముందు పాలు చెంబు ఉంచి నైవేద్యం పెట్టి తాగమని గోల చేశాడు అమ్మ వారు తాగక పోయే సరికి ఏడుపు

లంకించుకొన్నాడు అప్పుడు అమ్మ వారు ప్రత్యక్షమై ఆ క్షీరాన్ని తృప్తిగా త్రాగి శంకరులకు ఆనందాన్ని కలిగించింది. ఈ అమ్మ వారి గురించే తరువాత “సౌందర్య లహరి” రాశారు శంకరాచార్య.

కాలడికి రెండు కిలో మీటర్ల దూరం లో “మట్టూర్ తిరు వేలు మాన్ శివ దేవాలయం” ఉంది. దీన్ని శంకరుల తండ్రి శివ శర్మ ప్రతిష్ఠించాడు. ముసలి తనం లో శంకరుని తలి దండ్రులు ఇంత దూరం వచ్చి పూజాదికాలు చేయలేక శివుడిని ప్రార్థించారు. అప్పుడు కల లో కన్పించి “నాట్యం చేసే తెల్ల జింక “ను అనుసరించి వెడితే తన లింగం దగ్గరకు చేరుస్తుందని చెప్పాడు. అలానే రోజు చేసేవారు. అందుకే ఈ గుడికి “తిరువెల్ల మాన్ మల్లి “అనే పేరొచ్చింది. అంటే “నాట్యం చేసే తెల్ల జింక “అని అర్థం.

నయ తోడూ శంకర నారాయణ దేవాలయం కాలడికి మూడు కిలో మీటర్ల దూరం లో ఉంది. ఇది అద్వైత అర్చనకు గొప్ప స్థానం గా ప్రసిద్ధమైంది. ఈ శివాలయం లో శంకరాచార్య విష్ణువును ప్రార్థిస్తే ఆయన ప్రత్యక్షమై ఇక్కడి శివుని లో కలిసి పోయి శివ కేశవులకు భేదం లేదని నిరూపించిన గొప్ప క్షేత్రం ఇది. అందుకే ముందు శివుడికి తర్వాత విష్ణువుకు ఇక్కడ అర్చన నిర్వహిస్తారు.

మంజుప్ప కు ఎనిమిది కిలో మీటర్ల దూరం లో శివ శర్మ పూజారిగా ఉన్న “మంజుప్ప కార్విల్లి కావు శివ టెంపుల్ “ఉంది

అలాగే “తెక్కే మదోం “అనే చోట శ్రీ కృష్ణుని గుడి పక్కనే తిరుచ్చి శంకర మఠం ఉంది ఈ మఠానికి చెందిన వారికే పూజార్హత.

శంకరుని తల్లి ఆర్యామ్మకు దహన సంస్కారాలను జరిపిన చోటు ఇప్పుడు శంకరాలయం లోనే ఉంది. పది నంబూద్రి కుటుంబాలలో శంకరునికి సాయం చేసినవి రెండే రెండు కుటుంబాలు. ఈ ప్రాంతాన్ని “కపిల్లమన” అంటారు. ఆనాటి నుంచి ఈనాటి వరకు నిత్య దీపారాధన జరుగుతూనే ఉండటం విశేషం.

కాలడి కరవు (ఆడట్టు కడవు)దగ్గరే నది మార్గం మారి కాలడి గ్రామం ఏర్పడింది. ఇక్కడే శంకరులు శ్రీ కృష్ణ విగ్రహం స్థాపించారు. శ్రీ కృష్ణ ఉత్సవాలలో ఇక్కడి నుండే జలాన్ని తీసుకు వెడతారు

“మూతల ల కడవు “అంటే మొసలి ఘాట్ -క్రోకడైల్ ఘాట్ అంటారు. ఇక్కడే నదిలో స్నానం చేస్తుంటే బాల శంకరుని మొసలి పట్టుకోంది. తల్లి అనుమతి తో నీటిలోనే ఆపద్ధర్మ సన్యాస దీక్ష తీసుకొన్నాడు బాల శంకరులు. ఇవి కాక శ్రీ శంకరాచార్య యూని వర్సిటీ, కాలేజి, ఇంజనీరింగ్ కాలేజి చూడ తగిన ప్రదేశాలు.

శ్రీ శంకరం లోక శంకరం

వైశాఖ శుద్ధ పంచమి శ్రీ శంకర జయంతి -ఆది శంకరాచార్య జన్మించిన రోజు. దానిని నిన్ను 11వ తేదీ బుధవారం కృష్ణానదీ తీరం సమీపం లో ఉన్న శ్రీ రామ చంద్రుడు ప్రతిష్ఠించిన ఉభయ రామేశ్వర క్షేత్రంగా ఖ్యాతి చెందిన ఐలూరు కు రెండు కిలో మీటర్ల దూరం లో ఉన్న కూడేరు గ్రామం వాసి, నాకు 30వేళ్ళుగా పరిచయం ఉన్నవారు నాతో పాటు ఉయ్యూరు హైస్కూల్ లో లెక్కల మేష్టారు గా పని చేసినవారు మాంచి బాడ్మింటన్, వాలీ బాల్ ప్లేయర్, గణిత శాస్త్ర బోధనలో దిట్ట, క్రమశిక్షణకు మారు పేరు, సహాయ సహకారాలలో ముందుండే సహృదయులు, స్నేహానికి చిరునామా సరసభారతికి ఆత్మీయులు, మాకుటుంబ మిత్రులు అయిన శ్రీ పసుమర్తి ఆంజనేయ శాస్త్రిగారు వారి స్వంత దేవాలయ సముదాయం లో ఉదయం 9గం లకు నిర్వహిస్తూ నెలరోజుల నాడే నన్ను ఆహ్వానించి నాలుగు ముక్కలు భాగవత్పాదులపై మాట్లాడమని కోరారు. మేమిద్దరం, మా మూడవ కోడలుశ్రీమతి రాణి, మనవరాలు చి రమ్మ కారులో ఉదయం 8గంటలకు కూడేరుకు కనకవల్లి దేవరపల్లి మీదుగా వెళ్లి కృష్ణ కరకట్ట ఎక్కి, దారిలో ఐలూరు లో శ్రీ రామ లింగేశ్వర స్వామిని దర్శిద్దామని పావు తక్కువ తోమ్మిదికే అక్కడికి చేరగా గుడి తలుపులు తాళం వేసి ఉన్నాయి కటకటాల తలుపు లోంచి స్వామి లింగాన్ని దర్శించి తరించం. ఈ స్వామిని సుమారు 26వేళ్ళక్రితం నేను మేడూరు హెడ్ మాస్టారుగా పని చేసినప్పుడు స్కూల్ పిల్లలను ఫీల్డ్ ట్రిప్ గా ఐలూరు తీసుకు వెళ్లి కృష్ణానది ఒడ్డుకు తీసుకు వెళ్ళే ఆలోచనలో ఉంటే, మేడూరు మహిళామండలి వారు మా అందరికోసం సుమారు 500మందికి లడ్డూలు, పులిహోర చేసి రిక్షాలో మా వెనక పంపిన జ్ఞాపకం ఇంకా ఉంది. “కటకటాల దర్శనం” తర్వాత సరాసరి కూడేరు శాస్త్రిగారింటికి చేరాం. ఇంటి దగ్గర మేము బయల్దేరే టప్పుడే టిఫిన్ చేసేశాం. ఇప్పుడు శాస్త్రిగారి భార్య ఇచ్చిన కాఫీ త్రాగాం.ఇంకా ఆయనకాని ఆవిడకాని స్నానాలు చేయలేదు. కూడేరు అల్లుడు శ్రీ ఫణి అభిషేక కార్య క్రమం కోసం కలిదిండి నుండి వచ్చారు. కలిదిండి అంటే శ్రీ పాతాల బోగేశ్వర స్వామి ఆలయం గుర్తు ఉండే ఉంటుంది. అక్కడికి ఒకప్పుడు రాజ రాజ నరేంద్ర మహారాజు ఆస్థానకవి నన్నయ గారు రాజ మండ్రీ నుంచి వచ్చి స్వామిని దర్శించి ఇక్కడి నాగ కన్య వృత్తాంతం విని, అప్పటికే రాజు మహా భారతాన్ని అనువదించమని కోరగా నన్నయ ఉదంకో పాఖ్యానాన్ని గుర్తుచేసుకొని ఉదంకుడు చేసిన నాగ స్తోత్రాలకు శ్రీకారం ఇక్కడే చుట్టాడని ఐతిహ్యం. అంటే తెలుగు భారత రచన కలిదిండిలో ప్రారంభమైనదన్నమాట. కలిదిండి అంటే ఇది జ్ఞాపక మొచ్చింది.

కూడేరు శ్రీ శంకరుల విగ్రహానికి నమక చమకాలతో అభిషేకం బిల్వార్చన శంకర భగవత్పాదుల అష్టోత్తర పూజాఫనిగారి ఆధ్వర్యం లో చేశారు. తర్వాత శ్రీ దాసాంజనేయ స్వామికి తమలపాకులతో అష్టోత్తర పూజ నిర్వహించారు స్వామికి మేము నూతన వస్త్రాలు సమర్పించాం.తరువాత

సభ మొదలైంది. నేను శ్రీ శంకరులపై మాట్లాడాను. నాకు శాలువా కప్పి “చంద్రునికో నూలు పోగు “అన్నారు శ్రీ శాస్త్రి. ఒక జ్ఞాపిక బహూకరించారు. నేను ఆయనకు సరసభారతి జ్ఞాపికను “దైవ చిత్తం “శ్రీ హనుమజ్జయంతి ఆహ్వాన పత్రాలు అందించాను. శ్రీ ఫణిగారికి జ్ఞాపిక, కేమటాలజి పిత, దైవ చిత్తం తో బాటు వేదాశీర్వచనం చేసినందుకు 116 రూపాయలు తాంబూలం లో సమర్పించాను అక్కడికి వచ్చిన శ్రోతలు” ఆరుగురికి” మన ఈ రండు పుస్తకాలు, కరపత్రాలు అందజేశాను. స్వామి ప్రసాదం రవ్వకేసరి పులిహోర అందరికి అందించారు. బహు రుచిగా ఉన్నాయి రెండూ.. తరువాత శాస్త్రి గారింట్లో మాకు రసం మామిడి పండు తో సహా భోజన ఏర్పాటు చేశారు. పదార్థాలన్నీ రుచిగా శుచిగా ఉన్నాయి. కమ్మగా భోజనం చేశాం. మా ఇద్దరికీ శ్రీ శాస్త్రి దంపతులు నూతన వస్త్రాలు ప్రదానం చేసి ఆశీర్వదించారు వెంటనే బయల్దేరి కట్ట మీదుగా వల్లూరు ద్వారా ఉయ్యూరుకు మధ్యాహ్నం రెండున్నరకు చేరాం.

సాయంత్రం ఉయ్యూరు శ్రీ సువర్చలాంజ నేయ స్వామి దేవాలయం లో శ్రీ శంకర జయంతి ణి సరసభారతి 92 సమావేశంగా చేశాం. శ్రీ శంకరాచార్య పటానికి అష్టోత్తర పూజ చేశాం. తరువాత ప్రముఖ గాయని శ్రీమతి వట్టెం శాంతిశ్రీ శ్రీ శంకర కృత దేవీ స్తోత్రగానం వీనుల విందుగా చేశారు. ఆమె సౌందర్య లహరి ని సిడి లుగా తీసుకొచ్చే ప్రయత్నం చేస్తున్నాని శ్రీ కంచి స్వామి సన్నిధిలో నాలుగు గంటలు పాడి వినిపించానని వారు దివ్య ఆశీస్సులందించి ముందుకు సాగమని చెప్పారని అన్నారు. మంచి ప్రయత్నం చేస్తున్నారని, విజయ వంతం కావాలని నేను అన్నాను. ఇలా రెండు సార్లు శ్రీ శంకర జయంతి లో పాల్గొనే అదృష్టం కలిగింది. అక్కడా ఇక్కడా మాట్లాడిన మాటలనే “శ్రీ శంకరం లోక శంకరం “గా మీకు అందిస్తున్నాను.

“శ్రుతి స్మృతిపురాణామాలయం కరుణాలయం-నమామి భాగవత్పాదశంకరం లోక శంకరం “

“దుష్టాచార వినాశాయ ప్రాతుర్భూతో మహీతలే -

స ఏవ శంకరాచార్యః -సాక్షాత్ కైవల్య నాయకః -

శ్రౌత స్మార్త ప్రతిష్ఠార్థం భక్తానాం హితకామ్యయా

కరిషత్సవతారం స్వం శంకరో నీల లోహితః “(శివ రహస్యం)

కంచి మఠం లెక్కల ప్రకారం క్రీ పూ. 509లో జన్మించి, క్రీ పూ 477లో కైవల్యం పొంది, పాశ్చాత్యుల లెక్కప్రకారం క్రీ శ 788లో జన్మించి క్రీ శ 820 లో మరణించారు జగద్గురువులు శ్రీ ఆది శంకరాచార్యులు. ఎవరివి యే లెక్కలైనా వైశాఖ శుద్ధ పంచమి ఆర్ద్రా నక్షత్రం లో జన్మించారు అని అందరూ అంగీకరించారు. కేవలం 32సంవత్సరాలు మాత్రమే జీవించి, ప్రస్తాన త్రయానికి భాష్యం రాసి, రసగుళికలు అనదగిన సంస్కృత స్తోత్రాలు, సౌందర్య లహరి శివానంద లహరి వంటి అనేక రచనలు చేసి సంస్కృత భాషను సుసంపన్నం చేసి దాన్ని సామాన్య జనాలకు అందుబాటులో తెచ్చిన మహానుభావుడు. అందుకే స్వామి వివేకానంద “In Sankara we see tremendous intellectual power throwing, the scorching light of reason upon every thing “అన్నారు. “Sankara was not merely a philosopher, not really a religious leader, but

he was the greatest nation builder and thought leader “అన్నాడు ఎ.కే బెనర్జీ. జాతి నిర్మాత శంకరుడు. మాసానాం మార్గశీర్షోహం “అని గీతలో కృష్ణుడు అన్నా వైశాఖ మాసం విశిష్టమైనదని నాకని పిస్తుంది. ఈనెలలో ఎందరో మహానుభావుల జయంతలు ఉన్నాయి. వైశాఖ శుద్ధ తదియ అక్షయ తృతీయ నాడు సింహాచ నరసింహ స్వామి చందనోత్సవం, పరశురామ జయంతి వీరశైవ మత స్థాపకుడు బసవనమంత్రి జన్మదినం. శుద్ధ పంచమిశ్రీ శంకర జయంతి, శుద్ధ షష్ఠి శ్రీ రామానుజ జయంతి. శుద్ధ చతుర్దశి శ్రీ నృసింహ జయంతి. పౌర్ణమి భగవాన్ బుద్ధ జయంతి అన్నమాచార్య జయంతి. వైశాఖ బహుళ దశమి శ్రీ హనుమజ్జయంతి. మండు వేసవిలో ఇన్ని జయంతలు. అందుకే పానకాలు వడపప్పు, మామిడిపళ్ళు తాటాకు వినస కర్రలతో ఉపచారాలు తాపోపశమనం అటు దేవుళ్ళకూ ఇటు మనకూ కూడా.

కలియుగం ప్రవేశించి అప్పటికి 3వేల సంవత్సరాలు అయింది. దేశం లో వేద విరుద్ధ భావనలు వ్యాపించాయి యజ్ఞ యాగాదులు లేవు. వేదాధ్యయ్యన అధ్యాపనాలు లేవు. రాజులు వైదికాన్ని వదిలేసి జైన బౌద్ధాలవైపు చేరి పోషించారు. పాషండ మతాలన్నీ పెరిగిపోయాయి. దేవతలందరూ శివుడిని చేరి లోకోపకారం చేయమని ప్రార్థించారు. బోళాశంకరుని హృదయం కరిగి పరిష్కారమార్గంగా తానే భూమిపై శంకరాచార్య స్వామిగా అవతరిస్తానని అభయమిచ్చాడు. కుమార స్వామిని భట్ట పాదునిగా, బ్రహ్మను మండన మిశ్రునిగా, ఇంద్రుడిని సుధన్వ మహా రాజుగా తనకంటే ముందే భూమి పై జన్మించమని ఆదేశించాడు. విష్ణువును పద్మ పాదాచార్యునిగా వాయుదేవుడిని హస్తామలకాచార్యునిగా, అగ్ని దేవుడిని తోటకాచార్యునిగా, వరుణ దేవుడిని చిత్సుఖా చార్యునిగా జన్మించమని కోరాడు. శుక మహర్షిని గౌడ పాద లేక గోవింద భగవత్పాద యతీంద్రు నిగా పుట్టమని చెప్పాడు. ఒకప్పుడు బ్రహ్మ వేదం చదువుతున్నప్పుడు స్వరలోపం జరిగింది. ప్రక్కనే ఉన్న అర్ధాంగి సరస్వతి నవ్వింది. కోపం వచ్చి ఆమెను భూలోకం లో విష్ణు మిత్రునికి కుమార్తెగా జన్మించమని శాపమిచ్చాడు ఆమె యే ఉభయ భారతిగా జన్మించి మండనమిశ్రుని వివాహమాడింది. భట్ట పాదుడు జైమిని సూత్రాలకు తాత్పర్యం రాసి సుధన్వ మహా రాజుకు వినిపించి ఆయన అనుగ్రహాన్ని పొందాడు. రాజు సహాయం తో జైన బోద్ధాచార్యులతో వాదాలు చేసి ఓడించి వైదికం వైపు జనాలను చేరేట్లు చేశాడు. శివుడు ఒక రోజు సుధన్వ మహా రాజు కలలో కన్పించి కేరళలో కాలడి దగ్గర పూర్ణానది తీరాన ఒక శివాలయం నిర్మించి నిత్య ధూప దీప వైవేద్యాలతో వర్ణిల్ల జేయమని ఆదేశించాడు. రాజు అలానే చేశాడు. ఇంతటి బృహత్ నేపథ్యం ఏర్పాటు చేసుకొని శివుడు శంకరాచార్యునిగా కాలడిలో నంబూద్రీ బ్రాహ్మణ కుటుంబీకు డైన శివగురు ధర్మ పత్ని ఆర్యాంబ లకు జన్మించాడు. ఈ దంపతులకు వృద్ధాప్యం సమీపిస్తున్నా సంతతి కలుగ లేదు. వారి ఇష్టదైవం పరమేశ్వరుని అనుగ్రహం కోసం చాలా చేసి చివరికి పొందారు. దీర్ఘాయుస్సు కల కొడుకు కావాలా అల్పాయుష్కుడైన తేజస్వి కుమారుడు కావాలా అని అడిగితే తేజస్వి నే కోరారు. ఆ దంపతులు. ఇలా శివానుగ్రహం వలన ఆర్యాంబ శంకరుని భర్త శివ గురువుద్వారా కన్నది. శ్రీ శంకరుని జీవితం పై అనేక గ్రంథాలు ఉన్నప్పటి కి, విజయనగర స్థాపనకు

హరిహర బుక్క రాయల ను ప్రేరేపించి న అద్వైత గురువులు శ్రీ మాధవ విద్యా రణ్య స్వామిరాసిన “శంకర విజయం “సాదికారికమైనది. నా రచనకు ఎక్కువగా శంకర విజయం ఆధారం. మిగిలినవాటినుండి గ్రహించి రాసినవే.

ఎలా ఉన్నాడు శంకరుడు ?”వేద విద్య లో బ్రహ్మకు సమానం. వేదాంత ఉపనిషద్విద్య లో బృహస్పతి. వేద కర్మ వ్యాఖ్యానానికి జైమినిమహర్షి తో సరి జోడు. వేద తత్వ మూలానికి వ్యాస భాగవానులే. మూర్తీభవించిన వేద వ్యాసుడే శ్రీ శంకర భాగవత్పాదులవారు “అన్నారు విద్యారణ్య స్వామి. 8వళ్ళ వయసులో కపిల మహర్షి రాసిన సాంఖ్యశాస్త్రాన్నీ, పతంజలి రచించిన యోగ శాస్త్రాన్నీ ఔపోసన పట్టిన ప్రజ్ఞా మూర్తి. భట్ట పాదుల వార్తకాన్ని అవగాహన చేసుకొన్నవాడు. అద్వైత సుఖాన్ని పొంది, వేద సారాన్ని ఒక చేతిలో, జ్ఞాన సముద్రాన్ని రెండవ చేతిలో ధరించి, ఎదుటివారి వాదనలోని స్కాలిత్వాన్ని అంటే దోషాలలాంటి ముళ్ళనుతీసివేసే ప్రజ్ఞ కలిగి ఉన్నాడు అంటారు మాధవ విద్యారణ్య లు. చంద్రుడూ,శంకరుడూ అమృతాన్నే ఇస్తారట. చంద్రుడు కాంతి రూపం లో ఇస్తే ఈబాల శంకరుడు వేదాంత భావనా రూపంగా కాంతి నిచ్చాడట. చంద్రుడు నక్షత్ర కాంతిని హరిస్తాడు. ఈ శంకర ముఖ చంద్రుడు సజ్జనుల తేజస్సును పెంచుతాడట.

శంకర ఫాల భాగం పై ధరించే మూడు విభూతి రేఖలు గంగా, యమునా సరస్వతీ నదుల పవిత్ర త్రివేణీ సంగమం. అవి మూడు వేదాల శిరస్సులనే ఉపనిషత్తుల వ్యాఖ్యానాలనే మూడు కీర్తులుగా భాసిస్తున్నాయన్నారువిద్యారణ్య లు. అజ్ఞా నారణ్యం లో భార్య, పిల్లలు అనే కార్పిచ్చు

మంటల చేత తపిస్తున్న జనానికి, ఆత్మ విద్య ను ఉపదేశించటానికి శ్రీ మేధా దక్షిణా మూర్తియే, మౌన ముద్ర వదిలి శ్రీ శంకరాచార్యులుగా అవతరించారట. శంకర యతీశ్వరునికి, కైలాసవాసి పరమేశ్వరునికి పోలికలతో పాటు ఒక ముఖ్య భేదం కూడా ఉందట. భగవత్పాదులు వైదిక మార్గాన్ని అనుసరించి యజ్ఞ యాగాదులు చేస్తూ చేయించారు. కాని పరమ శివుడు మామగారైన దక్షుడు చేసే యజ్ఞానికి వెళ్ళకుండా భార్యకు అవమానం జరిగిందని తన వీరభద్రావతారం తో దక్ష యజ్ఞ వినాశనం చేయించాడు అని చమత్కరించారు మాధవ విద్యారణ్య స్వామి. శంకరుడు అనే హిమవత్పర్వతం నుండి బయలుదేరిన “వాక్కు “అనే గంగా ప్రవాహం, దుస్థవాదాలను హరించి “వైదిక పంటలు “పండించింది. శ్రీ శంకర వాక్ పరిమళాన్ని పచ్చ కర్పూరం అప్పుగా తెచ్చుకొందట. కస్తూరి పరిమాణం గా గ్రహించిందట. కుంకుమ పువ్వు కొనుక్కోన్నదట. ఇదంతా చూసి మంచిగంధం ఏకంగా తస్కరించిందని విద్యారణ్య చమత్కారం.

శంకరా ద్వైతం లో విశిష్టత ఏమిటి ?పూర్వం అరణ్యాలలో మహర్షులు మాత్రమే ఆత్మ జ్ఞానం టో అద్వైత సుఖాన్ని దర్శించారు. అందుకే అది అంతా “ఆరణ్యకం “అయింది. గౌతమ బుద్ధుడు దాన్ని జనసామాన్యం లోకి తెచ్చాడు. కాలక్రమంలో అది భ్రష్టు పట్టింది. శంకరాచార్య వచ్చి అద్వైతాన్ని మళ్ళీ నిల బెట్టారు. అందుకే వివేకానందస్వామి “నైతిక దృక్పథం లో బుద్ధుడు, శాస్త్రీయ దృష్టిలో శంకరుడు అద్వైతాన్ని నిలబెట్టారు “అన్నాడు. శంకరాద్వైతం లో మరో విశిష్టత ఉంది. క్షుద్ర దేవతారాధన చేసే కాపాలికుల విశ్వాసాలను భద్ర పరిచింది. అద్వైత దైవం “సమస్వరూపుడు “.సర్వం ఆయనే. సర్వాన్నీ ఆయన గా చూడటమే అద్వైతం.

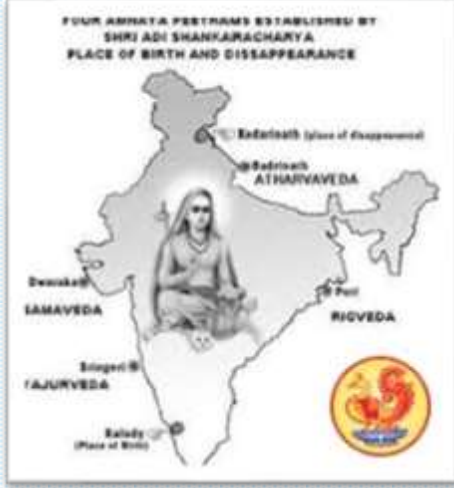

శంకర భగవత్పాదులు ఒక విజ్ఞాన సర్వస్వం. వాదనా సామర్థ్యానికి పరాకాష్ఠ. జ్ఞాన సాగరం ఆయన. వైరాగ్య హిమవన్నగం. సంస్కృత వాఙ్మయానికి మహా గొప్ప ప్రచారకులు. ఆయన స్తోత్రాలు అమృత ధార.జ్ఞాన గంగాస్నాన ఫలాన్నిస్తాయి. జీవన్ముక్తి సాధకాలు. అంతటి ప్రతిభా ప్రజ్ఞామూర్తి మళ్ళీ జన్మించనే లేదు. వ్యాసమహర్షి

సాక్షాత్తు విష్ణు మూర్తి అయితే శంకరాచార్య అపర శంకరుడే. భగవంతుడిచ్చిన ఆయుర్దాయం 8ఏళ్ళు మాత్రమే.అగస్త్యాది మహర్షులిచ్చింది మరో 8 ఏళ్ళు. అంటే 16 ఏళ్ళకే జీవితం చాలించాల్సి ఉంటుంది. మరి ఈలోపలే ఎన్నో అద్భుతాలు సాధించారు. తల్లి ఎప్పుడు మనసులో తలుచు కొంటే అప్పుడే ఆమెదగ్గరకు వచ్చి వాలుతానని తల్లికి వాగ్దానం చేసి, సన్యాసియై సరైన గురుని అన్వేషిస్తూ కాలినడకన కాలడి నుండి బయల్దేరారు. నర్మదా నదీ తీరం లో కొండపై ఒక గుహలో శ్రీ గోవింద భగవత్పాదులు ఉన్నారని తెలుసుకొని దర్శించటానికి శంకరులు చేరారు. చూడగానే “ఎవరు నువ్వు?అని ప్రశ్నించారు గౌడ పాదులనే, గోవింద భగవత్పాదులు. అయన వేద, ఉపనిషత్తుల ను శిష్యులకు నేర్పుతూ బహుళ కీర్తి నార్జించారు. సాక్షాత్తు శుక మహర్షి అవతారం. అప్పుడు శంకరాచార్య -

“మనో బుద్ధ్యహంకార చిత్తానినా-న శోత్రం న జిహ్వ, నచ పూణ,నేత్రే -నచ వ్యోమ భూమి ర్న తేజో, న వాయు-శ్చిదానంద రూపం శివోహం శివోహం “అని జవాబు చెప్పారు శంకరులు. భళా అనుకోని,ఈయన కోసమే తాను ఎదురు చూస్తున్నట్లు చెప్పి”స ప్రాంగ శంకర స శంకర ఏవం సాక్షాత్ “అని శిష్యునిగా స్వీకరించారు గోవిందులు. ఒక రోజు అర్ధ రాత్రి హోరు గాలి, వానతో నర్మదా నది విజ్రమ్పించి పొంగి గుహలోకి నీరు చేరే స్థాయికి చేరింది గురువు గాడ నిద్రలో ఉన్నారు. శంకరులు ఓంకార జపం చేస్తూ నర్మదా స్తుతి చేస్తూ కాలం గడిపారు. అంతే నర్మద శాంతించింది దిశ మార్పుకొని తరలిపోయింది.. తెల్ల వారేసరికి అంతా ప్రశాంతం గా ఉంది. ఈ విషయం శిష్యులు గురుదేవులకు తెలియ జేశారు. మహా ప్రసన్నులై నాలుగు

మహావాక్యాలు, ఉపనిషత్తులు బోధించి వాటికి వ్యాఖ్యానం రాయమని ఆదేశించారు. అలానే చేశారు శిష్య శంకరులు. గౌదపాదులున్న ఈ క్షేత్రం లో ఓంకారేశ్వర శివుడున్నాడు. అందుకే ఇది ఓంకార క్షేత్రమైంది. ఇక్కడి జ్యోతిర్లింగం” మామలేశ్వర జ్యోతిర్లింగం” గా ప్రసిద్ధం. రెండుకొండల నడుమ ఈ క్షేత్రం ఓంకారాకృతిలో కనిపించటం మరో విశేషం.

గురువు ఆజ్ఞను ఔదల దాల్చి శంకరులు ప్రస్తాన త్రయం అంటే బ్రహ్మ సూత్రాలు ఉపనిషత్తులు భగవద్గీత లకు మహా భాష్యం రాశారు. బ్రహ్మ సూత్రాలకు వ్యాఖ్యానం రాస్తూ శిష్యులకు వివరిస్తుంటే వ్యాసభగవానుడు శిష్య రూపం లో వచ్చి వింటూ వాదిస్తూ 8రోజులు ఉన్నాడు. చివరి రోజు శిష్యుడొకడు ఆయన వ్యాసర్షి అని తెలియ జేస్తే అమాంతం పాదాలపై వాలి పోయారు శంకరులు. ఆప్యాయంగా లేపి కొగిలించు కొనిఅద్భుతమైన వ్వాఖ్యానం చేశాడని శంకరులను వ్యాసుల వారు అభినందించారు. 16వ ఏడు దాటి పోతోందని

తెలిసి కాశీలో ప్రాణ త్యాగం చేయాలనుకొన్న శంకరులకు వ్యాసభగవానుడు దర్శనం అనుగ్రహించి ఆయనతో చాలా పని మిగిలి పోయిందని తాను మరొక 16సంవత్సరాల ఆయుర్దాయం ఇస్తున్నానని జన్మించిన దానికి సార్ధకం చేసుకోమని చెప్పాడు.

కాశీలో భట్ట పాదుడు చుట్టూ ఊక పేర్చుకొని దహనం చెందే ప్రయత్నం చేస్తున్నప్పుడు శంకరులు అటుగా వెడుతూ విషయం తెలుసుకొని ఆయన సాక్షాత్తు కుమార స్వామి అవతారమని కనుక ఆత్మ త్యాగం వద్దని చెప్పి శిష్యునిగా స్వీకరించి వార్షికం వ్రాయమని కోరారు. అలానే చేశాడు భట్ట పాదుడు. నర్మదా నదీ తీరం లోని మాహిష్మతీ పట్టణం లో ఉన్న

కర్మిస్థి,జ్ఞానమార్గానికి వ్యతిరేకి అయిన మండన మిశ్రుని వాదం లో ఓడించి శిష్యుని చేసుకొని, ఆయన భార్య ఉభయ భారతి తననూ ఓడించాలని కోరితే “కామ శాస్త్రం “లో తనను ఓడించ మని కోరింది. గడువు కోరి మరణించిన అమరుక మహారాజు శరీరం లో పరకాయ ప్రవేశం చేసి అంతఃపుర స్త్రీలతో శృంగారం అనుభవించి ఆ విద్యలో అఖండుడు అని పించుకొని అమరుక కావ్యం రాసి, మళ్ళీ తన శరీరం లో ప్రవేశించి

ఉభయ భారతిని కామ శాస్త్రం లో వాదం తో ఓడించి ఆమెను మళ్ళీ బ్రహ్మ లోకానికి వెళ్ళేట్లు చేశారు శంకరులు

శ్రీ శంకరులు కాశీ లో “మనీషా పంచకం “రాశారు. మనీషా అంటే బుద్ధి. “ఏక శ్లోకి “లో రెండు మహా వాక్యాల భావం పొదిగారు. విష్ణు మూర్తి ణి పాదాది కేశాంతం 50శ్లోకాలో వర్ణించారు. అంబాష్టకం, శివపరాద స్తోత్రం కాలభైరవాష్టకం, మానస పూజా స్తోత్రం, భజగోవింద శ్లోకాలు,, లక్ష్మీనృసింహ స్తోత్రం దక్షిణా మూర్తి, అన్నపూర్ణాష్టకం, చిన్నప్పుడే “ పేద

విధవరాలి దరిద్రాన్ని పోగొట్టి కాపాడమని లక్ష్మీదేవిని “కనకధారా స్తోత్రం “తో ప్రసన్నురాలిని చేసుకొని ఆమె ఇంట బంగారు ఉసిరికాయలు కురిపించిన సంగతి మనకు తెలిసిందే. శ్రీశైలం లో “శివానంద లహరి “రాశారు. దేశం లోని అన్ని పుణ్య క్షేత్రాలను దర్శించి అవసరమైన చోట్ల అమ్మవార్ల ఉగ్రత్వాన్ని తగ్గించటానికి శ్రీ చక్ర యంత్ర స్థాపన చేశారు. కర్నాటక లోని గోకర్ణం లో హరి శంకర మఠం ఏర్పాటు చేసి, కొల్లూరులో మూకాంబికా దేవిని ప్రతిష్ఠించారు. శృంగేరిలో శారదాదేవిని ప్రతిష్ఠించారు. బదరీ కేదార్ నాద లను దర్శించి అక్కడి స్వాములపై స్తోత్ర రచన చేశారు. పాండురంగాష్టకం రాశారు. కేరళలో పర్యటించారు గుజరాత్ లో ద్వారక కృష్ణుని సోమనాథ జ్యోతిర్లింగాన్ని దర్శించారు. గణేశ, సుబ్రహ్మణ్య, ఉమామహేశ్వర, కృష్ణా, అచ్యుత, హనుమత్కావచం, జగన్నాథ విష్ణు భుజంగ స్తోత్రాలు చేశారు.

ఆధ్యాత్మికంగా ప్రాతస్మరణ, ఉపదేశ, యతి, మాయా పంచకం, నిర్వాణ షట్కం, అద్వైత,,కాశీ పంచ రత్నం, ప్రశ్నోత్తర మాలికా, బ్రహ్మజ్ఞానావళి మాలా, లఘు వాక్య వ్రుత్తి, అనాత్మ శ్రీ విగర్హణం,బ్రహ్మను చింతనం, యోగ తారావాలీ, దశ శ్లోకి, షట్పదీ స్తోత్రం, మోహ ముద్గరం, తోటకాష్టకంవంటివి రాశారు. దేవీ స్తుతులుగా గౌరీ దశకం, భవానీ భుజంగ స్తోత్రం, త్రిపురసుందరీ, దేవీ భుజంగ, స్తోత్రాలు, అన్నపూర్ణాష్టకం భ్రమరాంబా, శారదా భుజంగ, స్తోత్రాలు, మీనాక్షీ, లలితా పంచరత్న స్తోత్రాలతో పాటు గంగ, యమునా, మణికర్ణిక నర్మదాస్థకాలటో మరెన్నో చెప్పారు. ఇవి వింటేనే పుణ్యం చదివి అర్థం చేసుకొని అనుసరిస్తే కైలాసమే.

ఆ నాటికి సంప్రదాయాలుగా ఉన్న కీట వార, భోగ వార, ఆనంద వార, భూరి వార అనే నాలుగు సంప్రదాయాల ను ప్రమాణంగా తీసుకొని నాలుగు ఆమ్నాయ పీఠాలను నెలకొల్పారు శంకర యతీంద్రులు. పూరీకి హస్తమలక, శృంగేరికి సురేశ్వర, ద్వారకకు పద్మ పాద, బడరికి తోటకాచార్యులను పీఠాది పటులుగా నియమించి అద్వైత సేవ చేయమని ఆదేశించారు. శ్రీ శంకరులు కాశ్మీర్ వెళ్లి అక్కడ సర్వోన్నత శారదా పీఠాన్ని అది రోహించాతానికి ముందు అక్కడున్న అన్ని మతాల అధిపతులను వాదం లో గెలిచి యొక్క

బోతుండగా సరస్వతీ దేవి ప్రత్యక్షమై “నువ్వు కామశృంగారాలలో మునిగి తేలావు యతీశ్వరునికి ఇవి నిషిద్ధం ఈ పీఠం ఎక్కే అర్హత లేదు “అన్నది. “అమ్మా ! నా కామవాసన అమరుక దేహం లో ఉన్నప్పుడే. ఇప్పుడా దేహం లేడునేను మామూలు యతినే “అనగానే సంతోషించి “నిన్ను మించిన వారెవ్వరూ లేరు సర్వ అర్హతలు నీకున్నాయి నువ్వే దీన్ని అధిరోహించాతానికి సర్వ విధాలా సమర్థుడివి “అనగానే అందరూ శంకరుని వెంట బెట్టుకొని వెళ్లి పీఠం పై సగౌరవంగా కూర్చో బెట్టి అభినందించారు దీనితో శంకర యతీంద్రులు “యోగి మహా రాజ్ “అయ్యారు. తల్లికి జబ్బు చేసి మనసులో తలచుకొంటే కాలడి వెళ్లి, 12మంది నంబూద్రీ కుటుంబాలలో రెండు కుటుంబాలవారు మాత్రమే సహకరించగా శృశానం లో కాకుండా స్వంత ఇంటిలో దహన క్రియలు నిర్వహించి తల్లికిచ్చిన మాట నిల బెట్టుకొన్నారు. ఆ రెండు కుటుంబాలవారికి అక్కడ తమ పేరా ఉన్న వన్నీ అప్పగించిమల్లీ కాలినడకన దేశపర్యటన ప్రారంభించారు. కేదార్ నాద లో శ్రీ శంకర భగవత్పాదుల వారు మహా నిర్యాణం చెందినట్లు తెలుస్తోంది అక్కడే ఆయన సమాధి ఉంది. రెండేళ్ళ క్రితం వరదలలో అది కొట్టుకు పోయింది.

వేద ధర్మ పునరుద్ధరణకు ఇంతగా శ్రమించిన ఆ 32వేళ్ళ యువ యతికి మనం ఏం చేశాం అని ఆలోచిస్తే సిగ్గు పడాల్సి ఉంటుంది. ఆయన మనవాళ్ళ లెక్క ప్రకారం క్రీ శ.820లో మరణించినా 1906వరకు అంటే సుమారు 1,086సంవత్సరాల వరకు అసలు ఆయన జన్మించిన స్థలం ఏది అని నిర్ధారించలేక పోయాం. అప్పటికి తిరువాన్కూర్ మహా రాజు అధీనం లో ఉన్న కేరళ రాష్ట్రం లోని శృంగేరి మఠంపీఠాధిపతి 1906లో సుప్రసిద్ధ చారిత్రక పరిశోధకుడు పురాశాస్త్ర వేత్త అయిన శ్రీ నడుకావేరి శ్రీనివాస శాస్త్రి గారినికేరళ లోని ఎర్నాకులం జిల్లాలో ఉన్న కాలడి ని సందర్శించి ప్రభుత్వ రికార్డులు, కైఫీయత్తుల సహాయం తోఖచ్చితంగా శంకరుల జన్మ ప్రదేశాన్ని నిర్ధారించమని పంపారు. శాస్త్రి గారు కాలడి వచ్చి అక్కడే రికార్డులన్నీ పరిశీలించగా అది అంతా”కపిల్లమన “అనే ఆధీనం లో ఉన్నాడని తేల్చి, శంకరులు జన్మించిన స్థలాన్ని నిశిత పరిశోధనలతో నిగ్గు తేల్చి ఇప్పుడు కాలడిలో శంకరాలయం ఉన్న చోటే ఆది శంకరుల జన్మస్థలి అని రుజువులతో సహా శృంగేరి మఠానికి నివేదిక ఇచ్చారు, పీఠాధిపతులు తిరువాన్కూర్ మహా రాజాను సందర్శించి విషయమంతా తెలియ జేసి నివేదిక అందించి ఆస్థలాన్ని కట్టా దారుడి నుండి తీసుకొని తమ మఠానికి అప్పగిస్తే అక్కడ శంకరాలయం కదతామన్నారు. రాజు గారు పరమానందం పడి కపిల్ల మన స్వాధీనం లో ఉన్నదాన్ని అంతటినీ ప్రభుత్వ పరం చేసుకొని శృంగేరి మఠానికి రాసిచ్చారు. ఆ తర్వాత నాలుగేళ్ళకు అక్కడ శృంగేరి మఠం శ్రీ శంకరాలయాన్ని 1910లో నిర్మించి, నిత్య పూజాదికాలు చేయిస్తున్నారు. శంకరాచార్య దివ్య విగ్రహం ప్రతిష్ఠించారు అఖండ జ్యోతి ఆ రోజు నుండి వెలిగే ఏర్పాటు చేశారు 2010లో ఆలయానికి శాత జయంతి ఉత్సవాన్ని మహా ఘనంగా నిర్వహించారు ఈ ప్రదేశం లోనే తల్లి ఆర్యాంబ కు కుమారుడు శంకరులు శవ సంస్కారం నిర్వహించారు. కాలడికి దగ్గరలో “మాణిక్య మంగళం “అనే చోట శ్రీ కాత్యాయినీ మాత దేవాలయం ఉంది. నిత్యం ఉదయాన తండ్రి శివ గురువు అమ్మవారికి క్షీరాన్ని నైవేద్యంగా సమర్పించేవారు ఒక రోజు ఊరికి వెడుతూ ఆ బాధ్యతను బాల శంకరునికి

అప్పగించారు. అమ్మవారి దగ్గర పాల చెంబు పెట్టి తాగమని గోల చేశారు. ఎంతకీ తాగాక పోయేసరికి ఏడుపు మొదలు పెట్టాడు. అమ్మ అనుగ్రహించి దర్శనమిచ్చి పాలు తాగేసింది అమ్మవారి దివ్య దర్శనం టో పులకించి ఆమె దివ్య సుందరాకారాన్ని “సౌందర్య లహరి “రాసి నిక్షిప్తం చేశారు. పూర్ణానది ఒడ్డునే శంకరాచార్య శ్రీ కృష్ణ విగ్రహాన్ని తల్లి కోరికపై ప్రతిష్ఠించి అక్కడే కూర్చుని 243పంక్తుల “ప్రబోధ చంద్రోదయం “రాశారు. తమిళనాడు లోని కంచి మఠంవారు కాలడి సెంటర్ లో కీర్తిస్తంభం “అనే 8 అంతస్తుల భవనం నిర్మించి శ్రీ శంకరులకు సంబంధించిన సర్వవిషయాలను అందులో ఉంచారు.

కాలడికి రెండు కిలో మీటర్ల దూరం లో “మట్టూరు తిరువేలు మాన్ శివాలయం “ఉంది. ఈ లింగాన్ని శంకరుల తండ్రి శివగురువు ప్రతిష్ఠించారు రోజు భార్య భర్తలు ఇంట దూరం వచ్చి పూజాదికాలు చేయటం కష్టమైంది అడవి ప్రాంతం శివుని ప్రార్థిస్తే నాట్యం చేసే తెల్ల జింక కనిపిస్తుందని అది ఆలయానికి దారి చూపిస్తుందని చెప్పాడు అలాగే వెళ్లి శివార్చన చేసేవారు అందుకనే ఆ ప్రదేశాన్ని “తిరువేల్లమాన్ మల్లి “అనైనాత్య మాదే తెల్ల జింక అని పిలుస్తారు.

కాలడికి మూడు కిలో మీటర్ల దూరం లో “నయ తోడు శంకర నారాయణ కోవెల” ఉంది. ఈ శివాలయం లో శంకరాచార్య కూర్చుని విష్ణు మూర్తి ణి ప్రార్థిస్తే శ్రీ హరి ప్రత్యక్షమై శివునిలోకలిసి పోయి హరి హర భేదం లేదని చాటాడు అందుకే ఈ దేవాలయం అద్వైత అర్చనకు గొప్ప స్థానంగా ప్రసిద్ధి చెందింది. మున్నుశివుడికి తర్వాత విష్ణువుకు ఇక్కడ అర్చన చేస్తారు. ఇక్కడి నదిలో మూతల నడవు “అంటే మొసలి ఘాట్ (క్రోకడైల్ ఘాట్)ఉంది. ఇందులో స్నానం చేస్తుంటేనే బాల శంకరుని మొసలి పట్టుకోగా తల్లి అనుమతితో ఆపద్ధర్మ సన్యాసం తీసుకొన్న రేవు అన్నమాట.

శ్రీశంకరుల గురించి యెంత చెప్పినా తనివి తీరదు. సౌందర్య లహరిలో భగవత్పాదుల శ్లోకం తో సమాప్తి చేస్తాను -

“ప్రదీప్త జ్వాలాభిర్దివస కర నీరాజన విధి -స్పృహ సూతే శ్చంద్రో పల జలల వైరర్ష్య రచనా -స్వకీయై రంభోభి స్సలిలనిది సౌహిత్య కరణం -త్వదీయాభిర్వా గ్నిస్తవ జనని వాచాం స్తుతి రియం “

మాతృ పంచకం.

ఆది శంకరాచార్య

మనస్సును కదిలించే ఆదిశంకరుల మాతృ పంచకం

(అర్థ తాత్పర్యాలతో)

కాలడిలో అది శంకరుల తల్లి ఆర్యాంబ మరణశయ్యపై ఉంది. కాలడిలో అది శంకరుల తల్లి ఆర్యాంబ మరణశయ్యపై ఉంది. తనను తలచుకొన్న వెంటనే ఆమె దగ్గరకు శంకరులు వచ్చి ఉత్తరక్రియలు చేసారు.

ఆ సందర్భంలో శంకరులు చెప్పిన ఐదు శ్లోకాలు "మాతృపంచకం" గా ప్రసిద్ధమైనవి. వాటిని స్మరించుకొందాం

1:- ముక్తామణిస్త్వం నయనం మమేతి

రాజేతి జీవేతి చిరం సుత త్వం

ఇత్యుక్తవత్యాస్తవవాచి మాతః

దదామ్యహం తండులమేవ శుష్యమ్.

తాత్పర్యము

అమ్మా !

"నువ్వు నా ముత్యానివిరా!, నా రత్నానివిరా !, నా కంటి వెలుగువు నాన్నా! నువ్వు చిరంజీవి గా ఉండాలి " అని ప్రేమగా నన్ను పిలిచిన నీనోటిలో - ఈనాడు కేవలం ఇన్ని శుష్యమైన బియ్యపు గింజలను వేస్తున్నాను.నన్నుక్షమించు.

2:- అంటేతి తాతేతి శివేతి తస్మిన్

ప్రసూతికాలే యదవోచ ఉచ్చైః

కృష్ణేతి గోవింద హరే ముకుందే

త్యహో జనన్వై రచితోయమంజలిః.

తాత్పర్యము

పంటిబిగువున నా ప్రసవకాలములో వచ్చే బాధను "అమ్మా ! అయ్యా ! శివా ! కృష్ణా ! హరా ! గోవిందా !" అనుకొంటూ భరించి నాకు జన్మనిచ్చిన తల్లికి నేను నమస్కరిస్తున్నాను.

3:- ఆస్తాం తావదియం ప్రసూతిసమయే దుర్వార శూలవ్యథా

నైరుచ్యం తనుశోషణం మలమయీ శయ్యా చ సంవత్సరీ

ఏకస్యాపి న గర్భభార భరణ క్షేకస్య యస్యాక్షమః

దాతుం నిష్క్రమిమున్నతోపి తనయః తస్వై జనన్వై నమః.

తాత్పర్యము

అమ్మా ! నన్ను కన్న సమయంలో నువ్వు ఎంతటి శూలవ్యథను(కడుపునొప్పి) అనుభవించావో కదా !

కళను కోల్పోయి, శరీరం శుష్కించి ఉంటుంది. మలముతో శయ్య మలినమైనా - ఒక సంవత్సరకాలం ఆ కష్టాన్ని ఎలా సహించావోకదా ! ఎవరూ అలాంటి బాధను సహించ లేరు.

ఎంత గొప్పవాడైనా కుమారుడు తల్లి ఋణాన్ని తీర్చుకోగలడా ? నీకు నమస్కారం చేస్తున్నాను.

4:- గురుకు లముప స్మ త్య స్వప్న కాలే తు దృష్ట్యా

యతి సముచితవేషం ప్రారుదో త్వముచ్చైః

గురుకులమథ సర్వం ప్రారుదత్తే సమక్షం

సపది చరణయోస్తే మాతరస్తు ప్రణామః.

తాత్పర్యము

కలలో నేను సన్యాసివేషంలో కనబడేసరికి బాధ పడి, మా గురుకులానికి వచ్చి పెద్దగా ఏడ్చావు. ఆ సమయంలో నీ దుఃఖం అక్కడివారందరికీ బాధ కలిగించింది. అంత గొప్పదానివైన నీ పాదాలకు నమస్కరిస్తున్నాను

5:- న దత్తం మాతస్తే మరణ సమయే తోయమపివా

స్వ ధా వా నో దత్తా మరణదివసే శ్రాద్ధవిధినా

న జప్త్యా మాతస్తే మరణసమయే తారక మను-

రకాలే సంప్రాప్తి మయి కురు దయాం మాతురతులామ్.

తాత్పర్యము

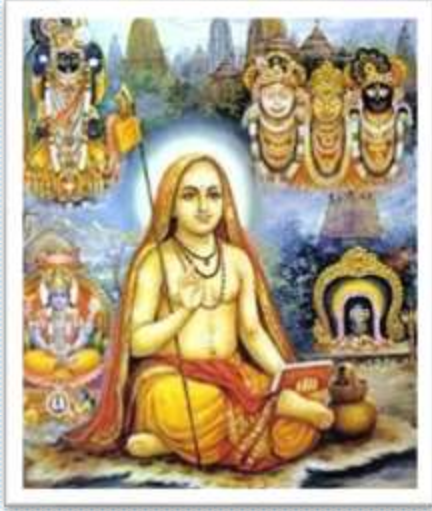
అమ్మా ! సమయం మించిపోయాక వచ్చాను. నీ మరణసమయంలో కొంచెం నీళ్ళు కూడా నేను నీగొంతులో పోయలేదు. శ్రాద్ధవిధిని అనుసరించి "స్వధా"ను ఇవ్వలేదు. ప్రాణము పోయే సమయంలో సమయంలో నీ చెవిలో తారకమంత్రాన్ని (ఓం రామాయనమః" అను ఆటు అక్షరముల మంత్రమని కొందఱు "ఓం శ్రీరామరామ" అనునదే తారకమని మరికొందరు) చదవలేదు. నన్ను క్షమించి, నా యందు దేనితో సమానము కాని దయ చూపించు తల్లీ !

శ్రీ శంకర స్మరణం

వైశాఖ శుద్ధ పంచమి అంటే ఈ నెల 26 వ తేదీ గురువారం ఆది శంకరా చార్యుల వారి జయంతి. కేరళ లోని కాలడి లో భూమిపై కాలిడిన అపర శంకర అవతార మూర్తి అయిన శంకర భగవత్పాదులు చిన్న తనం లోనే సన్యాసాశ్రమం స్వీకరించి, పరమ గురు శుశ్రూష లో విద్యలునేర్చి, గురువులకే గురువై జగద్గురువులై దేశమంతా కాలినడక తో పర్య టించి ఆధ్యాత్మ భావ వాహినిని ప్రవ హింప జేశారు.

ఎదురైన అన్యమత వాదనలను తన వాదనా పటిమతో ఎదుర్కొని వారిని తన మార్గం లోకి మార్చుకొన్న ఘనులాయన. వైదిక ధర్మ పునరుద్ధరణకు వారు చేసిన సేవ మాటలతో వర్ణించ లేనిది. అద్వైత భావం బీజ

రూపం లో ఉన్నదాన్ని వట వృక్షం గా పెంపొందించిన మహాను భావులు. ఇతర దేశాల సరిహద్దు లలో ఉన్న హిందూ మతావ లంబులను అక్కడే పీఠాలు ఏర్పరచి వారిలో వైదిక, ధర్మ సంస్కారం కలిగించి, నిలిపిన మహోన్నత వ్యక్తి. శంకరులే లేకుంటే. ఆ ప్రాంతాల వారందరూ ప్రక్క దేశాల మతాను యాయులై ఈ దేశ భావ జాలాన్నీ మరిచి పోయి ఉండే వారు. అలాంటి ప్రదేశాలైన బదరీ నాద్. కేదార్ నాద్, ప్రాంతాలనుభారతీయ సజీవ జీవనస్రవంతి లోకి. మళ్ళించిన దార్శనికులు.

జ్ఞానులకు మాత్రమే అందు బాటు లో ఉన్న ప్రస్తాన త్రయం అన బడే బ్రహ్మ సూత్రాలు ఉపనిషత్తులు భగవద్గీత లకు సామాన్యలకు అర్థ మయే రీతి లో విపుల మైన వ్యాఖ్యానం రాసి అందు బాటు లోకి తెచ్చిన యోగి వరేన్యలు. మరి ఇంకా దిగువ తరగతి సంగతేమిటి ? వారినీ ద్రుష్టి లో ఉంచుకొని సకల దేవతల పైనా స్తోత్రాలను రచించి, భక్తి భావం తో ఆడుతూ పాడుతూ పాడు కొనే సులభ శైలి లో, లయతో, శబ్ద సౌందర్యం తో, అర్థ గౌరవం తో రాసి వారికి అందు బాటు లోకి తెచ్చారు. అర్థం కాక పోయినా ఆ స్తోత్రాలను వింటే

చాలు నోటికి వచ్చేంత సులభం గా ఉంటాయి. బహుశా సంస్కృత భాష ను ఇంత గొప్పగా ప్రజల దగ్గరకు తెచ్చిన, భాషా సేవ చేసిన చరితార్థుడు ఇంకెవరు లేరని పిస్తుంది. వైరాగ్యం పొందాలనే వారికి వివేక చూడామణి, వంటి వాటిని రచించి సన్యాసాశ్రమ ధర్మాలను బహు చక్కగా వర్ణించి, అందులోని కట్టు బాట్లను ప్రవర్తనా నియ మావళిని బోధించిన సద్గురువు శ్రీ శంకరులు. నిర్గుణ ఉపాసకులే కాక సద్గుణ ఉపాసకులకు కూడా మార్గ దర్శ కత్వం వహించిన జన హితైషి ఆది శంకరులు. అందుకే ఆధ్యాత్మిక జ్యోతి అని పించు కొన్నారు. నిర్యాణం చెంది శతాబ్దాలు గడిచినా ఇంకా మన అందరి ముందు నిలిచి జ్ఞాన జ్యోతి ని ప్రకాశింప జేస్తున్నారు. శంకరాద్వైతం తో జాతిని, ప్రపంచాన్ని చైతన్య వంతం చేస్తున్నారు. అన్ని మతాల వారి భావనలను వ్యవస్థీకృతం చేసి ప్రధాన స్రవంతి లో నడిచే వీలు కల్పించారు అందుకే ష న్మత స్థాపనా చార్య అని పించుకొన్నారు. శారదా దేవినే మెప్పించి కాశ్మీరు లోని మహోన్నత శారదా పీఠాన్ని అధిహోరించిన అపర శారదా వతారం.

భగవత్పాదులు రచించిన “శివా నంద లహరి “,”సౌందర్య లహరి “శవ శివా ల అలౌకిక శక్తిని ఆవిష్కరించిన ఉత్తమోత్తమ రచనలు. అద్వైతామృత వర్షం తో సకల జనాలను పులకరింప జేసిన రచనలవి. వాటిల్లోని పరమ గంభీర మైన భావనలను చదివి, విని స్మరించి తరించాల్సిందే. ఇప్పటికీ చాగంటి కోటేశ్వర రావు గారి లాంటి వారు వాటి లోతుల్ని తరచి ఆస్తిక జనాలకు అంద జేస్తున్నారంటే ఎంత గొప్ప జ్ఞాన నిధి ని వాటిలో ఆచార్యుల వారు ప్రక్షిప్తం చేశారో ఆశ్చర్యమేస్తుంది. శ్రీ శంకరులు లలితా సహస్ర నామాలకు భాష్యం వివరణ రాయాలని భావించారట. శిష్యుడిని ఆ గ్రంథం తీసుకొని రమ్మని, చెప్పటానికి ఉపక్రమించి

కూర్చున్నారట. శిష్యుడు తెచ్చాడు. తీరా చూస్తే అది లలితా సహస్రం కాదు విష్ణు సహస్రం. పూనుకున్నారు కనుక విష్ణు సహస్ర నామాలకే భాష్యం రాశారు. అదే మనకు దక్కింది. లలితా సహస్ర నామాలకు అమ్మ అను మతి నివ్వవ లేదేమో. రాయ లేక పోయారు.

ఇప్పుడు సౌందర్య లహరి గురించి కొన్ని విషయాలు తెలుసు కొందాం. ఒక సారి శంకరా చార్యుల వారు కైలాసం వెళ్లి ఆది దంపతులైన పార్వతీ పరమేశ్వరులను దర్శించారట. స్వామి వారి భక్తీ శ్రద్ధ లకు సంతోషించి, పరమేశ్వరుడు అయిదు స్పటిక లింగాలను వారికి ప్రదానం చేశారట. మాత పార్వతీ దేవి వంద శ్లోకాలతో ఉన్న ఒక మంత్ర గ్రంథాన్ని ఆయనకు బహూకరించింది. ఆ రెండిటినీ తీసుకొని సెలవు పొంది భూ లోకానికి తిరిగి వస్తున్న తరుణం లో వాకిట్లో ఉన్న నందీశ్వరుడు ఆ గ్రంథాన్ని లాగ బోయాడు. అలాంటి ఉత్తమ గ్రంథం కైలాసం నుండి భూలోకం చేరటం నందికి నచ్చలేదట. అందుకని ఆ పని చేశాడట. అలా లాక్కో బోతున్నప్పుడు అందులోని 59 శ్లోకాల భాగం నందీశ్వరుడికి చిక్కిందట. మిగిలిన 41 శ్లోకాలున్న భాగమే శ్రీ శంకరాచార్యుల వారికి దక్కిందట. శంకరులు చింతిస్తూ ఉంటే శార్వాణి. “నంది లాక్కొన్న శ్లోకాల గురించి చింతించ వద్దు. ఆ యాభై తొమ్మిది శ్లోకాలను నువ్వే రచించు “అన్న వాణి విన్నించింది. అంతే ఆయన లోని కవితా గంగ ఉత్తమంగా భావ తరంగాలతో ప్రవహిస్తుందట. నిమిషాల మీద ఆ యాభై తొమ్మిది శ్లోకాలు అలవోకగా శంకరుల నోటి నుండి అపూర్వం గా నభూతో గా వెలువడ్డాయట. కనుకనే సౌందర్య లహరి లో లలితా పరమ భట్టారిక ఇచ్చిన 41 శ్లోకాలలో మంత్రాను ఘ్టానానికి సంబంధించిన కఠిన నియమాలతో ఉన్న మంత్ర, కుండలినీ యోగాలు, శ్రీ విద్యో పాసనా ఉన్నాయి. గురుముఖతహా నేర్చుకొని నియమ నిష్ఠలతో అనుష్ఠించాల్సినవే ఇవన్నీ. ఏ మాత్రం తప్పు జరిగినా బెడిసి కొడుతుందని విశ్వ సిస్తారు. కనుక సౌందర్య లహరి లో మొదటి 41 శ్లోకాలు అమ్మ వారిచ్చినవి తరువాతి 59 శ్లోకాలు శ్రీ శంకర కృతం. ఏవైనా అమ్మ వారి వర ప్రసాదమే సౌందర్య లహరి.

సౌందర్య లహరి శ్లోకాలన్నీ చిక్కని పడ బంధం తో ఉంటాయి. ఏ పదాన్ని మార్చలేం. ఒక వేళ సాహసం చేసి పెట్టినా రస స్ఫూర్తి కల్గించదు. అది భగవద్దత్తం.

శ్రీ శంకరులకు పరమేశ్వరుడు అనుగ్రహించిన పంచ లింగాలలో ఒకటి కంచీలోని యోగ లింగం --చంద్ర మాలీశ్వరుని గా పూజింప బడుతున్నాడు. రెండవది కేదార నాద్ లోని ముక్తి లింగం, మూడోది నేపాల్ దేశం లోని వర లింగం, నాల్గవది చిదంబరం లోని మోక్ష లింగం, అయిదవది శృంగేరి లోని భోగలింగం గా చెబుతారు,

శ్రీ శంకర జయంతి నాడు శ్రీ శంకరుల అద్వైతామృతాన్ని, గ్రోలుతూ, స్తోత్ర మకరందాన్ని ఆస్వాదిస్తూ, జ్ఞాన జ్యోతి వైపు అడుగులు వేద్దాం. ఆ మహాను భావుడిని ఒక సారి సంస్మరించుకొనే మహద్భాగ్యం నాకు కల్గినందుకు ఆనందం గా ఉంది

“ నారాయణ సమారంభాం -శంకరాచార్య మధ్యమాం -అస్మదాచార్య పర్యంతాం -వందే గురు పరంపరాం “

పరమాచార్య పథం

“పొట్టి మనిషి. కపాయామ్బర దారి. నెత్తిన కూడా కప్పుకొన్న వస్త్రం.బలహీన మైన శరీరం. చేతిలో దండం. నలభై ఏళ్ళను దాటిన వయసు. తెల్లబడినజుట్టు. కళ్ళు నల్లగా కాంతి వంతం. భావ గంభీర మైన నుదురు. కమనీయ మైన కనులలో అలౌకిక కాంతి. కోటేరు తీసిన ముక్కు. బిరుసు గడ్డం. చిన్న నుదురు. నోరు విశాలం. కూర్చున్న భంగిమ లో పరమ మేధావిత్వం. కలలుకాక ఏదో లోకం లో విహరిస్తున్నట్లున్న కను లు. “ ఇదీ paul brunton దర్శించిన కంచి పరమాచార్య జగద్గురువులు శ్రీ శ్రీ చంద్ర శేఖర యతీంద్రుల వారి దివ్య స్వరూపం. వారు ఆంధ్రాన్ని చక్క గా అర్థం చేసుకో గలిగి మాట్లాడ గలిగినా తమిళం ఆంగ్లము తెలిసిన మధ్య వర్తి చేత అనువాదం చేయించి సందేశమిచ్చారు “ప్రపంచ పరిస్థితులు ఎప్పుడు చక్క బడతాయి “అని అడిగిన ప్రశ్నకు “మార్పు రావటానికి చాలా సమయం పడుతుంది. అదొక క్రమ పద్ధతి లో రావాలి. ఆయుధాలను విసర్జించి, దేశాలు శాంతి కోసం ప్రయత్నించాలి “అని సమాధానం. “ఆ దిశలో దేశాలు కొంత ప్రయత్నిస్తున్నాయి “అని అంటే -“ఆయుధాలు విసర్జనంత మాత్రానే శాంతి రాదు, యుద్ధం ఆగదు. కొట్టుకోవటానికి కర్రలు చాలు. దీనికి పరిష్కారం ఆధ్యాత్మిక భావ వ్యాప్తి మాత్రమే. అది దేశాలమధ్య, మనుషుల మధ్య, బీద ధనికుల మధ్య పరి వ్యాప్తమైతేనే కుదురు తుంది. సుహృద్భావం పేర గాలి. అప్పుడే నిజమైన శాంతి అభ్యుదయం కలుగుతాయి !. “అయితే అది చాలా దూరం చాలా కాలం పడుతుందేమో “అని సందేహించాడు పాల్ -దానికి స్వామి “ఇంకా దేవుడున్నాడు “అన్నారు. “దేవుడెక్కడో లేడు దేవుడంటే ప్రేమ స్వరూపం. జీవుల మీద ప్రేమే దైవం. “అని సమాధానం. “దేవుడు మానవ పరికరాలను అవసరం వచ్చి నప్పుడు వాడుతాడు. మానవాళి, సంఖ్యోబాన్నెదుర్కొన్నప్పుడు ఏదో రూపం లో వచ్చి పరిష్కరిస్తాడు. ప్రతికేతాబ్దం లోను దివ్య విభూతి కలిగిన మహాత్ములు జన్మించి, మాన వాలి ని ఉద్ధరించారు. ఈ విధానం అంతా భౌతిక శాస్త్ర నియమాలుగా పని చేస్తుంది.. భౌతికత పెరిగి ఆధ్యాత్మికత కు జనం దూర మైన ప్రతి సారి ఇలా జరుగు తూనే ఉండటం అందరికీ తెలిసిన విషయమే. పాల్”మన కాలం లో కూడా అలాంటి మహాత్ముడు జన్మిస్తాడా?”అని అడిగితే “మా దేశం లో ఇది తప్పక జరుగు తుంది, జరిగింది. భౌతికత అనే చేకటి విస్తరించి జ్ఞాన జ్యోతి మినుకు మినుకు మన్నప్పుడల్లా ఇలా జరగటం మాకు సహజమే. వారినే మేము దైవాంశ సంభూతులు అంటాం ““అన్నారు ఆచార్యులు.

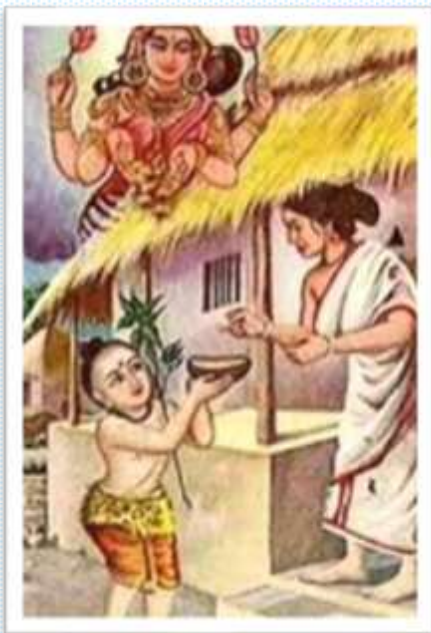
“మనుష్యులు బాగా పతన మై పోయారా” అన్న ప్రశ్నకు “అంతగా నాకు అని పించటం లేదు. మనిషి లో దివ్యత్వమే జాగృతం అవాలి. అప్పుడు మనిషి దేవుని వైపుకు అడుగులేస్తాడు. “బ్రంటన్ “మా పశ్చిమ దేశాల్లో దెయ్యాల లాగా మానవులు ప్రవర్తించటం బాధా కరం గా ఉంది “అంటే -“అలా వేరు చేసి మాట్లాడ వద్దు. అక్కడి దేశ రాజకీయ ఆర్థిక స్థితి గతులను మనం దృష్టిలో ఉంచుకోవాలి.పిడుక్కు, బియ్యానికి ఒకటే మంత్రం కాదు. సమాజాన్ని ఉన్నత స్థితికి తీసుకొని వెళ్ళాలి. భౌతికత ను ఆదర్శం (ఐడియలిజం) తో సమానం చేయాలి. ప్రపంచం ఎదుర్కొనే క్లిష్ట పరిస్థితికి నిజమైన నివారణ అంటూ ఏదీ లేదు. “అన్నారు. “అయితే నిత్య జీవితం లో ఆధ్యాత్మికతను జోడిస్తాలా ?”అని అడిగితే -“ఖచ్చితంగా. సరైన ఫలితాలు రావాలి అంటే అదొక్కటే మార్గం. ప్రపంచం లో ఆ స్తాయి మనుష్యులు ఎక్కువైన కొద్దీ మార్పు వేగ వంత మవుతుంది. మా అదృష్ట వశాత్తు మా దేశం లోఅలాంటి వారికి కొద్దువ లేదు. ఈ

మార్పు ప్రపంచం అంతటా వస్తే మంచి రావటానికి స్వల్ప సమయం చాలు. " పాల్ "తమరికి ఈ ఆశ్రమాధి కారం సంక్రమించి ఎంతకాలమైంది "?అని ప్రశ్నిస్తే -"1907 లో నేను పన్నెండేళ్ళ వయసు లో ఉండగా లభించింది. నాకు ఆశ్రమాధి కారం వచ్చిన తర్వాత నాలుగేళ్ల కు, నేను కావేరి నది ఒడ్డున ఒక గ్రామం లో తపస్సు చేసి, మూడేళ్ళు వేద వేదాంగ విద్య లన్ని నేర్చాను. "అని చెప్పారు. "మీరు నిత్యం సంచారం చేస్తూనే ఉంటారా ?"అన్న దానికి "1918 లో లో నేపాల్ లో జరిగే ఒక కార్య క్రమానికి నేపాల్ రాజు ఆహ్వానించారు. దానికి సమ్మతి తినినను అప్పటి నుండి దేశ సంచారం చేస్తూ ప్రతిగ్రామమూ తిరుగు తున్నాను. మా ఆశ్రమ ధర్మ ప్రకారం ప్రతి గ్రామము సందర్శించాలి. ప్రజల్ని ఆధ్యాత్మికత వైపు మరల్చే ప్రసంగాలు చేయాలి. మా ఆశ్రమ సంప్రదాయాలను పాటించాలి. నిత్యార్చన అవీ మాకు చాలా నియమాలుంటాయి."అని సమాధానం. "నాకు మార్గ దర్శనం చేయ గలిగిన యోగుల కోసం నేను భారత దేశ మంతా పర్యటిస్తున్నాను. సరై న వారిని మీరు నాకు సూచించ గలరా "?అని అడిగిన దానికి సమాధానం గా కంచి స్వామి "మీకు నిజం గా అలాంటి కోరిక ఉంటే అదేమీ అత్యాస కాదు. మీ లోని నిజాయితీ తప్పక మీ కోరిక తీరుస్తుంది. ఇప్పుడే మీలో జాగృతి కలిగింది. అదే మీకు మార్గ దర్శనం చేస్తుంది. మీ సందేహాలన్నీ పటా పంచలవుతాయి ".పాల్ మళ్ళీ "ఆ ఆలోచనే నాకు ఇప్పటి దాకా మార్గ దర్శకత్వంచేసింది. నేను ఎ మహాను భావుడిని కలిసినా "దేవుడు వేరుగా లేడునీ లోనే ఉన్నాడు"అంటున్నారు "చూపించండి అంటే నువ్వే వెతుక్కో వాలి "అని అంటూ దాటేస్తున్నారు" అన్నాడు. నవ్వు తు స్వామి "దేవుడు అంతటా ఉన్నాడు. మనిషి లో మాత్రమే ఉన్నాడని అక్కడే బంధించక్కర లేదు. ఈ విశ్వానికి అంతటికీ ఆధారం ఆయనే కదా "'అన్నారు. "అయితే స్వామీ ! ఎ ప్రయోగాత్మక పద్ధతి ని నేను అవలంబించాలి ?"- "మీ యాత్రలో మీరు అన్వేషించు కొంటూ వెళ్ళండి. మీకు నచ్చిన వారిని ఎన్ను కొండి. "అన్నారు. "వారిలో ఎవరూ నాకు సరైన మార్గ దర్శనం చెయ్య లేక పోతే "?సందేహించాడు పాల్ "అలా అయితే మీరు ఒంటరిగా ప్రయాణం చేసి దైవ విభూతిని పొందే వరకు ఆ మార్గం వదలకండి "ధ్యానం క్రమం తప్పకుండా చేస్తూ ఉండండి. ఉన్నత భావాలమీద ఆసక్తి, ప్రేమ పెంచుకోండి. మనసంతా ప్రేమ తో నింపు కొండి. తెల్ల వారు జామున, సాయం సంద్యలో ధ్యానం సత్ఫలితాల నిస్తుంది. అప్పుడు ప్రపంచమంతా పరమ ప్రశాంతం గాఉంటుంది. దీన్ని మాత్రం సాధన చేయటం మరవ కండి "అని హితవు చెప్పారు. "స్వామీ ! నా ప్రయత్నా లన్ని వ్యర్థమై, నా సాధన ఉపయోగ పడకపోతే మీరు నాకు మార్గ దర్శనం చేస్తారా ?"అని సూటిగా ప్రశ్నించాడు బ్రంటన్ బ్లంట్ గా. దీనికి సమాధానం గా పరమా చార్యులు "నేను ఒక సంస్థానానికి అధి పతి ని. ఇక్కడ నా సమయం అంటూ ఏమీ ఉండదు. నా నిత్య కార్యక్రమాల తో నా సమయం అంతా ఖర్చు అయి పోతుంది. అవి కాల నియమ ప్రకారం జరగాల్సినవి. వాటిని వేటిని వదిలి పెట్ట రాదు. నేను ఎన్నో ఏళ్ళు గా రోజురాత్రిళ్ళు నిద్ర పోయేది "మూడు గంటలే ".అలాంటి పరిస్థితుల్లో నేను ఒక వ్యక్తి మీద శ్రద్ధ పెట్టటం జరిగే పని కాదు. మీరే మీ కోసం సమయాన్ని పూర్తిగా కేటాయించే గురువు ను ఎన్ను కొండి "అని విస్పష్టం గా చెప్పారు. "బాధ గురువులే తప్ప బోధ గురువులు లేరు అని అంతా అంటున్నారు. అందులో నేను ఒక యూరోపియాన్ని. నాకు బోధించే వారు దొరకరేమో ?"అని సందేహం వెలిబుచ్చాడు "సత్యం ఉంది. దాన్ని కనుగొన వచ్చు "అని సమా ధానం. "మీరేఒకరిద్దరి పేర్లను సూచించి నా అన్వేషణ కు దగ్గరి దారి చూపించండి మహాత్మా "'అని అంటే "నాకు తెలిసి ఇద్దరే మీ కు గురువులు అని పించుకోన దగిన సమర్థులు ఉన్నారు. అందులో ఒకాయన కాశీ లో ఎక్కడో విశాల మైన భవంతి లో దాగి ఉంటారు. ఆయన దర్శనం అంత తేలిక కాదు. అదీ గాక వారు పాశ్చాత్యు లకు ప్రవేశం కల్గిస్తారని నేను భావించటం లేదు "అన్నారు పాల్ మీద కృపా ద్రుష్టి తో. పట్టు వదలని విక్రమార్కుడు పాల్ -"రెండో వారు ?"అని ప్రశ్నించాడు. "ఎక్కడో దక్షిణ భారత దేశం లో మారు మూల ఉన్నారు. ఆయన్ను "మహర్షి

“అంటారు. నేను ఇంత వరకు వారిని చూడ లేదు. కాని అ వారు ఉత్తమ దేశికులు అని తెలుసు. వారు మీకు చక్కని మార్గ దర్శనం చేస్తారని నమ్మకం ఉంది. వారు అరుణాచల జ్యోతి స్వరూప మైన అరుణా చలం లో ఉంటారు. వారి దర్శనం మీ కు మనో భీష్టం కల్గిస్తుంది. “అని చెప్పగానే పాల్ పరమా నంద భరితుడయ్యాడు. తన అన్వేషణ ఫలించే రోజు దగ్గర లో ఉందని సంబర పడ్డాడు. అరుణా చలం వెళ్లి రమణ మహర్షిని ఎప్పుడు సందర్శిద్దామా అనే తహ తహ పెరిగి పోయింది. చివరగా ఒక మాట చెప్పారు శంకరులు “రమణ మహర్షి ని దర్శించ కుండా ఇండియా నుండి తిరిగి మీ దేశం వెళ్ళను అని నాకు మాట ఇవ్వండి “అన్నారు కృపా దృష్టి తో. శ్రీ వారిలోని ఆ కారుణ్యం, తన తపనను అర్థం చేసుకొన్న వారి మనో భావం చూసి పాల్ చలించి పోయాడు. “మీ మాట జవదాట ను మహాత్మా !” అని మనస్ఫూర్తిగా చెప్పాడు. చివరి సారిగా శంకరులు “ఆదుర్దా పడకండి. మీరు సత్యాన్ని కనుక్కోంటారు. మీరు వెతుకు తున్న వారు మీకు లభించి మీ కోరిక తీరుస్తారు “అని అభయం ఇస్తూ “మీరు నన్నెప్పుడు గుర్తుంచు కొండి. నేనూ మిమ్మల్ని ఎప్పుడూ గుర్తుంచు కొంటాను “అని paul the seeker కు వీడ్కోలు చెప్పారు పరమా చార్యులు. ఆయన దేశ సంచారాన్ని ఆది శంకరుల దేశ సంచారం తో సరి పోల్చాడు పాల్. ఒక ఆధ్యాత్మిక జ్యోతిని సందర్శించిన మహాదానందం తో పాటు మరో అద్భుత మహర్షిని సందర్శించా బోతున్న ఉద్వేగం పాల్ ను కుదిపేస్తోంది. మహాత్ములు ఎంత ఉన్నతులో, ఎంత మార్గ దర్శనం చేస్తారో ఆధ్యాత్మికానుభూతి పొందాలనుకొనే వారంటే వారికి ఎంత అభిమానమో వ్యక్తమయ్యే అన్ని వేశాలను ఇందులో మనం చూశాం. ఇదే పరమాచార్య పథం.

జ్ఞాన కనకధార

చిన్న ఉసిరికాయ భిక్షగా వేస్తే ఏకంగా ఉసిరికాయలంత కనకాన్ని ధారగా కురిపించిన కరుణామూర్తి ఆది శంకరాచార్య. ఆ స్తవం చదివితే అందరికీ లక్ష్మీదేవి కరతలామలకం అవుతుందని నమ్మిక. ఇదీ శంకరుల మహితభక్తి. అందులోని పరమార్థాన్ని చాలాకాలం క్రితమే శ్రీ ధూళిపాళమహాదేవమణి ఆవిష్కరించి పుస్తకంగా ప్రచురించారు. వెతుక్కోవాలేకాని అందులో దొరకనిది ఏదీ ఉండదేమో ! కనకధారా స్తవం లోని లోతుల్ని చాలామంది ప్రసంగాలద్వారా లోకంలో ప్రచారం చేశారు.

పూర్వపు నా సహ ఉపాధ్యాయుడు, గురుముఖతా సంస్కృతాంధ్రాలు క్షుణ్ణంగా గ్రహించి, తనపదునైన మేధో శక్తితో అంతరాంతరాలు తరచే మహా ప్రతిభాసంపన్నులు, ఇప్పటికే ఎన్నో ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను పండిత జన మెప్పుతో రాసి ప్రచురించిన వారు శ్రీ రంగావర్ముల మురళీధరరావు. మొన్న శివానందలహరిలో ఈదులాడి, ఇప్పుడు కనకధారలో తడిసి మోపెడు అయ్యారు. ఈ గ్రంథరచన ఆసాంతం అవలోడనం చేయటానికి నేను అశక్తుడిని. అది తెలిసికూడా ఆత్మీయంగా నాకు పుస్తకం పంపారు రావు జీ. ఉగాదికి రెండు రోజులముందే అందుకున్నా తెరిచి చూసే

సమయం లేక తర్వాత చూసి స్పందిస్తా అని వెంటనే విద్యుల్లేఖ పంపాను.

ఇవాళే కొద్ది సమయం దొరికి చూశాను. కనక ధార జిగేలు మనిపించింది. అందులోని తత్త్వం నాకు అర్థమవ టానికి ఏళ్ళూపూళ్ళు పట్టవచ్చు. కానీ ఈ గ్రంథాన్ని బహుదా ప్రశంసించారు శ్రీ విద్యాపారంగత డా టివిఎస్ శర్మ. కనకధార రసాస్వాదన చేయమని శ్రీరస్తుగా ఆశీర్వదించారు గీతాచార్య బ్రహ్మశ్రీ దోర్బల ప్రభాకర శర్మ. అవధాన ప్రాచార్య శ్రీ ధూళిపాళమహాదేవమణి”జ్యోత్స్నీ”అంటూ నిండుగా మెచ్చి ఆశీస్సులందించారు.. “అనంత జ్ఞానదార జీవధార “గా అభి వర్ణించారు ప్రవచన సరస్వతి బ్రాహ్మశ్రీ చాగంటి కోటేశ్వరశర్మగారు.

ఈ జ్ఞానపయోది ని తరించాలను కొనేవారు మీభక్తి అనే తులసి దళాన్ని చూపి ఉచితంగా పొందవచ్చు

రంగావధుల మురళీధరరావు

21-1-54పవన్ సాయి హోమ్స్

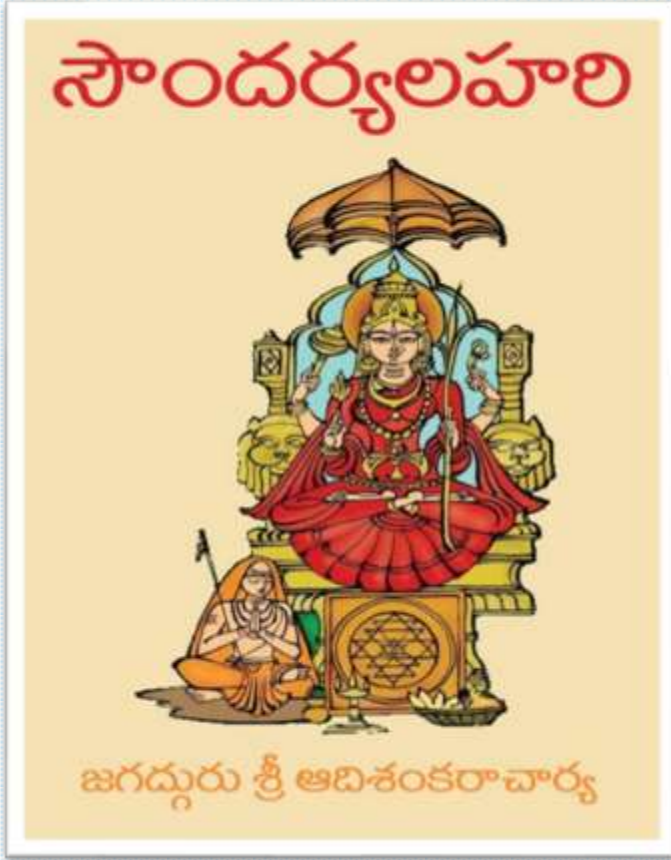
అల్లూరి సీతారామరాజు వీధి

ముత్యాలంపాడు

విజయవాడ -11

శ్రీ శంకరుల లలి (కవి)తా సౌందర్య లహారి

శ్రీ వినాయక చతుర్థి సందర్భం గా శ్రీ ఆది శంకరా చార్యుల వారి అపూర్వ కవితా సృష్టి” సౌందర్య లహారి “ని

ధారా వాహికం గా మొదలు పెడుతున్నాను. ఇందులో శ్లోకం, తాత్పర్యం తో పాటు అవసరమైన విశేషాలను మాత్రమే అందరికీ అందుబాటు లో ఉండేటట్లు తెలియ జేయటమే నాలక్ష్యం. ఇందులో భాగ వత్పాదుల కవితా సౌందర్యాన్నీ వెలువ రించటం కూడా ఉంది. అందుకే దీనికి “లలి(కవి)తా సౌందర్య లహారి “అని పేరు ఉంచాను.. వచ్చేది అమ్మ వారికిష్టమైన శరన్నవ రాత్రులు కనుక ఈ ప్రయత్నం. సమాధిస్థారని, అమ్మ వారి కరుణా కటాక్షలహారి మనందరి పై ప్రసరించాలని కోరుతున్నాను. మీ--దుర్గా ప్రసాద్

“ శృతి స్మృతి పురాణామాలయం కరుణా లయం --నమామి భాగవత్పాదం శంకరం లోక

శంకరం “

సౌందర్య లహారి ని పరమ శివుడే, పర దేవత ను స్తుతిస్తూ చెప్పినదని, శ్రీ శంకర భాగ వత్పాదులు లోకానుగ్రహం బుద్ధి తో వెళ్ళ డించారని ప్రతీతి. ఇది భక్తి సాహిత్యం లో మణి పూస గా పేర్కొన బడింది. సమయ మతాన్ని అనుసరించే శ్రీ విద్యోపాసకుల కు ఇది గౌరవ శ్రేష్టమైన గ్రంథం. ఇందులో శాక్త మతాన్ని సమర్థి స్తున్నట్లు గా కనీ పిస్తుంది. కౌల, మిశ్రమ, సమయా చారాలు అని శాక్తేయ మతం లో మూడు రకాలున్నాయి. కౌల, మిశ్రమ వారికి ఐహిక దృష్టి ఎక్కువ. సమయా చారు లది పరమార్థ దృష్టి అని తెలుస్తుంది. షణ్మతస్థాపకు లైన భాగ వత్పాదులు శక్తి ఉపాసకులను సంస్కరించి, వైదిక పద్ధతి గా తన మార్గాన్ని చూపారు. ఇందులో మొదటి శ్లోకం అన్ని శ్లోకాలకు సార భూత మైన దానిని గా భావిస్తారు.

ఆగమాలు అంటే సగుణ బ్రహ్మ ను గురించి చెప్పేవి. ఇందులో తంత్ర గ్రంథాలు ముఖ్యమైనవి. ఇవే మంత్ర శాస్త్రాలని పిలువ బడుతాయి. సామాన్యులకు కూడా ఇవి అర్థమవు తాయి. ఇందులో శైవ, వైష్ణవ, శాక్త ఆగ మాలు అని మూడు రకాలున్నాయి. శక్తి ని జగన్మాత గా, పర తత్వం గా చెప్పేవి శాక్తాగమాలు. కౌల, మిశ్రమ, సమయ అని ఇందులో మూడు రకాలు. మిశ్రమాగమాలు -ధర్మ, ఉపాసనా

వివరణ ఉన్నవి. ఇందులో కుండలినీ శక్తి వివరణ, దాని ఉత్థానం, అవలంబించాల్సిన సాధన ప్రక్రియ తెలియ జేయ బడుతుంది. సమయ మతం అంటే పర మార్గదృష్టి తో కర్మ మార్గాన్ని వదిలి జీవ బ్రహ్మవిద్యాన్ని గురించి చెప్పేది. “బ్రహ్మం నాలోనే ఉన్నాడు “అని సమయ శబ్దానికి అర్థం. ఈ పద్ధతి లో శక్తిని ఉపాశించాలని చెబుతుంది. సమయ అంటే “సహ మయ “అని అర్థం చెబుతారు.

కేన ఉపనిషత్ లోని “ఉమ”సాక్షాత్కారాన్ని విపులీకరించే దే “సౌందర్య లహరి “ కుండలినీ జాగృతం చేసి, మూలాధారం నుంచి, పైకి తెచ్చి, షట్ చక్రాలను భేదం చేయించి, సహస్రారం లో చేర్పించటం ఇందులో చెప్ప బడిన ముఖ్య విషయం. కౌల మతం వారికి మూలాధారం లోనే ఉపాసన ఉంటుంది. సమయా చార సారమే సౌందర్య లహరి. నిర్గుణ బ్రహ్మాన్ని తెలుసు కోవటం సామాన్యులకు వల్ల కాని విషయం. అటు వంటి వారికి పర తత్వం సగుణ మైనదే అని శ్రీ శంకరులు అంటారు. బ్రహ్మం దాని కది గా నిష్ప్రాపంచికం గా, చూస్తే, నిర్గుణమే. అవాన్మానసమే. ప్రాపంచిక దృష్టి లో చూస్తే మాత్రం సగుణమే. బ్రహ్మం మాయ తో కూడి నప్పుడు ఈశ్వరుడు అవుతాడు అని తాత్పర్యం. భక్తుల కోసం దేవతా స్వరూపం ధరిస్తాడు. శివ, విష్ణు, దేవీ, సూర్య, గణపతి, కుమార స్వామి పూజా విధానాలను సంస్కరించి, ప్రార్థనా శ్లోకాలను శంకరా చార్యుల వారు మనకు ఎంతో మేలు చేశారు. ఈ దేవతా మూర్తులు వేరైనవి కావు. పర తత్వ రూపాలే అని తెలియ జెప్పారు. ఇందులో యే దేవత నైనా స్వార్థ త్యాగ బుద్ధి తో పూజిస్తే ఈశ్వరానుగ్రహం లభిస్తుంది. అప్పుడు అద్వైత భావన కలిగి ముక్తి లభిస్తుంది. వేద విరుద్ధ మైన వాటిని విసర్జించి, వేద విహిత మైనవీ, శుద్ధ మైన ఆగమ పూజలను ఆచార్యుల వారు అంగీక రించారు. అదే షణ్మత స్థాపన అని పెద్దలంటారు.

శ్రీ విద్య -లో జ్ఞాన, కర్మ లు కలిసి ఉంటాయి. ఇది క్రియ తో కూడిన అద్వైత సాధనం గా పరిగణిస్తారు. బ్రహ్మ విద్యా స్వరూపమే ఇది అని స్పష్టం చేస్తారు. శక్తి లేని శివుడు కర్తుత్వ హీనుడు. కనుక శక్తికే ప్రాధాన్యం. శివుడు శక్తి అవసరం లేకుండా నే సర్వ స్వతంత్రుడు. అనే ఈ రెండు భావాలకు సమతూకం లో ఆది శంకరులు సౌందర్య లహరి రచించారని ఇందులోని గోదార్థ దర్శనం చేసిన శ్రీ తుమ్మల పల్లి రామ లింగేశ్వర రావు గారు తెలియ జేశారు. “మాయాంతు ప్రకృతిం, విద్యాన్మాయీ నంతు మహేశ్వరం -తరత్య విద్యాం వితథం హృది తస్మిన్నివేశితే “అన్న దాని లో “మిధ్యా జగదది వ్లాత్రి “అనే అమ్మ వారి నామం లో భావం. శ్రీ విద్యనే మోక్ష విద్య అంటారు. “ఆత్మా విద్యా, మహా విద్యా శ్రీ విద్యా, “అని లలితా సహస్రనామాలలో ఉంది. ఆత్మా స్వరూపాన్ని చెప్పేదే. ఆత్మా విద్య మోక్ష విద్య అని చాందోగ్య ఉపనిషత్ చెబు తోంది. బ్రహ్మ విద్య అయిన ఆత్మా విద్య ను స్త్రీ రూపం గానే శంకరులు ధ్యానిస్తారని భావం.

సౌందర్య లహరి లో నిర్గుణ పర బ్రహ్మాన్ని వర్ణించ కుండా సగుణ రూపం లోనే ఆమె సౌందర్యాన్ని వివరించారు శ్రీ శంకరులు. నిర్గుణ పరబ్రహ్మాన్ని దాచి పెట్టి, దాని ప్రాపంచిక దృష్టికి కన్పించిన సృష్టి విలాసాన్ని వర్ణించటం మే శ్రీ శంకరులు చేసిన కవితా సౌందర్యం. దీన్నే అలంకార శాస్త్రం లో “అపహ్నావ

అలంకారం “అంటారు. మనసుకు, వాక్కు కు గోచరించని, జగత్తుకు కారణం అయినట్టి, మొదటగా ప్రాదుర్భావించిన స్త్రీ రూపం గా కేన ఉపనిషత్ లో “ఉమా దేవి “గా చెప్పబడింది. ఉపనయన సమయం లో బ్రహ్మోప దేశాన్ని స్త్రీ రూపం గానే చేయటం మనకు ఆచారం గా వస్తోంది. బీజ ప్రాయం గా “కేన “లో ఉన్న శ్రీ విద్య సౌందర్య లహరి లో విస్తృతి చెందింది. ఇది మంత్ర, యంత్ర ప్రతీక రూప ఆరాధనం. మంత్రం వాక్కు కు సంబంధించింది. ప్రతీక మనస్సు కు సంబంధించింది. పూజ చేసేది కాయానికి. ఇవి వాక్, మన, కాయ త్రికరణాలు. దీనికి ప్రతీక శ్రీ చక్రమే నని భావన. ఇదీ సౌందర్య లహరి లో ప్రవేశించే ముందు మనకు అవగాహన కావలసిన విషయాలు. ఇక ఆ సౌందర్య ప్రవాహం లో మునిగి ఈదుతూ తేలియాడుదాం.

1--"శివ శృక్త్యా యుక్తో, యది భవతి శక్తః ప్రభు వితుం --నాచే దేవం, దేవో న ఖలు కుశలః స్పందితు మపి అతస్త్వా మారాధ్యాం హరి హర విరించాదిభిరపి --ప్రణంతుం స్తోతుం వా, కథ మక్రత పుణ్యః ప్రభవతి “

తాత్పర్యం --తల్లీ !సర్వ మంగళవు అయిన నిన్ను చేరితేనె, నీ నాధుడు శివుడు సర్వ ప్రాభవం తో, ప్రపంచాన్ని నిర్మిస్తున్నాడు. అలా కాక పోతే స్థాణువు అంటే కదల టానికే సామర్థ్యం లేని వాడు అవుతాడు. అందుకే హరి, హర, బ్రహ్మ మొదలైన దేవతల చేత కొలువ బడే నీకు మ్రొక్కటం, నిన్ను స్తుతించటం పూర్వ జన్మ సుకృతం లేని వాడెవడూ చేయ లేడు.

విశేషం --శివుడు జగన్నిర్మాణశక్తి తో కూడిన వాడైనాడు. ఆయన అవిచ్ఛిన్నుడు. అవిద్య అయిన మాయ తో కూడిన వాడు. జగన్నిర్మాణానికి శక్తి యుతుడైన పుడే ఆది సాధ్యం అయింది. లేక పోతే స్పందించ టానికే కూడా ఆయనకు సాధ్యం కాదు. శివ, శక్తులు భార్య భర్తలు. జాయా పతులు. జాయా పతి, జాయ యొక్క శక్తి తోనే ప్రపంచ రూప సంతానాన్ని నిర్మించ గలడు. శక్తి లేక పోతే సంతాన ప్రాప్తి లేదు. శివుడు సర్వ మంగళుడు. అంటే జనన, మరణ మైన అమంగళం లేని వాడు అని అర్థం.

శ్రీ చక్రం లో తొమ్మిది యోనులు ఉంటాయి. అందులో నాలుగు శివ సంబంధ మైనవి. అయిదు శక్తికి సంబంధించినవి. రెండు అర్ధ చక్రాలు గల తొమ్మిది యోనుల తో కూడిన శ్రీ చక్రమే ఇది. ఇది విశ్వ వ్యుత్పత్తి, స్థితి లయాలకు స్వరూపమే. పరుడు అంటే శివుడు శక్తి లేని వాడు అయితే సృష్టి స్థితి లయాలు చేయ లేడు. అందుకే వీరి అధి దేవతలైన విష్ణు, బ్రహ్మ, రుద్రులచే పూజింప బడే భ,గ వతి -ప్రపంచానికి తల్లి. “ఆది “అనటం లో వేద ధ్వని కని పిస్తుంది. శ్రీ విద్యోపాసకులు-- విష్ణు, శివ, మను, చంద్ర, కుబేర, లోపాముద్ర, అగస్త్యస్కంధ, మన్మథ, ఇంద్ర, బల రామ, దత్తాత్రేయ, దుర్వాసాదులు. శ్రీ దేవుని స్తుతించ టానికే పూర్వ జన్మ సుకృతం ఉండాలి. ఇతర దేవతలను పూజించినా, ఆ దేవతలు శ్రీ దేవి అనుగ్రహం తోనే భుక్తిని, ముక్తిని ఇస్తారు. శ్రీ దేవి సేవ సర్వత్రా ఫల దాయకం. ఇతర దేవోపాసన కూడా శ్రీ దేవి ఉపాసనే అవుతుంది. అన్ని వర్ణాలు శివ శక్తి మయాలే. దీన్ని పధిస్తే సకల శ్రేయోభి వృద్ధి కలుగు తుంది అని ఫల శ్రుతి.

2--" తనీ యాముం పాముం, తవ చరణ పంకేరుహ భవం --విరిన్చిహ్ సంచిన్యస్, విరచ యతి, లోకాన వికలం

వహత్సేనం, శౌరిహ్, కథ మపి సహస్రేణ శిరసాం --హరః, సంక్షుద్యైనం, భజతి, భస్మో ధూలిన విధిం ".

తాత్పర్యం --అమ్మా !నీ పాద ధూళి రేణువు తగిలి, బ్రహ్మ దేవుడు చరా చర సృష్టి చేస్తున్నాడు. ఆ రేణువు నే, వేయి తలల తో అనంతం డైన విష్ణువు మోస్తున్నాడు. దానినే ఈశ్వరుడు భస్మం గా శరీరం అంతా పూసుకొంటున్నాడు.

విశేషం --శ్రీ దేవి పాద ధూళి యే, బ్రహ్మ, విష్ణు, శివ దేవులకు సృష్టి, స్థితి, లయ శక్తులకు కారణం అవుతోంది. ఆ మాయా గుణాలే, సత్య, రజ, తమోగుణాలు. విష్ణువు శింశు మార (మొసలి) రూపంతో ఊర్ధ్వ లోకా లను ధరిస్తున్నాడు. శేష రూపం లో అతల మొదలైన అదో లోకాలను ధరిస్తున్నాడు. శివుడు భస్మ స్నానం చేస్తున్నాడు. అంటే పృథివి, నీరు అగ్ని, వాయువు ఆకాశం అనే పంచ భూతాలు భస్మం చేస్తున్నాడని భావం. "అగ్ని రితి భస్మం, వాయురితి భస్మం, జలమితి భస్మం, స్థల మితి భస్మం వ్యామేమితి భస్మం సర్వం హువా ఇదం భస్మమన ఏతాని చక్మామ్చి భస్మాని "అని ఉంది.

పృథివి మొదలైనవి అమ్మ వారి చరణ ధూళి కణాలు అవుతుంటే, ఆమె స్వరూపం తెలుసు కోవటం ఒక్క శివ మహా దేవుడికే సాధ్యం అని అర్థం. రజో గుణం అనే పంకేరుహం లో బ్రహ్మ సృష్టి చేస్తుంటే, శుక్ల చరణ పంకేరుహం తో విష్ణువు పోషిస్తుంటే, మిశ్ర చరణ పంకేరుహం తో శివుడు లయం చేస్తున్నాడని విశేషం. సృష్టికి ఉపాదాన కారణం "పరమాణువులు "అనీ, కణాదుడు గౌతముడు మొదలైన మహర్షులు సిద్ధాంతం గా ఎప్పుడో చెప్పిన సంగతి మనకు తెలుసు. వేదాంత భావన లో ఈశ్వర ఇచ్ఛాశక్తియే ప్రధాన కారణం అని చెబుతారు.

3--- "అవిద్యానాం అంతస్తిమిర మిహిరోద్ధీపన కరీ--జడానాం, చైతన్య స్తబక మకరంద శ్రుతిరురీ దరిద్రానాం, చింతా మణి, గుణ నికా, జన్మ జలధౌ --నిమగ్నానాం, దంష్ట్రా మురరిపు, వరాహస్య భవతి ".

తాత్పర్యం ---జననీ !నీ పాద కమల రేణువు,లోపల ఉన్న అజ్ఞానం అనే చీకటికి సూర్య కిరణం లాంటిది. జ్ఞానం కలిగిస్తుంది. మంద బుద్ధులకు చైతన్యం అనే కల్ప వృక్ష పుష్పం యొక్క మకరందం. దీనులకు అన్ని కోర్కె లను తీర్చే చింతా మణి. జనన, మరణ, సంసార సముద్రం లో మునిగి ఉన్న వారికి యజ్ఞ వరాహ మైన విష్ణువు యొక్క దంష్ట్రం (కోర).లలితా పరా భట్టారిక ను స్తుతిస్తే -అవిద్య, జడత్వం, దరిద్రం, జనన, మరణ భయాలు ఉండవు అని సృష్ట పరుస్తున్నారు శంకర భగవత్పాదులు.

4--"త్వదన్యహ పాణిభ్యా, మభయ వరదో, దైవత గణః --త్వమేకా, నైవాసి, ప్రకటిత, వరా భీత్య భినయా భయాత్రాతుం, దాతుం, ఫలమపి, చ, వాన్పా సమధికం --శరణ్యే, లోకానం,తవహి, చరణా వేవ నిపుణౌ ".

తాత్పర్యం -భవానీ ! ఇతర దేవతల చేతి లో అభయ వర ముద్రలు ఉన్నాయి. అందరి కంటే ముఖ్యురా లైన నీ చేతులలో ఆ ముద్రలనేవి లేనే లేవు. అయితే నేమి ?నీ పాదాలే, భయం నుంచి కాపాడి,

కోరిన దాని కంటే ఎక్కువ ఇచ్చే అధిక సామర్థ్యం కలవి. అవే మాకు దండి. పాశ, అంకుశ, ఇక్షు, బాణాదులే ఆమె హస్తాలలో ఉంటాయి. ముద్రాభి నయం అనేది లేదు కనుక ఆమె పాదాశ్రయమే భోగం, మోక్షం అని భావం.

5--"హరిస్త్యా మారాధ్య, ప్రణత జన సౌభాగ్య జననీం --పురానారీ భూత్వా, పురరిపు మపి క్షోభ మనయత్ స్మరోపిత్వాం, నత్వా, రతి నయన లోహ్యన వపుషా--మునీనా మప్యంతః ప్రభవతి, హి, మోహాయ మహతాం."

తాత్పర్యం --శర్వాణీ!సౌభాగ్యాన్ని ఇచ్చే నిన్ను ఆరాధించే, పూర్వం విష్ణు మూర్తి మోహినీ రూపం ధరించి, త్రిపుర సంహారకు డైన మహేశ్వరుడిని కూడా మొహం చెందించాడు. శరీరమే లేని మన్మధుడు నీకు నమస్కరించి, భార్య అయిన రతీ దేవి కన్ను లతో ఆస్వాదించ దగిన శరీరం తో మునీశ్వరులనే మోహ పెడుతున్నాడు. నీ అనుగ్రహం లోకా ద్భుతం గా ఉంది. లలితా దేవిని స్మరిస్తే చాలు ఎంతటి కష్టమైనా పని నైనా చేసే సమర్థత వస్తుంది అని భావం.

6---"ధనుహ్ పౌష్యం, మౌర్య మధుకర మయీ, పంచ విశిఖాః--వసంతః సామంతో, మలయ మరుదా యోధన రథః

తదాప్యేకః,సర్వం, హిమ గిరి సు తే, కామపి, కృపాం --అపామృతే, లభ్యా,, జగదిద,మనంగో విజయతే "

తాత్పర్యం -పురాణీ!పూల విల్లు, తుమ్మెద గుమ్ములే అల్లె త్రాడు, అయిదు మాత్రమే పుష్ప బాణాలు, జడుడు,, సంవత్స రానికి ఒక సారి మాత్రమే కనీ పించే వసంతుడే చెలికాడు గా, గంధపు కొండ గాలి రథం గా, చేసుకొని మన్మధుడు, నీ కడ గంటి చూపు అనే కరుణ తో, అంతు లేని దయను పొంది,, ఈ జగత్తు నంతా చేల రేగి జయిస్తున్నాడు.

విశేషం --పుష్పాలు అతి మెత్తనివి సుకుమారమైనవి. తాకితే వాడి పోయేవి. ఎప్పుడూ రోద చేస్తూ ఎగురుతుండే తుమ్మెదలు. ఇవన్నీ సమర్థ వంత మైనవి కావు. అంటే వీటి పై నమ్మకం పెట్టుకోవ టానికి వీలు లేదు. కాని దేహమే లేని మన్మధుడు ప్రపంచం పై శ్రీ దేవి కరుణా కటాక్షం వల్ల విజ్రమ్భించి అందర్నీ మోహ పర వశు లను చేయ గలుగు తున్నాడు. కారణం లేకుండానే కార్యం జరిగి పోతోంది. గడ్డి పరక మేరు పర్వతం గా, మూగ వాడు వాచాలుని గా, కుంటి వాడిని పర్వతాలను ఎక్కే సామర్థ్యం కల వానిని గా లలితా త్రిపుర సుందరి చేయ గలుగు తుంది అని భావం.

7---"కృణత్కాంచీదామా, కరి కలభ, కుమ్భస్తన భరా --పరిక్షీణా మధ్యే, పరిణత, శరశ్చంద్ర వదనా

ధనుర్బాణాస్, పాశం, సృణీ మపి, దధానై, కరతలైహ్ -పురస్తా దాస్తాం నః, పురమధితు రాహో, పురుషికా"

తాత్పర్యం --రుద్రాణీ!మెరిసే మణుల గజ్జల మొల నూళులు, గున్న ఏనుగు కుంభ స్థలాల వంటి చనులు కలిగి, సన్నని నడుము తో, వంగి, శరత్కాల వెన్నెల వంటి ముఖం తో, తామర తూడుల వంటి సుతి మెత్తని

చేతులతో, చెరుకు విల్లు, పూల బాణాలు, పాశం, అంకుశం అనే ఆయుధాలను ధరించి, త్రిపుర సంహారకు డైన ఈశ్వరుని యొక్క అలంకార స్వరూపు రాలైన న శ్రీ దేవి మా ఎదుట సుఖా శీనురా లవుఅవు గాక.

విశేషం --త్రిపురా మంత్ర బీజాలను మదించి, నవనీతం అంటే వెన్నను తీసే వాడు త్రిపురారి అంటే శివుడు. శ్రీ దేవి స్థూల ఆకారాన్ని, మంత్ర రూప మైన సూక్ష్మ ఆకారాన్ని, పరా స్వరూప మైన మాయా కారాన్ని శ్రీ శంకరులు ఇక్కడ సూచించారు. “పరమధీతుం “అనటం లో ఐం, క్లీ, సౌహ, అనే త్రిపురా మాతృకా బీజాలను శివుడు ఉద్ధ రించి, లోకాలను ప్రకాశింప జేశాడు అని అర్థం. అ-అంటే బ్రహ్మ -హ -అంటే శక్తి ఈ రెండు కలిస్తే అహం -అంటే ప్రత్య గాత్య అయిన పురుషుడు -అదే “అహో పురిషికా “అన్న మాటలో భగవత్పాదులు పొదిగారు. గజ్జల మోల నూలు మ్రోత -సాధకునికి ఆజ్ఞా చక్రం తర్వాత విని పించే నాదం అని భావం. సహస్రారం లో పరాశక్తి చంద్ర జ్యోత్స్న గా ప్రకాశిస్తుంది. దానినే ఆది శంకరులు “పరి ణత శరశ్చంద్ర వదనా “అనే మాటలో నిక్షిప్తం చేశారు.

8 --- “సుధా సింధు ర్మద్యే, సుర విటపి, పాటీ పరి వృతా -మణి ద్వీపే, నీపోప వన వసతి చింతా మణి గృహే శివా కారే, మంచే, పరమ శివ పర్యంక నిలయం --భజంతిత్వం, ధనయః, కతి చన, చిదా నంద లహరీ “

తాత్పర్యం --పరాశక్తి !అమృత సముద్రం మధ్య లో, రత్నాల దీవిలో, కల్ప వృక్షాల తో పరి వేష్టించ బడిన కదంబ వృక్ష వనం లో, చింతా మణి నిర్మిత నగరం లో, శక్తి స్వరూపం అయిన త్రికోణా కార మంచం పై, పరమ శివుని ప్రక్కలో, ప్రకాశించే జ్ఞాన స్వరూపమైన, నిరతి శయ సుఖ ప్రవాహం గా ఉన్న నిన్ను కొంత మంది ధన్యు లు మాత్రమే సేవించ గలుగు తున్నారు.

విశేషం --శ్రీ చక్రం అంటే “వియత్ “చక్రం. ఆకాశ చక్రం అన్నమాట. అంటే ఇది ఆకాశ పూజ అన్న మాట. దహరా కాశ, బాహ్యకాశ పూజ అని అర్థం. పీఠం లో భూర్ల పత్ర, శుద్ధ వస్త్ర, సువర్ణ, రజత రేకుల పై శ్రీ చక్రాన్ని వ్రాసి, ఆరాధించా టాన్ని బాహ్యకాశ పూజ అంటారు. హృదయాకాశం లో చేసే పూజ దహరా కాశ పూజ. శివాత్మక మైన నాలుగు యోనులు అదో ముఖం కలవి. శక్త్యాత్మక మైన అయిదు యోనులు ఊర్ధ్వ ముఖం కలవి. ఈ తొమ్మిది యోనులు కలిగిన, శ్రీ చక్రం క్రింది ప్రదేశం లో ణి బిండువునే “సుధా సింధువు “అంటారు. బిండు స్థానం సుఖ సముద్రమే. అయిదు యోనులు కల్ప వృక్షాలు. అక్కడే కదంబం. దాని మధ్య మణి మంటపం. అందులో చింతా మణి గణం చేత నిర్మించ బడిన పీఠం ఉంటుంది. అక్కడే శక్తి రూప మైన మంచం మీద శివుడు దిండుగా, రమ్య మైన పాన్పు గా ఉన్న సదా శివుడు ఉన్నాడు. బ్రహ్మాదులు ఆయన్ను సేవిస్తుంటారు. ఇంద్రుడు తమ్మి ప డగ.అక్కడ పర మేశ్వరి అయిన మహా త్రిపుర సుందరీ దేవి ఉంటుంది. శివార్క మండలం ఛేదించి చంద్ర మండలాన్ని ద్రవింప జేస్తూ,, దాని లో విని పించే అమృత తుల్య మైన పరమానందాన్ని పొందుతూ, కుల సుందరి, కులాన్ని త్యజించి, పరమ మైనద ర్శనాన్ని పొందు తోంది.

దేవీ మందిరం 43 కోణాలు గల శ్రీ చక్రం. దానికి. బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్రా, ఈశ్వరులు నాలుగు కోళ్ళు. మహేంద్రుడు తాంబూలం ఉమ్మి వేసే పళ్ళెం. కులం -- కుల మార్గ శుషుమ్నా నాడి మార్గం. అక్కడే చంద్ర

మండలం లో నిలిచి, 72,000నాడులు అమృత వర్షాన్ని స్పృశించాము. మళ్ళీ కుండలినీ స్పృశించి, స్వాధీష్ఠా నం లో నిద్రిస్తుంది. మూలాధారం లోని కుండలినీ శక్తి, సుషుమ్న ద్వారా, సహస్రారా నికి, వేళ్ళ బోతూ, దహర గత సూర్య మండలాన్ని చేదించి, బ్రహ్మ రంధ్రాన్ని కప్పి, అక్కడి చంద్ర మండలాన్ని ద్రవింప జేసి, అమృత వర్షం తో, సర్వ ప్రపంచాన్ని అంటే సాధకుడి నాడీ మండలాన్ని తడిపి, తృప్తి పొందు తోంది. శివుడు “ఏ” ఆకారం. అదే ఏకాదశ స్వరం. అందు వల్లే ఆది త్రికోణం అయింది. పరమ శివుడు బిందువు. అక్కడ ఉండేది త్రికోణా కార మధ్య బిందు నిలయం. ఆమెను ధన్యులైన వారే పూజించ గలరు. ఇదే శ్రీ శైలం లాంటి దేవాలయ దర్శనం అని రామ లింగేశ్వర శర్మ గారి అత్యున్నాద్భుత వ్యాఖ్య. అనాహత చక్రం పరమ కళ్యాణ రూపం. అదే పర్యంకం అంటే తోడే. అక్కడే చిదానంద లహరి ని దర్శిస్తారు.

9---”మహీం మూలాధారే, కమపి, మణి పూరే, హుత వహం --స్థితం, స్వాధి ష్ఠానే, హృది మరుత, మాకాశ ముపరి

మనోపి, భ్రూ మధ్యే, సకల మపి, భిత్వా, కుల పథం --సహస్రారే, పదమే, సహ, రహసి, పత్యా విహరసే.”

తాత్పర్యం --ఆది శక్తి! మూలా ధారం లో పృథ్వీ తత్త్వం, మణి పూరం లో జల తత్త్వం, స్వాధిష్ఠానం లో అగ్ని తత్త్వం, అనాహతం లో వాయు తత్త్వం, విశుద్ధం లో ఆకాశ తత్త్వం, ఆజ్ఞు లో మనస్తత్త్వం ఉన్నాయి. 'సుషుమ్నను చేదించి, సహస్రారం లోని భర్త అయిన సదా శివుని తో సదా విహరిస్తున్నావు నువ్వు.

విశేషాలు --నాలుగు శివ చక్రాలు, అయిదు శివా అంటే లలితా దేవి చక్రాలు కలిసి శ్రీ చక్రం గా రూపు దాల్చింది. శివ చక్రం లో బిందు, అష్ట దళ, షోడశ దళ, చతుర్దశ దళ క్రమాలుంటాయి. ఈ కొణా, చక్రాలు శ్రీ దేవి ఆధార స్వరూపాలు. అమ్మా! నువ్వు త్రికోణ రూప శక్తివి. బిందు రూప శివుడిని నేను అని సాధకుడు భావిస్తాడు. మూలాధారం నుంచి ఆజ్ఞా చక్రం వరకు ఉన్న ఆరు చక్రాలకు “కుల మార్గం “అని పేరు. ఆ మార్గం లో సహస్రారం లో, సహస్ర దళ పద్మం పై పరమ శివుని తో రహస్యం గా భగ వతి విహరిస్తుంది. ఇది ధ్యాన యోగానికి ఉపాసనా విధానం. దీని వల్ల యోగ సిద్ధి కలుగు తుంది. మూలాధారంలో కుండలినీ శక్తి నిత్య నివాసి అని భావిస్తారు.

10--- “ సుధా సారా సారై, శ్వరణ, యుగాళాంతరవి గలిభైహ ప్రపంచం, సిన్పంతే, పునరపి, రసామ్నాయ మహాసా -

అవాప్సత్వాం భూమిం, భుజగ నిభ మధ్యష్ట వలయం -స్వమాత్మానాం కృత్వా స్వపిపి, కుల కుండే, కుహరిణి “

తాత్పర్యం --కుమారీ ! నీ రెండు పాదాల మధ్య నుండి స్రవించే అమృత ధారా వర్షం చేత, 72000నాడులను తడు పుతూ, దాన్ని అమృత కిరాణి కాంతి గల చంద్రుని వదిలేసి, మళ్ళీ మూలాధారానికి

చేరి, అందులో స్వ స్వ రూపం అయిన పాముల చుట్టలు గా చుట్టూ కోని, పృథ్వీ తత్వం లోని సన్నని రంధ్రం ద్వారా, కుండలినీ శక్తి వై, నువ్వు నిద్రిస్తావు.

విశేషం --శిరస్సు లో చంద్ర మండలం ఉంటుంది. ఇది పదహారు కళల తో ఉంటుంది. పైన కానీ పించే చంద్ర మండలం కూడా శ్రీ చక్రమే. పద్మాసనం పై కూర్చుని, సాధకుడు శ్వాసను ఊర్ధ్వ ముఖం గా నాడు పుతూ, కుంభకం లో మనసు ను నిలపాలి. లోపల వాయువును నిలపడాన్నే కుంభకం అంటారు. దీని వాళ్ళ స్వాధీ శతానం లోని అగ్ని జ్వలిస్తుంది. దాని వేడికి "ఆహిరాట్ "అనే కుండలినీ శక్తి మేల్కొంటుంది. ఆ శక్తి స్వాధిష్ఠాన, మణి పూరకళ మధ్య గల రుద్రా గ్రంథిని చేదించి, మణి పూరక, అనాహతాల మధ్య ఉన్న విష్ణు గ్రంథిని భేదించి, అనాహత, విశుదదాల మధ్య గల బ్రహ్మ గ్రంథిని, ఆరు మలాలను అనాగా ఆజ్ఞా చక్రాన్నాన్ని చేదిస్తుంది. ఆ తర్వాతా కుండలినీ, సహస్రారం చేరి శివుని తో కలిసి, సంతోషాన్ని పొందు త్తుంది. ఈ స్థితి లో నిశక్తే పరాశక్తి. ఆమె నిత్య సుఖ ప్రదాయిని.

శివ, బ్రహ్మ శక్తులే అమ్మ వారి చరణాలు. ప్రకాశ విమర్శలు. ప్రకాశ శక్తి బ్రహ్మం, శుక్ల వర్ణం గా ఉంటుంది. విమర్శ- మూల శక్తి. రక్త వర్ణం లో ఉంటుంది. శక్తి తో కూడిన శివుడే "పరా పాదుక "గా భావింప బడుతాడు.

పాదుకాంత దీక్ష -విమర్శ రూప శక్తి, ప్రకాశ శివ సంగతి కలిసి సహస్రారం లో చేసేదే ఆనందామృతాభి షేకం. పాదుకా మహా మంత్రాన్ని ఉప దేశం గా స్వీక రించటం, సర్వ ఔషధాలున్న కాషాయ స్నానం చేయటం, మాత్రమే పాదుకాంత దీక్ష కాదు. ఈ విధం గా సుధా సారాభి షేకాన్ని పొందిన వాడే పాదు కాంత దీక్షా ను భవం గల నిర్వాణ యోగ్యుడు అవుతాడు. అని దీని పై లోతులు తరచిన వారు తెలియ జేస్తున్నారు. కుండలినీ 3,1/2మూడున్నర చుట్టలు గా ఉంటుంది.

11---"చతుర్భిహ్, శ్రీ కన్ఠేహ్ శివ యువధిభిహ్, పంచభి రాపి --ప్రభిన్నాభిహ్, శంభోర్నవ భి రపి,, మూల ప్రక్రతిభిహ్

త్రయశ్చత్వ రిష్ట, ద్వసు దళ, కళా శ్రీ, త్రివలయ --త్రిరేకాభిహ్, సార్థం, తవ, శరణు కోణః పరి ణతః "

తాత్పర్యం --చాముండీ !నీ నిలయం అయిన శ్రీ చక్రం లో నాలుగు శివ కోణాలు, అయిదు శక్తి కోణాలు కలిసి తొమ్మిది మూల ప్రకృతుల చేత, అష్ట దళ, షోడశ కళ, త్రివలయ, భూ, పురత్రయాదు ల చేత 44 అంచులు గా మారింది. అయిదు శక్తి చక్రాలు -త్రికోణ, అష్ట దళ, దశ కోణ ద్వయ, చతుర్దశ కోణాలు అన్న మాట. నాలుగు శివ చక్రాలు --బిందు, అష్ట దళ, షోడశ దళ, చతురస్రాలు.

విశేషం --శ్రీ చక్రానికి మూల కారణాలైన తొమ్మిది చక్రాలు ప్రపంచ నిర్మాణ కారణాలైన తొమ్మిది దాతువులే. చర్మ, రక్త, మాంస, మేధ, ఆస్తులు ఈ అయిదు శక్తి సంభూతాలు. మజ్జ, శుక్ల ప్రాణ, జీవాలు నాలుగు శివ సంజాతాలు. అలాగే పంచ భూత, పంచ తన్మాత్ర, పంచ జ్ఞానేంద్రియాలు, పంచ

కర్మేంద్రియాలు మనశ్శక్తి సంబంధాలు. మాయ శుద్ధ, విద్య, మహేశ్వర సదాశివ లు శివ శక్తికి సంబంధించినవి. ఇలా 25 తత్వాలు కలిసిన 9 కొణాలే బ్రహ్మాండ, పిండాండ నిర్మాణానికి ఆధారం అని విజ్ఞులు చెబుతున్నారు.

అహంకారం మనసులో, ఖ్యాతి విద్య లో, గుణాలు ప్రకృతి లో, ప్రకృతి శక్తి లో అంతర్భావాలు. పురుషుడు మహేశ్వరుని లో, “కళకు శుద్ధ లో “అంతర్భావం. కాలానికి మహేశ్వరుని లో, సదాశివుని లో శక్తికి శుద్ధ విద్య లో అంతర్భావం. శివ తత్త్వం సదా శివ తత్త్వం లో అంతర్భావం.

అయిదు భూతాలు, అయిదు తన్మాత్రలు, అయిదు జ్ఞానేంద్రియాలు, అయిదు కర్మేంద్రియాలు, మనసు, మాయ, శుద్ధ విద్య, మహేశ్వర, సదాశివ లతో కూడిన 25 తత్వా లవల్ల ఆత్మ ఏర్పడు తుందని వేదోపనిషత్తులు తెలియ జేస్తున్నాయి. “పంచ వింశ ఆత్మా భవతి “అని చాందోగ్య ఉపనిషత్ అంటోంది. వీటన్నిటికీ అతీత మైంది శివ శక్తి సంపుటం అయిన శ్రీ చక్రం, దీని వల్ల నే జగత్తు ఉత్పత్తి అవుతోంది. పరమేశ్వరుడు శక్తి తో కలిసి నపుడే కార్య కారణ సమర్థుడు అవుతాడు. ఇన్ని విషయాలను ఒక్క శ్లోకం లో నిక్షిప్తం చేసి, విశ్వ సృష్టి రహస్యాన్ని, అమ్మ వారి శక్తి సామర్థ్యాన్ని తెలియ జేశారు శ్రీ శంకర భగవత్పాదులు.

12--- “త్వదీయం సౌందర్యం, తుహిన గిరి కన్యే, తులయితుం --కవీంద్ర: కల్పంతే, కథ మపి, విరించి, ప్రభుతయః

యదా లోక్యే త్సుక్యా, దమర లలనా యాంతి మనసా --తపో భిర్దు స్త్రా సామపి, గిరిశ, సాయుజ్య పదవీం”

తాత్పర్యం --ఓ పార్వతీ మాతా ! నీ అందాన్ని వర్ణించ టానికీనాలుగు ముఖాలున్న బ్రహ్మాదుల వల్ల కూడా కాదు. బ్రహ్మ సృష్టించిన లోకోత్తర సౌందర్య రాశు లైన రంభాది అప్పరసలు నీ చక్కదనానికి ప్రభావితం లై, నిన్నే తదేక ధ్యానం తో అలా చూస్తూ ఉండి పోతారు. వారు శివ సాయుజ్యం పొంద టానికీ మనసు లోనే భావించటం వింత గా ఉంటుంది. వేరే పూజ వారికి అక్కర లేదని పిస్తుంది.

నీ సౌందర్యం తెలిసిన వాడు శివుడు ఒక్కడే. ఆయనతో మానసిక ఐక్యత కోరి, శ్రీ దేవి సౌందర్యాన్ని పూర్తిగా చూడాలను కొనే వారు అప్పరసలు. నీ సౌందర్యానికి మించిన సౌందర్యం ప్రపంచం లో లేనే లేదు. నీ ధ్యానం తో నానా భోగాలను అనుభవించి, శివ సాయుజ్యం పొంద వచ్చు.

13--- “ వరం వర్షీ యామ్నం, నయన విరసం, నర్మ సు జడం --తావా పామ్నా లోకే, పతిత, మనుధావంతి శత సహః

గళద్వేణీబంధః, కుచ కలశ, విస్త్రస్త, సి చయా --హరాత్, త్రుట్యత్కాం చ్యో, విగలిత,యువ తయః “.

తాత్పర్యం --కాత్యాయినీ !ముసలి వాడై, కంటి చూపు కూడా లేకుండా, శ్రుంగార భావం నశించిన వాడు కూడా నీ కడ గంటి చూపు తో నవ మన్మధుడై స్త్రీ లను ఆకర్షించే శక్తి సంపన్నుడు అవుతున్నాడు. అంతటి సామర్థ్యం నీ కడ గంటి చూపుకు ఉంది.

14---"క్షీతో, పత్యంచాశ, ద్విసమధిక, పంచాశాదుదకే --హుతాశే, ద్వే షష్టి శ్చ తురధిక, పంచా దనిలే దివి, ద్విషత్రిమృన్మన సిచ, చతు స్తష్టి రితియే --మయాఖా, స్తేషా మప్యపరి, తవ, పాదాంబుజ యుగం"

తాత్పర్యం --పృథ్వీ తత్త్వం తో కూడిన మూలాధారం లో 56,జల తత్త్వ మైన మణి పూరకం లో 52,అగ్ని తత్త్వ మైన స్వాదిష్టానం లో 62,వాయుతత్త్వ ప్రధాన మైన అనాహతం లో 54,ఆకాశ తత్త్వ మైన విశుద్ధం లో 72,మనస్తత్త్వం కల ఆజ్ఞ లో 64,కిరణాలు సాధకుని దేహం లో ప్రసీద్ధి చెందాయి. వాటి పైన ఉన్న సహస్ర దళ మధ్యమ లో, చంద్ర బిమ్బాత్మక మైన ఔందవ స్థానం లో, సుధా సింధువు లో, నీ అడుగుల జంట నర్తించింది. ఇదంతా సమయా చార సంప్ర దాయం గా భావించాలి.

విశేషం --మూలాధార, స్వాధీ స్థానాలు ఒక ఖండం. మణి పూరక అనాహతాలు రెండవ ఖండం. విశుద్ధ, ఆజ్ఞలుమూడవ ఖండం. మొదటి ఖండానికి పైన అగ్నిస్థానం ఉంటుంది. ఇదే రుద్రా గ్రంథి అంటారు. రెండవ ఖండం పైన సూర్య స్థానం ఉంటుంది. ఇదే విష్ణు గ్రంథి. మూడవ ఖండం పైన చంద్ర స్థానం ఉంటుంది. ఇదే బ్రహ్మ గ్రంథి. ఇదే సోమ, సూర్య, అనలాత్మకం అని అవరోహణ క్రమం లో (కింది నుంచి పైకి)చెబుతారు. ప్రథమ ఖండం లోని అగ్ని జ్వాల అంతటా వ్యాపిస్తుంది. రెండవ ఖండం లోసూర్య కిరణ ప్రసారం జరుగు తుంది. చంద్రుడు తన కళ ల చేత మూడవ దాన్ని ప్రకాశింప జేస్తూంటాడు.

మూలాధారం లోపృథ్వీ, అగ్ని జ్వాలలు56, మణి పూరకం లో ఉదక జ్వాలలు 52,కలిసి మొత్తం108 అగ్ని జ్వాలలు. స్వాదిష్టానం లో అగ్ని తత్త్వాత్మక జ్వాలలు 62,అనాహత వాయు తత్త్వాలు54, కలిసి సూర్య కిరణాలు 116.సూర్య కిరణాలు మణి పూరకం వదిలి, స్వాధీ శతానం చేరటం అంటే సూర్యుడు, అగ్ని ఒక్కరే నాన్న భావాన్ని తెలియ బర్చతమే. అంటే సూర్యునిలో అగ్ని అంతర్భావం అని అర్థం. సూర్య స్థానం లో అగ్ని, అగ్ని స్థానం లో సూర్యుడు ప్రవేశిస్తారు అని తెలుసుకోవాలి. అగ్ని ని శమింప జేయ టానికి "సంవర్తం "అనే మేఘం సూర్య కిరణాల వాళ్ళ పుట్టి వర్షాన్నిస్తుంది.

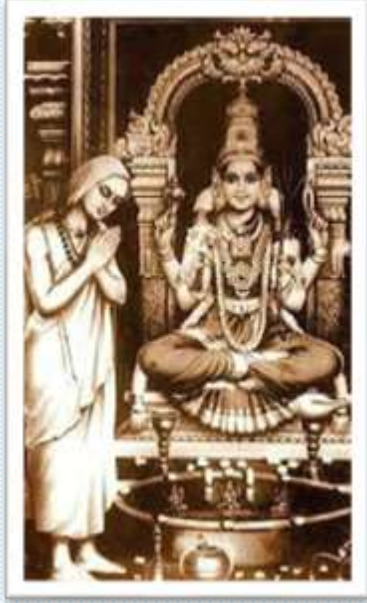
ఆకాశాత్మక మైన విశుద్ధం లో 72,మనస్తత్త్వాత్మక మైన ఆజ్ఞ లో 64కలిసి 136 చంద్ర కళలు. అగ్నికి 108 జ్వాలలు, సూర్యునికి116.కిరణాలు, చంద్రునికి136 కళలు అని తెలియ దాగిన విషయం. ఈ విధం గా సోమ సూర్య అగులు అంద, పిండ, బ్రహ్మాండాలను ఆవరించి ఉన్నారని భావం. పిందాన్డానికి అతీతం గా, సహస్ర కమలం ఉంది. ఆది వెన్నెల సముద్రం. అక్కడి చంద్రుడు నిత్య కళా స్వరూపి. సహస్ర దళ కమలం లోని చంద్రునికి వృద్ధి, క్షయం అనేవి ఉండవు. 16వాడి అయిన చంద్ర కళ "సదా "అనే పేరుతో సహస్రారం లో ఉంటుంది. మొదటి 15కు వృద్ధి క్షయాలున్నాయి.

“ పంచాతిధి “రూపం ఉండటం వాళ్ళ శ్రీ విద్య కు “చంద్ర కళా విద్య “ అనే పేరు వచ్చింది 360.కిరణాలు కలిస్తే, 360రోజులు ఉన్న సంవత్సరమే అవుతుంది. దీనికి రూపం “ప్రజాపతి “.ఆయనే జగత్కర్త. కనుక కిరణాలు ఈ జగత్తును సృష్టించ టానికి కారణం అవుతున్నాయని భావం. ఇవి స్రేవ దేవి పాడార విండ సంభావాలు. “మరీచి: స్వాయమ్భువ: “అని తైత్తిరీయ ఉపనిషత్తు యొక్క సారమే ఇదంతా.

సూర్య చంద్రాగులు భగవతి పాడార విన్దాల నుండి ప్రభవించిన అనంత కోటి కిరణాలనుండి కొన్నిటిని మాత్రమే తీసుకొని జగత్తును ప్రకాశిమ జేస్తున్నాయి. అయితే సర్వ లోకాలకు అతీత మైన చంద్ర కళా చక్రం మే టైండవ స్థానం. అక్కడే శ్రీ దేవి చరనాముజాలున్నాయి. అంటే అనేక కోటి బ్రహ్మాండ, పిండాండ ల పై భగవతి పాద పద్మాలు నర్తిస్తున్నాయని తెలుసు కోవాలి. “తమేవం భాంతం, అనుభాతి సర్వం తస్య భాషా సర్వ మిదం విభాతి “అని కథోపనిశత్ తెలియ జేస్తోంది. అదే ఇది.

పగలు సూర్యుడు, రాత్రి చంద్రుడు, సంద్య వేల అగ్ని ప్రకాశిస్తాయి. ఈ కిరణాల మొత్తం360 అని ముందే చెప్పుకొన్నాం. అదే ప్రజాపతి అంటే 360రోజులున్న సంవత్సరం. ఆయన మరీచి మొదలైన మునులను సృష్టిస్తే, వారు లోక పాలకులను సృష్టిస్తే, వారంతా లోకాలను రక్షిస్తున్నారని భావం. జగత్ సంహారం “హరుడు “చేస్తాడు. భవుడు జగత్తు ను ఉత్పత్తి చేస్తాడు. ముడుడు జగత్తును రక్షిస్తాడు. ఈ విధం గా సృష్టి స్థితి, లయలు పరమేశ్వరి నియమం తో శివుడు చేస్తున్నాడని అర్థమయ్యే విషయం. కంఠం'లో విశుద్ధం, హృదయం లో అనాహతం, నాభి లో స్వాదిష్టానం, లింగం లో మణి పూరకం గుదం లో మూలా ధారం ఉన్నాయి. ఇన్ని విషయాలను ఎరుక పరచ టా నికే ఈ శ్లోకాన్ని పరమ రమణీయం గా, నిగూఢం గా, తెలుసు కొనే వారికి తెలియ దగి నంతగా, లోతులు తరచే వారికి ప్రజ్ఞా నిది సమూహం గా భగవత్పాదులు ఈ శ్లోకం రాసి తరింప జేశారు

15--"శర జ్యోత్సా శుద్ధం, శశి యుత, జటా జుట మకుటం --పరస్తాస త్రాణ స్పటిక ఘటికా పుస్తక కరాం సక్రన్నత్వా, నత్వా, కథమివ, సతాం సన్ని దధతే --మధు క్షీర ద్రాక్షా, మధురి మధురణాహ్ ఫణి తయ: “

తాత్పర్యం --త్రిపురసుందరీ !శరత్ పూర్ణిమ వంటి శుద్ధ మైన శరీరం కల దానివి. చిన్న జాబిల్లి తో కూడిన జడ ముడి ఉన్న కిరీటం కల దానివి. సకలాభీష్టం ఇచ్చే వర ముద్ర, భయం పోగొట్టే అభయ ముద్ర స్పటికాక్షర మాల, విద్యా రూప పుస్తకం ధరించిన నిన్ను ఒక్క సారైనా నమస్కరించిన వారికి, తేనె, ఆవు పాలు, ద్రాక్ష ఫలం తో సమాన మైన మాదుర్యం కలవాక్కును, కవిత్యాన్ని అందజేస్తావు.

విశేషం --శ్రీ దేవి క్రియా శక్తి స్వ రూపిణి. మూడు వేదాల లోని మొదటి అక్షరాలూ కలిస్తే. "ఐం "అనే బీజం ఏర్పడుతుంది. దీనినే "వాగ్బీజం "అంటారు. దీన్ని జపిస్తే, సర్వ విద్యా, కవిత్య లాభం కలుగుతుతాయి.. ఇదే "దుర్గా నవాక్ష రాలు "లో "మహాకాళి బీజం". కాళిదాసు ఈ బీజక్షరాన్ని జపించే మహా కవి అయాడు. "చిద్ధగన చంద్ర కళ"లో

కాళిదాసు మహా కవే స్వయం గా చెప్పుకోన్నాడట. నాలుగు హస్తాలు, నాలుగు పురుషార్థాలకు చిహ్నాలు. వర ముద్ర -కోరికలను తీర్చటానికి, అభయ ముద్ర- భయం లేకుండా చేయటానికి, సంసార భయ నివారణ చేసి, జన్మ రాహిత్యం కలిగించ టానికి, జప మాల సర్వ తపస్విధి నిస్తుందని, పుస్తకం- సర్వ విద్యా ప్రదత్వానికి గుర్తు అని భావించాలి.

16--"కవీన్ద్రానాం చేతః కమల వన బాలాతప రుచిం --భజన్తే ఏ సంతః కతిచ, దరుణా మేవ భవతీం

విరించి ప్రేయస్యాస్తరళ తర శృంగార లహరీ - గాభీరాభిర్వాగ్భిర్విదధతి సతాం రంజన మమీ "

తాత్పర్యం --అమ్మా సౌందర్య లహరీ !కవీశ్వరుల మనస్సు అనే పద్మ వనానికి నువ్వు బాల సూర్య ప్రభవు. అరుణవు. ఏ కొందరో సత్పురుషులు నిన్ను కొలువ గలుగుతున్నారు. వారు మాత్రమే పుంభావ సరస్వతులు అవుతున్నారు. అందుకే వారు సభా రంజనం చేయ గల సమర్థులౌ తున్నారు.

ఆమె సరస్వతీ ప్రతీక స్వరూప. అరుణం శృంగార రసానికి చిహ్నం. వాక్కు తో చేసే జప మహిమను ఇక్కడ శంకరులు వివ రించారు.. రెండవది "కామ రాజ కూట జప ఫలం "అని విజ్ఞులు తేల్చారు. దీనికి "గుప్త మహా సారస్వత మంత్రం "తురీయం గా భావిస్తారు. అ దే "ఈం"బీజం అంటారు.

17--"సవిత్రీ భిర్వాచాం, శశి మణి శిలా భంగ రుచిభిహ్ --ర్వశిత్యా ద్యాభిస్త్యాం, సహ జనని, సంచిత యతి యః

స కర్తా కావ్యానాం, భవతి, మహాతాంభంగి రుచిభిహ్ --ర్వచో భి ర్వాగ్దేవీ వదన, కమలా మోద మధురైహ్ "

తాత్పర్యం --మహేశ్వరీ !చంద్ర కాంత మణి కాంతులతో శ్రీ చక్రం లో, సర్వ రోగ హర చక్ర స్వామినులు అయిన వశిని, కామేశ్వరి మొద లైన అష్ట శక్తు లతో, 12మంది యోగినులతో, గంధా కర్పిణి తో, కూడిన నిన్ను ఎవరు

ధ్యానిస్తారో, వారు కాళి దాసు లాంటి మహా కవీశ్వరులై, మహా శక్తి వంత మైన కావ్యాలను రచించి చిర కీర్తిని పొందుతారు.

విశేషం --ఎనిమిది శక్తులు --వశిని, కామేశ్వరి, మోదిని, విమల, అరుణ, జయిని, సర్వేశ్వరి, కౌలిని.

వసివ్యాదులు అంటే -క వర్ణ, చవర్ణ, ట వర్ణ, త వర్ణ, ప వర్ణ, య వర్ణ, శవర్ణ ళ తో కూడిన అక్షరాలూ

12యోగి నులు-అంటే -విద్యా, రచికా, మోచికా, యోగినీ, అమృత యోగినీ, దీపికా జ్ఞాన, ఆప్యాయినీ, వ్యాపినీ, మేధా, వ్యోమ రూప, సిద్ధ రూప లక్ష్మీ యోగినులు.

8వశినులు, 12యోగినులు కలిసి20 కళలు.శుద్ధ స్పటికం లాగా అని పించేవి. గందాకర్షిణిఅంటే - గందాకర్షిణి, రసా కర్షిణి,రూపా కర్షిణి, స్పర్శా కర్షిణి."గంధ ద్వారాం దురాకర్షాం నిత్య పుష్టం కరీషినీ- ఈశ్వరీం సర్వ భూతానాం, తా మిహోపహ్వయే శ్రియం "అని పూజా విధానం లో ఉన్నది ఈ నలుగురి తో కూడినదే "గంధ ద్వారా ".దురాధర్షాంఅంటే మంద మతులు సమీపించ రానిది. నిత్య పుష్ట అంటే -అను నిత్యం ఆనంద స్వరూపిణి గా ఉండేది. కరీషినీఅంటే గంధాదులను ఆకర్షించే శక్తి కలది. లేక ఎనుగుల చేత పరి వేష్టింప బడేది. ఈశ్వరీం --సర్వ భూతాది దేవత అని అర్థం. తాం -అంటే ఆమేను అంటే శ్రీ విద్యన, ఇహ అంటే ఈ చక్రం లో ఊహాహ్వయే -అంటే ఆహ్వానిస్తున్నాను.

అ మొదలైన సర్వ శక్తులు స్పటికాల వలె శుద్ధ మైనవి. క నుండి మ వరకు పగడపు రంగు కలవి. య నుండి ళ వరకు పసుపు రంగు కలవి. క్ష -ఎరుపు రంగు కలది. అకారాదులు బూడిద రంగు లోను, క నుండి ధవరకు సింధూరం రంగు లోను, డనుండి ఫ వరకు అక్షరాలూ తెలుపు రంగులోను, బ నుండి ళ వరకు అరుణం రంగులో, వ నుండి స వరకు వర్ణాలు బంగారం రంగు లోను, హ నుండి క్ష వరకు అక్షరాలూ ఎరుపు రంగు లోను ఉంటాయి., ళఅక్షరం లలోని భాగమే. ఇదే శ్రీ శంకరుల మతం అని శ్రీ తుమ్మల పల్లి వారు విశేష వ్యాఖ్యానం చేసి ఎరుక పరిచారు. ఇలా ప్రతి అక్షరానికి క ప్రత్యేక ఫలితం రంగు వున్నాయి అని తెలుస్తోంది.

వచస్సులు --అంటే శుభగ, శోభన, భగ, ఐశ్వర్యాదులు అని నాలుగు రకాలు. ఇవి మధురం గా, సరస్వతీ దేవి ముఖ కమలం నుండి వినిర్గతమవుతాయి. ఇవి చాలా మృదువు గా ఉండటం విశేషం. ఈ విధం గా ఆమెను ధ్యానిస్తే కర్తా, నిర్మిత కూడా అయి, కావ్య రచన చేస్తాడు అని భావం.

18--"తను చ్చాయాయాభిస్తే,, తరుణ తరణి శ్రీ సరణిభిహ్ --దివం సర్వా ముర్వీ, మరు మణి, నిమగ్నానాం స్మరతియః

భవ్యన్త్యస్య త్రస్య ద్వహన హరిణ శాలీన నయనాః --సహోర్వస్యః కతి కతి న గీర్వాణ గణికాః"

తాత్పర్యం --ఉమా దేవీ !ఉదయ సంద్య లోని ఎరుపు రంగు తో, నీ శరీర కాంతి ఈ భూమిని, ఆకాశాన్ని అరుణిమ గా భావించి, ఎవరు ధ్యానిస్తారో, వారికి అప్పరస స్త్రీలు వశమవుతారు. ఊర్వశిని విష్ణువు తోడల నుండి (ఊరువు)సృష్టించాడని ఐతిహ్యం.

19--"ముఖం బిందుం కృత్యా కుచయుగ మదన్యస్థా తదధో --హారార్థం ధ్యాయే ద్యో హర మహిషి, తే, మన్మథ కలాం

ససద్య స్సంక్షేభం, నయతి, వనితా, ఇత్యతి లఘు --త్రిలోకీ మప్యాసు భ్రమ యతి, రవీందు స్థనయుగాం. "

తాత్పర్యం --శ్రీ చక్ర వాసినీ !ముఖాన్ని బిందు స్థానం లో కల్పించి, దానికి క్రిందుగా, స్థన యుగ్మాన్ని చేసి, దానికి క్రింద శివుని శరీరం లో సగం అయిన శక్తిని అంటే త్రికోణం గా భావించి, దాని లో నీ కామ బీజాన్ని (క్లిం)ఎవడు ధ్యానిస్తాడో వాడు స్త్రీల మనసుల్నిరంజింప జేస్తాడు. ఎందుకంటే -సూర్య చంద్రులే చనులు గా ఉన్న స్వర్గ, మర్త్య, పాతాళ లోకాలను భ్రమ తో నువ్వు మోహ పెడుతున్నావు.

విశేషం --క్షీం అనేది మన్మథ బీజం గా చెబుతారు. దీన్ని ధ్యానిస్తే కావలసిన స్త్రీ భార్య గా లభిస్తుందని శాస్త్రం చెబుతోంది. బిందువు ముఖం. దాని కింద స్థానాలు. దాని కింద యోని ని అదో ముఖం గా ధ్యానించాలి. తురీయ స్వరూపం "ఈం "దీన్ని జపించే టప్పుడు పై బొట్టు రవి అంటే సూర్యునిగా, కింది బొట్టు చంద్ర, అగ్నులు గా (కుచాలు)భావించాలి. రవి రూపం గా ఉన్న బిందువే ముఖం. కిందివి రెండు స్థానాలు. "హ" కారార్థం యోని రూపం లో ఉంటుందనిఅక్షర నిపుణులు అంటారు. "హ" అంటే సంస్కృతం లోని హకారం. హ కారం శివ వాచికం గా చెబుతారు. హకారార్థమే "ఏ"-ఇది పార్యతీ వాచకం గా భావన చేస్తారు. "శివ "లోని"వ్ కే"తీసేస్తే మిగిలేవి ఇ,అ. ఈ రెండు కలిస్తే" ఏ"ఏర్పడుతుంది. ఇదే సంస్కృతం లోని త్రికోణా కృతి.

20---"కిరంతీ మంగేభ్యః కిరణ నికురంబామృత రసం --ఘ్రాదిత్యా, మాధతే,హిమ కర, శిలా మూర్తి మవయవః

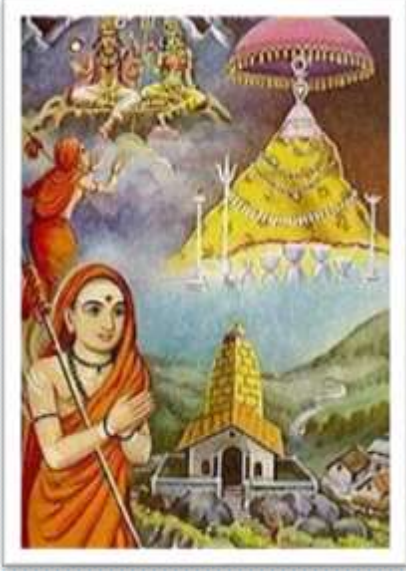
ససర్వాణాం, దర్పం, శమయతి, శాకుంతాధిప ఇవ --జ్వర ప్లష్టాన్, దృష్ట్యా, సుఖ యతి, సుధా సార సిరయా:"

తాత్పర్యం --శివ మనోహరీ !నీ సర్వ అవయవాల నుండి, ప్రవించే కిరణాలు అమృతాన్ని వర్షించే, చంద్ర కాంత మణి మయం గా ఎవడు ధ్యానిస్తాడో, అతడు గరుత్మంతుని లాగ, అన్ని రకాల పాములనుండి వచ్చే విష బాధలను పొగొట్ట గల సమర్థుడౌతాడు. జ్వరం తో ఉన్న వారికి అమృత ధార గా తన శీతల స్పర్శ తో బాధను తొలగించి సుఖం ఇవ్వగలుగు తాడు.

ఈ విధం గా ఆరు నెలలు ధ్యానిస్తే గరుత్మంతుని తో సమాన మవుతాడని శాస్త్రం. దృష్టి చేత లోకాన్ని ఆకర్షిస్తాడు. చూపులతో స్త్రీ లను వశం చేసుకో గలుగు తాడు. సర్పాదుల వల్ల భయాన్ని పొగొట్టగల సమర్థుడౌ తాడు.

21--"తటిల్లెళ్ళా తన్వీం, తపన శశి వైశ్వానర మయీం --విషన్నానాం, షన్నా మప్యపరి కమలానాం తవ కలాం

మహా పద్మాటవ్యం, మ్రుదిత మలమాయేన మనసా --మహాస్తః పశ్యంతో దదతి, పరమాప్లాద లహరీం ".

తాత్పర్యం --ప్లాదినీ !మెరుపు తీగ లాగా సూక్ష్మమై, పొడవైనదై,ఆజ్ఞా మొదలైన పన్నెండు వరకు క్షణ విలాసనం కలిగి,సూర్య, చంద్రాగ్ని సారమైనది అయిన, పరాఖ్య ఐన నీ కళను, ఆరు పద్మాలపై, సహస్రారం అనే మహా పద్మ వనం లో కూర్చున్న దాన్ని, అవిద్యా మొదలైన అహంకారాలు, మాయలేని మనసు తో ధ్యానించే సజ్జనులు పరమా నంద ప్రవాహ మయ్యులై విలసిల్లుతున్నారు.

విశేషం --ఇది ఉత్తమాధి కారులైన సాధకుల లక్షణం. కింది నుండి పైకి, విద్యా పంచాదశాక్షరాలను ఒక దానితో ఒకటి లయం అవుతూ, 15వదిఅయిన మూడు బిందువులతో కూడిన

త్రికోణం లో లీనమయ్యే ధ్యాన విధానం ఇప్పుడు చెప్పబడినది అంతా. బిందు త్రయం, సోమ, సూర్య, అనలాత్మకం. సూర్యుడు అగ్నిలో, అగ్ని చంద్రునిలో, సోముడు "స" తో కూడిన పదార్థ కళలో (సకారానికి హకారం లో)లీనం కాగా, సాధకుడు శివ శక్తి మేళ వింపు లో సదా శివుని లో ఐక్యమై, జీవన్ముక్తుడు అవుతున్నాడు.

శ్రీ దేవి నే "తపన, శశి, వైశ్వానర మయీం" అంటారు. సోమసూర్య అగ్ని లయాత్మకం అని భావం. అంటే అవన్నీ ఆ పర దేవతే అని అర్థం. వారికి విడిగా ప్రత్యేకమైన ఉనికి లేదు అని భావన. "షన్నాం ఉపరికమలానాం విషన్నాం" అంటే ఆరు కమలాలపైన ఆసీన అయిన అమ్మవారు. సహస్రార, పద్మా రూఢ, పరాకార రూపా, చంద్ర కళా అయిన శ్రీ దేవి ని ధ్యానించి, బ్రహ్మానందాన్ని పొందుతున్నారు సాధకులు.

22---" భవానీ త్వం, దాసీ మయి, వితర దృష్టిం స కరుణా --మితి స్తోతుం, వాంచస్, కథ యతి, భవానీ, త్వ మితియః

తదేవత్వం. తస్మై, దిశసి, నిజ సాయుజ్య పదవీం --ముకుంద బ్రహ్మాండ స్ఫుట మకుట నీరాజిత పదం "

తాత్పర్యం --కరుణా మయీ !నీ కరుణా కటాక్షం నా పై ప్రసరింప చెయ్యమని ఎవరు స్తోత్రం చేస్తారో, నిన్ను "భవానీ - నీవు" అనే రెండు మాటలు అనే లోపే బ్రహ్మ, విష్ణు మొదలైన దేవతల కిరీటాల మణులతో, నీరాజనం చేయబడే నీ పాద పద్మాలు కలది అయిన సాయుజ్య పదవిని వానికి అనుగ్రహిస్తావు. అంత త్వరగా నీ అనుగ్రహం నిన్ను నమ్మిన వారికి కలుగుతుంది.

విశేషం --"త్వం "అంటే త్వమేవాహం అనే మహా వాక్య ప్రయోగమే. అంటే జప, తపాల కంటే, తాదాత్మ్యం అనే సంభావనే ఫలితాన్నిస్తుంది. బ్రహ్మాదులు కూడా పాదార్పకులు గా ఉంది, సాయుజ్య లాభం లేకుండా, నిర్వి ఉన్నారని భావం. సకల మనో రథాలను శ్రీ దేవియే అనుగ్రహిస్తుంది. పరమాత్మ లోకం చేరతానని సా లోక్య ముక్తి అంటారు. సన్నిధి లోకి చేరటం సామీప్య ముక్తి. పరమాత్మ తో సమాన రూపం పొందటం సా రూప్య ముక్తి. పర మాత్మ లో ఐక్యం అవటం సాయుజ్య ముక్తి.

ద్వైతులకు సామీప్య ముక్తి ఉత్తమం. వశిష్టా ద్వైతులకు సారూప్య ముక్తి శ్రేష్ఠం. అద్వైతులకు సాయుజ్యమే ముక్తి మోక్షం. దీనినే శ్రీ శంకరులు" శివా నంద లహారి "లో వివరించారు "సాలోక్యం తవ పూజనే శివ మహాదేవేతి సంకీర్తనే --సామీప్యం, శివ భక్తి దుర్య జనతా సాంగత్య సంభాషణే--సారూప్యం, చ, చరా చరాత్మక, తను ధ్యానే, భవానీ పతేహ్ --సాయుజ్యం, మమ చిత్ర మత్రా భవతి స్వామిన్, క్రుతార్థో స్మృహం '

23--"త్వయా హృత్వా వామం, వపుర పరి త్రుప్తిన మనసా --శరీరార్థం, శంభో, రపర మపి, శంకే హృత మభూత్

యదె తత్వ ద్రూపం, సకల మరునాభ స్తినయనం --కుచాభ్యా మానవ్రం కుటిల శశి చూడా ల మకుటం."

తాత్పర్యం --హిమ గిరి పుత్రీ !నీవు శివ మహా దేవుని శరీరం లో ఎడమ భాగార్థాన్ని ఆక్రమించావు. దానితో తృప్తి పడక, కుడి భాగాన్ని కూడా గ్రహించా వేమో ననే అనుమానం కూడా ఉంది. ఎందు కంటే -నా హృదయ కమలం లో ప్రకాశించే నీ రూపం, బాల భానుని లేత కేంజాయతో, మూడు కన్నులు కలిగి స్తన భారం తో, ముందుకు వంగి నట్లు కన్ పిస్తూ, జాబిల్లి కిరీట మణి గా ఉంచుకొని ప్రకాశిస్తున్నావు.

విశేషం --కౌల సిద్ధాంతం లో శక్తి తత్త్వం ఒక్కటే. శివ తత్త్వం అనేది లేదు. శివత్వం శక్తిత్వం లో అంత ర్భాగమే. దానినే ఉపాసించాలి. శరీరం ఎర్రగా ఉండటం, స్తన ద్వయం, త్రాలున్నటం, వాళ్ళ శివుని శరీరం అపహరించావు అని భావం. అంటే భగవతి యే శివ రూపం. శివుడు శ్రీ దేవీ మయుడు అని అర్థం చేసుకోవాలి. శివ, శక్తులు అభేద్యాలు అని గ్రహించాలి. "న శివేన వినా శక్తి ర్నశక్తిరహితః శివః "శక్తి లేక పోతే శివుడు లేదు. శివుడు లేకుంటే శక్తి లేదని అర్థం. శ్రీ దేవి రూపం లో యెర్ర దానం శక్తిని కలిగి ఉండ తాన్ని, కిరీటం సర్వేశ్వరత్వాన్ని, శశి మకుట మణి ఆనంద మయత్వాన్ని, మూడు కళ్ళు మూడు కాలాలను, చనుల భారం సృష్టిలోని జీవుల అన్నమయాది పంచ కోశ పోషణ ద్రవ్య సమృద్ధిని తెలియ జేస్తున్నాయి. ఇదంతా శ్రీ మాత్రు విరాట్ స్వరూపం.

24--"జగత్పాతే దాతే, హరి రవతు రుద్రః క్షప యతే --తిరస్కుర్య న్నేనత్, స్వమపి, వపురీ శస్తి రయతి సదా పూర్వ స్వర్యం, తదివ, మను గృహ్లాతి చ, శివ --స్తవాజ్ఞా మాలంబ్య, క్షణ చరిత ర్భూ లతికయోహ్"

తాత్పర్యం --జగన్మాతా !బ్రహ్మ దేవుడు సృష్టి చేస్తే, శ్రీ హరి రక్షిస్తే, రుద్రుడు సంహారం చేస్తున్నాడు. . ఈ మూడు తత్త్వాల లోని మహేశ్వర తత్త్వ మైన ఈశ్వరుడు అంతర్లితం గా ఉన్నాడు.

ప్రళయం జరిగి పోయిన తర్వాతా మళ్ళీ బ్రహ్మాండాన్ని ఉత్పత్తి చేయా లనే తలంపు సదా శివునికి కలిగింది. క్షణ కాలం శ్రీ దేవి కను బొమ్మల ఆజ్ఞ కోసం కాచుకొని ఉండి, దాన్ని స్వీక రించి బ్రహ్మ విష్ణు రుద్ర రూపం తో ఉన్న తత్త్వం సకల జగత్తును సృష్టించ టానికి సన్నద్ధం అవుతోంది.

విశేషం --సృష్టి, స్థితి, ఉప సంహారం తిరోధానం, అనుగ్రహం అనే అయిదు పనులు బ్రహ్మ విష్ణు, రుద్రా,మహేశ్వర సదాశివులు చేస్తూంటారు. ఇవన్నీ పరమేశ్వరి అనుజ్ఞ తోనే జరుగుతాయి. బ్రహ్మ ఆమె కు పెద్ద కొడుకు. ప్రపంచోత్పత్తి చేస్తాడు. రెండవ కొడుకు హరి జగత పాలన చేస్తాడు. కాల రుద్రుడు మూడవ వాడు. సంహరిస్తాడు. వీరంతా కాల పురుషులే. బ్రహ్మాదులకు కారణ భూత మైన మహేశ్వరుడు చతుర్థ పుత్రుడు. ఈ పనులన్నీ దేవీ శక్తి మూల కాలు. "ఆత్మా వై పుత్రా నామాసి" -- "స ఏవాయుం పురుషః ప్రత్యక్షనోప లభ్యతే "అన్నది వేదం.

25-- "త్రయాణాం దేవానాం త్రిగుణ జనితానాం తవ శివే --భవేత్పూజా పూజా, తవ చరణ యోర్యా విరచితా తదాహిత్యా, త్వాదో ద్వహన మణి పీఠి కస్య నికటే --స్తితా హ్యేతోశక్యన్ముకు లిత కరోత్తంస మకుటః "

తాత్పర్యం --శివ వామ భాగ నిలయా !సత్య, రజో, తమో గుణాల వల్ల జన్మించిన బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్రులనే త్రిమూర్తులకు నీ పాదాలకు జరిగే పూజ యే వాళ్ళకూ పూజ అవుతోంది. ఇది సహజమే. ఎందు కంటే -వారు నీ పాదాల ను కలిగిన రత్న పీఠిక కింద, చేతులు మోడ్చి, శిరస్సు ల పై గల కిరీటాలతో వినతు లై ప్రార్థిస్తున్నారు.

విశేషం --శ్రీ దేవికి పూజ చేస్తే విడిగా బ్రహ్మాదులకు పూజ చేయక్కర లేదు. ఆమె పూజ అందరి పూజ ల కంటే విశిష్ట మైనది. "విష్ణు పూజా సహస్ర్రాణి, శివ పూజా శతానిచ, అంబికా చరనార్చాయః కాలం నార్హంతి షోడశం "అంటే అమ్మ వారి పాద పూజే పూజ. మిగిలిన వేవీ పూజలు కాదు అని అర్థం. "పూజ్య పూజనం పూజా, నహో అపూజ్య పూజనం "పూ జ్య లైన వారికీ చేసిందే పూజ. అపూజ్యులకు చేసే పూజ పూజ కాదని భావం.

26---" విరించి పంచత్యం ప్రజతి హరి రాష్ట్రోతి విరతిం --వినాశం, కీనా శోభజ తి ధనదో యాతి నిధనం వితంద్రీ, మాహేంద్ర వితతి రపి, సమ్మిలిత దృశా --మహా సంహారే స్మిన్, విహరతి, సతి, త్యత్పతి రసా "

తాత్పర్యం --స్వాధి స్థా నదేవతా !మహా ప్రళయం తర్వాతా బ్రహ్మాది దేవత లంతా, సంహారం పొందుతున్నారు. నీ పతి సదా శివుడు మాత్రం, విశ్రుష్టులం గా విహరిస్తున్నాడు. ఆది నీ పాతి వ్రత్య మహాత్మ్యమే. దాని వల్లనే నీ పతి లయం కావటం లేదు.

విశేషం --సతీ అంటే సతీ శబ్దం యొక్క స్త్రీ లింగ రూపమే. సతీ రూప పర బ్రహ్మ మైన శివ బ్రహ్మానికి నాశనం లేదని భావం.

27--"జపో జల్పశిల్పం, సకల మపి, ముద్రా విరచనా --గఢిహ్ ప్రాదక్షిన్య క్రమణ, మశనా ద్యాహుతి విధిహ్

ప్రణామస్సంవేక స్సుఖ, మఖిల మాత్యార్పణ దృశా --సపర్యా పర్యాస్తవ భవతు, యన్నే విలసితుం “

తాత్పర్యం --శర్వాణీ ! ఆత్మ సమర్పణ బుద్ధి తో నేను నోటి తో పలికిన మాటలన్నీ నీ వు నిర్మించినవే. నువ్వు నిర్మించినవే కనుక అవి నీ మంత్ర జపమే. ఈ శరీరం నీవే ఇచ్చావు కనుక, నేను చేసే హస్త విన్యాసాలన్నీ నీకు చేసే ముద్రా విధానాలుగా నే భావించు. ఎంతటి వివేకమూ వినయమూ శ్రీ భాగవత్పాదాలలో ఉన్నాయో దీనితో మనకు అర్థ మవుతోంది. అంతా ఆమె ఇచ్చింది కనుక తాను కొత్తగా చెప్పేదేమీ లేదని, తాను చేసే చేష్టలన్నీ ఆమె కైన్యర్యాలే నని గడుసు గా చెప్పారు. నీవు సర్వ వ్యాపివి కనుక నేను చేసే సంచారం అంతా నీకు చేసే ప్రదక్షిణమే అనుకో. నా అంగ భంగిమ లన్నీ, నీకు ప్రణామాలే. నీవే జతరాగ్ని వి కనుక నేను గ్రహించే అన్న, పానాదు లన్నీ, నీ ప్రీతి కోసం చేసే హోమం గా స్వీకరించు. శబ్ద స్పర్శాదులతో నేను చేసే చేష్ట లన్నీ నీ సపర్యల అని భావించు. అని అమ్మ ఇచ్చినవన్నీ అమ్మకే సమర్పిస్తున్నానని భావన.

విశేషం --అన్ని అక్ష రాలు, మాతృకా వర్ణ రూపాలే కనుక పలుకులన్నీ జపంతో సమానాలే అని భావం. హస్త విన్యాసాలన్నీ జపం లో చేసే ముద్రలే. అన్నీ ఆమెకే చెందు తాయి. మాత జధరాజ్ఞి స్వ రూపం. కనుక మనం తిన్నదంతా ఆమెదే. సందేశం అంటే శయనం నీ ముద్రాదులన్నీ ఆత్మ సమర్పణ ద్రుశాలు. ఇదంతా “సపర్యా పర్యాయం !” భగవద్ గీత లో కూడా “మన్మనా భవ, మద్భక్తో మధ్యాజీ మాం నమస్కరు --మమే వేశ్యసే కౌంతేయ, ప్రతి జానే ప్రయోజనే “అన్నాడు శ్రీ కృష్ణ భాగ వాన్. ఏమి చేసినా, ఎలా చేసినా, సర్వం భగ వతికి అర్పణమే. ఇంకేదైనా పూజ చేస్తే ఆది పూజా క్రమం కాదు అని తెలియ జేయటమే.

28--”సుధా మప్యాస్వాద్య ప్రతి భయ జరా మృత్యు హరిణీం --విపద్యస్తే విశ్వ, విధి, శత మఖ, ముఖాద్యాది విషదః

కరాళం, యత్ప్రేళం, కబలిత వతః కాల కలనా --న శంభో స్తన్మూలం, తవ, జనని, తాటంక మహిమా “

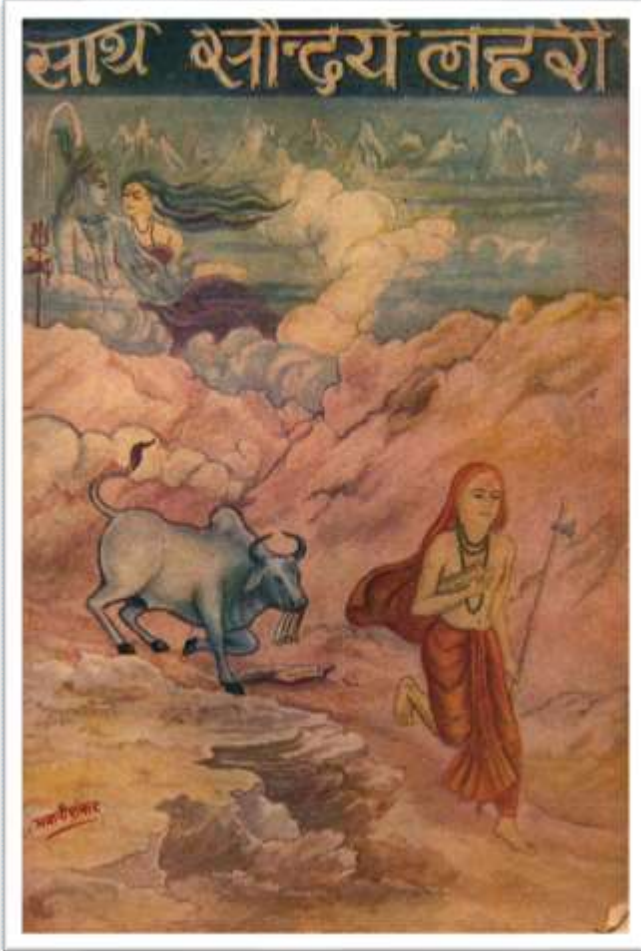
తాత్పర్యం --మహేశ్వరీ ! దేవత లంతా అమ్మతం త్రాగి నా, జరా మృత్యువు లను పొందుతున్నారు. అంతా ప్రళయం లో లయమవుతున్నారు. అయితే కాల కూటవిషాన్ని త్రాగిన నీ భర్త శివుడు, ప్రళయ కాలం లో కూడా చని పోకుండా, కాలానికి అతీతు డై, మృత్యుష్టయుడై ఉన్నాడు. దీనికి కారణం నీ చెవి కమ్మల ప్రభావమే.

విశేషం --తాటంకాలు అంటే చెవి కమ్మలు. సౌభాగ్య చిహ్నాలు. ఆమె కమ్మలకు చేటు తెచ్చే శక్తి కాలానికి లేదని అర్థం. కారణం --కాలానికి ఉత్పత్తి, స్థితి, లయాలు శ్రీ దేవి తాటంక నియ తాలు. కనుక ఆమె పాతి వ్రత్య మహిమ సర్వాతీ శయ మైనది అని భావం. శ్రీ దేవి కాల సంకర్షిణి. అమే ను సేవిస్తే, కాల భయం ఉండదు. సతుల పాతివ్రత్యమే పతులకు శ్రీ రామ రక్ష.. అందుకే సువాసినులు మంగళ ప్రద మైన చెవి కమ్మలను, కమ్మర, ముంగర, కుంకుమ, మంగళ సూత్రం సర్వదా కాపాడు కోవాలి అని తెలియ

దగిన విషయం. ఇతర దేవతల సాభాగ్యం నశించేది. భగ వతి సాభాగ్యం అనశ్వరం. అమ్మతం తాగిన వారికి కూడా చావు తప్పలేదు. మృత్యు రూపమైన కాల కూటాన్ని భక్షించిన వాడు శివుడు మృత్యుస్థయుడైనాడు. దీనికి కారణం కూడా భగ వతి పాతి వ్రత్యమే.

29--"కిరీటం, విరించి,, పరి హార పురః, కైట భిదః --కథోరే, కోటీరే,స్థల సి, జహి జంభారి మకుటం

ప్రనమ్రే, శ్వేతేషుప్రసభ, ముపయా తస్య భవనం --భావస్యాభ్యుత్తానే తవ, పరి జనోక్తి ర్విజ యతే "

తాత్పర్యం --అమ్మా శారదా రాధ్యా! నీ ముందు బ్రహ్మ గారి కిరీటం ఉంది. దాన్ని తగల కుండా నువ్వు రావాలి. తర్వాతా కైటభ మర్దనుడైన విష్ణు మూర్తి కిరీటం ఉంది. నీ కాలికి తగులు తుందేమో జాగ్రత్త సుమా. ఆ తర్వాత జమ్భాసుర మర్దనుడైన ఇంద్రుని కిరీటం ఉంది. దాన్ని అతి జాగ్రత్త గా దాటి రా. అంటే, నీకు బ్రహ్మాదులు సాష్టాంగ ప్రణామం చేస్తూ ఉంటే, నీ పతి సాంబ శివుని దర్శించ టానికి నీవు వేగం గా వీటిని అన్నిటిని దాటు కుంటూ అతి జాగ్రత్త గా రావాల్సి ఉంటుంది.

30--"స్వ దేహోద్భుతాభి ర్ఘణిభి, రణిమా ద్యాభి రభీతః --నిషేవ్యే, నిత్యే, త్వామహ మితి సదభి వయతియః

కిమా శ్చర్యం, తస్య, త్రినయన, సంరుద్ధిం,

త్రుణయతః --మహా సంవర్తాన్ని ర్విరచయతి, నీరాజన విధిహ్."'

తాత్పర్యం --ఆద్యంతాలు లేని చిచ్చుకీ! లోకం చేత నీవు సేవింప బడుతున్నావు. నీ చరణ కమల కిరణాలతో అణిమ, మహిమ, గరిమ, లఘిమ, ప్రాప్తి, ప్రాకామ్య, ఈశత్వ, వశిత్వాలు అనే ఎనిమిది సిద్ధుల తోకూడి ఉన్న "అహం" అనే భావం తో ఎవరు నిన్ను ధ్యానిస్తారో, వారికి శివుని ఐశ్వర్య విభూతిని త్రుణీకరించిన వానికి, మహా ప్రళయ కాలాన్ని నీరాజనం పడుతుంది.

విశేషం --తాదాత్మ్యం తో ధ్యానిస్తే, ప్రళయ కాలాన్ని సాధకుని పాదాల వద్ద వెలుగు తుంది. వాడు శ్రీ దేవి తో కలిసి పోవటం వల్ల, ప్రళయ కాలాన్ని దేవి పాదాలకే నీరాజనం ఇస్తోందన్న మాట. అంటే

అతడు దేవి గా మారి పోయాడు అని భావం. అలాంటి వాడికి శివుడిచ్చే ఐశ్వర్యాన్ని లెక్క చేయడు అని అర్థం.

శ్రీ దేవి శరీరం శ్రీ చక్రమే. శ్రీ చక్ర నవావరణ దేవతలు ఆమె శరీర కాంతులే. భూపుర త్రయం లో ఉండే వారు అణిమాది అష్ట సిద్ధులు., బ్రాహ్మ్యది అష్ట మాతృకలు, సర్వ సంక్షోభిన్యాది దశ ముద్రా దేవతలు. పోడశార పద్మం లో కామ్మక్షి మొదలైన పదహారు మంది దేవతలు, అష్ట దళ పద్మం లో మన్మథాది దేవతలు ఎనిమిది మంది, చాతుర్దశారం లో సర్వ సంక్షోభిన్యా దులు14 గురు, బహిర్దశారం లో సర్వ సిద్ధి ప్రదులు10 మంది, అంతర్దశారం లో సర్వజ్ఞాది దేవతలు పది మంది, అష్ట కోణం లో వశిన్యాదులు ఎనిమిది మంది, త్రికోణం లో కామేశ్వరీ, మొదలైన ముగ్గురు, బిందు స్థానం లో మహా త్రిపుర సుందరీ దేవి ఉంటారని సర్వజ్ఞులు శ్రీ తుమ్మల పల్లి రామ లింగేశ్వర శర్మ గారుగొప్పగా విశ్లేషించి చెప్పారు.

31-- “ చతు స్వస్థ్యా తన్వైహ సకల మతి సంధాయ భువనం --స్తీత స్తత్రే, త్సిద్ధి ప్రసవ పర తన్వైహ పశు పతిహ

పునస్థ నిర్బంధా దఖిల, పురుషార్థైక క ఘటనా --స్వతంత్రం తే తంత్రం, క్షితి తల మవా తీతరదిదం “

తాత్పర్యం --శ్రీ మహా రాజ్ఘీ!పశు పాలకుడు శివుడు. పర కాయ ప్రవేశం, ఆకాశ గమనం, తిరోధానం, జల స్తంభన, అగ్ని స్తంభన, వాయు స్తంభన, మొదలైన ఇంద్ర జాల విద్యలను, వాటి విద్యా స్వరూపాలైన విద్యా స్వరూప సిద్ధాంతాలను సాధకులకు వారి వారి కోర్కెలను తీరుస్తూ, మహా మాయ, శామ్పరం మొదలైన 64తంత్రాలను తెలిపి, ప్రపంచాన్ని మోహ పెడుతూ, తాను నిశ్చలం గా ఉన్నాడు. ఈ విద్యల సారాన్ని గ్రహించిన నీవు, వాటి వల్ల మోక్షం కలగటం లేదని భావించి, నీ భర్త శివదేవుడిని ఉత్తమ పురుషార్థాన్ని చేర్చి విద్యన అందించ మని కోరావు. ఆయన సకలార్థ సాధన మైన శ్రీ విద్యా తంత్రాన్ని ఉపదేశించాడు.

విశేషం --భగ వంతు డైన పశు పతి లోకాన్ని అనుగ్రహం చేత ఉద్ధరించాలను కొనే వాడు. భగవతి యొక్క నిర్బంధం వల్ల వైదిక మార్గాలకు సాటి అయిన శ్రీ చక్ర విధా నాన్ని, లోకానికి అంద జేశాడు. “ఈశానః సర్వ విద్యానాం “అని శ్కతి చెబుతోంది. అన్ని తంత్రాలు, విద్యలు ఆయన ముఖం నుండే వెలువడి నాయి. ఇదంతా శ్రీ దేవి అనుగ్రహం వల్లనే జరిగిందని భావం. శ్రీ విద్య పర దేవత. “ఆత్మా విద్యా, మహా విద్యా, శ్రీ విద్యా, కామ సేవితా, పోడశాక్షరీ విద్యా, త్రికూటా “అని లలితా సహస్ర నామాలలో ఉన్న సంగతి మనకు తెలిసిన విషయమే.

32--” శివశ క్షిహ కామః, క్షితి రథః రవిస్వీత కరణః --సమారో హంస శక్రః తదనుచ, పరమార హరయః హమీ, హ్రుల్లఖాభిస్తి స్యభి రవ సానేషు ఘటి తాః --భజన్తే, వర్షాస్తే, తవ జనని నామా వయవతాం “
తాత్పర్యం --కపర్దినీ !శివుడు (కకారం),శక్తి (ఏ కారం)కాముడు (ఈ కారం)భూమి (ల కారం)మొదటి

ఖండం గాను, రవి (హ కారం)చంద్రుడు (స కారం)మన్మధుడు (క కారం)హమాస (హకారం),ఇంద్రుడు (ల కారం)రెండవ ఖండం గా, పరా శక్తి (స కారం)మన్మధుడు (క కారం)హారి (ల కారం)మూడవ ఖండం గా ఉన్న దాని, విమర్శ స్థానం లో హ్రీమ్కారం తో కూడిన, నీ పేరు తో ఉన్న త్రిపుర సుందరీ దేవి మహా విద్య కు అవయవాలు గా ఉన్నాయి. ఈ పన్నెండు వర్గాలు, మోడు హ్రీం కారలతో, కలిసి త్రిపుర సుందరీ మహా మంత్రమవుతుంది. “క, ఏ, ఈ, ల, హ్రీం, హ, స,క,ల,హ్రీం, స, క, ల, హ్రీం “అనేదే మహా మంత్రం అని భావిస్తారు సాధకులు

విశేషం --ఇందులో పద హారు అక్ష రాలున్నాయి. ఇవి షోడశ “నిత్య “లకు రోప్పాలు. పద హారావడి షోడశి -నిత్య. ఆ పదహారవాడే పరా కళ. దానినే “చిదేక రస “అంటారు. దాని ఛాయా ఏ, విశుద్ధ చక్రం లోని షోడశారం లో, కళా స్వ రూపం గా, వెలుగుతూ ఉంటుంది అని రహస్యం. ఆ షోడశి కలే ముఖ్య మైనది గా భావిస్తారు. అదే ప్రకృతి అయింది. మిగిలిన పడి హేను నిత్యాలు, ఈ పదహారవ కళ కు అంగాలు మాత్రమే. ఈ శోడశికళా రూపాన్ని గురు ముఖం గా తెలుసు కోవాలి. ఇది “హస్త మస్తక ప్రయోగం వల్లనే “సాధ్యమవుతుంది. అంటే గురువు గారు శిష్యుని ఆశీర్వా దిస్తూ దగ్గరకు తీసునిని శిరస్సు మీద చెయ్యి వేయటం. నెత్తిన చెయ్యి పెట్టటం అన్న మాట. ఇవాళ లోక వ్యవ హారం లో నెత్తిన చెయ్యి పెట్టాడు అంటే మున్నేశాడని అర్థం. ఆది అలా కాదు.

షోడశ కళ అంటే ష, రేఫా, ఈ కారాలు ఉంది, బిందువు చివర ఉన్న మంత్రం అని అర్థం. ఈబీజమే శ్రీ విద్య. శ్రీ బీజాత్మక మైంది శ్రీ విద్య. ప్రతి పట్టి రోజున త్రిపుర సుందరి కళను, విదియ నాడు కామేశ్వారిని, తదియ రోజున భాగ మాలిని ని, చవితీ నాడు నిత్య క్లిన్నాను, పంచమి నాడు భేరుండా ను, షష్టి రోజున వహ్ని వాహినిని, సప్తమి నాడు మహా వజ్రేశ్వారిని, అష్టమి నాడు రౌద్రిని, నవమి నాడు నీల పతక, దశమి రోజున కుల సుందరిని, ఏకాదశి నాడు నీల పతాకను, ద్వాదశి రోజున విజయ ను, త్రయోదశి రోజున సర్వ మంగళ ను, చతుర్దశి నాడు జ్వాలను, పూర్ణిమ రోజున మాలినీ కళ ను ఉపాసించాలి అని శ్లోకం చెబు తోంది. అన్ని తిదుల లో చిద్రూప కళ షోడశి ను ఇ ఉపాసించాలని భావం.

ఈ షోడశ, నిత్యలకు శ్రీ చక్రం లో విశుద్ధ చక్రం (షోడశారం)లో స్థానం ఉంది. తూర్పు నుండి ప్రారంభ మవుతాయి. దీని క్రింద ద్వాదశారమైనఅనాహతం లో12 మంది సూర్య మంద లాది పతులు ప్రా దక్షిణం గా చుట్టి, ఉన్నాయి. ఇవి పన్నెండు మాసాల కు ప్రతీకలు. క నుండి ల వరకు ఉన్న వర్ణాలే “కళ. అనుస్వారాలు, నాలుగు సున్నాలు బిందువులు. దీని పై నాదం. ఈ విధం గా నాద, బిందు కళాత్మకం గ శ్రీ చక్రం మూడు ఖండాలు గా గోచ రిస్తుంది.

33--"స్మరం యోనిం లక్ష్మీం, త్రితయ మిద మాదౌ, తవ మనోహ --నిధా యైకే, నిత్యే, నిరవధి మహా భోగ రసీకా:

భజంతి త్వాం, చింతా మణి, గుణ నిబద్ధాక్ష వలయా: --శివా జ్ఞౌ, జహ్వస్త స్మరభి ఘ్రుత ధారా హుతి శతైష్" తాత్పర్యం --నిత్య స్వరూపా దేవీ !నీ మంత్రానికి మొదట కామ రాజ, భువ నేశ్వరీ, లక్ష్మీ బీజాలు (క్లిం, హ్రీం, శ్రీం)లను చేర్చి, అపరిచ్ఛన్న మై, అఖండమై, మహా భోగ రూప మైన నిత్య సుఖానుభావం పొందిన పరమ యోగీశ్వరులు ఏ కొద్ది మంది, సమయా చార తత్పరులు, చింతా మణు లతో కూడిన అక్ష మాలలను చేతిలో ధరించి, త్రికోణ రూప మైన బైందవ స్థానం లో, శివాగ్ని లో అంటే స్వాదిష్టానం లో కామ ధేనువు యొక్క, సహస్ర నేతి ధారలతోనిన్ను హృదయ కమలం లో ఉంచుకొని, హోమం చేస్తూ, నిన్ను సేవిస్తున్నారు.

కాముడైనా, మహేశ్వరుడైనా, మానసిక హోమాలు చేయాలి. ఆమె జపం లోనే సర్వ కామాలు తీరు తాయి

34--"శరీరం త్వం, శమ్భోహ్, శశి మిహిర వక్షో రుహయుగం --తవాత్మానాం మధ్యే, భగవతి, నవాత్మాన మనఘం

అతః శేషః శేషీ త్వయ, ముభయ సాధారణ తయా --స్థితః సంబంధోవాం, సమరస పరానంద పరయోహ్ "

తాత్పర్యం --మణి పూరాబ్జ నిలయా !జగత్ ఉత్పత్తి, మొదలైన ఆరు విషయాలు తెలిసిన భగవతి వి నువ్వు. ఆనంద బైరవివి. సూర్య చంద్రులు స్థన యుగ్మం గల శరీరం నీది. అయితే, నవ వ్యూహాత్మకు డైన ఆనంద బైరవుని, నీ దేహం గా భావిస్తున్నావు. ఈ రెంటి వల్ల నీవు శేషం, ఆయన శేషి అవుతున్నారు. ఆయన శేషం, నువ్వు శేషివీ కూడాఅవుతున్నారు. ఈ రకం గా ఆనంద బైరవ, ఆనంద బైరవీ రూపు లైన మీ ఇద్దరికీ అంటే శివ, శక్తులకు ఇది సాదా రణమే అవుతోంది.

విశేషం --ఆనంద బైరవుడు పరా నంద. బైరవి పరా. వీరిద్దరి తాదాత్మ్యమే నవాత్మకం. అందుకే శేష, శేషి భావం. లయ కాలం లో బైరవి ప్రయత్నం వల్ల, ప్రధానత్వం వల్ల ఆమె శేషి అంటే మిగిలి ఉండేది. ఆనంద బైరవుని అప్రధానం వల్ల, గుణ భావ శేషత్వం కలుగు తోంది. శరీరం బైరవు ని లో అంతర్భావం కలుగు తోంది. అప్పుడు బైరవునికి శేషిత్వం, బైరవికి శేషత్వం కలుగు తుంది. ఇద్దరూ కలిస్తే పూర్ణత్వం అవుతుందని భావం. దీనినే కాళి దాసు "కుమార సంభవం "కావ్యం లో ప్రారంభ శ్లోకం గా "వాగార్థా వివ సంప్యక్తో వాగర్థ ప్రతి పత్తయే -జగతః పితరం వందే పార్వతీ పరమేశ్వరం "అని ఆ ఆది దంపతులకు నమస్కరించాడు.

35---"మనస్త్వం, వ్యోమత్వం, మరు దపి, మరుత్సారధి రసి --త్వ మాపస్త్వం, భూమి స్త్వయి, పరిణతయాం త్వమేవ స్వాత్మానం, పరిణమయితుం, విశ్వ వపుషా --చిదా నందా కారం, శివ యువతి, భావేన భిక్షుషి "

తాత్పర్యం --చందస్సారా !ఆజ్ఞా చక్రం లోని మనస్తత్వం నీవే. విశుద్ధం లోని ఆకాశ తత్వం, అనాహతం లోని వాయు తత్వం, స్వాధీ ష్టానం లోని అగ్ని తత్వం, నీవే. నీ కంటే వేరైనది ఏదీ లేనే లేదు. నీవే, నీ స్వ స్వరూపాన్ని, ప్రపంచం గా, పరిణమింప జేయ టానికి చిదా నంద శివ తత్వాన్ని, బ్రహ్మ రూప మైన ఆనంద బై రవ రూపాన్ని ధరిస్తున్నావు.

విశేషం --భగవతి చిదా నందా కార. శివుని ఆకారమే ఆమె. అందు చేత 'విశ్వ వపుషా "అయింది. అన్నాండ, పిండాండాలు ఒకే రూపం లో శ్రీ దేవి యే.అంతా, ఆమె ఏక ఆకారమే అని భావం.

36---"త్యమాజ్ఞా చక్రస్త్వం, తపన, శశి కోటి ద్యుతి ధరం --పరం, శంభుం, వందే, పరి మిళిత పార్శ్వం, పర చితా

యమా రాధ్యన్, భక్త్యా, రవి, శశిహా, శుచీనామ విషయే --నిరాలోకే లోకే, నివ సతి, హి, భాలోక భువనే "

తాత్పర్యం --నిఖిలేశ్వరీ !సూర్య, చంద్ర, అగ్నులకు కంపించ కుండా, జనం లేని చంద్ర లోకం లో అంటే సహస్రారం లో, నీ సాయుజ్యం పొంది, (నీ భ్రూ మాధ్యమ లోని శ్రీ చక్రం లోని)ఆజ్ఞా చక్రం లోని చంద్ర కాంతిని ధరించి, "సర" అనే చిత్ చేత ఆవ రింప బడిన శంభుని గూర్చి నమస్క రిస్తున్నాను.

37--"విశుద్ధే తె, శుద్ధ స్పటిక విశదం, వ్యోమ జనకం, --శివం సేవే, దేవీ మపి, శివ సమాన వ్యవస్థితాం

యయోహా, కాన్త్యా,యాన్త్యాహా, శశి కిరణ సారూప్య సరణే --విధూతాం తర్ధ్యాంతా, విలసతి చకోరీవ జగతే "

తాత్పర్యం --శివ జ్ఞాన ప్రదాయిని !నీ విశుద్ధ చక్రం లో, స్పటిక మణి లాగా నిర్మలుడు, ఆకాశ వ్యుత్పత్తికి హేతు వైన శివుని, ఆయనతో సమాన మైన దేవి వగు నిన్ను, నేను ఉపాసిస్తున్నాను. శివా శివు లైన మీ నుండి వచ్చే, చంద్ర కిరణా లతో సాటి వచ్చే వైభవం గల కాంతులతో, మూడు లోకాల్లో, అజ్ఞానాంధ కారాన్ని పార ద్రోలి, వెన్నెలను, తాగే చకోర పక్షి లాగా, సంతుష్ట మైన అంత రంగం తో, విశుద్ధం లో ధ్యానింప బడే శివా శివుల చంద్ర కాంతి చే, లోపలి అజ్ఞానం తొలగి, సాధకులు సంతుష్టులవు తున్నారు.

38--"సమున్మలత్సంవిత్కమల, మక రందైక రసికం --భజే హంస ద్వంద్వం, కిమపి, మహతాం, మానస చరం

యదా లాపా, దష్టా, దశ గుణిత, విద్యా పరి నతిహా --యదా దత్తే, దోషాద్గుణ, మఖిల మాధ్యం వయ ఇవ"

తాత్పర్యం --భావనా గమ్యా -!వికసించే జ్ఞానం అనే కమలం లో, అంటే అనాహతం లో, పుష్ప రసాన్ని ఆస్వాదించే, రసజ్ఞనత ను, యోగీశ్వరుల మానస సరోవరం లో సంచ రించే, అనిర్వచనీయ శక్తి గల, హంసేశ్వర, హంసేశ్వరీ దేవుల సమ్మిళితం అయిన రాజ హంస జంటను భజిస్తున్నాను. వాని వల్లే, అష్టా దశ విద్యలూ లభించాయి. హంస పాలను మాత్రమె ఎలా గ్రహిస్తుందో, ఈ జంట దోషాల నుండి సద్గుణాలను మాత్రమె గ్రహిస్తుంది.

విశేషం --అనాహతం లో అగ్ని జ్వాలారూపు డైన పరమేశ్వరుడు గా ఉన్న వాడిని “సమయుడు “అంటారు. అగ్ని జ్వాలా రూపిణి భగవతి “ సమయ” అంటారు. ఆ జంట, నా హృదయ పద్మం లో నివ సించాలి. సోహం అంటే హంస అని హంస శబ్ద మహా వాక్యార్థం ప్రబోదిస్తోంది. హ అంటే శివుడు. సహ అంటే శక్తి. “భజే హంస ద్వంద్వం “అని శ్లోకం చెప్పింది. శివ, శక్తి జంటను భజించమని అర్థం. అదే జీవాత్మ, పరమాత్మ ల ద్వంద్వం. దీనినే ఉపనిషత్ “ద్వా సుపర్ణా “మంత్రం లో చెప్పింది.

39--”తవ స్వాధిష్ఠానే, హుత వహ మధిష్ఠాయ నిరతం --తమీడే, సంవర్తం, జనని మహతీం, తాంచ సమయం యదా లోకే, లోకాన్ దహతి, మహతి క్రోధ కలితే --దయార్థాయా ద్రుష్టిశిశిర, ముప చారం, రచయితి “ తాత్పర్యం --తేజో వతీ !నీ స్వాధి ష్ఠాన చక్రం లో, అగ్ని తత్వాన్ని కలిగి ఉన్న, నిరంతరం ప్రకాశిస్తున్న,, సంవర్తాగ్ని పేరు తో నిరంతరం వెలిగే పరమేశ్వరుని ప్రార్థిస్తున్నాను. ఆయనతో అధిష్ఠాన, అవస్థాన, అనుష్ఠాన అనే పేర్ల తో సమాన సమయపు అయిన నిన్ను స్తుతిస్తున్నాను. సంవర్తాగ్ని స్వరూపు డైన ఆ పర మేశ్వరుని, అతి కోప వీక్షణం, లోకా లను దాహిస్తుంటే, నీ కృపా వీక్షణం తో చల్ల బడి, ఉప చారం పొందు తోంది.

విశేషం --స్వాధి ష్ఠానం లో సంవర్తేశ్వర, సమయాంబ దేవ, దేవీ యుగాళాన్ని పూజించాలి అని భావం.

40--”తటిత్వంతం శక్త్యా, తిమిర పరి పంధి, స్ఫురణయా --స్ఫురన్నానా రత్నాభరణ, పరినేద్దేంద్ర ధనుశం తవ శ్యామం, మేఘం, కమపి, మణి పూరక శరణం --నిషేవే, వర్షంతం, హర మిహిర తప్తం, త్రిభువనం “ తాత్పర్యం --మాలినీ !నీ మణి పూరక చక్రమే ముఖ్య మైన గృహం గా ఉండి, అందులోని అంధ కారానికి శత్రువైన, మెరుపు యొక్క ప్రకాశ శక్తి కలదీ, అనేక రత్నా లచే నిర్మింప బడిన, నగల చేత అమర్చ బడిన, ఇంద్ర ధనుస్సు కలది, శ్యామల వర్ణం కలిగి ఉన్నదీ, హరుడు అనే మహా సంవర్తాగ్ని అనే, సూర్యుని చే, కాల్పబడిన ముల్లోకాలను, తన వర్ష దారల చేత తడిపే, వర్షించ టానికి శక్యం కాని డైన మేఘం అనే సదా శివుని అధికం గా సేవిస్తున్నాను.

విశేషం --సూర్య కిరణాగ్ని చే మేఘాలు ఏర్పడి జల రూపం లో మణి పూరం లో, ఆధార, స్వాధిష్ఠానాల మధ్య ఉండే వాడు. అనాహతం పైన, స్వాధిష్ఠాన అగ్ని తో కలిసి, మణి పూరాన్ని చేరి, జల రూపం పొంది, ఆ జాలం చేత స్వాధిష్ఠానాగ్ని దగ్గ మయ్యే జగత్తును తడుపు తున్నాయి. ఆది ఆగమ రహస్యం.

అరుణ ఉపనిషత్ లో “యోషాం పుష్పం వేదా “నుంచి “ఇమే వై లోకా అప్పు ప్రతిష్ఠితా” వరకు ఉన్న దానిలో రహస్యం కూడా ఇదే నని విజ్ఞుల భావన. ఉదకం నుండి చంద్రుడు, సూర్యుడు, అగ్ని రోజులు, నక్షత్రాలు ఉత్పత్తి అవుతున్నాయని భావం. ఉదకానికి సార భూతు డైన చంద్రుని యోగీశ్వరులు పొందుతారు. సూర్య మండలం లో అమృతం (శుక్రం)అన్ని చోట్లా పూరింప బడుతుంది. చంద్ర మండలం నుండి స్రవించే పీయూష (అమృతం)ధారల వాళ్ళ సూర్యుడు తపన కార్యం చేస్తాడు. మణి పూరకం లో శ్రీ చక్రం ప్రతిష్ఠితం.

మణి పూరకం లో మేఘేశ్వర, సాదామినులు ఉంటారు. అమ్మతేశ్వర, అమ్మతేశ్వరి పేర్లతో పిలుస్తారు. ఇక్కడే104 మంది దేవతలు, లోపాముద్రాదులు ఉన్నారని సాంప్రదాయం. “మేఘం నిపేవే --నితరాం సేవే భజామి “అమ్మతేశ్వర పేరు గల దంపతులను అనవరతం భజిస్తాను అని అర్థం.

41--“త వా దారే మాతే, సహా సమయ యా లాస్య పరయా -నవాత్మానం మన్యే, నవ రస మహా తాండవ నటం

ఉభాభ్యా మేతాభ్యా ముదయ విధి, ముద్దిస్య దయయా -సనాదాభ్యాం జజ్ఞే,, జనక జననీ, మజ్జాగదిదం ”

తాత్పర్యం -కౌమారీ

!మూలాధారం లో నాట్య రూప నృత్యాన్ని తిల కిస్తు, సమయ అనే పేరు కలిగి, ఆనంద బైరవి అనే శక్తి తో కలిసి శృంగారం మొదలైన నవ రసాలతో, తాండవ నృత్యం చేసే నటుడు అయిన, నవాత్ముడు అయిన ఆనంద బైరవుని గా తలుస్తాను. దగ్గ జగత్తు ను మళ్ళీ సృష్టించాలి అంటే, ఆనంద బైరవీ, బైరవు ల చేత మాత్రమే చేత నవు తుంది.

విశేషం -శివా శివు

లిద్దరికీ ఆధార చక్రమే అధిష్టానం. జగత్తు కోసం జననీ జనకులు ఉన్నారు. అందుకోసమే ఇద్దరూ ప్రయత్నిస్తారు.

నృత్యం లో ఇద్దరు, ఏక రూపాన్ని పొందుతారు. ఇద్దరు అరుణ వర్ణులై, అవస్థా రూప సామ్యం పొందారు. ఇద్దరు నవాత్మకలే. “తటి త్వంత్యం ”అంటే తటిత్తు, విద్యుత్తూ కల వారు అని అర్థం. హృదయ కమలం లోని భగ వతి ఐహిక ఫలాలన్నీ ఇస్తుంది. సకల విద్యా దానం చేస్తుంది. స్త్రీ వశీ కరణ శక్తి నిస్తోంది. హృదయ కమలం లో హోమ, తర్పణాలు చేస్తే, ఐహిక ఫలాన్నిస్తుంది. కనుక అంతరిక పూజ చేయా లని భావం.

జగత్తు ను ఉత్పత్తి చేయ టానికి లాస్య, తాండవ పరాయణత్వం వల్ల మాతా, పితృ భావం కలుగు తుంది. ఆధార చక్రం లో ప్రాణ నిరోధకం కాగా, యోగి నృత్యం చేస్తాడట. ఆధార చక్రం లోనే విశ్వం అంతా కనీ పిస్తుంది. సృష్టికి ఆధార మైంది ఆధార చక్రం. ఇదే సర్వ వేదాలకు, దేవతలకు ఉనికి పట్టు.

42--“గతైర్మాణి కృత్యం, గగన మణి నిభిహా, సాంద్ర ఘటితం -కిరీటం తే, హై మం, హిమ గిరి సుతే కీర్తయతియః

సనీడే యచ్చాయాచ్చురణ, పటలం, చంద్ర శకలం -ధనుహ శౌనా శీరం, కిమతి, నని బధ్నాతి దిషణం ”

తాత్పర్యం -హిమ గిరి తనయా !గగన మణు లైన పన్నెండు మంది ఆదిత్యుల చేత, చక్కని రత్నాలు గపొ ద గ బడిన నీ బంగారు కిరీటాన్ని ఎవరు కీర్తిస్తారో, ఆ కవీశ్వరుడు గోళా కారం గల ఆ కిరీటం లో కుదుళ్ళ తో ద్వాదశాదిత్య మణుల కాంతు లతో కలిసి, చిత్ర చిత్ర వర్ణాలు గల నీ పాపట బొట్టు అయిన చంద్ర రేఖ ను చూసి, ఇంద్ర ధనుస్సు అని తన మనసులో భావించి పరవ శిస్తాడు.

-విశేషం -కిరీటం లోని చంద్ర రేఖ ద్వాదశాదిత్యులు అనే మణి కాంతులచే, చిత్ర విచిత్ర వర్ణాలు కలిగి ఉన్నట్లు అని పిస్తోంది. ఇంద్ర ధనుస్సు అనే భ్రమ ను కల్గిస్తోంది. ఉషః కాలం లోనిఆకాశ ప్రకృతే అది. అదే కిరీటం. కృష్ణ చతుర్దశి, అమావాస్య ల మధ్య సంది కాలం లో వచ్చే ఉషః కాలం ఇలానే ఉంటుందని విజ్ఞులు తెలియ జేస్తున్నారు. కార్తిక బహుళ చతుర్దశి సాక్షాత్తు శ్రీ దేవి స్వరూపమే. దీనినే ”రూప చతుర్దశి ”అంటారు. కిరీటం లోని చంద్ర రేఖ ఇంద్ర చాపం లా కనీ పిస్తోంది. కిరీటాన్ని కీర్తిస్తే, శ్రీ దేవి ని కీర్తించి నట్లే. ”హిమ కిరీటా య సహస్రాదిత్య తేజసే నమః ”అని కిరీటానికి మంత్రం ఉంది. దీన్ని గురువు ద్వారా గ్రహిస్తే సాక్షాత్కారం కలుగు తుందని భావం.

43-”ధనోతు ధ్వాంతం, నస్తులిత, దలి తేరి దేవర వనం --ఘనం స్నిగ్ధం, శ్లక్ష్యం, నికురుంబం, తవ శివే

య దేయం, సారభ్యం, సహజ, ముప లబ్ధం, సుమనసో --వసంత్యస్మిన్మన్యే, బల మదనః, వాటీ విట పినాం”

తాత్పర్యం --శ్రీ లలితా!అప్పుడే వికశించిన నల్ల కలువల సమూహాన్ని మరపించే కారు మబ్బు లాగా దట్టమై, నున్నగా, సుగంధం తో మెత్త గా ఉన్న నీ కురుల క్రొమ్ముడి, మాలోపలి, చీకటి అనే అజ్ఞాన అంధ కారాన్ని పోగొట్టాలి. నీ కురులకు ఉన్న సహజ గంధం సంపాదించ టానికి బలుడు అనే రాక్షసుని సంహరించిన ఇంద్రుని యొక్క నందనోద్యాన వనం లోని కల్ప వృక్ష పుష్పాలు, నీ కొప్పులో చేరి ప్రకాశిస్తున్నాయి. పూలు సహజ గంధం పొందాలనే కోరిక తో శ్రీ దేవి కొప్పు లో నిత్య నివాసం ఉంటున్నాయని భావం

44-”తనోతు క్షేమం, నస్తువ, వాదన సౌందర్య లహరీ --స్త్రీ వాహ స్తోత స్సరనివ, సీమంత సరణీం

వహంతీ సింధూరం, ప్రబల, కబరీ భార తిమిర --ద్విషాం, బృందై ర్బందీక్రుత మివ, దీనార్క కిరణం “

తాత్పర్యం --త్రిపుర సుందరీ !నీ వదన సౌందర్యం, పొంగులు పొంగులుగా, జాలు వారే ప్రవాహం లాగా ఉండగా, వాని లోంచి చీలి, చక్కగా ప్రవహించే నీటి పాయ లాగా నీ పాపట, నీ కురులలో జన్మించి, దట్టమైన చీకట్లు అనే శత్రుసేనల చేత చె ర పట్ట బడిన బాల సూర్యుని కిరణమా అన్నట్లు గా ఉన్న సిందూర పరాగాన్ని ధరించి, మా యోగ క్షేమాలకు అభి వృద్ధి కలిగిస్తోంది.

విశేషం --పాపట లో సిందూరం ధరించటం సువాసినీ స్త్రీల ఆచారం., సుమంగళీ చిహ్నం. శ్రీ దేవి వదన సౌందర్యం అనే ఎరుపు కాంతి పైకి ప్రాకుతూ, పాపట లో వ్యాపించి ఉంది. ఇందులో ప్రాతక్ష్మా లం

లోని సూర్యుడు చీకటిని పోగొట్టే విధానం సూచించబడింది నీటి ప్రవాహం పల్లానికి సహజం గా ప్రవహిస్తుంది. శ్రీ దేవి సౌందర్య లహరి ఊర్ధ్వ గామిని -అంటే పైకి ప్రవ హిస్తుందని భావం.

**45—అరాలైస్వాభావ్యా, దళికలభస శ్రీ భిరలకైహ్ -పరీతం తే వక్తం, పరి హసతి, పంకేరుహ రుచిం
దర స్మీరే యస్మిన్, దశన రుచి కిన్జిల్క రుచిరే -సుగంధామాద్యంతి, సమర దహన, చక్షుర్మధులిహః “**

తాత్పర్యం -అన్నపూర్ణేశ్వరీ !స్వభావ సిద్ధం గా, తుమ్మెద రెక్కల నల్ల దనం తో, కాంతి వంతం గా ఉన్న నీ ముంగురు లచే, చుట్ట బడిన నీ ముఖం, తామర పూవు సౌభాగ్యాన్ని పరి హసిస్తోంది. చిరు నవ్వు కల పంటి తళుకులు అనే కేసరాల విలాసం తో, అందమైన సుగంధం కల, ఆ ముఖం లో, మన్మధుని దహించిన శివుని చూపులు అనే తుమ్మెదలు మోహ పడుతున్నాయి.

విశేషం -మన్మధుని దహించిన శివునికి కూడా ఆమె ముఖ సౌందర్యం వికారం పుట్టిస్తోంది. శివుడు ప్రకృతి స్వరూప లావణ్యానికి ముగ్ధుడౌతున్నాడని భావం. జిత మన్మధునికే అభిలాష కల్పించిన దేవి ముఖం యొక్క లోక ప్రయత్నం సర్వ లోకాతిశయంఅని గ్రహించాలి.

46—”లలాటం లావణ్యద్యుతి, విమల మాభాతి తవయత్ -ద్వితీయం, తన్మన్యే మకుట ఘటితం చంద్ర శకలం

విపర్యా సన్యాసా దుభయ మపి, సంభూయచ, మిదః -సుధా లేపస్యోధిహ్ పరిణమతి రాకా హిమ కరః “

తాత్పర్యం -చిదగ్ని కుండసంభూతా !లావణ్యం అనే వెన్నెల చేత ప్రకాశించే, నీ లలాటం, రెండవ చంద్ర ఖండం గా భావిస్తున్నారు. మొదటి చంద్ర ఖండం నీ కిరీటం పైనే ఉంది. ఈ రెండు వ్యత్యస్తం గా, అర్ధ వలయాలు గా ఉండటం వల్ల, కలిసి నప్పుడు అమృతం పూత పోసిన పూర్ణిమా చంద్రుడే నేమో నని పిస్తోంది విశేషం -భగవతి ని చంద్ర మండలం అనే లలాటం లో నిలిపి ధ్యానిస్తే అమృతత్వ లాభం కలుగు తుందని భావం.

47 -- భ్రువౌ భగ్నే కిన్పిద్భువన, భయ భంగ వ్యసనిని -త్వదీయే, నేద్రాభ్యాం, మధుకర రుచిభ్యాం ద్రుత గుణం

ధనుర్మన్యే, సవ్యేతర కర, గృహీతం, రతి పథేహ్ -ప్రకోస్తే,,ముష్టాచ, స్థగయతి, నిగూdhaanతర ముమే” తాత్పర్యం -తల్లీ ఉమా దేవీ !జగత్తు లోని భయాన్ని పోగొట్టే దానివి నువ్వు. కొంచెం వంగి ఉండి,తుమ్మెద వరుసల్లాగా, నీలి రంగుతో సుందరం గా ఉన్న నీ రెండు కండ్ల చేత కట్ట బడిన అల్లె త్రాడు తో కూడి, ముడి పడ్డ నీ కను బొమల జంట ఎలా ఉందో విను. రతి భర్త మన్మధుడు ఎడమ చేయి పిడికిలి తో పట్టు కొన్నప్పుడు కనపడ కుండా దాగి ఉన్న విల్లు మధ్య భాగం లా ఉన్న కోదండం అని అని పిస్తుంది.

విశేషం -మన్మథుని చాపానికి అల్లెత్రాడు తుమ్మెదల దండు. కనుబొమలు మన్మథుని ధనుస్సు లా ఉంటి, కళ్ళు, మధుర మైన నీలి రంగులో ఉన్నాయి. ఆమె భ్రూమధ్యం మన్మథుని చాప మధ్యమ గా ఉన్నదని భావం. ఆమె నిరంతరం జగత్తును ఉద్ధ రించే ప్రయత్నం తోనే ఉంటుంది అని అర్థం.

48—”అహస్యతే, సవ్యం, తవ నాయన, మార్కాత్మక తయా -త్రియామాం, వామం, తే, సృజతి, రజనీ, నాయక తయా

త్రుతీయాతే దృష్టి ర్ణ దలి త, హేమాముజ రుచిహ్ -సమాధతే, సంధ్యాం, దివస నిశయో రంతర చరీం. “

తాత్పర్యం -జగద్ధాత్రీ !నీ కుడి కన్ను సూర్యుడు అవటం వల్లపగలు కలుగు తోంది. కొంచెం గా వికశించిన, బంగారు కమలం వంటి దైన, నీ నొసలు లో, ఉన్న మూడవ నేత్రం దృష్టి, దివారాత్రాల మధ్య ఉండే ఉభయ సంధ్యలను ధరిస్తోంది.

విశేషం -ఆమె మూడు కళ్ళు -పగలు, రాత్రి, సంధ్యా కాలాలు. అవి కాల ఉత్పత్తి హేతువులు. ఆమె కాలానికి అతీత. పగలు ఉపాసనా కర్మకు, రాత్రి నిశాకృత్యాలకు, సంధ్య -అగ్ని హోత్రాదులకు వీలు కల్గిస్తుంది. పగలు జాగ్రత్ స్థితి, రాత్రి సుషుప్తి, సంధ్య స్వప్నాన్ని సూచిస్తాయి. జాగ్రత్ లో జ్ఞానం కలిగి, సుషుప్తి లో అజ్ఞాన అందకారం తొలగు తుంది. చంద్రాత్మక నేత్ర కాంతి జ్ఞాన మయ మైన సమాధి స్థితి కన్పిస్తాయి. సంధ్యారూప స్వప్నా వస్త జ్ఞాన భూమికకు నోపానం. జ్ఞాన దృష్టికి, బ్రహ్మీక్యానికి మధ్యలో ఉండే స్థితే సంధ్య అని భావం.

49—”విశాలా కళ్యాణీ స్ఫుట రుచిరయోధ్యా, కువలయైహ్ -కృపా దారా, ధారా, కిమపి, భోగవతి కా అవంతి, సృష్టిస్తే, బహునగర, విస్తార విజయా -ధ్రువం, తత్తన్నామ వ్యవహరణ యోగ్యా విజయతే “

తాత్పర్యం -విశాలాక్షీ !నీ చూపు విశాలం కనుక, విశాల అనే నగరం గా వెలసింది. కళ్యాణ ప్రదం కనుక, కళ్యాణి గా, నల్ల కలవ కాంతి కలది కనుక అయోధ్యా, కృప అనే అమృత ధారకలది, కనుక దారా నగరం గా, అవ్యక్త మధుర మైనది కనుక మధురగా, సర్వ భోగ భూమి కనుక భోగ వతి గా, ఆశ్రిత రక్షణం కనుక, అవంతి గా, విజయ దృష్టి ఉన్నది కనుక విజయ నగరం గా విల సిల్లింది.

విశేషం -నగరాల పేర్లను శ్రీ దేవి దృష్టు లతో శంకరులు సమన్వయించారు. విశాల దృష్టి అంతర్వికాసం కలది కళ్యాణీ దృష్టి, విస్మితం తో కూడిన చిరు నవ్వు. అయోధ్య దృష్టి కడ గంటి హాసం. దారా దృష్టి అలసత్వం. మధురా దృష్టి వంకర చూపు భోగవతీ -మెరుపు చూపు. అంటే తళుకు కలది. విజయ దృష్టి కటాక్ష వీక్షణ మైన క్రీగంటి చూపు. కలది అని భావం. అవంతి ముగ్ధ మైనది. అంటే యవ్వన ప్రారంభ కన్యా దృష్టి కలది అని అర్థం. ఈ ఎనిమిది దృష్టులు సంక్షోభ, ఆకర్షణ, ద్రావణ, ఉన్మాద, వశ్య, ఉచ్చాటన, విద్వేషణ,

మారణ కార్యాలు చేయిస్తాయి. శ్రీ దేవి చూపు లోని విశేష ప్రసారం తో ఆయా నగరనామాలు వర్ణిల్లాయి. అని రామ లింగేశ్వర రావు గారు చక్కని సమన్వయం చేశారు.

50---"కవీనాం, సందర్భ స్తబక, మకరందైక భరితం -కటాక్ష వ్యాకేప, భ్రమర, కలభౌ, కర్ణ యుగళం అముచంతౌ, దృష్ట్యా, తవ, నవరసాస్వాద, తరలౌ -అసూయా, సంసర్గా, దలిక, నయనం, కించి దరుణం "

తాత్పర్యం -సినీ వాలీ !తల్లీ కవీశ్వరులు రస గర్భితం గా రచించిన కావ్య రచనలు అనే, పూవు లోని తేనెను గ్రోలటం లో, మక్కువ కల్గిన నీ చెవులను అంటి పెట్టు కొన్నవీ, నవ రసాలను ఆస్వాదించటం తో అమిత మైన ఆసక్తి కలవి అయిన, నీ క్రీ గంటి చూపులు అనే, నెపం తో ఉన్న తుమ్మెద సమూహాన్ని చూసి, అసూయతో, నీ ఫాల నేత్రం కొంచెం యెర్ర బడిందేమో నమ్మా.

విశేషం -ఆమె రెండు కనులు చెవులను తాకి ఉన్నాయి. ఆకర్ణ విశాల నేత్రాలు వాటికి అమృత పానం లభించింది. నొసటి లో ఉన్న మూడవ కన్ను కు, ఆభాగ్యం కలగ లేదు. అందుకే అసూయ తో యెర్ర బడిందని భావం. లలాట నయనం అగ్ని రూపకమే.

51--"శివే శ్రుంగా రార్థా, తదిత, రజనే, కుత్సువ పరా సరోషా, గంగాయాం, గిరిశ చరితే, విస్మయ వతీ హరా హిభ్యో భీతా, సరసి రుహా, సౌభాగ్య జననీ -సఖీషు, స్మీరా, తే, మయి, జనని, దృష్టి స్సకరుణా"

తాత్పర్యం -నిత్యా నంద కరీ!నీ కంటి చూపు పరమ శివుని పై శృంగార భావం చూపి, మోహనం గా కన్పిస్తోంది. ఇతరుల పై భీభత్స దృష్టి (ఎవగింపు)సపత్ని యైన గంగ పై రోషం తో కూడిన రౌద్ర దృష్టి కలిగి ఉంది. త్రిపుర సంహారం మొదలైన శివుని విజయ గాధలు విని, విస్మయంతో, అద్భుత రాసా వేశంగా ఉంది. (శివుని మూడవ నేత్రాన్ని మన్మథ దహనం లో చూసి -అద్భుత రసం).పరమ శివుని ఆభరణాలైన పాములను చూసి, భయానక రసం కల్గిస్తోంది. యెర్ర కలువ కాంతి, ఎరుపు కలిగి వీర రసం గా ఉంది. సఖీ జనం పట్ల, లేత నవ్వు తో కూడిన స్థిర మైన హాస్య దృష్టి ఉంది. నిన్ను స్తుతించే భక్తు డైన నాయందు కరుణా రస దృష్టి ఉంది. నీ దృష్టులు నవ రసాలతో నిండి ఉన్నాయి.

విశేషం -భగవతి దృష్టి అధికార భేదం చేత నవ రసాలు ఒకే సారి కన్పింప జేస్తున్నాయి. నవ రాసా వాస భూతం ఆమె దృష్టి. దీనికి శివుడే వ్యాఖ్యాత. ఆయన సమస్త కళ్యాణ గుణ దారి. ఆమె అనుగ్రహ లబ్ధ నాముడు అని వ్యవ హరింప బడుతున్నాడుసదా శివుడు.

52--"గతౌ కర్ణాభ్యర్ణం, గరుత ఇవ, పక్షాణి దధతీ -పురా భేత్తుస్పిత్ర ప్రకమ రస, విద్రాణ ఫలే

ఇమే నేత్రే, గోత్రాధర పతి, కులోత్తంసకలికే -తవా కర్నాకృష్ణ స్మరకరవిలాసం కలయతః "

తాత్పర్యం -పర్వత రాజ తనయీ !నేను ధ్యానిస్తుంటే, నా హృదయ కమలం లో ప్రత్యక్షం అయినావు. నీ దర్శన భాగ్యం కలిగింది నీ కనులు చెవుల వరకు వ్యాపించాయి. ఆ నేత్రాల రెప్పల పై గల వెంట్రుకలు ఎలాగఉన్నాయంటే, బాణానికి రెండు ప్రక్కలా కట్ట బడిన గ్రద్ద ఈకలు గా ఉండి, పరమ శివుని

మనసు లో నిస్సహా ను పోగొట్టి, శృంగార రాసోత్పాదన చేస్తున్నట్లు న్నాయి. ఆ కర్ణాంతం లాగిన మన్మథ బాణ సౌందర్యాన్ని కల్గిస్తున్నాయి.

విశేషం -మన్మధుడు పంచ బాణుడు. ఆరవ బాణం స్త్రీల కడ గంటి చూపు. శివుని పై పంచ బాణాలు వేసి, గెలవ లేక భస్మమైనాడు మన్మధుడు. అలాంటి శివుని మనస్సు ను మోహ పర వశం తో మున్నేత్తేట్లు చేస్తున్నాయి శ్రీ దేవి చూపులు. అంటే ప్రకాశలంక మైన బ్రహ్మం లో సృష్టికి కారణ మైన వివర్ణ అంక స్పందనాన్ని కల్గిస్తోంది. అంటే అతి దుర్బట మైన కార్య కారణాన్ని చేసే సమర్థత ఆమె చూపులకు ఉంది అని భావం.

53—”విభక్త తైవర్న్యం, వ్యతికరిత, లీలాన్దన తయా -విభాతి, త్వన్నేత్ర, త్రితయ మిద నదయితే

పున స్తుష్టం, దేవాస్, ద్రుహిణహరి, రుద్రానుపరతాస్ -రజస్వత్వం, బిభ్రత్తమ, ఇతి గుణానాం త్రియ మిద”

తాత్పర్యం -ఈశాన ప్రయే !దేవీ !ఈ దీనుని వైపు చూసే, నీ మూడు నేత్రాలు,, వాని పై అర్థ వలయాకారం గా తీర్చి దిద్దిన కాటుక కలవై, తెలుపు, నలుపు, ఎరుపు అనే మూడు రంగులు కలవై, జరిగి పోయిన జల ప్రళయ సమయం లో, నీలో లీన మై,బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్రులను, మహనీయ దేవతలను, మళ్ళీ ఈ, బ్రహ్మాండం లో సృష్టించ టానికి సత్వ, రజస్, తమో గుణాలను ధరించాయేమో అన్నట్లు ప్రకాశిస్తున్నాయి.

విశేషం -దేవి మూడు నేత్రాల్లో మూడు గుణాలున్నాయి. అవి -సృష్టి, స్థితి, లయాలకు కారణమవుతున్నాయి. కుడి కన్ను రజో ప్రధానం. ఎడమ కన్ను సత్వ ప్రధానం. ఫాల నేత్రం తమో గుణ ప్రధానం కలవి. భగవతి నేత్రాలు అనే ఉత్పలముల వల్ల, బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరులను సృష్టిస్తోంది. అంటే, వీరిని సృష్టించే త్రిగుణాలు, ఆమె నేత్రా లలో నిత్య నివాసం గా ఉన్నాయని భావం.

54—”పవిత్రీ కర్తుం, నః పశు పతి, పరాధీన హృదయే -దయా మిత్రైర్నేత్ర, రారున ధవళ, శ్యామ రుచిభిహ్ నద స్సోనో,గంగా, తపన, తసయేతి, ద్రువ మయం -త్రయాణాం, తీర్థానాం ముపనయసి,సంభేద మనఘం.”

తాత్పర్యం -అపర్ణా !అజ్ఞాన ప్రాణులను కాపాడే పశు పతి హృదయ పత్నీ !దయా రసం చేత తడుప బడి, మెత్తని, ప్రసన్నాలైన యెర్రని, తెల్లని, నల్లని కాంతులు గల నీ కనులు మూడింటి చేత, బంగారు రంగు నదీ ప్రవాహమైన శోణభద్రా, తెల్లని రంగు గల గంగా, నీలపు రంగు కల యమునా, నదుల సంగమమైన స్థానమైన త్రివేణీ సంగమం గా, పాపులను పవిత్రులను చేయటం కోసం మాకు లభిస్తున్నాయి

విశేషం -దేవి నేత్రాలకు స్వభావ సిద్ధ మైన తెలుపు, నలుపు, ఎరుపురేఖలు గంగా, యమునా, షోనా నదుల కూడలి గా చెబుతున్నారుశంకర భగవత్పాదులు. ఇది ప్రయాగ సంగమం కాదు. అక్కడ సరస్వతి నది అంతర్వాహిని గా ఉంటుంది. కానీ బీహార్ చేరిన గంగ లో షోనానది (సోన్)

కలుస్తుంది. ఈ మూడు నదుల కలయిక మనకు కనిపించదు. మనల్ని కనిక రించ టానికి, త్రివేణీ సంగమం లాగా, అందిస్తోంది. భక్తులపై ఆమె దయా దృష్టి చాలా గొప్పది. అసంభవమైన దాన్ని సంభవం అవుట్లు దేవి చేస్తోందని భావం.

ఆమె కన్నులలో మూడు రంగులున్నాయి. ఎరుపు రంగు రక్త రాజిలో, తెలుగు అపాంగం లో, నలుపు నల్ల గ్రుడ్డు లో, కనీ పించి, శోభాయ మానం గా ఉన్నాయి. శోన-హిరణ్య బాహువు, హిరణ్య వాహిని. “శోనో హిరణ్య బాహుహ్ స్యాత్ “అని శ్రుతి. వో అనఘాదేవీ ! పాప సంహారిణీ, నీ చరణాలను సేవిస్తే భక్తులకు, నీకు వ్యతి రేకం గా, తీర్థ యాత్ర సేవ వ్యర్థం అని అంత రార్థం. ఆమె చరణాలే అన్నీ ఇస్తుంటే, వేరే తీర్థ యాత్రలు అనవసరం అని అర్థం

55—”నిమేషోన్మేషాభ్యాం, ప్రళయ ముదయం, యతి జగతీ -తవే వ్యాహుస్సంతో, ధరణి ధర రాజన్య తనయే త్వదన్మేషాజ్ఞాతం, జగదిద మశేషం, ప్రళయతః -పరిత్రాతుం, శంకే, పరి హృత, నిమేషాస్తవ ద్రుశః

తాత్పర్యం -మాతంగ తనయా !నీవు కను రెప్పలు మూస్తే, జగత్ ప్రళయం సంభవిస్తుంది. కనులు తెరిస్తే, జగత్తు ప్రభవిస్తుంది. ఇలా నీ కను రెప్పల కదలిక లో, విశ్వ ఉత్పత్తి, నాశనం జరుగుతున్నాయని వ్యాస మహర్షి మొదలైన వారు, చెబుతున్నారు. నీ కనురెప్పల వికసనం వల్ల, జన్మించిన ఈ సృష్టి అంతా, నాశనం కాకుండా కాపాడటానికి నీ రెప్పలను మూయ కుండా అని మేష స్థితి లో ఉన్నావు. నీ దయ ఎంత గొప్పదమ్మా!

విశేషం -ఆమె రెప్ప పాటు లేకుండా, నిరంతరం జగత్తును కాపాడుతోందని భావం. దేవి మహిమ అవాఙ్మానగోచరం.

56—”తవాపర్షేకర్షే, జపనయన, పైశున్య చాకితాః—నిలీయన్తే తోయే, నియతమ నిమేశాశ్శఫలికాః

ఇయంచ, శ్రీర్షద్ధ చ్చదపుట, కవాటం, కువలయం -జహోతి, ప్రత్యూషె,నిశిచ, విఘటయ్యప్రవిశతి “ తాత్పర్యం -అపర్షాదేవీ !నీ చెవుల వరకు వ్యాపించిన నీ రెండు కళ్ళు, ఆ చెవులకు తమ రహస్యాన్ని వేల్చిస్తాయేమో ననే భయం తో, నీ కనుల రెప్ప పాటును దొంగిలించి, ఆడు బెడిస చేపలు రెప్ప పాటు లేకుండా, నీటిలో తమ రూపు కంపించ కుండా, దాక్కున్నాయి. నీ నేత్రాలను చేరిన కాంతి, అనే సౌభాగ్య లక్ష్మి, ఉదయం పూట, మూయ బడిన దొప్పల వంటి రేకులు కల, నల్లకలువలను వదిలిపెడుతూ,

రాత్రి వేళ, తలుపుల రూపం లో ఉన్న రేకులను తెరచికోని, ఆ కలువలను ప్రకాశింప జేస్తోంది. అంటే నీ కనులు ఆకర్షణ విశ్రాంతాలూ, అసిత సుందరాలూ.

విశేషం ---తమ సౌభాగ్యాన్ని శాఫరికలు అంటే బెడిస చెపలు దొంగిలించాయి అని కళ్ళు చెవులకు చాడీలు చెబుతున్నాయి అని భావం. ఆడ బెడిస చెపలు నీళ్ళలో ఉండటం రెప్ప పాటు లేక పోవటం వాటి స్వభావ సిద్ధ గుణాలు. శ్రీ దేవి నేత్ర కాంతి ణి రాత్రులలో, ఆమె నేత్రాలను వదిలి, నీలోత్పలాల పై ప్రేమతో, వాటిని కాపాడటానికి వాటిని చేరుతున్నాయి రాత్రి పూతే కలువలకు వికాసం ఉంటుంది. పగలు ముడుచు కోవటం వాటి లోక రీతి. ఉదయమే ఆ కాంతి మళ్ళీ ఆమె ను చేరుతోందని భావం. అందుకని కలువలు ఉదయం ముడుచుకొంటాయి.

కాంతి లక్ష్మి పగలు ఆమె నేత్రాల్లో, రాత్రి కాలువల్లో సంచరిస్తోందని అర్థం. అపర్ణ అంటే శివుని కోసం పార్వతీ దేవి చేసే తపస్సు లో ఆకులను కూడా తిన కుండా ఉన్నది. లేక అపగత రుణ సంబంధం కలది అని అర్థం. అంటే జగత్తు యొక్క సృష్టి, స్థితి, సంహార కర్మ లలో, ఆలస్య కారణం గా, యే కొంచె మైనా మిగిలిన కర్మ సమాపనం -అలాంటిది లేక పోతే అపగత రుణ సంబంధం అంటారని విజ్ఞులు తెలియ జేస్తున్నారు. చేపలు -కండ్లు చాడీలు చెబుతున్నాయి అనే భయం తో, శత్రు భయం తో జలదుర్గం లో దాగాయి అని భావం.

57--"దృశా ద్రాపీ యస్యా, దార దళిత, నీలోత్పల రుచా -ద్రవీ యామ్సం, దీనం, స్నపయ కృపయా, మామపి, శివే

అనేనాయం, ధన్వో భవతి, నచతే, హాని రియతా -వనేవా, హర్మ్యేవా, సమకర, నిపాతో మహికరః "

తాత్పర్యం -మహేశ్వరీ !చాలా దీర్ఘ మై, వికసించిన నల్ల కలువల వంటి చల్లని కాంతి తో ఉన్న నీ కడ గంటి చూపు అనే కృపారసం తో, కడుదీనుడను, నీకు చాలా దూరం గా ఉన్న వాడను, సామాన్యడను అయిన నన్ను తడిసి పోయేట్లు చేసి, నన్ను ధన్యుడిని చెయ్యి. దీని వల్ల నీకేమీ నష్టమూ లేదు. ఎందు కంటే, చల్లని వెన్నెల నిచ్చే చంద్రుడు ఉచ్చ, నీచాలు అని చూడ కుండా, అందరి మీదా, తన చంద్ర కల ను ప్రసరించి, వెలుగు వెల్లువ లతో ముంచెత్తడం లేదా !

విశేషం -స్వచ్ఛ మైన అంతఃకరణ ఉన్న వారికి అందరి మీదా సమాన మైన ఆదరణ ఉంటుందని భావం. అది స్వభావ సిద్ధమే. అసలు సృష్టి అంతా శ్రీ దేవికి ఆత్మీయం గా ఉంటే, తన వాళ్ళనీ, బయటి వాళ్ళనీ తేడా ఉండదు కదా !చంద్రుడు ఆమె నేత్రాల్లో ఒక భాగం. ఆ చంద్రునికే నర్వ సమభావం ఉంటే శ్రీ దేవికి ఉన్నట్లే. కారణం చంద్రుడు ఆమె నేత్రమే కనుక. ఆమె దృష్టి దీర్ఘ మైనది. అందుకే దూరం గా ఉన్న భక్తుడిని ఆదు కొనటం లో కష్టం లేదని భావం. లీలా మాత్రం గా దృష్టి ప్రసరిస్తే చాలు ఆయాస పడ నక్కర లేదని అర్థం. చంద్రుడు ఔషధీషుడు. అందుకే వనాల మీద ఎక్కువ కాంతి ప్రసరించి, మిగిలిన వాని పై

తక్కువ ప్రసరించే పక్ష పాతం కల వాడు కాదు. అలాగే అమ్మ కూడా దూరంగా ఉన్న వారనేభేదం లేకుండా సమానం గా కృప చూపిస్తుంది. తాను దీనుడిని, అయినా తన మీద పక్ష పాతం చూపించినా న్యాయమే.

శ్రీ దేవి అనాయాసం గా బహుజన ధర్మ బుద్ధి తో, ఆపన్నులను రక్షించే బుద్ధితో, అనవధిక మైన కారుణ్యం తో, రక్షణా భార నిర్వహణ తో, సత్కర్మ లను చేస్తున్నది అని భావం.

58—”అరాళం తే పాళీయాగళ, మగ రాజన్య తనయే -న కేశా, మాధట్టే, కుసుమ శర, కోదండ కుతకం తిరశ్చేనో, యత్ర శ్రవణ పద, ముల్లంఘ్య విలసన్ -అపాంగ వ్యాసంగో, దిశతి, శర సంధాన దిషణం”

తాత్పర్యం -శరవణ భవ జననీ !వంకర గా ఉన్న నీ కణతల జంట (తమ్మల జంట)మన్మధుని ధనుస్సు యొక్క విలాసం గా అని పిస్తోంది. ఎందుకంటే, నీ కనుల కటాక్షప్రసారం అడ్డం గా తిరిగి, చెవిని దాటి మెరుస్తున్న బాణాలను సందిస్తున్నాయేమో ననే అనుమానాన్ని కల్గిస్తోంది. అంటే చెవి తమ్మలు అంటే కణత మన్మధుని విల్లులాగా, అపాంగ వీక్షణం మన్మధుని పూల బాణాల్లా ఉన్నాయని భావం.

విశేషం -ఈ భావం ఎవరికి ?అమ్మ వారి చూపుతో మన్మధ ప్రసక్తి ఎవరికి ?సదాశివునికే. వేరెవరికీ కాదు అని అర్థం

59—”స్ఫురద్గండా భోగ ప్రతి ఫలిత, తాటంక యుగళం -చతుశ్చక్రం మన్యే, తవ ముఖ మిదం మన్మధ రథం యమారుహ్య ద్రుహ్యత్సవని, రథా మర్కెందు చరణం -మహా వీరో మారః, ప్రమద పతి సజ్జిత వతో “

తాత్పర్యం -ఆర్యా దేవీ !అద్దాల లాగా నిగనిగప్రకాశించే, నీ చెక్కిళ్ళ పై, ప్రతి ఫలిస్తున్న, నీ కమ్మల జంటలు కల నీ ముఖం ఎలా ఉండో తెలుసా ?/మొక్క వోని ప్రతాపం గల మన్మధుడు ఎక్కిన నాల్గు చక్రాల రథం లా ఉంది.ఆ చక్రాల రథం ఎక్కి,, అతి లోక వీరుడైన మన్మధుడు సూర్య, చంద్రులు అనే రెండే రెండు చక్రాలు గల భూమి అనే రథం ఎక్కి, యుద్ధానికి వచ్చే, త్రిపురాంతకుడైన శివుని నే ఎదిరించ టానికి సిద్ధం గా ఉన్నాడు. ఇదంతా నీ కంటి చలువే. లేక పోతే మన్మధునికి అంత ప్రతాపం ఎక్కడిది ?

విశేషం -శ్రీ దేవి ముఖ లక్షణం అనే రథాన్ని ఎక్కి నందు వల్లనే, మన్మధుడు మహా వీరుడై, శివుని పై కాలు దువ్వుతున్నాడు అని భావం. రెండు చక్రాల రథం కంటే నాలుగు చక్రాల రథం బాగా నడుస్తుంది. బలం కూడా ఎక్కువ గా ఉంటుంది. అందుకే మన్మధుడు మహా శివుని ఎదిరించ గలిగాడు అనే భావం. మహాదేవుని కామ మోహిత చిత్త వృత్తి, ఆ మొహం ద్వారా లభించిన రసికతా, భగవతి వదనార వింద శృంగార రసార్థ భావం పుష్కలం గా ఉన్నాయి. ఆమే లావణ్య కాంతి విశిష్టమైనదీ, లోకోత్తర మైనదీ కూడా.

60—”సరస్వత్యా సూక్తి రంరుత లహరీ, కౌశాలహరేహీ -పిబంత్వా శ్శర్వానీ, శ్రావణ చులుకాభ్యామవిరాలం చమత్కార శ్లాఘా, చలిత శిరసః కుండల గనో-ఝనత్కారై స్తారైహీ, ప్రతి వచన సమా చష్ట ఇవతే “

తాత్పర్యం -శార్వానీ !అమృత ప్రవాహం లో ఉన్న మాధుర్యాన్ని,, మార్దావాన్ని, మించి పోయే తేనె పలుకులతో, మధుర పద గుమ్మనతో, నిన్ను సరస్వతీ దేవి స్తుతిస్తుంటే, చెవులు అనే దోసిళ్ళ తో చక్కగా

తాగుతున్నావు. ఆ స్తోత్రం లోని చమత్కారాన్ని శ్లాఘించ టానికి, నీ శిరస్సు కది లిస్తుంటే, నీ కర్ణ భూషణాలు అతి చక్కని రుణత్కారం చేస్తూ, ఆ స్తోత్రానికి తెల్వే ఆమోదం లాగా అని పిస్తోంది. విశేషం —”తార “అంటే ఓంకారం. పూర్వం అనుజ్ఞ ఇవ్వ టానికి ఓం అనే వారు. బాగా ఉంది అనటానికి కూడా ఓం అనే అలవాటు ఉంది. సరస్వతీ దేవి చేసే ప్రార్థనకు, పార్వతీ దేవి మెచ్చి కోలుగా తల ఊపి నప్పుడల్లా, కుండలాలు “ఓం “అనే నాదం తో అనుజ్ఞ ను ప్రకటిస్తున్నాయట. శ్రీ శారదా దేవి యొక్క వాక్ అనే అమృతాన్ని చెవులు తాగుతున్నాయి. జిహ్వ పాణం కాదు కనుక చెవులే సమాధానం చెప్పాలి. అవి మాట్లాడ లేవు కదా. అందుకే కర్ణాభరణ రుణత్కార రూపం లో ప్రణవ నాద మైన ఓంకార ధ్వని తో ప్రశంసిస్తోంది

61—”అసౌ నాశా వంశ, స్తుహిన గిరి వంశాధ్వజ పటి -త్వదీయో, నేదేయః ఫలతు ఫల మాస్మాక ముచితం వహత్యంత ర్ముక్తా, శ్శిశిర కర, నిశ్వాస, గలితం -సంరుద్ధ్యా యత్రాసాం, బహిరపి, సముక్తా మణిధరః “

తాత్పర్యం -హిమ గిరి తనయా !!పర్వత వంశ పతాకమా !పార్వతీ దేవీ !నీ, నాసాదండం మాకు, మా సంబంధీకులకు, కోరిన కోర్కెలను తీర్చు గాక. ఆ నాసా దండం లోపల ముక్తా మణులున్నాయి. లోపల ఉన్న ఆ మణుల చేత, ఎడమ నాసిక నుండి, వెలుపలికి వచ్చే, గాలి వల్ల బయట కూడా ముక్తా మణులను ధరించి నట్లుంది.

విశేషం -వెదురు లో ముత్యాలు ఉంటాయని లోక ప్రసిద్ధి. ముక్కులో ముత్యాలు లేక పోతే, శ్వాస తో ఎలా బయటకు వస్తాయి ?అంటే, ఎడమ నాసిక ముత్యాన్ని ధరించింది అన్న మాట. నాసిక నువంశ దండం గా చెప్పటం లో కోమలత్వం, రుజుత్వం, రామణీయకత గల నాళాలున్నాయని అర్థం.

62—”ప్రకృత్యా రక్తాయాస్తవ సుదతి, దంత కృదరుచెహ -ప్రవక్ష్యే, సాద్యశ్యం, జనయతు ఫలం విద్రుమ లతా న బింబం, తద్భిమ్బ ప్రతి ఫలాన, రాగా దరుణిమాం -తులా మధ్యా, రోదుంకధమివ, నలజ్జేత కలయా “

తాత్పర్యం -వర దండ మండిత కరా !చక్కని పలువరుస గల తల్లీ !స్వభావ సిద్ధం గా కెంపు రంగుతో ఉన్న నీ పెదవుల కాంతి ని,దేనితోను పోల్చటానికి వీలు లేదు. పోల్చదగినది వేరేది లేదు కూడా. ఎందు కంటే, నీ క్రింది పెదవి కి సహజ కాంతి ఉంది. అలాంటి కాంతి -పగడపు తీగకు పండు పండితే, ఎలా ఉంటుందో అలా ఉంటుంది. కాని, దానికి పగడం పుట్టటం లేదు. అది పండ్లను ఇవ్వటమూ లేదు. దొండ పండు తో పోలుద్దాం అంటే దానికి కాంతి సహజం కాదు. దొండ పండుకు బింబం అని పేరు. అంటే ప్రతి బిమ్పించేది. దానికి ఆ పేరు రావటానికి కారణం నీ ఆధర బింబం యొక్క అనుగ్రహం వల్లనే కనుక నీ క్రింది పెదవి తో పోల్చదగిన వస్తువేదీ ప్రపంచం లో లేదు. నీ క్రింది పెదవి నిరుప మాన మైన శోభ కలది.

63—”స్మిత జ్యోత్స్నా జాలం, తవ వదన చంద్రాస్య పిబతాం -చకోరాణా మాసి దతి రసతయా, చంచు జడిమాఅతస్త్వ, శీతాంశో రమ్యతలహారీ రాఘ్న రుచయః -పిబన్తి స్వచ్ఛందం, నిశి, నిశి, భ్రుకం కాంచి కథీయా’

తాత్పర్యం -చండికా !నీ ముఖ చంద్రుడి చిరు నవ్వు అనే వెన్నెలను త్రాగే చకోర పక్షులకు, త్రాగి, త్రాగి, అతి మాధుర్యం వల్ల అరుచి కలిగింది. అందుకే అవి పులుపు మీద ఇష్టం తో చంద్రుని అమృత కిరణాల పొంగునే బియ్యం కడుగు గా భావించి, ఇష్టం వచ్చి నంత వెన్నెల రాత్రులలో తృప్తి గా తాగుతున్నాయి.

శ్రీ దేవి ముఖచంద్ర మంద హాస కాంతులు చంద్ర కిరణ మాధుర్యం కంటే గొప్పవి అని భావం.

64—”అవిశ్రాంతం, పత్యుర్గున గణ కదా మరేద ణ జపా -జపా పుష్పచ్ఛాయా, తవ జనని, జిహ్వ జయతిసా యదగ్రాసీనాయాఃస్పటిక ద్రుషదచ్చచ్చ విమయా -సరస్వత్యా మూర్ధిహ పరిణ మతి, మాణిక్య వపుషా “

తాత్పర్యం -కదంబ వన వాసినీ !నీ జిహ్వగ్రం మీద ఆసీన అయిన సరస్వతీ దేవి యొక్క శుద్ధ స్పటిక మణి కాంతి చేత ప్రసిద్ధ మైన స్వరూపం, పద్మ రాగ మణి ఎరుపు రంగుగా మారుతోంది. ఎందు కంటే ఆమె కు ఆశ్రయ మైన నీ నాలుక నిరంతరం, నీ భర్త అయిన శివుని గుణ గణ కద ను, జపం లాగా విని, విని, జపా పుష్పం యొక్క కాంతి వంటి కాంతి కలదై, యెర్రని రంగు కలదై ప్రకాశిస్తోంది.

విశేషం -శ్రీ దేవి జిహ్వ తాను ఎరుపు రంగు తో ఉండటం మాత్రమే కాదు, తటస్టు లైన వారిని కూడా ఎరుపు రంగు కల వారిని గా చేస్తోందని భావం. శ్రీ దేవి నాలుక మీద నిత్య నివాసి అయిన సరస్వతి దేవి “మాణిక్య వపుష “గా పరిణ మిస్తోందని అర్థం.

69—”రాణే జిత్వా, దైత్యా, నప హృత శిరస్త్రైహ కవచిభిహ -ర్షిపుత్రి, స్పండాం శ, త్రిపుర హర నిర్మాల్య విముఖై

విశాఖేస్తో పేస్తై శ్శశి విశద, కర్పూర శకలా -విలీయస్తే, మాతస్తవ, వదన, తాంబూల కబళః”

తాత్పర్యం -త్రిదగ్ని కుండసంభూతా !యుద్ధం లో రాక్షసులను జయించి వచ్చి, తల పగాలను విడ దీసి, కవచాలను ఇంకా ఉంచుకొని, చండుడు అనే ప్రథముని చేతఅనుభవించ టానికి వీలైన “హరుని నిర్మాల్యం వద్దు “అన్న కుమారాస్వామి -దేవేంద్ర, ఉపేంద్రుల చేత చంద్రుని లాగా, స్వచ్ఛందం గా, నిర్మలం గా ఉన్న కర్పూరపు పలుకులు గల, నీ వదన తాంబూలం యొక్క తమ్మలు కాజేయ బడుతున్నాయి.

విశేషం -కుమారస్వామి, దేవేంద్రుడు, ఉపేంద్రుడు, యుద్ధం లో రాక్షసుల్ని జయించి, శ్రీ దేవికి పాదాభి వందనం చేయ టానికి తల పాగాలు తీశారు. ఆమె ప్రసన్నం గా నవ్వింది. అప్పుడు ఆమె నోటి నుండి కర్పూర పలుకుల తో కూడిన తమ్మల కబళాలు (తాంబూలం యొక్క ఉమ్మి)కింద పడ్డాయి. ఆ ముగ్గురూ వాటిని గ్రహించి, మింగారు. అందులోని కర్పూరం మెత్తగా మారి కలిసి పోయింది. జగన్మాత అయిన భగవతికి కుమారులపై అంత ప్రేమ ఉండీ అని భావం. కుమారా స్వామి కి ఇది మామూలే. ఇంద్ర, ఉపేంద్రులకు అప్పుడప్పుడు జరిగే సంఘటన.

శివ నిర్మాల్యం “చండుడు “అనే ప్రధముడి కే దక్కాలి. ఇతరులకు దక్క కూడదు. శివునికి అభి షేకం చేసే ముందు నిర్మాల్యం తీసేసి “వచ్చందేశ్వరాయ నమః “అంటారు. అందుకని కుమారస్వామి మొదలైన వారు అమ్మ దగ్గరకే వచ్చారు. మాతృ రూప ఉపాసనం క్షీప్ర ఫలదాయకం అని చెబుతారు.

యుద్ధం నుంచి తిరిగి వచ్చిన వారికి, శ్రమ పోగొట్టటానికి శ్రీ దేవి వదన కర్పూర మిశ్రిత తాంబూల శకలాలు ఉపయోగ పడినాయి అని అర్థం. మహాదేవుని శిరస్సు పై ఉన్న చంద్రుణి వెన్నెల కూడా శివ నిర్మాల్యమే. దానిని కూడా వదిలి, వీరు అమ్మ తాంబూల కబళాలు స్వీక

రించారని భావం. దీని వల్ల ఆమె ముఖ సౌభాగ్యం స్తుతింప బడింది..

అమ్మ మాటల గొప్పదనం

66—”విపంచ్యా గాయంతీ, వివిధ మపదానం పశు పతే -స్వయా రభే, వక్త్రం, చలిత, శిరసా, సాధు వచనే త్వదీయై ర్మాదుర్వై రపలసిత, తంత్రీ కల రవాం, -నిజాం వీణాం వాణీ, నిచుళ యతి చోళేన నిభ్రుతం. “

తాత్పర్యం -శివ కుటుంబిణీ !నీ ముందు కూర్చుని సరస్వతీ దేవి శివుని వీర గాధలు, అంటే త్రిపుర సంహారం, దక్ష యజ్ఞ ధ్వంసం, హాలాహల భక్షణం, జలంధర వధ, గజాసుర వధ లను వీణ తో గానం చేస్తోంది. అప్పుడు నీ మనస్సు సంతోషం తో నిండి, అనుగుణం గా శిరస్సును ఊగిస్తూ, మధుర వచనా లతో ప్రశం సిస్తున్నావు. నీ వచో మాధుర్యం ముందు సరస్వతి వీణా గాన మాధుర్యం నవ్వుల పాలైంది. ఆమె సిగ్గు పడింది. అప్పుడమ్మే తన వీణ ను పై ముసుగు తో కప్పిస్తోంది..

67—”కరాగ్రే ణస్సుప్తం తుహిన గిరిణావత్సలతయా -గిరిశేనో దంతం, ముహూరధర, పానా కులతయా కర గ్రాహ్యం శంభోర్ముఖ ముకుర వ్రుంతం, గిరి సుతే -కదం కారం, బ్రూమస్త వ చుబుక మౌషామ్య రహితం.

తాత్పర్యం -అమ్మా విష్ణు సోదరీ !నీ తండ్రి హిమ వంతుడు నీ మీద మిక్కిలి పుత్రికా వాత్సల్యం తో నీ చుబుకాన్ని పునుకు తాడు. నీ పతి పశు పతి నీ క్రింది పెదవి మాధుర్యాన్ని చవి చూసే సందర్భం లో మాటి మాటికీ నీ ముఖాన్ని పైకెత్తు తు, శంభుని చేతి తో తీసుకోన దాగిన ముఖం అనే అద్దానికి పిడిని వర్ణించ టానికి తగిన వస్తువే లేక పోయింది. అలాంటి నీ చుబుకాన్ని ఎంతని వర్ణించాను ?

విశేషం -శివుడు శ్రీ దేవి చుబుకాన్ని చేత్తో పట్టుకొంటున్నాడు. కారణం -ఆమె ముకుర వ్రుంత కనుక ఆ ముఖ దర్పణానికి చుబుకం పిడి అవటం వల్ల పట్టుకొని, ఆ అద్దం లో తన ప్రతి బింబాన్ని చూసు కొంటున్నాడు అని భావం. శృంగార సమయం లో స్త్రీలు తల వంచుకొని ఉంటారు. ఆ ముఖాన్ని పైకి ఎత్తితేనే “సు చుంబనం “అవు తుంది. అంటే చక్కని ముద్దు సాధ్యం అవుతుంది. సమగ్ర లావణ్యం కలిగింది కనుక చుబుకాన్ని పోల్చా టానికి ఏ వస్తువూ లేదు. అనుపమమైనది అని అర్థం.

68 -”భుజా శ్లేషాన్ని త్యం, పుర దమయిధుహ్ కంటక వతీ -తవ గ్రీవా ధత్తే, ముఖ కమల నాళశ్రియ మియం స్వతః శ్యేతా కాల గురు బహుళ జంబాల మలినా -స్తుణాలీ లాలిత్యం వహతి, యదదో హర లతికా “

తాత్పర్యం -మూల మంత్రాత్మికా !సహజం గా స్వచ్ఛ మైనదీ, కృష్ణా గరు చేత నల్లనైనదీ, ముత్యాల సరాలున్న తీగలు కలది, అయిన నీ కం ధనాళం, కలువ తూడు లాలిత్యాన్ని, పొంది, త్రిపుర మదనుడైన ఈశ్వరుని బాహువు లచే, ఆలింగనం తో, నిత్యం రోమాన్పాలనం కలది ముఖ పద్మనాళ శోభ తో విరాజిల్లు తోంది.

విశేషం -ముఖం పద్మం. నాళం -కమల నాళం. పరమ శివాలింగానం తో కలిగిన రోమాన్పలం కలిగిన నాళం అందులోని కంటకాలు అంటే ముళ్ళు కంఠం కింద పూయ బడిన క్రిష్ణాగరు గంధపు బురద.. ముత్యాల హారాల, తామర తూళ్ళు.

69—”గళేరేఖాహస్తిశో, గతి గమక, గీతిక నిపుణా -వివాహ వ్యానధ్ధ ప్రగున, గుణ సంఖ్యా ప్రతి భువ విరాజస్తే, నానావిధ, మధుర రాగా కర భువాం -త్రయాణాం గ్రామానాం స్థితి నియమ సీమాన ఇవతే “

తాత్పర్యం -కైవల్య పద దాయిని !నీ గళం పై మూడు రేఖలున్నాయి. ఇవి, వివాహ వేళ వేయబడిన మంగళ సూత్రాలుగా ఉన్నాయి. తల్లీ ! మార్గ, దేశి అనే సంగీత గతుల యొక్క అయిదు రకాలైన స్వర గమకాల యొక్క గీతాలను పాడటం లో నీవు నిపుణువు..నీ గళం పై ఉన్న మూడు ముడతలు మూడు భాగ్య రేఖలు. వివాహ సమయం లో మంగళ సూత్రం కట్టిన తర్వాత, వాటి దగ్గర అనేక పేటలతో కలిపి, పేనిన,మూడు సూత్రాలను జ్ఞాపకం చేస్తున్నాయి. నానా విధ మధుర గానాలకు నిలయ మైన షడ్జ గ్రామ, మధ్యగ్రామ, గాంధార గ్రామాల ఉనికిని తెలియ జేయటానికి ఏర్పరచిన సరిహద్దుల్లా ఉన్నాయి.

విశేషం -పతివ్రతలు, తమ పతి ప్రాణాలను తమ మంగళ సూత్రాలలో ధరిస్తారు. “బ్రహ్మ విశ్వేశ రూపేషు రంద్ర శ్యేతం త్రి తంతుకం -త్రిరత్న, రుక్మజం, స్త్రీణాం, మాన్సాల్యాభరణం విదుహ్ -

సంగీతం లో రాగానికి గతి, గమకం, గీతం అనేవి మూడు అంగాలు. రాగం నడక గతి. స్వరాల ఆరోహణావరోహణలు గమకం, నిర్దుష్టమైన స్వరాల క్రమం గా పాడటం గీ తం. సంగీతానికి షడ్జమ, మధ్యమ, గాంధార అనే మూడు గ్రామాలున్నాయి. ఏ గ్రామం లో ప్రారంభిస్తే ముగింపు కూడా ఆగ్రామం లోనే చేయాలి. ఈ రోజుల్లో గాంధారం లో పాడేవారు లేరని చెబుతారు. మాధ్యమంగా పాడే వారు చాలా తక్కువ మంది ఉన్నారని సంగీత విశ్లేషకుల అభి ప్రాయం.

శ్రీ భగవతి మాత్రం మూడు స్థాయిల్లోను, సంకరం కాకుండా, గానం చేయ గల నిపుణ. మంగళ సూత్రం అంటే పవిత్ర మైంది. కలంక రహిత మైనది. పరిశుద్ధ మైనది అని అర్థం. “పవెహ త్రాయతీతి పవిత్రః = “పవి అంటే మృత్యువు. మృత్యువు నుండి రక్షించేదే మాంగల్యం -అందుకే పవిత్ర మైనది. మాంగల్య తంతువు (దారాలు)తత్వాలను సూచిస్తుందని దాని వల్ల “బ్రహ్మమఃహ మస్మి”అనే స్మృతి రూపం లోని

మేధస్సు యొక్క ప్రభ జనిస్తుందని భావన అని తెలియ జేశారు బ్రహ్మశ్రీ తుమ్మల పల్లి రామ లింగేశ్వర శర్మ గారు “

70— “మునాళీ మ్రుద్వినాం తవ భజలతానాం చతుస్యనాం—చతుర్భి స్సౌందర్యం సరసి భవ స్వేతి, వదనైహా నభేభ్య, స్సంత్రస్సన్ ప్రథమ, మదనాదంధక రిపో -స్పాతుర్పాం, శీర్షనాం సమ మభయ, హస్తార్పణ దియా”

తాత్పర్యం -కామ కళా రూపా !పూర్వం శివుడు బ్రహ్మ యొక్క అయిదవ శిరస్సు ను తన వ్రేలి గోటి తో ఖండించాడు. అప్పుడు, మిగిలిన నాలుగు ముఖాలు తమను కూడా ఖండిస్తాడేమో నని భయం తో, ఈశ్వరుని కోపాన్ని పోగొట్టి, తమ నాల్గు తలలను కాపాడటానికి అభయ హస్తం ఇవ్వమని బ్రహ్మ -తన నాలుగు ముఖాలతో తామర తూడుల్లాగా మెత్త నైన నీ బాహుల తలలను గురించి దీనం గా ప్రార్థిస్తున్నాడు

విశేషం -బ్రహ్మ చతుర్ముఖాలతో నాల్గు వేదాలతో స్తుతిస్తున్నాడని భావం. సృష్టించటం వల్ల లభించిన అహంకారమే బ్రహ్మ గారి అయిదవ తల. నాలుగు ముఖాలు ఉంటే, శ్రీ దేవి బాహువులను అహంకారం వదిలి బాగా వర్ణించ గలడు అని అర్థం.

71—”నఖానా ముద్వ్యైర్నవన లిన రాగం, విహసతాం—కరాణంతే, కాంతిం, కదయ, కథయామః, కథముమే కయాచిద్వా, సామ్యం, భవతు కలయా, హంత కమలం -యది క్రీడల్లక్ష్మీ, చరణ తల లాక్షారుణ దళం “

తాత్పర్యం -ఉమా దేవీ !ప్రభాత కాలం లో, అప్పుడే వికసించిన తామర పూవు కాంతిని పరిహసించే గోళ్ల సముదాయం తో విలసిల్లే నీ హస్తాల శోభ ను ఎలా వర్ణించగలను ?కమలం లోని కమలాలయ యైన లక్ష్మీ దేవి పాదముల లత్యుక యొక్క ఎరుపు రంగును పొందితే, కొంచెం పోలికగా ఉందిఅన వచ్చు. అది కూడా సంపూర్ణ మైన పోలికకు తగదు. నీ నఖాగ్రాలు నిరుపమ శోభా రంజితాలు.

72—”సమం దేవీ స్కంద, ద్విప వదన, పీతం స్తన యుగం -తవేదం, నఃభేదం,హరతు, సతతం ప్రస్నుత ముఖం

యదా లోక్యా శంకా కులిత హృదాయో హస జనకః -స్వకుమ్భౌ హీరంభః పరి మ్రుశతి హస్తేన ఝటితి “

తాత్పర్యం -సర్వేశ్వరీ !నీ స్తనముల యొక్క స్తన్య పానీయం చేస్తున్న వినాయకుడు, ఆ వక్షోజాలను చూసి, తన శిరః కుంభాలు అక్కడికి వచ్చాయేమో నని అనుమానంతో, తన కుంభ స్తలాన్ని, తన తొండం తో తడిమి చూసు కొంటున్నాడు. ఇతని అమాయకత్వానికి పార్వతీ పరమేశ్వరులు నవ్వుతున్నారు. ఆ స్తనద్వయాన్ని గణపతి, కుమారస్వామి, ఇద్దరు ఒకే సారి పానం చేస్తున్నారు. పుత్రవాత్సల్యం తో, పాలు పొంగుతున్న ఆ స్తనద్వయం, మా దుఖాన్ని పోగొట్టు గాక.

విశేషం -జగత్పూజ్యులైన ప్రమద గణాధి పతి, దేవ సేనా పతి పుత్రులు గా గల శ్రీ దేవి, మహాత్మ్యం సర్వ లోకాతిశయం.ఆమె కుచ కుంభాలు స్వభావ సిద్ధం గా గజ కుంభాలు అని భావం.

73—”అమూతే, వక్షోజౌ, వమ్మతరస, మాణిక్య కుతుపౌ -న సందేహ స్పందో, నగపతి, పతాకే మనసిసః

పిబంతౌ, తౌ, యస్మాద్విదిత, వధూ సంగ రసికౌ -కుమారా వద్యాపి, ద్వీరద, వదన, క్రౌంచ దళనే “

తాత్పర్యం -శైలజా !నీ చనుల జంట అమృత రసం తో నిండి, మాణిక్య మయ కుప్పలు గా ఉన్నాయి. ఇందులో సందేహమేమీ లేదు. కారణం -నీ చనుబ్రాలు త్రాగిన వినాయకుడు, కుమారస్వామి నేటికీ, యవ్వన ఉత్సాహం తో, ఆనంద రసాస్వాదన రసికులుకాకుండా, బాలురు గానే ఉన్నారు సుమా !

విశేషం -గణ పతి భార్యలు సిద్ధి, బుద్ధి. కుమారస్వామి భార్యలు వల్లీ, దేవసెనలు. వీరు శబ్ద వాచ్యులు, శక్తి స్వరూపులే కాని, స్త్రీ సుఖం ఇచ్చిన వారు కాదు. భ్రాంతిలో ఉన్న దాంపత్యం ఇది.

శివ శక్తి యోగ సాధన లో సాధకుడైన యోగికి లభించే రుతంబరా ప్రజ్ఞను గణ పతి అంటారు. ఈ ప్రజ్ఞయే శివ,శక్తుల కుమారుని గా చెబుతారు. ఈ ప్రజ్ఞ కలిగితే, బుద్ధి, సిద్ధి వశం అవుతాయి. వారి వలన విఘ్నాలను నివారించే వాడై,విఘ్న హంత అవుతున్నాడు గణపతి.

కుమారస్వామి భార్యలు వల్లీ దేవసెనలు. వల్లీ అంటే లతా. ఆమె సర్పాకృతిలో ఉన్న కుండలినీ శక్తి. దేవసేన అంటే తత్వ సముదాయం. గణపతి, కుమారస్వాములిద్దరు నైస్థిక బ్రహ్మ చారులే. ఈ ఇద్దరి బ్రహ్మ చర్య విషయం విస్పష్టం చేయటానికే, వీరి పూజా విధానం లో వతువులను పూజిస్తారు.

కుండలినీ శక్తి ని వ్యష్టి, సమష్టి పరం గా చెప్పవలసి వస్తే, సర్పం గా చిత్రించటం ఆచారం. స్త్రీ గా భావిస్తే కుమారి. పురుషుడిగా భావిస్తే కుమారుడు. సమష్టి కుండలినీ సర్ప దేవత గా నాగ చతుర్థి నాడు పూజిస్తారు. అది కుండలినీ శక్తికి ప్రతీక. నాగ పంచమి నాడు పూజించేది వ్యష్టి కుండలినీ. అంటే వల్లీ దేవిని. -అంటే కుమారస్వామి అర్ధాంగి ని.

కుమారస్వామి దేవ సేనా నాధుడు. ఇంద్రుని కుమార్తె దేవ సేన కు అది పతి. తత్వ సముదాయమే దేవ సేన. జగత్తును నిర్మించటానికి తగిన సామగ్రియ ఈ తత్వ సముదాయం అంటే. కల్పాంతం లో ఈ తత్వాన్ని (చమువు)అంటే ఉపసంహరించేది చాముండా (చముండాతీతి చాముండా).చండీ నవాక్షరాది పతి చాముండా -శివశాక్తియే రుతంభర ప్రజ్ఞా మూర్తి- బ్రహ్మ కు భిన్నుడు కాడు.సుబ్రహ్మణ్యం కూడా బ్రహ్మమే.

74—”వాహన్త్యంబ, స్తంబే రామ దనుజ, కుంభ ప్రక్రథిభిహ్ -సమారబ్ధాం, ముక్తామణి భిరమలాం, హారలతికాం

కుచాభోగో, బింబాధర రుచిభి, రంతశ్శబలితాం -ప్రతాపవ్యామిశ్రాం, పురదమయిథుహ్ కీర్తి మివతే “,

తాత్పర్యం -అంటా !గజాసురుని శిరస్సు యొక్క కుంభస్థలమే జన్మ భూమి గా కలిగి, కర్పూర వాసన, దోష రహిత మైన ముక్తామణుల హారాన్ని, నువ్వు, నీ విశాల స్తన మండలం మీద ధరిస్తున్నావు.

నీ ఆధర బింబం యొక్క యెర్ర దనపు కాన్తులచే, ఆముత్యాల హారం, లోపలే పుట్టిన చిత్ర విచిత్ర కాంతులతో పరమ శివుని ప్రతాపాన్నీ, కీర్తినీ ధరించి నట్లుగా విరాజిల్లు తోంది.

విశేషం -శ్రీ దేవి హృదయ పీఠమీద ఉన్న హారం, శివుని ప్రతాప కీర్తులను ప్రకాశింప జేస్తోంది. అంటే, ఆయన కీర్తి ప్రతాపాలు ఆమె హృదయ గతాలు అని భావం. ఆమె కంఠం లోని ఇతర ఆభరణాలు కూడా శత్రు సంహార లక్షణాలు కలవని అర్థం. అధర కాంతితో మెరిసే భగవతి స్తనద్వయం పైనున్న హారం, జగదేక వీరుడైన త్రిపురారి అయిన శివుని శత్రువైన గజాసురుని కుంభ స్తలం లో ఉన్న, ముత్యాల లాగా, ఆమె కుచాల యందు నిక్షిప్తం అయ్యాయి అని భావం. అలాంటి భగవతి యొక్క భర్త ప్రతాపం తో కూడిన మూర్తి కీర్తిధారణ తో పతివ్రతా ధర్మాన్ని చూపిస్తోంది. శివ కీర్తికి ఉత్పత్తి స్థానం శ్రీ దేవి కుచాలు అని అంతర్ధారం.

75—"తవస్తన్యం, మన్యే, ధరణీధర కన్యే హృదయతః -పయః పారావారః పరి వహతి సారస్వత మివ

దయాపత్యా దత్తం ద్రవిడ శిశు రాస్వాద్య తవ యత్-కవీనాం, ప్రాధానా జనని కమనీయః కవయితాః"

తాత్పర్యం -శైలేంద్ర తనయా !పాల కడలి పైకి సారస్వత రూపం గా ప్రవహించే వాజ్మయం గా నేను నిన్ను భావిస్తాను. లేక పోతే -మిక్కిలి పుత్ర వాత్సల్యం తో, నీవిచ్చిన చనూబాలు త్రాగి ఈ ద్రావిడ శిశువు (శంకరా చారులు)ప్రాడ కవులలో జగన్నోహను డైన కవిగా ఎలా కీర్తి పొందుతాడు ?

విశేషం -ఆమె హృదయం నుండి పాలు సారస్వతం లాగా ప్రవహిస్తున్నాయి. చిన్నప్పుడు శంకర భగవత్పాదుల వారు ఆలయానికి వెళ్లి అమ్మవారికి పాలు నైవేద్యం పెట్టే వారు. ఆమె త్రాగగా మిగిలిన పాలనే తండ్రి తనకు ఇస్తున్నాడని అనుకునే వారు. ఒక రోజు తండ్రి ఊరికి వెళ్లాడు కుమారుడు పాలు తీసుకొని ఆలయానికి వెళ్లాడు. దేవి త్రాగ లేదు. ఏడవటం ప్రారంభించాడు బాల శంకరుడు. ఆమె ప్రేమతో ఆ పాలను పూర్తిగా త్రాగేసింది. తనకు కొంచెం కూడా మిగిల్చ లేదని మళ్ళీ ఏడ్చాడు. ఆమె కనీ కరం తో తన స్తన్యాన్నిచ్చింది బాల శంకరులకు /.అది మొదలు ఆయనకు మహా ప్రజ్ఞ కలిగింది.

ఆరు మాసాల వయసు లో ఉన్న శంకరుడు దరిద్రాన్ని అనుభవించాడు. తండ్రి భిక్షాటనానికి వెళ్లాడు తల్లి నీరు తేవటానికి పూర్ణా నదికి వెళ్ళింది. ఇంట్లో ఒక్కడే ఉన్న బాలుడికి ఆకలై ఏడ్చాడు. పార్వతీ దేవి జాలి పడి, ప్రేమతో ఎత్తుకొని, కంటి నీరు తుడిచి, స్తన్యాన్నిచ్చింది. పడుకో బెట్టి అదృశ్య మైంది. ఆ రోజు నుండే ఆయనకు సర్వ శాస్త్రాలు కరతలా మలకాలైనాయి శ్రీ దేవి అనుగ్రహం ఉంటే సర్వ విధ ఈప్సితాలు నేర వేరుతాయని భావం శివజ్ఞాన ప్రదం.

76—"హర క్రోధ జ్వాలా వలిభి రవ లీదేన వపుషా -గభీరే తే నాభీ సరసి, కృత సంగో మనసిజః

సముత్తస్తా తస్మా దచల తనయే, ధూమ లతికా -జనస్తాం జానీతే, తవ జనని రోమావలి రితిహ్ " "

తాత్పర్యం -హర ప్రీయే !హరుని క్రోధాగ్ని జ్వాలల తో చుట్ట బడిన శరీరం తో మన్నుడుడు తనను తాను కాపాడు కోవా టానికి లోతైన నీ నాభి మడుగు లో దూకి కాపాడుకొన్నాడు. కాలు తున్న వాడి శరీరం వల్ల పుట్టిన పొగతీగ చాలు ఒకటి, నీ పొక్కిలి నుంచి పైకి పాకి కన్పించింది. ఆ పొగతీగె చాలునే లోకం, నీ నూగారు గా బావిస్తోంది.

విశేషం -సాధన చేసే తప్పుడు కామోద్దీపన కలిగితే, వెంటనే భ్రు మాధ్యమ లో హరుని నిలిపి ధ్యానిస్తే (అక్కడ జ్ఞాన నేత్రం ఉండి కనుక)హృదయం లోని కామ తాపం నాభికి దిగి శాంతి లభిస్తుందని పరమ రహస్యం. హరుని క్రోధం నుండి కాపాడ గల సమర్థురాలు భగవతి మాత్రమే. అన్యులకు అసాధ్యం అని భావం.

77—”యతే తత్కాళిందీ,తను తర తరంగాక్రతి శివే -కృశేమధ్యే, కిన్పిజ్జనని తవ యద్భాతి సుధియాం

విమర్షా దంన్యోన్యం, కుభ కలశయో, రంతర గతం -తనూభూతం, వ్యోమ ప్రవిశదివ నాభిం, కుహరిణీం”

తాత్పర్యం -హరు సామ్రాజ్యీ !కృశించిన నీ నడుము లో ముందుగా ఎదురుగా కన్పిస్తూ, యమునా నది యొక్క చిన్న చిన్న తరంగం లాగ, నల్లగా ఉన్న నీ నూగారు ఎలా ఉందీ అంటే -నీ కుభ కుంభాలు రెండు ఒరుసుకోవటం వల్ల, వాటి మధ్య ఉన్న ఆ కాశం, ఆ ఒరిపిడికి ఆగ లేక నలిగి పోయి, నల్లగా మారి, సన్నగా నాభి వరకు కిందికి లక్క జారి నట్లు జారినది గా భావిస్తున్నాను.

విశేషం -భగవతి రోమ రాజి, ఇతరులకు కన్పించాడు. గిరీశుడైన శివునికే కన్పిస్తుంది. ఆమె స్తనాలు పరి పుష్టాలు. అదే భాగ్య లక్షణం. రోమావళిఅతి సూక్ష్మం. ప్రకాశమానం గా ఉంటుంది. ఆకాశం నుంచి వాయువు దాని నుంచి అగ్ని, దాని నుండి జాలం, దాని నుండి భూమి జన్మించాయి. ఉరాసి స్తానం లో అనాహత చక్రం, దాని పై విశుద్ధ చక్రం ఉంటాయి. అది ఆకాశ తత్వానికి గుర్తు. విశుద్ధ స్తానం లో ఉన్న ఆకాశ తత్వం నలిగి, సన్నగా కిందికి జారుతోందని భావం.

హృదయం సూర్య మండలం. యమున సూర్య తనయ. నాభి నుంచి జారే ఆకాశ తత్వం సూర్య మండలం నుంచి కిందికి జారుతోంది. కనుక యమునా నదితో పోల్చారు. ఇడా,పింగళా సుషుమ్నా నాడులే గంగా, యమునా, సరస్వతి నదులు. పింగళ అంటే యమున యే. ప్రాణ వాయువు వల్ల షట్పక్ర భేదం, గ్రంథి త్రయ భేదనం జరుగుతుందని అర్థం. కాళిం దీనామ, యమునా నామం గల పింగళా నాడీగత ప్రాణ క్రియను వివరించటమే శ్రీ శంకరులు చేసిన ప్రయత్నం.

78—”స్తిరో గంగా వర్త స్థన ముకుర రోమావళి లతా -కలావాలం, కుండం, కుసుమ శర తేజో హుత భుజః

రతేర్ణీలా గారం, కిమపి, తవ నాభిర్గిరి సుతే -బిలద్వారం, సిద్ధేర్గిరిశ,నయనానాం,విజయతే “

తాత్పర్యం -త్రిపుర సుందరీ !నీ నాభి స్త్రీమై, వినాశం లేని గంగా నది. పాలిండ్లు అనే పూల మొగ్గలు పూసిన, రోమ రాజి అనే, తీగ పాదు,మన్మథ తేజస్సు అనే అగ్నికి హోమ గుండం గా ఉంది. అది రతీ దేవికి విహార గృహం. ఈశ్వర నేత్ర తపస్సిద్ధికి గుహాముఖం. వర్ణించ టానికి వీలు కాని చెలువం అంటే శోభ కలది

విశేషం -శివుడి కన్నుల ఫలం ఏమిటి ?మంచి దృశ్య లను చూడటం. ఆమె నాభియే, ఆయన చూపులకు ఫలసిద్ధి. శివుని మూడో నేత్రం చూపు వల్ల దానికేమీ భయం లేదు. కారణం అది ఇది వరకే అగ్ని గుండం కనుక. నాభి దగ్గర స్వాధిష్ఠాన చక్రం ఉంది.అక్కడే భగవతిని ఉపాశించాలి. నాభి బిల ద్వారమే కాని బిలం కాదు. బిలం -స్వాధిష్ఠాన చక్రం. అక్కడ మన్మథుడు దేవిని ఉపాసిస్తున్నాడు. శివుని తపస్సు కూడా అక్కడే ఫలిస్తుందని అర్థం. ఆమె నాభి, బిలద్వారం గిరీశనయనాలకు తపస్సిద్ధి కల్గిస్తుంది. ఇతరు లెవరు దానిని చూడ లేరు.

79—"నిసర్గ క్షీణస్య స్తన తట భరేణ క్షమ జుషో -నమన్మూర్తే, ర్నారీ తిలక,శనకై స్సుట్వత ఇవ

విరంతే మద్యస్య, త్రుటిత తటినీ తీర తురుణా -సమానస్తాస్తే మ్నోభవతు కుశలం శైల తనయే

తాత్పర్యం -కపర్దినీ !నారీ తిలకమైన నువ్వు స్వభావ సిద్ధం గానే బాగా కృశించి, సన్నదైనదీ, స్తన భారం తో బడలిపోయి, వంగినదీ, మేళ మెల్లగా తెగి పోతుందేమో అన్నట్లు ఉండేదీ, ఒడ్డు విరిగిన ఏటి గట్టు పై ఉన్న చెట్టు లాగా ఉన్న, నీ నడుము చిరకాలం మాకు సౌఖ్యాన్నివ్వాలి.

విశేషం -నడుము చాలా సన్నగా ఉండి, పది పోతుందేమో అన్నట్లున్నా, శరీరం నిలిచే ఉండి. నడుము క్రుశించినా శ్రీ దేవి మహాదేవుని భాగ్య వశం తో నిల్చి ఉండి అని భక్తి రాసొంమేశితం అయిన హాస్యోక్తి. ఆమె నడుము విరిగితే, సకల లోకాలకు విలయమే. జగత్ క్షేమం కోసం ఆమె నడుం చిర కాలం ఉండాలి. నడుము అతి సూక్ష్మ మైనదీ, అతి సారవత్స మైనది అని భావం.

80—"కుచౌ సద్య స్స్విద్యత్తట ఘటిత, కూర్పాసభి దుశౌ-కషంతౌ దోర్మూలే,కనక కలశాభౌకలయతా

తవ త్రాతుం, భంగా దలమితి వలగ్నం తను భువా -త్రిధా నద్ధం, దేవి, త్రివలి లవలీవల్లి భిరివ

తాత్పర్యం -ముక్తి నిలయా !ప్రకాశ స్వరూపం గల తల్లీ !చెమట తో పార్శ్వాలను అంటుకొన్న రవికను, పిగులుస్తున్నవి, బాహుమూల సమీప ప్రదేశాలని ఒరుచు కుంటున్నవీ, బంగారు కలశాల సౌందర్య సౌభాగ్యాలతో కూడినవీ, అయిన నీ స్తనాలను నిర్మిస్తున్న మన్మథుడు, వాటి బరువుకు నడుము ఒంగి పోకుండా ఉండటానికి, ఏలకి లత చేత మూడు చుట్లు చుట్టాడా అన్నట్లు నీ ఉదరం పై మూడు ముడతలు కన్పిస్తున్నాయి.

విశేషం -నడుము వంగి పోకుండా మహాదేవుని అనుగ్రహం పొందటానికి, మన్మథుడు మూడు కట్లు కట్టాడు. అతడు తను భవుడు. అంటే శరీరం లో నిత్యం ఉండే వాడు. దేహ యోగాక్షేమాదులను నిత్యం గమనిస్తాడు మన్మథుడు. స్వస్థాన పరి పాలనా దక్షుడు. లలితా సహస్ర నామాలలో "స్తన భార లసన్మద్య

పట్టభందవలిత్రయా “ అన్నదానికి ఇది కవిత్వీకరణ. బిగి చన్నులు, సన్నని నడుము, మూడు ముడుతలు ఉత్తమ స్త్రీల లక్షణాలు.

81—”గురుత్వం, విస్తారం, క్షితి ధర పథిహ పార్యతి నిజా -న్నితంబా, దాచ్చిద్య త్వయి, హరణ రూపీనా, నిదధే

అతస్తే, విస్తీర్ణోగురు రాయ మశే షాం వసు మతీం -నితంబ, ప్రాగ్భారః శ్రగాయతి లఘుత్వం నయతిచ “

తాత్పర్యం -ప్రాణ దాత్రీ పార్యతీ దేవీ !కొండ ల రాజైన నీ తండ్రి హిమ వంతుడు తన నితంబ ప్రదేశం నుంచి కొంత గురుత్వాన్ని, వైశాల్యాన్ని తీసి, నీ వివాహ సమయం లో తాను కుమార్తె కిచ్చే, కానుక గా నీకు సమర్పించాడు. నీ పిరుదుల అతిశయంచాలా గొప్పదీ, వెడల్పైనదీ అయి, భూమి నంతా, కప్పుతోంది. భూమి దీనితో చులకన అయి పోయింది.

విశేషం -భగవతి పిరుదులు భూమిని తిరస్కరిస్తున్నాయి. అంటే -భూమి ఆమె కు పీ ధమైంది. శ్రీ దేవి ప్రకృతి స్వరూపం. భూమిని ఆశ్రయించిన శోభ అంతా ప్రకృతి శోభే ఆమె శోభ. ప్రాకృతిక శోభకు గిరి పుత్రిక లైన నదులే ఉదాహరణలు.

ఆమె నితంబ సౌభాగ్యం ముందు సకల భూ బింబం చులకన అవుతుంది,వేల వేల బోతుంది. ఆమె పాదాక్రాంత మైన భూమి ఇలా అవటం లో తప్పేమీ లేదని సమర్థిస్తున్నారు శ్రీ శంకరులు. మార్కండేయ పురాణం లో “సదదర్శ, తతో దేవీం, వ్యాప్య, లోకత్తయం, త్విపా — దాక్రాన్య, నత భువం, కిరీటోల్లిఖితాంబరాం -క్షోభి తాశేష పాతాలం, ధనుర్జ్యానిహ స్వనేన తాం -దిశో భుజ సహస్రేణ సామంతా, ద్వాప్య సంసిద్ధతాం “అనేది దీనికి నిదర్శనం

82—”కరీన్ద్రానాం, శుం డాస్,కనక కదళీ, కాండ పటలీ—ముఖాభాం, మూరుభ్యాముఖాయ మపి నిర్జిత్య భవతే

సువుత్రాభ్యాం, పత్యుహ్ ప్రణతి కతథినాభ్యాం, గిరి సుతే -విదిజ్నే, జానుభ్యాం, విబుధ, కరి కుంభ ద్వయ మసి”,

తాత్పర్యం -వేద విజ్ఞాత్రీ !వేద ధర్మాన్ని చక్క గా అనుష్ఠించే గిరికన్యవు. నీ తోడల అందం దిగ్గజాల తొండాలను, బంగారు అరటి స్తంభాలను మించి ఉంది.శోభనం గా, వర్షులం గా ఉంది. సదా శివుడు నీకు మొక్కే తప్పుడు భూమిని స్పృశించటం వల్ల, కాయలు కాచిన మోకాళ్ళదేత, ఐరావతం యొక్క కుంభ ద్వయాన్ని కూడా జయించి ప్రకాశిస్తున్నావు.

విశేషం -భగవతి సర్వ సౌభాగ్య లక్షణాలు కల మహా పతివ్రత. జగాలను కానిదీ, ధరించేడీ. ప్రళయ కాలం లో మేల్కొని, ఉండేది భగవతి. “సుతే జగంతి భగవతీ భవతీ, భిభర్తి, తత్ క్షయ కృతే భవతీ భవానీ

“అని కాళి దాస మహా కవి చెప్పాడు. లలితా సహస్ర నామాలలో కూడా “కామేశ జ్ఞాని సాభాగ్య, మార్దవో రుద్రయాన్వితా, మాణిక్య మకుటా కార జాను ద్వయ విరాజితా “అని ఉంది

83—”పరాజేతుం, రుద్రం, ద్విగు, శర గర్భౌ గిరిసుతే -నిషం గౌ జష్టేతే, విషమ, విశిఖో బాద, మక్రత

యదగ్రే, ద్రుశ్యంతే, దశ, శర ఫలాఃపాద యుగళీ—నఖాగ్రచ్చ ద్మాన, స్ఫుర మకుట శానైక నిశితా

తాత్పర్యం -రుద్రాణి !”రుద్రుని జయించ టానికి మన్నుడునికి, తన దగ్గరున్న అయిదు బాణాలు చాలనే లేదు. అందుకని, పది బాణాలు గా చేయ దలచి, నీ పిక్కలను అమ్ముల పొదిగా,, కాళి వ్రేళ్ళను బాణాలుగా, వ్రేలి గోళ్ళను బాణాల చివర పదును పెట్టి ఉంచిన ఉక్కు ముక్కలుగా, చేసుకొన్నాడు. నీకు నమస్కరించే దేవతల కిరీటాలలో ఉన్న మణులు అనే ఒరిపిడి రాళ్ళ పై నఖాగ్రాలు అనే ములుకులు పదును పెట్ట బడ్డాయి.

విశేషం -మదనుడు పది బాణాలను సంపాదించుకొన్నాడు. ఇది రుద్ర విజయ సాధనార్హత వల్లనే అని భావం. లలిత లో “ఇంద్ర గోపా పరిక్షిప్త, స్ఫుర తూణాభ జష్టికా “అని ఉంది. శ్రీ దేవి జం ఘలు మదన తూణీరాల వలె, అతి లోక రమ్యాలు అని అర్థం.

84—”శ్రుతీనాం మూర్ధానో, దధతి తవయౌ, శేఖర తయా -మమాప్యే తౌ మాతఃశిరసి దయయా ధేహి, చరణౌ యయోహ్ పాద్యం పాధఃపశు పతి, జటాజుట తటినీ -యయోర్ణాక్షా లక్ష్మీ, రరుణహరి చూడా మణిరుచిహ్”

తాత్పర్యం -పాశు హస్తీ !వేదాల శిరస్సులు అని పిలువబడే ఉపనిషత్తు లే, సిగ పూలు గా ధరించబడినవి. పశు పతి జటా జుటం లోని గంగా జలం చేత ప్రక్షాళనం చేయ బడినవీ, ఎర్రగా ఉన్న శ్రీ హరి కౌస్తుభ మణి కాన్తులే, లాక్షా రస కాంతి గా కలవీ, అయిన నీపాదాలను, నా తల పై ఉంచి నన్ను అనుగ్రహించు.

విశేషం -ప్రణయ కోపం పొగొట్ట టానికి పశు పతి దేవికి ప్రణుతి చేస్తాడు. ఆయన శిరసు లోని గంగా జలం శ్రీ దేవి పాదాలను కడుగు తుంది. అంటే గంగ ఆమె కు పాద్యజలం అయి పవిత్ర మైంది అని భావం. ప్రతి రోజు ఉభయ సంధ్యల్లో నమస్కరించే విష్ణువు మకుటం లోని కౌస్తుభ మణి తెల్లగా ఉన్నప్పటికీ, శ్రీ దేవి చరణాలకున్న లత్తుకయొక్క ప్రసాదం వల్ల ఎరుపు రంగుగా ప్రకాశిస్తోంది.

భగవతి పాదాంబుజ ద్వయం వేదాల శిరస్సు లందు, సదా శివుని శిరస్సు నందు, విష్ణువు శిరస్సు నందు సంచరిస్తోందని, మూర్ధ అంటే శిరస్సు పై సంచరం ఆమె పాదాలకు ఉన్నదని, భావం. అలాంటి పాదాలను తన శిరసు పై ఉంచమని భగవత్పాదులు కోరుతున్నారు భగవతి పాద ప్రక్షాలన జలం తో హరి, బ్రహ్మ మొదలైన దేవతలు పవిత్రు లవుతున్నారని అర్థం. ఆ మహిమ తోనే వారు తమ అధికారాలను పొంది, నిర్వ హిస్తున్నారు.

శృతి శిరస్సు లైన ఉపనిషత్తులకు భగవతి చరణాలు సిగ పూలు గా ఉన్నాయి అంటే, సమస్త వేదాంత ప్రతి పాదనలు భగవతి చరణాలే అని భావం. “లోకస్య ద్వారా మర్చి యత్పవిత్రం “అని శృతి అంటోంది. “యం, కామయ తం తముగ్రం, క్రునోతి తం బ్రహ్మణం, తమ్ముషిం, తం సుమేదాం -అహం రుద్రాయ, ధనురాతనోమి, బ్రహ్మ ద్విశే, శరవే, హంత వా ఉ “భక్తులకు అతి మహత్తు నివ్వ టానికి భగవతి పాదాలే శరణ్యం. శ్రీ దేవి కూడా పశు పతికి ప్రణామం చేయటం వల్ల ఆమె జానువులు భూమికి తాకటం చేత కథినా లైనాయని భావం. వారిద్దరూ సమ ప్రధానులు. సమాన మైన బల, సత్వాలున్న వారు. సమ ఓజస్సు, తేజస్సు ఉన్న వారు. కనుక శివుడు కూడా ఆమె కు నమస్కరించటం సమంజసమే నని సమర్థిస్తారు శ్రీ శంకరులు. “సమ ప్రదానౌ, సమ సత్వౌ, సమౌజసౌ, వృభా దాతారా, విహ సౌభగానాం “అని వేదం అంటోంది.

85—”నమో వాకం బ్రూమో, నయన రమణీయాయ పదయోహ్—తవాస్మై ద్వంద్వాయ స్ఫుట రుచిర సాలక్ష్ కవతే

అసూయత్యత్సంతం, యదభి హననాయ, స్పృహ యతే -పశూనా మీశానః ప్రమద వన కంకేళి తరవే “

తాత్పర్యం -మలయా చల వాసినీ !ణీ పాదాల తాడనం చేత పుష్పించిన అశోక వృక్షాన్ని చూసి, ణీ భర్త ఈశ్వరుడు అసూయ పడుతున్నాడు. ఆ పాదాలు నాయన రమణీయంగా, తడి లత్తుక తో ప్రకాశిస్తున్నాయి. అలాంటి ణీ పాద ద్వయానికి నమో వాకాలు

విశేషం -ప్రణయ కలహం తో, అనుగ్రహం గా శ్రీదేవి పాద తాడనం లభిస్తుందేమో నని శివుడు ఎదురు చూసి నిరాశ చెందాడు. అచేతన వస్తుయిన అశోక వృక్షం ఆమె పాదాల తాకుడుకు పుష్పించటం చూసి ఆ చెట్టు పై అసూయ చెందాడు. ప్రణయ కలహం లో కూడా భర్తను పాద తాడనం చేయ లేదు.. కనుక ఆమె పాతి వ్రత్యం చాలా గొప్పది. లక్ష్మీ సరస్వతులకు ఇంత ఘనత లేదని ధ్వని.

అశోక వృక్షం పద్మినీ జాతి స్త్రీల పాద తాడనం వల్ల పుష్పిస్తుంది. “అశోకశ్చ రణ పాతే జ్ఞాయతే పుష్పవత్తరం “దీనినే “దోహదం” అంటారు .పరమ శివుడు కూడా శ్రీ దేవి పాద తాడనాన్ని కోరుతున్నాడు. అంటే -మన వంటి వారికి జన్మాంతర సుకృతం లేకపోతే, ఆమె చరణసేవ లభించ లేదు. అశోకం అంటే శోకం లేనిది. శివుడు శోక రహితుడే. ఆయన పాశ ముక్తుడు “పాశా బద్ధ స్తదా జీవః పాశా ముక్తః సదా శివః - పాశా బద్ధ పశుహ్ ప్రోక్తః పాశా ముక్తః పశు పథిహ్ “

86—”మృషా కృత్వా, గోత్రస్థలన మధు వైలక్ష్వ నమితం -లలాటే భర్తారం, చరణకమలే, తాడయతి తే

చిరా దంత శృల్యం దహన కృత, మున్మాళిత వతా -తులా కోటి క్వానైహ్ కలి కిలిత మీశాన రిపుణా”

తాత్పర్యం -విశ్వ మాతా !పోరపాటులో అకస్మాత్తుగా, నీ ఎదుట, నీసవతి పేరు చెప్పి, తన తప్పు తెలుసుకొని, ఏమీ చేయటానికి పాలు పోక, నీకు నమస్కరించే నీభర్తనుపశు పతి నాదుడిని నీవునీ చరణ కమలం తో నుదుట తాడనం చేస్తే ఆ శివ వైరి యైన మన్మధుడు శివ లలాటాగ్ని బాధతో చాలా కాలం గా

బాధ పడుతూ ఇప్పుడు సమయం దొరికింది కదా అని మంజీరధ్వని రూపం గా కిల కిలా రావాలను మన్నుడుడు చేసి నట్లుగా ఉంది,నీ మంజీర ధ్వని.

విశేషం -పోరా పాటున వేరొక స్త్రీ పేరు చెప్పటాన్ని గోత్ర స్థలనం అంటారు. అలా శివుడు చేసినందుకు పర మేశ్వరుడు అని కూడా చూడ కుండా జగదీశ్వరి పాద స్పర్శ విధి చేసింది. ఆయన కోరుకోన్నదీ అదే. ఇక తన బోటి వారికి ఆమె చరన కమలాల్ కదా గతి అని శ్రీ శంకరుల భావం. అది కూడా పూర్వ జన్మ సుకృతం వల్ల మాత్రమే లభించాలి.

తను చేసిన పొరబాటుకు లజ్జితుడై శివుడు దేవి ముందు తల వంచుకొన్నాడు. గోత్రస్థలన ప్రభావం శ్రీ దేవి చరన ప్రహార సాభాగ్యమే అని భావించాడు. అందుకే వంగి వంగి నమస్కరిస్తున్నాడు. మన్నుడుడు చాలా కాలం గా ఉన్న హృదయ శాల్యాన్ని (శల్య తుల్య మైన వైరాన్ని)వెల్ల దించాడు. ఇదీ వీర ధర్మమే. అతనికిది ఉచిత సమయం కూడా.

శ్రీ దేవి శివుని లలాటాన్ని తాడనం చేసింది అక్కడ ఉన్నది “పాల నేత్రాగ్ని “శ్రీ దేవిని ఆశ్రయించి ఉన్న మన్నుడుడు శత్రువుల దర్పం అణచి వేసేట్లు సింహ నాదం చేశాడని అర్థం. ఇంతకు ముందున్న శ్లోకం లో శివుడు శివానీ యొక్క పాద తాదనాన్ని కోరాడు. ఈ శ్లోకం లో దాన్ని తీర్చారు శంకరా చార్యస్వామి.

“గాస్త్రాయతే ఇతి గోత్రం “అంటే ఇంద్రియ సంయమనమే గోత్రం. గోత్ర స్థలనం అంటే ఇక్కడ ఇంద్రియ సంయమనం జారి పోవటం. అంటే తగ్గినా ఇంద్రియ సంయమనాన్ని, తిరిగి పరి పుస్తం చేసుకోవటం దీనినే “వై లక్ష్య నమితం “అంటారు అంటే -లక్ష్యం తో కూడిన దృష్టి. కిందికి జారటం అని భావం. యోగా శాస్త్రం లో దీన్ని “శాంభవీ ద్రుష్టి “అంటారు. అంటే శాంభవీ ముద్ర సందర్భ ద్రుష్టి. “అంతర్లక్ష్యం బహిర్ద్రుష్టిమేషోన్వేష వర్ణితా, సా ఏషా, శాంభవీ ముద్రా సర్వ తంత్రేషు గోపితా “బయటి ద్రుష్టి లక్ష్యం పై ఉండదు. కన్నులు తెరచి, అర మోడ్పు గా ఉంటాయి. అప్పుడు జాలన్దర బంధనం లో శిరస్సు ముందుకు వంగుతుంది. గడ్డం కంటం లోని గుంత వరకు దిగి పోతుంది. ద్రుష్టి నేలకు ఒరుగుతుంది. ఇదే వై లక్ష్య నమితం అంటే. అప్పుడు కుండలినీ శక్తి జాగ్రత మై, శీఘ్రమే ఆజ్ఞా చక్రాన్ని ప్రవేశించి, శివ లలాటం లో కాలు పెట్టి, సహస్రా దిశా గా పైకి పరుగు తీస్తుంది

దేహాన్ని భరించే వాడు భర్త. అంటే దేహాభి మాని. ఆజ్ఞా చక్రం వరకు సాధకునికి దేహ స్మృతి ఉంటుంది. దాటగానే ఉన్ననీ స్థితికి అభి ముఖం గా సంచారం జరుగుతుంది. అప్పుడు దేహ స్మృతి ఉండదు. దేహాభి మానం మాయ మవుతుంది ఇదీ ఇందులోని రహస్యం అని వివ రించారు శ్రీ తుమ్మల పల్లి రామ లింగేశ్వర శర్మ గారు. శ్రీ శంకరా చార్యుల వారు శ్రీ దేవి అంగ ప్రత్యంగా వర్ణన లో కామదేవుడిని సహాయోగం గానే చెప్పారు. అంటే చని పోయిన మన్నుడుడికి, అనంగ రూపంతో పునర్జన్మ శ్రీ దేవి కరుణ వల్లనే లభించింది. ఆమె కృప తో లోకాలను జయిస్తు, తన పని చేస్తున్నాడు. అంటే కాముడు ఉపాశించి ఆమె తో సాయుజ్యం పొందాడు. అందుకే కామదేవుని రూపం అమ్మికయే అని చెప్పారు శర్మ గారు.

శ్రీ దేవి పంచ దశాక్షరీ మంత్రం అంటే “కాదివిద్య “లో మొదటి అక్షరం “క “కారమే. ఈ అక్షరం గొప్ప తనాన్ని “త్రిపుర తాపిన్యపనిషత్తు “చాలా బాగా వివ రించింది

“స ఎకో దేవః శివ రూపే ద్రుష్యత్వే న వికాసతే -యతిషు, యజ్ఞేషు, కామయతే, కామం జాయతే -స ఏష నిరంజనో, కామత్వే నో జ్ఞమ్భతే అ క చ ట ప -యశాన్ సృజతే తస్మాదీశ్వరేహ కామో భి ధీయతే -తత్పరి భాషయా కకారం వ్యాప్నోతి “

దీని భావం -ఆ ఒక్క దైవమే శివుడు గా కనీ పిస్తున్నాడు. యతులలో, యజ్ఞం లో, యోగులలో “కామన “చేస్తున్నాడు. అందుకే కాముడు అని పిలువబడుతున్నాడు. నిరంజనుడు, కామ రహితుడు అయిన ఆ శివుడే విజ్రమ్భించి అ,క,చ, ట,త, ప, య, శ,,వ, ర వర్ణ సమామ్నాయాన్ని సృష్టిస్తున్నాడు. కనుక ఈశ్వరుడే కాముడు. -అంటే కామేశ్వరుడు. అంటే క కారం వల్ల వెలీసే వాడు

సృష్టించే సృజన శక్తి కామ శక్తి. ఇచ్చ అంటే “కామన “యే. సృజన చేయాలన్న “ప్రజనన వాసన “ను కామ వాసన అంటారు. ఇది సృజనాభి ముఖ మైన శివ శక్తి. ఇది ప్రసవ భావం తో “శివా “అవుతుంది. సృష్టి అంటే ప్రభవం,లయం దాని విపరీత భావనలు పరస్పర విరుద్ధం గా ఉంటాయి.

సమాధి సమయం లో శివుడు కాముడిని శత్రువు గా భావించి జయిస్తున్నాడు. సృష్టి కార్యాచరణ సమయం లో కాముడు శివుని అర్ధాంగి గా మారి సృష్టి కార్యానికి సహ యోగిఅవుతున్నాడు. సమాధి వేళ తన ప్రజ్ఞా నేత్రాన్ని చేత కాముని దహిస్తే, సృష్టి వేళ వాడే పరిహాస ముఖు డవుతున్నాడు. అంటూ విశేషార్థాలను విస్పష్ట పరచారు రామ లింగేశ్వర విజ్ఞులు.

87—”హిమానీ హంతవ్యం, హిమగిరి నివాసైక చతురౌ -నిశాయాం, నిద్రాణం,నిశిచ పర భాగే చ, విశదౌ పరం లక్ష్మీ పాత్రం, శ్రియ మతి,సృజనే సమయినాం -సరోజం త్వత్పాదౌ, జనని, జయ, తశ్చిత్ర మిహికిం “

తాత్పర్యం -శివ శక్త్యై క రూపిణీ !మంచు కొండ పై నివసించి, నడిచే నేర్పు కల వీ, అన్ని వేళలా ప్రసన్న మైనవీ, సమయాచారు లైన నీ భక్తులకు సౌభాగ్యాన్ని కల్గించేవి అయిన నీ పాదాలు మంచు వల్ల నాశనం పొందేవీ, రాత్రి ముడుచుకొని పోయేవీ, లక్ష్మీ దేవికి పీఠమైనవీ, అయిన కమలముల కాంతులను మించి అతిశయిస్తున్నాయి.

విశేషం -రాత్రులు తమస్సుకు ప్రదానాలు. నీల కాంతి కలవి. పాదాలేమో అరుణాలు ఈ రెండు రంగుల మిశ్రమం గొప్పది. దేవీ చరణ భక్తి భావం తో కూడిన శాస్త్రం “సమయ మతం “అంత రంగిక పూజ కు విలువ నిచ్చేది. హృదయం లో భగవతిని ఉపాసించే వారికి అంటే సమయాచారులకు సర్వ వితర్క విలయ పూర్వకం, ఐశ్వర్యం సృష్టి ప్రకాశమైన దాన్ని భగవతి సృజిస్తుందని భావం. అంబ స్థవం లో ఇలా అని ఉంది-

“యావత్పరం, పద సరోజ యుగం, త్వదీయం -నాంగీ కరోతి హృదయేశు, జగచ్ఛరన్యే - తావద్వికల్ప జటిలః కుటిల ప్రాకారా -స్థార్క గ్రహాఃసమయినాం, ప్రళయం న యాతి “

88—“పదం తే, కీర్తీనాం, ప్రపద మపదం దేవి, విపదాం—కదం నీతం సద్భీహా కతిన కమతీ కర్పూర తులాం కథంవా, పాణిభ్యా, ముపయ మన కాలే పురభిదా -యదాదాయ న్యస్తం ద్రుషది, దయా మానేన, మనసా”

తాత్పర్యం -కౌలమార్గ తత్పర సేవితా భవానీ !సత్కీర్తులకు నిలయమై, ఆపదలను తొలగించే, నీ మీగాలు (అడుగు పై భాగం)ను, కవులు ఆడు తాబేలు వీపు చిప్పతో పోలుస్తున్నారు. దయా పూర్ణ మనస్సుగల శివుడు, మీ వివాహ సమయం లో నీ పాదాలను కఢిన శిల యైన సన్ని కల్లు రాయి మీద ఉంచటానికి మనసు ఎలా ఒప్పించుమా ?

విశేషం -దయామయుడైన శివుడు శ్రీదేవి పాదాన్ని ఎలా ఉంచ గలిగాడు ?పూర్వ కవులు తో బాటు, పురభేది కూడా వివేకం లేకుండా ప్రవర్తించారు. వివాహ సమయం లో సప్తపది క్రియ లో వధువు పాదాన్ని వరుడు సన్ని కళ్ళు పై ఉంచటం ఆచారం. “గూడ గుల్పా, కూర్మ పృష్ఠ, జయిష్ఠు ప్రపదాన్వితా “అని లలితా సహస్ర నామాలున్నాయి. సప్త పడిలో “అతిష్ఠే మమ శ్మాన, మప్మీ వత్సం, స్తిరాభవ “అన్న మంత్రం చదువుతారు. అంటే సన్నీ కళ్ళు లాగా మనసు ద్రుధంగా ఉంచుకోవాలని భావం..

89—“నఖి ర్నాక స్త్రీణాం, కరకమల, సంకోచ శశిభిహా -స్తరూణందివ్యానాం, హసత,ఇవ, తే చండి చరణౌ

ఫలానిస్వస్తేభ్యః కిసలయ, కరాగ్రేణ,దదతాం -దరిద్రేభ్యో భద్రాం శ్రియ, మనిశ, మహ్నాయ దదతౌ “

తాత్పర్యం -అమ్మా చండీ దేవీ !సకల సంపదల చె, తుల తూగే స్వర్లోక వాసు లైన దేవతలకు మాత్రమె, చిగురు తాకులు అనే హస్తాలతో కోర్కెలను తీర్చే కల్ప వృక్షాలను దరిద్రులకు కూడా, సర్వ లోకాల్లో తరుగు లేని సంపదలను శీఘ్రం గా ఇచ్చే నీ పాదాలు -శచీ దేవి మొదలైన దేవతా స్త్రీల కర పద్మాలను ముకుళింప జేసే గోళ్ళు అనే చంద్రుల చేత పరిహాసం చేస్తున్నాయేమో అన్నట్లున్నాయి.

విశేషం -స్వర్గ లోక దేవతలకు కోరిన కోరికలను దేవి చరణాలు నెమ్మది గా టీరుస్తున్నాయి. కాని, అన్ని లోకాలలోని, దీనులకు తిరుగు లేని, మంగళ కర మైన సంపదలను వెంటనే ఇస్తున్నాయి.

కల్ప వృక్షాలు కరాగ్రాలతో స్వర్గ లోక వాసులకు కొద్ది రోజుల్లోనే అనంత సంపదల నిస్తున్నాయి. భగవతి చరణాలు ఐహిక, ఆముష్మిక సుఖ, సంతాన, సముల్లలిత సంపదను వెంటనే ఇస్తాయి. అందుకే నఖాలు నవ్వుతున్నాయి అని చమత్కరించారు భగవత్పాదులు.

గోళ్ళను చంద్రుని గా చెప్పటం అవి అతి తెల్లదనం కలవని చెప్పటమే. శ్రీ దేవి పాద కమలాల ముందు కల్ప తరువు న్యూనత చెందినదట. అవి చేతులతో చెయ్యి లేని దాన్ని శ్రీదేవి పాదాల తో చేస్తోందని అన్నారు శంకరులు.

90—“దదానే, దీనేభ్యః శ్రియ మనిశ,మాశాను సద్యశీ -మమందం, సౌందర్య ప్రకర మకరందం, వికిరతి

తవాస్మిన్, మందారస్తబక, సుభగే, యాతు చరణే -నిమజ్జన్మజ్జీవః, కరణ చరనై షట్పరణతాం “

తాత్పర్యం -నాద రూపిణీ !దీనులకు వారి కోర్కెలను అనుసరించి, తగిన సంపదలను ఎల్లప్పుడు ఇచ్చే నీ, అధిక లావణ్య సంపుటి అనే పువ్వుల తేనెను వెదజల్లే, కల్ప వృక్షపు పూగుత్తి లాగా, సుందర మైనది అయిన నీ పాద కమలాల యందు, మనసు తో కూడిన అయిదు జ్ఞానేంద్రియాలతో సహా ఆరు పాదాలను కల వాడ నైన నేను తుమ్మెద నై మునుగుదును గా.క.

విశేషం -నేను అనే జీవుడు ఆరు పాదాల తుమ్మెదను అయి నీ పాద కమలాలను అర్చిస్తాను భక్తి తో ఆ మకరందాన్ని గ్రోలు తాను అని శంకర భగ వత్పాదులు భక్తి తో వేడుకోన్నారని భావం.

91-”పదన్యాస క్రీడా పరిచయ మివారట్టు మనసః-స్థలంతస్తే, ఖేలం, భవన, కలహంసా, న, జహతి

అతస్త్విహం,శిక్షాం, సుభగ మణి మంజీర రణిత -చ్చలా దాచక్షాణం, చరణ కమలం, చారు చరితే “

తాత్పర్యం -సుచరితా దేవీ !నీ పెంపుడు హంసలు నీ దగ్గర నడక నేర్చు కోవా టానికి ప్రయత్నిస్తూ, తోట్లు పడుతున్నాయి. అయినా, నీ విలాస గమనాన్ని వదల లేదు. అందు చేత నీ పాద కమలం అతి రమ్య మైన మణులతో కూడిన అందేల మ్రోత అనే నెపం తో, ఆ పెంపుడు హంసలకు నడక లో శిక్షణ ను ఉపదేశిస్తున్నాయేమో నన్నట్లు గా ఉంది”

విశేషం -హంసలు సహజం గా తమను పెంచే వారి వెంటే నడుస్తాయి. అలా పోవటం, నడక నేర్చు కోవటానికే. జీవన్ముక్తు లైన పరమ హంస లే శ్రీ దేవికి పెంపుడు హంసలు. వారు ఆమె కు ఆశ్రితులు. శ్రీ చక్ర రూపం గా ఉన్న గృహం లో నర్తించే కల హంసలు, అవ్యక్త మధుర ధ్వని తో హంస మంత్రాన్ని పఠిస్తాయి అవే చక్రేశ్వర, గణపతి, కమల నాద, ద్వీప నాద, వసంతులు. వీరే శ్రీ చక్రాధి స్థాన దేవతలు.

పదాలు అంటే చతుర్దశ భువన స్థానాలు. న్యాసం అంటే ఉంచటం. అంటే సృష్టి. క్రీడా అంటే రక్షణం. పరిచయం అంటే సంహారం. చిక్షే -చయనే -సంహారం అని అర్థం ఈ కల హంసలు భువన సృష్టి స్థితి, లయ కారణ సామర్థ్యాన్ని ఆశిస్తాయి. అవి చిదాకాశం లో (ఖే)”అల మత్యంతం స్థలంతః చరంతః సంతః “అన్నట్లు గా ఆమె చరణాలను వదలవు. కారణం ఆమె చరణాలు శుభగాలు. హంస అంటే “నోహం “అంటూ నిరంతరం జపించేవి అని భావం. ఇన్ని భావాలను భగవత్పాదులు ఈ శ్లోకం లో నిక్షిప్తం చేశారని వివరించారు తుమ్మల పల్లి మహాశయులు.

92-”గతాస్తే మంచత్వం ద్రుహిణగిరి రుద్రేశ్వర భ్రుతః -శివ స్వచ్ఛ, చ్చాయా ఘటిత కపట ప్రచ్ఛ దపటః

త్వదీయానాం భాసాంప్రతి ఫలానా రాగారుణతయా -శరీరే శృంగారో, రస ఇవ దృశాం దోగ్ధీ కుతుకం

తాత్పర్యం -అమ్మా చిత్కళా నంద కలికా !బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్రా, ఈశ్వర అనే నలుగురు సేవకులు నీ మంచం కోళ్ళు గా మారి మంచం రూపం పొందారు. వారు కామ రూపం తో నీ మంచానికి నాలుగు కోళ్ళు

అయి,నీ సమీపం లో ఉన్నారు. పైన కప్పుకొనే వస్తుం లా ఉన్న సదాశివత్వం, తెల్లని కాంతులతో, నీ అరుణ కాంతులు వ్యాపించగా శృంగార రసం రూపు దాల్చిందేమో అన్నట్లు, నీ కండ్ల కు ఆనందం కల్గిస్తోంది.

విశేషం -సదాశివునికి -భగవతి యెర్రని కాంతి మీద పడి, ఆయనకు సహజం గా ఉన్న తెల్లని దేహం అరుణ కాంతిని పొంది, శృంగార రస శరీరం గా కనీ పిస్తోంది. అంటే శృంగారమే శరీరం లాగా ఉన్నాడు సదా శివుడు. “పంచ ప్రతాసనా సీనా, పంచ బ్రహ్మ స్వరూపిణీ “అని లలితా సహస్ర నామం లో ఉంది.”రుద్ర మళ యాళం”లో

“బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రశ్చ, ఈశ్వరశ్చ, సదా శివః -ఏతే పంచ మహా ప్రతా భూతాది పతయో మాతః -చత్వారో మంచ చరణః పంచమః ప్రచ్ఛదః పటః -సాక్షీ ప్రకాశ రూపిణ, శివేనా భిన్న విగ్రహే -తత్రాసనే సమాసీనా, నిర్భరానంద రూపిణీ “అని ఉన్నవిషయం శ్రీ శంకరులు చక్కని శ్లోకం లో అందం గా, శృంగార భరితం గా చెప్పారు.

పచ్చడమే -ఘటిత కపటం అంటే మాయా రూపం “ప్రచ్ఛాడ కపటసం కశిపుహ్ -కశి పుశ్చ సదా శివః -కశి పూర్వక స్వదేహ కాంతి చే కల్పిత మైన ఉపరి వస్తుం అని భావం.

93—”అరాళాకేశీషు, ప్రకృత సరళా, మంద హసితే -శిరీషాభా చిత్రేద్యష ద్రుపల శోభా, కుఛ తటే

భుకం తన్వీ మధ్యే పుదురురసి జారోహ విషయే -జగత్రాతుం శంభోర్ణయతి, కరుణా, కాంచి దరుణా ’

తాత్పర్యం -చారుహాసా మణీ !నీ కేశ పాశం నొక్కులు నొక్కులు గ ఉండటం వల్ల, వక్రత ఉంది.. మరెక్కడా నీ శరీరం లో వక్రత లేదు.. స్వభావ సిద్ధ మైన నీ చిరు నవ్వు, అందం గా, మెత్తగా ఉంది.స్తన యుగ్మం సన్నికల్లు లాగా బలుపు, చెలువదనం కలిగి ఉంది.సన్నని నడుము, స్తన యుగ్మం లో పిరుదుల వద్ద స్థూలత్వం పొందింది. అనిర్వచ నీయ మైన శంభుని కరుణా స్వరూపమైన అరుణ అనే శక్తి జగత్తును రక్షించటం లో నిపుణ యై, సర్వత్రా ఉత్సర్గ తో, ప్రకాశిస్తోంది. చిరునవ్వు లో స్వభావ సిద్ధ మైన సరళ ఆసక్తి ఉండి మనసులో దిరిసిన పువ్వు లాంటి మహా మెత్తని శక్తి ప్రకాశిస్తోంది. స్తనాల్లో సన్ని కల్లు వంటి శక్తి ఉంది. నడుము లో తన్వీ శక్తి ఉంది. కుఛ, నితంబం లలో స్థూల శక్తి ఉంది. జగద్రక్షణకు అరుణ శక్తి, కరుణా శక్తి ఉన్నాయి.

విశేషం -శ్రీ శంకరా చార్యులు అమ్మ వారిని కిరీటం నుంచి, పాదాంతం వరకు వర్ణించారు “మూళి తో మానవా,దేవాస్పారసః పునః “అని కావ్య లతా అనే అలంకార శాస్త్రం చెబు తోంది. మానవులను శిరసు నుంచి, దేవత లను చరణం నుంచి పైకి వర్ణించాలి అని శాస్త్రం. అయితే శ్రీ లలితా సహస్ర నామాలలో దేవిని కిరీటం నుండి పాదాంత వర్ణన చేయటం. . దానినే భగవత్పాదులు అనుసరించారు వ్యాస మహర్షి పద్ధతి కూడా ఇంతే. ఈ శ్లోకం లో కూడా కేశం నుంచి నితంబం వరకు శంకరా చార్య వర్ణించారు.

పరమేశ్వరుని జగద్రక్షణా శక్తి యేఅరుణ శక్తి. శక్తికి శక్తి వంతునికి భేదం లేదు. అందుకే వారి ఐక్యత కే “క కార “ప్రయోగం చేశారు ఆచార్యుల వారు అంటే శివునికి అభిన్న ఐన చిచ్చక్తి మూర్తి రూపం ధరించి జగద్రక్షణ కు ప్రసన్ను రాలు అయింది అని భావం.

భగవతి అరుణ. ఆమె లో శంభుని కరుణ మూర్తి కట్టింది. కరుణ కు కుటిలత్వ, మందత్వ, శీర్షత్వ, కఠోరత్వ,, హిమ్నత్వ, క్షీణత్వాలు పనికి రావు. అందుకే ఆమె కేశాలకే కుటిలత్వం ఉంది, ఇంకెక్కడా లేదన్నారు. ఆ కేశాలనూ వెనక్కి తోసేసింది. మందత్వం చిరు నవ్వు లో ఉంచింది. కుటిలత్వం కేశ శోభ ను వృద్ధి చెందిస్తుంటే, మందత్వం చిరు నవ్వు కు సోగసు తెస్తోంది. క్రుశించింది నడుమే కాని ఆమె కరుణ కాదని స్పష్టం చేశారు. ఆ క్రుశిత్వాన్ని కప్పి వేయ టానికి స్థూలత్వం ఉంది, స్థిరత్వం ఉంది.

94—”కలంకః కస్తూరీ రజనికర బింబం జలమయం -కళాభిహా కర్పూరైర్మరకత కరండం, నిబిడితం అతస్తాద్భోగేనా ప్రతి దిన మిదం రిక్త కుహరం -విధిర్భూయో భూయో, నిబిడ యతి నూనం తవ కృతే “

తాత్పర్యం -అమ్మా దక్షిణా మూర్తి స్వరూపిణీ !లోకం లో చల్లదనాన్ని చేచ్చి దాన్ని చంద్రుడని, కళంకం అని, చంద్ర కిరణాలని, చంద్ర బిమ్బమని చంద్ర మండ లాన్ని గురించి అజ్ఞానం తోఅనుకొంటాం. నిజం గా, ఆ చంద్ర మండలం -నువ్వు కస్తూరి మొదలైన పదార్థాలను ఉంచుకొనే తాంబూల భరిణే. కళంకం అంటే నువ్వు ఉయోగించే కస్తురే.చంద్రుడు నువ్వు జలక మాడే పన్నీరు గిన్నె. చంద్ర కళ లే పచ్చ కర్పూరం పలుకులు. ఇవన్నీ నిత్యం నువ్వు వాడుతూ ఉంటే తరిగి పోతుంటే, నీ సేవకుడు బ్రహ్మ మళ్ళీ ఆ వస్తువులను అక్కడ నింపు తున్నాడు. లేక పోతే చంద్రునికి కళలు ఎందుకు తగ్గుతాయి ?

విశేషం -కుబేర, పశుపతి, ప్రజాపతి అనే పంచ దశ దేవతలు శక్తి అయిన భగవతి స్వరూపాలే. చాంద్రీ, కలా,అమృతమయ,, పిబసి అనేవి అవే. భగవతి అమృత పానం వల్ల వారి వారి స్వసాదారణ శక్తి రూపం గ కన్పిస్తోంది. మార్కండేయ పురాణం లో “యచ్చ కించి త్యచిద్వస్త, సద సర్వాఖిలాత్మకే -తస్య సర్వాస్య యా శక్తిహా సా త్వం కిం స్రూయసే మయం “అన్నదానికి వివరణేపై శ్లోకం.

“సర్వ త్రాను, స్యూత దేవతా రూపేణ ప్రతిభా సమానో -ఏకైక చిచ్చక్తి రూపాది భేదేన నానా ప్రతి భాసతే -”అని మంత్ర ప్రకాశిక లో ఉంది. కృష్ణ పక్షం లో కామేశ్వరీ, భగమాలినీ, నిత్యక్తిన్నా, భేరుండా, వహ్ని వాసినీ, వజ్రేశ్వరీ, శివ దూతీ, త్వరితా, కుల సుందరీ, నిత్యా, నీల పతాకా, విజయా, సర్వ మంగళా, జ్వాలా మాలినీ, చిత్రా అనే పంచ దశ నిత్యలు ప్రతి లోమం గా వస్తాయి. ఇవన్నీ శ్రీ దేవి అధిష్ఠాన భూతాలు

రజని కర బింబం జలమయం. అమృత బీజ మైన వకారాత్మక బిందువు. రిక్త కుహరం. చోడశ స్వర, సంవిత్కలా మాత్రావ శేషితం.. మళ్ళీ శుక్ల పక్షం లో అనులోమంగా, కామేశ్వరీ మొదలు చిత్ర వరకు ఆయా తిది నిత్య లక్షణ కళలు. పూరింప బడుతాయి.

భగవతి సమస్త భోగానుభావం కలది. ఆమెకు బ్రహ్మాండమే గృహం. ఊర్ధ్వంగం విధానం. మేరువు మొదలైనవి విహార స్థలాలు. నక్షత్రాలు హారాలు. గోత్రాభిదులు పౌత్రులు. బ్రహ్మాదులు పుత్రులు. మార్తాండుడే ఇంట్లోని దీపం. సకల జగత్తును చక్కని చల్లని వెలుగులతో నింపే చంద్రుడు సుగంధ వస్తువులుంచే కరండం. అందులోని కలంకమే కస్తూరి. జలమే పన్నీరు. కల -కర్పూరపలుకులు.

కళంకం ఉండటం లో మరకత వర్ణం అంటే నీలి రంగు. చంద్రుడు జలమయం తెలుపు. సముద్రాలలో నీల వర్ణం ఉండటం చేత మరకత కరండం అయింది. చంద్ర కళలన్నిటిని దేవతలు కబ లిస్తారు. “ప్రథమా పిబతే వహ్ని ద్వితీయా పిబతే రవిహ్ “అని ఉన్నది. దేవి సర్వ మయి. సర్వత్రా అను స్యుత. అంబా స్తవం లో -”త్వం చంద్రికా, శశిని, తిగ్మరుచౌ, రుచిస్త్వం -త్వం చేతనాపి, పురుషే, పవనే, బలం త్వం -త్వం, స్వాదుతాసి,, సలిలే, శిఖాని త్వమూష్మా -నిహ్ సారమే తదఖిలం త్వ ద్రుశే, యదిస్యాత్ “

శ్రుతికూడా “అహం రుద్రు భిర్వసుభిశ్చ రమ్యః, మాదిత్యై రుత విశ్వ దేవః “అన్నది. స్మృతి లో”యదాదిత్య గతం తేజో, జగద్భాసయతేఖిలం -యచ్ఛంద్ర మసి, యచ్ఛాజ్ఞౌ, తత్తేజో విద్ధి మామకం “అని చెప్పింది.

95—”పురారాతే రంతః పురమసి, తతస్త్వచ్చరణయో -స్సపర్యా మర్యాదా తరల కరణానా, మసులభా

తదాహ్యేతే నీతా, శ్శత ముఖా సిద్ధ మతులాం -తమద్వారో స్థాన స్తితిభి రణి మాద్యాభి రమరాః

తాత్పర్యం -పురారాతి పట్టపు రాణీ ‘!నీ చరణ సపర్యా మర్యాద చపల చిత్తం వారికి దుర్లభం. అందువల్లే చపల చిత్తు డైన ఇంద్రుడు మొదలైన దేవతలు నీ అంతః పుర ద్వార పాలన చేసే అణిమ, మహిమా గరిమ, లఘిమ, ప్రాప్తి, ప్రాకామ్య, ఈశిత్వ, వశిత్వాలనేఅష్ట విభూతులను కొలిచి, వారి వల్ల సాటి లేని అభీష్ట ఫల సిద్ధి ని పొందారు. చంచల చిత్తం లేని వారికే అంటే సమయా చారులకే సుధా సింధు మధ్యస్థిత శ్రీ దేవి పాదాంబుజ సేవ లభిస్తుంది. ’

విశేషం -శ్రీ దేవి అంతః పురం వద్ద ఉన్న అణిమాది సిద్ధులు ఆమెను ఎలా సేవిస్తున్నారో, ద్వారాల వద్ద ఉన్న ఇంద్రాదులూ అలానే సేవిస్తున్నారు. అణిమాదులు ద్వారా పాలకులు కనుక సర్వద అక్కడే ఉంటారు. ఇంద్రాదులు చపలురు కనుక, అంతః పుర అర్హత లేని వారూ కనుక, ద్వారపాలకుల అను మతి తో ద్వారం వద్దనే ఉండి, సిద్ధి పొందుతున్నారని భావం. శ్రీ చక్ర భూ గృహ ద్వారం వద్దే అణిమాది సిద్ధులకు స్థానం. వీరు అష్ట దిక్పాల కు లతో దేవిని కాపలా కాస్తున్నారు.

ఇంద్రాదులు ద్వారపాలకుల వల్ల సంపద పొందారు. సంసారం లో ఆనందాన్ని అనుభ విస్తున్నారు. కనుక లోపలకు వారికి ప్రవేశార్హత లేదని భావం. మనో నిగ్రహం లేని వారికీ, ధ్యాన విధానం లేని వారికీ శ్రీ దేవి చరణ కమల సేవ లభించదు. అకార వాచ్యు లైన బ్రహ్మాదులకు సులభం. ఇంద్రాదులు వైభవం తో, ఊర్వశి మొదలైన దేవ వేశ్యల సంభోగం తో రసికులై ఇంద్రియ జయం పొందలేదు కనుక అర్హత సంపాదించ

లేక పోయారని అర్థం. అందుకే ద్వార పాలకుల్లా అక్కడే ఉండి పోయారు. అని శ్రీ శంకర మనో భావాన్ని తుమ్మల పల్లి వారు మనోహర మైన ఆవిష్కరణ చేశారు.

96—”కళత్రం, వైధాత్రం, కతికతి, భజన్, న,కవయః -శ్రియో దేవ్యాః, కోవా, న భవతి పథిహ కైరపి ధనైహ మహాదేవం హిత్యా తవ సతి సతీ నామ చరమే -కుచాభ్యామాసంగః కురవక తరో, రప్యసులభః “

తాత్పర్యం -పుణ్య శ్రవణ కీర్తనా తల్లి !ఎందరెందరో కవులు సరస్వతీ దేవిని పొందాలను కొంటారు. ఏదో కొంత డబ్బు సంపాదించిన వారంతా లక్ష్మీ పతులం అను కొంటున్నారు. పతివ్రతా శిరోమణి వైన నీవు నీ ఉద్యాన వనం లో “కురవక “వృక్షానికి దోహదం చేయ వలసి వస్తే, నీవు నీ అర్థ భాగం అయిన శివుని తో ఆలింగనం చేస్తున్నావు. నీ పాతివ్రత్య మహాత్మ్యం అవాజ్మానస గోచరం.

విశేషం -కురవక పుష్పం పుష్పించ టానికి భర్త తో కలిసిన ఉత్తమ స్త్రీ ఆలింగనం చేయాలి దీనినే దోహద క్రియ అంటారు. కురవాకం అంటే యెర్ర గోరింట. పచ్చ గోరింటాను కురంటంకం అని, నీలి గోరింటాను ఖుంటి అని అంటారు.

సరస్వతి, లక్ష్మీ ప్రసాదం వల్ల ఉపాసకులు మదుర కవిత్యం, దానం సౌఖ్యం పొందుతారు. కాని భగవతి ప్రసాదం వల్ల “అక్షయ పరమా నందం “అనుభవిస్తారని ధ్వని పూర్వక భావం. సతీ -”సతీ సతి యోగా విస్ఫుష్ట దేహతాం “అన్నాడు కాళి దాస మహా కవి. “సతీ పతివ్రతా గౌర్యః “అని నిఘంటువు చెబుతోంది. సర్వ దేవతా సార్వ భౌముడే మహా దేవుడు ఇతర దేవతలు-- దేవః. సదాశివుడు-- మహాదేవః

కు +రవ =కురవ -కుత్పిత వాదాలు చేసే వాడని అర్థం. కాషాయం ధరించి కుతర్క, వితర్క కుత్పిత వాదాలు చేసే వారికి శ్రీ దేవి అనుగ్రహం రాదు అని అంత రార్థం.

97—”గిరా,మాహుర్దేవీం, ద్రుహణగృహిణీ, మాగమా విదో -హరేహ పత్నీం పద్మం హర సహచరీ, మద్రి తనయాం

తురీయాకాపి, త్వం, దురధిగమ నిశ్శీమ మహిమా -మహా మయా, విశ్వం, భ్రమయసి, పరబ్రహ్మ మహిషీ'

తాత్పర్యం -మహా ప్రళయ సాక్షిణి !పరబ్రహ్మ పట్టపు రాణి వైన జననీ !ఆగమ విదులు నిన్నే బ్రహ్మ దేవుని భార్య యైన, వాక్కులకు అధిష్టాత్రి అయిన సరస్వతి దేవిగా, నిన్నే విష్ణువుకు భార్య యైన లక్ష్మీ దేవి గా, హరుని అర్ధాంగి అయిన పార్వతీ దేవి గా భావిస్తున్నారు. నువ్వు ఈ ముగ్గురి కంటే వేరైన నాల్గవదీ, అనిర్వాచ్య మైనదీ అతి కష్టం మీద పొండ పొండ శక్య మైన అపార మహిమాన్విత మైన, శుద్ధ విద్యాస్త్రగల మైన మాయా తత్వమై, ఈ ప్రపంచాన్ని భ్రమింప జేస్తున్నావు. విశేషం -వాశిష్టం లో

“విశ్వ నాటక విలాస సాక్షిణి సంవి దేవ పురతో విజ్రం భతే “అనీ, శ్రుతిలో “ఋతం సత్యం, పరబ్రహ్మ

పురుషం, కృష్ణ ఊర్ధ్వ రిదం, విరూపాక్షం విశ్వ రూపాయతే నమః “అనీ ఉంది.సర్వ శక్తులు సదా శివుడిన పర బ్రహ్మను, ఆయన భార్యభావాలను పొంది అంక స్థిత మై ఉన్నాయని భావం.

“తస్మాకం మండలా రూధా శక్తిర్మాహేశ్వరీ పరా -మహాలక్ష్మీరితిఖ్యాతా, శ్యామో, సర్వ మనోహరీ “అని పురాణాలు శ్లాఘించాయి.

“సర్వ స్యాద్యా, మహాలక్ష్మీ, స్త్రీగుణాపరమేశ్వరీ -లక్ష్మ్యా లక్ష్మ్య స్వరూపా, సా వ్యాప్య క్రుత్నం వ్యవ స్థితా “అని మార్కండేయ పురాణం.

పరబ్రహ్మ సకల జగత్కారణ భూతుడు. పరబ్రహ్మ మహిషి -సకల జగత్కారణ భూత. సృష్టి స్థితి లయ హేతు వైన మహా లక్ష్మీ సమాఖ్య దేవత. మహా మాయా అంటే అందరికీ సంసార వాసన ను ప్రసాదించేది.మహా అంటే అందరి చేత అర్చింప బడేది. రుద్రుని సహచారిణి “జయ ప్రథమ మిధునం బ్రహ్మ, సరస్వతి. ద్వితీయ మిధునం -విష్ణు, లక్ష్మీ తృతీయ మిధునం -రుద్రా, జయ. సృష్టి స్థితి లయాది సకల దేవతా కారణ భూత మైన పరబ్రహ్మ భగవతి యే.

98 -”కదా కాలే మాతః కథయ కలితా లక్ష్మక రసం -పిబేయం, విద్యార్థి, తవ చరణ నిర్దేజన జలం

ప్రకృత్యా, మూకానా, మపిచ, కవితా కారణ తయా -కదా ధత్తే వాణీ ముఖ కమల తాంబూల రసతాం “

తాత్పర్యం -మంగళాక్రమీ మాతా !జన రంజకత్వం కోసం పూతగా పూసుకొన్న యెర్రని లక్ష్మక రసం తో ఉన్న నీ చరణాలను కడిగిన పాద్యోదకాన్ని, బ్రహ్మ విద్య ను అభ్య సించె విద్యార్థి నైన నేను, మరణించే లోపల, యే సమయం లోనైనా పుచ్చు కోగాలనా ? ఆ నీ పవిత్ర పాదోదకం చెవిటి వారికి వినికొడి శక్తిని, మూగ వాడికి మాటను కలిగించి, కవిత్వం చెప్పు టానికి కారణం అవటం చేత, వాణీ ముఖ కమల రస సారస్యాన్ని ఎప్పుడు స్వీకరిస్తుందో కదా ?

విశేషం -శంకర భగవత్పాదులు సామీప్య భక్తి ని కోరు కొన్నారు. తాంబూల కవిత సరస్వతీ వాదన వాగ్విలాసం తో పోల్చా దాగిన సూక్తి ప్రవాహం. కాళి దాసాదులు సరస్వతి ముఖ కమలస్త తాంబూలం వల్ల మహా కావు లైనారు. భగవతి పాదజాలం లాక్షారసావుకితం కనుక భారతీ ముఖ కమస్త వీటీ (తాంబూలం)రూపం పొంది, సత్యవితా హేతువు అయింది. మూగ వాడిన ఒకనికి కంచి కామాక్షి అమ్మ తాంబూల రసం నాలుక మీద పడ గానే మహా ఆశుదార గా మహా కవిత్వం అలవోక గా నోటి నుండి వెలువడింది.. ఆయననే “మూక కవి “అంటారు.. ఆయన ఆర్యా శతకం మొదలైన అయిదు శతకాలనుఅమ్మ వారి పై చెప్పారు. వీటినే “మూక పంచ శతి “అంటారు. అద్భుత కవితా ప్రవాహం అందులో ఉంటుంది. ఆయనే తర్వాతా కంచి కామ కోటి పీఠానికి అది పతి కూడా అయారు. అమ్మ దయ అంట గొప్పదని, ఆమె తాంబూల రసం లో అంతటి మహత్తు ఉందని శంకరుల భావం. అంటే కాదు అంత మహా విద్వాంసుడు వేద వేదాంగాలను ఆవ పోసాన పట్టిన వాడు అయిన ఆయన తనను “విద్యార్థి “గానే చెప్పుకోవటం వారి వినయానికి ప్రతేక. అమ్మ దయ ఉంటే రానిదేమీ లేదని అర్థం.

99—“సరస్వత్యా లక్ష్మ్యా, విధి, హరి, సపత్నీ విహరతే -రతేహ పాతివ్రత్యం, శిదిలయతి రమ్యేణ వపుషా
చిరంజీవనేవ క్షపిత పశు పాషా వ్యతి కరః -పరా నందా భిఖ్యం రసాయతి రసం త్వద్భజన వాన్ “

తాత్పర్యం -సర్వాపద్మివారి ణీ మాతా !నిన్ను భజించే భక్తుడు సరస్వతి, లక్ష్మీ దేవులతో చిరంజీవి గా వర్ణిల్లు తాడు. బ్రహ్మ, విష్ణు లకు అసూయ పుట్టిస్తాడు. మన్మధుని సౌందర్యం తో సమాన మైన కాంతి సౌందర్యం కల శరీరం తో, మన్మధుని భార్య రతీ దేవికే మొహం పుట్టించి, ఆమె పాతి వ్రత్యానికే భంగం కలిగిస్తాడు. చివరికి జీవ సంబంధాన్ని వది లించుకొని, జీవన్ముక్తుడై, సదాశివ తత్వాత్మకుడై, పరమానంద రస సౌభాగ్యాన్ని అనుభవిస్తాడు. అంటే నీ భక్తుడు అతి సౌందర్య వంతుడు, తేజస్వీ, వర్చస్వీ విద్యా పారంగతుడు ఐశ్వర్య వంతుడు అవుతాడు.

విశేషం -సాధకుడు తానే మన్మధుని వంటి శరీరం పొంది, రతీ దేవిని భ్రమింప జేస్తాడని భావం. బ్రహ్మ, విష్ణు లకు అసూయ కల్గిస్తాడు. పశువు అంటే జీవుడు. ఇంద్రియాల చేత ప్రపంచాన్ని చూసే వాడని అర్థం.”పశు -బందనే “అవిద్య చేత బద్ధు డైన జీవుడే పశువు. పాశం అనేది అవిద్య “అదిథిహా పాశం ప్రముమోక్త్యే తన్నిమః -పశుభ్యః పశు పతయే కరోమి “అని శ్రుతి. ఆదిత్య మండలాంతరగత మైన అదితి అనే స్త్రీ శక్తి అవిద్యా కృత బంధాన్ని విముక్తి చేయుగాక అని పై దాని అర్థం. అదితి -పశు పతి ఐన సదా శివుని తో పాశ విముక్తి చేస్తాడని భావం.

అవిద్యా పాశం వది లించుకొంటే సదా శివ రూపుడు అవుతాడు. పరా నంద, పరా నందాత్మిక, పరా నంద జ్యోతి లో రసిస్తున్నాడు. ఆస్వాదిస్తున్నాడు. ఇదంతా భగవతి ని భజించే వాడికే సాధ్యం. భజించటమే సేవించటం అని అర్థం.

ఆత్మ జ్ఞానం కలిగినా, ధర్మా నుష్టాదులకు ఫలా పేక్ష లేక పోయినా, సంస్కార వశం తో చక్ర భ్రమణం వల్ల శరీర సంబంధం ఉంటుంది. భజనలు రెండు రకాలు మొదటిది షట్చక్ర సేవ రెండోది ధారణా. షట్చక్ర సేవ -ఆధార, స్వాధీ ష్టానాలలో ఉపాసన ఉండదు. కారణం తమస్సు చేత అవి ఆవ రింప బడి ఉన్నాయి. మణి పూరకం నుంచి సహస్రారం వరకు పూజ ఉంటుంది. మణి పూరక పూజాదులకు ఆమె సమీపం లోకి చేరతారు. అనాహత చక్ర పూజా పరులకు సాలోక్య ముక్తి వస్తుంది. అంటే దేవి పట్టణం లోనే ఉంటారు. విశుద్ధ చక్రోపాసకులకు సామీప్య ముక్తి లభిస్తుంది. పాద సేవ చేసే సేవకులవటం వల్ల ఆజ్ఞా చక్రోపాసకులకు సారూప్య ముక్తి వస్తుంది. అంటే ఆమె తో సమాన రూపాన్ని పొందుతారు. వీరందరికి బాహ్య బాహ్య దుఖాన్ని వదిలేసే శక్తి ఉండదు. దేహ ధారణా ఉంటుంది కనుక సాయుజ్య ముక్తి రాదు. సాయుజ్యమే శాశ్వత ముక్తి అని భావం. అది భగవతి భజన వల్ల ఆస్వాద్యమవుతుంది.

లోకం లో స్త్రీ సమ్మేళనం వల్ల పరమ సుఖం లేదు. అన్ని దుఖాలు పోతేనే సాయుజ్యం. అది శివ శక్తి సంపుటాంతర్భాగం. పశువులు జ్ఞాన గర్వితులు. పరలోక సుఖం లేనివారు. విద్య లేదు ఒట్టిఐహిక సుఖ జీవులు, పాశ బందితులు.

రసో వై సహః “అని శ్రుతి భగవతి సకల సేవా రాధ్య. సర్వ దేవతాధిక. సకల ప్రపంచ ఉత్పత్తి మాతృక. సర్వ మంత్ర జలోత్కట. అలాగే భగవతి భక్తులు కూడా. బ్రహ్మాదుల కంటే ఉత్కృష్ట స్థితి ని పొందుతారని పిండి తార్థం.

100—”ప్రదీప్త జ్వాలా భిర్దివస కర, నీరాజన విధి -స్పందా,సూతే స్పందోపల జలల, వైరర్ష్య రచనా స్వకీయై రంభోభి స్సలీల నిది సౌహిత్య కరణం -త్వదీయా భిర్వాగ్భిస్తవ జనని, వాచాం స్తుతి రియం”

తాత్పర్యం -మనో వాచామ గోచరీ తల్లి !వాక్ ప్రపంచానికి తల్లి వైన నీవు ఇచ్చిన నీ స్వరూపాలైన వాక్కుల చేత నిన్ను నేను కొని యాడుతున్నాను. తనవి అయిన కాంతి దివిటీ లతో సూర్యుడికి నీరాజనం పట్టి నట్లు ఉంది నా చేష్ట. తన సంబంధ మైన చంద్ర కాంత శిలనుంచి వచ్చే నీటి తో చంద్రునికి అర్ఘ్యం ఇచ్చి నట్లుంది. తన సంబంధ మైన జలాల చేత తర్పణం చేసి, సముద్రుని దప్పిక తీర్చటం లాగా ఉంది నా వెర్రి చేష్ట.. నీవు పరా శక్తివి. నిన్ను స్తుతించే శక్తి ఎవ్వరికీ లేదు. అహంకారం వదిలి సర్వం నీ కరుణ యే నని నీ స్తోత్రం చేస్తూ ముగిస్తున్నాను.

విశేషం -సర్వము భగవతియే. చేతనా చేతనం అంతా ఆమెయే. స్తోత్రమే శ్రీ దేవి అయితే ఈ స్తోత్రం చేయటం అపరాధమే. అందుకే “క్షం తవ్యం “అని క్షమించ మని చమని వేడుకొన్నారు వేదాంత శంకరులు. “త్వదీయాభిర్వాగ్భిస్తవ “అంటే ఆమెయే మాతృకా రూపిణి. మాతృకాక్షరాలు ఆమె. ఆమె స్తుతి. “మాతృకా వర్ణ లిప్తాంగీ -మహా చక్ర మాధ్యగాం”అని లలిత.

పరా, పశ్యంతీ, మాధ్యమా, వైఖరీ రూప వాక్కు ల వల్ల “త్వయైవ ఉల్లసితా వైఖరీ, సంరుజ్జ్మభిత తన్మయ, మాతృకాక్ష రైహ్ త్వయి వస్తు రితి ఆకారంత క్షకారాంత మాతృకా వర్ణ రూపిణీ “అని లలితా సహస్రం.. ఇంతటి మేధావి, పరమ ఉపాసకులు సాక్షాత్తు కైలాస వాసి ఈశ్వరుడు, ఆత్మ జ్ఞాని ఉపనిషత్తులకు, బ్రహ్మ సూత్రాలకు,భగవద్గీత కు అమోఘ వ్యాఖ్యానాలు రచించి భక్తి స్తోత్రాలను అనర్గళం గా చెప్పి, అద్వైత మాతా చార్యులై,షణ్మతస్తాపకులై, సకల జనోద్ధారకులై, వేద మార్గ పద గామి యైన శ్రీ శ్రీ శ్రీ శంకర భగవత్పాదులు అలౌకికా నందం తో లలితా రా భట్టారిక వైభవాన్ని “సౌందర్య లహరి “లో నిక్షిప్తం చేశారు. ఇందులో వారి కవితా సౌందర్య లహరి నీ దర్శించుకోన్నాం. దీన్ని చదివితే ఇంకా దేన్నీ చదవనక్కర్లేదన్నట్లున్న రచన ఇది. సాధన చేసే వారికి చేసి నంత. ఇప్పటి దాకా ఆ పరమ వైభవాన్ని దర్శించి తరించాం. దీని లోని అంతరార్థాన్ని పరమ శోభాయ మానం గా వివరించారు “సదా శివా నంద నాద “బిరుదాంకితులు బ్రహ్మశ్రీ తుమ్మల పల్లి రామ లింగేశ్వర శర్మ గారు.. ఆ అమృత పానమే మనకు శ్రీ రామ రక్ష. ఇతి మంగళం మహాత్ -సంపూర్ణం.

శ్రీ దేవి భండాసుర వధ

శ్రీ దేవి భండాసుర వధలో అంత రార్థం

శ్రీ లలితా సహస్రనామ స్తోత్రం లో శ్రీ దేవి అయిన శ్రీ లలితా పరమేశ్వరి సహస్ర నామ స్తోత్రాలలో భండాసుర రాక్షసుని సంహారం ఉన్నది. ఇది మామూలుగా దుష్ట రాక్షస సంహారం గా అని పిస్తుంది. కాని లోతులు తరచి చూస్తే అద్భుతమైన అంతరార్థం గోచరిస్తుంది ఇవిదసరా నవరాత్రి ఉత్సవాలు కనుక ఇందులోని ఆంతర్యాన్ని తెలియ జేయటమే నా ఉద్దేశ్యం. దీనికి మహా ఆధ్యాత్మిక

పరులు, బహు గ్రంథ కర్త, మహా వాఙ్మి అనేక భాషలలో నిష్ణాతులు కేంద్ర ప్రభుత్వ ఉన్నతోద్యోగులు అయిన స్వర్గీయ శ్రీ ఇల పావులూరి పాండు రంగా రావు గారు రచించిన “శ్రీ సహస్రిక “అనే శ్రీ లలితా పరమేశ్వరి సహస్ర నామ స్తోత్రానికి వారు రాసిన అత్యద్భుత మైన మహా విశ్లేషణ ఆధారం. నేను చదివి ఎంతో అనుభూతి పొందాను. ఇప్పుడు మీ కోసం సంక్షిప్తం గా ఈ వధలోని ఆంతర్యాన్ని వారు ఆవిష్కరించిన సత్యాలను మీకు తెలియ జేయటానికి సాహసిస్తున్నాను. ఈ అంత రార్థం తెలుసు కొని మనం లలితా సహస్రనామ స్తోత్ర పారాయణ చేస్తే అలౌకిక ఆనందం లభిస్తుంది. అదొక దివ్య అనుభూతి గా మిగులుతుంది. ఊరికే పారాయణ కోసం పారాయణ కాకుండా ఈ సూక్ష్మాన్ని గ్రహించి చదివితే చెప్పరాని సంతోషం కలుగుతుంది. పాండు రంగా రావు గారు అమ్మ నామాలలోని ప్రతి దాన్ని గొప్పగా అర్థం చెప్పి, ప్రతి నామానికి తరువాతి నామం తో ఉన్న అను బంధాన్ని వివరిచటం నాకు తెలిసి నంత వరకు ఎవరూ చేయలేదు. అలాగే వారు శ్రీ విష్ణు సహస్ర నామాలకూ ఇదే పద్ధతి అవలమించి వివరణ ఇవ్వటం ఆంధ్ర దేశం చేసుకొన్న అదృష్టం. ద్రష్టలు మాత్రమే సందర్శించ గలిగే మహా వైభవం ఇది. వారు జితేంద్రియులు కనుక బహు ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను అవలోడనం చేసిన మహా మనీషి కనుక వారికే సాధ్యమైంది అదొక లోకం. అందులో ప్రవేశిస్తే పరమాను భవమే. మాన, ఆధ్యాత్మిక మహా శాంతి లభించటానికి ఇలాంటివి చదివి తరించాలి.

ఉపాసన లో శారీరక అంగం అయిన అర్చన, మానసిక అంగం జపం, బౌద్ధిక అంగం ధ్యానం అని మూడు ఉంటాయి వీటిలో మాటల ద్వారా చేసే స్తోత్రం లేక స్తుతి అందరికీ చాలా తేలికైనది సాధ్యమైనది ఈ స్తోత్ర సాహిత్యం లో భాగాల్ సహస్ర నామ స్తోత్రం. ఆచార్య శంకరులు “గేయం గీతా నామ సహస్రం “అని దీని గొప్ప తనాన్ని చెప్పారు. శంకరుల దృష్టిలో గీతాధ్యయనం, సహస్ర నామ పఠనం సాధకులందరికీ పఠమ కర్తవ్యమ్. గీత అంటే ఆచార్యుల భావనలో భగవద్గీత. సహస్ర నామం అంటే విష్ణు సహస్ర నామం. ఈ రెండిటికీ భాష్యం రచించి చదువరులకు సుసాధ్యం చేశారు ఆది శంకరులు ఈ రెండు మనం పంచమ వేదం అని చెప్పుకొనే మహా భారతం లోనే ఉన్నాయి కర్త వేద వ్యాస మహర్షి. మహా భారత యుద్ధం ముందు భగవద్గీత ను సాక్షాత్తు శ్రీ కృష్ణ పరబ్రహ్మ జిజ్ఞాసువైన అ ర్జునునికి బోధించాడు. యుద్ధం తర్వాత విష్ణు సహస్ర నామం వస్తుంది గీత ప్రేరణ నిస్తే సహస్రనామం శాంతి నిస్తుంది. భారతం లో విష్ణు సహస్రం తో బాటు శివ సహస్ర

నామమూ ఉంది. ఈ సహస్రనామ పారాయణ హిందువులకే కాదు జైనులకు కూడా ఉంది. జైన మునులు సాధకుల కోసం అనేక సహస్ర నామాలు రాశారు

ఈ పరంపరలో మనకు బ్రహ్మాండ పురాణం లో శ్రీ లలితా మాత లాలిత్యాన్ని, లావణ్యాన్ని, లీలా విభూతిని వర్ణించే శ్రీ లలితా సహస్రనామం లిఖించ బడి ఉంది దక్షిణాది సాధకులకు ఇది పరమ పావనమైనది. వ్యక్తీ గతం గా సామూహికం గా ఉత్సవాలలో దీన్ని పారాయణ చేసి గొప్ప అను భూతిని పొందుతారు, కలిగిస్తారు. శుక్ర వారం నాడు పఠనం మహా పవిత్రమైనదిగా భావిస్తారు ప్రతి నామానికి మొదట ప్రణవ నామమైన “ఓం కారాన్ని”, చివర ప్రణామ నామమైన “నమః “శబ్దాలను చేర్చి లలితా మాతను వాగ్రూపం గా అర్చిస్తారు

శ్రీ శంకర భగవత్పాదులు విష్ణు, లలితా సహస్ర నామాలకు ఎంతో ప్రాధాన్యత నిచ్చారు. విష్ణు సహస్రనామాలకు ఎంతో సార వంత మైన భాష్యం రాశారు. లలితా సహస్రనామాల ఆధారం గా “సౌందర్య లహరి “అనే మహిమాన్విత మైన శతకం రాశారు. ఇది సాధకులకు తప్పిన కొద్దీ లభించే అపూర్వ నిధి. శంకరులు స్థాపించిన ద్వాదశ పీఠాలలో లలో శ్రీ చక్రాన్ని ప్రతిష్ఠించి దానికొక విశిష్టతను సంత రించారు.. లలితా సహస్ర నామం స్తోత్రం మాత్రమే కాదు శ్రీ దేవీ రహస్యాన్ని ప్రతి పాదించే శాస్త్రం కూడా. స్మరణ మాత్రం చేత పవిత్రం చేసేవి ఈ రెండు సహస్రాలు. లలిత లో శ్రీ దేవి

అనంత సౌందర్యం, ప్రభావం ప్రసాద గుణం గొప్పగా వర్ణించ బడ్డాయి. ఆత్మ విద్య యొక్క అంత రంగిక రహస్యం కూడా ప్రతి పాదించారు. అందుకే దీన్ని “రహస్య నామ స్తోత్రం “అనీ అంటారు.

శ్రీ తత్త్వం, శ్రీ విద్యా,, శ్రీ చక్ర రహస్యం శ్రీ దేవి సహస్రనామాలలో దర్శన మిస్తాయి. అమ్మ తన చిన్నయ మంద హాసం తో ఆత్మ కథను మధుర వాక్యాలతో వినిపిస్తున్నట్లుస్తుంది. ఇందులో ఒక చక్కని క్రమ పద్ధతి ఉంది. విష్ణు సహస్ర నామాలలో నామాల పూర్వా పరం, ఆత్మాను శాసనం అందరికీ అర్థం కావు. చాలా సూక్ష్మ పరిశీలన చేసిన వారికే అవి గోచరాలు. కాని లలిత లో పూర్వాపర సంబంధం, ఆధ్యాత్మికత, దార్శనికత, ఆలోచనా ధార, ప్రతి వారికీ అర్థమయ్యే రీతి లో కూర్చబడిన నామాలు “..బహుజన హితాయ బాలానం సుఖ బోధనం” అన్నట్లు సులభ శైలిలో నామాలు నడుస్తాయి.

సరస్వతీ మాతను శ్రీ దేవి తన నమ సహస్రిక ను రచించమని కోరితే వాగ్దేవి రాసింది. అమ్మ ఆజ్ఞ తో వాగ్దేవతలు ఈ స్తోత్రం చేశారు. రచనలో సుందరత, సౌష్ఠ్యం ఉన్నాయి సాహిత్యం పరమ ఉత్కృష్ట స్థాయి లో ఉంది. మొదటి ఇరవై నాలుగు శ్లోకాలలో శ్రీ దేవి దివ్య సౌందర్య వర్ణన ఉంది ఇంత అద్భుత వర్ణన ప్రపంచం

లో ఏ సాహిత్యం లోను లేదని దీనికి సరి సాటి లేదు అని శ్రీ ఇల పావులూరి వారన్నారు. లలితా సహస్రనామాలను చెప్పిన వాడు హయ గ్రీవుడు. శ్రోత అగస్త్య మహర్షి. రహ్మాండ పురాణం లో హయగ్రీవుడు లలితామాత మహిమ లన్నీ అద్భుతం గా వర్ణించి చెప్పినప్పుడు మహర్షి పులకించి “లలితా దేవి రహస్య నామాలను “కూడా తెలియ జేయ వలసిందని కోరగా “రహస్య నామ సహస్రం “ను హయగ్రీవుడు ఉపదేశించాడు. ప్రతి నామం లో దేవి నివాసం ఉంటుందన్నాడు కనుక నామాల ద్వారా చెప్పిన సత్యం దీని కూర్పు లో ఉందని తెలుస్తుంది.

శ్రీ దేవి మహిమాన్విత గాధల వెనుక కూడా తాత్విక రహస్యం ఉంది. బ్రహ్మాండ పురాణం లో శంభువు శ్రీ యాగం లో చిత్ కుండం లో శ్రీ మాతను ప్రత్యక్షం చేసుకోన్నాడని ఉంది కనుక శ్రీ యాగం, శ్రీ మాత ను పొందటానికి ఒక సాధనం అని తెలుస్తోంది. ప్రతి ప్రాణి లలాట లో ఈ చిత్ కుండం జ్వాజ్వల్య మానం గా ప్రకాశిస్తుంటుంది. శ్రీ యాగం

చేసినా దర్శన మిస్తుంది శివుడీకే యాగం చేస్తే కాని ఆమె దర్శనం కాలేదు. శ్రీ తత్వాన్ని గూర్చి ఆలోచించటం, శ్రీ విద్య మననం, శ్రీ చక్రాదన శ్రీ యాగం అంటే. వేరే ఏదీ కాదని గ్రహించాలి.

శ్రీ తత్త్వం విశ్వ మంతా వ్యాపించి ఉంది. ప్రతి మనిషి లలాటం లో శ్రీ తత్వాన్ని చూడ వచ్చు “లోకానతత్య లాలతే, లలితా తేన నోచ్యతే “అంటే అమ్మ వారికి లలిత అన్న పేరు ఆమె లోకానికి అతీత యై లోక లీలను లాలిస్తుంది. కనుక ప్రతి వ్యక్తి లలాటం అ లీల దామమే. కావలసింది దాని పై ధ్యాస మననం అవగాహనా మాత్రమే. దీనికే ఈ లలితా సహస్ర నామాలు సాధనాలు అవుతాయి. అది పరిస్తుంటే శ్రీ తత్త్వం బోధ పడుతుంది. ఉపాసకులు శ్రీ చక్ర పూజ చేస్తారు. ఇదొక విశిష్టమైన యంత్రం. ఇందులో బిందు, త్రికోణ, వలయ రేఖ, దళాల వంటి చిహ్నాలుంటాయి ఇవి ఈ బ్రహ్మాండం యొక్క సృష్టి స్థితి లయాలకు ప్రతీకలు. ఈ లక్షణాలన్ని మానవ శరీరం లోనే ఉన్నాయని మనం మర్చి పోతూంటాము. శరీరమే శ్రీ చక్రానికి ప్రతి రూపం అని తెలియాలి. ఇందులోని తొమ్మిది ఆవరణలే మన నవ రంధ్రాలు. అందులోని ఆనంద మయ బిందువే లలాటం మీద ఉన్న సహస్రార చక్రం. ఇదే అమ్మ వారి పవిత్ర నివాసం. శ్రీ చక్రం మన పుట్టుక తోనే వచ్చే పరమాత్మ సాధనం.

శ్రీ విద్య శ్రీ మాతను ప్రసన్నం చేయటానికి దోహద పడుతుంది. లలితా సహస్రనామ పఠనం ఈ మంత్రం ఫలాన్నిస్తుంది. దేవి కృప అంతర్ముఖమైన వారికే లభిస్తుందని మరువ రాదు. అంటే భావన చాలా ముఖ్యం అందుకే “అంతర్ముఖ సమారాధ్య -బహిర్ముఖ సుదుర్లభా “అన్నారు భవానీ భావనా గమ్యా అనటం భావనే

ముఖ్యమని. భావన అంతర్ముఖం అయితే పిండాండం లో బ్రహ్మాండ దర్శనం లభిస్తుంది. ఇదే శ్రీ దేవి ఆరాధనా పరమ లక్ష్యం. దీని శ్రీ సహస్రిక అమోఘమైన సాధనం.

శాస్త్ర దృష్టిలో చూసినా పదార్థం శక్తి వీటి ప్రతి క్రియ వల్లనే ప్రపంచ సృష్టి జరుగుతుంది. ఈ రెంటికీ భేదం లేదు. ఆదార్థం శక్తిగా శక్తి పదార్థం గా మారుతుంది. శక్తి స్థూల రూపం పదార్థం. ఈ పరార్థమే పరమ శివుడు. శక్తియే పరమేశ్వరి. శివుడికి, శివానికి భేదం లేదు. ఒకే తత్వానికి వారిద్దరూ రెండు రూపాలని గ్రాహించాలి. శక్తి దేశాకాల ను బట్టి వివిధ రూపాలు ధరిస్తుంది “యస్య యస్య పదార్థస్య యాయా శక్తి రుదాహృతా - సాసా సర్వేశ్వరీ దేవీ శక్తిమంతో మహేశ్వరః “

భండాసురుడిని సంహరించింది శ్రీ దేవి. భండాసురుడు అంటే జడత్వం అంటే బద్ధకానికి ప్రతీక. మనిషి హి స్వభావ సిద్ధం గా విశ్రాంతి కోరుకొంటాడు అవసరం వచ్చే దాకా రాయిలా ఉండి పోతాడు. లేక పోతే యేపనీ లేకుండా దేశ ద్రిమ్మరి లా తిరుగు తాడు. న్యూటన్ జడత్వ సిద్ధాంతం కూడా దీన్ని సమర్థించింది జడత్వం నశించే వరకు మనిషి తన లో ఉన్న శక్తిని గుర్తించలేదు ఈ శక్తినే మనం శ్రీ దేవి అంటున్నాం. అందుకే ఆమె భండాసుర సంహారం చేసి తృప్తి చెందింది.. లోపల చైతన్యాన్ని ఒక సారి మేలు కొలిపితే సాధనా మార్గం తేలికవుతుంది. అమ్మ మన చెయ్యి పట్టుకొని ఆనంద పరమా వదికి చేరుస్తుంది.

లలితా సహస్ర నామాలలో మొదటి పంక్తి “శ్రీ మాతా శ్రీ మహా రాజ్ఙీ శ్రీ మాట్పిష్టాసనే శ్వరి “చిట్ట చివరిది “శ్రీ శివా శివ శాక్త్యైక్య రూపిణీ లలితాంబికా ‘మొదటి మాటలలో శ్రీ మాత గా, మహా రాణి గా, ఈశ్వరి గా కనీ పించే పరమేశ్వరి చివరికి పరమ శివుని తో తాదాత్మ్యం చెంది జగదంబిక, లలిత రూపం గా దర్శన మిస్తుంది ఇదీ వరుస క్రమం. ఒక్కొక్క సారి మహా లావణ్య నిధి రూపం లో, ఆరో చోట పరమేశ్వరి ప్రతాప, పరాక్రమాలు ప్రాణులకు ప్రేరణ నిస్తాయి. ఒక చోట ఆత్మానందాన సంధాయి. మరో చోట మూలాధారం నుండి సహస్రారం దాకా చక్రాలను దాటి అమృతత్వ సంధాయినీ గా దర్శన మిస్తుంది. ఒక చోట బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రాగ్రంధి విచ్ఛేదనం చేసి శివ శక్తుల అభేదాన్ని చూపించి మహా శక్తి రూపం గా ఉంటుంది. విశ్వం సమస్తానికి కర్త, ధాత్రి, సంహృద్రి గా ఉంటుంది మన కన్నులలోనే ఉంది మనల్ని కాపాడుతుంది. ఆమెయే శివుడు ఆమె శక్తి, ఆమెయే పురుషుడు ఆమె ఏ శక్తి. ప్రకృతి ఆమె జీవుడూ ఆమె.ఆమెయే బ్రాహ్మ ఆమె పదార్థ సహక్తుల సమ్మేలన రూపం

ఇది లలితా సహస్రమే అయినా ఆమె దివ్య విభూతి సందర్శనమే. మొదటి నామం శ్రీ మాత చివరిది లలితాంబిక మధ్యలో కామాక్షి, బాలా, భవానీ, శాంకరీ, శివకరీ,దుర్గా, మహా దేవి, ఆహా లక్ష్మి, మహా త్రిపుర సుందరి, పార్వతి, నారాయణి, కల్యాణి, కాత్యాయని, రామా, ఉమా, గౌరీ బ్రాహ్మి, రాజరాజేశ్వరి ఆయత్రి, సరస్వతి, మహా కాలి, చండికా, అపర్ణా, త్రిభువన, బ్రాహ్మిణి, వైష్ణవి, శివా మొదలైన నామాలు వస్తాయి ఈ సహస్రం లో లలిత పేరు ఒక్క సారే వస్తుందని గ్రహించాలి. ఏ రూపం ఎవరికి ఇష్టమో అది ఇందులో ఉంటుంది “సహస్ర పరమా దేవి శతమూలా శాతాంకురా “అన్ని సూక్తం ఇందు లో ఉంది. ఇందులో ఏ

నామమూ రెండో సారి రాక పోవటం ప్రత్యేకత. నిర్మల మనసు, నిశ్చల హృదయం, స్థిర భావనా లతో ఈ నామాలు ఉచ్చరిస్తే అన్ని రహస్యాలు క్షణం లో అర్థమవుతాయి. శ్రీ చక్రం లో అధిష్టాన దేవత శ్రీ మాత అక్షర ఆకృతి లో దర్శన మిస్తుంది. ఒక చోట డకారం లో మరో చోట రకారం లో, మరో చోట లకారం లో, వేరే చోట కకారం లో మరో సారి సకారం లో దర్శన భాగ్యం కలిగిస్తుంది. మనలో ఉన్న ఆత్మ మన దేవత. అది ప్రపంచమంతా వ్యాపించి ఉండనే భావన ముఖ్యం ఇక్కడ లలిత అన్నారు అంటే ఆత్మకే మరో పేరు లలిత అని గుర్తించాలి

శక్తి స్వరూపిణి అయిన శ్రీ దేవి భండాసుర వదకోసమే జన్మించింది. భండాసురుడు మహా శక్తి సంపన్నుడు మన్నుడుని కుమారుడు బల గర్వాలతో మదించి ఉన్నాడు ఎవరిని లెక్క చేసే వాడు కాదు అక్షౌహిణుల దానవ సైన్యం అతని అదీనం లో ఉంది తమ్ముళ్ళు మహా బల పరాక్రమాలు కలవారు కొడుకులు వీరికంటే శక్తి ఉన్న వారు. వాడి ఆజ్ఞా కు అందరూ దాసోహం అనాల్సిందే. ఎదిరించే ధైర్యం ఎవరికి లేదు దేవతలను మునులను రుషి పత్నులను బాధిస్తూ వారి యజ్ఞ యాగాదు లకు భంగం కలిగిస్తున్నాడు. అలాంటి

వాడిని వదించాలంటే శక్తి మాత్రమే చాలదు యుక్తి ఉండాలి. దానికి మించి శస్త్రాస్త్ర సంపన్నత ఉండాలి వాడి బలాన్ని నిర్వీర్యం చేసే ఆయుదాలుఉంటేనే వాడిని నిర్జిన్పటం తేలిక లేక పోతే శ్రమ అంతా వృధా. ఇవన్నీ దేవతలు గ్రహించారు అమ్మకు బాసట గా నిలిచారు తమ శక్తులన్నిటి ని ఆమె పరం చేశారు తాము నిమిత్త మాత్రులుగా ఉండిపోయారు. సర్వ వస్తు సామగ్రి సమకూర్చారు. ఇక శ్రీ దేవి ఆజ్ఞ ఇస్తే చాలు రణం మొదలెట్టటమే అన్నట్లు గా యుద్ధ రంగం సర్వ సంసిద్ధం గా ఉంది

ముందే చెప్పినట్లు భండాసురుడు రాయి లాంటి వాడు. నిష్క్రియా పరుడు, నిస్సేష్టుడు, నిస్సేతనుడు. ఎక్కడ పడి ఉంటే అక్కడే ఉండే తత్త్వం వాడిది. ఒక వేళ ఏదైనా మార్గం లో నడిస్తే అది తప్పుడు త్రోవే అవుతుంది. తప్పు పనులే చేస్తాడు విచక్షణా జ్ఞాన శూన్యుడు వాడి జీవిత పరమావధి తినటం సౌఖ్యాలనుభవించటం. మనస్సు, ప్రాణం విజ్ఞానం అనేవి ఏమిటో వాడికి తెలీనే తెలియవు. భౌతిక సుఖాలలో పశువు లాగా ప్రవర్తిస్తాడు. బ్రాహ్మీన్యాన్ని కేవల పిందాండం గా భావించి దేవి ఆగ్రహ జ్వాలకు మాడి మసి అయ్యాడు. అమ్మ ఆత్మ వైభవమే వాడిని లోబరు చుకుంది. ఈ విజయాన్నే అమ్మ వారి నామం “భండాసుర వదోద్యుక్త శక్తి సేనా సమన్వితా “అనే నామం లో ఆవిష్కార మైంది ఇక ఆమె సైన్య సమున్నతిని గూర్చి తెలుసు కొందాం.

“సంపత్కరీ సమారాధ్యా, సింధూర వ్రజ సేవితా -అశ్వా రూఢాదిష్టి తాశ్వ కోటి కోటి భిరావుతా “

“ సంపత్కరి” అనే శక్తి శ్రీ దేవికి ఈ యుద్ధం లో సహాయ పడింది. ఈ శక్తి ఏనుగు మీద స్వారీ చేస్తుంది. ఇదీ దేవి గజ సైన్యం. సంపద నిచ్చే ఈ శక్తి ఏనుగు లాగా పీన్యరిస్తుంది. ఘోర నిద్రలో ఉన్న జీవులకు మేల్కొల్పు పలుకుతుందన్న మాట. కనుక జనాలను జాగృతం చేసే ఈ నినాదాన్ని “హస్తి నాద ప్రాబోదినీ “అని శ్రీ సూక్తం లో చెప్పారు. గజ గర్జనలో గంభీరత, పరి పూర్ణత జాగృతి మూడు కలిసి సమ్మేళిత మవుతాయి. ఈ అద్భుత సమ్మేళనమే సంపత్కరి శక్తి అయిన శ్రీ దేవి గజ సేన లో కనీ పిస్తుంది. సంపత్ అనే శబ్దానికి సమ్యక్ రూపం లో పొందటం అనే అర్థం ఉంది. ఏ వస్తువు సమ్యక్ అంటే సరైన రూపం లో లభిస్తుందో అదే సంపత్తు అని భావార్థం. సంపత్తు రూపం లో లభించనిదే విపత్తు. ఏ వస్తువూ సంపత్తు, కాని విపత్తు కాని కాదు మనం చూసే దృష్టిలో భేదమే ఏ దృష్టిలో చూస్తే, ఎలా సంపాదిస్తే అది సంపత్తా లేక విపత్తా అన్నది ఆధార పడి ఉంటుందని అంతర్ధాం. సంపత్కరి శక్తి దైవిక మైనది. అదే ప్రపంచం లోని ప్రతి వస్తువును సరైన దృష్టిలో చూపిస్తుంది. జీవితాన్ని ఏనుగు నడకలా గాంభీర్యం గా దర్జాగా గతి శీలం గా సుందరం గా చేస్తుంది శ్రీ దేవి గజ సేన ఇలా యుద్ధ రంగం లో సాగుతుంటే భండాసురిడికి, వాడి సేనకు వణుకు పుట్టించన్న మాట.

రెండో పాదం లో అశ్వ సేన వర్ణిత మైంది. అశ్వా రూఢఅన్న దైవీ శక్తి కోట్లాది గుర్రాలతో కదులు తోంది. సంపత్కరి గజ గమనం లో గాంభీర్యం సౌందర్యం ఉంటే ఆశ్వా రూ కోటి కోటి అశ్వాల పరుగులో గతి శీలతా, వేగం దమ్యత లేని స్వభావం జ్యోతక మవుతాయి. వేదాలలో “అశ్వ పూర్వా, రథమద్యా “అనే శ్రీదేవి వర్ణన ఉంది ఇప్పుడీ నామం దాన్ని సార్థకత చేస్తోంది గజ సేనలో దేవి సంపన్నత ఉంటే అశ్వ సేన లో సశ్రీకత కూడా మర్మ గర్భం గా ఉంది. గజ సేనలో జ్ఞానం, అశ్వ సేన లో కర్మ భావం వ్యక్త మవుతాయి ముందు జ్ఞానం కలగాలి తర్వాత జ్ఞానాన్ని అనుసరించి కర్మా చరణ చేయాలి. అప్పుడే అభీష్ట లక్ష్యం నేర వేరుతుంది అని అంత రార్థము

శ్రీ దేవి ఆమె అనుచర గణం తమ తేజస్సు, ఓజస్సు లకు అనుగుణమైన వేర్వేరు రథాల పై ముందుకు నడుస్తున్నారు. శ్రీ దేవి కూర్చున్న రథం “శ్రీ చక్ర రాజం “అంటే శ్రీ చక్రం తో అలంకరింప బడింది ఈ రథం లో విజయం సాధించి పెట్టె సకల శ స్త్రాస్త్రాలు ఉన్నాయి. ఆమె అనుచర మంత్రులు “గేయ చక్ర”అనే పేరున్న చక్రాలతో తాయారు చేయ బడిన రథాల మీద అనుసరిస్తున్నారు ఈ వర్ణన అంతా తరువాతి శ్లోకం లో దర్శన మిస్తుంది.

“చక్ర రాజ రాదారూఢ సర్వాయుధ పరిస్మృతా -గేయ చక్ర రథా రూఢా మంత్రిణీ పరి సేవితా “

శ్రీ దేవి రథ చక్రాలు అన్నిటి కంటే పెద్దవి ఆ చక్రాల గొప్ప తనాన్ని వర్ణిస్తూ మంత్రిణుల రథ గేయ చక్రాలు కదులుతున్నాయి. ఈ గేయ గానం అమ్మ వారి రాగిణీస్వరాన్ని ముఖరితం చేసే సంగీత చక్రాలుగా ఉన్నాయి. ఈ గేయ చక్రాలు వాక్య రామణీ యకం గా, మదురిమ లతో కూడి ఉన్నాయి ఇది దేవి తీజో రూప వర్ణనం. జ్ఞాన, జ్ఞేయ, జ్ఞాతలవివేకం అంతా ఈ భూమిక లో కనిపిస్తుంది. సత్, అసత్ ల మధ్య ఉండే

తేడాను మంత్రిణీ మాత స్వస్థపరుస్తోంది అని భావం. అంటే మంత్రిణులగేయ చక్రాల సహకారం తో శ్రీ మాత శ్రీ చక్ర సాక్షాత్కారం సాధ్యమవుతుంది.. కాని గేయ చక్రం కూడా అందరికీ అందేది కాదు. నిర్మల, నిశ్చల మైన వాక్కున్న వారికే అది సుసంపన్నమవుతుంది. దీని తర్వాత కిరి చక్ర వర్ణన ఉంటుంది

“కిరి చక్ర రథా రూఢదండ నాథ పురస్కృతా -జ్వాలా మాలిని కాక్లిస్త వహ్ని ప్రాకార మధ్యగా “

చావు, పుట్టుక ల చక్ర భ్రమణం లో ఇరుక్కు పోయిన జీవితాలకు జరా మరణాలు లేని శాశ్వత లోకాన్ని అందించేఆచరణ రూపం లో ఉన్నది శ్రీ చక్రంమాత్రమే. ఆమె దండ నాదు రాలై కూర్చునేది కిరి చక్రం లోనే. “కుర్వాన్నే వేహ కర్మాణి జిజివిషేత్ -శతం సమః “అని ఈశోపనిషత్తు అంటుంది. అంటే మనిషి జీవిత కాలం లో విద్యుక్త నిర్వహణ చేస్తూ నూరేళ్ళు ఆచరణ లో హాయిగా ఆనందం గా జీవిస్తాడని అర్థం. ఇదే మానవుడి అమరత్వ రహస్యం అంది ఉపనిషత్. దీని ఆధారం గా దండనాయకి కిరి చక్రం ధర్మ రాగం లో కర్మ గీతం విని పిస్తోందని భావం. కిరి చక్రం కర్మ చక్రమైతే, గేయ చక్రం జ్ఞాన చక్రం గా అర్థం చేసుకోవాలి. శ్రీ చక్రం అమ్మ వారి పరమ పావన భక్తి భావనకు ప్రతినీధి అయిన కైవల్య చక్రం అని అర్థమవుతుంది. మంత్రిణులు అమ్మ వారికి నాల్గు దిక్కులా కాపలా కాస్తూ ఉంటే ఆమె భక్తులను రక్షిస్తూ మార్గాన్ని శుభ్రం చేస్తూ ముందుకు సాగి పోతోంది.

శ్రీ మాత అగ్ని గుండం మధ్య ప్రతిష్ఠిత మై ఉంటుంది. ఆమెను అగ్ని ఏమీ చేయలేదు. అగ్ని సమాన పవిత్రురాలు, ఉజ్వల తేజస్కు రాలు. మనం బొట్టు పెట్టుకొనే చోట మూడో కన్ను ఉంటుందని అందరికీ తెలిసిన విషయమే. అది జ్ఞాన, తేజస్సు, జ్వాల లప్రతీక గా ఉంది లోపలే జ్వలిస్తూ ఉంటుంది. ఈ జ్వాల ఎవరిలో బాగా ఉజ్వలం గా ఉంటుందో వారు ఆ పరమేశ్వరి కి దగ్గర వారవుతారు. అంటే అమ్మ కృప వారి పై చాలా ఎక్కువన్న మాట. దేవీ కృప, మనలోని అంతర్జ్వాల ఒక దాని పై ఒకటి ఆధార పడి ఉంటాయి. దేవి కృప వల్ల మన జ్ఞాన జ్వాలజ్వలిస్తుంది. ఈ జ్ఞాన కాంతి వల్లే శ్రీ దేవి సాక్షాత్కారం లభిస్తుందని గ్రహించాలి. దీన్ని విశ్లేషణ చేసి చెప్పలేం. దైవ సంయోగం, ఇచ్చ మీద ఆధార పడి ఉంటుంది. ఆమె జ్వాలా వలయాల మధ్య ఉంటుంది కనుక ఆమె వద్దకు ఎవరు వెళ్ళ లేరు. ఆ పరం జ్యోతి సాక్షాత్కారం ఉంటే జ్వాలా వలయం లోకి ప్రవేశించే అధికార యోగ్యత లభిస్తుంది ఇది సాధన వల్లనే సాధ్యం.

“భండ సైన్య వదోద్యుక్త శక్తి విక్రమ హర్షితా -నిత్యా పరాక్రమోపేతా నిరీక్షణ సముత్సుకా “

భండాసుర వదకోసం శ్రీ దేవి ఏమీ చెయ్యాలిన్న పని లేదు ఆమె శక్తి సేనయే ఈ పని చేస్తుంది. వాడి వద్దకు బ్రహ్మాండ మంతటి సైన్యం పరమేశ్వరికి తోడ్పడుతుంది.

దేశ కాలాల అనంత విస్మృతి నుండే దేశ కాలాతీత శక్తిని సముపార్జిస్తుంది. అగ్ని కుండ మధ్యలో ఉండి సూర్య చంద్రుల ప్రకాశం నుండి పరాక్రమాన్ని పొందుతుంది పరమేశ్వరి. సూర్య, చంద్ర గతి వల్లనే అనేక కళలు ఆవిర్భావ మవుతాయి. సూర్యుడు చంద్రుడి తో సమ రేఖ మీద ఉన్నప్పుడు చంద్రుడు సూర్య

కాంతి లో దాక్కుని పోతాడు. ఇదే అమా వాస్య. తర్వాత చంద్రుడు నెమ్మదిగా సూర్యుడి నుండి వేరవుతూ తన కళలను చూపిస్తాడు. క్రమంగా వికసించి చంద్రుడు సూర్యుని ముందు చేరి తన కున్న పదహారు కళలను వ్యక్తం చేస్తాడు. దీనికే పూర్ణిమ అని పేరు. మానవ మెదడు మీద, సముద్ర తరంగాల మీద చంద్ర కళల; ప్రభావాన్ని మనం అందరం గ్రహిస్తూనే ఉన్నాం. ప్రతి నెలలో పూర్ణిమ అమావాస్య వస్తాయి. ఈ రెండింటి మధ్య నిత్య దేవతలు మంజుల మంగళ రూపం తో మానవ మనస్సు ను అమృత మయం చేసి ఆనందాన్నిస్తూఉంటాయి.

యుద్ధ రంగం లో శ్రీ దేవి గొప్ప ఉత్సాహం తో యుద్ధ వైపుణ్యాన్ని ప్రదర్శిస్తుంది పరమేశ్వరి ముద్దుల కూతురు “బాల “కూడా యుద్ధ రంగానికి చేరుకొంటుంది. ఆమె భండాసురునికి ఉన్న 32 మంది కొడుకుల్ని వధించే సింది. వాడి సర్వ సైన్యం క్షణం లో రూపు మాసి పోతుంది. శ్రీ బాల చేసిన ఈ అద్భుత కార్యాన్ని మాత శ్రీ దేవి ప్రశంసించే లోపలే మంత్రిణి, వారాహీలు భండాసుర మిత్రులైన విషంగ, విశుక్రులను హత మారుస్తారు. ఈ భీషణ యుద్ధం లో తనకు అండగా నిలవ మని పరమేశ్వరి భర్త కామేశ్వరుని ముఖం నుండే ప్రేరణ పొందుతుంది. వెంటనే విఘ్నేశుడిని సృష్టిస్తుంది. పరమేశ్వరి పవిత్ర గాధకు శ్రీ గణేశుని

తో శ్రీకారం జరుగుతుంది

“భండ పుత్రా వధోద్యుక్త బాలా విక్రమ నందితా -మంత్రిణ్యంబా విరచిత విషంగా వధ తోషితా “

విశుక్ర ప్రాణ హరణ వారాహీ వీర్య నందితా -కామేశ్వర ముఖా లోక కల్పిత శ్రీ గణేశ్వరా”

శ్రీ మాత విజయం ఆత్మ వైభవ గాధయే. భండాసుర వధ అంటే అజ్ఞాన, అత్యాచార అహంకార నిర్మూలనమే. నశ్వరం అయింది నశించే దాకా అవినశ్వరం ఆవిర్భావం కాదు. శ్రీ మాత శక్తి ఆత్మ శక్తియే అనిశ్వరమైంది భండాసురుని శక్తి, పరాక్రమాలు పార్ధివమైనవి నశించేవి. శ్రీ మాత కుమార్తె శ్రీ బాల వాడి ముప్పై మంది పుత్రులని క్షణం లో భస్మం చేసే సింది. దీని తో ఆత్మ సేన కు ధైర్యం ప్రేరణా కలిగాయి. వాడి సంతానం నశిస్తూనే మిత్రులైన విషంగ, విశుక్రులు విజృంభించారు. వీరిని మంత్రిణి, వారాహి దేవతలు వధించేశారు దీనితో వాడి పరాజయం పరమేశ్వరి విజయం ప్రారంభ మైంది.

పరమాత్మ స్వరూపిణి అయిన పరమేశ్వరి ఆత్మ వైభవం తెలియని విషంగ, విశుక్రులు నిప్పుయత్నానికి, నిర్వీర్యతకు ప్రతీకలు. విషంగుడు అంటే తనంతటి వాడు లేడని మదం తో అహంకరించే ప్రాణి. వాడికి ఆత్మ స్వరూపం తెలియదు. వాడికి సత్సంఘం అంటే తెలియదు అందుకే విషంగుడైనాడు.

సాధారణం గా సంసార జీవితం పట్ల అనాసక్తి రెండు రకాల కారణాల వాళ్ళ కలుగుతుంది స్వార్థం వల్ల, పరమార్థం వల్లా కూడా అనాసక్తి వస్తుంది ఇంద్రియా సక్తుడై విషయ లంపటం లో ఉన్న మనిషి ఈ శరీరాన్ని గురించే ఆలోచిస్తాడు. లౌకిక సుఖం కోసం డబ్బు కావాలని అర్దులు చాస్తాడు. ఇది వ్యక్తీ గత స్వార్థం దీని వల్ల మనిషి విషంగుడ వుతాడు. సర్వ సంగ పరిత్యాగి అయినా యోగి ఆత్మానందం కోసమే అన్వేషిస్తాడు మిగిలిన వన్నీ అతనికి తుచ్ఛాలు నీచాలు,, మొదటి వాడిది స్వీయ ఆనందం ఇతనిది విరాట్ భావం అంటే సర్వ ప్రపంచం ఈ యోగికి ఆనంద మయం గా కన్పిస్తుంది. మొదటి వాడిది అసంపూర్ణమే కాక ప్రమాదం కూడా. ఇదే విషంగుడి ఆనందం. ఇదే పరామేశ్వరికి ఇష్టం లేని విషయం. క్షుద్ర ఆనంద నిరాకరణమే విషంగ వధ లో అంత రార్థం.

విషంగుడి నోదరుడే విశుక్రుడు. శుక్రుడు మనిషి తేజస్సుకు, ఓజస్సుకు, ప్రకాశానికి ప్రతీక. “శుక్రమసి తేజోసి “అని అనే దానిలో పరమేశ్వరి ఈ సంకేత నామం తోనే లభిస్తుంది. కొందరు దీన్ని సద్వినియోగం చేసుకొంటే కొందరు దుర్వినియోగం చేసుకొని చేటు తెచ్చుకొంటారు. కేవలం సుఖ భోగాలకే శుక్రత్వాన్ని ఉపయోగించే వాళ్ళు పార లౌకిక జ్ఞానం పొందలేరు. విశుక్రుడు ఇలాంటి విషయా సక్తుడు. అతని శక్తి పరాక్రమాలను హరించే శక్తి పేరే వారాహి. వరాహ శబ్దం శ్రేష్ట వాచకమే వరాహ లాంచనులు వరాహ ధ్వజాన్ని ధరించే వారూ ఉన్నారు. “దేన్నీ నాశనం చేయ వీలు లేదో అదే అహం “.ఇలాంటి అక్షయ తత్వాలలోవిశిష్టమైన యుక్తి పేరే వారాహి. విశుక్రుడు నశ్వర సుఖ లాలసుడైతే, వారాహి అవినినిశ్వర, అక్షయ, అలౌకిక ఆనంద సంధాయిని. వారాహి చేసిన ఈ కార్యానికి ఆమె వీర్య, పరాక్రమాలకు దేవి ప్రసన్ను రాలైంది ఇలా వారాహి విశుక్రుని విషయ లాలసను నాశనం చేసిందన్నమాట. ఈ రకం గా మంత్రిణి వారాహిచేసిన విషంగ, విశుక్ర వధ చెడు తత్వాల నాశనానికి, సత్ప్రేరణ కు దారి తీసింది

అన్ని అడ్డంకులు తొలగి పోయిన తర్వాత పరమేశ్వరి పరమ శివుని చూసి శ్రీ గణేశుని సృష్టిస్తుంది. ఈ ఆనంద సమయం లో పరమాందం పొందిన శివుడు కూడా ప్రసన్నుడవుతాడు. వారిద్దరి చూపులు కలిశాయి. అంతే అప్పుడు వెంటనే గణేశుడు వారి ముందు ప్రత్యక్ష మైనాడు వినాయకుడు కుమారస్వామి ఇద్దరు పార్వతీ పరమేశ్వరుల పుత్రులే. సుబ్రహ్మణ్యుడు శివ కుమారుడు. గణపతి పార్వతీ నందనుడు. దీన్నే తులసీ దాస భక్త కవి “శంకర సువనీ భవానీ నందనీ “అని వర్ణించాడు. అంటే ఇందులోని పరమార్థాన్ని గోస్వామి గ్రహించి మనకు తెలిపాడన్న మాట. కుమార స్వామి జననం కోసం శివుడి వీర్యం అవసర మైంది కాని గణేశ జననం కోసం మహేశ్వరి మహా సంకల్పమే సరి పోయింది మహేశ్వర రూప కల్పన ఈ మహా

సంకల్పాన్ని సాకారం చేశాడని అర్థం చేసుకోవాలి

మహేశ్వరి మహా సంకల్పం వల్ల జనించిన విఘ్నేశుడుఅన్ని విఘ్నాలను దూరం చేసే సర్వ సమర్థుడు. అతని విఘ్న కారిణీ మహాత్వాన్ని చూసి పార్వతి మహా ఆనంద పడింది ఈ వర్ణనే తరువాతి శ్లోకం లో కానీ పిస్తుంది

“మహా గణేశ నిర్భిన్న విఘ్న యంత్ర ప్రహర్షితా -భండాసురేంద్ర నిర్ముక్త శస్త్ర ప్రత్యస్త వర్షిణీ”

పరమేశ్వరి ప్రశస్తమైన మార్గం లో భండాసురుడు అనేక రకాల విఘ్నాలు కల్పించే ప్రయత్నం చేశాడు. కాని వీటన్నిటికీ నివారణోపాయాలుఆమె వద్ద ఉన్నాయి. పుత్రుడు ఆమెకు ఈ కార్యం లో అన్ని రకాల తోడ్పడతాడు గణేశుడు యాంత్రికం గా విఘ్నాలను నియంత్రించ గలడు.కాని మాత భండాసురుని ప్రతి శస్త్రాన్ని, అమోఘాస్త్రాలతో ఎదుర్కొంది. శస్త్రం భౌతికం. అస్త్రం మానసికం. శరీర బాధా నివారణకు మనో బలం తోనే సాధ్యం. శారీరక యాతనల నుండి ముక్తం అయిన మానస మరాళంఅంటే మనో హంస ఆత్మ వైపుకు ప్రయాణం ప్రారంభిస్తుంది.

“కరాంగులి నఖోత్పన్న నారాయణ దశాక్రతిహ-మహా పాశుపతాస్త్రాగ్ని నిర్గ్ణాసుర సైనికా “

పరమేశ్వరి సృష్టి అతి విచిత్రం గా ఉంటుంది ఆమె చేతుల పది వేళ్ళలో నారాయణుని పది రూపాలుఅయిన మత్స్య, కూర్మ వరాహాదులుదేవి చేతి గోళ్ళ నుండే ఉత్పన్నమవుతాయి మానవ శరీరం దేవి గృహమే. అందువల్ల ఆ శరీరం లో ప్రతి అణువు దేవి కాంతి తో నిండి ఉంటుంది. ఆధ్యాత్మిక దృష్టిలో చూసినా మనిషిచేయి అన్నిటి కంటే ఉత్కృష్టమైనది. చేతులతోనే పరమాత్మ ను పూజిస్తాం తినటం త్రాగటం పని చేయటం అన్నీ వాటితోనే అంతేకాక ఇవ్వటం తీసుకోవటం భయపెట్టటం బెదిరించటం ఆశీర్వదించటం అభయమివ్వటం మొదలైన వాటికి చేతులే ముఖ్యాంగాలు. మన చేతి అగ్రభాగం లో లక్ష్మీ దేవి, మధ్య భాగం లో సరస్వతీ దేవి, మూల భాగం లో మహేశ్వరి కాపురముంటారని చెబుతారు “కరాగ్రే వసతే లక్ష్మీ-కరమధ్యే సరస్వతి- కర మూలేతు శర్వాణీ(గోవిందః)ప్రభాతే కర దర్శనం “అని నిద్ర లేవ గానే మన చేయిని చూసుకొంటాం

జంతువులన్నిటికీ చేతులున్నా మనిషి చేతులకే ప్రత్యేకతలున్నాయి కర్మలు చేయటం తో పాటు ఇవి మనస్వీతకు కూడా ఉప యోగ పడతాయి. చేతిని,అరచేతిని తిప్పటం లోనే మనిషి వ్యక్తిత్వం బయట పడుతుంది. ఏ వ్యక్తి చేతిలో ఎంత పవిత్రత, మనస్వీత, మధురిమ ఉంటాయో అతని వ్యక్తిత్వం అంత దివ్యమైనదిగా భావిస్తారు. మహేశ్వరి దివ్య హస్తం వరద హస్తమై లోకోత్తర భవ్యత, దివ్యత ల తో నిండి ఉంటుంది. అందుకే ఆమె చేతి వేళ్ళగోళ్ళనుండే సమస్త చరాచర సృష్టి పుడుతుంది. ఆమె శక్తి ముందు మిగిలిన వేవీ సమానం కావు.

భౌతిక ద్రుష్టి లో ప్రపంచం లోని ప్రతి ప్రాణి పశువే. కాని ఆధ్యాత్మిక దృష్టిలో అతడే పశుపతి నాధుడు కూడా. పశుపతి దయ వల్లనే మనిషి ఆలోచించటం ప్రారంభించి తనను తాను తెలుసుకొంటాడు.. -తనలో

పశుపతి భావనను సాక్షాత్కారింప జేసుకొంటాడు. ఈ హిరణ్మయ చేతన అ నుభవం లోకి రాగానే అప్పుడు అజ్ఞానం అంతా తొలగి పోతుంది. నిజమైన జ్ఞానోదయమవుతుంది

భండాసుర సైన్యం అంతా పాశుపతాస్త్ర ప్రయోగం తో సర్వ నాశనమవుతుంది వాడి సారహీన నగరాన్ని ఆ జ్వాలలతో భస్మీపటలం చేస్తుంది శర్వాణి. వాడి మహా నగరం పేరే “శూన్య క నగరం “అంటే నగర వైభవం అంతా శూన్యం అన్న మాట. అందులో తత్త్వం అనేది లేదని సారాంశం. భవనాలు సింహాసనాలు అధికారం భోగం వంటివి మనిషిని అమరుడిని చేయలేవు. దీన్ని ఇచ్చేది వాడి ఆత్మ జ్ఞానమే. దీనికి తోడూ బ్రహ్మ భావనా. దానిలోనే ఆనందం ఉంది. ప్రపంచం లోని సర్వ వస్తు సముదాయమూ శూన్యమే. సర్వాత్మ అంతటా వ్యాపించి ఉన్నాడన్న ఎరుకయే అసలైన ప్రపంచసారం. ఇది సర్వ సంపూర్ణం. దీనికి బయటి సాధనాలు ఉపకరణాలు పని చెయ్యవు. “అంటే శూన్యం నుంచి పూర్ణం “వైపుకు ఆధ్యాత్మిక ప్రయాణం సాగాలి అని పరమార్థం.

“కామేశ్వరాస్త్ర నిర్గర్ణ భండాసుర శూన్యకా -బ్రహ్మోపేంద్ర మహేంద్రాది దేవ సంస్తుభ వైభవా “

ఈ సంసారం నిస్సారం అని అర్థం అవటానికి కామేశ్వరుని కృప కావాలి. శూన్యం సంపూర్ణం గా కనీ పిస్తుంది అప్పుడే. కామ దేవుడు మన్మధుడిని క్షణం లో భస్మం చేసిన అస్త్రం కామేశ్వరుడి దగ్గరే ఉంది ఆ అస్త్రమే భండాసురుడిని, వాడి శూన్యక నగరాన్నీ భస్మీ పటలం చేసింది మనసులో ఏ కోరికా లేనప్పుడు ప్రా పంచిక సుఖాల శూన్యత్వం దానంతటికీ అది బయట పడుతుంది. మాయ, మోహం మమత, అనే అందమైన వల క్షణం లో ముక్కలై పోతుంది.

కామేశ్వరుడైన మాహా శివుడి ఈ విజయం తో ఏంతో సంతోషించిన బ్రహ్మ, విష్ణు మహేష్ట్రులు ఆయననను ప్రస్తుతించారు. ఆత్మ వైభవ మహత్తు ను తెలుసుకొని దేవతలంతా పరమేశ్వరీ పరమేశ్వరులను పరమ పురుష, పరా ప్రకృతులను ముక్త కంఠం తో ప్రస్తుతి చేశారు. త్రుటిలో భస్మమైన కామ దేవుడిని కరుణామయి అయిన అమ్మ సహించలేక కరుణ తో అతని భార్య రతీ దేవి విలాపాన్ని విని సహించలేక పోయింది. స్త్రీ, పురుషులను మానవతను మమత, అనురాగాల తో బంధించే మంగళ కరమైన కామాన్ని లోకానికి అవసరం అని భావించింది అంతే క్షణం లో దయతో అమ్మ మన్మధుడిని పునర్జీవితుడిని చేసింది ఆమె ధర్మ సంవర్ధిని. కనుక కఠిన హృదయం తో కామేశు డు చేసిన కామ దహనాన్ని, పొరబాటును సరి దిద్దింది. ధార్మిక భూమి మీద విశుద్ధమైన మమత, ప్రేమ అనురాగాలు వర్ధిల్లాలని కామేశ్వరి సంకల్పం అందుకే మన్మధుడికి బతుకు నిచ్చింది

నిజానికి కాముడు కూడా అమ్మ సృష్టి లోని వాడే కదా. అందుకే స్రష్ట కు సృష్టి మీద సహజం గా అనురాగం ఉంటుంది ఆ అనురాగమే ఇక్కడ కాముని జీవితానికి సహాయ పడింది తండ్రి -కొడుకు పై కోపం ప్రకటిస్తే తల్లి సర్ది చెప్పటం లోకం లో మనం చూస్తూనే ఉన్నాం. “అశరీర రూపం “లోకాముడిని కామేశ్వరి సృష్టించి అతని చాయను అందరి హృదయాలలో ప్రతిష్ఠించింది ఇది కామునికే కాదు సకల చరాచర ప్రాణి

కోటి కీ అవసరమైన ధార్మిక భావం సహజం గా “తీయని ఆకలితో” కామ వాసన అందరిలో మేల్కొనే ఉంటుంది. దాన్ని పరమేశ్వరి ప్రసాదం గా భావించి ధర్మ సమ్మితం గా సేవిస్తే అది దేవి ఆరాధనే అవుతుంది. ఈ విషయాన్నే తరువాతి శ్లోక పాదం తెలియ జేస్తోంది

“హర నేత్రాగ్ని సందర్శ కామసంజీవ నాషధిహా “

పరమేశ్వరి నామాలలో ప్రతిదీ ప్రాణ శక్తితో ఉంటుంది కామ దేవుడిని బూడిద రాసి చేసిన కామేశ్వరుడిని “హర “శబ్దం చక్కగా వ్యక్తం చేసింది. అంతటినీ హరించే వాడు హరుడు ప్రజాపతి చేసిన స్పష్టిలో ఆహితమైంది, అనవసర మైంది, అశోభన మైంది అంతా నశింప జేయటమే శంకరుని పని. అందుకే హర శబ్దం వాడారు. హరుని మూడవ కన్ను మంట కాముడిని కాల్చింది. ఈ మూడో కన్ను మనందరి లోను ఉంటుందని గ్రహించాలి. లలాటం లో ఉన్న ఈ మూడో కన్ను లోపలి చూపును కలిగి ఆనందాన్ని పొందుతుంది. ఈ కన్ను తెరుచుకొంటే అంధకారం అంతా పటా పంచలై వెలుగు పరచుకొంటుంది. అజ్ఞానం స్థానాన్ని జ్ఞానం

ఆక్రమిస్తుంది. ఆత్మ తత్త్వం బోధ పడుతుంది. అప్పుడు జ్ఞాని జీన్ముముక్తుడౌతాడు. ఈ జీవన్ముక్త దశ వైపు ఈ నామం సూచిస్తుందని భావం. పరమేశ్వరుడు ముక్తి దాత. పరమేశ్వరి ఈ ముక్తి ప్రయోజనాన్ని సమస్త ప్రపంచానికి అందిస్తుంది. “వినాశం లోనే వికాస బీజం ఉంది “అని గ్రహించాలి. కామ వాసన కామిని వినాశనం వైపు లాక్కేడుతుంది. అమ్మ వాడిని కామేశుని వికాసం వైపుకు తీసుకొని వెడుతుంది ఇదే పరమేశ్వరి నామం లో ఉన్న రహస్యార్థం అని మహా వ్యాఖ్యాన కర్త స్వర్గీయ ఇల పావులూరి పాండురంగా రావు గారు వ్యాఖ్యానించి చెప్పిన దానినే మీకు అంద జేశాను. అందరికీ ఆ పరమేశ్వరీ కటాక్షం లభించాలని ఈ దసరా సందర్భం గా కోరుతున్నాను

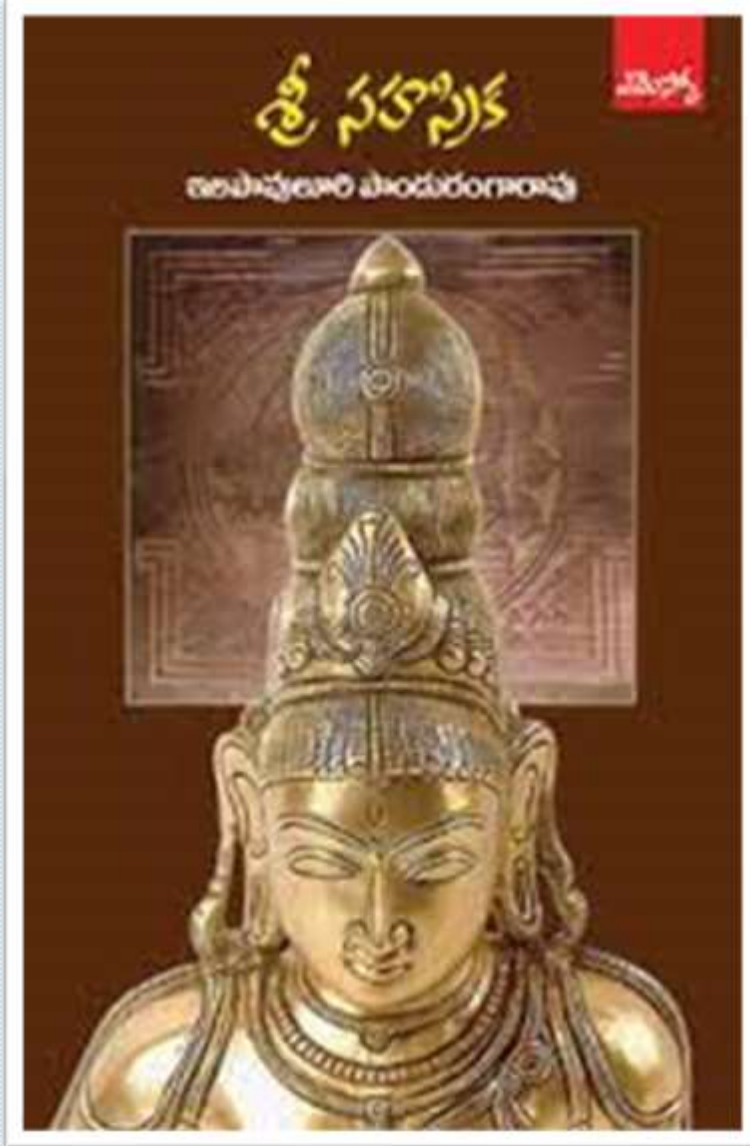
శ్రీలలితా సహస్రనామ విశేషాలు

ఆధారం స్వర్గీయ డా.శ్రీ ఇలపావులూరి పాండు రంగారావు గారి “శ్రీ సహస్రిక “

త్రికూట రహస్యం

దేవి త్రిపుర సుందరి అందరిలోనూ ప్రేమ భావ బీజం నాటుతుంది. ప్రేమను పవిత్రం గా సేవిస్తే శుద్ధమైన ఆనందాన్ని అనుభవిస్తుంది.. కామ తో ఉన్న ప్రేమ లౌకిక శారీరక సుఖాన్నే ఇస్తుంది. కాని అలౌకికం అయితే పరమానందాన్ని శాశ్వత సుఖాన్నే ఇస్తుంది. ధర్మ సమ్మితం అయిన కామం మంగళ ప్రదం.

కామం మనిషిని పశువును చేస్తుంది, దైవ సమానుడినీ చేస్తుంది. కామాన్ని కోరేవాడు లౌకికాన్ని అలౌకిక ప్రేమగా గ్రహించాలి. అప్పుడే ప్రేమ సార్థకమవుతుంది. అప్పుడు వ్యక్తిగత హద్దులు దాటి విరాట్ శక్తిని సాక్షాత్కారించుకో గలుగుతాడు అంటారు ఇలపావులూరి వారు.

రక్త మాంసాలతో కూడిన శరీరం వెనక ఒక పరమ రామణీయకమైన నిధి దర్శనమిస్తుంది. దీనిముందు ప్రపంచ సుఖాలన్నీ తుచ్ఛం అనిపిస్తాయి. అందుకే లలితా సహస్రం లో దేవిని “మహా లావణ్య శేవధి “అన్నారు అంటే దేవి సౌందర్యానికి పరాకాష్ట. పాప పరిహారం జరిగితే రూపం నిగ్గు తేలి దివ్యత్వాన్ని పొందుతుంది అంటారు డాక్టర్ పాండురంగా రావు గారు. “శ్రీ వాగ్భవ కూట్టిక స్వరూప ముఖ పంకజా “అన్న దానిలో ఆమె సర్వ శోభితమైనది. ముక్కుకింద సుధారస పాత్రలతో సమానమైన సరసత్వపు అక్షయ ప్రవాహాలైన ఆమె ఆధరాలున్నాయి. అవి ప్రపంచాన్ని దాహ పిపాసలో

ముంచేస్తాయి. పెదవుల నుండి మాటలు వెలువడు తున్నప్పుడు మాటల మధ్య దేవి చిరునవ్వు కోమల చాయతో వాయు మండలాన్ని అంతటికి ఆశ్రయం ఇస్తూ ఉంది. ఆమె ముఖానికి తగిన వాక్ సౌందర్యం ముగ్ధుల్ని చేస్తుంది. ముఖానికి నిజమైన శోభ వాణి అంటే పలుకు. అమృత వాక్కులు వెలువడుతుంటే తదేక ధ్యానం తో తన్మయత్వం తో దర్శిస్తాం. అలాంటి దివ్య శోభ దేవి ముఖ మండలం లో భాసిస్తుంది.

“కంఠాధః కటి పర్యంత మధ్య కూట స్వరూపిణీ “-దేవి కంఠం నుండి నడుము వరకు మధ్య కూటం వ్యాపించి ఉంది. వాగ్భవ కూటం లాగా ఇది తెరచుకొని ఉండదు అని గ్రహించాలి. ఎక్కువ భాగంకప్పబడి ఉంటుంది. శరీరం లోని నవ రంధ్రాలలో ఏడు రంధ్రాలు ముఖ మండలం లోనే ఉన్నాయి. మధ్య కూటం లో

ఒక్క రంధ్రం కూడా లేదు. ఈ కూటం వాగ్భవ కూటాన్ని నడప టానికి సహాయ పడుతుంది. పెదవులనుండి బయటికి వచ్చేమాటలు నాభి నుంచే బయల్దేరుతాయని మనకు తెలిసిన విషయమే. ముఖ మండల సౌందర్యాన్ని పెంపొందించ టానికి మధ్య కూటం తోడ్పడుతుంది. మధ్య కూటానికి దాని స్వంత సౌందర్యం కూడా ఉంది. మెరిసే కళ్ళల్లో యెంత సౌందర్యం ఉంటుందో, ఎత్తైన వక్షస్థలం లోనూ అంతే సౌందర్యం ఉంటుంది. కూర్చోవటానికి, లేవటానికి తిరగడటానికి శరీర మధ్య కూటం అందరికీ కావాల్సిందేగా. దేవి ముఖ మండలం యెంత మహిమాన్వితమో మధ్యకూటం అంటే మహిమాన్విత పాత్ర పోషిస్తుంది అన్నారు రావు గారు.

నడుము కింది భాగాన్ని శక్తి కూటం అంటారు సామర్థ్య, సౌభాగ్య, సౌందర్యాలను పెంపొందించటం లో శక్తి కూటంముఖ్య పాత్ర పోషిస్తుంది. ప్రాణి శక్తికి ఇది మూల కేంద్రం. అందుకే దీన్ని మూలాధార కేంద్రం అంటారు. శక్తి స్వరూపిణి అయిన దేవి ముఖ్య నివాస స్థానం ఇదే అంటే మూలాధార కేంద్రమే. పరమేశ్వరి యొక్క ఈ శక్తికూటం కొందరిలో జాగృతం గా ఉంటే మిగిలిన వారిలో సుషుప్తం గా ఉంటుంది. ఈ శక్తి కూటం మేల్కొన్నప్పుడు వ్యక్తి యొక్క చైతన్యం వికాసం వైపుకు ఉన్నట్లు మౌతుంది అంటారు డాక్టరుగారు. నడుము నుండి నాభి, నాభి నుండి హృదయం, అక్కడి నుండి కంఠం,దాని నుంచి లలాటం, అక్కడినుండి కపాలం వరకు ఈ శక్తి చైతన్య సంచారం చేసి సహస్రార చక్రం లో ఉన్న ఆనందమయి అయిన దేవి చరణామృతం లో శరీరం లోని అవయవాలన్నిటినీ రస ప్లావితం చేసేస్తుంది. అందుకే శక్తి కూటమే పరాశక్తి ప్రధాన ప్రవాహం.

దేవి నివాసం మూడు కేంద్రాలు -వాగ్భవ కేంద్రం,, మధ్యకూట కేంద్రం, శక్తి కూటకేంద్రం. ఈ మూడూ వేరు వేరుగా ఉన్నా ఒకదానితో ఒకటి కలిసి ఉండటం విశేషం. ప్రతిజీవిలో ఇవి విడివిడిగా ఉంటాయి. ఈ మూడూ కలిస్తేనే శరీరం.ఈ శరీరమే అశరీర అయిన ఆత్మ యొక్క ఆనంద నిలయం. అక్కడే అమ్మ ఉనికి. పైకి కనిపించే రక్తమాంస ఆస్తుల వెనుక ఇంతటి రహస్యం ఉందని గమనించకపోవమే అజ్ఞానం. చీకటి బతుకు. ఈ శరీరమే పరమేశ్వరీ రమణీయ రూప రేఖలకు అంకితమైన యంత్రం. ఈ శరీరం వాగ్భవ కూటం నుంచి వెలువడే వాక్యే పరమేశ్వరి వాగ్విలాసాన్ని చిత్రించే మంత్రం. శరీర కదలికలు, వర్తనలే దేవి నడకలకు ప్రాతి నిధ్యం వహించే స్వతంత్ర తంత్రం. ఇలా పరమేశ్వరి స్థూల సౌందర్యం, సూక్ష్మ సౌందర్యం, యాంత్రిక స్వరూపం, మాంత్రిక మహత్వం, తాంత్రిక విధానం మానవ శరీరం మీదే ఆధారపడి ఉన్నాయని మరువ రాదన్నారు.

“మూల మంత్రాత్మికా మూల కూట త్రయ కలశేబరా -కులాఘ్నుతైక రసికా కుల సంకేత పాలినీ “అన్న ముప్పై ఆరవ భాగం ఉపనిషత్ దర్శనమే. దేవత ఆత్మ విశిష్టమైన మంత్రం లో నిహితమై ఉంటుంది. ప్రత్యేక మంత్రంలో రూప మార్మిక సంకేతం ఉంటుంది. ప్రతి వ్యక్తికీ స్వంత వాక్ వైఖరి ఉంటుంది. మంత్రం లో మనకు కావలసిన దేవతను సాక్షాత్కారించుకో వచ్చు. ప్రతి మంత్రం ఏదోఒక దేవత ఆత్మకు ప్రతీక. కానీ శ్రీమాత

అందరు దేవీ దేవతలకు జనని. అందుకే ఆమె ను ఆహ్వానించే మంత్రం మూలమంత్రం. అందులో ఆమె ఆత్మ నివాసం ఉంటుంది. కనుక మూల మంత్రాత్మిక అయిందన్నారు ఇలపావులూరి వారు. దేవి దివ్య శరీరం లోని మూడు ప్రధాన కూటాలు సమస్త ప్రాణుల శరీరం లోని కూట త్రయ సమూహానికి మూలాదారాలు అని అర్థం చేసుకోవాలి. అందుకే “మూల కూట త్రయ” అయింది. దేవి శరీరం ఒక మూల బిందువు. ఈ బిందువు ప్రతి బింబం ప్రతిప్రాణి లోను కనిపిస్తుంది. దేవి ద్రుష్టి మన ద్రుష్టి వెనక ఉన్నప్పుడే దాన్ని చూసే శక్తి మనకు లభిస్తుంది. ఆమె శ్రవణాలు మన వెనక ఉన్నప్పుడే మనం వినగలుగుతాం. అప్పుడే మన శరీర అవయవాలు శక్తి వంతం అవుతాయి.

కూట త్రయపు మూలం - శారీరకం మానసికం, ఆధ్యాత్మికం అని మూడు రకాలు. స్థూల శరీరం లో ఇది శారీరకం. మాంత్రికం లో మానసికం, అఖండానంద ఆక్షయ రూపం లో ఆధ్యాత్మికం అవుతుంది. మూడు రూపాలలోను దేవి సకల చరాచర సృష్టికీ మూలాదారమే అవుతుంది. ఆమె దివ్య శరీరం లో ఉన్నట్లే మంత్రాక్షర కళేబరం లోను మూడు కూటాలు ఉంటాయన్నారు రంగా రావు గారు. శిరోభాగం, మధ్య భాగం, పాద భాగం. గాయత్రీమంత్రం లో కూడా మూడుభాగాలున్నాయని మనకు తెలుసు “తత్త్వ వితుర్వరేణ్యం “భర్గో దేవస్య ధీమహి “ధియో యోనః ప్రచోదయాత్ “. ఇందులోని మూడు భాగాలు, పాదాలు కూటాలు కూడా ఇలాంటి కూట త్రయాన్ని బాలా త్రిపుర

సుందరి, పంచ దశి, శ్రీ విద్య మొదలైన మంత్రాలలో దర్శించ వచ్చునంటారు వారు. మంత్రం నిర్మాణం మంత్రం ద్వారా మనం మననం చేసే దేవత రూప కల్పనకు అక్షర రూపమే నంటారు. మంత్రమే దేవి శరీరం. అందుకే అక్కడ ఆమె ఆవాసం. కనుకనే “మూల కూట త్రయ కళేబరా “అనటం జరిగిందని వివరిస్తారు ఇల పావులూరి వారు.

శరీరపు మూడుకూటాలను కలిపి “కుల “అంటారు. ప్రాణి శరీర తత్త్వ సారం అంతా ఈ మూడుకూటాలలో ఉంటుంది. పాదాల నుండి శిరస్సు దాకా ఉన్న శరీరమంతా “కుల “అనవచ్చు. కంఠానికి పైభాగం సర్వ శ్రేష్ఠం అనిలోక రివాజు. లలటానికి పైనా, కపాలానికి కింద శ్రీ లలితా పరమేశ్వరి సహస్ర దళ కమలం లో నివసిస్తుందని విజ్ఞులంటారు. ఇక్కడ అఖండ ఆనందామృతం నిరంతరం స్రవి స్తుంది. ఈ ఆనందామృతాన్నే “కులామృతం “అన్నారు. ఇదే నశించే శరీరానికి అమరత్వ సిద్ధికలిగిస్తుంది. దీనినే “రసం “అనీ అంటారు. రసమే పరమాత్మ స్వరూపం. దేవి రసమయి. సాధకుడు “రసయిత “ రసమయి, రసయిత మధ్య సంధానం చేసే శరీరం “కుల “ను చూడటానికి ఒక్క లిప్త పాటు పరీక్షించి నిగ్గు తేలిస్తే అమృత

భాండారం అవుతుంది అన్నారు ఇలపావులూరి వారు. శరీరం భస్మ మైన తర్వాత కూడా శరీరం లోని ఈ అమృతత్వం అనంత కాంతిపుంజం లో తన చిత్ ప్రకాశాన్ని వ్యాపింప జేస్తుంది. ఈ అమరత్వం, ఆనంద తత్త్వం పరమేశ్వరి కృప వల్లనే ఆస్వాదించగలం.. దేవి తానూ కులామృతాన్ని ఆస్వాదిస్తుంది, ఇతరులనూ ఆస్వాదింప జేస్తుంది. అసలు రసమే ఆమేకదా. రసయితా ఆమె. ఆమె ధ్యానం ధ్యాయిత్యం ధ్యత కూడా. మాతా, మేయ, మాన రూపాల మూడిటి సమ్మేళనమే దేవి. ప్రపంచాన్నికొలిచే కోలా బద్ధకూడా ఆమెయే. సమస్త ప్రపంచం ఆమె వైభవాన్ని కొలిచే ప్రయత్నం చేస్తుంది. కొలిచే వారి కొలత సాధనమూ ఆమే కదా.

అన్ని కులాలను దేవి సృష్టించింది కనుక సృష్టి మంచి చెడు బాధ్యతా ఆమెదే. దీనిని సూచించేదే “కుల సంకేత పాలిని “అనే నామం. ప్రాణుల జగత్ అంతా కులమే. దాని ఆలనా పాలనా ప్రణదాత్రి అయిన పరమేశ్వరిదే. ప్రేమతో ఈ కార్యం నెర వేరుస్తుంది. ప్రాణి శరీరం లో ప్రాణ శక్తి రూపం లో ఆమె సంచరిస్తుందని మనం చెప్పుకొన్నాం. మూలాధారం నుండి సహస్రారం వరకు విభిన్న కేంద్రాలలో దేవి భిన్న రూపాలు చూడగలం. ఒక చోట సాకినిగా, మరొక చోట కాకిని గా, వేరే చోట హాకినిగా, ఇంకొక చోట సర్వాంతర్యామిని అయిన యాకిని గా ఆమె మూలాధార, స్వాదిష్టాన, మణిపూరక,, అనాహత, విశుద్ధి, ఆజ్ఞాది చక్రాలలో ఉంటుంది. ఇవి బయటికి కనిపించేవికావు. సంకేత స్థలాలు మాత్రమే. ఇక్కడే సర్వ మంగళ సాక్షాత్కారిస్తున్నట్టారు పాండురంగా రావు గారు. అంటే దేవి కులాలనే కాదు కుల సంకేతాలనూ పాలిస్తుంది అని తెలుసుకోవాలి తాను ఏర్పరచిన నియమాలనూ, సంకేతాలను, ఆదర్శాలను ఆమె ఆచరిస్తుంది, సాధకుల చేత ఆచరింప జేస్తుంది. ఇదంతా ఒక ప్రత్యేకమైన కూటభాష. అంటే సంకేత భాష. పరమేశ్వరి కూటత్రయ భాషా కళేబర రహస్యం తెలిసిన వారే దీన్ని అర్థం చేసుకోగలరు. దీని తాళం చెవి వారి దగ్గరే ఉంటుంది.

ఈ కూట భాష ద్వారా కల భాషిణి కల్యాణిని చేరుకోవటానికి రెండు ఉత్తమ మార్గాలున్నాయి. ఒకటి కౌల మార్గం రెండవది సమయ మార్గం. కౌలమార్గం కులం లో ఉంటూనే కులాంగన సహ యోగం తో కైవల్యాన్ని పొందేకర్మ యోగం. సమయ లేక సమయాచార మార్గం లో ధ్యాన జ్ఞానాల ద్వారా సమయం తో సహస్ర దళ కమలంలో నివసించే సరసిజ నయన అయిన దేవీ సాక్షాత్కారం సాధించే సాదుమార్గం. కౌలమార్గాన్ని వామాచారం అనీ అంటారు. సమయాచారాన్ని దక్షిణా చారం అంటారు. కౌలం లో కామ వాసన పోదు. మానిని, మాంసం, మద్యం, ముద్ర మొదలైన పంచ మకారాల అనుభవమూ ఉంటుంది. కానీ ఈ మార్గం లో బాలన్స్ చాలా ఉండాలి. లేక పోతే అదో పతనమే. సమయాచారం ఆచరణకు సులభం, సాదుమార్గం కూడా. గృహస్థ జీవితం గడుపుతూ, కామ భోగం అనుభవిస్తూ, పరమేశ్వరి సాన్నిధ్యాన్ని పొందే మార్గం ఇది. నిజానికి ప్రతి స్త్రీ పరమేశ్వరి ప్రతిరూపమే కదా. సవ్య దృష్టిలో స్త్రీని అర్థం చేసుకుంటే దివ్యత్వం గోచరిస్తుంది. బాహ్యానికే కట్టుబడితే దారి మూసుకు పోతుంది.

సమయాచారం లో లౌకిక వాసనలకు స్థానం ఉండదు. యమ, నియమ, సమయ, ప్రాణాయామ, ప్రత్యాహార, ధారణ, సమాధి మొదలైన ఉత్తమ సాధనాలతో ముందుకు నడవాలి. శివ, శక్తుల సామరస్యమే ఈ సాధనకు సారం అన్నారు డాక్టర్ గారు. శివసాయుజ్యమే సాధకుని లక్ష్యం. సాధకుడు -సాధ్యం, ఆరాధకుడు -ఆరాధ్యం, జీవుడు -బ్రహ్మ, ప్రకృతి -పురుషుడు, తత్ -త్వం లు ఏకం కావటమే సమయాచార సంవిద అంటే మార్గం. సంవిదకే మరోపేరు సమయం.. సమయాన్ని ఆచరణ లోకి తేవటమే సమయాచారకుడి సాధనా రహస్యం. సంవిత్ -కామేశ్వరుడు. సంవిద -కామేశ్వరి. కామేశ్వరీ కామేశ్వరుల సాయుజ్యాన్ని సాక్షాత్కారించుకోవటం కోసమే కౌల, సమయాచార మార్గాలేర్పడ్డాయి. సాధకుడి యోగ్యతా, ఆసక్తిని బట్టి కావలసిన మార్గాన్ని ఎన్నుకోవాలి. పరమేశ్వరి దృష్టిలో రెండూ సమానమైనవే. ఈ సమదృష్టిని తరువాత నామం లో చెప్పారు.

శివానంద లహరి

20-10-17 శుక్రవారం నుండి ప్రారంభమవుతున్న పవిత్ర కార్తీక మాస శుభాకాంక్షలు - ప్రతి సంవత్సరం లాగే ఈ కార్తీకమాసం లో ధారావాహికగా ఏమి రాయాలో అని ఆలోచిస్తుంటే మేము అమెరికా లో ఉన్నప్పుడు ప్రముఖ సంస్కృతాంధ్ర విద్యావేత్త బహు గ్రంథకర్త ఆత్మీయ మిత్రుడు శ్రీ రంగా వరుల మురళీ ధరరావు గారు ఆధరంగా పంపిన “శివానంద లహరి ఆంతర్యం “ఇవాళే దృష్టిన పడింది ఆయన చాలా లోతుగా దాన్ని

చర్చించారు. నేను మాత్రం మాయాబజార్ సినిమాలో వంగర చెప్పినట్లు “శాస్త్రం నిష్కర్ష గా కర్మశంకగా చెబుతుంది మనం సామ్యంగా దాని సారాంశమే గ్రహించాలి “అన్నట్లు అందులోని ముఖ్య విశేషాలను “శ్రీ శంకరుల శివానందలహరి ఆంతర్యం “గా ధారావాహికం గా రేపటి నుండి అంద జేస్తున్నాను -దుర్గాప్రసాద్

శ్రీ శంకరుల “శివానంద లహరి “ఆంతర్యం

శివానంద లహరి అనటం లోనే గొప్ప ఆంతర్యం ఉంది. శివఅంటే శివుని యొక్క, శివా అంటే అమ్మవారి యొక్క ఆనంద ప్రవాహం అని భావం. అంటే అయ్యగారి, అమ్మగారి ఆనంద రస ప్రవాహం అన్నమాట. దాన్ని చదువుతుంటే మనం ఆ ఆనందాన్ని సంపూర్ణంగా అనుభవిస్తామని అర్థం. “గుహాయాం గేహీవా బహిరపి “అనే శ్లోకం లో ఎవడు తన అంతః కరణాన్ని సమర్పిస్తాడో వాడు పరమ యోగి అన్నారు శంకరులు. కీటకం అంటే పురుగు తాను మట్టి గూడులో ఉండి, తను తుమ్మెదగా మారాలని మనసా వాచా కర్మణా

కోరుకొంటుంది, ఉవ్విళ్ళూరు తుంది. ఇలా తలచి తలచి చివరికి భ్రమరం గా అంటే తుమ్మెద గా మారుతుంది. దీనినే భ్రమర కీటక న్యాయం అంటారు. అసలు ఇందులో ఒక తమాషా ఉంది. కీటకాన్ని తెచ్చి మట్టి గూడులో పెట్టేది భ్రమరమే. పెట్టి, దాని చుట్టూ ధ్వని చేస్తూ నిరంతరం తిరుగుతూ ఉంటుంది. లోపలి కీటకం ఆశబ్దం వింటూ తానూ భ్రమరం కావాలని తహతహ లాడుతుంది. అది తాను కీటకం అనే స్పృహనే

కోల్పోతుంది. అప్పుడు చివరికి కీటకం ఆ భ్రమర నాదం లో లీనమై పోయి భ్రమరం గా మారుతుంది. కనుక మన సర్వ దేహ ఇంద్రియాలను కీటకంలాగా సర్వ సర్పణ చేస్తే, అదే ధ్యాసలో ఉంటే పరమాత్మగా మారుతాం, ఆయనలో లీనమైపోతాం. ఈ విషయాన్నే ఆది శంకరులు మరో శ్లోకం లో

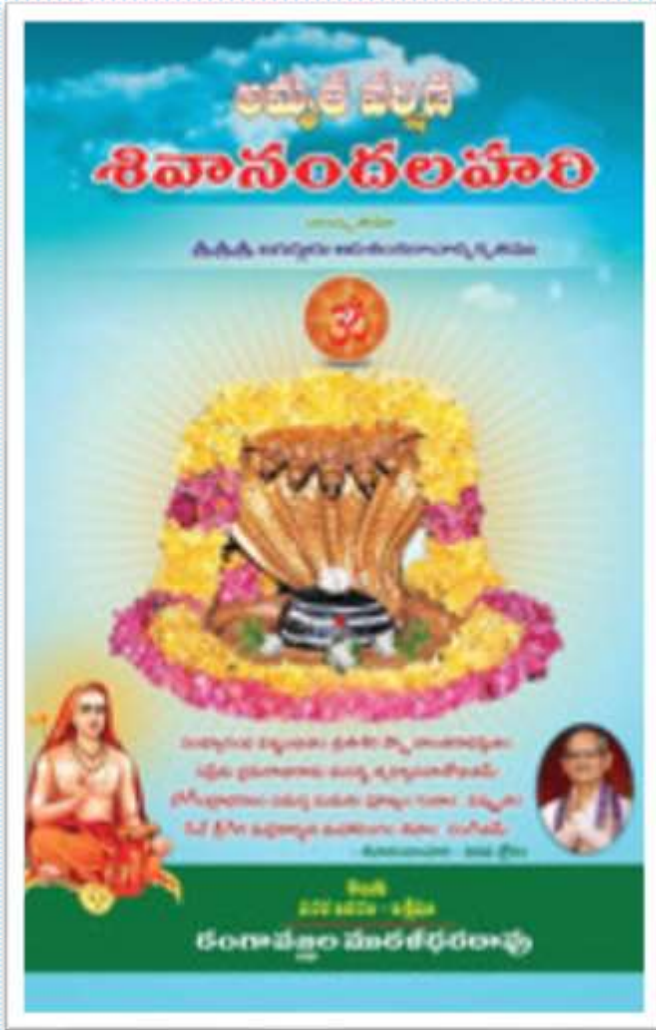
“ఆత్మాత్వం గిరిజా మతిః,పరిజనాః,ప్రాణాః,శరీరం, గృహం -పూజాతే విషయోప భోగ రచనా, నిద్రా సమాధిస్థితిః

సంచారః పదయోః ప్రదక్షిణ విధిః స్తోత్రాణి సర్వాగిరః -యద్యత్కర్మకరోమి తత్తదధికం శంభో తవారాధనం “ అన్నారు

“నువ్వే నా ఆత్మ., పార్వతీ దేవి నాబుద్ధి. నా పంచ ప్రాణాలు నీ సేవకులు అంటే పరిజనాలు. నాశరీరమే నీ ఆలయం. విషయ సుఖాల కోసం నేను చేసే పనులన్నీ నీ పూజలే. నేను పోయే నిద్ర నీలో తదేకంగా పొందే సమాధి స్థితి. నాపాదాలు చేసే నడక అంతా నీకు చేసే ప్రదక్షిణాలు. నేను మాట్లాడే మాటలన్నీ నీ స్తోత్రాలే.

మహేశ్వరా ! నేను చేసే ప్రతి చర్య నీ ఆరాధనే అనుకొని స్వీకరించు “అంటూ మనలోని 24 తత్వాలూ ఈశ్వరార్పణం గా చేస్తే, మనలోని ఇంద్రియ లోలత్వం అంటే వ్యామోహం తొలగి మన జీవాత్మ పరమాత్మలో లీనమవుతుంది అని చెప్పారు. అప్పుడు మనకు, పరమాత్మకు భేదం ఉండదు అంటే అద్వైత స్థితి పొందుతాం. జీవన్ముముక్షులం అవుతాం అని శంకరుల ఆంతర్యం.

మరొక క్షోకం లో -”నిత్యాయ త్రిగుణాత్మనే పురజితే కాత్యాయనీ శ్రేయసి -సత్యాయాది కుటుంబినే, ముని మనః ప్రత్యక్ష చిన్మూర్తయే

మాయా సృష్ట జగత్త్రయాయ, సకలామ్నాయాంత సంచారిణే-సాయం తాండవ సంభ్రమాయ జటినే సేయం నతిః శంభవే”అని స్తుతించారు. ఈ జగత్తుకు ఆధారం కారణ భూతుడు అయిన పరబ్రహ్మ నిత్యుడు అంటే ఎప్పుడూ ఉండేవాడు. అనగా సృష్టి లయ కాలం లోనూ ఆయన ఉంటాడు. ఆయన త్రిగుణాత్ముడు అంటే స్థూల, సూక్ష్మ, కారణ శరీరాలను జయించి అంటే వాటికి లొంగకుండా, నాలుగవది అయిన స్వస్వరూప ఆనందం లో వెలిగి పోతూ ఉంటాడు. పార్వతీ దేవి తపస్సుకు ఆయన ఫల స్వరూపుడు. అన్నికాలాలలో ఉండే సత్య స్వరూపుడు. భక్తులను అనుగ్రహించటం కోసం ఆది కుటుంబి గా అవతరించి పార్వతీ పరమేశ్వరులు గా ఆది దంపతులై అభీష్ట సిద్ధి కలిగిస్తున్నారు.

మహర్షుల అంతఃకరణాలలో అనగా మనస్సులలో మాత్రమే కనిపించే జ్ఞాన స్వరూపుడు. మాయ అనే తన శక్తితో మూడు లోకాలను సృష్టించాడు. అన్ని వేదాలలో, వేదాంతాలలో సంచరించే బ్రాహ్మీ మయ మూర్తి ఆయన. ప్రదోష కాలం అంటే సాయంకాల సంధ్య వేళ తాండవ నృత్యం చేసే జటాజుట దారి. అలాంటి శుభాలనిచ్చే శివునికి నమస్కారం అని భావం. ఇందులో ప్రయోగించిన పదాలన్నీ అర్థ వంతమైనవే. పరబ్రహ్మ తత్వాన్ని తెలియ జెప్పే పదాలే.

నిర్గుణ, సగుణ పరబ్రహ్మ స్వరూపాలను శంకరాచార్య ఎలా వర్ణించారో తర్వాత తెలుసుకొందాం.

“ఆద్యా యామిత తేజసే శ్రుతిపదైః వేద్యాయ సాధ్యాయతే -విద్యాయానంద మయాత్మనే,
త్రిజతస్సరంక్షణోద్యోగినే -

ద్యేయాయాఖిల యోగిభిః సుర గణైః గేయాయ మాయావినే -సమ్యక్ తాండవ సంభ్రమాయ జటినే సేయం
నతిఃశంభవే “

సృష్టికి పూర్వమే ఉన్న పరబ్రహ్మ ప్రళయ కాలం లోనూ నిశ్చలంగా ఉండే మహా జ్యోతిర్లింగ స్వరూపుడు కనుక ఆది, అంతం లేనివాడు. ఆయన తేజస్సు సాటిలేనిది. వేద వాక్యాలవలననే ఆయన తెలియ బడతాడు. భక్తులను అనుగ్రహించటానికి మాత్రమే లింగ రూపం లో దర్శన మిస్తాడు. జ్ఞానానంద స్వరూపుడు, అన్ని లోకాల సంరక్షణ బాధ్యత ఉన్నవాడు. యోగి పుంగవుల ధ్యానానికి ఆయనే ద్యేయం. దేవతల చేత కీర్తింపబడే మాయా మయుడు. సాయం వేళ తాండవ నృత్యానికి ఇష్టపడేవాడు. అటు వంటి శంకరునికి నమస్కారం. ఈ వర్ణన అంతా నిర్గుణ పర బ్రహ్మ వర్ణనే. మరో శ్లోకం లో సగుణ నిర్గుణ పరబ్రహ్మను వర్ణించారు శ్రీ శంకరులు -అ వైభవం చూద్దాం -

“త్రయీ వేద్యం, హృద్యం, త్రిపుర హర మాద్యం త్రినయనం -జటా భారోదారం, చలదురగ హారం, మృగధరం
మహా దేవం, దేవం, మయి సదయ భావం, పశుపతిం -చిదానందం, సాంబం,శివ, మతి విడంబం, హృది భజే”
మూడు వేదాలచే తెలియ బడే వాడు, మనోహర రూపుడు, త్రిపురాలను అంటే స్థూల, సూక్ష్మ, కారణ శరీరాలను సంహారం చేసేవాడు, లేక త్రిపురాసురుడు అనే రాక్షసుని సంహరించినవాడు, ఆది పురుషుడు, మూడుకన్నులున్న జటాధారి,గంభీరుడు, కదులుతున్న సర్పాల ఆభారణాలు కలవాడు, మృగం అంటే జింక ను చేతిలో ధరించినవాడు, దేవ దేవుడు, కరుణాళువు,అజ్ఞానాన్ని నిర్మూలించే జ్ఞాన స్వరూపుడు, అసలు జ్ఞానానికే ఆధారమైన వాడు, లోక క్షేమం కోసం కాలానికి తగిన రూపాలు ధరించేవాడు, సాంబుడు అంటే -సా -అంబ -ఉమాదేవితో కూడిన వాడుఅయిన పరబ్రహ్మను నా మనసులో ధ్యానిస్తాను అని భావం. ఇందులోని పదాలు నిర్గుణ పరబ్రహ్మను తెలియ జేసే సార్థకమైన పదాలు. నిర్గుణ పరబ్రహ్మను చేరాలి అంటే ముందుగా సగుణ పరబ్రహ్మపై సాధన చేయాలి. త్రయీ నయనం మొదలైనవి సగుణ పరబ్రహ్మను తెలియ జేస్తాయి. కనుక ఈ శ్లోకం లో సగుణ, నిర్గుణ పరబ్రహ్మ తత్త్వం అంతా కళ్ళ ముందు ఉంచారు భగవత్పాదులు. సగుణం అంటే మనలాగా శరీర ధారణ కలవాడు అలంకారాలు,అహంకారాలు ఉండి భార్యాపిల్లలతో ఉండేవాడు. నిర్గుణ అంటే వీటికి అతీతమైనవాడు అని భావం.

సగుణ పరబ్రహ్మ తత్వాన్ని చెప్పేమరో శ్లోకం -

“కరలగ్న మృగః కరీంద్ర భంగో, ఘన శార్దూల విఖండనోస్త జంతుః-గిరిశో, విశదాక్రతి శ్చ చేతః కుహరో
పంచముఖోస్తి మే కుతో భీః”

చేతిలో జింక కలిగి గజాసుర సంహారం చేసిన వాడు, వ్యాఘ్రాసురుని చంపినవాడు, పర్వతాలలో నివాసం ఉండేవాడు, స్వచ్ఛమైన అతి తెల్లని రూపం ఉన్నవాడు, పంచ ముఖ అంటే తత్పురుష సద్యోజాత వామదేవ, అఘోర, ఈశాన అనే ముఖ స్వరూపుడు, ఊర్ధ్వంగా మరొక ముఖం ఉన్నవాడు అంటే విశ్వ వ్యాప్తుడైన పరమాత్మ నా మనస్సులో. ఉన్నాడు. కనుక నాకింక భయం ఎందుకు ?”చేత: “పదం ఆయన మోక్ష ప్రదాత అని తెలియ జేసింది. ఆశలు నశిస్తే చేతస్సు నశిస్తుంది. చేతస్సు నశిస్తే వచ్చేది మోక్షమే. చిత్తం నాశనమవటమే ముక్తి అని అంతర్యం.

“అంకోలం నిజ బీజ సంతతి రాయస్కాంతో పలం సూచికా, -సాధ్యే నైజవిభుం క్షితి రుహం సింధుః సరిద్వల్లభం ప్రాప్నో తీహ యథా తథా పశుపతేః పాదార వింద ద్వయం -చేతో వ్రుత్తి రుపేత్య తిస్థతిసదా సా భక్తిరిత్యుచ్యతే” ఇందులో జీవాత్మ, పరమాత్మలస్థితి వర్ణన ఉంది. జీవుడు పరమాత్మను చేరాలి అంటే వ్యాజ భక్తి వలన, నిర్వాజ భక్తి వలన చేరాలి. ఇందులో నిర్వాజ భక్తి శ్రేష్టం. శివ సాయుజ్యానికి ఇదే మంచి మార్గం.

“అంకోలం” అంటే ఊడుగు(బూరుగు చెట్టు) చెట్టు గింజలు. దాని కాయ పక్వమై పగలగానే గింజలుచాలా తేలిక కనుక గాలిలో యెగిరిపోతూ ఉంటాయి. మేఘం ఉరమగానే భయం తో వచ్చి చెట్టు చుట్టూ పడిపోతాయి. గుండు సూది బలమైన అయస్కాంతానికి ఇట్టే ఆకర్షింప బడిఅతుక్కు పోతుంది. . పతివ్రత ఎక్కడున్నా భర్తనే ప్రేమతో ఆరాధిస్తుంది. తీగ భూమిపైకి పాకి చెట్టు లాంటి ఆధారం దొరకగానే దానికేగట్టిగా అల్లుకు పోతుంది. నదులు ప్రవహించి ప్రవహించి అలసి సొలసి చివరికి సముద్రం లో కలుస్తాయి. ఇవన్నీ ప్రకృతి సిద్ధమైన ధర్మాలు. అలాగే మానవుని చిత్త వృత్తులన్నీ భగవంతుని పాదర విందాలపై లగ్నం అవటాన్ని భక్తి అంటారు. ఈ భక్తి కలగటానికి కారణం భయం. కనుక ఇది వ్యాజ భక్తి. వ్యాజం అంటే నెపం. కాని నది సముద్రం లో కలవటం లో భక్తి పరా కాష్టకు చేరుతుంది. ఎందుకంటే ఇక్కడ నది సముద్రం లో కలవగానే దాని అస్తిత్వాన్ని కోల్పోతుంది. తానె సముద్రం అవుతుంది. దీనికి కారణం, నెపం ఉండవు. కనుక ఇది నిర్వాజ భక్తి. మనం కూడా పరమేశ్వరుని చేరితే మన అస్తిత్వం ఇక శూన్యమే అయి మనం పరమాత్మ స్వరూపులమే అవుతాం. ఇంతటి అంతరార్థం పై శ్లోకం లో ఇమిడ్పారు శ్రీ శంకరులు.

మరి భక్తి మనకేమైనా చేస్తుందా ?చేస్తుంది. ఇది చెప్పటానికే మరొక శ్లోకం రాశారు.

“అనదాశ్రుభిరాత నోతిపులకం, నైర్మల్య తశ్చాదనం -వాచా శంఖ ముఖ స్థితైః చ జఠరాం రుద్రాక్షైః భసితేవ దేవ ! వపుషోరక్షాం భవద్భావనా -పర్యం కే వినివేశ్య భక్తి జననీ భక్తార్భకం రక్షతి “ భక్తి కూడా మనకు శివ మంత్రాన్ని ఉపదేశించి, భస్మంతో రక్ష కలిగించి, అభయ ప్రదాత్రి అవుతుంది. అర్చకు లైన భక్తులను రక్షించే దయామయి భక్తి. అని భక్తి యొక్క పరమ పూజ్యత్వాన్ని స్పష్టంగా తెలియ జేశారు. భక్తికి అసాధ్యం అంటూ ఏదీ లేదు.

**“అక్షిణ్ణేనఖరాజి కాంతి విభవై రుద్యత్సుధా వైభవైః-రాధాతే పి చ పద్మ రాగ లలితే హంస వ్రజై రాశ్రితే
నిత్యం భక్తివధూ గణైశ్చ రహసి స్వేచ్ఛావిహారం కురు -స్థిత్యా మానస రాజహంస గిరిజా నాథాంఘ్రి
సాధాంతరే”**

శివుని పాద పద్మాలు ఒక భవనం లాంటిది. అది పరమ శివుని కాలి గోళ్ళ కాంతితో ప్రకాశిస్తుంది. చంద్రుని అమృత కిరణాల వైభవం తో కడగ బడుతుంది. కనుక అత్యంత స్వచ్ఛంగా తెల్లగా ప్రకాశిస్తుంది. పద్మ రాగ మణుల తో కలిసి ఎర్రగా లలితంగా శోభిస్తుంది. దేహ జ్ఞానం లేని పరమ హంసలకు అది ఆశ్రయ భూమి. ఆ సుందర రమ్య హర్మ్యం లోకి భక్తిఅనే కొత్త పెళ్లి కూతురుతో ప్రవేశించి అన్నీ మరచి హాయిగా విహరించ వే ఓ మనసా అని భావం. అంటే భక్తిని భార్యగా భావించమని ఆంతర్యం.

భక్తి ధేనువు అంటూ మరో శ్లోకమూ చెప్పారు -

**“అమిత ముద మమృతం ముహూ ర్దుహంతి-విమల భవత్పద గోష్ఠ మా వసంతీం
సదయ పశుపతే సుపుణ్య పాకాం-మమ పరిపాలయ, భక్తి ధేను మేకాం”**

నీ పాదాలపై ఉన్న భక్తి గోవు లాంటిది. నీ పరమ పవిత్రమైన నిర్మలమైన పాదాలు అనే గోశాలలో సురక్షితంగా ఉంటోంది . ఎన్నో జన్మల పుణ్యం వలన అది నాకు లభించింది. ఈ భక్తి గోమాత నాకు మాటి మాటికీ ఆనందామృతం అనే శుద్ధమైన క్షీరాన్ని హాయిగా పిండుకోనిస్తోంది. నన్నూ ఈ భక్తి ధేనువు ను సదా రక్షించు.

గడ్డి తిని ఆవు అమృతం లాంటి పాలు ఇస్తుంది. గోవు నుండి వచ్చే ప్రతి ద్రవ్యమూ పవిత్రమైనదే. అలాగే భక్తి కూడా నిరంతరం స్రవించే తైలధార. ఇది పరమాత్మ పాదాలు అనే గోశాలలో సురక్షితంగా ఉంది. నన్నూ ఆ భక్తి ధేనువును నిరంతరం రక్షించి కాపాడి, కైవల్యం ప్రసాదించు అని ఆంతర్యం. భక్తిమామూలు గోవు కాదు. కోరికలు తీర్చే కామ ధేనువు అన్నీ అనుగ్రహించే చింతామణి, కైవల్య సంధాయిని అని శంకరుల ఆంతర్యం.

భక్తి ధేనువు, రక్షా అని చెప్పిన శంకరులే భక్తిఒక తీగ, ఒక సంకెల, ఒక త్రాడు, ఒక పంట అని కూడా చెప్పారు.

**“ఆనందామృత పూరితా, హర పదాంభోజా లవాలోద్యతా -స్త్రోయోపఘ్నుముపేత్య, భక్తిలతికా,
శాఖోపశాఖాన్వితా**

ఉచ్చైః మానస కాయమాన పటలీ మాక్రమ్య నిష్కల్మషా-నిత్యాభీష్ట ఫలప్రదా భవతు మే సత్కర్మ సంవర్ధితా“

భక్తి ఒక తీగ. అది ఆనందం అనే అమృతం తో నింపబడింది. అది పర మేశ్వరుని పాద పద్మాలు అనే పాదులో పుట్టి పెరిగింది. స్థిర చిత్తం అనే గట్టి కంప ను పట్టుకొని, చిక్కగా అల్లుకు పోయి, శాఖోప శాఖలుగా పెరిగి పోయింది. స్వచ్ఛ ఉన్నత మైన మనస్సు అనే పందిరిని ఆక్రమించింది. చీడ పీడలు లేకుండా పరమేశ్వర చింతనం తో ఏపుగా పెరిగి, కోరిన కోరికలను ప్రతి రోజు ఇస్తోంది. పుణ్య కర్మలతో ఈ తీగ వృద్ధి చెందుతోంది. అంటే భక్తిఒక తీగగా ఉండి పుణ్యాలను సముపార్జించి పెడుతోంది అని ఆంతర్యం. భక్తితీగ పాకుతూ పోయి శిఖరాగ్రం చేరి కైలాస వాసి, వాసిని అయిన ఉమా మహేశ్వరుల సన్నిధానానికి చేర్చి, ఇక వదిలి పెట్టకుండా అక్కడే పరమేశ్వర పాద పద్మ లగ్నమై ఉండి పోతుంది అని ఆంతర్యం.

భక్తిఒక శ్రుంఖల అన్నారు కదా -అదెట్లాగో చూద్దాం -

“దైర్యంకుశేన నిభ్రుతం -రభసాదాకృష్య భక్తి శ్రుంఖలయా

పురహర, చరణాలాసే-హృదయ మదేభం బధాన చిద్యంతైః”

భవానీశంకరా !నా మనసు ఒక మదపు టేనుగు. అయినా నీ చేతిలో అంకుశం ఉందికదా అనేదైర్యం తో ఉన్నాను. నన్ను నీకు బంధించుకోవాలను కొంటే భక్తిఅనే గొలుసు ఉండనే ఉంది. మరి కట్టెయ్య టానికి ఒక గుంజకాని స్థంభం కాని కావాలంటావా -ఉందిగా నీ పాదం. అదే కట్టు గొయ్య. బంధించటానికి యంత్రం ఏదీ అంటావా ? అదే జ్ఞానం అనే యంత్రం. అంటే మనం భగవంతునికి జ్ఞాన యంత్రం తో బంధింపబడాలి. మదం ఉన్న ఇభం అంటే మదేభం అంటే మదించిన ఏనుగు. దీన్ని అంటే మదహంకారాన్ని తొలగించుకోవాలి అంటే భక్తిమాత్రమే సాధనం అని ఆంతర్యం.

దీని తర్వాత శ్లోకం లో కూడా మనసు మదపు టేనుగు అని దాన్ని కట్టెయ్యటానికి భక్తిత్రాడుగా ఉపయోగ పడుతుందనీ చెప్పారు -

“ప్రచరత్న భితః ప్రగల్భ వృత్త్యా -మదవా నేష మనః కరీ గరీయాస్

పరిగృహ్య నయేన భక్తిరజ్ఞ్యా -పరమ స్థాణుపదం దృఢం నయాముమ్”

దేవాదిదేవా సర్వేశ్వరా !మదపు టేనుగు లాంటి నామనసు కు హద్దూ పొద్దూ లేదు. విశ్రుంఖలంగా స్వేచ్ఛా విహారం చేస్తోంది. నాలో భక్తికలిగించి ఆ భక్తిఅనే త్రాడుతో స్థిరమైన నీ పాదానికి కట్టేసియ్యి.

అస్థిరమైన తమోగుణానికి ఏనుగు ప్రతి రూపం. కామ క్రోధాలకు చిహ్నం. ఇంతటి దురహంకారమైన నా మనసుకు నీతి బోధించి నీ పాదానికి కట్టేయ్యి. శివ పాదం అంటే స్థాణు పదం. దాన్ని పొందించు. అది మోక్షదాయకం అని, అందరూ దానినే ఆశ్రయించాలని శంకరుల ఆంతర్యం.

భక్తి త్రాడు మనసు కలశం అని మరో శ్లోకంలో అన్నారు -

“భక్తో భక్తిగుణావృతే ముద మృతాపూర్ణే ప్రసన్నే మనః -కుంభే సాంబ తవాంఘ్రిపల్లవ యుగం సంస్థాప్య సంవిత్తులం

సత్యం మంత్ర ముదీరియన్ నిజ శరీరా గార శుద్ధిం వహాస్ -పుణ్యాహం ప్రకటి కరోమి రుచిరం కళ్యాణ మాపాదయన్ “

సాంబ శివా !నేను మోక్షం అనే కల్యాణం చేసుకో దలచాను. దీనికి ముందు స్వస్తి పుణ్యాహవాచనం చేసుకోవాలి కదా. దాన్ని ప్రారంభిస్తూ నా మనసును కలశం గా చేసి, దాన్ని సంతోషం అనే అమృత జలం తో నింపు తున్నాను. ఇక నాకు వేరే ఆలోచనలే లేవు. భక్తిని త్రాడుగా అంటే సూత్రంగా ఆ కలశానికి చుడుతున్నా. పరమేశ్వరుని పాదాలను మామిడి చిగుళ్ళు గా ఆ కలశం లో ఉంచుతున్నా. ఆహంకారం బ్రద్దలవ్వాలంటే జ్ఞానం కావాలి కదా -కనుక జ్ఞానాన్నికొట్టరి కాయగా ఉంచుతున్నా. మరి మంత్రంఅంటావా “ఓం నమశ్శివాయ “అనే ప్రణవ శివ పంచాక్షరి మంత్రం ఉండనే ఉందిగా -ఆ మంత్రాన్ని జపిస్తున్నా. వీటన్నిటితో నా దేహం అనే ఇంటిని, అంతఃకరణాలను శుభ్రం చేసి పవిత్ర వంతం చెయ్యి. ఈ ప్రక్రియ ఫలం అంతా నీకే సమర్పిస్తున్నా. దయతో గ్రహించు. ఇదే నాజీవితం లో జరిగే ఏకైక శాశ్వత మోక్ష కళ్యాణ ఘటన.

ఈ విధంగా భక్తిఅనే త్రాడుతో ప్రతి ఒక్కరూ మోక్ష కల్యాణాన్ని జరుపుకోవాలని ఆంతర్యం.

చివరగా భక్తి ఒక పంట గా ఎలా చెప్పారో చూద్దాం -

“ధీ యంత్రేణ,వచో ఘటేనకవితా కుల్యోప కుల్యాక్రమై -రానీతైశ్చ,సదా శివస్య, చరితాంభో రాశి దివ్యామృతైః హృత్కేదార యుతాశ్చ భక్తి కలమా స్సాఫల్య మాతన్వతే -దుర్భిక్షా న్మమ సేవకస్య భగవన్విశ్వేశ భీతిః కుతః”

శివా ! నా హృదయం ఒక పొలం. నీ చరిత్ర ఒక సముద్రం. కాని అందులోని నీరు ఉప్పునీరుకాదు - దివ్యామృతజలం.ఈ అమృత జలాలను కవితలు అనే పంట కాలువలద్వారా ప్రవహింప జేయాలి. వాక్కులు అనే కడవలతో ఆజలాన్ని నింపాలి. బుద్ధి అనే యంత్రం తో మోటబావిలో లాగా పైకి తోడాలి. అలా తోడిన అమృత ధారలను నా హృదయం లో నింపితే భక్తిఅనే పంటలు పండుతాయి.

జన జీవనానికి ఆధారం పంట. అలాగే అద్వైత జీవితానికి ఆధారం భక్తి.మనసు శివ జ్ఞానం తో నిండితే భయం అనేది ఉండదు. అద్వైత సిద్ధి కలుగుతుంది, తరింప జేయటానికి భక్తిమార్గం ఉత్కృష్టమైనది అని శ్రీ శంకరుల ఆంతర్యం. అందుకే” భక్తిరేవగరీయసి “అన్నారు శంకరాచార్య.

శివానంద లహరిలో నవ విధ భక్తి కి శంకరులు చెప్పిన శ్లోకాలు

1- వందనం -”కలాభ్యాం చూడాలంకృత శశి కలాభ్యాం నిజతఃః -ఫలాభ్యాం భక్తేషు ప్రకటిత ఫలాభ్యాం భవతు మే

శివాభ్యా మస్తోక త్రిభువన శివాభ్యాం హృది పున-ర్భవాభ్యామానంద స్ఫురదనుభవాభ్యాం నతి రియం “

శివునికి, శివా కు నమస్కారం. ఆ ఆది దంపతులు సకల వేద విద్యా స్వరూపులు. సిగపై చంద్ర కళ కలవారు. ఒకరి తపస్సుకు మరొకరు ఫలంగా లభించినవారు. భక్తులు కోరే ధర్మార్థ కామ మోక్షాలను ప్రసాదించేవారు. మంగళప్రదులై ముల్లోకాలకు అనంత శుభాలనిచ్చేవారు. ధ్యానిస్తే హృదయం లో గోచరించేవారు. ఆనంద స్వరూపులే కాకుండా మనకూ ఆనందాన్ని కలిగించేవారు అయినశివా శివులకు నమస్కారం.

దీనితో పాటు 50, 51, 56 శ్లోకాలు కూడా వందనానికి ఉదాహరణలే. “శివాభ్యాం “అనే మాటలో ఒకే రూపం లో ఉన్న శివ పార్వతులు పరబ్రహ్మ తత్వంగా భావించాలని శ్రీ శంకరుల ఆంతర్యం. ఈ శ్లోకం నుంచి 27 వ శ్లోకం వరకు శిఖరిణీ వృత్తం లో రచించారు. 27 సంఖ్య నక్షత్రాలకు సంకేతం. అంటే కాల చక్ర స్వరూప దర్శనం చేయించారని భావించాలి.

2- శ్రవణం -”దూరీ కృతాని దురితాని దురక్షరాణి-దౌర్భాగ్య దుఃఖ దురహంకృతి దుర్వ చాంసి సారం త్వదీయ చరితం నితరాం పిబంతం -గౌరీశ మామిహ సముద్ధర సత్కటాక్షైః”

గౌరీశా !నా పాపాలు, దుఃఖం దౌర్భాగ్యం దురహంకారం తో వచ్చే చెడ్డమాటలు, అన్నీ నీ దయ వలన దూరమై పోయాయి. నిత్యం నీ చరిత్రను పానం చేస్తున్న నన్ను ఉద్ధరించు. సంసార లంపటం నుంచి తరింప చేయి.

ఇక్కడ శివ చరిత్ర స్మరణ యిచ్చే ఫలితం చెప్పారు. శివ చరిత్ర గ్రోలితే లభించేది శివానంద లహరి అని ఆంతర్యం.

3- కీర్తనం -”కదావా కైలాసి కనక మణి సౌధే సహ గణైః-వసన్ శంభో రగ్రే స్ఫుట ఘటిత మూర్ధాంజలి పుటః

విభో, సాంబ స్వామిన్ పరమ శివ పాహీతి నిగదన్ -విధాత్రాణాం కల్పన్ క్షణ మివ వినేష్యామి సుఖతః “అది కైలాసం లో బంగారు భవనం అందులో మణులు కూర్చబడి అందంగా ప్రకాశమానంగా ఉంది. పరమశివుడు ఆ భవనం లో ఉన్నాడు. ఆయన ముందు శిరస్సుతో అంజలి ఘటిస్తూ “ఓ విభో సాంబ సదాశివా పరమ శివా పాహి పాహి “అంటూ బ్రహ్మ కల్ప కాలాలను క్షణ మాత్రం గా ఎప్పుడు గడుపుతానో కదా అని శంకర భాగవత్పాదులు ఆర్తిగా కీర్తిస్తున్నారు.

నిజానికి ఇదే శివానంద లహరి అంటే కైలాస వాస వాంఛ.శివ సన్నిధిలో ఒడలు మరచి పోవటం కీర్తనలో పరవశించటం. అంతకంటే జీవి కోరుకొనే ఉత్కృష్ట పదవి ఏదీ లేదని ఆంతర్యం.

4-స్మరణం -”నరత్వం దేవత్వం నగవన మృగత్వం మశకతా-పశుత్వం, కీటత్వం భవతు విహగత్వాది జననం

సదా త్వత్పాదాబ్జ స్మరణ పరమానంద లహరీ -విహారాసక్తం చేద్ధ్యదయ మిహ కిం తేన వపుషా “

పరమేశా !నేను మనిషిగా దేవునిగా, పశువుగా, పురుగు గా, పక్షిగా జన్మించినా సరే, ఏ జన్మ లోనైనా నీ పాద పద్మాలను స్మరించి పరమానందాన్ని పొందుతూనే ఉండాలి. దానిలో నా హృదయం హాయిగా విహరించాలి. ఉపాధి అంటే దేహం ఏ రూపం లో ఉన్నా పరమేశ్వర పాదారవింద స్మరణ చేయాలని ఆంతర్యం.

5-పాద సేవనం -”నిత్యం యోగి మనస్సరోజ దళ సంచార క్షమస్త్వత్తమ-శ్శ్శంభో, తేన కథం కరోర యమరాడ్యక్షః కవాట క్షతి -

రత్యంతం మృదులం త్వదంఘ్రి యుగళం హా మే మనశ్చింతయ-త్యేతల్లోచన గోచరం కురు విభో హస్తిన సంవాహయే “

పశుపతీ ! అత్యంత కోమలమైన నీ పాదాలు అతి సున్నితాలు. యోగీశ్వరుల హృదయ పద్మాలపై సంచరించే కుసుమ కోమలాలు. అలాంటి నీపాదాలు అతి కఠినమైన తలుపు చక్కలాంటి యముని వక్షస్థలాన్ని ఎలా తన్నగలిగాయి ? తన్ని అసలు కందిపోకుండా ఎలా తట్టు కో గలిగాయి? అని నా మనసు శంకిస్తోంది. నీ లలిత కోమల పాదాలు నాకు కనిపించేట్లు చేస్తే నీ బాధ ఉపశమింప జేయటానికి వాటిని నా చేతులతో చక్కగా ఒత్తి సేవిస్తాను. ఆ అనుగ్రహం నాకు ప్రసాదించు.

భక్తుడైన మార్కండేయుని ప్రాణాలు హరించటానికి యమ ధర్మ రాజు వస్తే శివుడు యముని వక్షస్థలాన్ని పాదం తో తన్ని తగిలేశాడు. భక్త రక్షణకు పరమ శివుడు ఎంతటి బాధనైనా భరిస్తాడని ఆంతర్యం.

6-అర్చనం -”36 వ శ్లోకం -”భక్తో భక్తి గుణా వృతే -”దీన్ని గురించి ఇదివరకే చెప్పుకొన్నాం

7 దాస్యం -”కదావా త్వాం దృష్ట్వా గిరిశ తవ భవ్యాంఘ్రి యుగళం -గృహీత్వా హస్తాభ్యాం శిరశి నయనే వక్షసి వహస్

సమాశ్లిష్యామ్రాయ స్ఫుట జలజ గంధాన్ పరిమళా- నలభ్యాం బ్రహ్మాద్యై ర్ముద మనుభవిష్యామి హృదయే

గిరీశా శివా !నీ పవిత్ర పాదార విందాలను నేను చేతులతో పట్టుకోవాలి. వాటిని నాశిరస్సు మీద పెట్టుకోవాలి. కళ్ళకు అడ్డుకోవాలి. నా గుండెలమీద ఉంచుకోవాలి. వాటిని గట్టి గా నేను ఆలింగనం చేసుకోవాలి. నీపాద పద్మాల పరిమళాలను నేను ఆఘ్రాణించాలి. ఇంతటి మహద్భాగ్యం బ్రహ్మమొదలైన దేవతలకు కూడా లభించదు. అలాంటి నీ పాద సేవలో నేను బ్రహ్మానందం అనుభవించాలి. అంతటి పరమ సౌభాగ్యం నాకు ఎప్పుడు నువ్వు అనుగ్రహిస్తావో ?

ఇందులో పరబ్రహ్మ చుట్టూ పరిభ్రమించాలానే ఆరాటం ఆవేదన పరబ్రహ్మనై పోవాలన్న తపన ఉండటం తో భక్తి పరాకాష్ఠకు చేరి “అహం బ్రహ్మాస్మి “ భావం కలుగుతుందని ఆంతర్యం.

8- సఖ్యం -”సారూప్యం తవ పూజనే శివ, మహాదేవేతి సంకీర్తనే -సామీప్యం శివ భక్తి ధుర్య జనతా సాంగత్య సంభాషణే

సాలోక్యం చరాచరాత్మక తను ధ్యానే భవానీ పతే -సాయుజ్యం మమ సిద్ధ మత్ర భవతి స్వామిన్ , కృతార్థోహం“

పరమశివా ! నిన్ను పూజిస్తూ సారూప్య ముక్తిని, నిన్ను కీర్తించేటప్పుడు సామీప్యముక్తిని, నీ భక్తుల స్నేహం తో సంభాషణం తో సాలోక్య ముక్తిని, కదలలేని పర్వతాదులలో నిన్ను దర్శించి ధ్యానం చేసి సాయుజ్య ముక్తిని, పొందుతున్నాను.

పూజ సేవ లలో “సోహం భావేన పూజయేత్ “అనే భావం ఉండాలని ఆంతర్యం అప్పుడే అభీష్ట సిద్ధి.

9-ఆత్మ నివేదనం - “కరస్థే హేమాద్రౌ గిరిశనికటస్థే ధన పతౌ -గృహస్థే స్వర్భూజామర సురభి చింతామణి గణై

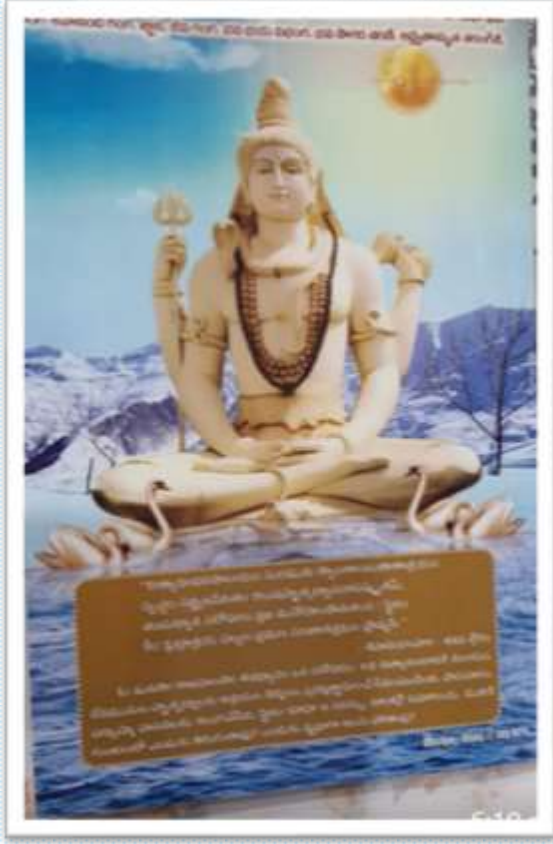
శిరస్థే శీతాంశౌ చరణ యుగళ స్థేఖిల శుభే -కమర్ధం దాస్యే హం భవతు భవదర్ధం మమ మనః?”

నువ్వు ఉండేది వెండి కొండ మీద నీకు అందుబాటులో బంగారు కొండమీద. నీ కనుసన్నలలో కుబేరుడు, కామధేనువు కల్ప వృక్షం, చింతామణి అన్నీ జ్వాజ్వల్యంగా ప్రకాశిస్తున్నాయి. నీ శిరసుపై వెన్నెల వెదజల్లే చంద్ర వంక. సమస్త సన్మంగళాలునీ పాద సమీపం లో ఉన్నాయి. ఇక నీకు ఇచ్చేందుకు నా దగ్గర ఏముంది స్వామీ. అయితే నా మనసు ఒక్కటే ఉంది.దాన్ని మాత్రం నీకు ఇవ్వగలను. తీసుకొని అనుగ్రహించు అంటూ ఆత్మ నివేదన తెలియ జేశారు శ్రీ శంకర భగవత్పాదులు.చివరగా -”త్వత్పాదాంబుజ మర్చయామి పరమం త్వాం చింతయా మ్యన్వహం -

త్వామీశం శరణం వ్రజామి వచసా త్వామేవ యాచే విభో

దీక్షాం మే దిశ చాక్షుషీం స కరుణాం దివ్యైశ్చిరంప్రార్థితాం

శంభో లోక గురో మదీయ మనస సౌఖ్యోప దేశం కురు “

లోకానికే గురువైన సాంబశివా. నీ పాదాలనే అర్చిస్తున్నా.నిన్నే మనసులో ఎప్పుడూ చింతిస్తున్నా.నిన్నే శరణు వేడుతున్నా. వాక్కులతో నిన్నే స్తుతిస్తున్నా. దేవతలే నీ కరుణ కోసం నిరీక్షిస్తూ ఉంటారు. వారిపై చూపే కారుణ్యం నాపై కూడా చూపించు. నేను చిన్నవాడిని అనుకో వద్దు మనసుకు సౌఖ్యం కలిగే ఉపదేశాన్నివ్వు. నువ్వు లోక గురుడవు. కనుక నాకూ గురువు నీవే. నేను తరించే శాశ్వత సందేశాన్ని ఇచ్చి, శాశ్వత సుఖాన్ని ప్రసాదించు.

పరబ్రహ్మ జ్ఞానోపదేశం చేసి శాశ్వత ముక్తిని ప్రసాదించమని ఆంతర్యం.

నాలుగు రకాల భక్తులకు ఉమా మహేశ్వరుడే శరణు అంటూ వారి విషయమై శంకరాచార్య వివరిస్తున్నారు. “ఆర్థో, జిజ్ఞాసు, రద్ధార్థి,జ్ఞానీ చ భరతర్షభ “అని గీతలో భగవాన్ కృష్ణ పరమాత్మ నలుగురు భక్తులను పేర్కొన్నాడు.

1-ఆర్తుడు - ఆర్తుడు అంటే దుఖం తో బాధ పడేవాడు.

“అసారే సంసారే నిజ భజన దూరే జడధియా-భ్రమంతం మాం మంథం పరమ కృపయా సాతుముచితం మదన్యః కో దీనస్తవ కృపణ రక్షాతి నిపుణః-త్వదన్యః కో వా మే త్రిజగతిశరణ్యః పశుపతే “

“స్వామీ శివా !స్వస్వరూప జ్ఞానం లేని మూడుడను నేను. అంధుడను. దయతో ఈ దీనుడిని రక్షించు. ఈ ప్రపంచం చావు, పుట్టుకలతో కూడి బాధామయంగా ఉంది.ఇందులో సారం అంటే రుచి లేనే లేదు. నేనెవరినో, ఎక్కడి నుంచి వచ్చానో, మళ్ళీ ఎక్కడికి చేరుకోవాలో తెలుసుకో లేక పోతున్నాను. దేహమే నేను అనే భ్రాంతి లో పడి కొట్టుకొంటున్నాను. కించిత్తు కూడా ఆత్మ జ్ఞానం లేని వాడిని. ఆత్మ చింతన లేకపోవటం తో ఈ ప్రపంచం నిత్యం, సత్యం అనే మాయలో ఉన్నాను. వయసు మీద పడి ముసలి వాడినై, కంటి చూపు కూడా

లేని వాడినయ్యాను. ఏది సత్యమో ఏది నిత్యమో తెలియ లేకున్నాను. సంసార లంపటం లో కూరుకు పోయి తపిస్తున్న దీనుడిని. నాలాంటి దీనులను రక్షించటం లో నువ్వు మహా నేర్పరివి. నువ్వు రక్షించటానికి నా కంటే దీనుడు ఎవరున్నారయ్యా. త్రిలోకాలలో నువ్వే నాకు దిక్కు. “అన్యధా శరణం నాస్తి త్వమేవ శరణం మమ”

ఇక కాపాడే వారెవ్వరూ లేరని, భగవంతునిపై భారం వేస్తే, ఆయన రక్షగా నిలుస్తాడు అని ఆంతర్యం.

తర్వాత శ్లోకమూ ఆర్తుని రోదనమే -

“ప్రభుత్వం దీనానాం ఖలు పరమ బంధుః పశుపతే - ప్రముఖ్యోహం తేషా మపి కిముత బంధుత్వ మనయోః
త్వయైవ క్షంతవ్యాః శివ మదపరాధాశ్చ సకలాః - ప్రయత్నాత్కర్తవ్యం మద వనమీయం బంధు శరణిః”

పశుపతీ ! నువ్వు సర్వ సమర్థుడవు. దీనులకు అత్యంత ఆప్తుడవైన బంధువుడవు. బంధు, దీన జన రక్షకుడవు నువ్వు. దీనులలో ముఖ్యుడను నీకు బంధువుడను సన్నిహితుడను అని నీకు వేరే చెప్పాలా! నాతప్పులన్నీ క్షమించు. దీనికి ప్రయత్నించటం నీ తక్షణ కర్తవ్యమే. బంధు రక్షణ సంప్రదాయంగా వస్తోందికదా.

పరమేశ్వరుడే ఆర్త త్రాణ పరాయణుడు అని ఆంతర్యం సంసార తాప పరితప్పుని గూర్చిన శ్లోకాలివి.

2-జిజ్ఞాసువు -జ్ఞానం కావాలని ప్రార్థించే వాడు జిజ్ఞాసువు

“ఛందశ్శాఖి శిఖాన్వితైః ద్విజ వరై స్సంసేవితే శాశ్వతే - సౌఖ్యాపాదిని ఖేద భేదినిసుధా సారైః ఫలైర్దీపితే
చేతః పక్షి శిఖా మణే, త్యజ వృధాసంచార మన్వైరలం-నిత్యం శంకర పాద పద్మ యుగళీ నీడే విహారం కురు“
ఓ మనసా ! పక్షింద్రా! ఎందుకు అటూ ఇటూ వృధాగా తిరుగుతావు ? అదుగో శంకరుని పాదపద్మాలు అనే గూడు అక్కడ ఉంది చూడు. దాంట్లో హాయిగా విహరించు. వేదాలు అనే కొమ్మల చివర ఆ గూడు ఉన్నది. దాన్ని బ్రహ్మ విద్యలో శ్రేష్ఠు లైన యోగీశ్వరులు సేవిస్తూ ఉంటారు. ఈ గూడు ఆషామాషీ ది కాదు శాశ్వత నివాసం. పరమ సుఖమైన మొక్షాన్నిచ్చేది. సంసార దుఖాన్ని పోగొట్టేది. అది అమృతం నిండిన పండ్లతో శోభిస్తుంది. ఇంకెందుకు ఆలస్యం ? శాశ్వతంగా ఆ శంకరుని పాద పద్మాలలో స్వేచ్ఛగా విహరించి పరమానంద విభూతి పొందు.

మనసు పక్షిలాగా ఒక చోట కుదురుగా ఉండదు. దానికి శాశ్వతమైన గూడు అవసరం. జిజ్ఞాసువుకూడా అలాగే శాశ్వతమైన నివాసం కావాలి. అదే శంకర పాద సన్నిధి అని ఆంతర్యం.

తర్వాత రెండు శ్లోకాలు కూడా జిజ్ఞాసువు నుద్దేశించి చెప్పినవే -

**“అక్షిణ్ణే నఖ రాజి కాంతి విభవైరుద్యత్సుధావైభవైః-రాధాతేపి చ పద్మరాగ లలితే హంస వ్రజై రాశితే
నిత్యం భక్తివధూగణై శ్చరహసి స్వేచ్ఛావిహారం కురు -స్థిత్యా మానస రాజ హంస, గిరిజా నాధాంఘ్రి
సాధాంతరే “**

ఈ శ్లోకం గూర్చి ఇదివరకే చెప్పుకున్నాం. తర్వాత శ్లోకం -

**“శంభు ధ్యాన వసంత సంగిని హృదారా మేఘ జీర్ణ చ్చదాః-స్తస్తా భక్తి లతాచ్ఛటా విలసితా పుణ్య ప్రవాళశ్రేతాః
దీప్యంతే గుణ కోరకా జపవచః పుష్పాశ్చ సద్వాసనాః-జ్ఞానానంద సుధా మరంద లహరీ సంవిత్పలాభ్యునతిః”**

శివుని ధ్యానించటం అనేది వసంత ఋతువు. నా హృదయం ఒక పూల తోట. దానిలో శివధ్యానం అనే వసంత ఋతువు ప్రవేశించింది. వెంటనే నాలో ఉన్న పాపాలు అనే ఎండుటాకులన్నీ రాలిపోయాయి. వెనువెంటనే పుణ్యాలు అనే పగడాల లాంటి యెర్రని చిగురుటాకులనే సద్గుణాలు మొలకెత్తాయి. దానితో భక్తి అనే లతలు ఏర్పడి శివుని పైకి ఎగబ్రాకాయి. అవి నవ నవో న్నేమేషంగా గా ఉన్నాయి. అలా అల్లుకు పోయిన లతలకు శివ ధ్యానమే జపం అయింది. ఆ లతలకు జప వాక్యలు అంటే సోహం, పంచాక్షరి మంత్రం పుష్పాలుగా పూశాయి. ఒక్క సారి శివా అంటే చాలు స్వస్వరూప జ్ఞానం ఏర్పడి వాటి పరిమళాలు అంతటా వ్యాపిస్తాయి. అవే బ్రహ్మానంద పరమైన సంస్కార పరిమళాలు. ఆ పుష్పాలనుండి జ్ఞానానందం అనే అమృతం మకరందంగా ధారా పాతంగా ప్రవహించింది. భక్తిలతకు బ్రహ్మ జ్ఞానం అనే పంట పండింది. ఇదే జ్ఞానానందం అనే సుధా తరంగం. ఇదే కైవల్యం.

3-అర్ధార్ధి-ధనంమొదలైన కోరికలు కోరేవాడు అర్ధార్ధి.సాధకుడికి ఇవి అక్కరలేదు కావలసింది శాశ్వతమైన ముక్తి బ్రహ్మానందం. దీనికోసం మళ్ళీ మళ్ళీ తపస్సు చేస్తారు. పొందే దాకా వదిలి పెట్టరు వీరు అర్ధార్ధులు.

**“కరోమి త్వత్పాజాం సపది సుఖదో మే భవ విభో-విధిత్వం, విష్ణుత్వం దిశసి ఖలుతస్యాఃఫలమితి
పునశ్చ త్వాం ద్రష్టుం దివి భువి వహస్ పక్షి మృగతా - మద్యస్త్వా తద్ధేదం కథ మిహ సహీశంకర విభో “**

శంకర ప్రభూ !నీ పూజ చేస్తున్నా. దానికి ప్రతిఫలంగా బ్రహ్మ పదవో విష్ణు పదవో ఇస్తానంటావేమో. అవి నాకు వద్దే వద్దు. నిన్ను పూజించే విష్ణువు సృష్టి కార్యం చేస్తున్నాడు. బ్రహ్మకు నువ్వే వేదాలు ఇచ్చావు. విష్ణువు నీ మూల స్వరూపం తెలుసుకోవటానికి భూమిని త్రవ్వి త్రవ్వి అలసి సోలసి వెనక్కి వచ్చేశాడు పాపం. బ్రహ్మ సృష్టి కార్యం లో మునిగి పోయి, నీ అంతం ఎక్కడుందో తెలుసుకోవటానికి హంసగా మారి యెగిరి యెగిరి తిరిగి తిరిగి ఆయాసం తో దిమ్మ తిరిగి మైండ్ బ్లాక్ అబద్ధం చెప్పి శాపానికి గురై పూజకు అనర్హుడయ్యాడు. కనుక నాస్వామీ !బ్రహ్మత్వం విష్ణుత్వం నాకు వద్దు మహాప్రభో. నీ ఆది, అంతాలు చూడలేని, తెలుసుకోలేని ఆపనికి మాలిన పదవులు నా కెందుకయ్యా-ఏం చేసుకోను నేను ? ఆ దుఖం

ఎందుకు ఆ వ్యధ ఎందుకు వృధా ఆయాసం ఎందుకు నాకు ? నీ పూజా ఫలంగా మోక్షం ప్రసాదించు తండ్రి. చాలు.

శివుని అశాశ్వతమైన కోరికలు కోరరాదు. శాశ్వతమూ నిత్యమూ అయిన మోక్షాన్నే కోరుకోవాలని ఆంతర్యం.

1- జ్ఞాని -బ్రహ్మజ్ఞాని నిశ్చలంగా నిశ్చింతగా, పరమార్థం లో మునిగి తేలుతూ ఉంటాడు. శివుడు నాలో కొలువై ఉన్నాడు నాకు భయమెందుకు అనుకొంటాడు -ఈ విషయాన్నే -"దీయంత్రేణ వచో ఘటేన కవితా కుల్యోప కుల్యాక్రమై -"శ్లోకం లో విపులంగా చెప్పుకొన్నాం. మరో శ్లోకం -

"కరలగ్న మృగః కరీంద్ర భంగో -ఘన శార్దూల విఖండనోస్త జంతుః

గిరిశో విశదాకృతిశ్చ చేతః -కుహరే పంచ ముఖోస్తి మే కుతో భీః"

చేతిలో జింక గజాసుర వ్యాఘ్రాసుర సంహారి ప్రాణులను తనలో విలీనం చేసుకొనేవాడు భస్మలేపనం తో తెల్లగా ఉన్నవాడు, పర్వత శయనం కలవాడు, అయిదు ముఖాలున్న శివుడు నా మనస్సు అనే గుహలో ఉండగా నాకు భయం ఎందుకు ?

సింహాన్ని కూడా పంచముఖులేక పంచాస్య అంటారు. అదీ గుహలోనే ఉంటుంది.దాని చేతిలో వేటాడిన జింక ఉంటుంది. ఏనుగు, పెద్దపులినిఅది చంపుతుంది. సింహం ఉన్న గుహలో ఇక ఏ జంతువూ ధైర్యంగా ప్రవేశించలేదు. పంచముఖుడైన శివుడిని, పంచాస్య అయిన సింహాన్ని కలిపి పోల్చి చెప్పారక్కడ.

అంతఃకరణ చతుస్థయ సమర్పణ విషయమైన శ్లోకాలు -మనస్సు, బుద్ధి,చిత్తం, అహంకారం అనే నాల్గింటిని అంతఃకరణ చతుస్థయం అంటారు.ఇవి మనలోపల ఉన్నా వాటి చూపు మాత్రం బయటే ఉంటుంది. తాను పరమాత్మకంటే వేరు అనే భావం వలన ఇవి ప్రకోపిస్తాయి. వాటిని అణచి సమర్పణ చేయాలని ఆంతర్యం.

సంకల్ప, వికల్పాలు చేసేది మనసు. దీని అధిదేవత చంద్రుడు. నిష్కర్షగా తేల్చేది బుద్ధి. దీనిదేవత బ్రహ్మ. నేను అనే భావమే అహంకారం. దేవత రుద్రుడు. జరిగి పోయినవాటిని చింతించేది చిత్తం. వాసుదేవుడు దేవత. భ్రూ మధ్యం లో మనసు,కంఠం లో బుద్ధి, హృదయం లో చిత్తం, నాభిలో అహంకారం ఉంటాయి. వీటిని ఈశ్వరార్పణం చేస్తే జీవి పరమయోగి, సుఖి అవుతాడని శంకర భగవత్పాదులవారి ఆంతర్యం. వీటికి శ్లోకాలు రాశారు శివానంద లహరి లో.

1-మనసు

"గభీరే కాసారే విశతి విజనే ఘోర విపినే -విశాలే శైలే చ భ్రమతి కుసుమార్థం జడమతిః

సమర్చ్యైకం చేతస్సరసిజ ముమానాథ భవతే -సుఖేనావస్థానం జన ఇహ న జానాతి కిమహో "

ఉమానాథా! అదొక అగాధమైన సరస్సు. ఒకవైపు నిర్జర కీకారణ్యం. మరో వైపు ఎత్తైన పర్వతం.. ఇటు నుయ్యి అటు గొయ్యి గా ఉంది పరిస్థితి. వాటిలోకి వెళ్లి పూలు కోసి నీకు అర్చన చేయాలని ఉంది. అటూ ఇటూ తెగతిరుగుతున్నాడు ఆరాట పడుతున్నాడు వెర్రివాడు మూర్ఖుడు. జడుడు. తనలోపలే ఒక పుష్పం ఉందని కదలక్కర లేకుండా వెతకక్కర లేకుండా లోపలే హృదయ పుష్పం ఉందని గ్రహించలేక పోతున్నాడు. అది బురదలో పుట్టినా దానికి బురద అంటదు. మనసు కూడా అంతే. సూర్యుని చూసి పద్మం వికశించినట్లు నిన్ను చూస్తే హృదయ పద్మం వికశిస్తుంది. ఆనందానుభవం పొందుతుంది. ఈ హృదయ పద్మాన్ని ఉమానాథునికి కైంకర్యం చేసి ఆనందాన్ని హాయిగా అతి సులభంగా పొందవచ్చు. ఇదంతా చూస్తూఉంటే కస్తూరి మృగం తన నాభి దగ్గరున్న కస్తూరి వాసన గ్రహించకుండా పర్వతాలపై గాలించి అలసి పోయినట్లు గా కనిపిస్తోంది.

అలాగే “పటుర్యా గేహీవా, యతి రపి జటీవా తదితరో -నరోవా యః కశ్చిన్ భవతు భవ కిం తేన భవతి యదీయం హృత్పద్మం యది భవదధీనం పశుపతే -తదీయస్త్వం శంభో భవసి భావ భారం చ వహసి “ బ్రహ్మ చారి గృహస్థు, వానప్రస్థుడు, సన్యాసి ఇంకెవరైనా కావచ్చు. వారు శాస్త్రాలు ఆశ్రమ ధర్మాలు నియమాలు పాటించవచ్చు. పాటించి ఉత్తమ బ్రహ్మ చారి, ఉత్తమ గృహస్థు, ఉత్తమ వానప్రస్థు, ఉత్తమ సన్యాసి అవచ్చు. దీని వలన వారికి కొంచెం కూడా ప్రయోజనం ఉండదు. వాళ్ళ మనస్సు నీ అధీనమై ఉండాలి. అప్పుడే వాళ్ళు ధన్యులవుతారు. కనుక ఎక్కడ ఏ స్థితిలో ఉన్నా మనసు భగవదర్పితమైతేనే జీవికి సాఫల్యత అని ఆంతర్యం.

మరో శ్లోకం లో -”భ్రుంగీ చ్చానతనోత్కటః కరి మదగ్రాహీ స్ఫురన్మాధవా-ప్లూదోనాద యుతో మహాసిత వపుః పంచేషుణా చాద్యతః

సత్యక్షః సుమనో వనేషు స పున సాక్షాన్మదీయేమనో -రాజీవే భ్రమరాధిపో విహారతాం శ్రీశైల వాసీ విభుః పరమ భక్తుడైన భ్రుంగి కోరగా శ్రీశైలమల్లేశ్వరా నువ్వు ఇష్టంగా తాండవం చేస్తావు. విష్ణువు మోహినీ రూపం ధరించినపుడు, ఆయనపై మోహంపొందావు. ఓంకార నాదాలు ధ్వనించేవాడవు. తెల్లని శరీరం కలిగి మన్మథుని చే ఆరాధింపబడేవాడవు. గజాసుర సంహారివి. దేవతలనేకాక వాసనాత్రయం లేని, సజ్జనులను కూడా రక్షించేవాడవు. అలాంటి శ్రీశైల వాసుడవైన నువ్వు నామనస్సు అనే కమలం లో భ్రమరాంబా దేవితో కలసి ఎప్పుడూ విహరించాలి.

జ్ఞానకమలాన్ని వికసింప జేయాలని ఆంతర్యం.

ఈశ్వోకాన్ని తుమ్మెద పరంగా కూడా అన్వయించవచ్చు. మగతుమ్మెద ఆడ తుమ్మెద నాట్యానికి ఆకర్షితురాలవుతుంది. అది ఏనుగు మదజలాన్ని ఆస్వాదిస్తుంది. మనోహర వైశాఖమాసం లో పుష్పాలు వికసించి ఉంటాయి. ఆతుమ్మెద జంట మకరందాన్ని ఆస్వాదిస్తూ ఆనంద రుంకారం చేస్తూ ఎగురుతాయి.

తుమ్మెద నల్లగా ఉంటుంది. మన్నుడు పంచబాణుడు. ఆయన బాణాలు అరవిందం అశోకం, మామిడి పువ్వు, నవమల్లికాపుష్పం, కలువ పూవు.

మనసు కోతి వంటిది. నిలకడ ఉండదు అన్నీ కావాలను కొంటుంది ఎంగిలి చేసి వదిలేస్తుంది. మోహం ఎక్కువ అంటూ శంకరులు చెప్పిన శ్లోకం -

“సదా మోహాటవ్యాం చరతి యువతీనాం కుచగిరౌ -నటత్యాశా శాఖా స్పృటతిరుడితి స్వైర మభితః

కపాలిన్ భిక్షో మే హృదయ కపి మత్యంత చపలం -దృఢం భక్త్యా బధ్వా శివ భవదధీనం కురు విభో “

మనసు అనే కోతి అడవుల్లో పర్వతాలలో కుదురు లేకుండా గంతులు వేస్తూ ఉంటుంది. చెట్ల కొమ్మలపై పట్టి కొడుతుంది. దాన్ని అదుపు చేసి బంధించటం కష్టం. దానికి మోహం ఎక్కువ. పరుగులు పెడుతూ ఉంటుంది. నా వశం లో లేని నా మనసును నువ్వే భక్తి అనే త్రాడుతో బంధించి నీ స్వాధీనం చేసుకో. నువ్వు భక్తి అనే జ్ఞాన భిక్షను పెట్టే ఆది భిక్షుడవు.

మనసు ఒక ఇల్లు అంటూ -”శివ, తవ పరిచర్యా సన్నిధానాయ గౌర్యా -భవ మమ గుణ దుర్యాం బుద్ధికన్యాం ప్రదాస్య

సకల భువన బంధో సచ్చిదానంద సింధో-సదయ హృదయ గేహ సర్వదా సంవస త్వం “

సకల భువన బంధువైన శివా !నా మనసు ఒక ఇల్లు. నాబుద్ధి ఒక కన్య. ఆకన్య గుణ గరిష్ఠురాలు.దాన్ని నీకు అర్పించాలని సంకల్పిస్తున్నా. నా కోరిక మన్నించి నామనసు అనే ఇంట్లో పార్వతీ దేవి తో వచ్చి ఉండిపో. నాబుద్ధికన్యను గ్రహించి ఇల్లరికపు అల్లుడిలాగా ఇక్కడే ఉంటే నిన్ను సదా సేవిస్తూ ధన్యుడనవుతాను.

మనసు ఒక మదపు టేనుగు అని -”ధైర్యాంకుశేన నిభ్రుతిం -”అనే శ్లోకంలో వర్ణించారు. దీన్ని ఇదివరకే తెలుసుకొన్నాం. మనసు ఒక గుడారం అంటూ మరోశ్లోకం -

“ధృతి స్తంభాధారం దృఢగుణ నిబద్ధాంసగమనాం -విచిత్రాంపద్మాద్యాం ప్రతి దివస సన్మార్గ ఘటితాం

స్మరారే మచ్చేత స్ఫుట పట కుటీం ప్రాప్య విశదాం - జయ స్వామిన్ శక్త్యా సహ శివ గణైః సేవిత విభో “

నా మనసు ఒక గుడారం. దానికి స్తంభాలు ధైర్యం మొదలైనవి. త్రాళ్ళు సత్య రజస్ తమోగుణాలు. మనస్సనే ఈ గుడారాన్ని ఎక్కడికి పడితే అక్కడికి తీసుకొని వెళ్ళచ్చు. ఈ గుడారం లో మూలాధారం మొదలైన ఆరు చక్రాలు పద్మాలూగా ఉన్నాయి. కుండలినీ శక్తి ఉంది.దీన్ని సాధించి, భేదించి ముందుకు వెళ్ళచ్చు. ఆత్మజ్ఞానం తో ఇందులో హాయిగా జీవించ వచ్చు. నువ్వు కామారివి అంటే మన్నుడుడికి శత్రువుకదా.

మనసు ఒక దొంగ అని చెప్పే శ్లోకం -

“ప్రలోభాద్వై రర్థాహరణ పరతంత్రో దని గృహీ -ప్రవేశోద్వ్యక్త స్సంభ్రమతి బహుధా తస్కర పతే
ఇమాం చేతశ్చోరంకథ మిహ సహేశంకర విభో -తవాధీనం కృత్వా మయి నిరపరాధే కురు కృపాం “

నా మనసు ఒక దొంగ. డబ్బు సంపాదించాలనే ఆశ దానికి ఎక్కువ. డబ్బున్న వాళ్ళ ఇళ్ళల్లో ప్రవేశిస్తుంది. నేను వేరు చిత్తం వేరు.. ఇలా నామనసు శరీర సుఖాలకోసం లోభ గుణానికి బానిస అయింది. ఈ దుర్గుణాన్ని ఇక నేను భరించ లేను. నువ్వే స్వాధీనం చేసుకోవాలి. నన్ను నిరపరాధిని చేసి దయ చూపించు మహా ప్రభో.

మనసు ఒక తెల్లకలువ అని చెప్పిన శ్లోకం -

“ధర్మో మే చతురంఘ్రికః సుచరితః పాపం వినాశం గతం -కామ క్రోధ మదాదయో విగళితాః కాలాస్సుఖా
విష్కృతః

జ్ఞానానంత్య మహౌషధి స్సుఫలితా కైవల్య నాథే సదా -మాన్యే మానస పుండరీక నగరే రాజావతంసే స్థితే
ఉత్తమ రాజు పాలనలో ధర్మం నాలుగు పాదాలా వర్ణిల్లు తుంది. కామ క్రోధాది అరిషడ్వర్గాలు నశిస్తాయి రోజులు పక్షాలు నెలలు సంవత్సరాలతో కూడిన కాలం అంతా చక్కగా చల్లగా ప్రకాశిస్తుంది. అనంతమైన జ్ఞానం అనే ఔషధం రాజ్యం లో ఫలిస్తుంది. దాని వలన ప్రజలు విజ్ఞులై సుఖాలనుభవిస్తారు.

అలాగే మనసు ఒక పుండరీకం అంటే తెల్లకలువ. దానిలో తలపై చల్లని చంద్రుని ధరించిన పరమశివుడున్నాడు. అందువల్ల కామక్రోధాదులు నశించి పోయాయి. రాజు అంటే ప్రభువు చంద్రుడు అనే రెండు అర్థాలున్నాయి. చంద్రుడు మృదుల స్వభావి రాజు కఠినుడు. ఇలాంటి తెల్లకలువ అనే నామనసులో హాయిగా రాజులాగా విహరించు పరమశివా అని అర్థం.

మనసు ఒక దుర్గం గా భావించి చెప్పిన శ్లోకం -

“గాంభీర్యం పరిఖా పదం ఘన ధ్రుతిః ప్రాకార ఉద్యద్గణ-స్తోమ శ్చాస్త్ర బలం ఘనేంద్రియ చయో ద్వారాణి
దేహస్థితః

విద్యా వస్తుసమృద్ధి రిత్యఖిల సామగ్రీ సామేతే సదా -దుర్గాతిప్రియ దేవ మామక మనో దుర్గే నివాసం కురు”
నామనసు ఒక దుర్గం. అంటే కోట. అందులో ప్రవేశించటం కష్టం. దుర్గమమైనది దుర్గం -ప్రవేశించటానికి కష్టమైనది అని అర్థం. దుర్గానికి రక్షణగా చాలా ఉంటాయి. దాని కందకం గాంభీర్యం. ప్రాకారం ధైర్యం. సద్గుణాలే నమ్మదగిన ఆస్తులు. శరీరం లోని నవరంద్రాలే ఇంద్రియాలు. అందులోని సంపద అంతా విద్య జ్ఞానం మొదలైనవి. కనుక శివుడు ప్రవేశించటానికి కావలసిన సామగ్రి అంతా ఉంది. శివుడు దుర్గా ప్రియుడు. మనసు పరమ శివునికి ఇష్టమైన దుర్గం అని ఆంతర్యం. శివజ్ఞానం ఉంటేనే ప్రవేశానికి అర్హత ఉంటుంది అని అర్థం.

మనసు ఒక అడవి అని వర్ణించే శ్లోకం -

“మా గచ్ఛమితస్తతోగిరిశ భో మయ్యేవ వాసం కురు -స్వామిస్ ఆది కిరాత మామక మనః కాంతార సీమాంతరే
వర్తంతే బహుశో మృగా మద జుషో మాత్సర్య మోహదయః -తాన్ హత్వా మృగాయా వినోద రుచితా లాభం ఛ
సంప్రాప్యసి”

శివా. నువ్వు ఎక్కడికీ పోవద్దు. నాలోనే ఉండిపో. నామనసు ఒక అరణ్యం అని ముందే చెప్పాను. నువ్వేమో
ఆది కిరాతకుడవు. నీకు వేటాడటం చాలా ఇష్టం సరదా కదా. నీకు కావలసినన్ని మృగాలు నాలోనే
ఉన్నాయి. హాయిగా వేటాడి అనుభవించు. రా. ఆలస్యం చేయకు. ఇవిగో కామ క్రోధ మద మాత్సర్యాలు
అనే మృగాలు. వీటిని వేటాడి నీ వేట తీట తీర్చుకో అనుభవించు, ఆస్వాదించు, వినోదించు, ప్రయోజనం
పొందు.

మనసు ను చాతకం, చక్రవాకం, చకోరం హంస లతో కూడా పోల్చి శంకరాచార్య శ్లోకాలు చెప్పారు -

“హంసః పద్మవనం సమిచ్ఛతి యథా నీలాంబుదం చాతకః -కోకః కోకనది ప్రీయం, ప్రతిదినం చంద్రం చకోర
స్తదా

చేతో వాంఛతి మామకం, పశుపతే, చిన్మార్గ మృగ్యం విభో-గౌరీనాథ, భవత్పాదాబ్జయుగళం కైవల్య సౌఖ్య
ప్రదం “

హంస నిండుగా పద్మాలున్న కొలను లో విహరించాలని కోరుకొంటుంది. చక్రవాకం సూర్యుడిరాక కోసం
ఎదురు చూస్తుంది. చక్రవాకం చంద్రుని వెన్నెల కోసం నిరీక్షిస్తుంది. చాతక పక్షి నీల మేఘం ఎప్పుడు
వర్షిస్తుందా అని అర్చులు చాస్తూ ఎదురు చూస్తుంది. అలాగే నేను జ్ఞానమార్గం చూపించే గౌరీ నాధుని పాద
పద్మాలద్వారా మోక్షం కోసం ఎదురు చూస్తున్నాను.

పై నాలుగు పక్షులు కంటికి కనిపించవు. మనసు కూడా అంతే. ఆ పక్షులకున్న విశిష్ట గుణాలవంటివి
మన మనసుకు కూడా ఉన్నాయి. ఈ సుగుణాలతో సాధన సాగించమని ఆంతర్యం.

1-హంస పాలు నీళ్ళను వేరు చేస్తుంది. అంటే పాలను వేరు చేస్తుంది. అంటే గుణాన్ని గ్రహించటం హంస
లక్షణం. అలాగే హంస తన జీవితకాలం లో ఒక హంస తోనే జత కడుతుంది. మరో హంస వైపు చూడదు.
అలాగే భక్తుడు తన చూపును ఈశ్వరుని వైపే చూడాలని ఆంతర్యం. 2- చాతక పక్షి శరత్కాల నీల మేఘాన్ని
తప్ప మరొక దాన్ని యాచించదు. అన్నికాలాలలోవర్షం పడినా చాతకానికి ఆ నీరు అక్కర్లేదు. అలాగే మనం
కూడా మోక్షాన్ని ఇచ్చే ఈశ్వరునే యాచించాలని భావం. 3-చకోర పక్షి వెన్నెలలోని అమృతాన్ని
ఆస్వాదిస్తుంది. అమృతం చంద్రునిలో మాత్రమే ఉంటుందని దానికి తెలుసు. దీనికోసం నిరంతరం
ప్రయత్నిస్తూనే ఉంటుంది. మనం కూడా నిరంతర ప్రయత్నం తో అద్వైతామృతాన్ని పొందాలని సందేశం. -
4- చక్రవాకం పత్నీ వియోగాన్ని పోగొట్టుకోవటానికి సూర్యుని కోసం ఎదురు చూస్తుంది. జీవుడు కూడా
పరమాత్మ వైపే దృష్టి సారించాలని సూచన. ఈ నాలుగు పక్షులు తమ గుణాలవలన మానవుని కి గొప్ప
ఆధ్యాత్మిక సందేశాన్నిస్తున్నాయని ఆంతర్యం.

మరొక శ్లోకం లో మనసును చాతకం తో పోల్చారు -

“కారుణ్యమృత వర్షిణం, ఘన విపద్ధీష్ణు చ్చిదాకర్మతం-విద్యా సస్య ఫలోదయాయ సుమనస్సం సేవ్య మిచ్ఛాకృతిం

సృత్యద్భక్త మయూర మద్రినిలయం సంసజ్జటామండలం -శంభో, వాంఛతి నీలకంధర,సదా త్వాం మే మనశ్చాతకః “

ఈ శ్లోకం లో నీలకంఠుడైన శివుడికి, మేఘానికి భేదం లేనట్లుగా చమత్కరించారు శంకరాచార్య

ఆ నీల మేఘం కారుణ్యం అనే అమ్మతాన్ని వర్షిస్తుంది. గ్రీష్మ తాపాన్ని పోగొడుతుంది. పంటలు బాగా పండుతాయి కనుక రైతులు పూజిస్తారు. వాళ్ళు కోరిన కోరికలను మేఘం తీరుస్తుంది. మేఘాలను చూసి నెమళ్ళు ఆనంద పరవశంతో నాట్యం చేస్తాయి. మేఘం ఎత్తైన కొండల మీద ఉంటుంది. కం అంటే నీరు ధర అంటే ధరించినది అంటే నీటిని కలిగిఉన్న మేఘం అని అర్థం. ఆ నీటితో తన దాహార్తిని తీర్చమని చాతక పక్షి నీల మేఘాన్ని కోరుతోంది

గరళాన్ని మింగటం చేత శివుడి కంఠం నల్లబడింది కనుక నీల కంఠుడు.కంధరం అంటే మెడ కనుక నీల కంధరుడు. ఈయన కరుణ అనే అమ్మతాన్ని వర్షిస్తాడు. ఆపదలను తొలగించి, జ్ఞానం అనే పంటలు పండిస్తాడు. దేవతలు ఆయనను సేవిస్తారు, ఆనంద పరవశంతో నాట్యం చేస్తారు. కైలాస పర్వత వాసి, జటా జూట ధారి శివుడు. అలాంటి కరుణానిధి అయిన శివుడిని నా మనస్సు అనే చాతకపక్షికోసం కారుణ్యం అనే అమ్మతాన్ని వర్షించమని ప్రార్థిస్తోంది అని ఆంతర్యం.

మనసును ఒక పెట్టె గా అభి వర్ణించి మరోశ్లోకం రచించారు -

“ఆశా పాశ క్లేశ దుర్వాసనాది-భేదో ద్యుక్తైర్దివ్య గంధై రమందై

ఆశా శాటీకస్య పాదారవిందం -చేతః పేటీం వాసితాంమే తనోతు “

నా మనసు ఒక పెట్టె.దాని నిండా అవిద్య, అస్మితం, రాగం, ద్వేషం అభినివేశం అనే అయిదు క్లేశాలు అనే దుర్వాసనతో ఉంది. ఇవి దుఃఖ హేతువులు. దిక్కులే వస్త్రాలుకల దిగంబరుడైన శివుడిపాద పద్మాలు నా మనస్సు అనే పెట్టెలో ఉంటే ఆ క్లేశ దుర్వాసనలు అన్నీ తొలగి పోతాయి.

అవిద్య అంటే అజ్ఞానం. అస్మితం అంటే సుఖ దుఖాలు నేను అనుభవిస్తున్నాను అనే భావం వలన కలిగే దుఖం. రాగం అంటే ఇష్టమైన దానిపై కోరిక అవి దూరమైతే దుఖం. ద్వేషం అంటే ఇష్టం లేని వస్తువులు దగ్గరైతే కలిగేది. అభినివేశం అంటే తనను తాను ప్రేమించటం మరణాదుల వలన కలిగే దుఖం. ఈ క్లేశాలు నశించాలంటే శివజ్ఞానం ఒక్కటే మార్గం అని ఆంతర్యం.

మనసు ఒక గుర్రం అని ఇంకో శ్లోకం -

“కళ్యాణినం సరస చిత్ర గతిం సవేగం -సర్వేంగితజ్ఞమనఘం ద్రువ లక్షణాఢ్యం

చేత స్తురంగ మధిరుహ్య చరస్మారే -నేత స్సమస్త జగతాం వృషభాధి రూఢః”

ఈశ్వరా !నామనసు ఒక గుర్రం. దాని నడక చాలా చిత్ర విచిత్రంగా ఉంటుంది. దాని పరుగు వేగం చాలా ఎక్కువ. మనో భావాలను ఇట్టే పసిగట్టే నేర్పు దానికి ఉంది.దోషాలు లేని మాంచి జాతికి చెందిన సాముద్రికలక్షణాలన్నీ కలిగి ఉన్న కల్యాణి జాతి గుర్రం. నువ్వు సర్వ లోకాధినేతవు. వృషభారూఢుడవు.నువ్వే నా మనసనే పంచకల్యాణి గుర్రాన్ని అధిరోహించి తిరగమని వేడు కొంటున్నాను.

గుర్రానికి ఉండే సరస చిత్ర గతి 5 రకాలు -1-అతి వేగం అతి నెమ్మది కాకుండా మధ్యరకం గా పరిగెత్తటం 2-. వేగంగా చాతుర్యంగా పరిగెత్తటం 3-వంకర టికర కాకుండా తిన్నవైన మార్గం లో గమనం 4-పైకి కాళ్ళు కదిలిస్తూ పరిగెత్తటం 5-ఒకే రకమైన వేగం తో ఎంతదూరమైనా పరిగెత్తటం.

ఈ అయిదు రకాల గమనం మన మనసును నడిపే పంచేంద్రియాలకు సంకేతం. రౌతు అంటే గుర్రాన్ని నడిపే వాడు సమర్థుడైతే పొగరుబోతు గుర్రమైనా చెప్పినట్లు దారికొచ్చి మాట వింటుంది. కనుక సర్వ సమర్థుడైన ఈశ్వరుడే మన మనసనే గుర్రాన్ని ఎక్కితే అది దారికి తప్పకుండా వస్తుందని ఆంతర్యం.

ఇదికాక మనసును చెరువుతో, ఇంటితో కూడా పోల్చారు. ఆశ్శోక వైభవాలను ముందే తెలుసుకొన్నాం. మనసు అనే మొదటి అంతః కరణ పూర్తయింది. రెండవదైన బుద్ధి గురించి తర్వాత తెలుసుకొందాం.

అంతఃకరణాలలో రెండవదైన బుద్ధి గురించి శంకర భగవత్పాదులు చెప్పిన శ్లోకాలను తెలుసుకొందాం.

విషయాన్ని నిశ్చయించే మానసిక స్థితి ని బుద్ధి అంటారు. జడ బుద్ధి ఉన్నవాడు పరమేశ్వర చింతనానికి దూరం గా ఉంటాడు అనే భావంగా చెప్పిన శ్లోకం -

“అసారే సంసారే నిజభజన దూరే “శ్లోకం లో దీని వివరణ ఇదివరకే తెలుసుకొన్నాం. మరో శ్లోకం -

“యథా బుద్ధి శ్చుక్తో రజత మితి కాచాశ్మని మణి-ర్షల్ పైస్థేక్షీరం భవతి మృగ త్రుష్ణాసు సలిలం

తథా దేవ భ్రాంత్యా భజతి భవదన్యో జడజనో -మహా దేవేశం త్వాం మనసి చ న మత్వా పశుపతే “

దేవతలే ఆరాధించే పరమ శివా పశుపతీ !మూడుడు సత్యం కాని దాన్ని సత్యం అని భ్రమ పడుతున్నాడు. తాను వేరు బ్రహ్మం వేరు అనుకొంటున్నాడు. అది నిజం కాదని ఆ వెర్రి మాలోకానికి తెలీదు పాపం. నువ్వు నిత్య సత్య సచ్చిదానంద స్వరూపుడివి. కాని వాడు నిన్ను వదిలేసి చిన్న దేవతలనే నమ్ముతున్నాడు. ఇది ఎలా ఉందీ అంటే ముత్యపు చిప్పను చూసి వెండి అని, గాజు ముక్కను చూసి మణి అని, ఎండమావి ని చూసి నీరు అని భ్రమించటం లాగా ఉంది. కనుక నిన్నే సేవిస్తే ఈ భ్రమ ప్రమాదం వాడికి ఉండదు. ఇతర

దేవతలను సేవిస్తే లౌకిక తాత్కాలిక ప్రయోజనాలే నేర వేరుతాయి. నిన్ను సేవిస్తే శాశ్వత ముక్తి లభిస్తుంది. నువ్వు అవిద్యా నిర్మూలనం చేసి మోక్షం ప్రసాదిస్తావు. జీవుడు మాయావృతుడు. నీవు మాయాతీతుడవు.

అలాగే “గభీరే కాసారే విశతి విజనే -” శ్లోకం లోనూ ఇదే భావాన్ని వివరించారని తెలుసుకొన్నాం

జడ బుద్ధిని జ్ఞానం లో నిలపాలి అప్పుడే తరుణోపాయం అని చెప్పి శ్లోకం

“మనస్తే పాదాబ్జే నివసతు వచస్తోత్ర ఫణితౌ -కరశ్చాభ్యర్చాయాం శ్రుతి రపి కథాకర్ణన విధౌ

తవ ధ్యానే బుద్ధిః నయన యుగళం మూర్తి విభవే -పరగ్రంథాన్ కైర్వాపరమశివ జానే పరమతః “

నా మనసు నీ పాద పద్మాల మీద లగ్నమవ్వాలి. తామర పువ్వుకు ఏమీ అంటనట్లు నామనసుకు ఏ మాలిన్యమూ అంటరాదు. శివ జ్ఞానం అనే మకరందాన్ని మాత్రమే ఆస్వాదించాలి. నిన్ను స్తుతించే వేద, ఇతిహాస, పురాణ స్తుతినే వింటూ ఉండాలి. కావ్యాలు, గేయాలు, పద్యాలలో నీ స్తుతే వినిపించాలి చేతులు నిన్నే అర్పించాలి. చెవులు నీ గాథలే వింటూ ఉండాలి. నాబుద్ధి నీధ్యాన లగ్నమవ్వాలి. నాకళ్ళు నీ రూప సౌందర్య దర్శనం తో ధన్యమవాలి. నువ్వే ప్రపంచం, ప్రపంచమే నువ్వు అనే భావన మనసు, బుద్ధి లో నిండిపోవాలి. నా సర్వేంద్రియాలు నీ చుట్టూనే పరి భ్రమించాలి. ఇలా బుద్ధిని నీకై సర్వ సమర్పణ చేస్తే, సాయుజ్యమే కదా కలిగేది.

1- చిత్తం -”చింతన కత్యత్వం చిత్తం -” జ్ఞాపకాల పౌరలు ఉన్నది చిత్తం. చిత్తం లో పరమేశ్వర పరిమళాలు నింపుకోవాలి అని -

“పాపౌత్పాత విమోచనాయ రుచి రైశ్వర్యాయ మృత్యుంజయ -స్తోత్ర ధ్యాన నతి ప్రదక్షిణ సపర్యలోకనా కర్ణనే జిహ్వ చిత్త శిరోఃస్త్రి హస్త నయన శ్లోత్రై రహం ప్రార్థితో -మా మా జ్ఞాపయ ముహూర్మామేవ మా మే వచః “

మృత్యుంజయ మూర్తీ శివా ! నా ఇంద్రియాలన్నీ నిన్నే ప్రార్థిస్తున్నాయి. ఎందుకంటే తమవలన నేరాలు ఏవైనా జరిగితే అవి పాపాలకు కారణం అవుతాయని. పాపాలు మనోహరమైన ఈశ్వర సంబంధమైన జ్ఞాన సంపదను అనుభవించ కుండా అడ్డుపడతాయి. కనుక పాపాలవల్ల జరిగే ఉత్పాతాలు కలగకుండా ఇంద్రియాలన్నీ నిన్నే సేవిస్తున్నాయి. నాలుక నిన్ను స్తోత్రం చేయటానికి, చిత్తం నీ సంబంధమైన ధ్యానం చేయటానికి చేతులు నిన్ను పూజించటానికి, కళ్ళు నిన్నే దర్శించటానికి, శిరస్సు నీకే నమస్కరించటానికి, పాదాలు నీ చుట్టూ ప్రదక్షిణం చేయటానికి, చెవులు నీకథలే వినటానికి అనుకూలంగా ఉంచమని వేడుకొంటున్నాయి. అందుకని ఓ ప్రభూ నన్ను ఆ ఇంద్రియాలు కోరినట్లు ఆజ్ఞాపించు. నాకు మూగతనం చెప్పుడు, గుడ్డితనం కుంటితనం రాకుండా చూడు. ఈ ఆవ లక్షణాలు లేకపోతే హాయిగా నా ఇంద్రియాలు నీ సేవలో ధన్యమౌతాయి

4-ఆహంకారం -."అహం కర్తా అహంకారః "అని శకరాచార్య నిర్వచనం. నేను చేస్తున్నాను అనే భావమే అహంకారం. ఇది అనర్థ హేతువు దాన్ని వదిలించుకోవాలి. దీనికోసం

"త్వత్పాదాంబుజ మర్చయామి -"శ్లోకం లో ఈ విషయాన్నే చెప్పారు. దీన్ని మనం తెలుసుకొన్నాం. అలాగే

"మనస్తే పాదాబ్జే -"శ్లోకం లోని భావాలూ గ్రహించాం -

"సా రసనే తే నయనే -తావేవ కరో స ఏవ కృతకృత్యః
యా యే యాయో భగ్గం-వద తీక్షతే సదార్పత స్మృరతి"

శివ నామం ఉచ్చ రించే నాలుకే నాలుక. శివుని దర్శించే నేత్రాలే నేత్రాలు. మహా దేవుని పూజించే చేతులే చేతులు. నిరంతరం సదాశివుని స్మరించేవాడే కృతకృత్యుడు. పోతనగారుకూడా "కమలాక్షు నర్పించు కరములు కరములు శ్రీనాధు వర్ణించు జిహ్వా జిహ్వా ---"అన్నారు. చివరగా -

"క్రీడార్థం సృజసి ప్రపంచ మఖిలం క్రీడా మృగా స్తే జనాః -యత్కర్మా చరితం మయా చ భవతః ప్రీత్యై భవత్యేవ తత్

శంభో స్వస్య కుతూహలస్య కరణం మచ్ఛేష్టితం నిశ్చితం -తస్మాన్మామక రక్షణం పశుపతే కర్తవ్య మేవ త్వయా "

ప్రపంచాన్ని ఆటగా సృష్టిస్తావు.ఆ ఆటలో మేమందరం క్రీడా మృగాలమే. నువ్వు సృష్టించిన అడవి జంతువును నేను. నీ పెంపుడు జంతువును కూడా. కనుక నేను చేసే పనులన్నీ నీకు ఇష్టంగానే ఉంటాయి. పెంపుడు జంతువంటే యజమానికి వల్లమాలిన అభిమానం కదా. కనుక నన్ను రక్షించటం నీ బాధ్యత, కర్తవ్యమే కూడా. కారణం నువ్వు పశుపతివి.

స్థూల సూక్ష్మ కారణ శరీరాల లయం

1- స్థూల శరీరం -పంచ భూతాలూ, అయిదు కర్మేంద్రియాలు, అయిదు జ్ఞానేంద్రియాలు, పంచ ప్రాణాలు,, నాలుగు అంతః కారణాలు -కలిసిన మొత్తం 24 తత్వాలు కలిస్తే స్థూల శరీరం -ఈ 24 తత్వాలు లయం అయితేనే మోక్షం. అందుకే శంకరాచార్య 24 సార్లు మహేశ్వర పాద పద్మాల స్మరణ చేశారు. ఇలా స్మరణ చేస్తే స్థూల శరీరం పర బ్రహ్మలో లయం అవుతుందని ఆచార్యుల వారి ఆంతర్యం అని గ్రహించాలి.

2- సూక్ష్మ శరీరం -పంచ ప్రాణాలు, పంచ జ్ఞానేంద్రియాలు, పంచ కర్మేంద్రియాలు మనసు, బుద్ధి కలిస్తే సూక్ష్మ శరీరం. ఇవి 17 తత్వాలు. ఇవీ లయం కావాలని 17 సార్లు పశుపతిని స్మరించారు. మనసును 18 వస్తువులతో పోల్చటం ఆ 17 తత్వాల సూక్ష్మదేహం లయం అవటానికే నని ఆంతర్యం.

3- కారణ శరీరం -ఇది ఆకారం లేనిదేకాక పుట్టుక, చావులకు కారణమైనదికూడా.

దీనికోసం “ఆశాపాశ క్లేశ దుర్వాసనాది ---”శ్లోకం చెప్పి మనస్సు అనే పెట్టెలో ఈశ్వర పాద పద్మాలుంటే వాసనా క్షయమై కారణ శరీరం లయమౌతుందని అప్పుడే అద్వైత సిద్ధి కలుగుతుందని ఇది వరకే గ్రహించాం. పాదాలు మనం నిలకడ గా ఉండటానికి ఆధారం గా తోడ్పడతాయి. అంఘ్రి అన్నా పాదాలే ఉత్తమ గతి పొందించేవి అని అర్థం. సన్మార్గం లో సంచరించటానికి సహకరించేవి చరణాలు. దేవతల శక్తులన్నీ భగవంతుని పాదాలలోనే ఉంటాయట.

పాద పద్మాలు అనే మాటకు ఆంతర్యం ఆత్మ,పరమాత్మల జ్ఞానాలే భగవంతుని పాదపద్మాలు. భగవంతుని లీలలు ఒక పాదం అయితే ఆంతరిక అర్థం మరో పాదం అన్నారు విజ్ఞులు. శివుడు ఒక పాదం అయితే శక్తి మరోపాదం అన్నారు.

శంకరాచార్య పాదాలను భక్తి పూర్వకంగా పాదపద్మాలన్నారు. జీవులను సంసార లంపటం నుంచి తరింపజేసేవి భగత్పాదపద్మాలు.

ఈ విధంగా శివానంద లహరి లో శంకర భాగవత్పాదాలవారు సదాశివ పాద పద్మార్చనం, స్మరణం, కీర్తనం,పాద సంసేవనం అందరూ చేసి తరించాలని భావించారు. ఇది శిరోధార్యం మార్గ దర్శకం కైవల్య సాధనం, సంసార

తరుణోపాయం.

శివానందలహరి లో అద్వైత స్థితి

“కిం బ్రూమః తవ సాహసం పశుపతే కస్యాస్తి శంభో -”శ్లోకం లో శివుని అద్వైత స్థితి ని వర్ణించారు శంకరాచార్య. మహా ప్రళయం లో కూడా పరమేశ్వరుడు ఆనంద లహరిలో తేలియాడుతూ,నిశ్చలంగా ఉంటాడు. ఇదే అద్వైత స్థితి. ఇందులో ఆనంద లహరి ఒక గొప్ప అనుభవ స్థితి.

“కిం బ్రూమః తవ సాహసం పశుపతే కస్యాస్తి శంభో, భవ -ద్దైర్యం చేద్రుశ మాత్మన స్థితిరియం చాన్వైః కథం లభ్యతే

బ్రహ్మ దేవ గణం త్రసన్ముని గణం నశ్య త్రపంచం లయం -పశ్యన్ నిర్భయ ఏక ఏవ విహరత్యానంద సాంద్రో భావాన్ “

శంభో పశుపతీ !నీ దైర్యానికి జోహార్లు. నీ సాహసానికి జోహార్లు. నీ అచంచల ఆత్మ స్థితి బహు ప్రశంశ నీయం. ప్రళయ కాలం లో దేవతలు కూడా స్థాన భ్రంశం చెందుతున్నారు. భయం తో వణికి పోతుంటారు. నీ కళ్ళ యెదుటనే ప్రపంచం నశించి పోతోంది. ఇదంతా చూస్తూ నువ్వు మాత్రం నిశ్చలంగా ఆనంద సముద్ర లహరి లో హాయిగా తేలియాడుతూ ఉంటావు. అని అద్వైతానందాను భూతిని ఆచార్య శంకరులు అద్భుతంగా ఆవిష్కరించారు.

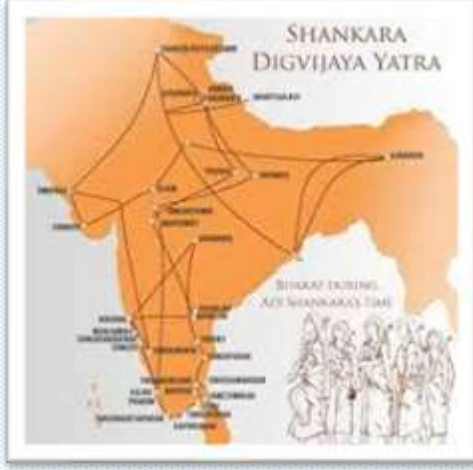
అలాగే “అంకోలం నిజ బీజ సంతతి -”శ్లోకం లోనూ అద్వైత సిద్ధాంత ప్రధర్శన చేసిన సంగతి తెలుసుకొన్నాం. నదులు సముద్రం లో కలిసి తమ నామ రూపాలు అస్తిత్వాన్ని కోల్పోయి సముద్రమే నన్న భావం గా కలిసిపోతాయి. ఇదే అద్వైత స్థితి లో ఆంతర్యం.

ఈశ్వరుడు మనలోనే ఉంటే ఈశ్వర ప్రార్థన నిరంతరం చేస్తుంటే జ్ఞాన ప్రాప్తి జరిగి, అరిషడ్వర్గాలు నశించి అద్వైత సిద్ధి లభిస్తుంది అని ఇదివరకటి శ్లోకాలలో తెలుసుకొన్నాం. ఇలాంటి శ్లోకాలు ఎన్ని చెప్పుకొన్నా సంతృప్తి ఉండదు. నిత్య సాధనతో పరమేశ్వర చిత్త లగ్నమానసులమైతే ఆచార్య శంకరులు ప్రవచించిన శివానంద లహరి అనే అద్వైత సిద్ధి లభిస్తుందని గ్రహించాలని మనవి చేస్తూ “శంకరుల శివానందలహరి ఆంతర్యం “ధారావాహిక కు ఇంతటితో సమాప్తి పలుకు తున్నాను.

సర్వ వేదాంత సౌరభం -శ్రీ అనుభవానంద స్వామి

శంకర దిగ్విజయ యాత్ర

కాశీ రాజు రత్న సింహుడు శ్రీ శంకరాచార్యుల అప్రతిహత విద్యా వైభవ సంపత్తి గుర్తించి, గౌరవించి, కాశీలోనే ఉంటూ తనకు ఆనందాన్ని కలిగించమని ప్రార్థించాడు. సన్యాసి అలా ఒకే చోట ఉండటం ధర్మం కాదని చెప్పి, ఒకచోటే కాలక్షేపం చేయటానికి తాను పుట్టలేదని తెలియజేసి, అక్కడి నుంచి బయల్దేరారు. ఆనంద గిరి, చిద్విలాసుల కథనం ప్రకారం శంకరులు సామాన్య యతీశ్వరుడిగా కాక, కాశీరాజు ప్రాపకం తో లభించిన అనేక రాజు లాంఛనాలతో పటాతోపంగా దిగ్విజయ యాత్ర ప్రారంభించారు. ద్వారక రాజు సుధన్వుడు శంకరుని గురువుగా స్వీకరించి, సేవ చేయాలనే కోరికతో ఆయన వెంట నడిచాడు. అప్పుడు భగవత్పాదుల వయస్సు 25ఏళ్ళు. కొందరి లెక్కప్రకారం కుమారిల భట్టును కలిసే నాటికి శంకరుల వయసు 15మాత్రమే.

మొదటిసారిగా ప్రయాగ క్షేత్రం చేరి త్రివేణీ సంగమ స్నానాలు చేస్తూ, జిజ్ఞాసులకు బోధ చేస్తూ, ప్రత్యర్థులను ఓడిస్తూ, మీమాంసా శాస్త్ర దురంధరుడైన కుమారిల భట్టు ఆత్మ పవిత్రత కోసం తుషాగ్నిలో ప్రవేశించ బోతున్నాడని తెలిసి, అంతకు ముందే ఆయనతో సంభాషించాలనే కోరిక ఉండటం చేత శంకరులు రుద్రపురంలో ఉన్న కుమారిలుని చూడటానికి వెళ్ళారు. ఈయన జైన, బౌద్ధ సిద్ధాంతాలను ఆయా గురువులనుంచి రహస్యంగా గ్రహించి, దొరికిపోయి, బహిష్కరింపబడి, క్రోధా వేశాలతో రాజాశ్రయాన్ని పొంది,

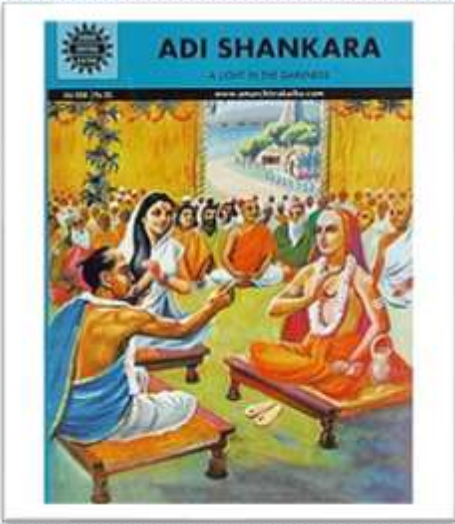
ఆమతాలను రూపుమాపి, అవసానకాలం లో గురు ద్రోహ మహాపాతకం నివారణకోసం, ప్రాయశ్చిత్తంగా” ఊక కొలిమి”లో ప్రవేశించి చనిపోవాలని భావించాడు. శంకరులు అక్కడికి చేరే సమయానికే ఆయన అగ్ని ప్రవేశం చేసి కొంతవరకు దహింప బడినా, శంకరునితో ఆనందంగా మాట్లాడి, మాహిష్మతి నగరంలో ఉన్న తన శిష్యుడు మండన మిశ్రుని కలిసి ఓడించి శిష్యునిగా గ్రహించమని చెప్పి చనిపోయాడు. కుమారిలభట్టు సుధాన్వాదిఅనేక బౌద్ధరాజులను సంస్కరించి వైదిక మార్గ ప్రవర్తకులను చేసి, వారిద్వారా దేశం లో వైదికాన్ని స్థాపించిన మహాపురుషుడు గా కీర్తి పొందాడు. ఆ కాలం లో ఆయనకు ఎదురు లేదు. కుమారిలుడు కామరూపం అనబడే అస్సాం కు చెందినవాడని కొందరు, తమిళ దేశం వాడని కొందరు అంటారు. అతని ప్రత్యర్థులైన “జిన విజయ “కర్తలు కుమారిలుడు ఆంధ్రుడే అన్నారు. కానీ ఆయన జీవితమంతా ఉత్తర దేశం లోనే గడిచిపోయింది

కనుక అతని ప్రభావం ఆంధ్ర దేశం లో కనిపించలేదు. క్రీ.పూ 494లో శంకరుల 15వ ఏట కుమారిలభట్టు మరణించాడు. “శంకర - కుమారిల సమాగమనం కు చారిత్రక సాక్ష్యాధారాలు దొరకక పోవటం చేత దాన్ని సమ్మతించటం లో ప్రాముఖ్యం లేదన్నారు ప్రొఫెసర్ సూర్యనారాయణ శాస్త్రి. కుమారిలుడు శంకరులకు చాలా ప్రాచీనుడు కనుక వీళ్ళిద్దరూ కలుసుకోవటం అసంభవం అన్నారు కృష్ణస్వామి మొదలైన ఆధునికులు.

కుమారిల యతి సార్వ భౌముడితో చర్చించే అవకాశం దొరకక పోయినందుకు శంకర యతీంద్రులు, నిరాశ చెంది, కుమారిలుని ముఖ్య శిష్యుడేకాక, బావమరిది కూడా అయిన మండన మిశ్రుని తో వాదించటానికి మాహిష్మతి నగరం చేరారు. అది మగధ సామ్రాజ్య రాజధాని అని విద్యారణ్యులు చెబితే, హస్తినాపురానికి

దగ్గరలో ఉందని ఆనంద గిరి రాశాడు. ఈనగరం నర్మదా నదీ తీరంలో ఉందని రఘువంశం,మాఘకావ్యం అన్నాయని “తెలంగ్” తెలిపాడు. మండన మిశ్రుడు రాజ గురువు అవటం చేత అత్యధిక భోగాభ్యాసంతో వర్ధిల్లుతున్నాడు. శిష్యులనేకులున్నారు. వారికి కర్మకాండ బోధిస్తూఉంటే ఇంటి ప్రాంగణం లోని పంజరపు చిలకలు “వేదాలు స్వతః, పరతః ప్రమాణాలే- “స్వతః ప్రమాణం పరతః ప్రమాణం కీరాంగనా యత్ర గిరం గిరంతి “పలుకుతుంటాయి. అంటే సంపూర్ణ వైదిక కర్మభావ వాతావరణాన్ని ఆయన స్వయంగా నిర్మించాడు. “మీమాంసాను క్రమణినిక “,విధి వివేకం “అనే అపూర్వ గ్రంథాలు రాసి మహా ప్రఖ్యాతుడైనాడు. ఇలాంటి బలమైన ప్రత్యర్థితో వాదించిజయించి అద్వైత ప్రతిష్ఠ చేయాలని శంకరుల కోరిక. ఈ సంఘటన అత్యంత ప్రధానమై శంకరుల జీవితం కొత్తమలుపు తిరిగింది. మండనుని ఓటమితో, ఆనాటి కర్మ వాదులంతా తలవంచి మగధ రాజుతో సహా అనేకమంది రాజులు శంకరులకు అధీనులైనందున, శంకర సంకల్పమైన అద్వైత సిద్ధాంత స్థాపన కార్యక్రమం జయప్రదమైంది. మండన పండితుడే విశ్వరూపాచార్యుడు. శంకర శిష్యుడై సురేశ్వరాచార్యుడు అయ్యాడు.

మండన మిశ్ర, శంకరులు ఏడు రోజులు చర్చోపచర్చలు ఉభయభారతి అద్యక్షతలో జరిపారు. శంకరుల ప్రజ్ఞకు సమాధానాలు చెప్పలేక మండనుడు ఉక్కిరి బిక్కిరై భార్య ఉభయభారతి ప్రకటించినట్లుగా ఓటమిని అంగీకరించాడు. శంకర ఉభయభారతి వాదాలు తర్వాత సాగి, ఆధ్యాత్మిక విద్యా స్వరూపుడై, చిద్రూపుడైన అపర శంకరునికి, సర్వ విద్యాపాదపమైన అపర శారద కు జరిగే వాదాలను చూడటానికి దేవ ముని గణం అంతా తిలకించి పులకించింది. చివరికి ఆమెకూడా ఓడిపోయి శంకరుని సత్కారం చేసి భర్త మండనుడి సన్యాస దీక్షకు ఒప్పుకొని శంకర సూటి వాద

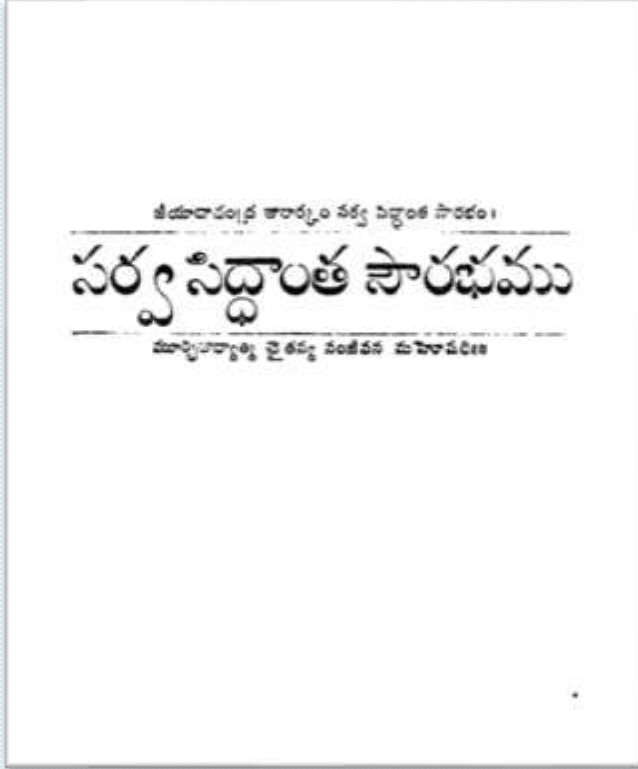
ఘాతాలకు తీవ్రంగా బాధపడి అపరసరస్వతి ఉభయ భారతి శంకరుల భాగవత్పాదులతో శృంగేరి చేరి శారదామాతగా పూజ లండుకొంటున్నది అని “గురు వంశ కావ్యం “తెలియ ఎసింది.

అమరుక రాజు శరీరంలో పరకాయ ప్రవేశం చేసిన శంకరులు శృంగారాన్ని గ్రహించి, ఉభయభారతితో వాదించి ఓడించాడు. మండన మిశ్రునికి ఆత్మబోధ చేసి మహావాక్యాలు ఉపదేశించి తురీయాశ్రమమిచ్చి క్రీ.పూ.491లో సురేశ్వరాచార్యుడనే ఆశ్రమనామం అందించారు. వీటితో ఉత్తర భారతం లో శంకరునికి ఎదురు లేకపోయింది పండితపామరులు, రాజులు శిష్యులయ్యారు. అద్వైతామృతసారం గ్రోలారు.ఇతర మతాలను నిరాకరిస్తూ, శంకర ప్రోక్ష అద్వైత సిద్ధాంతాన్ని ఆచరిస్తూ జన్మ ధన్యం చేసుకొని ముక్తి పొందారు. ఉభయభారతి కూడా శంకరుని సన్యాసిని గా అనుసరిస్తూ, సంపూర్ణ వైరాగ్యంతో కాలం గడుపుతూ, శృంగేరి

మర స్థాపన వరకు శంకర భాగవత్పాదులతో పర్యటన చేస్తూ, తీవ్రమైన సాధనాలతో అనేక అనుభూతులు పొంది, అందరికీ ఆరాధ్యయై, చివరికి శృంగేరిలో ఒక ఆలయం లో పూజింప బడుతోంది చరిత్ర తెలిపింది.

ఆధారం -శ్రీ అనుభవానంద స్వామి వారి “సర్వ వేదాంత సారభం “.

శ్రీ శంకరుల దేశ పర్యటన

ఆతర్వాత శంకర యతీంద్రులు దేశం నలుమూలలా అద్వైత మతాన్ని స్థాపించటం కోసం శిష్య గణం తో భారత దేశమంతా పర్యటన ప్రారంభించారు. అన్ని రాష్ట్రాలపాలకులు శంకరుని గౌరవంగా ఆహ్వానించి అద్వైత ప్రచారానికి బాగా తోడ్పడుతున్నారు. ముందుగా మాహిష్మతి నుంచి, మహారాష్ట్ర మీదుగా దక్షిణాప్రయాణమయ్యారు. మహారాష్ట్రలో మల్లరులు, కాపాలికులు, బైరవారాధకులైన తాంత్రికులున్నారు..వీరి మత సిద్ధాంతాలను అనుష్ఠానవిధానాలను ఖండిస్తూ, వారిఅనుచరులను మార్చి, శిష్యులను చేసుకొని దిగ్విజయ యాత్ర చేశారు. శంకర

వాద విధానం లో ఒక సామరస్యం ఉన్నట్లు ఆనందగిరి రాశాడు. ఒక చోటుకు చేరగానే శంకరులు ఆదేశం లోని పండితులను సమావేశానికి ఆహ్వానించి,వారి మతవాదాన్ని దాని సాధనా విధానాన్ని వారితోనే చెప్పించి శ్రద్ధగా వినేవారు. తర్వాత ఆ మత వాదం పై వారితో సాకల్యం గా చర్చించి, ముందుగా అందులో తనకు అంగీకారం అయిన విషయాలను చెప్పి, తర్వాత అంగీకారం కాని విషయాలపై తీవ్రంగా వారితో చర్చించి, తన సిద్ధాంతాన్ని సమర్థించి, వారి సిద్ధాంతం లోని దోషాలను ఎత్తి చూపటం తో ప్రత్యర్థులు సులభంగా శంకర భావ ధారకు లొంగి, అనుచరులు శిష్యులవటం ముఖ్య విశేషం.

ఈ ప్రయాణం లో మహారాష్ట్రలో ఒక చోట ఒక కాపాలికుడు కుటీల ప్రయత్నాల చేత చంపాలని భావించాడు. “Man’s unhappiness comes of his greatness “తన ప్రతిష్ఠవల్లనే మానవుడికి దుఖం కలుగు తుంది అనే మహాకవి కార్నేల్ నానుడి ననుసరించి శంకరుని కీర్తి ప్రతిష్ఠలు చాలామందికి అసూయకు కారణమయ్యాయి. ఈకాపాలికుడు మూఢంగా తెగించటం చేత అతని పేరు లోకానికి తెలిసింది కానీ, ఇంకా

యెంత మంది ఉన్నారో తెలీదు. వీడు అంతా నిద్రించే సమయంలో శంకరుని తల నరకటానికి వచ్చాడు. వాడికి మించిన శక్తి సామర్థ్యాలున్న పద్మపాదునికి తెలిసి. వచ్చి వాడి చేతిలోకత్తిలాగేసి వాడిని చంపేశాడు. దీనికి భిన్నంగా కాపాలిడు ఒకసారి శంకర సన్నిధానానికి వచ్చి ఒక మహాత్ముని శిరస్సు కాళికా దేవికి అర్పించాలను కొన్నాననీ అమహాత్ముడు శంకరుడే అని, శిరసు ఖండించిన మాత్రం చేత ఆత్మ అవిచ్ఛేద్యం కదా అని ఆయనకే బోధించగా శిష్యులు లేని సమయంలో వచ్చి తల తీసుకోమని శంకరులు చెప్పగా వాడు వచ్చి తల తెగేయటానికి సిద్ధమై పద్మపాదుడిని నిద్రలేపగా, పద్మపాదుడు ఆ కాపాలికుని వధించాడని కథనం. ఈ సంఘటన మన శ్రీశైలం లోనే జరిగిందని పలువురి నమ్మకం.

శ్రీశైలం నుంచి కర్ణాటకలోని గోకర్ణ క్షేత్రం చేరి స్వామిని దర్శించి, శ్రీ వల్లిఅనే చోటుకు శంకరులు వచ్చారు. ఇక్కడ మూడుడు లాగా ఉండే ఒకడు వచ్చి శిష్యుడయ్యాడు. ఇక్కడ కాదు ప్రయాగలో ప్రభాకరుడు అనే బ్రాహ్మణుడు శంకరుని వద్దకు తనమూడ కుమారుని తీసుకొనివచ్చాడని వాడిని అనుగ్రహించి కొన్ని ప్రశ్నలు అడిగితే పృథ్వీ ధరుడు అనే ఆ బాలుడు తన నిజతత్వాన్ని తెలుపుతూ అద్వైత ప్రసంగం చేశాడనీ, అందరూ ఆశ్చర్యపోయారనీ, అతడు చెప్పిన శ్లోకాలకే శంకరులు “ హస్తామలకం “ అనే వ్యాఖ్య రాశారని అతడిని శిష్యుడిని చేసుకోన్నారనీ ఉంది. మొదట్లో ఇతడి పేరు ఉదంకుడు అనీ, కానీ సన్యాసం స్వీకరించి

హస్తామలకాచార్యుడై ప్రసిద్ధి పొందాడని చరిత్ర. ఇతడి తండ్రి ప్రభాకరుడే మీమాంసా చార్యుడైన ప్రభాకర మిశ్ర అన్నారు. కాలం లో చాలా తేడా ఉంది కనుక ఇది నిజం కాదన్నారు శ్రీ అనుభవానందులు.

కాశీలో మణికర్ణికా క్షేత్రం లో శంకరులు ఉండగా అక్కడే ఉంటున్న విశ్వనాథాధ్వరి కొడుకు కలానాథుడు శంకర దర్శనం చేసి, మనోహరమైన తోటక వృత్తాలతో గానం చేసి, శుశ్రూష చేసి శిష్యుడై, సన్యాసం తీసుకొని తోటకాచార్యునిగా పిలువబడ్డాడు. ఇతడి పూర్వనామం గిరిలేక ఆనంద గిరి. ఇతడు శంకర భాష్యపాఠాలకు, ఆలస్యంగా వచ్చినా అతడికోసం ఆగి, వచ్చాకనే చెప్పేవారు. అతడు మందమతి అతడికోసం ఎదురు చూడటం దండగ అని ఇతర శిష్యులు ఫిర్యాదు చేయగా, అతనిపైప్రత్యేక దయ చూపించి అనుగ్రహించగా క్రితం సారి చెప్పిన పాఠాలను తోటక వృత్తం లో శ్లోకాలుగాచేప్పి అందర్నీ విస్మయానంద భరితుల్ని చేశాడు. ఈవిధంగా పద్మపాద సురేశ్వర, హస్తామలక, తోటకాచార్యుడు అనే నలుగురు ముఖ్య శిష్యులు ఏర్పడ్డారు.

తర్వాత దక్షిణాభి ముఖంగా ప్రయాణించి,తుంగభద్రానదీ తీరం చేరి, అక్కడి ప్రకృతి సౌందర్యం, ప్రశాంత వాతావరణానికి సంతోషించి శంకరులు ఆనందంతో అక్కడ శృంగేరి లో ఒక మఠాన్ని స్థాపించి, అందులో శారదా దేవిని ప్రతిష్ఠించి, వీర సేనమహారాజు సాయంతో దేవాలయం నిర్మించి, అఖండ విద్వత్ వరుడైన సురేశ్వరుని పీఠాధిపతి గా నియోగించారు.

అప్పటికే తాను రాసిన భాష్యాది గ్రంథాలు అందరూ అర్థం చేసుకోవటానికి కష్టంగా ఉన్నాయని గ్రహించిన శంకరులు వాటికీ వివరాలు అవసరమని భావించారు. ఒక రోజు శిష్యులను పిలిచి, తన సంకల్పం చెప్పి, తన రచనలలో మణిపూస లాంటి” బ్రహ్మ సూత్ర భాష్యం “కు వార్తకం రాయమని సురేశ్వరునికి అప్పగించారు. మిగిలినవారికీ పనులు అప్పగించారు. కానీ సురేశ్వరుడు సమర్థుడుకాదని అతడు కర్మిష్టి అనీ గురువుకు విన్నవించారు. ఏక భావం రానందున పద్మ పాడునికి ఆబధ్యత అప్పగించి, సురేశ్వరునికి బృహదారణ్యకం మొదలైన వాటికీ వార్తకాలు రాయమన్నారు.అతడు వాటిని రాసి చూపించి అంగీకారం పొందగా శంకరులు అతడిని ఒక అద్వైత రచన చేయమని ఆదేశించారు. అతి తక్కువకాలం లోనే “నైష్యర్మ సిద్ధి “అనే గ్రంథాన్నిరాసి అద్వైత భావ గరిమతో శంకరుని మనసు దోచుకొన్నాడు.

పూర్వం కాశీలో పద్మపాదుడు ప్రభాకరుని మీమాంసా శాస్త్రాను అధ్యయనం చేసిన వాడు అవటం చేత, దాన్ని అనేకరకాలుగా ఖండిస్తూ భాష్య వివరణం రాశాడు. గుర్వాజ్ఞతోదాన్ని తీసుకొని తన స్వగ్రామం చిదంబరం,అక్కడినుంచి రామేశ్వరం దర్శించాలని బయల్దేరి చిదంబరం లో పిన తండ్రి ఇంట్లో ఉంచి వెళ్ళగా, అతడు ప్రభాకరుని అభిమాని అవటం తో దాన్ని తగలబెట్టాడు అసూయతో. యాత్రనుంచి తిరిగివచ్చి తనగ్రంథం విషయం అడిగితే అకస్మాత్తుగా జరిగిన అగ్ని ప్రమాదం లో దహనం చెందిందని మొసలి కన్నీరు కార్పాడు పినతండ్రి. దుఃఖభారంతో శృంగేరిలో ఉన్న శంకర గురువును దర్శించి జరిగినది వివరించాడు. శిష్యుని ఓదార్చి పూర్వం ఆగ్రంథాన్ని తనకు చదివి వినిపించాడు కనుక దాన్ని స్మరించి అయిదు పాదాలు మాత్రమే చెప్పగా పద్మపాదుడు మళ్ళీ రాసి లోకానికి అందించాడు, అది “పంచపాదికా వివరణం “అనే పేరుతో లోక ప్రసిద్ధమైనా ఇప్పుడు అదీ దొరకక బ్రహ్మ సూత్రాలలో మొదటి సూత్రాచతుష్టయం లో మాత్రమే పద్మపాదుని వివరణ మిగిలి ఉంది. ఇందులో శంకర అధ్యాస భాష్యం చాలా విపులంగా ఉండి,దీనికి అనేక వృత్తులు,టీకలు కలిగి ప్రఖ్యాతి పొందింది. ఇదే శంకర భాష్యానికి మొదటి వివరణ గ్రంథం మాత్రమేకాదు శంకరుని ప్రీయశిష్యుడు పద్మపాదాచార్య కృతం కూడా.

శంకరుల మాతృమూర్తి ఆర్యాంబ మరణం

శంకరులు శృంగేరిలో ఉండగానే తల్లి అవసాన దశ లో ఉన్నదని గ్రహించారు. కానీ బృహత్ శంకర విజయం లో శంకరులు గోవింద భాగవత్పాదులవద్ద తురీయ ఆశ్రమమం తీసుకొని, బదరీ కైలాసాలు దర్శించి మళ్ళీ

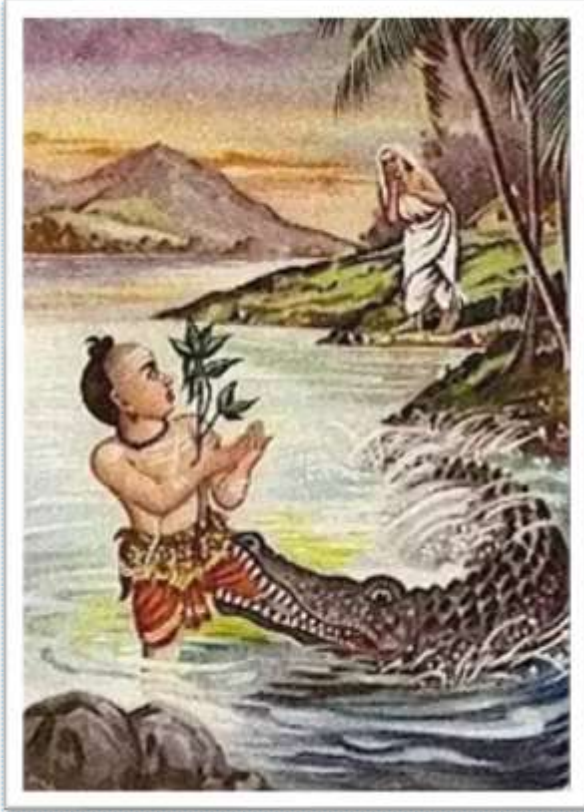
బదరిని చేరాక తల్లి అనారోగ్యం తెలిసింది అని ఉన్నది. అగ్ని శర్మ అనే బంధువు శంకరుని తల్లి సందేశాన్ని తెలియ జేయగా, చిత్తుఖా చార్యునితో కలిసి శంకరులు స్వగ్రామం కాలడి చేరారు, విద్యారణ్య రచన ప్రకారం శృంగేరి స్థాపన తర్వాతనే తల్లి మరణం జరిగిందని ఉంది. ఇంటికి వెళ్లి తల్లికి సేవలు చేసి, ఆమెనిత్యం నదీ స్నానానికి వెళ్ళలేని స్థితి గమనించి తపోశక్తి తో పూర్ణానది దిశమార్చి తనింటి ముందు ప్రవహించేట్లు చేశారు.

అప్పటినుంచి అది “అంబా నది “పేరుతో పిలువబడింది. అవసాన దశలో తనకు తత్వోపదేశం చేయమని కుమారుని కోరితే, శంకరులు “తత్వ బోధ “అనే గ్రంథం రాసి, బోధించటం మొదలుపెడితే ఆమెకు అర్థంకాక ఇంకొంచెం సులభంగా చేసి చెప్పమని కోరితే, శ్రీ కృష్ణ పరమైవ శ్లోకాలు రాసి వివరించారు. భగవద్ధ్యానం తో తన్మయురాలై ఆర్యాంబ తనువు చాలించింది. పూర్వాశ్రమ బంధువులను పిలిచి, తాను తల్లికి చేసే దహన సంస్కారాలకు ఆహ్వానించగా, వాళ్ళంతా బహిష్కరించారు. శంకరుడు తల్లికిచ్చిన వాగ్దానం నెరవేర్చాలని కృత నిశ్చయంతో ఉంటే, సన్యాసి దహన సంస్కారాలకు అర్హుడు కాదని వారు వాదించి బీష్మించారు. ఈ విధంగా సి.ఎన్. కృష్ణస్వామి అయ్యర్ చెప్పినట్లు “Shankara failed to become a prophet in his own land “ స్వస్థలం లో” జగద్గురువు” అని పించుకోలేక పోయిన శంకరులు, తల్లిని స్మశానానికి ఒక్కడే తీసుకు వెళ్ళలేక, తన ఇంటి ఆవరణ లోనే ఒకమూల తల్లిపార్ధివ దేహానికి దహన సంస్కారం చేయాల్సి వచ్చింది. ఉత్తర క్రియలనూ యధావిధిగా నిర్వహించారు. విద్యారణ్య శంకర విజయం ప్రకారం అప్పుడు శంకరులతో పాటు ఒక్కశిష్యుడు కూడా లేడు. వెంట వచ్చిన చిత్తుఖా చార్యుడు ఏమయ్యాడో తెలియదు. గత్యంతరం లేక తల్లి దేహాన్ని ముక్కలు ముక్కలుగా ఖండించి, సమిధలు కూడా లేకపోవటం చేత ఎండిన అరటి ఆకులతో అగ్ని సంస్కారం చేసినట్లు తెలుస్తోంది. అందుకనే బంధువులమీద విపరీతమైన కోపం వచ్చి శపించటం చేత అప్పటినుంచీ దేశం లో శవదహనాలు తమ ఇంటి ప్రాంగణం లోనే నిర్వర్తిస్తున్నారు. శవం పై కత్తితో అక్కడక్కడ గాయాలు చేసి మరీ దహనం చేస్తున్నారని కృష్ణస్వామి అయ్యర్ ఉవాచ. “మాతృమూర్తిపై ఉన్న ప్రేమాతిశయాలతో ఎన్ని ప్రతిబంధాలు ఏర్పడినా, శాస్త్రం నిషేధించినా, ఆస్తులు బహిష్కరించినా, తల్లిప్రేమ ముందు ఇవన్నీ తృణప్రాయంగా భావించి, తల్లి అంత్యక్రియలు నిర్వహించి తల్లికిచ్చిన మాట నిలబెట్టుకొన్నారు శంకులు. ఆయన సంకల్ప బలం ఎంత అమోఘమో, పట్టుదల ఎలాంటిదో, మనో ధైర్యం ఎంతటి ఉత్కృష్టమైనదో తెలియ జేసే సంఘటన ఇది. అందు చేతనే అతి తక్కువకాలం లో సాధారణ మానవ ప్రజ్ఞకు అందరాని విద్యా వైదుష్యాన్ని సాధించి, పండిత చక్రవర్తులను సునాయాసంగా ఓడించి, రాజాధిరాజుల్ని పాదాక్రాంతుల్ని చేసుకొని, సర్వ శాస్త్రాతీతమై, అనంతమైన అఖండ

అద్వైతసిద్ధాంతాన్ని స్థాపించి, తానుకూడా, సామాన్యమానవ ప్రజ్ఞాతీతుడై, అతి దూరుడై, దుర్బల సమస్యయై, అతీతుడై, సర్వ ప్రపంచ మానవ కోటికి అలంకారమై శంకర భగవత్పాదులు భాసించారు “ అన్న శ్రీ అనుభవానందుల వారి అమృతోపమానమైన వాక్కులు శిరో ధార్యం. ఆయనది ఒక అద్భుత మూర్తిమత్వం,, అతిమానుషం, దివ్యం.

తల్లి దహన సంస్కారాలు పూర్తి చేసి, శంకరులు మళ్ళీ శృంగేరి చేరారు. పద్మపాదుడు రామేశ్వరయాత్ర పూర్తి చేసుకొని శృంగేరి చేరుకొన్నాడు. శంకరులు దేశ పర్యటన కొనసాగించాలనే సంకల్పంతో తూర్పు తీర దేశాలవైపు బయల్దేరారు. ముందుగా శాక్తేయులకు ఆలవాలమైన కాంచీనగరం చేరారు. కొంతకాలం ఉండి, పరమత సిద్ధాంతాలను ఖండించి, ముఖ్యులను వాదం లో ఓడించి, శిష్యులను చేసుకొని, కామాక్షీ దేవికి ముందుభాగంలో శ్రీ చక్రం స్థాపించి, ఆమెలోని రౌద్రాన్ని తగ్గించి సౌమ్యత్వాన్ని ప్రకటింప జేశారు. ఆమె అనుగ్రహం కోసం తపస్సు చేసి, కృపా సిద్ధిచొంది, హృదయం నిండా అమందానందాన్ని పొందారు. అక్కడినుంచి జంబుకేశ్వరం వెళ్లి, అక్కడి అమ్మవారు అఖిలాండేశ్వరి ఉగ్రరూపాన్ని కూడా సౌమ్యంగా మార్చటానికి శ్రీ చక్రకమలం స్థాపించి ఆమె ఎదురుగా వినాయక విగ్రహం ప్రతిష్ఠించి జనాలపై పుత్ర వాత్సల్యం కలిగేట్లు చేశారు. అమ్మ అనుగ్రహం పొంది, మధుర వెళ్లి మీనాక్షీ సుందరేశ్వర దర్శనం చేసి, మీనాక్షీదేవిని కొంతకాలం ఉపాసించి అనుగ్రహం సాధించారు.. ఈకాలం లోనే దక్షిణాది రాజుల అండ మెండుగా లభించింది. పరమత ఖండనం చేసి అద్వైత మతస్థాపనాన్ని సుస్థిరం చేసి శృంగేరి వీరాన్ని సర్వ శక్తి మంతం గావించారు..

క్రీ.పూ. 494లో శంకరులు కాలడిలో తల్లి దహన సంస్కారాలుపూర్తిచేసిన సమయం లో నర్మదానదీ తీరంలోని మాంధాత ద్వీపం లో అమరేశ్వరం లో ఉన్న గోవింద భగవత్పాదులు వ్యాధి గ్రస్తులై ఉన్నారని తెలిసి, వెంటనే బయల్దేరి వెళ్లి గురుపాదులను దర్శించి సేవలు చేస్తూ ఉన్నారు శంకరులు. కార్తీక శుద్ధ పౌర్ణమినాడు గోవింద భగవత్పాదులు బ్రహ్మైక్యం చెందారని బృహత్ శంకర విజయం తెలిపింది.

నర్మదా తీరం నుంచి తూర్పున ఉన్న పూరీ జగన్నాథ క్షేత్రం చేరి, కొంతకాలం ఉండి మర స్థాపన చేసి” గోవర్ధన మఠం “అని పేరుపెట్టారు. సీతు రామేశ్వరం నుంచి ప్రారంభమైన ఈ తూర్పు దేశ యాత్ర లో ద్రవిడ,పాండ్య, చోళ, ఆంధ్ర రాజ్యాలలో ఉన్న క్షేత్రాలను విద్యాస్థానాలను దర్శిస్తూ, రామేశ్వర మదుర, శ్రీరంగం, కంచి వేంకటాచల, జగన్నాథాది క్షేత్రాలను దర్శించి, ఆయా దేవతల అనుగ్రహం పొంది శంకరులు విదర్భ దేశం ప్రవేశించారు.

విదర్భనుంచి కర్నాటకం వెళ్లి అక్కడి కాపాలిక నాయకుడు శ్రీకచుడు మొదలైనవారిని వాదం లో ఓడించి, భూకైలాసం అనబడే గోకర్ణ క్షేత్రం చేరి, అక్కడినుంచి సౌరాష్ట్ర దేశం వెళ్ళారు. అక్కడి రాజు

సుధన్వుడు పూర్వం జైన బౌద్ధమతావలంబి అయినా, కుమారిలభట్టు ప్రభావంతో వైదిక మతావలంబి అయ్యాడని పూర్వమే చెప్పుకొన్నాం. సుధన్వుడిని అద్వైతానికి మార్చి, అతని ప్రోత్సాహంతో శ్రీకృష్ణ ద్వారకలో ఒక మఠం స్థాపించి “శారదా పీఠం”అని పేరుపెట్టారు. రాజు సుధన్వుడు శంకరుల వెంట నడుస్తూ అద్వైత వ్యాప్తికి గొప్ప కృషి చేసి శంకరాభిమానం పొందాడు. ఎందరో రాజులు శంకరులకుసహాయం చేసినా సుధన్వుడి ని మాత్రమే ఆదర్శ ప్రభువు గా గ్రంథాలు పేర్కొన్నాయి. శంకరాచార్యులు కూడా అతడిని అమరుడిని చేయటం ఆరాజు గొప్ప అదృష్టం.

ద్వారకలో శారదా పీఠం నెలకొల్పి, అక్కడి నుంచి మధ్యభారతం లో ఉన్న ఉజ్జయిని చేరి, గంగాతీరం వెంట ప్రయాణించి భట్టభాస్కరాదులను జయించి, కాశ్మీర్ సర్వజ్ఞ పీఠం విషయం విని, దాన్ని అధిష్టించాలని శ్రీ శంకరులు కాశ్మీరం చేరారు. అక్కడున్న ఒక దేవాలయానికి నాలుగు వైపులా నాలుగు ద్వారాలున్నాయి. ఒక్క దక్షిణ ద్వారం మాత్రం సరైన సర్వజ్ఞుడైన పండితుడు లేక మూయబడి ఉంది.ఆ ఆలయం చేరి, పరివేష్టించి, సర్వజ్ఞపీఠాన్ని కాపాడుతున్న పండితులు శంకరుల విద్యా పాటవం పై పలు ప్రశ్నలు

సందించగా, అన్నిటికీ సమాధానాలు సంతృప్తిగా చెప్పి, వారు పూర్తిగా సమర్థించగా ఆలయ ప్రవేశం చేశారు. కానీ దక్షిణ ద్వారం దగ్గరకురాగానే సరస్వతీ దేవి సాక్షాత్కరించి సర్వజ్ఞత్వమే కాక బ్రహ్మ చర్యం కూడా పీఠాధి రోహణకు ముఖ్యమని, తన పూర్వ కర్మలను ఒకసారి గుర్తుకు తెచ్చుకొని నిరూపించుకోమని కోరింది. తాను అమరుక దేహంలో ప్రవేశించిన విషయం పై అడిగిన విషయంగా తెలుసుకొని, అది జరిగింది అమరుక శరీరంలోనే కానీ శంకర దేహం లో కాదని సమర్థించుకోగా శారదామాత ఆ సమాధానానికి సంతోషించి సంతృప్తి చెంది శంకరులు సర్వవిధాలా స్వర్వజ్ఞ శారదా పీఠం అది రోహించటానికి పూర్తిగా అర్హుడే అని తీర్పు చెప్పగా, పండితులందరి హర్షద్వానాలమధ్య శ్రీ శంకర భగవత్పాదులు కాశ్మీర సర్వజ్ఞ శారదా పీఠం అధిష్టించి దక్షిణ భారత దేశానికే కాక యావద్భారతదేశానికీ అపూర్వ గౌరవాన్ని కల్పించారు అని ఆనంద గిరి మొదలైన వారు రాశారు. కానీ ప్రమాణాలు సరిగ్గాలేవు అంటారు శ్రీ అనుభవానందులు.

కాశ్మీర రాజధాని శ్రీనగర్ లో శంకరాచార్యులకు ఒక ప్రాచీన దేవాలయం 100 అడుగుల ఎత్తున ఉన్న కొండపై ఇప్పటికీ ఉన్నది. శంకర సర్వజ్ఞ పీఠాధిరోహణ గాథ విన్న, తెలుసుకొన్న గోపాదిత్యుడు అనే రాజు క్రీ.పూ.36-306మధ్యలో శంకర ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన చేతనత్వం అందరికీ తెలియ జేయటానికి ఆ శంకరాలయం నిర్మించాడని డా.పి.ఘోషాలాల్ తన “ఎ షార్ట్ హిస్టరీ ఆఫ్ కాశ్మీర్ “లో రాశాడు. కాలక్రమం లో ఈ ఆలయం శిథిలమై పోగా, జైన్ ఉల్ అబ్దీన్ అనే మహమ్మదీయ రాజు దాన్ని పునరుద్ధరించాడని ఆ ఆలయంలో శాసనాలున్నట్లు 17-7-1949 ది హిందూ పత్రిక ప్రచురించింది.

చేయాల్సిన పని ఇంకా కొంత మిగిలి ఉందని భావించి, దాన్ని సాఫల్యం చేయటానికి నిశ్చయించి, శంకరులు, కాశ్మీర్ నుంచి కామరూప దేశం అని పిలువబడే పూర్తిగా శాక్తేయులతో నిండి ఉన్న అస్సాం వెళ్ళారు. అక్కడ వారి నాయకుడు అభినవ గుప్త అసాధారణ ప్రజ్ఞా పాటవాలు కలవాడు. శంకరుని ముందు వాదం లో నిలవలేక ఓడిపోయి, ఆచారం ప్రకారం మండనుడు మొదలైన ఇతర సిద్ధాంతుల్లాగా శంకరుని అనుసరించి, సన్యాసం తీసుకోక పోయినా, అద్వైతాన్ని అనుసరించక, కుయుక్తి పన్ని శంకరునిపై ప్రయోగం చేసి తీవ్రమూల వ్యాధి పాలు చేసి పాపి అయ్యాడు. ఆవ్యాధితో నిరంతర రక్త ప్రావముతో శంకరులు విపరీతమైన బాధ పొందారు. వైద్య చికిత్స చేసినా ఫలితం కనిపించలేదు. పద్మపాదుడు ఆచార్యునిపై ఎవరో విష ప్రయోగం చేశారని అవగాహన చేసుకొని, అది అభినవ గుప్తుడి పరాభవ ప్రతీకారమే అని తెలుసుకొని, ఆతడిపైనే మళ్ళీ ప్రయోగం చేయగా శంకరుని ఆరోగ్యం కుదుటబడి ఆ వ్యాధి అభినవ గుప్తుడిలో ప్రవేశించి ప్రాణం తీసింది.

అస్సాం నుంచి నేపాల దేశం చేరి, అనేక ప్రదేశాలలో పర్యటించి, అక్కడి రాజు వృష సేన వర్మకు అతిథిగా ఉంటూ, అద్వైత మత వ్యాప్తి చేసి, శంకరానుగ్రహం తో జన్మించిన తనకుమారునికి వృష వర్మ శంకరవర్మ అనే పేరు పెట్టుకొన్నాడు తర్వాత శంకరులు బదరికాశ్రమం చేరారు. నేపాల చరిత్రలో శంకరులు ఆ దేశానికి క్రీ.పూ.488-487లో వచ్చినట్లు లిఖింపబడి ఉంది.

శ్రీ శంకరుల బ్రహ్మైక్యం

బదరీ క్షేత్రాన్ని చేరిన శంకరులకు అస్సాం లో సంక్రమించిన వ్యాధి పూర్తిగా నివారణ కాక చాలా ఇబ్బంది పడ్డారు. శిష్యులకు భాష్యం బోధించటం నిర్విరామంగా చేస్తూనే ఉన్నారు. తమ చే స్థాపింపబడిన పీఠాలు శృంగేరికి సురేశ్వరాచార్యులను, ద్వారకకు హస్తామలకా చార్యుని, జగన్నాధగోవర్ధన పీఠానికిపద్మపాదా చార్యులను, బదరీ జ్యోతిర్మఠానికి తోటకాచార్యులను నియమించి, వాటి నిర్వహణకు నిబంధనావళి తయారు చేయించారు. విశ్రాంతి తీసుకోవటానికి బదరీ నుంచి కేదార క్షేత్రం చేరారు. అక్కడే శీతల బాధ నివారణకోసం ఉష్ణోదక గుండాన్ని నిర్మించారు. తమ 32వ ఏట కలియుగం 2625అంటే క్రీ.పూ.477 శ్రీ రక్తాక్షినామ సంవత్సర వైశాఖ శుద్ధ ఏకాదశి నాడు శ్రీ శంకర భగవత్పాదులు బ్రహ్మైక్యం చెందారు అని మాధవ విద్యారణ్య శంకర విజయం లో ఉన్నది.

కాని “గురువంశ కావ్యం” ప్రకారం శంకరులు బదరీకాశ్రమం లో ఉండగానే, దత్తాత్రేయ మహర్షి ఆనందించి శంకరుని దగ్గరకు వచ్చి తన గుహలోనికి తీసుకు వెళ్ళినట్లు మాత్రం ఉంది కానీ శంకర నిర్యాణ విషయం చెప్పబడ లేదు. చిత్తుఖాచార్యుని బృహత్ శంకర విజయం, ఆనందగిరి కృత శంకర విజయం, లలో శంకరులు దేశ పర్యటన పూర్తి చేసి కాంచీపురం వచ్చి అక్కడే సిద్ధిపొందారని ఉన్నది. కంచీలో కామాక్షీ దేవి ప్రతిష్ఠచేసి,, ఆనగరం లో పండిత ప్రకాండులు వెంటరాగా, వేద ఘోష మిన్నంటుతుండగా శ్రీ రాజ రాజేశ్వరీ సన్నిధానం లో శ్రీ సర్వజ్ఞ

పీఠంఅధిరోహించారు. ఇదే తర్వాత కామకోటి పీఠం గా ప్రసిద్ధి చెందింది. ఈ కంచీకామకోటి పీఠానికి”సర్వజ్ఞాత్ముని “ఆచార్యునిగా నియమించారు. తర్వాత కాలం లో కామాక్షీ అమ్మవారి ఆలయం లో బ్రహ్మనిష్ఠ పూని శంకరులు, బ్రహ్మైక్యం చెందారని బృహత్ శంకర విజయం చెప్పింది. దీనికి ప్రమాణం ఆలయంలోని శంకరుల శిలా విగ్రహం ఉంది అంటారు. ఇది బలీయమైన ఆధారం కాదన్నారు శ్రీశ్రేష్టులూరి కృష్ణస్వామయ్య తమ “జగద్గురు శంకరాచార్య చరిత్రం “లో. ఇప్పటికీ శంకర నిర్యాణ ప్రదేశం నిర్ధారణకాలేదు జగద్గురువై, ప్రజ్ఞా శక్తియై, జగత్ ఉద్ధరణ చేసిన అద్భుత పవిత్ర మూర్తి శ్రీ శంకర భగవత్పాదులకుఉచితమైన స్మారక చిహ్నాన్ని నిర్మించటం అత్యావశ్యకం అని సుమారు అరవై ఏళ్ళ క్రితం ద్వారకా పీఠాధిపతి దేశం లోని పండితులందరికీ శ్రీముఖం పంపారు, అలాగే ఉత్తర ప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రి డా.సంపూర్ణానంద్ చేసిన కృషి కూడా అభినందనీయం “అన్నారు శ్రీ అనుభవానంద స్వామి.

“The greatest expositor of the Upanishads
 “ఉపనిషత్తులకు ఉన్నతొన్నత వ్యాఖ్యాత అని
 పేరుపొందినవారు శంకరులు అన్నాడు డా.ఆర్పి బాల్ట్
 ఎడ్వర్డ్ తన “దిఫిలాసఫీ ఆఫ్ ఉపనిషద్స్”లో “ అనాదిగా
 ఉన్న అవిద్యా ప్రాబల్యాన్ని, అహంకారాన్ని
 రూపుమాపి,అసంఖ్యాక మానవ కోటి నిజతత్వ పరిశీలన
 తో సర్వ పరిమిత, సంకుచిత్యాదులకు అతీతమైన,
 “అఖండానంత బ్రహ్మ రూపం తానే “అనే పరమార్థాన్ని,
 స్థూలత్వ, పశుత్వాది లక్షణాలను, అగోచరత్వాది సర్వ
 విలక్షణ సంస్థితి నొందించ టానికి జన్మించి, శ్రమించి,
 తపించి, సంకల్ప సిద్ధిని సాధించిన జగద్గురువులు శ్రీ ఆది
 శంకర భాగవత్పాదా చార్యుల సన్మూర్తి స్థూల దేహాన్ని

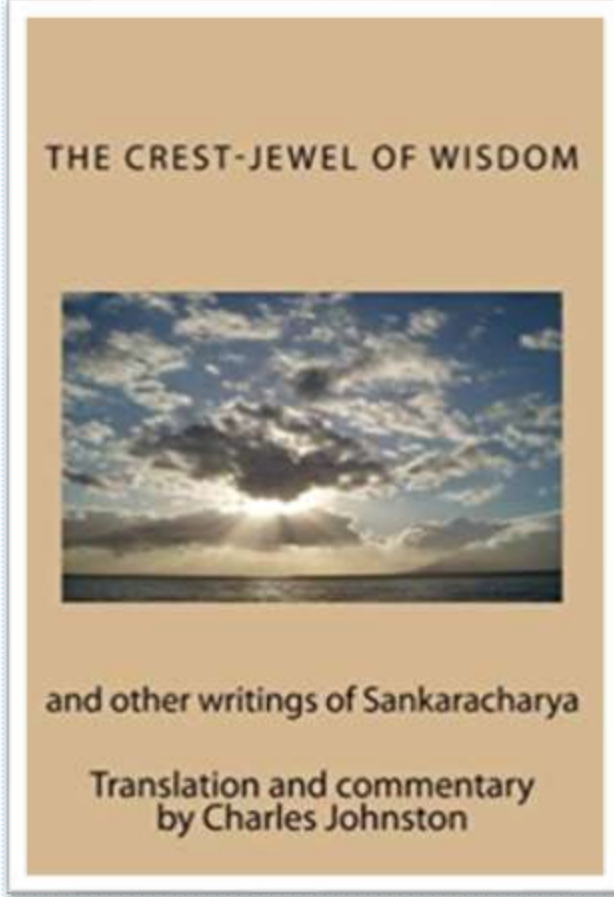
త్యజించినా, అనంత ముముక్షు హృదయాలను వికసింప జేసి, ప్రకాశింప జేసి, ప్రకాశిస్తూనే ఉంటారు. అందు
 చేత ఆయన మూర్తి నాటికీ నేటికీ నవ యౌవనమై, కుశలమై, తేజో పూర్ణమై, శుద్ధమై, జరామరణ దూరమై,
 అద్భుతమై వెలుగొందుతూనే ఉన్నది. అలాంటి పరమ పావన మూర్తికి, సర్వ బంధ విచ్ఛేద కోపాయ
 ప్రదాతకు, త్రాత కు నమ్ర నమోవాకాలు., శ్రేష్ఠ సాష్టాంగ దండ ప్రణామాలు, సర్వార్పణం “అని పులకిత గాత్రం
 తో పలికిన శ్రీ అనుభావానంద స్వామికి శత సహస్ర వందనాలు.

“సర్వతంత్ర స్వతంత్రాయ సదాత్మా ద్వైత వేదినే -శ్రీమతే శంకరార్యాయ వేదాంత గురవే నమః
 “(విద్యారణ్యులు)

అద్వైత భాస్కరులు ఆది శంకరాచార్య

శ్రీశంకర సాహిత్యం

“శ్రీ శంకరుని గూర్చి ఏం చెప్పగలం?పరమ పావన ఉదకాలై, పర్వతం నుంచి జాలువారే నిత్య స్రవంతులుగా
 ఉపనిషత్తులకు, మిక్కిలి ప్రశాంత అరణ్య సరోవరమైన భగవద్గీతకు, చివరికి అగాధ కాసారమైన బ్రహ్మసూత్ర
 భాష్యాలకు, తన కరుణామయ ప్రజ్ఞా సంపదనుంచి వివేక చూడామణిని, కాల మత్సరం అనే మలినం నుంచి
 కాపాడిన ధర్మపాలకుడు శంకరులు “అని పొంగిపోయి కీర్తించాడు డా.చార్లెస్ జాన్సన్ తన “శంకరాచార్య ఆఫ్
 ఎస్.ఎస్.ఎస్. శాస్త్రి పుస్తకం లో. వేదాంతార్థ రస సంరక్షకుడై, భారతీయ తత్వ శాస్త్ర నిర్మాతలలో అతి
 ముఖ్యుడై, తాను ఆ ఆధ్యాత్మిక ఆనందం లో మునిగి ఉండే సాధరనానుభవజ్ఞుడి లాగా ఉండిపోయే తృప్తి

పొందకుండా, ఆ ఆనంద విభూతులను అసాధారణ ప్రజ్ఞతో శ్రుతి,యుక్తి, అనుభవ బద్ధం చేసి, శ్రుతులకు ఆధారాలుగా ఉపనిషత్తుల భాష్యం రాసి, అనుభవ సారంతో భగవద్గీతకు భాష్యాన్ని అందరికీ ఉపయోగపడేట్లుగా రచించారు శంకరులు “అని కొనియాడాడు జి.తిబౌట్.ఆయన మాట ప్రకారం శంకరులు “Un doubtedly occupies high rank “నిస్సందేహంగా శంకరులు అత్యున్నతస్థానం ఆక్రమించారు.

“Bewitching and marvelous and simple. It is at once the language of the child, and the philosopher is one “శంకరులశైలి సమ్మోహనమై అద్భుతమై స్పష్టంగా శిశు భాష లాగా, తత్వ వేత్త భాష తో ఏకమై ఉండటం చేత అత్యంత ప్రశస్తి పొందాయి ఆయన రచనలు

“అన్నాడు సి యెన్ కృష్ణస్వామి అయ్యర్. చిత్త సంస్థితి కి శైలినే భావిస్తే అది శంకరునిలో పుష్కలం. అత్యున్నత భావాలను అతి సులభభాషలో చెప్పటం లో బహు నేర్పరి ఆయన. ఏ దృష్టి తో చూసినా, ఆయన రచనలు కొద్దిగా చదివినా, ఆయన శ్లోకాలు విన్నా, అది అరుదైన అద్భుతమే “అంటాడు కృష్ణస్వామి అయ్యర్. “ఆయన రచనలు కేవలం యుక్తి యుక్తంగా మాత్రమే గాక, “but rather that of a scientific treatise “అవి శాస్త్రీయ రచనలు నిగూఢాలు,,కాని ఆయన వివరణం స్పష్టం తేట తెల్లం ““clear and transparent “అని మెచ్చాడు మాక్స్ నాల్డ్ పండితుడు. “In clearness of vision, singleness of purpose, clarity and depth of the style of expression few if any can rival Shankara, while none has excelled him “ ఆయన భాష్యం ప్రసన్న గంభీరం. విస్పష్ట దృక్పథం లో, ఏకీ కృత సంకల్పం లో, శైలిలో ఉన్న ఆగాధత్వం,స్పష్టత్వంలలో కొందరు ఆయనతో పోటీ పడవచ్చుకానీ, ఎవ్వరూ ఆయన్ను మించిపోలేరు. ఈరాచనా విధానానికి అనుకూలం గా, ఇతరులు తమ జీవితాలను ప్రారంభించని లేత ప్రాయం లోనే సర్వ సంగ త్యాగం చేసి,, తన జీవిత కార్యాన్ని ముగించిన ఆ లేత యవ్వన సన్యాసి కి అద్భుత ఆకర్షణ శక్తి ఉన్నది “అన్నారు ప్రొఫెసర్ సూర్యనారాయణ శాస్త్రి గారు.

శంకరుల రచనలను 1-భాష్యాలు 2-ప్రకరణాలు 3-స్తోత్రాలు గా విభజించవచ్చు. వీటికి కాల నిర్ణయం చేయటం చాలా కష్టం. దీనిపై పండితులు అనేక ఊహాగానాలు చేశారు. దాని ప్రకారం శంకరుల విష్ణు

సహస్రనామ భాష్యం అన్నిటికంటే ముందురాశారు. భగవద్గీతా భాష్యం చివరకు రాశారు. కానీ అది ఉచితం కాదు స్తోత్ర రచనలతో ప్రారంభించి, క్రమంగా ప్రకరణ భాష్య రచనలు చేశారు అని భావించటం సరైనది అన్నారు శ్రీ అనుభవానంద స్వామి.

శ్రీ శంకర భాష్య గ్రంథాలు

“ఈశ కేన కరప్రశ్నముండ,మాండుక్య తిత్తిరః-ఐతరేయం చ ఛాందోగ్యం,బృహదారణ్యకం దశః “అని 10 ముఖ్యమైన ఉపనిషత్తులున్నాయని ముక్తికోపనిషత్ చెప్పింది. ఇవికాక నృసింహ తాపీన్యూప నిషత్తు శ్వేతాశ్వరోపనిషత్తు, సనత్సుజాతీయం, ఆద్యాత్మ పటలం, హస్తామలకీయం, విష్ణు సహస్రనామం, లలితా త్రిశతి, బ్రహ్మ సూత్ర శారీరకం, భగవద్గీత అనే మొత్తం 19గ్రంథాలకు శంకరులు భాష్యాలు రాశారు. ఇందులో 1-రూఢిగాశంకర రచనలు 2-సంశయాస్పదాలు 3-ఇతరాలు అని ఉన్నాయని ఎస్ కే బెల్వార్కర్ పండితుడు తెలిపాడు. బ్రహ్మ సూత్ర, దశోపనిషత్,గీతా భాష్యాలు శంకరులు రాసినవే అని గట్టిగా భావించాడు. కానీ ఉపనిషత్ భాష్యాల విషయాలపై కొంత సందేహం ఉంది. శంకరులు మొత్తం 108ఉపనిషత్తులకు భాష్యం రాయలేదు. వాటిలో దశోప నిషత్తులకు మాత్రం భాష్యం రాశారు. శ్వేతాశ్వతర, నృసింహ తాపీనులకు రాసి ఉండరని ఆతర్వాత వారు రాసి ఆయనపెరుపెట్టారని ఊహించాడు. మాండుకాకారికా భాష్యం కూడా శంకర కృతం కాదన్నాడు. కారణం భాష్యరచనలో తేడా ఉండటం అన్నాడు. కానీ ఇంతమాత్రం చేత ఇవి శంకర రచనలు కాదనటం సముచితం కాదన్నారు శ్రీ అనుభవానందులు. అద్వైతం లో పూర్వ ఆచార్యుల భావాలను శంకరులు ఉపయోగించుకొన్నారు. శంకరులు రాయలేదని 31 గ్రంథాలను బెల్వార్కర్ త్రోసి పుచ్చాడు. సాంఖ్యయోగ సంబంధం వాత్సాయన కామశాస్త్రం, అమరుక శతకం శంకరకృతం కాదంటాడు.

శంకర భాష్య రచనా విధానం తర్వాత తెలుసుకొందాం

ఆధారం -శ్రీ అనుభవానంద స్వామి వారి “సర్వ సిద్ధాంత సౌరభం “

అద్వైత భాస్కరులు ఆది శంకరాచార్య

శ్రీ శంకర భాష్యాలు -”సూత్రార్థో వర్ణతో ఏన సదైహ్సూత్రాను సారిభిః స్వవచనాని వర్ణితే భాష్యం-భాష్య విదోవిదుః”స్వంతవాక్యాల సూత్రాభి ప్రాయాలను అనుసరించి, సూత్రార్థాన్ని వర్ణించేది భాష్యం అని భాష్యజ్ఞుల అభిప్రాయం. అంటే గ్రంథం లో ఉన్న భావాన్ని తనమాటలతో వర్ణించి, అందులో స్వంతభావాలను చెప్పటమే భాష్యం. తన ప్రత్యేకభావాలు, అనుభూతి నుంచి వాటి నిరూపణకోసం వేదోక్తులను ఉపయోగించటం కూడా భాష్యమే. రచయిత స్వతంత్ర వ్యక్తిత్వం నిరూపించబడాలి. భాష్య రచనచేసిన భగవత్పాదులకు తత్వ శాస్త్ర వేత్తలలో ఉన్నత స్థానం ఉన్నది. “Philosophers greatness lies in two things, originality of subject matter and the critical method of presentation “విషయ స్వాపేక్షిత్యానికి, ఉక్తి రచనా విధానానికి తత్వ వేత్తల గొప్పతనం ఇమిడి ఉండినట్లశంకరులు కొన్ని స్వతంత్ర భావాలు కలిగి ఉండి,వాటిని

శాస్త్రాదులలోనూ చూసి,, ఉప్పొంగి, గురు సాన్నిధ్యం లో తపో కృషి వలన వాటిని స్థిరం చేసుకొని వాటికి అనుగుణంగా బోధించి రచించటం వలన ఆయన ప్రపంచ తత్వ వేత్తలలో అగ్రగణ్యులు అనటం సముచితం “అన్నారు మాహానామ వ్రతబ్రహ్మచారి తమ “కళ్యాణ కల్ప తరు “లో. శ్రుతి ప్రమాణాలను విరివిగా చూపించటం,తనభావాలను సమర్థించే పూర్వ గ్రంథ ఆచార్యులకు తన కృతజ్ఞత చెప్పటం వలన తాను వేద తాత్పర్యాన్నే బోధిస్తున్నానని, శంకరులు సప్రమాణంగా చూపించారు “అని డా. ద్రుపద్‌ఎస్ దేశాయ్ “ప్రబుద్ధ భారత”లో రాశాడు. అందుకే అతి తక్కువ కాలం లోనే వేదవేదాంగాధ్యయనం పూర్తి చేసి, తన సంస్కారానికి అనువైన అద్వైతాన్ని వాటిని నుంచి గ్రహించి, గోవింద భగవత్పాద గురువుల సన్నిధానం లో దాన్ని పెంచి పోషించి, అంతగా విజృంభించ గలిగారాయన. అందుకే అద్వైత వాదం వైదికమై, ఉపనిషత్ ప్రబోధకమై ఉంటూ,దాన్ని లోకం లో ప్రసరింప జేసిన శంకరుల వ్యక్తిత్వం ఆయా శాస్త్రాల్ని కప్పి పుచ్చి, తానె దాని కర్త అయినట్లు విపర్యయ జ్ఞానాన్ని, అజాగ్రత్ ప్రజ్ఞలలో కలుగ జేసింది “అంటారు అనుభవానందులు.

“ ఉపనిషత్తులలో అనేకరీతులుగా ఉన్న విషయాన్ని “A consistent philosophical system ‘ఒక సుస్థిర తత్వ సిద్ధాంతంగా ’ నిర్మించటం అంత సులభమైన పనికాదు “అంటాడు ప్రొఫెసర్ పాల్ దేవ్ సేన్. అయినా జీవులకు హిమాలయమ అనీ, నిత్యాలని పేరుపొందిన భారతీయ ఆధ్యాత్మిక తత్వ సారాలైన ఉపనిషత్తులనే ప్రధానంగాతీసుకొని,వాటికి అనుగుణంగా సమన్వయాలు చేసి,ఒక విశిష్ట సిద్ధాంతాన్ని శంకరాచార్య రూపొందించారు. గౌడ పాదుడు అద్వైత సిద్ధాంత గ్రంథాలు రాసినా, శంకరులే తన సర్వకాల, సర్వావస్థ సర్వ శక్తులను అద్వైత సిద్ధాంత నిర్మాణానికి ఉపయోగించి, పూర్వ విషయాలను అను సంధించి మహాద్భుత సిద్ధాంత నిర్మాణం చేశారు, “అందుచేతనే “We must admit without hesitation that Sankara’s doctrine faithfully represents the prevailing teachings of the Upanishads “ఉపనిషత్ బోధలను అనుసరించేశంకర వాదం ఉంది అని నిస్సందేహంగా చెప్పవచ్చు అన్నాడు ప్రముఖ వేదాంతి, పండితుడు డా.జార్జి తిబౌట్. శంకరవాదం అత్యంత మృదువుగా వివిధ సిద్ధాంతాల సమన్వయంగాఉంది అంటూ “Its fundamental doctrines are manifestly in greater harmony with the essential teachings of Upanishads, than those other systems “ఇతర సిద్ధాంతాలకంటే ఉపనిషత్తుల ముఖ్య సూత్రాలను, దీని మూల సిద్ధాంతాలు మరింత ఎక్కువగా అనుగుణంగా ఉన్నాయి, శంకర వాద చాతుర్యం అద్భుతమనీ, “He does more justice to Upanishads “ఉపనిషత్తులకు అత్యధిక న్యాయం చేకూర్చినవాడుశంకరుడే “అనీ డా.ఎబి కీత్ పండితుడు -ఎ హిస్టరీ ఆఫ్ సాంస్క్రిట్ లిటరేచర్”లో రాశాడు.

“శంకరుడు దేనికది ప్రత్యేకంగా ఉపనిషత్తులను పరిశీలించి, అక్కడికక్కడే సిద్ధాంత సమన్వయము చేసి, అందులో ఇతర సిద్ధాంత అన్వయం కు కూడా తగినట్లు మంత్రార్థాలను అద్వైతపరంగా ఏకీకృతం చేసినట్లు, పూర్వకాలం లో బాదరాయణ వ్యాసుడు కూడా ఉపనిషత్ వాక్ ఐక్యత ప్రతిపాదన కోసం బ్రహ్మ సూత్ర రచన చేసి ఉంటాడు “అన్నారు అత్యంత అనుభవంతో శ్రీ అనుభవానందస్వామి..ఇద్దరి గమ్యం ఒక్కటే. శంకర భావ ధారకు వ్యాస తాత్పర్యం విరుద్ధంగా ఉంటే, శంకరులు ఆగ్రంథ ప్రశంస అస్సులు చేసే వారు కాదేమో.

“లఘూని సూచితార్థాని స్వల్పాక్షర ప్రధానిచః సర్వతః సారభూతాని సూత్రాణ్య హుర్మనీషిణః” అని భామతిలో చెప్పబడినట్లు స్వల్పాలై, అర్థ స్ఫూర్తిగా అల్పాక్షర పదాలతో సారభూతాలైన సూత్ర రూపంగా రచించటం చేతనే అవి సామాన్య ప్రజలకు అతీతంగా ఉన్నాయి. ఈ విధమైన రచనావిధానం ప్రపంచం లో ఒక్క భారత దేశం లో మాత్రమే జన్మించి ప్రావీణ్యత పొందింది “అని డా.ఎం.వింట్రిట్ట్ పండితుడు ప్రశంసించాడు. ప్రతి కొత్త మతశాఖ తమ సిద్ధాంతాలకు అనుగుణంగా వ్యాస సూత్రాలకు ఒక కొత్త వ్యాఖ్యానాన్ని ప్రారంభిస్తుంది “అన్నారు వివేకానంద స్వామి. శంకరాచార్యకాలం లో “తత్వ విచార” కర్త ఉమామహేశ్వరుని వాక్యాలను బట్టి 99వ్యాఖ్యానాల ను ఈ వ్యాస సూత్రం లో ఉన్నాయి. అందులో ముఖ్యమైనవి ఉపవర్ణబోధాయన, భర్తృప్రపంచ, ద్రావిడా చార్య, తంక, గుహాదేవ, కపర్ది, భరుచి మొదలైన వారి వ్యాఖ్యానాలు ప్రసిద్ధమైనవి. అందుకే శంకరులు శ్రుతివిరుద్ధమైన కల్పనల నుంచి సూత్రాలను ఉద్ధరించే కార్యక్రమం లో “భాష్యం ప్రసన్న గంభీరం “అని వాచస్పతి మిశ్రుడు భామతి లో చెప్పినట్లు శంకరులు సూత్ర భాష్యం రాశారు. శంకరుల సూత్ర భాష్య రచనతో పూర్వ వ్యాఖ్యానాలన్నీ అప్రధానాలై కాలక్రమంలో నశించిపోయాయి. “సర్వ సూత్ర భాష్య గ్రంథాలకే అతి ప్రాచీనమై, “Master piece of Sankaracharya’s life” శంకరాచార్య జీవితం లో అది శిరో భూషణమైంది అన్న నోదరి నివేదిత వాక్యం పూజనీయం స్వామి రామతీర్థ దీన్ని “The oldest and the best “సర్వోత్తమ, ప్రాచీన శ్రేష్ఠం “అన్నారు. “His expositions agree in all essentials with the meaning of the Brahma Sutras “ అన్ని ముఖ్య విషయాలలో బ్రహ్మ సూత్రాలకు అనుగుణమైన వివరణం. ఇతర భాష్యాలకంటే శంకర భాష్యమే “The only true representative of the Sankara’s views “బ్రహ్మసూత్ర కారుడు వ్యాసుని తత్పర్యాలకు సరియైన ప్రతిబింబాలుగా, శంకర భాష్యసూత్రాలు సర్వ ముఖ ప్రశస్తి పొందాయి” అన్నారు స్వామి రామతీర్థ. “శంకర భాష్యం ఉపనిషత్తులలో బ్రహ్మం అనీ, పరమాత్మ అనీ చెప్పబడే తత్వాన్ని ఖండితంగా సమర్థించే సనాతన వైదిక మతాన్ని ప్రవచిస్తోంది. ఆయన తాత్విక సిద్ధాంతం భారత దేశం లో పురుడుపోసుకొన్న అనేక సిద్ధాంతాల కంటే అతి ముఖ్యమైంది. దానిలో ప్రకటింప బడిన “ boldness, depth, subtlety of speculation “దైర్యం అగాధత్వం సూక్ష్మత్వం ఆలోచనా పటిమ అసాధారణాలు “అన్నాడు శంకర, రామానుజ భాష్యాలను ఇంగ్లీష్ లోకి అనువదించిన ప్రముఖ సంస్కృత విద్వాంసుడు తిబౌట్ పండితుడు. సూత్రభాష్య ఉపోద్ఘాతం లో అగాధ అధ్యాస భాష్యంచూసి అవాక్యైవోవాల్సిందే అన్నాడు సి. మహాదేవయ్య. “శంకరుల మేధాశక్తి వ్యాస సూత్రాలలో కాకుండా భాష్యంలో దర్శించవచ్చు ‘.” ఆయన భాష్యం పూర్వ భాష్యాలను మరుగు పరచి సూక్ష్మ హిందూ చిత్తాలను కదిలించి ఈనాటికీ ఆశ్చర్య పరుస్తోంది “ “అన్నాడు ఆచార్య ఎర్నెస్ట్ పి. హార్విట్ట్. నిస్సందేహంగా భాష్య రచనా విధానానికి శంకర భాగవత్పాదులే మిగిలిన వారికి ప్రమాణం అన్నారు శ్రీ అనుభవానందులు. ఉపనిషత్తులను వ్యాఖ్యానించేటప్పుడు శ్రీ శంకరులు, బాదరాయణ సూత్రాలకు అనుగుణంగా భాష్యం రాయలేదని ప్రొఫెసర్ సురేంద్రనాథ్ దాస్ గుప్త -ఎ హిస్టరీ ఆఫ్ ఇండియన్ ఫిలాసఫీలో రాశాడు,

బాదరాయణుడు అద్వైతి కాదు సగుణ బ్రహ్మవాది అయినా శంకరభాష్యం “Attained wonderful celebrity both on account of subtle and deep ideas it contains, and also it contains, and also on account of the association of the illustrious personality of Sankara “అంటే అందులోని అతి గాఢ,సూక్ష్మ భావజాల ప్రభావం చేత శంకర ప్రఖ్యాత వ్యక్తిత్వ కారణం గా అద్భుత ప్రశస్తి పొందింది అని దాస్ గుప్త అభిప్రాయ పడ్డాడు. “గ్రంథప్రభావం ఎక్కువగా వ్యక్తి ప్రభావం తాత్కాలికంగా ఉంటుందని అందుకే శంకర వ్యక్త్యాకర్షణ భాష్యం లో ముఖ్యంగా ఉన్నా, అందులోని సారమే సకల జనాలను ఆకర్షించింది. ఉపనిషత్తుల భావ వైవిధ్యాన్ని వ్యాసుడు తొలగించగా, శంకర భాష్యం ఉపనిషత్ ప్రమాణాలై ఉండగా వ్యాసుని భావాలకు విరుద్ధం అనటం తప్పు. ఉపనిషత్ ఆధార సూత్ర గ్రంథాన్ని ఉపనిషద్భాష్య గ్రంథాల ద్వారా రక్షించి, దాని నిర్మల స్థానాన్ని పదిలపరచాడు “అన్న శ్రీ అనుభావానందుల వాక్యాలు సప్రమాణాలు. అందుకే వివేకానందుడు “వ్యాస భావాలకు అత్యద్భుత రూపాన్నిచ్చే అసామాన్య ప్రజ్ఞా శక్తి భాష్యకారుడైన శ్రీ శంకరా చార్య మహిమ “అన్నాడు.

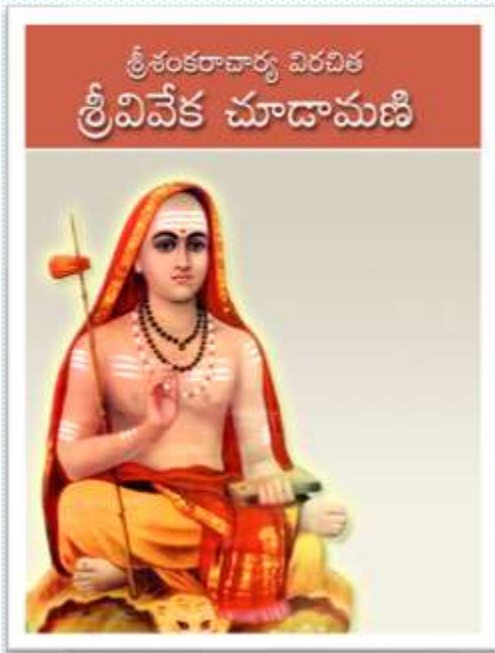
ఈ విధంగా శ్రుతి,యుక్తి ల ననుసరించి ఉపనిషత్ సూత్రాలకు భాష్యం రాసి, అనుభవ భాష్య రచనకోసం “The most beautiful perhaps the only true philosophical song existing in any known language “ఏ భాషలోనైనా అత్యంత సుందరమైన బహుశా యదార్థ తాత్విక గీతం”అని విలియం వాస్ హువార్ బోల్ట్ అని ప్రశంసించిన భగవద్గీతా శాస్త్రాన్ని తీసుకొని శంకరులు భాష్యరచన చేశారు. భగవద్గీత “is rightly regarded as one of the greatest master piece of Hindu Vedanta “భారతీయ వేదాంతం లో సర్వోత్తమ శిరో భూషణం “అన్నాడు దాస్ గుప్తా. ఇందులో కృష్ణ పరమాత్మ స్వానుభవ యుక్తంగా బ్రహ్మ సిద్ధికి ఉపాయాలను ప్రతిపాదించి, దాని ఫలితమైన స్థిత ప్రజ్ఞత్వం మొదలైన సిద్ధి లక్షణాలు బోధించి “అహం బ్రహ్మస్మి “అనే చరమ వృత్తి సూచకంగా ఉన్న అద్వైత అనుభూతికి ముఖ్యమైన “సగుణ బ్రహ్మైవాహం “అనే విధంగా తన విరాట్ స్వరూపాన్ని కూడా వ్యక్తపరచి వేదప్రతిపాదితమై,సూత్రాలచేత నిర్ధారితమైన స్థితిని అనుభూతి గా దర్శించటానికి గీతా శాస్త్రాన్ని శంకరులు ఉచితమైనదిగా తోచి, అంతకు ముందు అది ముఖ్యమైనదిగా కాక, ప్రఖ్యాతి పొందక ఏరకమైన భాష్యాలు ఉన్నాయనే ఆధారం లేకపోయినా, శంకరులు దాన్ని గ్రహించి, భాష్యం రాయటం తో అంతకు ముందున్న వాటి కంటే మహా ప్రాముఖ్యం కలిగి, ఆనాటి నుంచి అనేక భాష్య వ్యాఖ్య వివరణలు రాయబడి ప్రపంచ వ్యాప్తి పొంది, అందరి హస్తాలకు ఆభరణమై,సర్వోత్కృష్ట గ్రంథ రాజం గా విరాజిల్లుతోంది. ఇది శంకర హస్త స్పర్శా మహాత్మ్య ఫలితమేమో ?”అని కీర్తించారు శ్రీ అనుభవానందులు. ఈ విధంగా బ్రహ్మ విద్యా శిఖరానికి తీసుకు పోయే ప్రస్థాన త్రయమైన బ్రహ్మ సూత్రా ఉపనిషత్ సూత్రా, గీతా భాష్యాలు మూడింటిని అత్యంత ప్రతిభతో చిత్రించిన శ్రీ శంకర భగవత్పాదులు, తన అద్వైత సిద్ధాంతానికి ఒక అద్భుత రూపాన్ని సృష్టించి, ఆతర్వాత స్వంతరచనలకు శ్రీకారం చుట్టారు.

శ్రీశంకర ప్రకరణ గ్రంథాలు

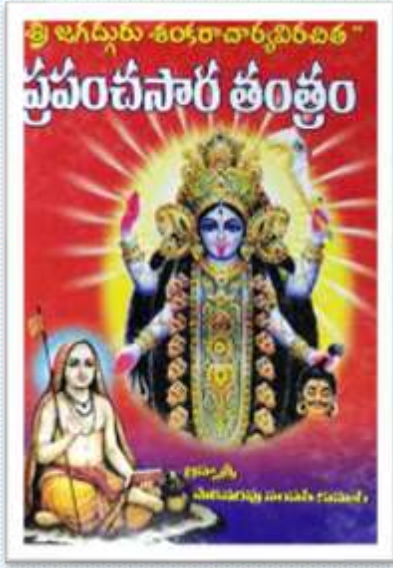
“శాస్త్రక దేశ విషయం, శాస్త్ర కార్యంతరేస్థితం -ఆహుః ప్రకరణం నామ గ్రంథ భేదం మనీషిణః”-అంటే శాస్త్రం లో చెప్పిన విషయాన్నే కలిగి, ఆశాస్త్రానికి ప్రత్యేకంగా నిర్మించిన గ్రంథమే ప్రకరణం. పూర్వం తన చేత భాష్యగ్రంథాలలో ప్రతిపాదించబడి,లోకం లో స్థిరమైన అద్వైత విషయాలనే ఇంకా సులభంగా అందరికీ తేలికగా అర్థమయ్యేట్లు చెయ్యాలని శ్రీ శంకరులు ఈ ప్రకరణ గ్రంథ రచన చేయాలని సంకల్పించారు. అంతేకాక, భాష్యాలలో తన మనసులోని విషయప్రవచనానికి ఆయా రచనలలోని భావాలు నిరోధిస్తూ, నిరటంకానికి అడ్డుగా ఉన్నాయని తెలుసుకొని ప్రత్యేక రచనలు చేయాలని ఆయనకు అనిపించి ఉండవచ్చు. ప్రకరణ సాహిత్యం లోనూ ఆయన

ఆయన మేధాశక్తి అవిచ్ఛిన్నంగా స్పష్టంగా, అజేయంగా ప్రజ్వరిల్లింది. కనుక అద్వైత జిజ్ఞాసువులకు భాష్య గ్రంథాలకంటే,ప్రకరణాలే ప్రధానంగా, సులభ గ్రాహ్యలుగా కనిపించి ఆయన ఆలోచనకు అద్దంపట్టాయి.

శంకర కృత ప్రకరణాలు 41-1-ఉపదేశ సాహస్రి 2-వివేక చూడామణి, 3-ప్రపంచ సార, 4-మహావాక్య దర్పణ, 5-అపరోక్షానుభూతి, 6-శత శ్లోకి, 7-ప్రబోధ సుధాకర, 8-వేదాంత సార, 9-వేదాంత డిండిమ,10-సదాచార, 11-వాక్య వృత్తి,12-ఆత్మ బోధ, 13-ఆత్మానాత్మ వివేక 14,ఆత్మ చింతన, 15-హరి మీడేస్తుతి, 16-, విజ్ఞాన నౌక, 17-యోగ తారావళి 18-స్వాత్మానంద ప్రకాశ, 19-జీవన్ముక్తానంద లహరి,20 శివానంద లహరి, 21-సాందర్య లహరి, 22-ప్రశ్నోత్తర మాల, 23-పంచీకరణ, 24-రాజయోగ, 25-బ్రహ్మ విద్యా విలాస, 26-దశ శ్లోకి, 27-అద్వైతానుభూతి 28- అనాత్మ శ్రీ నిగర్హణ,29-స్వరూపాను సందాన, 30-ప్రాణానుభూతి, 31-

బ్రహ్మజ్ఞానావళి మాల, 32-లఘు వాక్య వృత్తి,33-నిర్వాణ మంజరి, 34-బ్రహ్మాను చింతనం, 35-తత్వోపదేశ,36-మాయా పంచక 37-ఏక శ్లోకి, 38-రామకర్ణామృత, 39-గాయత్రీ భాష్య, 40-సర్వ వేదాంత సిద్ధాంత సార సంగ్రహ, 41దేవ పూజా విధానం.

ఇందులోని శివానంద లహరి సౌందర్యలహరి, హరిమీడే స్తోత్రం లను కొందరు స్తోత్ర గ్రంథాలలో చేర్చారు. ప్రకరణాలలో వివేక చూడామణి, ఉపదేశ సాహస్రి, సర్వవేదాంత సిద్ధాంత సార సంగ్రహం అతి ముఖ్యమైనవి. బెల్వార్కర్ పండితుడు ప్రకరణాల సంఖ్య 112 అని తేల్చాడు. వీటిలో అపరోక్షనుభూతి ఆత్మబోధ, ఉపదేశి సాహస్రిలోని పద్యభాగం, పంచీకరణ ప్రక్రియ, శతశ్లోకి అనే ఎనిమిదింటిని మాత్రమే శంకర కృతాలన్నాడు.

ఆధారం - శ్రీ అనుభవానంద స్వామి వారి - "సర్వ సిద్ధాంత సారభం"

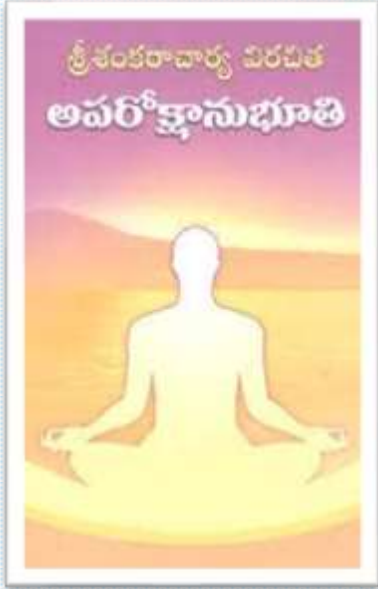
శంకర స్తోత్రాలు

శంకర స్తోత్ర గ్రంథాలలో చాలాభాగం సగుణ బ్రహ్మో పాసన ఉండటంవలన కొందరు ఆయన రాయలేదంటారు. కానీ శంకరులు సూత్ర భాష్య రచనలలో అనేక సందర్భాలలో ఈశ్వరానుగ్రహ ప్రసక్తి ఉన్నది అనీ, అది లేనిదే అపరోక్షనుభూతి దుర్లభమనీ చెప్పారు. స్తోత్రాలలో కొన్ని కొన్ని కవితా ధోరణిలో, ఛందస్సు

ప్రధానంగా, చిత్ర ఛందస్సులలోను, అలంకారికంగా కూడా ఉన్నాయి కనుక అవి శంకరులు రాయలేదనే వాదం ఉంది. శాక్త తంత్ర భావాలను ప్రతిపాదించి వర్ణించే, సౌందర్య లహరి, ప్రపంచ సార లలో శృంగారం కూడా ఉండటం తో ఆయన రాయలేదన్నారు. "though there is a tradition that Shiva was the family deity of Sankara, it is also held he was by birth a Shakta "శంకరుని కులదైవం శివుడనే వాడుక లోకం లో ఉందికనుక ఆయన జన్మతః శాక్తేయుడు, "అనే అభిప్రాయం ఉందని రాధాకృష్ణ పండితుడు భావించాడు. వాటిలోని తాంత్రిక భావం అద్వైత వేదాంతం లో ఉత్కృష్ట అనుభూతికి సహకారంగా ఉంది అన్నారు సూర్య నారాయణ శాస్త్రి. తాను స్థాపించిన నాలుగు ఆమ్మాయ పీఠాలలో

శంకరులు శ్రీ చక్ర ప్రతిష్ఠ కూడా చేశారు కనుక దేవీ పూజకు ప్రాధాన్యమూ కల్పించారు. అలాగే మధుర కంచి జంబుకేశ్వరం, కాశ్మీర్ మొదలైన చోట్ల దేవీ మూర్తుల్ని ఉపాసించి, ఆ మూర్తుల అనుగ్రహం సాధించారు. కనుక శంకరులు శాక్తేయ సూత్రాలు రాయలేదనటం అసంబద్ధం అన్నారు శ్రీ అనుభవానందులు. అతిగా శృంగారం ఉన్నవి ఆయన రాయలేదనవచ్చు. బెల్వార్కర్ శంకరులు రాయని 214 ఉంటాయన్నాడు.

శంకర కృతాలుగా 408 స్తోత్ర రచనలలో 8భాష్యాలు 8ప్రకరణాలు, 8స్తోత్రాలు శంకరులే రాశారని, మిగిలిన 384 లపై సందేహం ఉందన్నాడు బెల్వాల్కర్. ఈ నిర్ణయం అంగీకార యోగ్యం కాదనీ, పూర్తి ఆధారాలు లభించినప్పుడే అవి శంకర రచనలు కావు అని చెప్పాలనీ శ్రీ అనుభవానంద స్వామి ఉవాచ.

సన్యాస ప్రాశస్త్యం

“Frend that is false -which clings to love for selfish sweets of love –But,, who love these more than the joys of mine – Yea, more than joys of theirs depart to save –Them and all flesh, if utmost love avail “స్వార్థ ప్రేమ మాధుర్యం కోసం ప్రేమానుబంధంగా ఉండే ప్రేమ తత్త్వం వాస్తవం కాదు. కానీ నేను, నా సుఖం కంటే వాటిని ప్రేమించి, వారి సుఖాలకోసం వారిపై ప్రేమ చూపించే ప్రేమ ప్రయోజనకరం అయితే, వారినీ సర్వ ప్రాణికోటిని రక్షించటానికి అన్నీ వదిలి వెళ్ళటం సర్వోత్కృష్ట త్యాగం “అన్నారు స్వామి రామ తీర్థ తమ “లైట్ ఆఫ్ ఏసియా. ఇలాంటి త్యాగమే చేశాడు భగవాన్ గౌతమ బుద్ధుడు.

సంసారం లో ఉన్నవారంతా తరించాలి, సర్వ ప్రాణులు ఆనంద సుఖాలు పొందాలి. ప్రపంచమంతా సమ్యక్ జ్ఞానం పొందాలి “అన్నది భారతీయ ఆర్ష సంస్కృతి. బృహదారణ్యకం లో బ్రహ్మవేత్తలు ఈషణ త్రయాన్ని త్యజించి, సన్యాసం స్వీకరిస్తారు అని చెప్పబడింది. సన్యాసానికి ఇదే పరమోత్కృష్ట ఆదర్శం. “The renunciation is only a process of growth preparing for the birth of a fuller life “సమగ్ర జీవిత ఆవరణానికి సంసిద్ధం చెందించే పరిణామ క్రమమే సన్యాసం అని స్వామి రామతీర్థ వాక్యం. మహాభారతం లో కూడా “త్యజేదేకం కులస్వార్థే, గ్రామస్వార్థేకులం త్యజేత్ గ్రామం జానపదస్వార్థే, ఆత్మార్థం పృథివీ త్యజేత్” అంటే కులం కోసం స్వార్థాన్ని, గ్రామం కోసం కులాన్నీ, దేశం కోసం గ్రామాన్నీ, ఆత్మానుభూతి కోసం

ప్రపంచాన్ని త్యజించాలి భారతం పేర్కొన్నది. “కొద్దిగా నైనా త్యాగ లక్షణం ఉంటేకానీ, సమగ్ర ఉన్నత ఉత్తమ సంస్కృతివిర్పడదు. త్యాగమంటే నిస్వార్థం. తనలో ఉన్న హేయ గుణాన్ని నిరోధించి, ఉన్నతస్థాయికి తన స్వభావాన్ని అభి వృద్ధి చేసుకోవటమే సన్యాసం అన్నారు అరవింద యోగి. కనుక ప్రపంచం లో త్యాగం లేని ఘట్టం, ప్రదేశం లేదు. త్యాగం సర్వశ్రేష్ట ఆదర్శం. తలదండ్రులిచ్చిన జన్మను సార్థకం చేసుకొని నాలుగు ఆశ్రమాలలో హాయిగా జీవించి, చివరికి సన్యాసం తీసుకోవాలని శాస్త్రాలన్నీ ఘోషించాయి. సన్యాసం

ఆత్మోద్ధరణకు, ఆత్మాదర్శానికి, పవిత్రతకు దేశిక క్షేమానికి ఉద్దేశింపబడింది. “సన్యాసం అనవసరం అనే వారికి మానవ ఉన్నత గమ్యం తెలియదు “అన్నాడు రాధాకృష్ణన్.” ఉత్కృష్ట సన్యాస విధానం ఒక్క భారత దేశం లోనే పుట్టి వికసించి ఫలవంతమైంది “అని వేదాంతం లోతులు తరచిన ప్రొఫెసర్ జి.ఎస్. ఘుర్వే తన “ఇండియన్ సాధూస్ “లో రాశాడు. Asceticism and monastic organization, are two unique contributions which Indian civilization has made to the common stock of culture “సన్యాసం, సంప్రదాయం సామాన్య సంస్కృతికి భారతీయ విజ్ఞానం అందించిన అపూర్వ ప్రధానాలు “అన్నాడు ప్రొఫెసర్ ఘుర్వే. “అందుకే నిస్సందేహంగా “The mother of asceticism “భారతి సన్యాసానికి తల్లి “అని అన్నాడాయన.. ఈ సంగీత అమృత ధారను అతి పిన్నవయసులోనే స్వీకరించి రామకృష్ణ పరమహంస శిష్యుడై, వేదాంత సింహమై, ప్రపంచ పర్యటన చేసి, అసంఖ్యాక ముముక్షులోకానికి తరుణోపాయాన్ని ప్రసాదించారు వివేకానంద స్వామి అన్నారు శ్రీ అనుభవానందులు. “కంఠం ఎత్తి పాడు యతివరా -దీరా ఓం తత్సత్ అంటూ -అతిదూరం లో విషయ వాసనలకు అందని చోట ఈ గీతం పుట్టింది -కామ ధన కీర్తి కాంక్షలకు కలత పడని, శాంతిమయ కందరారణ్యం లో ఉద్భవించింది ఈ గీతం -చారుతర సచ్చిదానంద పూరం లో కంఠం విస్పష్టంగా ఎలుగెత్తి పాడు -యతివరా, దీరా ఓం తత్సత్ అంటూ “అని రాసి గానం చేశాడు కానందుడైన వివేకానందుడు.

చతురామ్నాయ పీఠాలు

శ్రీ శంకర భగవత్పాదులు స్థాపించిన నాలుగు ఆమ్నాయ పీఠాలలో శృంగేరి పీఠం అతి ప్రాచీనమైనది. క్రీ.శ 1331 నుంచి -1386 వరకు శృంగేరి 12వ పీఠాధ్యక్షులుగా శ్రీ విద్యారణ్యస్వామి ఉన్నారు అంతకు ముందున్న 11 గురి పేర్లు తెలియవు. క్రీ.శ.773న శ్రీ విశ్వ రూపాచార్య నిర్యాణం చెందాక ఆయనే ఈ పరంపరకు మొదటి పీఠాచార్యుడు అయి ఉంటాడు. ఈయన క్రీ.పూ.27 న

శంకరాచార్యస్వామి ఆదేశం పై మొదటి ఆచార్యుడైనాడు అని శృంగేరి పీఠం తెలియజేసింది. వీరిలక్క ప్రకారం శంకరులు క్రీ.పూ.11న సిద్ధిపొందారు. కనుక శంకరాచార్య ఉండగానే, శంకరుల 16వ ఏట విశ్వరూపుడు పీఠాధిపతి అయ్యాడు. ఆతర్వాత 16 ఏళ్ళు శంకర భగవత్పాదులు జీవించారు. ఈ లెక్క ప్రకారం విశ్వ రూపుడు క్రీ.పూ.27 నుంచి, క్రీ.శ. 73 వరకు పూర్తిగా 300 సంవత్సరాలు జీవించి ఉన్నట్లు తెలుస్తోంది.

“ఇదంతా అసంభవం, ఆయన బతికింది కేవలం 80వేళ్ళు మాత్రమే అనీ కనుక శంకరులు క్రీశ 7 వ శతాబ్ది వాడు” అని పండిట్ ఎన్.భాష్యాచార్య “ ది ఏజ్ ఆఫ్ శంకరాచార్య “గ్రంథం లో ఊహించి చెప్పాడు.

శృంగేరి పీఠాన్ని అధిష్టించిన ఆచార్యులలో క్రీ.శ.6 శతాబ్దికి చెందిన9వ పీఠాధిపతి.విద్యాశంకరులు సిద్ధిపొందాక, సుమారు 800వేళ్ళు పీఠానికి అధ్యక్షులే లేరని, 14వ శతాబ్ది విద్యాతీర్థ అభిమతం ప్రకారం విద్యారణ్యస్వామి తనగురువైన భారతీ కృష్ణ తీర్థుని పీఠాధిపతిని చేశాడని శ్రేష్ఠులూరి క్రీష్ణస్వామయ్య తన జగద్గురు శ్రీ శంకరాచార్య చరిత్రం లో రాశాడు. భారతీ కృష్ణ తీర్థుడు, శంకరానంద విద్యాతీర్థుల శిష్యుడనీ,విద్యారణ్యుల సోదరుడు అనీ చెప్పాడు. విద్యాతీర్థుడు కుంభకోణం, కంచి కామకోటి పీఠాల అధ్యక్షుడై, జీర్ణమైన శృంగేరి పీఠాన్ని విద్యారణ్యుని ద్వారా పునరుద్ధరించాడని కొందరంటారు. విద్యారణ్యుడు శృంగేరి స్వామియే అనీ, కామకోటి పీఠానికి తీర్థ సంప్రదాయం లేదని మరికొందరి వాదం. ఇవన్నీ ఆలోచిస్తే, క్రీ.శ 773నుంచి శృంగేరికి క్రమరీతిలో ఆచార్యులు వారికాలాలు ఉన్నాయికనుక త్రోసివేయటానికి వీల్లేదు.అన్ని వాదాలకు స్వస్తి చెప్పి, శంకరాచార్యుల వారి తర్వాత ఈ పీఠానికి విశ్వరూపాచార్యుడే అధిపతిఅయి. క్రీ శ.778వరకు నిత్యబోధ ఘనాచార్యుడు అధ్యక్షుడు అయ్యేదాకా కాలక్షేపం చేసి ఉంటాడు అనుకొంటే ఇబ్బంది లేదన్నారు శ్రీ అనుభవానంద స్వామి. ఈ అసంపూర్ణ ఆచార్య పరంపరను సమన్వయపరచి శంకరాచార్య క్రీశ.788లో జన్మించారని మాక్స్ ముల్లర్ చెప్పిన మాట సరైనదే అన్నాడు కృష్ణస్వామి అయ్యర్.

ద్వారకలోని శారదా పీఠం ప్రకారం శంకరాచార్య యుద్ధిష్ఠిర శకం 2633వైశాఖ శుద్ధపంచమి పునర్వసు నక్షత్రం నాడు జన్మించినట్లు, 2636లో ఉపనయనం,2639లో సన్యాసం, 2640లో గోవింద భగవత్పాదులవద్ద బ్రహ్మోపదేశం, 2638కార్తీక బహుళ త్రయోదశినుంచి, మాఘ శుద్ధ దశమి వరకు ద్వారకా పీఠ స్థాపన 2648 ఫాల్గుణ శుద్ధ నవమి నుంచి శృంగేరి పీఠ ప్రతిష్ఠ 2649లో మండన మిశ్రునికి సన్యాస మిచ్చి ద్వారక పీఠాధ్యక్షుని చేశారని, 2654లో హస్తామలకుని శృంగేరి పీఠాధిపతిని చేశారనీ, 2655లో

పూరీ గోవర్ధన పీఠ స్థాపన చేసి పద్మపాదుని ఆచార్యునిగా చేశారనీ, యుద్ధిష్ఠిర శకం 2666కార్తీక పౌర్ణమినాడు శంకరులు సిద్ధిపొందారని ఉంది. అంటే క్రీ.పూ.50లో జన్మించి క్రీపూ 472లో శంకరులు సిద్ధిపొందినట్లు నిర్ణయించారు.

పూరీపీఠ గురుపరంపరను బట్టి యుదిష్ఠిరశకం 2655వైశాఖ శుద్ధ దశమి నాడు జగన్నాథ పీఠాన్ని స్థాపించి శంకరాచార్య పద్మపాదుని ఆచార్యుని చేశారనీ ఉంది. ఇది గోవర్ధలో పీఠ లెక్కలకు దగ్గరలో ఉంది

బదరికాశ్రమ జ్యోతిర్మఠ పీఠచాలాకాలం శిథిలమై ఉండి ఇటీవలే పునరుద్ధరింప బడటం వలన అక్కడి గురుపరంపర లభ్యం గా లేదు.

ఈనాలుగే కాక కంచీలోని కామకోటి పీఠం శంకరాచార్య

స్థాపితమే అనె అభిప్రాయం ఒకటి ఉన్నది. దీన్ని బట్టి కలియుగ 2593నందన సంవత్సర వైశాఖ శుద్ధపంచమి, పునర్వసు నక్షత్రంలో శంకర జననం అని ఉంది. “పుణ్యశ్లోక మంజరి ప్రకారం కలియుగం 2625రక్తాక్షి సంవత్సర అంటే క్రీ.పూ.77 శుద్ధ ఏకాదశి నాడు శంకరులు బ్రహ్మోక్యంచెందారు. కామకోటిలోని “గురు రత్నమాల “కూడా వీటినే సమర్థించింది.

1- శృంగేరి మఠం క్రీ.పూ.43నుంచి క్రీ.పూ 11వరకు 2-కామకోటి పీఠం క్రీ.పూ.508-509, క్రీ.పూ 477వరకు, 3-ద్వారక పీఠం-క్రీ.పూ 50నుంచి క్రీ.పూ.473వరకు, 4-గోవర్ధన పీఠం కూడా ఇదే కాలం లో నే ఉన్నది.

ఆధారం -శ్రీ అనుభవానంద స్వామి వారి “సర్వ సిద్ధాంత సౌరభం “

స్త్రీలకు సన్యాసాశ్రమం

ఉపనయన సంస్కారం శూద్రులకు లేదుకనుక వారు సన్యాసానికి అనర్హులు అనే వాదం ఉంది కానీ పూర్వకాలం లో స్త్రీలకూ ఉపనయనం మొదలైన సంస్కారాలు ఉండటం చేత గురుకులం లో ఉంటూ వేదాధ్యయనం చేసి నిష్ఠాతులై వేద సభలలో చర్చా గోష్ఠులలో పాల్గొనే వారు. “పురా కల్ప కుమారీణాంమౌంజీ బంధన మిష్యతే -అధ్యాపనం చ వేదానాం,సావిత్రి వచనం తథా” అంటే పూర్వం బాలికలు

ఉపనయన సంస్కారం పొంది వేదాలు నేర్వటం బోధించటం లో, సావిత్రి మంత్రాన్ని జపించటం లో అధికారులై ఉన్నారు అని “యమ స్మృతి “పేర్కొన్నది “.”యత్తు హారీ నోక్తం ద్వవిధాః స్త్రీయో బ్రహ్మవాదిన్యః సద్యో వద్యశ్చ తత్ర బ్రహ్మ వాదినాం ఉపనయన మగ్నీన్దనం,వేదాధ్యయనం స్వగృహే చ భిక్షా చర్యేతి”.హారీతుని వాక్యం ప్రకారం స్త్రీలు బ్రహ్మవాదినులని, సద్యో వదువులు అని రెండు రకాలు. బ్రహ్మ వాదినులకు ఉపనయనం అగ్నికార్యం వేదాధ్యయనం స్వగృహం లో భిక్షా చర్య కలిగి ఉన్నారని హారీతధర్మ సూత్రం తెలియ జేసింది. అందుకే ఆర్ ఆర్ దివాకర్ “It is now usually admitted that the Upanayana ceremony is Vedic and was common t both boys and girls “ఉపనయనం వైదికమై బాల బాలికలందరికి సామాన్యం గా ఉండేదని, కనుక ప్రస్తుతం అంగీకారమే అని డా.ఆర్ ఆర్ దివాకర్ ప్రబుద్ధ భారత లో రాశాడు. సిజి బిస్వాస్ కూడా ప్రబుద్ధ భారత లో “శాస్త్రాధ్యయనానికి ముందు బాలికలు కూడా ఉపనయనం పొందాలి అనే నియమం కూడా ఉందని రాశాడు.”బ్రహ్మ చర్యేణకన్యా యువానం విందతే పతిం”బ్రహ్మ చర్యాశ్రమం చేత కన్య యువకుడైన భర్త ను పొందుతోంది అని అధర్వణ వేద వాక్యం. బృహద్దేవత సూత్ర ప్రకారం “నైష్ఠికులై తురీయాశ్రమాన్ని తీసుకొంటే, బ్రహ్మ వాదినులనీ, గృహస్థాశ్రమం తీసుకొంటే సద్యో వదువులని పిలువబడేవారు. కనుక వేదాలలో స్త్రీలకూ ఉపనయన వేదాధ్యయన యుక్త బ్రహ్మ చర్య, ఆతర్వాత వారి ఇష్టప్రకారం బ్రహ్మవాదినిగా సన్యాసం ఉన్నాయని తాత్పర్యం.

మహా భారతం శాంతి పర్వం లో “బిక్షుకీత్య నేనా స్త్రీణామపిప్రాగ్వివాహాద్వావైధవాచూర్ష్యం సంనాసాధి కారో స్త్రీతి దర్శితం -తేన భిక్షా చర్యం మోక్ష శాస్త్ర శ్రావణ మేకాంతేఆత్మా ధ్యానం చ తాభిరతికర్తవ్యంత్రి చ దండాదికంచ “అంటే స్త్రీకి పెళ్ళికాక ముందు,వైధవ్యం కలిగిన తర్వాతకానీ కాని, సన్యాసాశ్రమ అర్హత ఉంది. దీని వల్ల భిక్షాచర్యం, వేదాంత శ్రవణం ఏకాంతవాసం లో ఆత్మ ధ్యానం అర్హతలు లభిస్తాయి. త్రిండడం ధరించి సన్య సించటం కూడా ఉంది.”సులభ” అనే బిక్షుణి గురించి పేర్కొన్నది. “అటంత్యా”లో పరివ్రజకత్వాన్ని తెలియజేస్తూ, “తత్ర తర శ్రుతోమోక్షో కధ్యమాన త్రిదండినః”ఆమెకు త్రిదండ ధారణాదికారం కూడా ఉన్నది అన్నది.ఇది తెలిసి జనకమహారాజు ఆమెను బ్రాహ్మణ బ్రహ్మవాదినిగా భావించి, సత్కరించి, గౌరవించి, ఆతర్వాత ఆమె క్షత్రియ స్త్రీ అని ఆమె వల్లనే తెలుసుకొన్నాడు. కనుక ఆకాలం లో బ్రాహ్మణ క్షత్రియ బ్రహ్మ వాదినులు ఉన్నారని తెలుస్తోంది. ఆర్ ఆర్ దివాకర్”మహాభారత కాలం లో కూడా కురుక్షేత్రం దగ్గర ఒక ఆశ్రమం లో ఒక బ్రాహ్మణ కన్య యోగ శక్తులను పొంది తపస్సిద్ధి సాధించింది “అని రాశాడు ప్రబుద్ధ భారత లో.

వేదాలలో వేదేతర గ్రంథాలలోబ్రహ్మ చారిణి, తాపసి, సిద్ధా అనే పేర్లతో పిలువబడే వారు కనుక పురుషులతోపాటు స్త్రీలు కూడా సరి సమానంగా ఆధ్యాత్మిక సాధన, వేదాధ్యయనం చేసేవారు అన్నాడు దివాకర పండితుడు “The intellectual eminence of women was proved by her capacity for debates and discussions in the royal courts and in Samitis and Sabhas “రాజాస్థానాలలో

సమితులు పండిత సభలలో ప్రసంగించి చర్చించటం స్త్రీ శక్తి సామర్థ్యాల మేధా ఔన్నత్యాలను గుర్తించే జరిగి నిరూపితమైంది “అన్నాడు డా కాళిదాస నాగ్ -ప్రబుద్ధ భారతి లో.

ఆరణ్యక, ఉపనిషత్తులలో ఉన్న వైదిక వాఙ్మయం లో బ్రహ్మవాదినులు అని పేరొందిన స్త్రీ ఋషులచే దర్శింప బడిన అనేక వైదిక మంత్రాలను జాగ్రత్త చేయటం చేత, ఆస్త్రీ బ్రహ్మవాదినుల ఆధ్యాత్మిక ఔన్నత్యం ఇనుమడించింది అని కాళిదాస నాగ్ స్పష్టంగా రాశాడు. ఏ.సి బోస్ కూడా “వేదాధ్యయనానికి స్త్రీలకు అర్హతలేదనటం చరిత్రను దూషించట మే” అన్నాడు.

ఆనాటి బ్రహ్మవాదినులు పొందిన విద్యా వైదుష్యాలు, ప్రతి వాదం చేసే నేర్పు, రచనా కౌశల్యం ఆశ్చర్యం కలిగిస్తాయి. వారిలో ముఖ్యంగా “గోదా ఘోషా విశ్వవారా పాలోపనిషత్ -బ్రహ్మ జాయా జాహుర్నామా గస్తవ్య స్వ సాధితిః-ఇంద్రాణి చేంద్రమాతా చ సరమా రోమ శోర్వరీ, లోపముద్రా చ సద్యశ్చయామీ నారీ చ శాశ్వతీ -శ్రీ ఠ్లాక్షా సర్వ రాజ్ఞీ వాక్ శ్రద్ధా మేదాచ దక్షిణాః-రాత్రిం సూర్యాచ సావిత్రి బ్రహ్మవాదిన్య ఈరితాః” అని “బృహద్దేవతః” లో చెప్పబడింది. గోదా, ఘోషా, విశ్వవారా, ఆపాల, ఉపనిషత్, బ్రహ్మపత్నీ,, అగస్త్య సోదరి, జహూ, ఇంద్రాణి, ఇంద్రమాతా సరమా, రోమశ, ఊర్వశీ, లోపాముద్రా, సదలయామీ, నారీ, శాశ్వతీ, లాక్షా సర్వరాజ్ఞీ వాక్, శ్రద్ధా, మేదా దక్షిణా, రాత్రి, సూర్యా, సావిత్రి మొదలైన వారంతా బ్రహ్మవాదినులే. వీరిలో గోదా తపస్విని యై ఋగ్వేద మంత్రాలను 10,134-7 కర్తిగా స్తుతించబడింది,, క్షత్రియ కుమారి ఘోషా బ్రహ్మ చర్యం లో ఉంటూ తనకున్న కష్టు రోగాన్ని కొన్ని మంత్రాలతో నివారించుకొన్నది ఆమంత్రాలే 10-39,40-1,117-7 రుక్కులయ్యాయి. అత్రి మహర్షివంశానికి చెందిన విశ్వవార యజ్ఞాలు చేస్తూ, చేయిస్తూ, ఆరు రుక్కులకు 5,28,3కర్తి అయిన మహా మేధావిగా పేర్కొనబడింది ఆత్రి ముని కూతురు ఆపాల అనే బ్రహ్మవాదిని వివాహం చేసుకొని బోల్లి ఉండటం చేత భర్త పరిత్యజిస్తే, జనకరాజు ను ఆశ్రయించి, తపస్సు చేసి, ఇంద్రుని స్తుతించి ఆయన అనుగ్రహం తో బోల్లిని పోగొట్టుకొన్నది. ఆ వ్యాధి నివారక మంత్రాలు 5-28,3-8,30-7వేదం లోకి చేరాయి. యజ్ఞాలు నిర్వహించటం లోనూ ఆమె ప్రతిభ అగణితమే సోమయజ్ఞంచేసి స్త్రీల యజ్ఞాదికారత్వాన్ని సుస్తాపితం చేసింది అగస్త్యముని సోదరి జహూ బ్రహ్మవాదిని భర్త బృహస్పతి చేత త్యజింపబడి, తన తపో బలం తో మళ్ళీ భర్తను చేరింది. బ్రాహ్మవాదినిగానే జీవితం గడిపింది ఈమె ప్రార్థనలు 10,11-6 రుక్కులయ్యాయి.

ఇంద్రుని తల్లి అదితి, ఇంద్రుని భార్య శచీ దేవి ఇద్దరూ బ్రహ్మవాదినులే అని ఋగ్వేదం లోని 10,49,153,10-145,2 తెలియ జేస్తున్నాయి. రోమశ కూడా ఋగ్వేద మంత్రాలు 1,125-7కు కర్తి అగస్త్యమహర్షి ధర్మపత్ని లోపాముద్ర చేసిన స్తుతులు రుగ్వేదంలో ప్రఖ్యాతాలైనాయి. అంగిరస మహర్షి కుమార్తె శాశ్వతి కూడా ప్రముఖ ఋగ్వేద 8-1,34మంత్ర కర్తి-,సర్వ రాజ్ఞీ బ్రహ్మవాదిని అగ్ని సూత్ర మంత్ర -10,1899నిర్మాత. ఈమె యజ్ఞ యాగాదులకు అధ్యక్షత కూడా వహించేది

అంబ్రిణ మహర్షి కుమార్తె వాక్ అనే బ్రహ్మవాదిని ఋగ్వేదం లో జీవ బ్రాహ్మిన్యాన్ని ప్రతిపాదించే మంత్రాల నిర్మాత. ఆమె సూక్తాలలో దేవీ సూక్తం ముఖ్యమైనది-10-125,1,4. ఈమె సాక్షాత్తు సరస్వతీ స్వరూపం కనుక వాగ్దేవి అనే పేరుతో పిలువబడేది ఋగ్వేదం -10-151,1. శ్రద్ధాళువైన ఒక బ్రహ్మవాదిని మంత్రాలను దర్శించి శ్రద్ధా అనే పేరుపొందింది. ప్రముఖ సన్యాసిని అయిన ఈమె యజ్ఞాలు చేస్తూ చేయిస్తూ ఉండేది.

రాత్రి సూక్తాన్ని రచించిన బ్రహ్మవాదిని రాత్రి అనే పేరుతోనే ప్రసిద్ధమైంది. రుగ్వేదంలో 10-85 రుక్కు కు కర్తి సూర్యా. సుకన్య ముసలి వాడిని పెళ్ళాడి బ్రహ్మవాదిని అయి, విరాజిల్లింది. శచీ పౌలోమి ఋగ్వేదం 10-159 మంత్రం కర్తి అయిన బ్రహ్మవాదిని.. బృహదారణ్యక ఉపనిషత్ లో ప్రశస్తి పొందిన మైత్రేయి, కాత్యాయని, గార్గి ఉన్నారు. యాజ్ఞ్య వల్క్య మహర్షి భార్యలైన మైత్రేయి, కాత్యాయని భర్త ఆశ్రమ సంరక్షకులు కూడా. మైత్రేయి శిష్యుల విద్యా విషయాలను పర్యవేక్షిస్తూ భర్తకు శ్రమ తగ్గించేది. గార్గి శ్రేష్ఠ బ్రహ్మవాదిని అని జగద్విదితమే. పడవా పాత్రి దేయం అనే బ్రహ్మవాదిని, శాండీల్యముని పుత్రిక స్వయం ప్రభ గొప్ప తపస్వినులు. దేవశ మహర్షి కుమార్తె సువర్చల శ్వేతకేతుడిని పెళ్ళాడి బ్రహ్మవాదినిగా పేరు పొందింది.

ఈ విధంగా శంకరా చార్యకు పూర్వమే అనేకమంది బ్రహ్మవాదినులు ఉండేవారు. కొన్ని చోట్ల భర్తల పేర్లు ఉన్నప్పటికీ ఆ భర్తలు సన్యసించటం కాని, చనిపోవటం కానీ జరిగి సన్యాసం తీసుకొని ఉంటారు. స్త్రీలకూ ఋషులతో పాటు సర్వాధికారాలు ఉన్నట్లు విదితమౌతోంది. పతంజలి మహర్షి స్త్రీసన్యాసినులకు శ్రమణా, పరివ్రాజితా, తాపసి, కుమారాశ్రమణా అనే పేర్లు పెట్టాడు శంకరానంతరం కూడా స్త్రీలు. సన్యాసాశ్రమాన్ని తీసుకొని, విద్యాధ్యయనం చేసినట్లు చరిత్ర ఉన్నది. జ్ఞాన స్వరూపమైన వేద శాస్త్రాలు 'అభేద దర్శనం జ్ఞానం "అనే మైత్రేయ ఉపనిషత్ సూక్తి చేత పక్ష పాత దృష్టితో వ్యవహరించకుండా "వర్ణాశ్రమ మచార యుతావిమూఢాః-కర్మాను సారేణఫలం లభంతే-వర్నాది ధర్మం హి పరిత్యజంతః స్వానంద తృప్తాః పురుషా భవంతి" అని మైత్రేయ ఉపనిషత్ లో చెప్పినట్లు వర్ణాశ్రమ ఆచారం తో ఉన్న మూఢులు కర్మాను సార ఫలితాలను పొందుతారు వర్ణాదులను త్యజించిన వారు తృప్తులై బ్రహ్మన్ని పొందుతారు అంటే జ్ఞానాస్వాదనానికి అందరూ అర్హులే అన్నారు శ్రీ అనుభవానంద స్వామి.

ఆధారం - శ్రీ అనుభవానంద స్వామి రచించిన - "సకల సిద్ధాంత సౌరభం "

ఆధునిక శాస్త్ర వేత్తలకంటే మన మహర్షులు ముందే దర్శించి చెప్పారా ?

వస్తువు యొక్క ప్రస్తుత అస్తిత్వం వర్తమానం, అంతకు ముందుది భూతకాలం, తరువాత వచ్చేది భవిష్యత్ కాలం అనీ, ఇవన్నీ ఒక సంఘటన ఆధారంగా మానవ బుద్ధికల్పితాలనీ వైశేషికల భావం. కాలం లాగానే

దిక్కు లేక దేశానికి పరత్వ అపరత్వం, దూరం, దగ్గర లక్షణాలు కనిపిస్తాయి. దేశాన్ని బట్టి వస్తువు స్థాన నిర్దేశం చేస్తూ ముందూ వెనుక పొడుగు పొట్టి పైన కింద అని అనేకరకాలుగా వ్యవహరిస్తాం. దీనివలన దేశం యొక్క ఆస్తికత నిరూపింప బడి, కాలం లాగా నిమిత్త కారణం అవుతోంది. సూర్యోదయ సూర్యాస్తమయాలను బట్టి తూర్పు పడమర దిక్కుల కల్పనా ఏర్పడింది. అలాగే మిగిలిన దిక్కులు కూడా. ఇవి మానవ కల్పితాలు. నిజానికి దేశం ఏకం, నిత్యం. అస్తూలం వ్యాప్తం. కాని నిష్క్రియం. అమూర్తంగా ఉంది అని వైశేషికులు అంటారు. మన పూర్వుల భావాలు మనకు తోచినట్లు, తమ ప్రత్యేకభావాలు కూడా తర్వాత తరాలకు కృత్రిమంగా కనబడ అవచ్చు, తాము ప్రతిభా వంతుల భుజ స్కంధాలపై ఆధారపడి నిలిచి ఉన్నామని ఆధునిక శాస్త్రవేత్తలు గ్రహించారని లింకన్ బార్నెట్ చెప్పాడు.

“our notion of time and space although much more subtle and flexible than they were before the appearance of Relative Theory, are not very likely yet subtle enough “అన్నాడు లిమిటేషన్స్ ఆఫ్ సైన్స్ లో జే డబ్ల్యు యెన్ సల్లివాన్. దీనిభావం అయిన్ స్టీన్ సాపేక్ష సిద్ధాంతం చెప్పక పూర్వం కంటే దేశ, కాలాలకు చెందిన మన భావనలు చాలా సూక్ష్మ తరాలుగా ఉన్నా పూర్తిగా సూక్ష్మాతి సూక్ష్మాలు కావు. ఈ దృష్టి తో చూస్తే న్యూటన్ ఎడ్డింగ్స్, అయిన్ స్టీన్ మొదలైన సైంటిస్ట్ ల భావాలతో కణాద, గౌతమ సిద్ధాంతాల్ని పోల్చి చూస్తే, ఆధునిక సైంటిస్ట్ ల సిద్ధాంతాలలో కొత్తదనం ఏదీ లేదని తెలుస్తోంది. పైగా లోపాలు బాగా కనిపిస్తాయి. దేశ కాలాల ఏకత్వ సర్వ వ్యాపకత్వాలు, త్రికాలాలు దిక్కులు అన్నీ కల్పితాలే అని కణాదులు చెప్పినట్లే ఈనాటి శాస్త్ర వేత్తలూ చెప్పారు. గ్రహాలూ వాటి సంచారం అంతరించినా, దేశకాలాలు నిత్యాలు నిర్వికారాలు అపరిమితాలు అని వైశేషికులు చెప్పినట్లే ఈ సైంటిస్ట్ లూ చెప్పారు కానీ అయిన్ స్టీన్ చెప్పిన space-time continuum అంటే దేశకాల ప్రవాహ ఐక్యం సిద్ధాంతం ఇంకా పరిపూర్ణం కాలేదు. ఇందులో చాలాసిద్ధాంత రాద్ధాంతాలున్నాయి అనటానికి సల్లివాన్ చెప్పిన మాటలే తార్కాణం.

లింకన్ బార్నెట్ చెప్పిన అనిశ్చయత్వ సిద్ధాంతం అంటే “ప్రిన్సిపుల్ ఆఫ్ అన్ సర్డెనిటీ”ని బట్టి ఈశ్వర సృష్టిలో సర్వ ప్రకృతి రహస్య గ్రహణం అనిశ్చయం, అనిర్ధారితం గా ఉంది. అంటే మానవ బుద్ధికి అతీతంగా ఉంది. అందుకే “ఈ విషయం లో గ్రీకు రోమనులకంటే మనం అధిగమించినట్లుకానీ, అత్యున్నత నాగరకదేశాలైన చైనా భారత దేశాలకంటే మనకు ఎక్కువ తెలుసు అనికాని అనుకోవటం అనుమానాస్పదమే అంటే” డౌట్ ఫుల్”అన్నాడు సల్లివాన్ పండితుడు. కనుక మన ప్రాచీన రుషి ప్రోక్త ప్రకృతి రహస్యాల కు మించిన రహస్యాలేవీ ఆధునిక శాస్త్రవేత్తలు గ్రహించ లేదని అర్థం.

“My religion consists of a humble admiration of the illimitable superior Spirit who reveals Himself in the slight details we are able to perceive with our frail and feeble minds “అని భారతీయ మహర్షుల భావనకు నమస్సులు అందించాడు సల్లివాన్. “బుద్ధికి అగోచరమైన విశ్వంలో వెలువడిన ఉత్కృష్ట ప్రజ్ఞా శక్తి ని గూర్చి హృదయ పూర్వక భావ విశ్వాసమే ఈశ్వర భావాన్ని కలుగ జేస్తోంది “అని అయిన్ స్టీన్ శాస్త్రవేత్త చెప్పినట్లు, మనప్రాచీన మహర్షులు కార్య రూప ప్రపంచాన్ని వినియోగించుకోవటమే కాకుండా, దానికి కారణమైన అమానుష ప్రజ్ఞా శక్తి రూప సర్వజ్ఞ తత్వమైన పరమేశ్వరునే విశ్వసించా రు. విశ్వ జీవ నిర్మాణం ఎలా జరిగిందో తెలుసుకోవటమే కాక, సృష్టి ప్రయోజన సమస్య ధ్యాన తత్పరులై, ఈశ్వర సంకల్ప రహస్యాలను గ్రహించే ప్రయత్నం చేసి సాధించి, ఆ అద్వితీయ అలౌకిక మహాతత్వాన్ని పొంది, ఆనందించి, అభ్యుదయ నిశ్చయస సిద్ధికోసం ప్రపంచ పరిశోధన చేశారు. అదే భారతీయ విజ్ఞాన తత్వ వైభవం. దీన్ని గ్రహించి మన సంస్కృతీ మహాత్మాన్ని దాని సత్సంపదను సద్వినియోగం చేసుకొందాం.

ఆధారం -శ్రీ అనుభవానంద స్వామి వారి -సర్వ సిద్ధాంత సారభం

అయిన్ స్టీన్ దర్శించిన స్పేస్

ఆకాశం అనే గ్రహ అంతరాల ప్రదేశం అంతా కాంతి ప్రసారానికి ఉపయోగపడే ఈధర్ అనే అతి సూక్ష్మ పదార్థం తో నిండి ఉందని, దానివల్లనే కాంతి సెకనుకు 1,86,284 మైళ్ళ వేగం తో ప్రయణిస్తుందని, కానీ ఆ సూక్ష్మ పదార్థం సైన్స్ కు అందని అజ్ఞాత విషయమని న్యూటన్ మొదలైన వారు సిద్ధాంతీకరించారు. ఈ ఈధర్ లోనే అసంఖ్యాక నక్షత్ర గోళాలలో భూమి తన చుట్టూ తానూ గంటకు వెయ్యి మైళ్ళ వేగం తో తిరుగుతూ, సూర్యుడిని సెకనుకు 20మైళ్ళ వేగం తో చుట్టి వస్తుంది. భూమి, చంద్రులు ఒకరి చుట్టూ ఒకరు తిరుగుతున్నారు. సూర్యుడు తన గ్రహ కూటమి తో సహా మిల్కీవే లో కనిపిస్తూ, బ్రహ్మ నక్షత్రం” వెగా “చుట్టూ, సెకనుకు 13మైళ్ళ వేగంతో తిరుగుతాడు. ఈ బ్రహ్మ నక్షత్ర కూటం అంతా నక్షత్ర వీధి -పాలపుంత ను సెకనుకు 200మైళ్ళ వేగం తో చుడుతుంది. ఈ నక్షత్ర వీధి అతి దూరంగా ఉన్న మరో నక్షత్ర కూటాన్ని సెకనుకు 100మైళ్ళ వేగం తో చుట్టి వస్తుంది. వీటన్నిటికీ మధ్య భాగం లో మానవ దృష్టికి కనిపించని మూల కేంద్రకం ఒకటి ఉంటుందని న్యూటన్ భావించాడు. కానీ ఈ అసంఖ్యాక గోళాలకు ఆధార మైన స్పేస్ అనేది భౌతిక మైన సద్యస్తువు. అది అతి నిశ్చలంగా అచంచలంగా ఉందని, అది ప్రకృతిలో ఈశ్వరుని సర్వ వ్యాపకత్వాన్ని నిరూపించే పదార్థం అని న్యూటన్ విశ్వసించాడు..

న్యూటన్ తర్వాత కాలం లో ఈధర్ వాదాన్ని శాస్త్ర వేత్తలు త్రోసి పుచ్చారు. కారణం ఏమిటి అంటే ఈధర్ లో భ్రమణం చేసే భూ మండలం నుంచి అనుకూల వ్యతి రేక దిక్కులకు ప్రసరింప చేసిన కాంతి వేగాల్లో

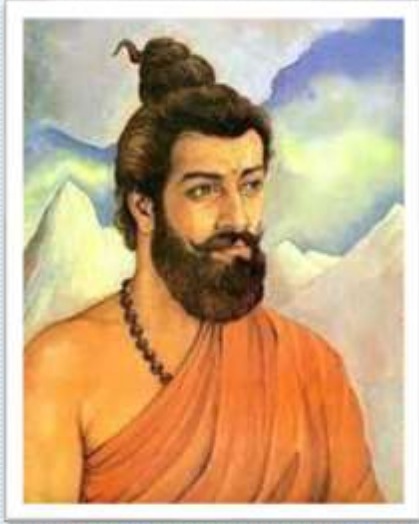
తేడాలు కనిపించటమే. కనుక ఈధర్ అనేది పదార్థ భావం కాదు అని తేల్చారు. ఈధర్ పదార్థ భావం కాదు అన్న ఈ సిద్ధాంతాన్ని అయిన్ స్టీన్ -భూ భ్రమణం వలన మాత్రమే కాక, సూర్యాది ఇతర గ్రహ భ్రమణ విశేషం వలన కూడా కాంతికి ఎలాంటి అంతరాయం ఏర్పడదు అని తీర్మానించాడు. ఈ సిద్ధాంత ఫలితంగా స్పేస్ కు దిక్కులు కాని అవధులు కాని లేవని, దేశ, కాలాలు ఇంద్ర ధనుసు రంగులు లాగా కల్పితం అన్నాడు. అన్ని వస్తువులకు అవకాశం ఇచ్చేదే స్పేస్ అని, ఈ స్పేస్ లో జరిగే కార్య పరంపరను సూచించేదే కాలం. దీని గణనకు సెకను నిమిషం గంట ఏర్పడ్డాయి. అభావం అయిన కాలానికి ఈ సూచనలే ఆధారం వస్తువులునికి తెల్పే స్పేస్ లాగే, వస్తువు యొక్క కార్య సంఘటన క్రమాన్ని మాత్రమే కాలం సూచిస్తుంది. పరాపరాలు ముందు వెనుక రూపం లో దేశ అంటే స్పేస్ కాలాలు ప్రవర్తిస్తాయి. స్పేస్ కు ఒకరకమైన కొలతలు, కాలానికి వేరే రకమైనకొలతలు కావాలి. అంటే అనిర్వచనీయం, సర్వవ్యాపకం అయిన దేశ కాలాలను కృత్రిమమైన కొలతలతో స్థూలం చేస్తున్నామన్నమాట. ఈ కొలిచే విధానం సూర్య గ్రహ కూటాలకు మాత్రమే సంబంధించినవి. ఇతర చోట్ల ఉపయోగ పడవు. ఆకాశం లో సూర్యుడు 15డిగ్రీలులో ఉంటే గంట అనీ, సూర్యుడిని ఒకసారి భూమి చుట్టివస్తే సంవత్సరం అంటాం. కానీ బుధ గ్రహాన్ని చూస్తే అది సూర్యుడికంటే భూమికి దగ్గరగా ఉండటం వలన 88రోజుల్లో సూర్యుడిని చుట్టి సంవత్సరం పరిమాణాన్ని తగ్గించింది. తన చుట్టూ తానూ తిరగటానికి 88రోజులు పడుతుందికనుక రోజుకు, సంవత్సరానికి మానం లో తేడా ఉండదు. శుక్రుడికి 225రోజుల సంవత్సరం. కొన్ని వారాల రోజు ఉంటుంది. అంగారక గ్రహం భూమి కంటే దూరంగా ఉంటుంది కనుక అక్కడ సంవత్సరానికి 687రోజులు, రోజుకు 24గంటల 55నిమిషాలు ఉంటాయి. బృహస్పతి జుపిటర్ కు 9గంటల 55నిమిషాలు ఒక రోజు. శనికి 10గంటల 14నిమిషాలు ఒక రోజుకు. ఇలా ఒక్కొక్క గ్రహానికి ఒక్కో కాలమానం ఉంటుంది. మన దేశం లో సూర్యోదయమైతే అమెరికాలో రాత్రి అవుతుంది. దేశకాలపరిస్థితులను బట్టి మాన విధానం మారుతుంది. ఈకాలమానాలు మనం కల్పించుకొన్నవే కదా. వీటిని కాదంటే, దేశకాలాలు సువిశాలాలు, నిర్వికారాలు, నిరవదికాలు అవుతాయి. ఇదే వాటి సహజ స్వరూపం. ఇక్కడ ముందు వెనకలు, పైనా కిందా లేనేలేవు. మనిషి తన సౌకర్యం కోసం వీటిని కల్పించి, అనుభవిస్తున్నకాలం వర్తమానం అనీ, దానికి ముందుది భూతకాలమని, దాని తర్వాతది భవిష్యత్ కాలం అని భావిస్తున్నాడు. అంటే అఖండ కాలానికి ఖండత్వం కల్పిస్తున్నాడు. అభిన్నమైన దేశం అంటే స్పేస్ లో లోపల బయట అనీ, దూరం, దగ్గర అనీ కల్పించుకొని జీవిస్తున్నాడని అయిన్ స్టీన్ మహాశయుని సిద్ధాంత తాత్పర్యం.

పై విషయాలను మరింత లోతుగా సూక్ష్మంగా ఆలోచిస్తే దేశ, కాలాల మధ్య తేడా తగ్గించి space-time – continuum అంటే దేశకాల ప్రవాహం అనీ, అంతా దేశ కాలనిబద్ధమని, ఈ ద్వయం అభిన్నమని అంటే కాల మానాలు నిజానికి దేశ మానాలే అనీ, అవి పరస్పర అపేక్షికాలని, ఐన్స్టీన్ సిద్ధాంత కరించాడు. అంటే

ప్రకృతిలో ఈ రెండు ఒక్కటే అని, కనిపించే భిన్నత్వం కల్పితమని ఆయన భావం. ఆయన సిద్ధాంతం ప్రకారం పాంచ భౌతిక వస్తుజాలం అంతా దేశ, కాల బద్ధాలై నాలుగు కాలమానాలు కలిగి ఉంది. అందులో మూడు దేశానికి అన్వయిస్తే, ఒకటి మాత్రం కాలానికి. పొడవు వెడల్పు ఎత్తు అనేవి దేశానికి, ఎప్పుడు అనే ప్రశ్నకు సమాధానం కాలానికి చెందుతుంది. వ్యక్తికి సంబంధించిన దేహ పరిమాణం దేశానికి, వయస్సు కాలానికి అన్వయిస్తుంది. ఇలాగైనా దేశకాలాలు అభిన్నాలు అని అయిస్ స్టీన్ సిద్ధాంతం. ఆధునికకాలం లో యెంత దూరం అనే ప్రశ్నకు రైలులో కొన్నిగంటలు విమానం లో కొన్ని నిమిషాలే కదా. దేశ మానం లో అంగుళం మొదలైనవి మూడు కొలతలకు అంటే పొడవు వెడల్పు ఎత్తు లకు సరిపోతే, కాలం మాత్రం క్షణాధికానికి అన్వయిస్తోంది. దేశ,కాలాల సంకోచ వ్యాకోచాలు మానవా దీనాలు కానీ కాలాన్నే వేగ వంతం చేయటం కాని, నెమ్మదిని చేయటం కాని వెనక్కు తిప్పటం కానీ మనకు సాధ్యం కాదు. సర్వ చరాచరాలు పరాధీనం అయి, భూతకాలం నుంచి వర్తమానానికి, దానినుంచి భవిష్యత్తుకు సాగిపోవాల్సిందే కానీ, మార్గాంతరం లేదు. దేశకాలాలలో కొంచెం తేడా కనిపించినా అవి కల్పితాలే అని భావించి, ఏకం చేసి, కాలాన్ని నాలుగవ మానం గా చేర్చి, సమన్వయ పరచి, విజ్ఞాన లోకానికి నూతన భావ ధారను అయిస్ స్టీన్ కల్పించాడు. హాట్వాట్ టు హిం. ఇది కణాదుల వైశేషిక న్యాయానికి దారితీసింది.

ఆధారం -శ్రీ అనుభవానంద స్వామి వారి సర్వ సిద్ధాంత సారభం.

సాంఖ్య సిద్ధాంతం -కపిల మహర్షి

“యావత్ ప్రపంచం లో భారతీయ తత్వ శాస్త్రం తో పోల్చదగినది ఇంకొకటి లేదు”అన్నాడు యువి సోవాని అనే విమర్శక నిపుణుడు. వైజ్ఞానిక అంతరిక్షం లో మన తత్వ శాస్త్రం తేజో విరాజమానమైన సూర్యుడుగా ప్రసిద్ధమైనది సాంఖ్య సిద్ధాంతం. “సాంఖ్యం భారతీయ తత్వ శాస్త్రాలలో అతి ప్రాచీనం “అన్నారు డా.ఎస్.ఎస్ సూర్యనారాయణ శాస్త్రి. వెబర్ పండితుడుకూడా “సాంఖ్యం అతి పురాతనమైనది”అని నిర్ధారించాడు.

స్వామి వివేకానంద “సాంఖ్య పేక్ష లేకుండా, ప్రపంచాన్ని సరైన రీతిలో అర్థం చేసుకోవటం కుదరదు. దీన్ని లౌకిక అలౌకికంగా తెలుసుకోవచ్చు కనుక అనేక దర్శనాలద్వారా

సాంఖ్యానికి ప్రాధాన్యత పెరిగింది. వివిధ దర్శనాలకు సాంఖ్య తత్వం ఒక్కటి మాత్రమే సామాన్యంగా ఉన్నది. కనుక యావత్ప్రపంచం సాంఖ్యంను అంతగా గౌరవిస్తోంది. ఇదే అన్ని దేశాల దర్శనాలకు ముఖ్య ఆధారం. ప్రపంచం లో ఎప్పుడు ఎక్కడ తత్వ శాస్త్ర విచారణ జరిగినా అందులో కొంతవరకైనా కపిలమహర్షి సంఖ్య సిద్ధాంతం తప్పక ఉంటుంది “అన్నాడు.

ఇంకాస్త ముందుకు వెళ్లి మాక్స్ ముల్లర్ ”పైథాగరస్ భారత దేశానికి వచ్చి సాంఖ్యం నేర్చి, తన గ్రీసు దేశం లో బోధించాడు. తర్వాత ప్లేటో కూడా దీన్నే సూచించాడు. ఆతర్వాత నాస్టిక్ శాఖీయులు సాంఖ్యాన్ని అలెగ్జాండ్రీయా కు తీసుకు వెళ్ళారు. అక్కడి నుంచి యూరప్ చేరింది. కనుక ప్రపంచం లో ఎక్కడ ఏ తత్వ శాస్త్ర, ఆధ్యాత్మిక కృషి ఉన్నా, దానికి పరమపిత “కపిలా చార్యుడే “.కనుక ప్రాచీన హిందూ తత్వ శాస్త్రం లో ప్రధాన సిద్ధాంతాలైన వేదాంత, సాంఖ్యాల పరిచయం లేని వాడు తత్వవేత్త కాదు అని పించుకొనే కాలం వచ్చేసింది”అన్నాడు అనుమానం లేకుండా.

సాంఖ్య కర్త కపిల ముని

“సర్వ ప్రపంచ తత్వ శాస్త్రాలకు పునాది అయిన సాంఖ్య శాస్త్ర కర్త ఎవరు ఆయన జీవిత విశేషాలేమిటో తెలుసుకొందాం. అనేక దేశాలలో ఆయా దేశాల తత్వ శాస్త్ర ఆచార్యుల, వ్యాప్తి చేసిన వారి జీవిత చారిత్రాలు స్పష్టంగా ఉన్నాయి. కానీ భారత దేశం లో ఆవివరాలు తెలుసుకోవటం చాలాకష్టం. ధేల్స్ ఎవరో, ప్లేట్ ఎవరో ఎప్పుడు ఎక్కడ పుట్టారో, ఏం చేశారో మనకు భావించటానికి అవకాశమున్నది. కానీ కపిల గౌతమ కణాద,బాదరాయణ జైమినుల గురించి మనకు తెలిసింది శూన్యం “అని వాపోయాడు మాక్స్ ముల్లర్ పండితుడు. “సాంఖ్య దర్శన తత్వాభి వృద్ధి చారిత్రం, అభేద్యం అయిన అంధకారం లో మునిగిపోయి,మరుగున పడింది “అని భారతీయ తత్వ శాస్త్ర పరిణామ చరిత్ర రాసిన పిటిశ్రీనివాస అయ్యంగార్ కూడా అభిప్రాయ పడ్డారు.

అయినా “సాంఖ్యస్య వక్తా కపిలః పరమ ఋషిహి,పురాతనః -హిరణ్య గర్భో యోగస్య వక్తా నాన్యః పురాతనః “అనేభారతం లో శాంతిపర్వం లోని మోక్ష ధర్మ ప్రకరణం లో ఉన్నదాన్ని బట్టి, సాంఖ్యకారుడు పరమ రుషి వరేణ్యుడు,అతిప్రాచీనుడు హిరణ్య గర్భుడు అయిన కపిలాచార్యుడే అని పూర్తిగా రూఢి అవుతోంది. వేదాంత సూత్రకర్త వ్యాసుడు స్మృత్యదికరణ లో కాపిల సాంఖ్యాన్నిచర్చించాడు. పద్మపురాణం కూడా కపిలుడే సాంఖ్య కర్త అన్నది. వైశేషిక సాంఖ్య దర్శనా చార్యుల సూత్ర సంహిత లో “కాణాద,కపిలాద్వైస్తు,మునీనై రపి కీర్తితం -మంద బుధ్యను సారేణ కేవలం పరి కీర్తితం “అని ఉండటం విష్ణు సహస్రనామం లో మహర్షి కపిలా చార్యః “అని ఉండటం చేత శంకరాచార్యులు కూడా భాష్యం రాస్తూ “మహర్షి కపిలాచార్య అన్నది ఏకనామం అనీ సాంఖ్య శుద్ధాత్మతత్వ విజ్ఞానాచార్యుడు కపిల ముని అని స్పష్టంగా చెప్పారు. ఆది విద్వాంసుడు మహర్షి చంద్రుడు అయిన కపిలమహర్షి కరుణ తో నిర్మాణ చిత్తాన్ని అధిష్టించి “అసురి “అనే శిష్యుడికి తంత్రాన్ని బోధించాడు అన్నారు శంకరులు. దీనికి వ్యాఖ్యానం రాసిన వాచస్పతి మిశ్రా “పంచమావతారమైన కపిలుడు అసురి కి మొదట సాంఖ్యం బోధించాడనీ, భారతాది ఇతిహాస పురాణాలలో కూడా సాంఖ్య దర్శనా చార్యుడు కపిల మహర్షి యే అని ధృవీకరించాయి”అన్నాడు.

జేమ్స్ జీన్స్ పండితుడు “భౌతిక విజ్ఞానం యదార్థాన్ని గ్రహింప జాలనిది అవటం వలన మనం ఇంకా పరమార్థ స్పర్శకు దూరం గానే ఉన్నాం”అనగా, “.ప్రస్తుత భౌతిక జ్ఞాన విశ్వం అగమ్య గోచరం. ప్రకృతి పరిణామ వాదం ఎక్కువైంది. అన్ని చోట్లా అసందర్భాలు, పరస్పర వ్యతిరేకతలు ఉండటం చేత ఈ విజ్ఞానం సంతృప్తికరం కాదు “అన్నాడు సల్లినాన్ పండితుడు.మరింత ముందుకు వెళ్లి లింకన్ బార్నెట్ “ప్రకృతి రహస్యాల తెరలు తొలగించిన కొద్దీ, సంక్షోభం నుంచి క్రమత్వం ఏర్పడి, నానాత్వం నుంచి ఏకత్వం కలిగి, భావాలన్నీ లయించి మూల సూత్రాలు అధిక తరంగా సులభ మౌతాయి “అన్నాడు.

ఇంతటి ముఖ్య దర్శనాచార్యుడైన కపిలుడి పుట్టుపూర్వోత్తరాలు తెలియటం లేదని డా.ఎస్ ఎస్ సూర్యనారాయణ శాస్త్రి బాధపడ్డారు. సాంఖ్య ఉపనిషత్ గా ప్రసిద్ధి చెందిన “శ్వేతాశ్వతర ఉపనిషత్ “మొదటగా కపిలుని నామం స్మరించినది. సర్వ సృష్టికి కారణమైన బ్రహ్మ సృష్టిలో

మొదట పుట్టిన తనకుమారుడైన కపిలునికి సర్వ విజ్ఞానాలు ప్రసాదించాడు అని ఉన్నది. కనుక కపిలుడు బ్రహ్మ మానస పుత్రుడు, సర్వజ్ఞుడు. గౌడ పాదుడుకూడా కపిలముని ని బ్రహ్మమానస పుత్రునిగానే చెప్పాడు. సాంఖ్య కారికా భాష్యం లో గౌడపాదుడు “ధర్మజ్ఞాన వైరాగ్య ఐశ్వర్యాలు సృష్టి మొదట్లో భగవంతుడైన కపిలచార్యునికి సహజంగా అలవడినాయి “అని కీర్తించాడు. కపిలుని తర్వాత ఉద్భవించిన సనక, సనందన, సనాతన, సనత్కుమారులు షోడశ వర్ష శరీర దారులనీ, వారితో పుట్టిన భావాలు ప్రకృతికాలు అని గౌడపాదుడు చెప్పాడు. శ్వేతాశ్వరోపనిషత్ లో “నిత్యాలకు నిత్యుడు, చేతనాలకు చేతనుడు, అనేకులలో ఏకుడు, సర్వకామ ప్రదాత అయినవాడు ఆత్మ.” సాంఖ్య యోగం తో దీన్ని గ్రహించి, ఆ దేవతను ఎవడు తెలుసుకొంటాడో వాడు అన్ని బంధాలనుంచి విముక్తు డౌతాడు “అని కపిల ప్రోక్త సాంఖ్యం చెబుతోంది. కనుక” శ్వేతాశ్వతర ఉపనిషత్ కాలానికే సాంఖ్యం బాగా ప్రాచుర్యం పొందింది” అన్నాడు డా.ఇ.రోయర్. కపిలముని పై మరి కొన్ని విషయాలు మరోసారి తెలుసుకొందాం.

“ప్రపంచ చరిత్రలో మొట్టమొదట మనస్సు యొక్క స్వాతంత్ర్యం, దాని శక్తి సామర్థ్యాలపై పూర్తి విశ్వాసాన్ని ప్రకటించింది సాంఖ్యమే” అన్నాడు రిచార్డ్ గార్బ్. “ప్రపంచం లో ఇదివరకు ఎన్నడూ లేని ఔక్తిక విధానం అంటే రేషనల్ సిస్టం సాంఖ్యం మాత్రమే ప్రవేశపెట్టింది “అన్నాడు వివేకానందుడు. “కపిల సిద్ధాంతానికి చారిత్రక ప్రాధాన్యం ఉంది. మానవ మనో చరిత్ర లో ఇది అత్యంత అద్భుత విషయం. కారణం - ఆలోచించే ప్రతి మనసులో ప్రపంచ సృష్టి, మానవ ప్రకృతి సంబంధాలు, వాటి భవిష్యత్ నిర్ణయాలు మొదలైన వాటిపై వచ్చే అగోచరమైన సమస్యలకు యుక్తి యుక్తం గా సంతృప్తి కలిగే సమాధానం చెప్పింది

సాంఖ్యం ఒక్కటే “అన్నాడు సాంఖ్య కారిక లో డా.జాన్ డేవిస్.” సాంఖ్యం పరిపక్వమైన, మనోధర్మమైన తత్వ శాస్త్రం. ఎందుకంటే భగవంతుని ఆస్తికత ను, యుక్తిమూలం గా నిరూపించటం సాధ్యం కాదని తెలిసి కూడా దాని విషయం లో మౌనం చూపింది అనే సత్యాన్ని బట్టి దర్శనాలు సాంప్రదాయక మతాల నుండియెంత స్వతంత్రంగా వ్యక్తమయ్యాయో తెలుస్తోంది. శుద్ధ తత్వ శాస్త్రం లో సాంఖ్యం ఒక ప్రఖ్యాతమైన

ప్రయత్నం అని “శ్రీనివాస అయ్యంగార్, రాధాకృష్ణన్ అభిప్రాయ పడ్డారు. జాన్ డేవిస్ కూడా “కపిలుని సాంఖ్యదర్శనం శుద్ధ తత్వ విషయం లో భారత దేశం వెలువరించిన విషయ సమగ్రత పొందింది “అన్నాడు. మహాభారతం కూడా సాంఖ్యం లాంటి జ్ఞానం లేనే లేదు అన్నది. “ప్రకృతి తత్వ శాస్త్రాలు వ్యత్యస్తాలై, ఏకత్వ సాధనకు అసాధ్యంగా ఉన్నా, ప్రకృతి శాస్త్ర ఫలితాలకు అన్వయిస్తూ తాత్విక విధానం ఉండాలి “అన్నాడు రాధా కృష్ణ పండితుడు. “ మానవ నిత్యానుభూతి, యుక్తియుక్తంగా విచారణ చేయటం సాంఖ్యం నిరూపించింది. ఈమార్గం లో ప్రతివాడూ తన అనుభవం తో ప్రారంభించి, తర్వాత తనకు అందని సర్వాన్నీ బహిర్గతం చేస్తాడు. అనుభవం ఎందుకు అవసరమో, అనుభూతి సాధించటం ఎలాగో, సాంఖ్యం విస్పష్టంగా వివరించింది “అంటాడు రాధాకృష్ణన్. “అధ్యాత్మం కాని యుక్తి విధానం సాంఖ్యం అవలంబించింది. దీని అంకురార్పణ నిత్యానుభవం. అనుభవం యొక్క సరైన నిర్వచనమే సాంఖ్యం తత్వం “అని జేఎస్ ముఖర్జీ స్పష్ట పరచాడు. మానవలోకానికి అసాధారణమైన, సాటిలేని తాత్విక సిద్ధాంతాన్ని ప్రసాదించిన ఈ సాంఖ్యం ను తక్కువ చేసి మాట్లాడే వారిపై కోపం తో “భారతీయుల షట్ దర్శనాల శ్రేష్ఠత్వాన్ని బట్టి వేదాంతాన్ని కొందరు భారతీయ తత్వ వేత్తలు క్రమంగా ఏర్పాటు చేశారు. సాంఖ్యానికి రెండవ స్థానం కల్పించారు. ఈ అప్రదాన్యతకు సాంఖ్యం తన అసమ్మతిని తీవ్రంగా ప్రకటించింది. సాంఖ్యం ఒక అద్భుత తత్వ శాస్త్రాన్ని ప్రబోధించింది. ఇలాంటిదాన్ని వేదాంతానికి రెండవది గా చేయటం దాని సిద్ధాంత జ్ఞాన లోపం, అవగాహనా రాహిత్యం వల్లనే “అంటాడు ముఖర్జీ.

“వ్యాకుల చిత్తులైన, నిరాశాపరుల ఊహలతో, ఊహాతీత తన్మయత్వాన్ని అనుభవించటానికి, విపరీత వ్యామోహం తోకానీ, సాంఖ్యం ఆకర్షింప బడదు. “ప్రపంచం ద్వారా, ప్రపంచం లో, ప్రపంచం కోసం “దృఢమైన, నిశితమైన, నిత్యమైన జీవిత సందేశాన్ని సాంఖ్యం అందిస్తోంది. దాని విశాల భవనం మీద వేదం ఒక ప్రత్యేక గ్రంథం గా కాక, ఒక సాహిత్యమే అయింది అన్నాడు ముఖర్జీ పండితుడు సాంఖ్యం పై ఉన్న అవ్యాజ గౌరవం తో.

“సర్వ సిద్ధాంతాలతో ఖండన మండనాలు పొందిన సాంఖ్యం ఎంతటి ప్రధాన స్థానం ఆక్రమించిందో అర్థమౌతుంది. వేదాంత సూత్రాలు సాంఖ్యం తో డీ కొట్టి ప్రయత్నాలు చేశాయి. కొందరు బౌద్ధులు ఖండించారు. “కార్యం, కారణం లో అంతర్గతంగా ఉంటుంది “అన్న సాంఖ్యాన్ని వైశేషికులు ప్రతిఘటించారు. కానీ ఇతర వాదాలచేత సాంఖ్యం “శ్రౌతం “గా పరిగణింప బడి, క్రమంగా పూర్తిగా లయింప బడి, తర్వాత హైందవ విజ్ఞానం లో సుస్థిరంగా పొదగబడిందని పండితభావం. వేదాంత సూత్రాలు కానివన్నీ తామసికాలు అని పద్మ పురాణం, వైశేషిక సాంఖ్యాలు మహర్షులచేత రాయబడినా, అవి మందబుద్ధులకోసమే అని సూత సంహిత, అంటూ కీర్తించినా నిందించినా, బౌద్ధానికి ముందున్న పురాణ విజ్ఞానం లో సాంఖ్యం సర్వాదిపత్యం ఉన్న సిద్ధాంతంగా చెలామణి అయింది”అన్నారు శ్రీనివాస అయ్యంగార్, ముఖర్జీ లు. శంకర

భగవత్పాదులు కూడా పూర్వోక్త చందం కార్యకారణాలకు అనన్యత్వ అంగీకారం ఉండటం వలన, ధర్మశాస్త్ర వేత్తలైన దేవలుడు మొదలైన వారిచే అనుసరించబడటం వలన సాంఖ్యం ప్రఖ్యాత మైందికనుక, దాని ఖండనం వేదాంత భాష్యం లో దాని ఘనతను అంగీకరించారు. ఈవిధంగా కపిలముని చెప్పిన సంఖ్య సిద్ధాంత సూత్రాలప్రాధాన్యత అగణితం, అపూర్వం అని అర్థమౌతోంది.

ఆధారం - శ్రీ అనుభవానంద స్వామి వారి - "సర్వ సిద్ధాంత సారభం".

భారతీయ విజ్ఞానం

"భారత దేశం కేవలం సాధువులు, యోగులు, మహాత్ములు తత్వ వేత్తలను మాత్రమే నిర్మించింది అనటం అసందర్భం. భారతీయజీవనం సర్వతోముఖ శక్తుల్ని ప్రదర్శించింది. గణితం లో సున్నా కున్న ప్రాముఖ్యం అంకెల స్థానాలను బట్టి విలువలేర్పడే పద్ధతి, సాంకేతిక గణిత విధానం మొదలైన అద్భుతాలు హిందూ దేశం లోనే జరిగాయి. దశ సంఖ్యామానం రుగ్వేదకాలం లోనే ఉంది "అని పండిట్ నెహ్రూ చెప్పాడు. 19వ శతాబ్ది పారశీక పండితుడు అల్ జహీజ్ "హిందువులు గణిత జ్యోతిష వైద్యాది పలు శాస్త్రాలలో అగ్రగణ్యులు. "అన్నాడు "అనేక విజ్ఞానాలకు ఆటపట్టు అయిన భారత దేశం ప్రస్తుతం ప్రపంచ లో ఎక్కువగా ఉపయోగించే 1,2,3,- - 0 వరకు ఉన్న అంకెల సంస్కృత సంఖ్యరూపాలను నిర్మించింది. గణితమే కాక, న్యూటన్ పుట్టటానికి వేలాది సంవత్సరాలకు పూర్వమే భారతీయులకు గురుత్వ శక్తి తెలుసు "అన్నాడు స్వామి వివకానంద. తత్వవేత్త, రచయిత విల్ డ్యురాంట్ "సర్వమానవాళికి మాతృ దేశం భారత భూమి యే.అన్నిభాషలకు తల్లి సంస్కృతమే. 'తత్వ శాస్త్రం పుట్టింది కూడా ఇక్కడే "అన్నాడు. "అరబ్బీయుల వలన మన గణితానికి, బుద్ధునిమూలంగా క్రైస్తవ మత ఆదర్శాలకు, గ్రామ పంచాయితీల నుండి స్వరాజ్యం, ప్రజారాజ్యలకు హిందూ మతమే తల్లిఅని చెప్పి. సర్వ జ్ఞాన ప్రదాత్రి అయిన భారతమాత పాద పద్మాలకు విల్ డ్యురాంట్ ప్రణామం చేశాడు.

" భూగర్భం లో ఉండిపోయిన మొహంజు దారో హరప్పా ల త్రవ్వకాలవలన బయల్పడిన నాగరకతకు కనీసం 5 వేల సంవత్సరాలు. డిల్లీ దగ్గర ఉన్న ఇనుపస్తంభం శీతోష్ణాలకు మార్పు చెందకుండా ఇంతకాలం ఉండటం ఆధునిక సైంటిస్ట్ లకే ఆశ్చర్యం " అన్నాడు నెహ్రూ. "తమ కుశాగ్ర బుద్ధిని ఖగోళానికి అనుసంధించి సూర్య చంద్ర గమనాలను. అతి సూక్ష్మంగా పరైశీలించారనీ, వారి చంద్ర కళాపరిణామ గ్రహణం నిర్దుష్టం "అన్నాడు కోల్ బ్రూక్. 9వ శతాబ్ది పర్షియా పండితుడు జాకోబి "అన్ని దేశాల వారి కంటే భారతీయులు ఖగోళ జ్యోతిష శాస్త్రాలలో నిర్దుష్టమైన పాండిత్యం ఉన్నవారు. "అన్నాడు "అందుకే భారతీయులు మాత్రమే, అతి నిర్దుష్టమైన గమన విధానాన్ని గ్రహించారు"అన్నాడు బాలగంగాధర తిలక్. "పతంజలి యోగ శాస్త్రం అధ్యయనం చేస్తే 'భువనజ్ఞానం సూర్య సంయమాత్ "అంటే సూర్యుని యందు బుద్ధిని సంయమనం చేస్తే,

14లోకాల విజ్ఞానం తెలుస్తుంది “అని పతంజలి భాష్యకర్త వ్యాస దేవుడు పేర్కొన్నాడు. “చంద్రే తారా వ్యూహా జ్ఞానం” అంటే చంద్రుని ఏకాగ్ర బుద్ధితో పరిశీలిస్తే నక్షత్ర మండల జ్ఞానం కలుగుతుంది. “ద్రువే తద్గతి జ్ఞానం “ద్రువ నక్షత్ర సంయమనం వలన నక్షత్ర గమన జ్ఞానం కలుగుతుంది అని పతంజలి సూత్రాలలో చెప్పాడు.

సంస్కృతి వ్యక్తి నిష్ఠమై వికసించి నాగరకత రూపం లో సంఘం లో వ్యాపిస్తుంది. ఇదివరకే మనం తెలుసుకున్నట్లు రెండురకాల సంస్కృతి విభాగాలు పూర్తిగా సాంఘికాలై నాగరకత అవుతోంది. నాగరకత కు రెండు విస్పష్ట భావనలున్నాయి అవి కృషి ఫలితంగా ఏర్పడతాయి. కృషి రూపం అంటే వ్యక్తి సాంఘికం చేయటం. దీనివలన సాంఘిక వాది అవుతాడు మనిషి. కనుక నాగరకత అంటే సాంఘిక వ్యవస్థయే..ఇది జీవిత విధానాన్ని తెలియ జేస్తుంది. ఇతరులతో ఏకత్వాన్ని చేస్తుంది. ఇదే నాగరకత ముఖ్య విధానం అంటాడు దీరేంద్రనాథ రాయ్.

విజ్ఞాన ప్రదాత్రి అయిన భారత దేశం అసమాన సర్వతోముఖ సంస్కృతీ సంపదను పెంపొందించి అనుభవించి, ఆనందించటమేకాక త్యాగం తో విశ్వమానవ కల్యాణాన్నే అపేక్షించే ప్రేమైక స్వరూపిణి, తనను ఆశ్రయించిన వారికీ ఆశ్రయించని వారికీ కూడా విజ్ఞాన భిక్షపెట్టి, ప్రాపంచిక సుఖాలకు అతీతులు గా మానవ జాతిని ఉద్ధరిస్తోంది. “ఈజిప్ట్ దేశం అతి ప్రాచీనకాలం లో తన నిబంధనలు సాంఘిక వ్యవస్థ, కళలను భౌతిక శాస్త్రాన్నీ భారత దేశం నుంచే గ్రహించింది “అని దివ్యజ్ఞాన సమాజ వ్యవస్థాపకురాలు మేడం బ్లావట్స్కీ తన” సిక్రెట్ డాక్ట్రీన్” లో చెప్పింది. గ్రీకు విజ్ఞాని ప్లేటో తనగురువు సోక్రటీస్ చనిపోయాక, హిందూ దేశానికి వచ్చి, తత్వ శాస్త్రం అధ్యయనం చేసినట్లు తెలుస్తోంది.సోక్రటీస్ కాలం లో భారతీయ బ్రాహ్మణ గురు పండితులు ఎదెన్స్ నగరం లో బోధించారు. క్రీ.పూ.550వాడైన పైథాగరస్ కూడా.

“యవన దండ యాత్రలలోనే కాక, వివిధకాలలలోని రాజ్య సామ్రాజ్య విధానాలలో, చక్రవర్తుల విధానాలలో కూడా భారతీయ ఐక్యత మరో రకంగా కనపడింది అన్నాడు సురేంద్రనాథ దాస్.. ఆధ్యాత్మిక తృప్తి, పారమార్థిక నియమపాలన, అన్నిటికంటే ముఖ్యం అని పించటం వలన, భారత దేశం అనేకానేక అసంఖ్యాక రాజకీయ పరివర్తనాలను అధిగమించి నిలబడింది “అన్నాడు దాస్. శిశిర్ కుమార్ సేన్ కూడా “భారతీయ చిత్తానికి పారమార్థిక దృష్టి మాత్రమే మూల సూత్రం “అన్నాడు. ఇదే భారత దేశ అపూర్వ అసమాన విచిత్ర తత్వం.

అధారం -శ్రీ అనుభవానంద స్వామి వారి -”సర్వ వేదాంత సారభం ‘

భారత మాత దివ్య స్వరూపం

భారత మాత పూర్వం ఎలా ఉందో, ఏమి చెప్పిందో గ్రహించడానికి దేశ కాలాలలో చాలాదూరం ప్రయాణం చేస్తే కాని ఆ మాతృ స్వరూపాన్ని సరిగ్గా అర్థం చేసుకోలేము. చారిత్రక విధానం లో ఉన్న పాక్షిక దృష్టి కాక, పరిణామాన్ని తటస్థ దృష్టి తో చూసి, ఈ సంస్కృతి వ్యక్తి నిత్య జీవితం, సంఘం, ప్రజాబాహుళ్యం లో ఎలా ప్రవేశించి మార్పు తెచ్చిందో గ్రహించాలి. అందుకోసం మనం ముందుగా సంస్కృతి అంటే ఏమిటో అర్థం చేసుకోవాలి.

“ఒక జాతి సంస్కృతి దాని సర్వ సామాన్య వ్యక్తిత్వాన్ని వ్యక్తం చేస్తుంది “అన్నాడు ధీరేంద్ర నాథ్. అంటే జాతికి సంస్కృతి జీవగర్త అని భావం. ప్రజానీకం యొక్క బాహ్య అభ్యంతర పురోగమనాన్ని కలుగ జేసే సంపూర్ణ నాగర వ్యవస్థలో అప్రత్యక్షంగా, సర్వ వ్యాపకం గా ఉన్న తత్వమే సంస్కృతి అన్నాడాయన., సంస్కృతి కున్న సంబంధం ఏమిటి ? ప్రత్యేకతలతో వేషభాషలలో అనేక మార్పులు కలిగించి, భూసారం పెంచి సస్యశ్యామలం చేసి మానవ జీవితాలలో బాహ్యమైన మార్పులు కలిగించేది సంస్కృతి. దీని వలన భూ గర్భం లో ఉన్న అనేక లోహజాతులు రూపాంతరం చెంది, మానవులకు ఉపయోగకారకాలై మానవ జీవితాన్ని సున్నితం చేస్తుంది. ఈ సంస్కృతీ బలం తో కిందికి ప్రవహించే జలాలు పైకి ఎగసి ప్రజోపకారం గా మారతాయి. అనేక ప్రకృతి శక్తులు మానవాధీనాలై దుఖం తగ్గించి సుఖాన్ని పెంచడానికి తోడ్పడతాయి. దీనినే లౌకిక సంస్కృతీ అంటారు.

సంస్కృతిలో రెండవభాగం ధార్మికం అంటే నైతికం అంటారు. మొదటిదానిలో ప్రకృతి శక్తులు ద్వారా సంపద పెరిగి మనిషి అనుభవించి సుఖిస్తాడు. రెండవ భాగం అతడి స్వేచ్ఛా విహారానికి కొన్ని అడ్డకట్టలు వేస్తుంది. స్వార్థాన్ని తగ్గిస్తుంది స్వాతంత్ర్యానికి హద్దులేర్పరుస్తుంది. అనుభవించే అధికారం ఉన్నా వనరులకు ఆటంకం కలిగించరాదని శాసిస్తుంది. ఇతరులను బాధించ రాదని, నివారిస్తుంది. అందరికీ అనుభవించే హక్కు ఉందని బోధిస్తుంది. ప్రకృతి సంపదానుభవం మనిషికి లాగానే

ఇతర ప్రాణులకు అధికారం ఉందనే ఎరుకతో మానవ సమాజం జీవిస్తోందని పండిట్ నెహ్రూ అన్నాడు. “భారత దేశం ప్రాచీన పురుషుల్ని విస్మరిస్తే, అది భారత భూమిగా ఉండదు. తనకు ఆనందం గర్వకారణం అయినది అంతా అదృశ్యమౌతాయని నెహ్రూ పండితుడే విస్పష్టంగా చెప్పాడు. గతాన్ని ద్వేషించకుండా అందులోని మంచిని, వర్తమాన భావిష్యత్తులకు ఉపయోగ పడేట్లు చేయాలి. “భూతకాలాన్ని వర్తమానానికి అనుసంధించి, భవిష్యత్తుకు మేళవించి, ఉపయోగ పడని వాటిని వదిలేసి, భావన, ఆచరణ కోసం సచేతనం చేయటమే శ్రేయస్కరం “అన్నాడు నెహ్రూ.

“ The philosophy of a country is the cream of its culture and civilization “అంటే దేశ సంస్కృతి,నాగరకతలకు ఆదేశ తత్వ శాస్త్రం వెన్నలాంటిది. అందుకే భారత దేశ ఔన్నత్యం అనాది గురు పరంపరాగత ఆధ్యాత్మిక విద్యా వైభవం మూలంగానే వ్యక్తమౌతాయి. ఆమెకు ఆధ్యాత్మిక విద్యయే జీవ గర్త.. ఆమహిమ వలన భారత దేశం ఒక్కటి భగవంతుని గ్రహించిందని, దివ్యాత్మి దివ్య ఆధ్యాత్మిక సంప్రదాయానికి కారకం అనీ, ప్రపంచం లోనే అత్యున్నత ఆధ్యాత్మిక శక్తి అనీ, ప్రపంచానికి హృదయ స్థానమని, మానవ పరిణామానికి అధినేత అనీ, ప్రపంచానికి శిరస్సు అనీ, జగన్మాత అనీ ప్రఖ్యాతి పొంది, పవిత్ర చరిత్రయై భారతి స్వార్థ పరం కాకుండా ఈశ్వర నిమిత్తంగా లోక సంగ్రహణం కోసం ఉందని, అలౌకిక యశో నిదానంగా ప్రకాశిస్తోందని అవిలినో, లూయిస్ రెనాన్, కెన్నెత్ వాకర్, శిరీష్ కుమార్ మిత్ర, స్వామి రామ తీర్థ, అరవిందులు, చెప్పిన విలువైన మాటలను మనం మననం చేసుకొంటూ అర్థం చేసుకోవాలి.

ఆధారం -శ్రీ అనుభవానంద స్వామి వారి -సర్వ సిద్ధాంత సారభం

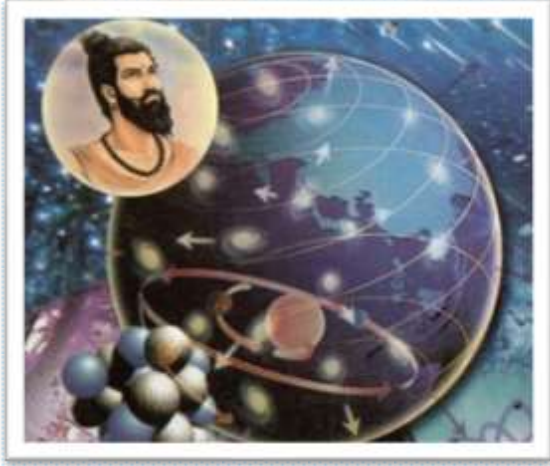
కణాద వైశేషిక విశేషాలు

ఎంతో ప్రాచీనమైనదైనా కణాద వైశేషిక సూత్రాలకు ప్రాచీన భాష్యం ఒక్కటి కూడా లేకపోవటం దురదృష్టం. “ఇతి రావణ ప్రణీతే భాష్యే దృశ్యత”అని బ్రహ్మ సూత్ర భాష్యం లో

శంకరాచార్యులు చెప్పి ఉండటం చేత వైశేషికానికి” రావణ భాష్యం “ఉండేదని తెలుస్తోంది. వైశేషికానికి “భారద్వాజ వృత్తి “కూడా ఉందని అంటారు. కానీ ఈ రెండూ లభించలేదని రాధాకృష్ణ పండితుడు అన్నాడు. తర్వాత లభించిన భాష్యాలలో “ప్రశస్త పాదాచార్యుడు “రాసిన “పదార్థ ధర్మ సంగ్రహం “ముఖ్యమైనది అనుకొన్నా “అది సర్వ స్వతంత్రమైనది” అన్నాడు మాక్లోనాల్డ్.కాని అందులో విషయం మాత్రం సక్రమంగా ఉందనీ, కొన్ని ముఖ్యవిషయాలు కలిపితే అది సంపూర్ణ,వినూత్న గ్రంథం అవుతుందని మాక్లోనాల్డ్ ఉవాచ. “ఈభాష్యం వ్యాఖ్య కాక, వైశేషిక దర్శనం యొక్క సక్రమ సంక్షిప్తరూపం “అన్నారు శ్రీనివాస అయ్యంగార్. ప్రశస్త పాదుని రచన వైశేషికం పై భాష్యం కాక స్వతంత్ర గ్రంథం అన్నాడు రాధాకృష్ణన్ కూడా. “ప్రశస్త పాదుడు పతంజలి న్యాయ భాష్యకర్త వాత్సాయనుని భావాలను తీసుకొన్నాడు కనుక క్రీ.శ 4వ శతాబ్ది వాడు అయి ఉంటాడు “అన్నాడు రాధాకృష్ణ పండిట్. “న్యాయ సిద్ధాంత ప్రభావం కణాద సూత్రాల ప్రశస్త పాదుని పదార్థ ధర్మ సంగ్రహణం లో లేదుకానీ, వైశేషిక భావాల గౌతమ సూత్రాలు, వాత్సాయన భాష్యం తీసుకున్నాడని చెప్పటానికి ఆధారాలున్నాయి. తర్కభావాలను దిగ్భాగుని నుంచి, తీసుకొన్నాడుకనుక ఆకాలం పై ఆధారపడాలి కనుక క్రీశ 5వ శతాబ్దివాడు ప్రశస్త పాదుడు” అన్నాడు మాక్లోనాల్డ్.కాని ఇది తప్పు, అతడికాలం క్రీశ 1వ శతాబ్దికి తర్వాత మాత్రమే అన్నారు శ్రీనివాస అయ్యంగార్.

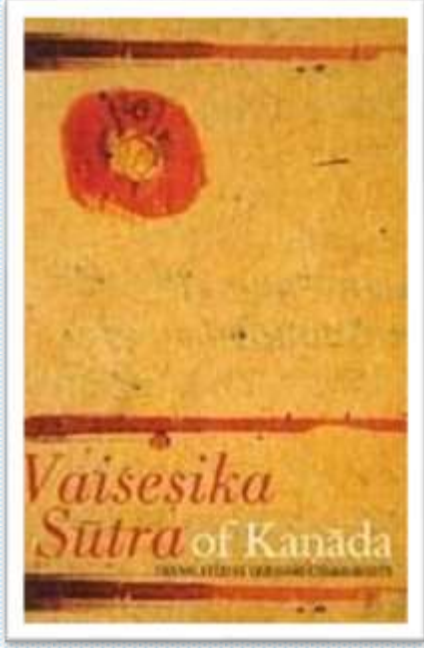
పండితలోకం ప్రశస్తి పాదుని భాష్యాన్ని” లైట్ తీసుకోక పోయినా”, శంకర మిశ్రరాసిన “ఉపస్కార “ అనేది వైశేషిక సూత్రాలకు సరైన మొదటిభాష్యం అన్నాడు మాక్స్ నాల్ట్. సాంప్రదాయక నిర్వచనం అంతరించి పోయాక చాలాకాలం తర్వాత క్రీశ 1600లో రాయబడింది కనుక ప్రాధాన్యం పొందలేదు. ప్రశస్తి పాద భాష్యానికి న్యాయాచార్యుడు ఉదయనుడు “కిరణావళి” అనే వృత్తి శ్రీధరాచార్యులు” న్యాయ కండలి” అనే టీకా రాశారు. క్రీశ 1400లో శివాదిత్యుడు రాసిన “సప్త పదార్థి “కి విశ్వనాథపంచానన భట్టా చార్యుడు “భాషా పరిచ్ఛేదం” అనేకారిక, దీనికి “న్యాయ సిద్ధాంత ముక్తావళి “అనే ప్రశస్తి రచన చేశాడు.

“వైశేషిక దర్శన దృక్పథం ఊహకంటే శాస్త్రీయం, సంకలనం కంటే విమర్శారూపం కనుక అరుదైన గొప్ప వైజ్ఞానిక శాస్త్రం “అన్నాడు రాధాకృష్ణన్. “సర్వ ధర్మాలకు ఆధారమై, అన్ని కర్మలకు అనుష్ఠానమై, ఉండే తత్వ శాస్త్రం సర్వ విజ్ఞానానికి వెలుగు బంతి” అని చెప్పిన కొటిల్యుని మాటను బట్టి న్యాయ వైశేషికాలు మాత్రమే సైన్స్ ను, సామాన్య జ్ఞానాన్ని సమర్థిస్తూ, పరిశీలంతో ఉన్న తత్వ శాస్త్రాన్ని తెలియజేస్తాయి. కనుక వైశేషికం తత్వ శాస్త్ర రాజం.

న్యాయ వైశేషికాలు ఒకదానిభావాలు మరొకటి తీసుకున్నా, న్యాయం పూర్తిగా తర్కాన్నిస్తే, ప్రాకృతిక ప్రపంచానికి ఆధారమైన పరమాణువులు ఉన్నాయనే భౌతిక భావాన్ని తెలియ జేసింది వైశేషికం మాత్రమే అంటాడు సర్వేపల్లి పండితుడు. బాహ్య, అంతర ప్రపంచాలను తీసుకొని న్యాయం, వాద జ్ఞానం ద్వారా, అంతాబ్రాంతి అనే వాదాన్ని ఖండిస్తే, అనుభవ జ్ఞాన మీమాంస ను వైశేషికం సమర్థించి ప్రత్యక్ష అనుమాన ఆగమాలద్వారా తెలియబడే విషయాలకు అన్వయించే సామాన్య సూత్రాలను ఇది నిర్మించింది. “అన్నాడు రాధా కృష్ణన్. ఫలప్రదమైన సర్వ తత్వ శాస్త్రం కూడా భౌతిక ప్రపంచ నిర్మాణాన్ని గురించి ఆలోచించాలి అని వైశేషికం హెచ్చరించి, పరమావధి అయిన సత్యం లోనేకాక, నానాత్వమైన భౌతికం పై కూడా శ్రద్ధ చూపించింది. అందుకే పరమాణు వస్తుత్వ విచారాన్ని అభి వృద్ధి చేసింది. పదార్థ పరిశోధనా రహస్యాలను చాట్ వైశేషికానికి తర్కం అనే పునాది పైన కాక, సుస్థిర తత్వ శాస్త్రము మిగిలిన వాటిపై ఆధారపడి నిర్మించబడ జాలదు. న్యాయ దర్శనం, తర్కాన్నీ పూరిస్తే, ఈ రెండు దర్శనాలు పరస్పర అపేక్షకాలై సమానమైన తంత్రాలయ్యాయి “అంటాడు పండిత రాధాకృష్ణన్. ఇంతటి సన్నిహిత సంబంధం తో గౌతమ, కణాదులు సోదరులులాగా సోమశర్మ పాదాల వద్ద విద్య నేర్వటం వలన వారి దర్శనాలు కూడా పరస్పర అన్వేష్యతతో కలిసి ఒకటిగా అనిపించటం పెద్దగా ఆశ్చర్యం కలిగించదు. అనటం అత్యంత సముచితం. ఈ సిద్ధాంత ద్వయ సమన్వయ వాక్యమా అన్నట్లు “వ్యావహారికం అనాశ్రిత్య నిర్వాణం నోప లభ్యతే “అని తంత్ర శాస్త్రం కూడా స్పష్టంగా చెప్పింది. దేన్ని ఎదుర్కోవాలో దేన్ని జయించాలో తెలుసుకొని పోరాడితేకాని

విజయశ్రీ లభించదు -”యదేవ విద్యయా కరోతి శ్రద్ధయోపనిషదా,తదేవ వీర్య వత్తరం భవతి “అన్న ఛాందోగ్య ఉపనిషత్ ను అనుసరించి దేన్నీ తెలిసికొని శ్రద్ధా శక్తులతో చేస్తామో ఆకార్యం సంపూర్ణం గా ఫలప్రదమౌతుంది. దీన్ని బట్టి “ప్రపంచ తత్త్వాన్ని విమర్శనా దృష్టితో పరిశీలించి, నానాత్వ, వికార, విభేదన రూప ప్రపంచానికి జంకని వాడే వైశేషికుడు”అనే సామెత లోకంలో వ్యాప్తి చెందింది. “సాధన సముదాయానికి ధీరత్వం, జ్ఞానం ప్రసాదించి, తత్వ శాస్త్రం లో ప్రస్ఫుటంగా, నిరాటంకం గా, చర్చించ బడనట్టి విషయం ఒక్కటి కూడా వైశేషికం లో లేనే లేదు “అన్న మాక్స్ ముల్లర్ పండితుని శేముషీ గరిమకు జోహార్లు

కణాద సిద్ధాంతం లో ఈశ్వర స్థానం ఏమిటి ?అనేదానిపై అభిప్రాయ భేదాలున్నాయి. ఈశ్వరుని గూర్చి ఆయన ప్రస్ఫుటంగా చెప్పలేదనీ, విశ్వ సమస్యా పరిష్కారం లో అదృష్ట సిద్ధాంతం తో తృప్తి పొందాడని, పండిత రాధాకృష్ణన్ భావించాడు. వైశేషిక సూత్రాలలో కొన్ని ఈశ్వర అస్తిత్వం తెలిపేవి ఉన్నాయని అంటారుకాని అది సత్యదూరం అన్నాడు పండితుడు. ఈశ్వరుడినికాని, పరమ సృష్టికర్తను కాని కణాదుడు సూచించ లేదని శ్రీని వాస అయ్యంగార్ కూడా చెప్పాడు. కానీ సృష్టి కారణానికి అధిష్టానం అయిన పరమాణు స్పందనకు, జీవ సంచలనానికి అదృష్టమే కారణమని వైశేషికం నమ్మింది. కణాదుని అనుచరులు మాత్రం అదృష్ట సిద్ధాంతం అవిస్పృష్టం అనాధ్యాత్మికం అని నమ్మి, ఈశ్వర సంకల్పానికి దాన్ని అధీనంగా

చేశారు -Made it dependent on God's will.కనుక తర్వాతకాలం లో “ఈశ్వరుడు విశ్వానికి నిమిత్తకారణమనీ, పరమాణువులు ఉపాదానకారణం” అనీ భావించారని రాధాకృష్ణన్ చెప్పాడు.

“ బౌతిక ప్రపంచానికి తమ సిద్ధాంతాలు సంబంధించి ఉండటం వలన, దానికి అతీతంగా కణాదుడు మొదట్లో ఈశ్వర ప్రస్తావన చేసి ఉండక పోవచ్చుననీ, అబౌతిక కత్వత్వాలను కోరకుండా సూత్ర కర్తలు. బౌతిక విషయాలపైనే దృష్టిపెట్టి ఉంటారనీ, భాష్యకర్తలు దీన్ని లోపంగా భావించి, అవకాశం ఉన్న ప్రతిచోటా ఈశ్వర భావాన్ని చొప్పించి, ఆ లోపాన్ని పూరిచారు “అని “అథల్యే “అభిప్రాయ పడ్డాడు. వీటిని బట్టి కణాదుడు నాస్తికుడు కాదు. సృష్టి సిద్ధాంతానికి ఈశ్వరుడు అక్కర్లేదు అనిభావించి ప్రస్తావించలేదు. త్యాజ్యమైన ఈ సృష్టిని అధిగమించటానికి మొదట్లో ప్రకృతి విధానం తీసుకోవటం ముఖ్యవసరమై, సాంఖ్యం కూడా ఈశ్వర విషయం లో మౌనంగా ఉండటం వలన, యోగం వైశేషికాలు పరమాత్మను ఒప్పుకొంటూ, అతడికి విశ్వ కర్తృత్వాన్ని మాత్రం కట్టబెట్టలేదు. దర్శనాలు వచ్చిన క్రమాలను ఆలోచిస్తే, న్యాయ, వైశేషికాలు స్థూలాన్నీ,

సాంఖ్య,యోగాలు మానసికాన్ని, మీమాంసా ద్వయం అద్వైతాన్ని నొక్కి చెప్పాయి. కనుక వైశేషిక ప్రతిపాదన అంతా స్థూల విశ్వాన్ని గూర్చి మాత్రమే అని తెలుస్తోంది. ఈ మూల రహస్యాన్ని పాటించకుండా బహుశా శంకరాచార్యులు తమ సూత్ర భాష్యం లో ప్రధానమైన పరమాణు సృష్టి కర్తృత్వాన్ని ఖండించి, “తదేవ మసారతర తర్క సందృబ్ధత్వా దీశ్వర కారణ శ్రుతి విరుద్ధత్వా చ్చుతి ప్రవణై శ్చ శిష్టైర్మన్వాదిరపరీ గృహీతత్వా దత్యంత మేవాన పేక్షా స్మిన్,పరమాణుకారణ వాదకార్యార్థైహ-శ్రేయో నర్ధి భిరితి “భావం-నిస్సార మైన మాటలతో కూడినదికనుక,, ఈశ్వర జగత్కారణం చెప్పే శ్రుతులకు విరుద్ధం కనుక, వేదాదులపై ఆదరమున్న మనువు మొదలైనవారు దీన్ని స్వీకరించ లేదు కనుక పరమాణు కారణ వాదం పై శ్రేయస్సు కోరే ఆచార్యులు ఉపేక్ష వహించారు. శిష్టులు గ్రహించకపోయినా, ప్రతిష్ఠ ప్రాబల్యాలకు లోపం వచ్చే అవకాశమున్నా, తమ సిద్ధాంతాలను వాటి ప్రతిఫలాన్నీ, తత్వ వేత్తలు మరుగున పడేట్లు చేయక పోవటం చేతనే భారతీయ తత్వ శాస్త్రం లో తాను ఎక్కువగా మెచ్చుకొనే అంశం “అన్నాడు మాక్స్ ముల్లర్ పండితుడు. ఇతరులచేత నాస్తికం, అవైదికం గా పరిగణింప బడుతున్నా, గౌరవ మర్యాదలు పొందకపోయినా. లక్ష్య పట్టక తన దారిలో తాను వైశేషికం నడుస్తూ ప్రత్యేకత చాటుతోంది అని శ్రీ అనుభావానంద స్వామి అభిప్రాయం.

“ప్రశస్తమైన ఉపనిషత్ లలో న్యాయ వైశేషికాలు కనిపించవు. పతంజలి, కణాదపేర్లు కూడా కనిపించవు.అయినా సూత్రకర్తలుగా చెప్పబడే తత్వ వేత్తలు భారత తత్వ శాస్త్రం లో ఆదిపురుషులుగా గుర్తింప బడటానికి అవకాశం లేదు “అన్న మాక్స్ ముల్లర్ మాటలు గణనీయాలు. “ఈ సూత్ర కర్తలకు ఆధారంగా ఒక భావ ధార ఉండాలి.మీరు చూసిన విన్న దర్శనాలన్నీ ఉపనిషత్ ప్రమాణం పై ఆధార పడి ఉన్నవే “అన్నాడు వివేకానంద స్వామి. “ఉపనిషత్కాలం తర్వాత ఒక్కొక్క సిద్ధాంతాన్నీ గ్రహించి, తమ తత్వ విజ్ఞాన పాఠ శాలలలో గురు పరంపరగా బోధిస్తూ అభి వృద్ధి చేయబడుతూ ఉన్న సిద్ధాంతాలకు ఒక ప్రస్ఫుట స్వరూపం ఇచ్చే కాలం వచ్చింది.దర్శనాలకు మూలాధారం ఉపనిషత్తులే”అని బల్లగద్ది మరీ చెప్పాడు మాక్స్ నాల్ట్.

“తద్వదనాదామ్నాయస్య ప్రామాణ్యం”-“తస్మాదాగమికం”-, “వేదం లింగాచ్చ”,వైదికం చ, బుద్ధిపూర్వ వాక్య కృతిర్వేదే”మొదలైన సూత్రాలు ప్రత్యక్షంగా వేదాన్ని ప్రస్తావించి, ప్రమాణంగా గ్రహించింది కనుక వైశేషికం అవైదికం అనటం అసంబద్ధం అసమంజసం అన్నారు అనుభవానందులు. అన్ని దర్శనాలకు వేదమే ప్రమాణం. ఆయా దర్శనాలు వాటిలో తమకు ఉచితమైన స్వంత సిద్ధాంత ప్రతిపాదనకు ఉపయుక్తాలైన విషయాలను మాత్రమే గ్రహించి, దర్శన నిర్మాణం చేసి భారతీయ తత్వ జ్ఞానాన్ని షట్ దర్శనాలలో సమగ్రత పొందింది “అని కీర్తించిన మాక్స్ ముల్లర్ పండితుని మాటలను, బట్టి భారతీయ తత్వ శాస్త్ర భావ సంపత్తు ఆకాశాన్ని అంటి,అసమాన యశస్సు ప్రసాదించి అమృతత్వాన్ని ఆర్జించాయి అనటం ఉత్తమోత్తమం అన్నారు శ్రీ అనుభావానంద స్వామీజీ.

పరమాణువు

వైశేషికం లో పరమాణువు, అంటే ఆటం,గురుత్వం అంటే గ్రావిటీఅనే మాటలు బాగా ప్రాధాన్యం వహించాయి. ఇందులోని నిర్వచనాలకు ఇప్పుడు మనం చెప్పుకొనే నిర్వచనాలకు తేడా ఉంది. త్రికాలాభ్యాద్యమైన వస్తువు ఉంది అని సాంఖ్యం,సర్వ సృష్టికీ ఆధారమై నిత్యమైన పరమాణువు ఉందని వైశేషికం, నిత్య శబ్దం నుంచే సృష్టి జరిగిందని మీమాంసకులు చెప్పారు. ప్రాచీన ఋషులకు ద్రవ్యం యొక్క అనశ్వరత్వం తెలియక పోలేదు. కపిల గౌతమ కణాద,పతంజలి జైమిని మొదలైన వారికి పదార్థం యొక్క నిత్యత్వం తెల్పు అని రామకృష్ణానందులు చెప్పారు. ఆధునిక విజ్ఞాన శాస్త్ర పారిభాషిక పదాలే భారతీయ విజ్ఞాన శాస్త్రం లో ఉండటం చేత, ముఖ్యంగా వైశేషికం పరమాణు సిద్ధాంతం, గురుత్వాన్ని సూచించి ఉండటం చేత, వాటిని ఈనాటి సైన్స్ కు అన్వయించ కూడదనీ,, అలా చేస్తే అనేక సమస్యలేర్పడతాయనీ, ప్రాచీనుల దృక్పథం భౌతికమూ అభౌతికమూ కనుక తత్వ విషయం లో సంకలనం చేయటం సర్వ సాధారణం కాదనీ మాక్స్ నాల్ అన్నాడు. ఇతడి భావనలో వైశేషికంలోని పరమాణు సిద్ధాంతం సమగ్రం కాకపోవచ్చు. కానీ సైన్స్ ఎప్పటికీ సంపూర్ణం కానేరదు. ప్రాచీన ఆధునిక కాలాలో పరమాణు సిద్ధాంతం ఎప్పుడూ సక్రమంగా నిరూపించ బడలేదన్నాడు రాధాకృష్ణన్. కనుక సమగ్రం కాకపోయినా, ప్రపంచం లో మొట్టమొదట పరమాణు సిద్ధాంతం ప్రతిపాదించిన వాడు మాత్రం కణాద మహర్షియే.లోకిక అలోకికాలకు, ప్రాపంచిక, ఆధ్యాత్మికతలకు, భౌతిక విజ్ఞాన ఆధ్యాత్మిక విజ్ఞానానికి కణాద మహర్షి సమన్వయము చేశాడు అన్నది నిర్వివాద విషయం. “sciece without religion is lame, religion without science is blind “అని చెప్పిన ఆధునిక విజ్ఞానఖని ఆల్బర్ట్ అయిన్ స్టీన్ వాక్య రహస్యాన్ని ఆనాడే కణాద ముని గ్రహించాడు.

గురుత్వ సిద్ధాంతం

గ్రావిటీ అంటే గురుత్వ సిద్ధాంతాన్ని కూడా వైశేషికం లో కణాదముని చెప్పాడు. ఇది కూడా సర్వ ప్రపంచానికి ఆశ్చర్య విషయమే -గురుత్వ ప్రయత్నా సంయోగానాత్ క్షేపణం,,సంయోగ భావే గురుత్వాత్ పతనం, సంస్కారభావే గురుత్వాత్ పతనం,, అపాం సంయోగ భావే గురుత్వాత్ పతనం, మొదలైన సూత్రాలలో గురుత్వాకర్షణ చెప్పబడింది. మొదటి సూత్రానికి ఉపస్కార కారుడు “అత్ర గురుత్వ స్య హస్త లోష్టాది వర్తినో నిమిత్త కారణత్వం “అంటే గురుత్వం హస్తాదికాలలో కలిగి ఉత్ క్షేపణ కార్యానికి -అంటే పైకి వెళ్ళటానికి నిమిత్తమౌతుంది. అలాగే “ప్రతి బంధ భావే గురుత్వా దసమవాయి కారణాత్ పతనం అథ సంయోగ ఫలికా క్రియా జాయతే “అంటే ప్రతిబంధికా భావం లో అసమవాయి కారణమైన గురుత్వం వలన పతనం, ఆతర్వాత సంయోగరూప ఫలితం లభిస్తుంది. “ఫలాదౌ “పడే పండు నే వ్యాఖ్యాత ఉదాహరణగాతీసుకొన్నాడు.దీన్నే న్యూటన్ ఆపిల్ పండు పడటం చూసి గ్రావిటీ చెప్పాడు. గురుత్వం పృథివీ జల వృత్తిహా “ అని తర్క సంగ్రహణం కూడా సమర్థించింది. గురుత్వం అనే శక్తి భూమి నీరు లలో ఉన్నా, ఇంద్రియ గోచరం కాదు. “సామగ్ర్య భావా న్న గురుత్వా దేహౌ ప్రత్యక్షం “కంటికి కనిపించటానికి సామగ్ర్యం

లేక పోవటం చేత గురుత్వం అగోచరం “అని రాస్తూ, గురుత్వం స్పర్శ చేత కనిపిస్తుందని వల్లభా చార్యుడు ఉదాహరించాడని వృత్తి కారుడు చెప్పాడు. కారికా వలీకర్త కూడా “, గురుత్వం స్యాత్, పృథిర్యాది ద్వయే తుతత్ “ గురుత్వం అతీంద్రియమై భూమి నీరు లలో ఉందనీ, “తదేవాసమవాయిస్యాత్ పతనాఖ్యే తు కర్మణి”అంటే అది అసమవాయి కారణంగా ఉంటూ పతన క్రియను కలగ జేస్తోంది అని రాశాడు. “సంయోగ జన్య క్రియాదిత్యమనుమానే న గురుత్వ సిద్ధిరితిభావః “అనగా సంయోగం జన్యాన్ని బట్టి, గురుత్వం ఉన్నట్లు సిద్ధమని ముక్తావళి చెప్పింది. కనుక గురుత్వం ఫలాదులలో, భూమిలో ఉన్నది అని భావం. ఇది ఆధునిక గ్రావిటి కి అతి దగ్గరభావమే “gravitation was kown by the Indians thousands of years before Newton was born “అని వివేకానందుడు నిర్వ్వంద్యంగా మరీ చెప్పాడు. “భౌతిక, విజ్ఞాన తత్వాలను సమన్వయ పరచి, జిజ్ఞాసువు లందరికీ అతి సూక్ష్మంగా పరిశోధనా విధానాన్ని ప్రసాదించి, ముముక్షువులకు తరుణోపాయాన్ని కటాక్షించిన కణాదమహర్షి మిక్కిలి స్తవనీయుడు, చిరస్మరణీయుడు, ఆమహామహుడికి సర్వ విజ్ఞానలోకం సదా తజ్ఞులై ఉండాలి అన్నారు స్వామి అనుభవానంద స్వామీజీ “ ఆధారం -శ్రీ అనుభవానంద స్వామి వారి -”సర్వ సిద్ధాంత సారభం “

మనకు తెలిసీ తెలియని సంగతులు

“బృహత్ శంకర విజయం “లో గోవిందుడు అనే ఆయన పూర్వాశ్రమం లో చంద్ర శర్మ అనే అతడే శ్రీ హర్ష విక్రమాదిత్యుని తండ్రి అని ఉన్నది. క్రీ.పూ లో మాళ్వ రాజ్యాన్ని పాలించే బ్రాహ్మణ రాజు తన కూతుర్ని మహా విద్వాంసుడైన చంద్ర వర్మకిచ్చి పెళ్లి చేశాడు. ఈ దంపతులకు శ్రీ హర్ష విక్రమార్కుడు పుట్టాడు. హర్షుడు రాజ్యానికి వచ్చాక తండ్రి చంద్ర వర్మనర్మదా తీరం లోని గౌడ పాదుని ఆశ్రయించి, గోవింద భగవత్పాదుడు అయ్యాడు. ఈయనే మన శంకరాచార్యుల వారి గురువు. గౌడపాదుడు పతంజలి మహర్షి నుంచి వ్యాకరణం,శుక మహర్షి నుంచి బ్రహ్మ విద్య నేర్చాడు. హర్ష విక్రమాదిత్యుడు నేపాల్ ను కూడా పాలించాడు. పార శీకుల్ని ఓడించి పారద్రోలాడు. ఈపారశీకులు” శక “అనే దేశం నుంచి వచ్చారు,ఓడిపోయారుకనుక విక్రముడికి “శకారి” బిరుదు వచ్చింది. ఇతడు క్రీపూ.457లో చనిపోయాడు. అప్పటి నుంచి హర్ష శకం ప్రారంభమైంది.

పారమార వంశానికి చెందిన మరో విక్రమార్కుడు ఉజ్జయిని ని పాలించాడు. ఇతడు క్రీ. పూ.57న విక్రమ శకం ప్రారంభించాడు. ఇతడి కొడుకే శాలివాహనుడు. శాలివాహనుడు క్రీ శ 54లో రాజ్యానికి వచ్చి, క్రీ శ.78లో శకులను ఓడించి, శాలివాహన శక కర్త అయ్యాడు. ఇలా మూడు శకాలు ప్రారంభమయ్యాయి.

చంద్ర వర్మ పూర్వాశ్రమం లో గౌడ పాదుని శిష్యుడై, విద్యనేర్చి నాలుగు వర్ణాలలోని నలుగురు కన్యలను పెళ్ళాడి వాళ్ళ వలన వరరుచి, విక్రమాదిత్య, భట్టి, భర్తువారి అనే కొడుకులకు జన్మ నిచ్చాడు. వరరుచి

పాణిని కి సహాధ్యాయి. విక్రమార్కుడు ఉజ్జయిని చక్రవర్తి అవగా, భట్టి మహా కవిగా రాజాస్థానం లో ఉన్నాడు. భర్తృహరి “వాక్య పదీయం” అనే వ్యాకరణం, శతకాలు రాశాడు.

పతంజలి శాపానికి గురైన గౌడ పాదుడు బ్రహ్మ రాక్షసిగా పుట్టి, సమర్థుడైన వాడికి తన వ్యాకరణం బోధించి, శాప విమోచనం పొందాడు. గురువు ఆదేశం తో ఉత్తరదేశయాత్ర చేస్తూ, చంద్రవర్మకు వ్యాకరణం బోధించి శాపం పోగొట్టుకొన్నాడు.

చంద్ర వర్మ గోవింద భగవత్పాదుడై, నర్మదా నదీ తీరం లో అమరేశ్వరం (ఓంకార క్షేత్రం)లో శిష్యులకు బోధ చేస్తూ, నర్మదా ద్వీపం అయిన మాంధాత ద్వీపం లో క్రీ.పూ.494న సిద్ధి పొందాడు. అప్పుడు కొడుకు విక్రమాదిత్యుడు ఓంకార నాథ దేవాలయం నిర్మించి, అమరేశ్వర లింగ ప్రతిష్ఠ చేశాడు. శ్రీ హర్ష విక్రమాదిత్యుడు ఉజ్జయిని చక్రవర్తి అయి, శకులను ఓడించి క్రీపూ 457 శ్రీ హర్ష శకం ప్రారంభించాడు. గుప్త వంశ చక్రవర్తి చంద్ర గుప్తుడు కూడా విక్రమాదిత్య బిరుదు పొంది, పారశీకులను ఓడించి క్రీపూ 270లో మగధ రాజ్యాధిపతి అయ్యాడు. మాళవ దేశ రాజు విక్రమాదిత్యుడు క్రీపూ 57లో పట్టాభి షిక్తుడై, విక్రమార్క శకం ప్రారంభించాడు. ఇలా ముగ్గురు విక్రమాదిత్యులు ఉండటం తో చరిత్రకారులు ఉక్కిరి బిక్కిరి అయ్యారు.

పూర్ణ వర్మ అనే రాజు జావా ద్వీపాన్ని పాలించాడు. మరో పూర్ణ వర్మను చైనాయత్రికుడు హుయాన్ సాంగ్ ప్రస్తావించాడు. ఈకాలం క్రీ శ 540 కనుక శంకరాచార్య ఆ కాలానికి చెంది ఉంటాడు అని తెలంగ్ అనే పండితుడు ఉవాచ. శశాంకుడు అనే రాజు బౌద్ధులకు ప్రాణప్రదమైన బోధి వృక్షాన్ని నరికించేశాడు. అశోక వంశానికి చివరి రాజైన పూర్ణవర్మ వెయ్యి ఆవులపాలతో దానికి అభిషేకం చేసి చిగురింప జేశాడు. ఆ బోధి వృక్షం చుట్టూ 24అడుగుల ఎత్తైన గోడ కట్టించాడని, హుయాన్సాంగ్ వచ్చేనాటికి గోడ శిథిలమై 4అడుగుల ఎత్తు మాత్రమే ఉందని హుయాన్ సాంగ్ రాశాడు.

క్రీ శ 750లో పాటలీపుత్ర నగరం గంగానది వరదలలో మునిగిపోతే, ప్రస్తుతం ఉన్న పాట్నా క్రీశ 1541లో ఉద్ధరింప బడింది. అలాగే “సుఘ్న నగరం “ధానేశ్వరం” దగ్గర యమునా నది ఒడ్డున ఉండేది. ఈ రెండు పట్టణాలను శ్రీ శంకరులు పేర్కన్నారు. వీటన్నిటి వలన తేలిన విషయం -శ్రీ శంకర భగవత్పాదులు పాశ్చాత్యుల లెక్క ప్రకారం క్రీ శ లో పుట్టిన వారు కానే కాదు. క్రీ.పూ. 500ప్రాంతం వారు. ఇంకా ఖచ్చితంగా చెప్పాలంటే క్రీ పూ 509 కి చెందిన వారు.

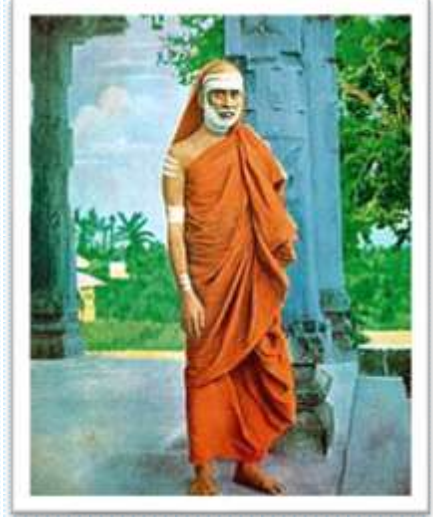
ఆధారం -శ్రీఅనుభవానంద స్వామి వారి” సర్వ సిద్ధాంత సౌరభం”.

అద్వైతామృతం

శ్రీ పతంజలి గారికి నమస్తే. మీకు, మే కుటుంబానికి శుభా కాంక్షలు. మానస సంచరే నా సెల్ ఫోన్ లో ఉదయం అయిదుగంటలకు అలారం గా పెట్టుకోని చాలా ఏళ్ళనుంచి వింటున్నాను. ఆ పాట ఆపాత మధురం. అలాకానందం. ఎన్నోపూర్వాపరాలను పోర్వా స్ఫుశిస్తూ, విషయాన్ని విన్నాడిస్తూ మనసును నవనీత

చోరునిపైనే లగ్నమపెట్టు వివరించారు. నేను ఈమధ్యే బ్రహ్మాంధ్ర కీర్తనలు అన్నీ చదివాను. అందులో వారి అద్వైత భావన నన్ను ఆకర్షించిందిఅందుకని ఒక వ్యాస పరంపర తయారు చేశాను. మీ రచన చూసిన తర్వాత ఇక ఆలస్యం చెయ్యకూడదని ఈ రోజే నెట్ లో దాన్ని ప్రారంభిస్తున్నాను. మీ ఆశీర్వాదం, ప్రోత్సాహం లభిస్తుందని ఆశ. మీరు ఉపయోగించిన సదాశివుల సమాధి చిత్రాన్ని నేను ఉపయోగించుకోవటానికి అనుమతి నివ్వండి. నా శీర్షిక "సదాశివ బ్రహ్మాంధ్ర కీర్తనలలో అద్వైతా మృతం". ఇంకేదో నెట్ లో రాద్ధా మనుకుంటున్న సమయం లో మీ కీర్తన పాఠం నన్ను బాగా ప్రేరేపించింది. మీ అంత గా లోతులు తడమలేనేమో కాని అవసరమైన సమాచారం అందించగలనని భావిస్తున్నాను. ఇప్పుడే శ్రీ కారం చుడుతున్నాను ---దీనికి ఆధారం 'స్వామిని శారదా ప్రియానంద వ్రాసిన "సంగీత వేదాంతం".--మీ దుర్గా ప్రసాద్

శ్రీ సదాశివ బ్రహ్మాంధ్ర కీర్తనల లో అద్వైతామృతం

జీవితం

“భజరే రఘువీరం --మానస భజరే రఘువీరామ్ “--సర్వం బ్రహ్మమయం రేరే “--బ్రూహి ముకున్దేతి “--క్రీడతి వనమాలీ “--”పిబరే రామ రసం “--”మానస సంచరే “మొదలైన భక్తి కీర్తనలతో భక్తి,జ్ఞాన, వైరాగ్యాలు అనే త్రివేణీ సంగమాన్ని సృష్టించిన భక్త మహాకవి శ్రీ సదాశివ బ్రహ్మీన్ద్రులు.. ఆ కీర్తనలను తన స్వరమాధుర్యం తో అమృతమయం చేసి గానంతో సకల జనులను భక్తి లహరి లో ముంచి తేల్చిన ప్రముఖ వాగ్గేయకారులు పద్మవిభూషణ్ శ్రీ

మంగళం పల్లి బాలమురళీ కృష్ణ. బంగారానికి తావి అద్దారు. వింటుంటే మానసం ఎక్కడికో సంచారానికి వెళ్తుంది. ఎక్కడి కేమిటి ఆ పరబ్రహ్మ సందర్శనకే. బ్రహ్మ పదానికి చేరువ చేస్తుంది. అట్టి మహనీయ కేర్తనలో ఆధ్యాత్మిక భావం అంతరంగాన్ని ప్రక్షాళనం చేసి రసోవై సహ అనిపిస్తూ అద్వైతామృత వర్షాన్ని కురిపించి తనియిచ్చజేసి, తరింప జేస్తుంది. ఆ మహామహుని దివ్య జీవిత తరంగినిని దర్శించి ధన్యులమవుదాం.

బ్రహ్మీన్ద్రుల అసలు పేరు శివ రాముడు. ఆంధ్రుల ముద్దు బిడ్డ మన సదాశివుడు. తండ్రి మోక్ష సుందర అవధాని. తల్లి పార్వతమ్మ. 18 వ శతాబ్దం లో తమిళనాడు లో కావెరి తీరం లో కుంభకోణం దగ్గర చిన్న గ్రామం లో జన్మించారు. చిన్నతనం నుంచే వైరాగ్యం అలవడింది పిల్లాడు. ఎమైపోతాదేమో నని భయం తో పెళ్లి చేశారు. భార్య పుష్పవతి అయిందని కబురు వచ్చింది తల్లి పిండివంటలు చేస్తోంది. ఇంటికి వచ్చిన బ్రహ్మీన్ద్రుని ఆత్రం చూసి కాసేపు ఆగమనీ, అత్తవారింటికి వాటిని తీసుకు వెళ్లాలనీ చెప్పింది. అప్పటికప్పుడు ఆయన మనో కవాటం తెరుచుకుంది. విషయవాసనలు వుంటే పడిగాపులు తప్పవు అని జ్ఞానోదయమయింది. ఏదో తెలుసుకోవాలనే కాంక్ష మిన్ను ముట్టింది. పరమశివేంద్ర గురు దర్శనం చేసి, అనుగ్రహం పొందాడు ఆయన “సదాశివ బ్రహ్మీన్ద్రుడు “అనే పేరు పెట్టి, శాస్త్ర బోధ చేశాడు. తర్కం అంతు చూశాడు. అందరిని వాదానికి పిలిచి గెలిచి,ఓడినవారిని హేళన చేశాడు. అతని అతి ప్రవర్తనను, వాచాలత్వాన్ని గ్రహించిన గురువు “సదాశివా !నీ నోరు ఎప్పుడు మూత పడుతుంది ?అని తీవ్రం గా అన్నాడు. వెంటనే శిష్యుడు “ఇదిగో ఇప్పుడే “అనినమస్కారం చేసి బయటకు వెళ్లి పోయాడు. ఇలావైరాగ్యమూ, మౌనము ఆయనకు క్షణాలమీద కలగటం ఆశ్చర్యం. మౌన ముద్రాలన్యుతుడయాడు.. మనస్సును పరబ్రహ్మం పై లగ్నం చేసి, పర్వమహాస లా ఉన్మత్తునిలా సంచరించ సాగాడు. గురువుకు విషయం తెలిసి తన కంటే తన శిష్యుడు ధన్యుడయాడని భావించి పరవశించాడు.

పుదుక్కొట సంస్థానాదీశుడు సదాశివులను దర్శించి మహిమను గుర్తించి ఉపదేశం కోరాడు. ఇసుక మీద మంత్రం రాసి మౌన ఉపదేశం చేశాడు. ఆ పవిత్ర అక్షరాలున్న ఇసుకను, మట్టితో సహా తవ్వించి తన పూజా మందిరం లో భద్రపరచుకున్నాడు రాజు. బ్రహ్మాస్త్రుల ఆత్మ జ్యోతి ప్రకాశిస్తున్న కొద్దీ ఆయన చేష్టలన్నీ

మహిమాన్వితమవుతున్నాయి. ఒక రైతు ధాన్యం నూర్చి రాసిగా పోసిన చోట అసంగతం గా బ్రహ్మాస్త్రులు వెళ్లి కూర్చుని ధ్యానం లో మగ్నమయారు. రైతు రాత్రి కాపలాకు వచ్చి ఆయన్ను దొంగగా బావించి కొట్టబోతే చెయ్యి అలాగే స్తంభించి పోయిందట. తెల్లవారి సమాధిలోంచి లేచి రైతువంక చూస్తూ, వెళ్ళిపోగానే రైతు చెయ్యి మళ్ళీ స్వాధీనం లోకి వచ్చిందట. ఇంకోసారి ఒక పెళ్ళికూతుర్ని పాము కరిస్తే సదాశివుల అనుగ్రహం తో ఆమె లేచి కూర్చుందట. మరోసారి తన్మయత్వం లో పాడుకుంటూ వెళ్ళుంటే, ఒక డేరా లో నిద్రిస్తున్న నవాబుకు నిద్రాభంగమయి, పిచ్చి కోపంతో బ్రహ్మాస్త్రుల చేతిని కత్తి తో నరికేశాడట. రక్తం ప్రవాహం గా కార్దోంది. నగ్నం గా నడిచి పోతున్న ఆయనకు బాహ్య స్పృహ లేదు. తప్పు తెలుసుకున్న నవాబు పాదాలపై పది క్షమించమని ప్రార్థిస్తాడట. “దేనికి క్షమాపణ ? అన్నారట యతీంద్రులు. “మీరెవరో ఎలీక మీ చేయి నరికాను స్వామీ “అని ఏడ్చాడట నవాబు. “నా చేయినా “అంటూ చేతి వంక చూసుకున్నాడట. చెయ్యి కనిపించలేదు. క్రింద. పడి వుంది. దాన్ని తీసుకొని యద్గాస్తానం లోపెట్టుకోగానే పెటు అతుక్కు పోయిందట. మళ్ళీ పాడుకుంటూ, తనకేమీ తెలియని స్థితిలో వెళ్ళిపోయారట బ్రహ్మాస్త్రులు.

కొడుమూడు అనేఉపనది ఒడ్డున సమాధి స్థితి లో వుండగా, అకస్మాత్తుగా వరద వచ్చి అంతా ముంచేసింది. అందరు హెచ్చరిస్తూ, సదాశివులకు ఏమీ పట్ట లేదు. శరేరం వరదలో కొట్టుకు పోయి ఇసుక లో కూరుకు పోయింది. నాలుగు నెలల తర్వాత రైతులు ఇసుక మేట ను తవ్వు తుంటే శరీరం బయట పడింది. జనమంతా ఆశ్చర్య పోయారు. ఆయన సమాధి నుంచి లేచి, మాట్లాడ కుండా వెళ్లి పోయారు. బ్రహ్మాస్త్రులు చిన్న పిల్లల తో చాలా సరదాగా గడిపే వారట. ఒకసారి పిల్లలంతా ఆయన చుట్టూ చేరి తిరువాలూర్ లో జరిగే సంబరాలు చూపించమని కోరారట. వాళ్ళందర్నీ తన దగ్గర కూర్చో పెట్టుకుని, తాకుతూ, కళ్ళు మూసుకో మాన్నాడట / కళ్ళు తెరిచేసరికి అందరు తిరువళ్ళూర్ లో ఉన్నారు. ఉత్సవాలు చూపించి ప్రసాదాలు, తినుబండారాలు కొనిచ్చి మళ్ళీ కళ్ళు మూసుకో మన్నారు. కళ్ళు తెరిచే సరికి వాళ్ళ వూరు “కరూర్ “లో ఉన్నారు. ఆయన ఆ గ్రామం లోనే స్థిర పడ్డారు. పిల్ల లంతా పెద్దవాళ్ళకు చెప్పి, తాము తెచ్చినవాన్నే చూపిస్తే అందరు ఆశ్చర్య పోయారట.

జ్యేష్ఠ శుద్ధ దశమి నాడు తాను దేహ త్యాగం చేస్తానని, కరూర్ లోనే తనను సమాధి చేయమని, కాశీ నుండి ఒక బ్రాహ్మణుడు శివలింగాన్ని తెస్తాడనీ, దాన్ని తన సమాధిపై ప్రతిష్ఠించమని భక్తులకు ముందే చెప్పి బ్రహ్మైక్యం చెందిన పరమ హంస సదాశివ బ్రహ్మీస్తులు. పుదుక్కోట సంస్తానాదీశులే ఇప్పటికీ సమాధి సంరక్షణ చేస్తూ వుంటారు.

సదాశివేంద్రులు చాలా గ్రంథాలు రాశారు. బ్రహ్మసూత్రాలకు అద్భుత వ్యాఖ్యానం రాశారు. “ఆత్మ విద్యావిలాసం “, 'శివ మానషిక పూజ 'వారి ప్రఖ్యాత రచనలు. వీటన్నిటికంటే బాగా ప్రచారం లో వున్నవి వారి కీర్తనలు. అవి ఇరవై నాలుగు మాత్రమే. వాటి లోని భాషా మాధుర్యం, శైలి, భావం, గాంభీర్యం, భక్తి, ఆధ్యాత్మిక సంపద ముగ్ధుల్ని చేస్తాయి. అద్వైతామృత వర్షం కురిపించారు.. ఆత్మ బోధ చేశారు. అర్థ గాంభీర్యం తో పాటు సంగీతా మాధుర్యం తోణికిసలాడే కీర్తనలు అవి. “అద్వైతం త్రిషు లోకేషు- -నా ద్వైతం గురునా సహ “అన్నది శ్రీ సదాశివుల బ్రాహ్మీ భావం. అలాంటి పరమ గురువు ప్రణామం చేస్తూ, ఆ అద్వైత భావ లహరి లో తరిద్దాం.. ఆరస గుళిక లను ఆస్వాదిద్దాం.

ఇందులో అయిదు శ్రీరాముని పరంగా, ఎనిమిది కీర్తనలు శ్రీ కృష్ణునిపై, మనసును ఉద్దేశించి ఆత్మబోధగా అయిదు గురువు పరమశివేంద్రులను కీర్తిస్తూ ఒకటి, గంగానది పరంగా ఒకటి మిగిలిన నాలుగు బ్రహ్మీనందానుభవం గా రాశారు. ఇవి సోపాన క్రమం లో వుండి మోక్ష సాధనకు మెట్లుగా కనిపిస్తాయి. గురు సాన్నిధ్యం లోనే చిత్త వికారాలు తొలగి మనసు

పరిపూర్ణమవుతుందని చెప్పారు. చివరి కీర్తన గంగామతల్లి పై రాసిన సంగతి చెప్పాను. భారతీయ ఆధ్యాత్మిక భావనకు, అనుభవాలకు తర తరాల సాక్షిభూతం గా నిలిచింది పవిత్ర భాగీరథి. బ్రహ్మీనందం, అమృతానందం. ప్రణవమే సర్వార్థ సాధకం అన్నార బ్రహ్మీస్తులు. అమేయమైన అనుబూతి కలిగించే ఆ కీర్తనా వైభవాన్ని “రామ రసాయనం “గా. “క్రిష్ణామృతం 'గా, “ఆత్మానందం “గా, “బ్రహ్మీనుభూతి “గా వింగడించి తెలుసు కోని, ఆ అమృతానందాన్ని అందుకొందాం. మానషిక పున్నరీకాన్ని శత పత్ర వికసనం చేసు కుందాం. దివ్యానందాన్ని అనుభవిద్దాం. శ్రీ సదా శివ బ్రహ్మీంద్ర పరమహంస పవిత్ర కీర్తనామృతాన్ని తనివి తీర గ్రోలి మోక్షాన్ని పొందుదాం.

రామరసం

శ్రీరాముని పై రాసిన మొదటి కీర్తన భజరే రఘువీరం. ఆ కీర్తనను పూర్తిగా అందిస్తాను

పల్లవి —భజరే రఘువీరం, మానస -భజరే రఘు ధీరం

అనుపల్లవి -అం బుద డింభ విడంబన గాత్రం —అం బుద వాహన నందన దాత్రం

చరణం -01 -కుశిక సుతార్పిత కార్ముక వేదం -వశి హృదయాంబుజ భాస్కర పాదం

కుండల మండల మండిత కర్ణం -కుండల మంచక మద్భుత వర్ణం

చరణం -02 -దండిత సుంద సుతాదిక వీరం -మండిత మనుకుల మాశ్రయ శౌరిం

పరమహంస మఖిలాగమ వేద్యం —పరమ వేద మకుటీ ప్రతి పాద్యం.

భావం —మన మనసును ఉద్దేశించి బ్రహ్మాస్త్రాలు ఉపదేశం చేస్తున్నారు. బహు దీరుడైన రఘు వీరుణ్ణి భాజించమని మనసు బోధ చేస్తున్నారు. నీల మేఘ శకలం (ముక్క)కాంతిని వాదించే శరీర వర్ణం కలవాడు, భక్తుడైన హనుమ కోర్కెలు తీర్చే వాడు, విశ్వామిత్ర గురు అనుగ్రహం తో విలు విద్యను పొంది, భక్తుల హృదయ పద్మాలకు వికాసాన్నిచ్చే సూర్య కిరణం అయిన వాడు, చెవులకు వుండే కుండలాల శోభ చేత కనువిందు చేసే కర్ణాలు (చెవులు)వున్న వాడు, ఆది శేషుని పాన్పుగా చేసుకుని నిద్రించే వాడు, మారీచాది రాక్షసులను సంహరించిన వాడు, మను వంశానికే వన్నె తెచ్చిన వాడు, పరమహంస అయిన వాడూ, వేదాల ద్వారా మాత్రమే తెలుసుకో తగిన వాడు, వేదం ప్రతిపాదించిన వాటిలో మకుటాయమాన (peak)మైన వాడు, అయిన శ్రీ రఘు రాముని భాజించమని హితవు చెప్పాడు

నిరా కారం అయిన బ్రహ్మ బుద్ధి శూక్ష్మం వల్ల,వేదం లో ప్రతి పాదించిన దాన్ని తెలుసుకోవటం వల్లనే తెలియ బడ తాడు. ఆకారం వున్న వాడు గా ఆకారం లేని వాడుగా రెండు రకాలుగా శ్రీరామ పరబ్రహ్మం కని పిస్తాడు. ఆయనను సేవించటం ఉత్తమం. "కుండల మండల మండిత కర్ణం -కుండల మంచక మద్భుత వర్ణం "అనటం లో కుండల మంచక అంటే చుట్లు చుట్లు కోని వున ఆదిశేషుని పడక గా వున్న వాడు అని అంటే అనంత పద్మనాభుడు అని భావం. పదాల పరుగు మనసును శ్రీ రాముని మనోహర రూపం దగ్గరకు చేరుస్తుంది శబ్దాలన్నీ చెవులకు నాద శోభను కలిగిస్తాయి. పద

నర్తనం ప్రత్యక్షం గా చూడ గలం. పదం ఎంత సాభిప్రాయం గా ప్రయోగించాడో, అందులోని భావం కూడా అంత లోతుగా వుండటం బ్రహ్మాస్త్రుల ప్రత్యేకత.. హాయిగా వినచ్చు అర్థం తెలియక పోయినా ఆ శబ్దాలు మనసు లో నర్తిస్తాయి. చెవులకు ఇంపు కలిగించే పద శౌరభం లయ తో కూడిన నడక సదాశివుల రచనా వైభవం. మనసు తో రాస్తారు కనుక మహా మహిమాన్వితం గా వుంది కీర్తన..

రామ రసాయనం

సదాశివ బ్రహ్మాస్త్రుల కీర్తనలలో రామ రసాయనం లో మొదటి కీర్తన గురించి తెలుసు కున్నాం. ఇప్పుడు రెండో కీర్తన వివరిస్తాను

02 -పల్లవి --ప్రతి వారం వారం మానస -భజరే రఘు వీరం

చరణం ---కాలామ్నోధర కాంత శరీరం ---కౌశిక శుక శౌనక పరి వారం-||

కౌశల్యా దశరథ సుకుమారం --కలి కల్మష భయ గహన కుఠారిం ||

పరమ హంస హ్రుత్పద్మ విహారం -ప్రతి హత దశముఖ బల విస్తారం ||

భావం -----నీల మేఘం వంటి శరీరపు రంగు కలవాడు, శుకుడు శౌనకుడు, కౌశికుడు (విశ్వా మిత్రుడు) అనే పరివారం కలవాడు, కౌశల్యా దశరథుల గారాబు పట్టి, కలి చేత కల్మషం (మురికి) అయిన భయం అనే అరణ్యాన్ని చేదించే (నరికే) గొడ్డలి అయిన వాడు, సదా పరమ హంసల హృదయ పద్మ విహారుడు, రావణ, బల దర్పాన్ని నాశనం చేసిన వాడు, అయిన ఆ రాఘవుడిని

భజించు అని మనసుకు సలహా ఇస్తున్నారు బ్రహ్మాస్త్రులు.

వారం వారం అంటే వారానికో సారి అని కాదు అర్థం. ప్రతిక్షణం అంటే యెడ తెరిపి లేకుండా. "పరమహంస హ్రుత్పద్మ విహారం-ప్రతి హత దశముఖ బల విస్తారం 'అనటం లో ఆనందానుభూతి ఉంది., అధర్మం చేసిన వాడు పదిముఖాలున్న వాడైనా, ఎంత మొనగాడైనా ధర్మం చేతి లో చని పోవాల్సిందే అని సూచన వుంది. రాముడు పరబ్రహ్మ స్వరూపుడే మాయామానుష విగ్రహ రూపం గా అవతరించాడు. యోగుల హృదయాలలో ఎప్పుడూ సంచరిస్తూనే ఉంటాడు. వాళ్ళు కూడా ఆయన దర్శనం తో పులకిస్తూనే వుంటారు. దశేంద్రియాలను అదుపు లో ఉంచుకున్న వాడు శ్రీ రామ చంద్రుడు. ఇంద్రియ వ్యామోహం తో చెలరేగిన వాడు రావణాసురుడు. అలాంటి ఇంద్రియ గర్వాన్ని బ్రహ్మాస్త్రం తో నాశనం చేసిన వాడు రాముడు. ఇంద్రియాలు అదుపు లో వుంటే మోక్షం అదుపు తప్పితే వినాశం. అనే గొప్ప సత్యాన్ని అనుకూల మైన పదాలను ఉపయోగించి భావ గర్భితం గా రాశారు సదాశివులు. ఎక్కడా ఒక్క అనవసర పదం వుండదు. ప్రతి మాట లో జరిగిన కథను గుర్తు చేసే వైనం వారిది.

ఇప్పుడు రామ రసాయనం లో మూడవ కీర్తన

03 -- పల్లవి --చేత: శ్రీ రామం చింతయ జీమూత శ్యామం ""

చరణాలు ---01 -అంగీకృత తుంబురు సంగీతం -- హనుమద్ గవయ గవాక్ష సమేతం ||

02 -నవరత్న స్థాపిత కోటీరం ----నవ తులసీ దళ కల్పిత హారం.

03 -పరమ హంస హృద్ధోపుర దీపం ---చరణ దళిత ముని తరుణీ శాపం ||

భావం ----మేఘశ్యామల దేహం కలవాడు, తుమ్మరునిసంగీతానందాన్ని పొందిన వాడు, హనుమ, గవయ గావాక్షులతో నిత్యం సంచరించే వాడు, నవరత్నాలు పొందిగిన జటాజుటం (కోటీరం)వున్న వాడు, తులసీ మాలలచే శోభించే వాడు, పరమ హంసల హృదయ దీపం అయిన వాడు, పాద స్పర్శ చేత అహల్యకు శాప విమోచనం చేసిన వాడు అయిన శ్రీ రాముని ధ్యానించమని మనసుకు బోధ చేస్తున్నారు బ్రహ్మాస్త్రాలు. "నవ రత్న స్థాపిత కోటీరం, --నవ తులసీదల కల్పిత హారం, "--పరమ హంస హృద్ధోపుర దీపం --చరణ దళిత ముని తరుణీ శాపం 'పదాలను అర్థవంతం గా అవుచిత్యం గా, పొదుపుగా వాడి బంధం సడలకుండా నిండుదనం చేకూర్చే నేర్పు ప్రతి పాదం లో ప్రస్తుటం గా కన్పిస్తుంది. హనుమ ఎంతటి భక్తుడైనా, daggarri వాడైనా, నారద, తుంబురుల సంగీతా జ్ఞాన పరీక్షలో తుమ్మరుని సంగీతమే గొప్పదని నిష్పర్ష గా చెప్పాడు శ్రీ రాముడు. సామర్థ్యమే ముఖ్యం కాని స్వామి భక్తి మాత్రమే కాదని చెప్పే సంఘటన ఇది. అయినా హనుమతో సదా విహరిస్తూనే ఉంటాడు రాముడు. ఆయనా శ్రీ రాముని అనుసరించే ఉంటాడు. ధర్మమేరిగిన మహానుభావులు వారిద్దరూ అని మరో సారి గుర్తు చేస్తున్నారు సదాషీస్త్రాలు.

రామ రసం లో నాల్గవ కీర్తన సాభాగ్యాన్ని దర్శిద్దాం

04 ----పల్లవి --పిబరే రామ - రసం,రసనే --పిబరే రామ రసం ||

చరణాలు ---01-దూరీకృత పాతక సంసర్గం ---పూరిత నానావిధ ఫల వర్గం ||

02 -జనన మరణ భయ శోక విదూరం--సకల శాస్త్ర నిగమాగమ సారం ||

03 -పరిపాలిత సరసిజ గర్భాండం ---పరమ పవిత్రీకృత పాషండం ||

04 -వృద్ధ పరమ హంస ఆశ్రమ గీతం -శుక శౌనక కౌశిక ముఖ పీఠం ||

భావం ----రుచిని గ్రహించే నాలుక కు రామ రసాయన పానం రుచిని ఎరుక పరుస్తున్నారు బ్రహ్మాస్త్రాలు. "పాపాల పొత్తును నాశనం చేసేది, కర్మ ఫలాలను దూరం చేసేది, జనన, మరణ భయం పోగొట్టేది, శాస్త్ర నిగమ, ఆగమాల సరం అయినది, బ్రహ్మాండాన్ని రక్షించి కాపాడేది, పరమ నాస్తికులను కూడా పవిత్రం చేసేది పరమహంసలైన యోగుల ఆశ్రమాలలో అణు నిత్యం గానం చేయ బడేది, శుక శౌనక, కౌశిక మహర్షులచేత పానం చేయ బడే మధుర రసమే రామ నామం. నాలుకా ! నువ్వు కూడా ఆస్వాదించి తరించు. '

విశేషాలు ---ముఖ అంటే శుకుడు అని అర్థం. వ్యాసుని కుమారుడే శుకుడు. పరమ వైరాగ్యం తో భాసించే వాడు. పుట్టుక, చావు వల్ల భయం, శోకం కలుగుతాయి. పార్వతీ దేవి గురు స్థానం లోవుంది బోధించినవి" నిగమాలు". మహేశ్వరుడు గురువు గా బోధించినవి ఆగమాలు (శాస్త్రాలు). ఈ రెండింటినీ వేదాలు అనటం లోక రీతి. సరసిజ గర్భాండం అంటే హిరణ్య గర్భుడు -అంటే

బ్రహ్మాండమే. పరమ పవిత్రీకృత పాషండం అన్నారు వాల్మీకి మహర్షిని. అంటే ఆటవికుడు గా వుండి దేవునిపై ధ్యాసే లేకుండా అనేక పాప కార్యాలు చేస్తున్నా, ఉపదేశం పొందినా రామా అనటానికి బదులు తిరగేసి "మారా "అన్న అజ్ఞాని, వివేకం లేని వాడు. అలాంటి వాడిని ఉద్ధరించి మహర్షి వాల్మీకి గా మార్చిన దయాళువు శ్రీ రాముడు. అతని ఆంతర్యాన్ని గ్రహించి అనుగ్రహించాడు కాని, అతని శబ్దోచ్ఛారణ చూసి కాదు అని భావం. జన్మతోనే తండ్రిని మించిన జ్ఞానం తో అవధూత అయిన వాడు శుక మహర్షి. కర్మ ద్వారా జ్ఞానం పొందిన వాడు శౌనకుడు. క్షత్రియత్వాన్ని వదిలి తీవ్ర తపస్సు తో బ్రహ్మజ్ఞానం పొంది బ్రహ్మర్షి ఐన వాడు కౌశికుడైన విశ్వా మిత్రుడు. వీరంతా తర తమ భేదాలు లేకుండా రామ పరబ్రహ్మ నామాముతాని కడుపారా గ్రోలారు. రామ రసాయనాన్ని ఆస్వాదించి ధన్యులయారు. మనమూ, ఆ రామ రసాయనాన్ని జిహ్వగ్రం తో రుచి చూస్తే, పునరా వృత్తి రహిత బ్రహ్మ పదమే లభిస్తుంది

రామ రసాయనం లో అయిదవది చివరిదీ అయిన కీర్తన గురించి తెలుసు కుందాం

05 - పల్లవి ---ఖేలతి మమ హృదయే రామ --ఖేలతి మమ హృదయే |

చరణాలు ---01 --మోహ మహర్షవ తారక కారీ ---రాగ ద్వేష ముఖాసుర మారీ |||\

02 -శాంతి విదేహ సుతా సహ చారీ --దహరాయోధ్యా నగర విహారీ |||\

03 -పరమ హంస సామ్రాజ్యోద్ధారీ --సత్య జ్ఞానా నంద శరీరీ ||

భావం ---సదాశివ బ్రహ్మాస్త్రులు తన హృదయం లో ఆనంద తానడవం చేసే శ్రీ రామ పరబ్రహ్మాన్ని తనివి తీరా కీర్తిస్తున్నారు. "మొహం అనే సముద్రాన్ని దాటి రాగ ద్వేషాలు అనే రాక్షసులను సంహరించే రాముడు --నా హృదయం లో హాయిగా, చిదానందం గా, ఆడుతున్నాడు. దేహభావం నశించటం వల్ల పుట్టిన పరమ శాంతి అనే సహచరిణి తో, లోపల వుండే (దహర)అయోధ్యా నగరం లో శ్రీ రాముడు వున్నాడు. పరమ హంసలైన యోగుల ఆత్మ సామ్రాజ్య ఉద్ధరణ కోసం శ్రీ రాముడు సచ్చిదానంద రోపం లో, నా హృదయం లో ఆడుతూ (ఖేలతి)వున్నాడు.

విశేషాలు ----ఇదే ఆధ్యాత్మ రామాయణ అనుభూతి. ఆత్మా రాముణ్ణి తన హృదయం లో దర్శించుకునే పరమ ఉత్కృష్ట స్థితి. శ్రీ మద్రామాయణ. కథ ఆధ్యాత్మిక మైన సాధన లో అనుభూతికి

వస్తుంది. అని బ్రహ్మాస్త్రాలు తెలియ బరుస్తున్నారు. రాముడు రాముడు మాత్రమే కాదు రామ పరబ్రహ్మమనే భావన. మొదటి కీర్తన లో మనసుకు శ్రీ రామ తత్వాన్ని బోధించారు. మనసులో రామ ముద్ర వేశారు. ఆ ముద్ర స్థిరం గా నిలిచి పోవాలంటే అణు క్షణం రామ నామ స్మరణ చేయాల్సిందే నని రెండవ కీర్తన లో చెప్పారు. మనసు లో సదా శ్రీరాముని ధ్యానించి, కాయన తత్వాన్ని ఆకళింపు చేసుకొని, ఆరాధించమని మూడో దానిలో బోధించారు. నాల్గవ కీర్తన లో రామ రసాయనం కలి కల్మష నాశనం అని, నిగమాగమ సారం అని, అంతకు మించి ఇంకేమీ లేదని యోగుల హృత్పద్మ నివాసి గా వుండి, ఆనందాన్ని పంచె వాడు రాముడే నని తెలిపారు. అయిదవ కీర్తన లో --ఇవన్నీ ఆచరిస్తే -శ్రీ రాముడు మన హృదయం లోనే నిలిచి వుండి, ఆనంద ఖేలనం చేసి తరింప జేస్తాడు. దేహభావం నశించి, పరమ ఉత్కృష్ట కాంతి భాసించి, దహరా కాశం లో ఆత్మా రాముడు గా వెలుగు లీనుతూ ఆత్మను ఉద్ధరించి, సచ్చిదానంద స్వరూపుడై, ఆనందాన్ని అందిస్తూ, తాను పొందుతూ రమిస్తూ,, , మోక్షాన్ని కల్గిస్తాడని సోపాన (మెట్లు) ప్రక్రియ గా తెలియ జేశారు సదా శివ బ్రహ్మాస్త్రాలు. అర్థం కాక పోయినా, ఆ శబ్ద మాధుర్యం, నడక, కూర్పు, ధ్వని, రవళి, దైహిక, మానసిక ఆరోగ్యాన్ని, ఆనందాన్ని అందాన్ని ఇచ్చి శ్రీయో దాయకం అవుతుంది. లలిత మైన పదాలు, చెవులకు ఇంపైన మాటల ధ్వని, మనోహర మైన శైలి భావ గాంభీర్యం, తరచి చూస్తే లోతైన భావం సదాశివుల కీర్తన లలో నిండి వున్నాయి.వింటే చాలు పరమానందం, పరమాద్భుతం.

ఇప్పటి దాకా రామ రసాయనం గ్రోలాం.ఇక క్రిష్ణాముతం ను సేవిద్దాంవచ్చే భాగం నుండి.

క్రిష్ణాముతం

శ్రీ సదాశివ బ్రహ్మాస్త్రాల కీర్తన లలో రామ రసాయన పానం ఇంతవరకు చేశాం. ఇక ఇప్పుడు క్రిష్ణాముతాన్ని అందుకుందాం.

ఇందులో మొదటిది "స్మర వారం వారం "పూర్తిగా వివరిస్తాను

01 -పల్లవి —స్మర వారం వారం మానస —స్మర నంద కుమారం ||

చరణాలు —01 -ఘోష కుటీర పయోఘ్రుత చోరం -గోకుల బృందావన సంచారం ||

02 -వేణు రవాన్రుత పాన కథోరం -విశ్వ స్థితి లయ హేతు విహారం ||

03 -పరమ హంస హృత్ పంజర కీరం —పటు తర ధేనుక బక సంహారం||

భావం —ఓమనసా !నందకుమారుడైన శ్రీ కృష్ణుని నిరంతరం స్మరించు. గోళ్ళ వాళ్ల ఇళ్ళల్లో పాలు, పెరుగు, వెన్న, నెయ్యి దొంగిలిస్తూ, బృందావనం లో సంచరిస్తూ, వేణు గాన లోలుడై ప్రపంచం యొక్క సృష్టి, స్థితి, లయాలకు కారకుడై, పరమ హంస లైన యోగుల హృదయం అనే పంజరం లో చిలుక గా వున్న

వాడు,దేనుక, బకాసురాది రాక్షసులను వధించిన వాడు, అయిన ఆ నందకుమారుడిని ఆనందం గా పదే పదే స్మరించు. అని సదాశివులు ఉపదేశం చేస్తున్నారు.

విశేషం —ప్రపంచం అంటే అనేకం. పరమాత్మ ఒక్కడే. కనుక అనేకాన్ని వదిలి ఏకమైన పరమాత్మను ధ్యానించాలి. అప్పుడే సుఖం, శాంతి లభిస్తాయి. భగవత్ ధ్యానానికి, ఆయన లీలా స్మరణకు మంచి మార్గం ఇదే. నంద శిశువు (కిశోరం)చేసిన చిలిపి పనులు అమాయకులకు ఆనంద ప్రసాదం. అవే మహా యోగులకు అద్భుత భావ దర్శనాలు. "మోష కుటీర పయోఘ్నత చోరం -గోకుల బృందావన సంచారం "ఇందులో వేదాంత పరమైన అర్థాన్ని విచారిద్దాం. గోవులు అంటే ఇంద్రియాలు అనే అర్థం వుంది. వాటి వల్ల కలిగే విషయ జ్ఞానమే పాలు. పాలను చిలికితే వచ్చే వెన్న -లోకానుభవం. వెన్న కరిగితే వచ్చే నెయ్యి -సూక్ష్మవిచక్షణా జ్ఞానం. తనను అనుక్షణం స్మరించే గోపికల విషయ జ్ఞానాన్ని, విచక్షణా జ్ఞానాన్ని స్వీకరించి, శ్రీ కృష్ణుడు వారికి ఆత్మానందం కలిగిస్తాడు..

"వేణు రవాముత పాన కథోరం -విశ్వ స్థితి లయ హేతు విహారం "లోని పరమార్థమేమిటో తెలుసుకోవాలి. వెదురు ముక్కను ఎండ బెట్టి, లోపల అంతా కాళీ చేసి, ఏడు రంధ్రాలు చేస్తే, వేణువు తయారవుతుంది. దాన్ని పెదవుల తో గాలి పూరించి పలికిస్తే, మధుర సంగీతం వచ్చి హృదయానికి ఆహ్లాదం కలిగిస్తుంది. ఇది మనుషులకూ వర్తిస్తుంది. మనిషి లోని లౌకిక వ్యక్తిత్వాలను భగ్నం చేసుకొని, దర్పం, అహంకారం లను తొలిచి, డొల్ల గా(ఖాళీ)చేస్తే అయిదు జ్ఞానేంద్రియాలు, మనసు, బుద్ధి అనే ఎదింటినీ ఖాళీ కన్నాలుగా అర్పణ చేస్తే, ఆంటి మహాత్ములను భగ వంతుడు తన మధుర సంగీతం, సందేశం విని పించాతానికి తగిన పరికరం గా గ్రహిస్తాడు. ఇంతటి గహన విషయాన్ని మధు మధుర పదాల మురళీ రవం గా మార్చి మనకు, ఆ మోహన మురళీ కృష్ణుని దివ్య దర్శనం చేయించారు బ్రహ్మాస్త్రులు. కృష్ణ అంటే సర్వం కరోతి ఇతి కృష్ణః. అని వుంది. అంటే అన్నీ చేయించేవాడు అని అర్థం. కృష్ణ అంటే ఆకర్షించే వాడు అనీ అర్థం.. సర్వజీవులను ఆకర్షించే వాడు, అందరితో పని చేయించే వాడు, ఆ శ్రీ కృష్ణ పర బ్రహ్మమే. అందుకే వారం వారం అంటే ప్రతి క్షణం, నిరంతరం ఆ గోపాల కృష్ణుని నే స్మరించాలి అని బోధ ఇందులో వుంది

ఇప్పుడు రెండవ కీర్తన లోకి వెళ్దాం

2—-పల్లవి — గాయతి వన మాలీ మధురం -గాయతి వన మాలీ ||

చరణాలు —1-పుష్ప సుగంధ సుమలయ సమీరే —ముని జన సేవిత యమునా తీరే ||

2—కూజిత శుక పిక ముఖ ఖగ కుంజే —కుటిలాలక బహు నీరద పుంజే ||

3—తులసీ దామ విభూషణ హారీ —జలజ భవస్తుత సద్గుణ శౌరీ ||

4- పరమ హంస హృదయోత్పావ కారీ -పరి పూరిత మురళీ రవ దారీ ||

భావం —వన మాలీ అంటే పుష్ప హారాలు ధరించిన శ్రీ కృష్ణుడు మధుర గానం చేస్తున్నాడు. పూల గంధాలతో వస్తున్న చల్లని గాలితో, ముని జన సమూహం తో, యమునా తీరం లో సేవింప బడుతు,

చిలుకలు, గోరు వంకలు మొదలైన పక్షుల కిల కిలారవాలు విని పిస్తుంటే, వంకీలు తిరిగిన ముంగురులు లాగా వ్రేలాడేనల్లని మేఘాలతో, వనమాలీ, యదువంశ విభుడు అయిన శ్రీ కృష్ణ పరమాత్మ, మధుర మనోహరంగా వేణు గానం చేస్తూ, ఉల్లానికి ఉల్లాసం కలిగిస్తున్నాడు.

విశేషం — యమునా తీరం లో వేణు గానామృతం చేసే ఆ శ్రీ కృష్ణుని దివ్య దర్శాన్ని చిత్రం లో వ్హాపించి నట్లు మన ముందు నిల బెట్టారు బ్రహ్మాస్త్రులు. "జలజ భవ స్తుత సద్గుణ షోరి 'ఆయన. అంటే బ్రహ్మ చేత స్తుతింప బడే శ్రీ కృష్ణుడు అని అర్థం. "యమునా "అనే మాటలో కూడా విశేషార్థం వుంది. యం అంటే నిగ్రహం. మునులు అందరు ఆత్మ నిగ్రం కలవాళ్ళు. అందుకే వారు యమునా తీరం లో విహరించటానికి ఇష్ట పడతారు. "జలజ భవ స్తుత "లో ఒక చిన్న కథ దాగి వుంది. పూర్వం ఒక సారి బ్రహ్మ దేవుడికి బాల కృష్ణుని మీద, యాదవుల మీద కోపం వచ్చింది. ఆయన బారి నుంచి వీళ్ళందర్నీ రక్షించటానికి బ్రహ్మకు కనపడ కుండా ఒక ఏడాది పాటు ఒక గుహలో గోవులను, గోపాలురను దాచి రక్షించాడు బాల కృష్ణుడు. చివరికి బ్రహ్మ దేవుడే తప్పు తెలుసుకొని వచ్చి శ్రీ కృష్ణుని పాదాల పై పడి క్షమించమని వేడుతూ సంస్తుతించాడు ఆ బ్రహ్మ ఈ శ్రీ కృష్ణ పర బ్రహ్మాన్ని. ఈ సంఘటనను అంతా ఒకే పదం లో ప్లాష్-బాక్ గా మన ముందుంచారు సదా శివేస్త్రులు. శ్రీ కృష్ణుడు ఎవరో కాదు "పరమ హంస హ్రుదయోత్పవ విహారి ". కృష్ణ అనే పేరు వింటేనే పరవశం వస్తుంది. అవ్యక్త మాధుర్యం ఆవహిస్తుంది. అలౌకిక సౌందర్య దర్శనం లభిస్తుంది. అలాంటి పరమ విభూతిని మనకు అందించారు సదాశివులు

— బ్రహ్మాస్త్రుల కృశా మృతం లో ని మూడవ కీర్తన

3—పల్లవి — బ్రూహి ముకున్దేతి రసనే -పాహి ముకున్దేతి ||

చరణాలు —01 -కేశవా మాధవ గోవిన్దేతి —క్రిష్ణానంత సదా నందేతి ||

02 -రాదా రమణ హరే రామేతి -రాజీ వాక్ష ఘన శ్యామేతి ||

03 -గరుడ గమన నందక హస్తేతి -ఖండిత దశ కంధర మస్తేతి ||

04 -అక్రూర ప్రియ చక్ర ధరేతి -హంస నిరంజన కంస హరేతి ||

భావం — వో నాలుకా! (రసనే) ముకుందా అని పలుకు. ముకుందా రక్షించు (బ్రూహి)అని కోరు. కేశవా మాధవా, గోవిందా, కృష్ణా, అనంతా, సదానందా, రాదా రమణా, హరే రామా, రాజీ వాక్షా, ఘన శ్యామా, గరుడ గమనా, నందక హస్తా, రావణ సంహారా, అక్రూర వరదా, చక్ర ధారీ, హంసా, నిరంజనా, కంసారీ అని నోరారా పలుకు. అని నాలుకకు ఉపదేశం చేశారు సదాశివులు

విశేషం —గోవింద నామాలన్నీ ఏర్పి కూర్చిన కీర్తన ఇది. ప్రతి నామ వెనుక ఒక కథ వుందని మనకు తెలుసు. నామ మాహాత్మ్యాన్ని ఇందులో చూపారు పరమ హంస. పరవశించి పలికితే పరమ పదమే లభిస్తుందని తెలియ జేశారు. నాలుక ఏ నామాన్ని పలికితే, మనసు ఆరూపాన్ని తలుచు కుంటుంది. నామానికీ, రూపానికీ వున్న సంబంధం, అనుబంధం ఇది. మనసు దేనిని తలిస్తే దాని పై ప్రేమకూడా కలగటం సహజం. ప్రపంచం మీద ప్రేమ తగ్గించుకుని, భగ వంతుని పై ప్రేమ పెంచుకోవ టానికి ఏకైక మార్గం కృష్ణ నామ స్మరణ అన్న సూక్ష్మాన్ని ఈ కీర్తన ద్వారాతెలియ జెప్పారు బ్రహ్మాండ స్వామి.

నాల్గవ కీర్తన లోకి ప్రవేశిద్దాం

4—పల్లవి —భజరే గోపాలం మానస -భజరే గోపాలం ||

చరణాలు —01 -భజ గోపాలం భజిత కుచేలం -త్రిజగన్మూలం దితి సుత కాలమ్ ||

02 -ఆగమ సారం యోగ విచారం -భోగ శరీరం భువనాధారం ||

03 -కదన కథోరం కలుష విదూరం -మదన కుమారం మధు సంహారం |

04 -నత మందారం నంద కిశోరం -హత చాణూరం హంస విహారం ||

భావం —గోపాల కృష్ణుని భజించమని మనసుకు చేసే బోధ ఇది.

”స్నేహితుడైన కుచేలుని చే సేవింప బడిన వానినీ, మూడు లోకా లకుమూల మైన వాడినీ, దితి కుమారులైన రాక్షసులను సంహరించిన వాడినీ, భాజించవే మనసా !.వేద సారం అయిన వాడినీ, యోగం ద్వారానే విచారించి తెలుసుకో వలసిన వాడినీ, కేవలం భోగం కోసమే అవతారం ఎత్తిన వాడినీ భువనాలకు ఆధారం అయిన వాడినీ, అయిన శ్రీ కృష్ణుని భజించు. శరణు అన వాడికి మందారం, నందబాలం. చానూరాంతకుడు, హంస లాగా విహరించే గోపాల కృష్ణుని భజించి తరించు.

విశేషం —కుచేలుడు శ్రీ కృష్ణుని చిన్న నాటి స్నేహితుడు. అతడు శ్రీకృష్ణున్ని శ్రీ కృష్ణుని భక్తునిగా, స్నేహితునిగా భగవంతుని గా సేవించాడు. కృష్ణుడు కుచేలుడిని బాహ్యం గా, అతిథి సత్కారాలు చేసి పూజించాడు. భగవంతునికి భక్తునికి భేదం లేదని తెలియ జేసే సందర్భం ఇది. శ్రీ క్రీష్ణునిది భోగ శరీరం. అంటే ఈ ప్రపంచం లో సంచ రించా టానికి శరీరం.. ఆయనే కల్పించుకొన్న శరీరం. ”మదన కుమారం ‘అంటే మన్మథుని వంటి కుమారుడు అనీ, మన్మథుని కుమారునిగా పొందిన వాడు అనీ శ్రీ కృష్ణ పరం గా రెండు అర్థాలు వున్నాయి. ”హంస ”అనే పదం చాలా విశేష మైనది. విచక్షణా జ్ఞానం తో వ్యవహరించే బుద్ధిని హంస అంటారు. ఈ హంస పై విహరించే వాడే భగ వంతుడు. అందుకే హంస విహారి అయాడు..

పదాలు అన్నీ నాదానుగుణం గా నర్తనాను గుణం గా వుండి మనసు ను పరవశింప జేస్తాయి. rhytham మనలను విశేషం గా ఆకర్షిస్తుంది. క్షణం యెడ బాటు కని పించదు. ప్రవాహం లా పదాలు ప్రవహిస్తుంటాయి. శ్రవణ శుభగత్వం అంటే ఇదే.

"భజరే యదు నాదం "అనే అయిదవ కీర్తన లో కి ప్రవేశిద్దాం

5— పల్లవి —భజరే యదునాదం మానస —భజరే యదు నాదం ||

చరణాలు —01 -గోప వధూ పరి రంభన లోలం -గోపా కిశోరక మద్భుత లీలం ||

02 -కపతాన్గీకృత మానుష వేషం —కపట నాట్య కృత కుత్సిత వేషం |||\

03 - పరమ హంస హ్రుత్తత్వ స్వరూపం —ప్రణవ పయోధర ప్రణవ స్వ రూపం -||

భావం —యదు వంశ కిశోరాన్ని (శిశువు)భజించ మని మనసుకు బోధిస్తున్నాడు.

"యదుకుల నాడుడు, గోపికలను, ఆలింగనం చేసుకోవటం లో ఆసక్తుడైన వాడు, బాల క్రిషుడు, అద్భుత లీలలను ప్రదర్శించిన వాడు, లీలా మానుష విగ్రహుడు, నాట కాల లో పాత్ర లాగ క్షుద్ధ పాత్రలూ ధరించిన వాడు, పరమ హంస హృదయాలలో ఆత్మ స్వరోపం గా వున్న వాడు ఓంకార స్వరూపుడు, అయిన బాల కృష్ణ భగవానుడిని స్మరించు "

విశేషం —-గోప వధూ అనటం లో త్రిగుణాలతో వున్న జీవు లందరూ స్త్రీ మూర్తులే అన భావం వుంది. స,ర, త అనే మూడు అక్షరాలూ ఈ కారం తో కలిస్తే స్త్రీ అవుతుంది. అంటే కదిలే మూడుగుణా అని అర్థం. ఈ జీవుల్లో భగవద్ భక్తులైన వాళ్ళు గోప వధువులు(స్త్రీలు).వారినే భగ వంతుడు ప్రేమతో ఆలింగనం చేసు కుంటాడు. "కపతాన్గీకృత వేషం "అంటే ప్రారబ్ధం వల్ల కాకుండా లీల కోసం శరీరాన్ని ధరించిన వాడు అని అర్థం. "కపట నాట్య కృత కుత్సిత వేషం "వేశాడు కృష్ణుడు. అంటే గొల్ల పిల్ల వాడుగా, అల్లరి కన్నయ్య గా, సామాన్య వేషం ధరించాడు. ఇది భగవంతుని కపట నాటకమే ".ప్రణవ పయోధర "శబ్దం లోను లోతైన భావం వుంది. ఓంకారం నిరాకారం గా వుండే పరమాత్మ మాత్రమే కాదు, మనకు కని పించే ప్రపంచం కూడా ఆయనే.. నిశ్చల మైన పరమాత్మ ఆధారం గా చలించే ఈ ప్రపంచం మేఘం వంటిది. అందుకే మేఘాన్ని ప్రణవ పయోధరం అన్నారు బ్రహ్మీస్త్రులు. పరమాత్మ ప్రణవ స్వరూపం. ఇంకో రహస్యం వుంది యోగ శాస్త్రం లో "లయ "అనే యోగం లో, లోపల వినపడే పది రకాల నాదాలలో చివరిది మేఘ నాదం. అదే ప్రణవం అని పిలువ బడే ఓంకారం., ఇన్ని యోగ, శాస్త్ర, వేద, ఉపనిషద్ రహస్యాలన్నీనిక్షిప్తం చేసి రమ్య నాద భరితం గా చేసినకీర్తన ఇది. ఆ నాద బ్రహ్మ కు కై మోడ్చి అంజలి ఘటిద్దాం..

బ్రహ్మీస్త్రులు శ్రీ కృష్ణుని ఉద్దేశించి రాసిన కీర్తన లలో ఆరవ దాన్ని గరించి ముచ్చటించు

కుందాం

06 ----పల్లవి ----శ్రీడతి వన మాలీ, గొప్ప --శ్రీడతి వనమాలీ ||

చరణాలు ---01 ---ప్రహ్లాద పరాశర పరిపాలి --పవనాత్మజ జామ్మవదను కూలీ ||

02 -పద్మా కుచ - పరిరంభన శాలి ---పాటు తరశాసిత మాలి సుమాలీ |

03 --పరమ హంస వర కుసుమ సుమాలీ --- ప్రణవ పయోరుహ గర్భక పాలి

భావం -----తోట మాలి అయిన శ్రీ కృష్ణుడు గోశాలలో ఆడుతున్నాడు. ప్రహ్లాద, పరాశారులను పాలించే వాడు, ఆంజనేయ, జాంబ వంతులకు అణు కూలుడు, శ్రీ లక్ష్మీ వక్ష స్థలం లో విహరించే వాడు, మహా బల వంతు లైన మాలి, సుమాలీ అనే రాక్షసులను సంహరించిన వాడు, పరమ హంసల చేత కూర్చిన అందమైన పూల హారం కాంత సీమ లో వున్న వాడు, ఓంకారం అనే తామర పుష్పానికి విత్త నాన్ని కాపాడే వాడు, అయిన్య వన మాలి గోవుల కొష్ఠం (శాల)లో ఆనందం గా క్రీడిస్తున్నాడు ఆయన్ను భజించి తరించమని చెబుతున్నారు.,

విశేషం -----వనమాలి అనేది చక్కటి పదం. వనం అంటే కోరిక అనే అర్థం వుంది కొష్ఠం అంటే గోవుల శాల. గోవు అంటే ఇంద్రియాలు అనే అర్థం వుంది. కోరికల మాల ధరించి, ఇంద్రియ విషయాలతో పరిగెత్తే జీవుడు కూడా దేవుడే. ఆ రూపం లో వున్న భగ వంతుడే పరిగెత్తు తున్నాడని భావం. ప్రహ్లాద, పరాశారులు అనటం లోను లోతు వుంది. ప్రహ్లాదుడు మహాభక్తుడు. పరాశారుడు జ్ఞాని. సాకార, నిరాకారా లతో ఇద్దరినీ పాలించేది ఒకే భ్యగా వంతుడు అని నిగూఢ రహస్యం. పద్మ అనేది సంపద కు చిహ్నం. ప్రాపంచిక, పార మార్థిక సంపద అంతా లక్ష్మీదేవియే.. ఈ సంపదను అంతా కాపాడేది భగ వంతుడే.

రావణాసురుని తల్లికి తండ్రి సుమాలీ. వాడి తమ్ముడు మాలి. మాల్య వంతుడు అనే ఇంకో తమ్ముడు వున్నాడు. ఈ ముగ్గురు లంకలో ఉంటూ, స్వర్గం మీదికి దండెత్తితే శ్రీ మహా విష్ణువు వాళ్ళతో యుద్ధం చేశాడు. వాళ్ళు తట్టు కో లేక పారి పోయారు. లంకలో తల దాచుకున్నారు. మాల్య వంతుడు చచ్చాడు యుద్ధం లో. మిగిలిన ఇద్దరూ పాతాళం లోకి పారి పోయి దాక్కున్నారు. ఇంత కథను వాళ్ళిద్దరి పేర్లు చెప్పటం తో బయట పెట్టారు సదా శివులు. ఇదివరకటి కీర్తన లో “ప్రణవ పయోధర “అని రాస్తే, ఈ కీర్తన లో “ప్రణవ పయోరుహ “అన్నారు. ప్రణవం తామర పువ్వు లాంటిది. ప్రపంచ రూపం గా వికశిస్తుంది. మళ్ళీ బీజ రూపం లోకి మూసుకు పోతుంది. బీజ (విత్తనం)రూపం లో ప్రపంచం అవ్యక్త మైన పుదు, దాన్ని రక్షించి వుండేది పరమేశ్వరుడే. అందుకే “ప్రణవ పయోరుహ గర్భక, పాలి “అన్నారు. శివేంద్ర యోగి. గర్భక అంటే విత్తనాన్ని, పాలి అంటే రక్షించే వాడు అని అర్థం “.కపాలి “అని కలిపి చదవ కూడదు. గర్భక, పాలి అని చద వాలి విత్తనం. లో సర్వ వృక్షం దాగి వున్నట్లు చిన్న మాట లో విశ్వ మంత భావాన్ని ఇమిడ్చిన మహా కవి శేఖరులు, పరమ హంస శ్రీ బ్రహ్మీస్థులు. ఇవి ఏదో బుద్ధి తో రాసినది కాదు. ఒక తన్మయా వస్థ లో, సమాధి స్థితి లో రాసిన మహత్తర కీర్తనలు ఇవన్నీ. అందుకే అంత మధురం, అంతటి లోతు.

ఏడవకీర్తన లోకి చేరు కుందాం.

07 ----పల్లవి -----మానస సంచరరే, బ్రహ్మాని --మానస సంచరరే ||

అను పల్లవి -- - --మద శిఖి పించ అలంకృత చికురే ---మహనీయ కపోల విజిత ముకురే ||

చరణం --- శ్రీ రమణీ కుచ దుర్గా విహారే --సేవక జన మందిర మందారే ||

పరమ హంస ముఖ చంద్ర చకోరే ---పరి పూరిత మురళీ రవ దారే ||

భావం ----ఇదీ మానస బోదె. చాలా బాగా ప్రాచుర్యం చెందిన కీర్తన. “శంకరాభరణం సినిమా లో ఈ కీర్తనను దర్శకుడు విశ్వ నాద్ అద్భుతం గా, రసాత్మకం గా, అత్యంత ఆర్థం గా చిత్రీకరించి షాహ బాష్ అని పించారు. ఆ సన్ని వేశం చూసి ఆనంద బాష్పాలు రాల్చాని వారు లేరు

వో మనసా !పరబ్రహ్మం లో సదా సంచరించు. లక్ష్మీ కుచ విహారి శ్రీమన్నారాయణుని లో సంచరించు. సేవించే భక్త జనులకు మందారం ఆయన. నెమలి పించం తో వున్న ముంగురులు వున్న వాడు,. ఆయన నున్నని చెక్కిలి అద్దాలకంటే దీతైనది. పరమ హంస ముఖ చంద్ర కాంతిని ఆస్వాదించే చకోరం శ్రీ కృష్ణ పరమాత్మ. మురళి ని పూరించి నాద రసాన్ని ప్రవహింప జేస్తాడు. అలాంటి శ్రీ కృష్ణ పరబ్రహ్మం లో సదా సంచరించు అని మనసుకుని కోరారు

విశేషం ----భక్తులకు ఇల్లు భగవానుని లోగిళ్ళు. చంద్రుని కోసం చకోరాలు తపిస్తాయి. చంద్ర కాంతిని ఆస్వాదించి సంతృప్తి చెందు తాయి. అలాగే జ్ఞానుల జ్ఞానం లో పరమాత్మ సంతృప్తి చెందుతాడు. శ్రీ కృష్ణుని దివ్య రూపం కళ్ళ ముందు సకాత్కారింపజేట్లు చేసిన రచన. విన్నునా, ఆ మూర్తిని ఊహించుకున్నా మనసు ఆనంద పులకాన్వితం అవుతుంది. పరబ్రహ్మ సామీప్యం లో వున్న అనుభూతి లభిస్తుంది. అదీ ఈ కీర్తన వైశిష్ట్యం

క్రీష్ణామృతం లో ఎనిమిదవది, చివరిది అయిన కీర్తన లో కి ప్రవేశిద్దాం రండి

08 -----పల్లవి ----భజరే యమునాతీరా విహారం ||భజ మన యదుకుల నంద కిశోరం ||

చరణాలు ---01 --పరమానందం పరబ్రహ్మ రూపం --పావన గాత్రం --పుణ్య చరిత్రం ||

02 ---నంద కుమారం నవనీత చోరం ---నారద వందిత నారాయణం |

భావం ----యమునా తీర విహారీ రసమయ మూర్తీ, శ్రీ కృష్ణ మూర్తిని భజించమని మానస బోధ ఈ కీర్తన. “పరమానంద స్వరూపుడు, పరబ్రహ్మ స్వరూపుడు, శ్రీ కృష్ణ పరమాత్మ. పవిత్ర శరీరుడు. నంద కిశోరుడు పుణ్య చరితుడు. నవనీత చోరుడు,నారదుని చే అను క్షణం కీర్తింప బడే వాడు, నారాయణుడు. భక్తి తో భజించి తరించు.

విశేషం -----శ్రీ కృష్ణుడు యమునా తీరం లో సామాన్యులకు కని పించడు. శరీర మనో, బుద్ధుల్ని అణచు కున్నప్పుడే అంటే సంయమనం చేసిన తర్వాతే భగ వంతుని దర్శనం లభిస్తుందనివ్రాహ చేశారు బ్రహ్మీన్దులు.. ఈ విధం గా శ్రీ కృష్ణ గుణ గానాన్ని, మురళీ రవాముతాన్ని, శ్రీ కృష్ణ పరబ్రహ్మ దివ్య

దర్శనాన్ని, కర్ణామృతం గా శ్రీ కృష్ణుని లీలల్ని ప్రదర్శించి కీర్తనల్ తో రసానందాన్ని కలిగించిన మహా పరమ హంస సదాశివ బ్రహ్మాండ్ర యోగి వరేన్యులు.

ఇంతటి తో కర్ణామృతం సమాప్తం. తరువాత “ఆత్మ బోధ”ను గురించి తెలుసు కుందాం

ఆత్మ బోధ

ఇంత వరకు శ్రీ సదాశివ బ్రహ్మాండ్ర కీర్తనల లో రామ రసాయనం, క్రీష్ణామృతం చవి చూశాం. ఇప్పుడు అద్వైత బోధ ను తెలుసు కుందాం. ఇందులో మొదటికీర్తన ” ‘చింతా నాస్తి కిలా ”.ను గురించి తెలుసు కుందాం.

01 — పల్లవి —చింతా నాస్తి కిలా తేషాం —చింతా నాస్తి కిలా ||

చరణాలు —01 -శమ దమ కరుణా సంపూర్ణానాం —సాదు సమాగమ సంకీర్తానాం ||

02 —కాలత్రయ జిత కందర్పానాం —ఖండిత సర్వేంద్రియ దర్పానాం ||

03 —పరమహంస గురు పద చిత్తానాం —బ్రహ్మానందామృత మత్తానాం ||

భావం —ఇది ఆత్మ బోధ లో మొదటి కీర్తన. మానసిక పరిణతి కి మార్గోప దేశం చేశారు బ్రహ్మాన్యులు. ”మనో నిగ్రహం, ఇంద్రియ నిగ్రహం వుండి, కరుణా పూర్ణులై, నిరంతరం సత్పురుష సాంగత్యం లో వుండే వారికి, కామాన్ని, ఇంద్రియ దర్పాన్ని అన్ని కాలాల్లోను జయించిన వారికి, పరమ హంసలైన గురు పాదాల మీద ధ్యాస వున్న వారికి, బ్రహ్మానందం అనే అమృతాన్ని గ్రోలి మత్తెక్కిన వారికి చింత అనేది లేదు -లేదు -లేదు ”

విశేషం —లోక విషయాల నుంచే చింతలు వస్తాయి. వీటిని చూసేవి ఇంద్రియాలు., ప్రేమించేది మనసు. వీటి వల్ల స్వార్థం, ద్వేషం కలుగు తాయి.. ప్రేమ తగ్గి పోతుంది. జితేంద్రియులకు, కామాన్ని జయించిన వారికి ప్రాపంచిక, వాంచలు వుండవు. వాటి పై అర్దులు చాచే వారిపై జాలి కలుగు తుందే కాని, కోపం రాదు. మనసు చంచల మైంది. ఎప్పుడూ స్థిరం గా వుండదు. స్థిర చిత్తం కావాలంటే సజ్జన సాంగత్యం నిరంతరం కావాలి. మహాత్ముడైన గురువు ను చేరి, ఆత్మార్పణ చేసు కుంటే, గురువు అనుగ్రహం తో, చెడు భావనలు దగ్గరకు చేరావు. బ్రహ్మ పదార్థాన్ని అందుకొని, ఆ ఆనందం లో నిలిచి పోయిన వారికి మనస్సు అంతరిస్తుంది. మనస్సు నాశనం అయితే, చింతలు అసలు ఉండనే వుండవు.. శాస్వతానందానికి ఇదే మార్గం అని సదాశివులు బోధించారు.

ఇప్పుడు రెండో కీర్తన లోకి వెళ్దాం

02 —పల్లవి —స్థిరతా నహి నహి రే, మానస —స్థిరతా నహి నహి రే ||

చరణాలు —01 -తాపత్రయ సాగర మగ్నానాం —దర్పాహన్కార విలగ్నానాం ||

02 -విషయ పాశ వేష్టిత చిత్తానాం -విపరీత జ్ఞాన విమత్తానాం ||

03 -పరమ హంస యోగ విరుద్ధానాం —బహు చంచలతర సుఖ సిద్ధానాం ||

భావం — ఈ కీర్తన లో మనసుకు స్థిరత్వం అనేది లేదు అని రూఢిగా తెలియ జేశారు. ఎవరికి లేదు ? అని విచారించారు. "మనసా ! తాపత్ర్యాలలో మునిగిన వారికి, అహంకార దర్పాన్ని పట్టుకొని ప్రేలాడే వారికి, విషయ వాంచలు అనే తాళ్ళతో బద్ధులైన మనసు కల వారికి, చంచల మైన సుఖాల కోసం అర్చులు చాచే వారికి ఎన్నడు మనశ్శాంతి లభించదు " అని నిర్వ్వందంగా చెప్పారు.

విశేషం — తాపత్రయాలు మూడు. ఆది దైవిక, ఆది భౌతిక, ఆధ్యాత్మిక బాధలు. ఇతరుల పట్ల ప్రదర్శించేది దర్పం. తనలో వుండేది అహంకారం. ప్రపంచమే నిజం, దేవుడు అబద్ధమనుకునే జ్ఞానమే విపరీత జ్ఞానం. దర్పము, అహంకారము పరమాత్మకుదూరం చేస్తాయి. విషయ వ్యామోహం కూడా పరమాత్మను చేర నివ్వదు. స్థిరత అంటే శాశ్వత మైన దానిలో స్థానం. చలించే విషయాలపై వచ్చే జ్ఞానం కూడా చంచలమైనదే. దాని వల్ల శాంతి, స్థైర్యం లభించవు. కనుక స్థిరమై, శాశ్వతమై, అఖండమై, అక్షరమైన పరబ్రహ్మం లోనే స్థిరత్వం, శాంతి లభిస్తాయని సందేశం.

మూడవ కీర్తన లోకి ప్రవేశిద్దాం

03 -పల్లవి —తత్వజ్ఞీవత్వం బ్రహ్మణి-తత్వజ్ఞీవత్వం ||

చరణాలు -01 -యద్వాత్తోయే చంద్ర ద్విత్వం —యద్వాన్ముకురే ప్రతి బిమ్బత్వం ||

02 -స్థానో యద్వత్ నర రూపత్వం —భాను కరే యద్వత్ తోయత్వం ||

03 —శుక్లో యద్వత్ రజతమయత్వం —రాజ్ఞో యద్వత్ ఫణి దేహత్వం ||

04 - పరమ హంస గురునాద్వైత విద్యా —భనితా ధిక్రుత మాయా విద్యా ||

భావం — ఈకీర్తన లో ఉపనిషత్ రహస్యం అంతా, గాన రూపం లో వెన్న లా అందించారు. మాయ ఎలా భ్రమింప జేస్తుందో, దాన్ని ఎలా తొలగించుకోవాలో, బహు చక్కగా వివరించారు బ్రహ్మీస్త్రులు. "నీటి లో రెండవ చంద్రునిలా, అద్దం లోని ప్రతి బింబం లా, మ్రోడు వారిన చెట్టు లో మానవ రూపం గా, ఎడారిలో ఎండ మావి లా, ముత్యపు చిప్ప లో మెరిసే వెండి లా, త్రాడు లో కనబడే పాము లా, బ్రహ్మం లో జీవత్వం అనేది భ్రమ వల్ల కని పిస్తోంది. పరమహంస వరేన్యలైన గురు అనుగ్రహం వల్ల, అద్వైత విద్య తో అజ్ఞానం అనే మాయ తొలగి, జ్ఞాన ప్రకాశం లభిస్తుంది.

విశేషం — దీనికి కొంత వివరణ ఇవ్వాలి. నీటి లో చంద్ర బింబం, మరుభూమి లో ఎండ మావి, ముత్యపు చిప్ప లో వెండి కనిపించటం లోక సహజం. కొద్దిగా విచారించి చూస్తే, అసలు రూపం బయట పడుతుంది. అదంతా భ్రమ అని తెలిసి పోతుంది. తర్వాత కూడా అవి కనబడు తున్నా,

బ్రాంతి మాత్రం తొలగి పోతుంది చెట్టు లో అందరు మనిషి ని చూడ లేరు. అజ్ఞానం పొరలు తొలగితే బ్రాంతి దూరమవు తుంది. రెండు రకాల బ్రాంతులు. బ్రాంతికి కారణం అజ్ఞానమే. ప్రపంచము, అందు లోని అనుభవాలు రెండు రకాల బ్రాంతులు అసలు సమష్టి వాసనలే మూల అజ్ఞానం అంటారు విజ్ఞులు. వాటి వల్లే మనకు కని పించే ప్రపంచం ఏర్పడింది. అందరికీ చెందిన ఈ ప్రపంచం లో ఎవరి స్వంత వాసనల తో వారు వెలుగు తూంటారు. అందుకే వ్యక్తి గతమైన దుఖాలు, కష్టాలు, అనుభూతులు కలుగు తాయి. గురు ముఖతా అద్వైత విద్య పొందితే భ్రమ నాశనం అవుతుంది. సమష్టిప్రపంచం జనానికి కనిపిస్తున్నా, వ్యక్తిగత బ్రాంతి నశించటం వల్ల, ఆ మహాత్ముడు ప్రపంచాన్ని ఒక ఖేలగా అంటే ఆటగా భావిస్తాడు. ఇదే ఇందులో వున్న పరమార్థం

శ్రీ సదాశివ బ్రహ్మాండ్ర కీర్తనలలో అద్వైతామృతాం లో ఆత్మ బోధ లో నాల్గవ కీర్తన గురించి తెలుసు కుందాం

04 ----పల్లవి ----సర్వం బ్రహ్మ మయం రే రే --సర్వం బ్రహ్మ మయం ||

చరణాలు ---01 - కిం వచనీయం, కిమవచనీయం --కిం రచనీయం, కిమరచనీయం ||

02 ---కిం పథ నీయం కిమ పథనీయం, --కిం భజనీయం, కిమభజ నీయం ||

03 ---కిం బోధవ్యం, కిమబోధవ్యం ---కిం భోక్తవ్యం, కిమభోక్తవ్యం ||

04 ---సర్వత్ర సదా హంస ధ్యానం --కర్తవ్యం--భో ముక్తి నిదానం ||

భావం -----" వోరీ !సర్వము బ్రహ్మమే. ఇందు లో చెప్ప తగినది, చెప్ప తగనిది ఏమీ లేదు. వ్రాయ తగినది, వ్రాయ తగనిది లేదు. చదవ తగినది, చదవ కూడనిది లేదు. సేవింప తగిస్తే, సేవింప రానిదీ అంటూ ఏమీ లేదు. నేర్వ వలసిందీ, నేర్వ రానిదీ లేదు. తిన తగింది, తిన రానిది అనే భేదమే లేదు. సర్వ వేళల, సర్వావస్థలలో, "హంస "ధ్యానం చేయటమే మన కర్తవ్యం. అదే మోక్షానికి సరైన దారి "

విశేషం ---భో అంటే అయ్యా అని అర్థం. ఈ ప్రపంచం అంతా పరమాత్మ స్వరూపమే అయినపుడు దేనిని స్వీకరించాలి, దేన్నీ వదిలేయాలి అన్న సమస్యే లేదు. "సర్వం ఖిల్వీదం బ్రహ్మ "

ఆయిద వ కీర్తనకు దారి తీర్దాం

05 --పల్లవి ----బ్రహ్మై వాహం - కిలసద్గురు కృపయా ---బ్రహ్మైవాహం ||

చరణాలు

-01 ---బ్రహ్మై వాహం కిల, గురు కృపయా--చిన్మయ బోధానంద ఘనం తత్ --శ్రుత్యంతైక నిరూపిత మతులం --సత్య సుఖామ్ముది సమరస మనఘం ||

02 ---కర్మాకర్మ వికర్మ విదూరం --నిర్మల సంవి దఖండ మపారం --నిరవధి సత్యాస్పద పద మజరం --నిరుపమ మహిమనినిహిత మనీహం ||

03 --ఆశా పాశ వినాశన చతురం --కోశ పంచకాతీత మనంతం --కారణ కారణ మేక మనేకం ---కాలకాల కలి దోష విహీనం ||

04 --అప్రమేయ పద మఖిలాధారం --నిష్ప్రపంచ నిజ నిష్ప్రియ రూపం --స్వప్రకాశ శివ మద్యయ మభయం --నిష్ప్రత్యయ మన పాయ మకాయం ||

భావం -----"సద్గురు కటాక్షం వల్ల నేను సాక్షాత్తు బ్రహ్మమే. గురు కృప చేత చిన్మయ, జ్ఞానానంద ఘన స్వరూప బ్రహ్మమే నేను. ఉపనిషత్ నిరూపించింది ఎకమే అయినదీ, సాటి లేనిదీ, పాప రహితమైనదీ, సర్వ వ్యాపక మైనదీ, సత్య, సుఖ, సముద్రం అయిన బ్రహ్మను నేనే. సత్యర్మకు, ఆకర్మకు, దుష్కర్మలకు దొరమైన, అఖండ, అపార, నిర్మల, శుద్ధమైన, బ్రహ్మము నేనే. హద్దులు లేని సత్య కు ఆధారం నేనే. జరాదూరమై, నిరూప మానమై, మహిమాన్వితమై, కామనా రహిత బ్రహ్మను నేనే. ఆశాపాశాలను చేదించే శక్తి కలిగి, పంచ కోశాలకు అతీత మైన, అనంతమైన బ్రహ్మము నేనే. కారణాలన్నీ టికి మొదటి కారణమై, ప్రపంచం లోని అనేకం అంతా తానే అయి, నల్లని మృత్యు రూప కలి దోష రహిత బ్రహ్మం నేనే. కొలవటాని వీలు లేని పరమై, సర్వాదారమై, ప్రపంచం లో క్రియా రహిత పదం అయిన బ్రహ్మం నేనే. స్వయం ప్రకాశమై, మంగళ ప్రదమై, అద్వయం, అభయం అయి, తర్కానికి అతీత మై, అపాయం లేని, శరీర రహిత మైన బ్రహ్మం నేనే కదా. సద్గురు కృప వల్ల నేనే బ్రహ్మం కదా " .

విశేషం ---వేదాలలో ఉపనిషత్ లలోని సారం అంతా ఇందులో ఇమిడ్చారు బ్రహ్మీస్త్రాలు. అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయ, విజ్ఞాన మయ, ఆనందమయ, అనేవి పంచ కోశాలు. అవి ఒకదాని కంటే ఒకటి వ్యాపన శక్తి కలవి. ఆనందమయ కోశానికి అవతల వున్న అనంత వస్తువే బ్రహ్మం. ప్రపంచం లోని ప్రతి వస్తువుకీ, ప్రాణికి, ఒక కారణం వుంటుంది. కారణానికి వెనుక ఇంకో కారణం వుంటుంది. ఇలా అనంత కారణాలు. ఇన్ని కారణాలకు అసలు కారణం పరమాత్మ. ఆయన ఒక్కడే కారణం. ప్రపంచ వ్యాపిత అంతర్గత పరమాత్మను చూడ గలిగితే, ఇంద్రియాలు మూగ పోయి, ఇంద్రియాలకు కనిపించే ప్రపంచం మాయమవుతుంది

ఆరవ కీర్తన గురించి చర్చిద్దాం

06 ---పల్లవి ----పూర్ణ బోదోహం, సదానంద--పూర్ణ బోదోహం ||

అను పల్లవి ---వర్ణాశ్రమాచార కర్మాతి దూరోహం --స్వర్న వదఖిల వికార గతోహం ||

చరణాలు --01 --ప్రత్యగాత్మాహం ప్రవితత సత్య మనోహం --శ్రుత్యంత శత కోటి ప్రకటిత బ్రహ్మ హం ---నిత్యో హమ మభాయోహమద్వితీయోహం ||

02 --సాక్షి మాత్రోహం, ప్రగలిత పక్ష పాతోహం ---మోక్ష స్వరూపోహమొంకార గంయోహం ---సూక్ష్మోహ మనఘోహ మద్భుతాత్మాహం ||

03 --స్వప్రకాశోహం విభురహం, నిష్ఠుపంచోహం ---అప్రమేయోహమచాలోహమకాలోహం ---నిష్ఠుతర్క్యా ఖండైక రసోహం. ||

04 --అజ నిర్మమోహం, బుధ జన భజనీయోహం --అజ రోహమమరోహమమ్రుత స్వరూపోహం ---నిజ పూర్ణ మహిమని నిహిత మహితోహం || 05 -- నిరవయవోహం, నిరుపమ నిష్ఠులన్యోహం ---పరమశివేంద్ర శ్రీ గురు సోమ సముదిత ---నిరవధి నిర్వాణ సుఖ సాగరోహం ||

భావం -----ఆత్మానుభావం పొందిన అనుభవ స్థాయి నుంచి ఉద్భవించిన మధు మధుర గీతం, సంగీతముపనిశద్ ఉపదేశం ఈ కీర్తన

"నేను పూర్ణ జ్ఞాన ఆనంద స్వరూపుడిని. వర్ణాశ్రమ, ఆచార, కర్మ ధర్మాలకు అతీతుడిని. బాంగారం లాగా అనేక మార్పులు పొందే వాణ్ణి. అందరిలో వున్న ఆత్మను, నామ రూప జగత్తు లో వ్యాపించిన సత్య స్వరూపున్ని. ఉపనిషత్ చెప్పిన పరబ్రహ్మను. నిత్య, అభయ, అద్వితీయ, బ్రహ్మను. అన్నిటికీ సాక్షి భూతుడను. పక్ష పాత రహితున్ని. ఓంకారంవల్ల చేరదగిన వాడిని. సూక్ష్మమై, పాప

రహితమైన అద్భుత ఆత్మను. నేను స్వయం ప్రకాశ కుడిని. అన్ని రూపాలు నేనే. ప్రపంచాతీతుడిని నేను. కొలతలకు అందని వాడిని. సర్వ వ్యాపకుడిని. విభజన, కదలిక లేని వాడిని. తర్కానికి అతీత మైన ఏక రసాన్ని. జన్మ, మమకారం లేకుండా, బుధ జన ఆరాధకుడిని. జనన, మరణాలు లేని అమృత స్వరూపుడిని. నా మహిమ లోనే నిలిచి వుండే మహా మహితాత్ముడిని. అవయవాలు లేని, అనుపమాన మైన, నిష్కలంకున్ని నేను. శ్రీ పరమ శివేంద్ర గురు దేవుల నే, చంద్రుని ద్వారా ఉదయించిన సుఖ సాగ రాన్ని నేను. “

విశేషం ----ఇది ఆత్మను దర్శించే సందర్భం. అంటే ఆత్మ ఆవిష్కారం. ఈ సమయం లోనూ, తన గురు పాదులు శ్రీ పరమ శివేంద్రులను సస్మరించారు. సదాశివ బ్రహ్మాన్తలు. గురు కటాక్షం సంపూర్ణం గా పొందిన వారు కనుక, గురు స్మరణే ముక్తి దాయకం గా భావించారు. రుణం తీర్చుకునే ప్రయత్నం చేశారు. గురువు చంద్రుడు అయితే గురువు నుండి ఆత్మ జ్ఞానం పొందిన శిష్యుడు చంద్రుని వెన్నెలకు ఉప్పొంగే అనంత సాగరం నిగూఢం కూడా. కొందరు బాహ్య విషయాల వల్ల మహిమలు పొందు తారు.. వీరు సామాన్యులు తన మహిమతో తానే నిలిచే ఆత్మ స్వరూపుడుమహాత్ముడు.

ఇక్కడితో ఆత్మ బోధ పూర్తి అయింది. తర్వాత “బ్రహ్మానందం “అనుభ విద్వాం.

బ్రహ్మ నందం

శ్రీ సదాశివ బ్రహ్మాంద్ర కీర్తనల లో ఇప్పటి వరకు “రామ రసం ”, “కృష్ణా మృతం “ఆత్మ బోధ “శీర్షికల లో వున్న కీర్తన లను గురించి తెలుసు కున్నాం. ఇప్పుడు “బ్రహ్మ నందం “లోకి చేరి అందులోని కీర్తన వైభవాలను అర్థం చేసు కుందాం.

పల్లవి — —నహిరే నహి శంకా చిత్ -నహిరే నహి శంకా ||

చరణాలు ———01 -అజమక్షర మద్వైత మనంతం -ధ్యాయంతి బ్రహ్మ వరం శాంతం ||

02 -ఏ త్యజ్ఞాతి బహుకర పరితాపం -ఏ భజన్తి సత్పితృభి రూపం ||

03 -పరమ హంస గురు భనితం గీతం -ఏ పథంతి నిగమార్థ సమేతం ||

భావం ———”ఎవరు అనేక లౌకిక దుఖాలను వాది లేస్తారో, సచ్చిదానంద రూపానీ సేవిధారో, పరమ హంస గురువు లైన వారిచే స్తోత్రం చేయబడిన గీతాలను, వేదార్థాల సాయం తో అధ్యయనం చేస్తారో, వారంతా, ఆది అంతం లేని ఏకమైన, పరమ శాంత స్వరూపమైన బ్రహ్మాన్నే ధ్యానిస్తారు, ఇందులో అనుమానం లేదు, శంక కూడా లేదు ”

విశేషాలు ———స్థూల సూక్ష్మ శరీరాలను సాధన ద్వారా స్వాదీనక్మ చేసు కోవాలి. వాటి దుఖాలను వదిలి నప్పుడు, వాటి లోని సత, చిత్, సుఖం స్పష్టమవుతై. ఆ సుఖం పరమాత్మ స్వ రూపమే కాని వేరే కాదు. పరితాపాలు అనేవి శరీరం నుంచి, మనసు నుంచి, బయటికి తొంగి చూసి పొందేవి. ఇవి స్వతహాగా జీవుడికి

వుండవు. మనసు వాటిని వదిలేస్తే, మనసు అనేదే వుండదు. మనసుకు ఆధార మైన పరమ శాంతమైన బ్రహ్మమే దర్శనం అవుతుంది. మోక్షానికి కారణమైన ప్రతిదీ గురు కృప వల్లనే సాధ్యం. ఆ గురువు పరమ గురువు అయి వుండాలి. పరమ హంస లా వుండాలి. అప్పుడే తరుణోపాయం లభిస్తుంది. తాను పరమ హంస కనుక అందరు, పరమ హంస స్థితి ని పొందాలని ప్రతి కీర్తన లోను ఎరుక గా తెలిపారు పరమ హంస అయిన సదాశివ బ్రహ్మాండ్ర యతీశ్వరులు.

రెండవ కీర్తన —

02 —పల్లవి —ఖేలతి పిండందే భగవాన్ -ఖేలతి పిండా నే ||

చరణాలు —01 —హంసః నోహం హంస నోహం -హంస నోహం నోహమితి -పరమాత్మాహం పరిపూర్ణోహం -బ్రహ్మీవాహం బ్రహ్మీతి ||

02 -త్యక్తాకు కృతి జిహ్వ ప్రానే -పంచ విధ ప్రానోప స్థానే -శబ్ద స్వర్ప రసాదిక మాత్రే -సాత్విక రాజస తామస మిశ్రే ||

03 -బుద్ధి మనస్సిట్టా హన్కారే -భూజన తేజో గగన సమీరే -పరమ హంస రూపేన విహృతా -బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రాది క కర్తా ||

భావం —”శరీరం లోనే భగవంతుడు ఆడుతున్నాడు. హంసను నేనే. నేనే హంసను. పరమాత్మను. పరిపూర్ణ బ్రహ్మం నేనే. పంచేంద్రియ గోళాలలో, పంచ ప్రాణ స్థానాలలో, శబ్ద, స్వర్ప తన్మాత్రలలో, త్రిగుణాల కలయిక లో, శరీరం లో క్రీడా ఖేలనం చేస్తున్నారు పరమాత్మ. నాలుగు అంతః కరణలలో, పంచ భూతాలలో, పరమ హంస లా విహరిస్తూ, త్రిమూర్తుల సృష్టి కర్త గా శరీరం లో ఆడి, పాడి, రమిస్తున్నాడు ”

విశేషం —ప్రపంచం అనేది దేశ, కాలాలో కదుల్తుంది. ఇది పరమాత్మ పరిపాలన వల్లనే సాధ్యం. ప్రపంచాన్ని చూసే పరికరాలు అన్నీ ఆయన స్వరూపాలే. వేరు కాదు. సృష్టి, స్థితి, లయలుజీవుని అనుభవాలే. వాటిని అనుభవానికి తెచ్చేదీ పరమాత్మ ఏ.

మూడవ కీర్తన లోకి చేరు కుండాం

03 —పల్లవి —ఆనంద పూర్ణ బోదోహం—సతత మానంద పూర్ణ బోదోహం ||

చరణాలు —01 —ప్రత్యగదైత సారోహం -సకల శ్రుత్యంత తలత్ర విదితోహం, అమృతోహం ||

మత్యనంతర భావితోహం -విదిత నిత్య నిష్కల రూప నిర్గుణ పదోహం ||

02 —సాక్షి చిన్మాత్ర గాత్రోహం -పరమ మోక్ష సామ్రాజ్యాదిపోహం

పక్ష పాతాతి దూరోహం -అనవధిక సుఖ సాగరోహం ||

03 —స్వప్రకాశిక సారోహం -సదహమప్రపంచాత్మ భావోహం అభయోహం

చిదహమప్రమెయాఅఖ్య మూర్తి రేవాహం | \

భావం —ఈ కీర్తన కూడా ఆత్మాను భూతి పొందిన ఒక సిద్ధ పురుషుని ఆనంద మయ, చిన్మయ, చిద్రూప అద్భుత వర్ణన. ప్రాపంచిక కొలతలకు పరిమానాలకు అందని ఉన్నతోన్నత, ఉత్తమోత్తమ స్థితి అది. వేదం చదవక్కర లేదు. ఉపనిషత్తులు అధ్యనం చెయ్యక్కర లేదు, శాస్త్రాల సారం పిండ నక్కర లేదు. ఈ కీర్తన చదివినా, విన్నా, అర్థం చేసు కున్నా అంతా బ్రహ్మ జ్ఞానమే. హాయిగా సంగీతం తో మేళవించి, అన్నీ రంగరించి అందించిన రస గుళిక.

నాక్లవ కీర్తన లోకి చేరుకుండాం

04 —పల్లవి —ఆనంద పూర్ణ బోదోహం -సచ్చిదానంద పూర్ణ బోదోహం ||

దర్శనీయ మహాదే(వ-వి)నాయక ఆలయాలు

- చరణాలు —01 -సర్వాత్మ చరోహం -పరి నిర్వాన నిర్గుణ నిఖిలాత్మ కోహం -
 గీర్వాణ వర్వానతోహం -కామ గర్వ నిర్వాపణ దీరతోహం ||
 02 -సత్య స్వరూప పరోహం -వర శ్రుత్యంత బోధిత సుఖ సాగరోహం
 ప్రత్యగాభిన్న పరోహం -శుద్ధ మంతు రహిత మాయా తీతోహం |\
 03 -అవబోధ రస సాగరోహం -వ్యోమ పవనాది పంచాభూతాతి దూరోహం
 కవి వర సంసవ్యోహం -ఘోర భవ సింధు తారక పరమసూక్ష్మోహం ||
 04 -బాధిత గుణ కలనోహం -బుద్ధ శోధిత సమరస పరమాత్మాహం
 సాధన జాతాతీతోహం -నిరుపాధిక నిస్సీమ భూమానందోహం ||
 05 -నిరవయవోహం అజోహం -నిరుపమ మహిమని నిహిత మహితోహం
 నిరవధి సత్త్వమనోహం -ధీర పరమ శివేంద్ర శ్రీ గురు బోధి తోహం ||

భావం —నేను ఎవర్ని ?అన్న దానికి సమాధానమే ఈ కీర్తన. "సచ్చిదానంద పూర్ణ చైతన్యాన్ని నేను. అందరి లోని ఆత్మ మూర్తిని నేను. మోక్ష స్వరూపుడైన నిర్గునున్ని. దేవతలు నన్ను అర్చిస్తారు. కామ గర్వాప హారిని. సత్య సుఖ స్వరూపుడిని. శాస్త్రాల చేత బోధింప బడిన వాడిని. భేదాలు లేని ప్రత్యక

రూప మాయా తీతున్ని. జ్ఞానంద స్వరూపున్ని. పంచ భూతాలకు అతీతున్ని. రుషి గణ పూజితున్ని. ఘోర భవ సముద్రాన్ని దాటించే పరమాత్మను. గుణ క్రీడా లో ప్రబోధం చేత శుద్ధి చేయబడిన సమ రస పరమాత్మను. సాధనాతీత మైన, ఉపాధి పరిధికి అతీత మైన పరమానందాన్ని నేను. అవయవ రహితున్ని. పుట్టుక లేని వాడిని. నిరుపమ మహిమ లో నిలిచి న గొప్పదనాన్ని నేనే. నిరవధిక శుద్ధ సత్యాన్ని. శ్రీ గురు పరమ శివేంద్ర స్వామి చేత బోధితున్ని అయిన వాడిని నేనే "

వేదాలలోనిరుక్కులు చదువుతున్న అనుభూతి లభిస్తుంది ఈ కీర్తనలో అంతా బ్రహ్మ మయమే. నేనే బ్రహ్మని"అహమాత్మా పరబ్రహ్మ "నోహం "బ్రహ్మ ఇవాహం "అనే మహా వాక్య రహస్యాలన్నీ గుడి గుచ్చి, హాయిగా పాడుకుంటూ మనసారా అనుభవిస్తూ,ఆనంద పారవశ్యం కలిగించే రచన బ్రహ్మీస్తులది. మాటల లో వర్ణించటం కష్టం. అనుభవించాలి తరించాలి ఆత్మాను భూతి పొందిన మహాత్ముని అనుభవమే ఈ కీర్తన. ఈ అనుభూతికి కారణమయిన శ్రీ గురువు పరమశివేంద్ర స్వామిని రెండో సారి స్మరించి సంప్రదాయాన్ని అవిచ్ఛిన్నం గా కాపాడారు శిష్యులైన సదా శివ బ్రహ్మీస్తులు

ఇప్పటికీ "బ్రహ్మానందం "పూర్తిగా అనుభవిన్నాము.

బ్రహ్మీస్తుల కీర్తనల లో ఇరవై నాల్గవది, చివరిది అయిన ది "గంగా నది పైకీర్తన. ఆ పవిత్ర నదీమ తల్లి పావన తోయాన్ని తాగి మొక్షానందాన్ని పొందుదాం

24 -పల్లవి —జయ తుంగ తరంగే గంగే -జయ తుంగ తరంగే ||
 చరణాలు -01 -కమల భవాండ కరండ పవిత్రే -బహు విధ బంధచ్ఛేద లవిత్రే ||

02 -దూరీకృత జన పాప సమూహి -పూరిత కచ్చ స గుచ్చ గ్రాహి ||

03 -పరమ హంస గురు భణిత చరిత్ర -బ్రహ్మ విష్ణు శంకర నుతి పాత్రే ||

భావం ——"ఉత్తుంగ తరంగ
విరాజిత గంగా మాతా ! నీకు జయం.
బ్రహ్మాండాన్ని పవిత్రం చేస్తూ, అనేక
బంధనాలను విచ్ఛేదం చేస్తూ, వుండే
నీకు జయమగు గాక. ప్రజల
పాపాలను ప్రక్షాళన చేస్తూ, తాబెళ్ళను
(కచ్చప), మొసళ్ళను (గుచ్చ
)నిండుగా కలిగిన వో నదీమ తల్లి నీకు
జయం. పరమ హంస పరివ్రాజక
గురు పరంపర చేత కీర్తింప బడిన గంగా

మాయీ నీకు జయం. త్రిమూర్తుల స్తుతికి పాత్రమైన పవిత్ర గంగా దేవీ ! నీకు సర్వదా జయము "

విశేషం —-భారతీయ సాహిత్యం లో గంగానదికి ప్రత్యేక స్థానం వుంది. ఆ నదీమ తల్లి త్రిపద గామి అంటే
స్వర్గ మర్త్య పాతాళాలలో ప్రవహిస్తుంది. భూలోకాన్ని పవిత్రం చేయ టానికి దివి నుండి భువికి దిగిన
భాగీరథి ఆమె. ఆమె పవిత్ర తీరాలలో నాగరకత విస్తరించింది. భూములను సస్య శ్యామలం చేసి, బంగారు
పంటలు పండించే అమృత జలాలను అందించే నదీ మాత. గంగా స్నానం పవిత్రం. మోక్ష ప్రదం. అంతటి
శుద్ధ జలం ప్రపంచం లో లేనే లేదు. ఎన్నో పరీక్షలకు తట్టు కుంది. ఆమె తో సంబంధం లేకుండా రామాయణ,
భరత, భాగవత కథ లేదు. ఆ పవిత్ర జలం స్వచ్ఛం, పవిత్రం, నిర్మలం. గంగా మాయి లేక పోతే భారతీయ
లౌకిక, ఆధ్యాత్మిక జీవనమే లేదని అందరి భావన. ఆ గంగా మాతను స్తుతిస్తూ అందుకే సదాశివ
బ్రహ్మీస్త్రాలు జయ గానాన్ని వినిపించారు. ఆ జయం ఆమెకే కాదు లోకాలన్నిటికీ. ఇదీ ఉదాత్త
భారతీయభావన. జయ మంగళం నిత్య శుభ మంగళం.

" శ్రీ సదాశివ బ్రహ్మాండ కీర్తనల లో అద్వైతా మృతం "అనే ఈ నవరత్నాల వ్యాసపరంపరకు ప్రేరణ, పూర్తి
ఆధారం "స్వామిని శారదా ప్రియానంద "గారు రచించిన గ్రంథం "సంగీత వేదాంతం ". ఆ స్వామినికి మనసులో
సాష్టాంగ ప్రమాణాలు చేస్తూ నా కృతజ్ఞతలను తెలుపు కుంటున్నాను. ఇందులోని విషయ వివరణ అంతా
శారదా ప్రియానంద స్వామినిదే నని సవినయం గామనవి చేస్తున్నాను. నన్ను. ఎంతో ప్రభావితం చేసిన
రచన ఇది. దీని ని మీకూ అందించాలనే తపన తో ఈ ప్రయత్నం చేశాను.

...సంపూర్ణం...

మీ సలహాలు సూచనలు తెలియచేయండి

గబ్బిట దుర్గాప్రసాద్

Cell : 9989066375

gabbita.prasad@gmail.com

<http://sarasabharati.wordpress.com>

<http://sarasabharativuyyuru.wordpress.com>

<http://suvarchalaanjaneyaswami.wordpress.com>

Telugu Wikipedia

: https://te.wikipedia.org/wiki/%E0%B0%97%E0%B0%AC%E0%B1%8D%E0%B0%AC%E0%B0%BF%E0%B0%9F_%E0%B0%A6%E0%B1%81%E0%B0%B0%E0%B1%8D%E0%B0%97%E0%B0%BE%E0%B0%AA%E0%B1%8D%E0%B0%B0%E0%B0%B8%E0%B0%BE%E0%B0%A6%E0%B1%8D

Gabbita Durga Prasad

Rtd. head Master Sivalayam Street

Vuyyuru 521165 Krishan District

Andhra Pradesh

India

దర్శనీయ మహాదే(వ-వి)నాయక ఆలయాలు

రచనలు

నేను రాసిన ,సరసభారతి ప్రాచురించిన పుస్తకాలు డిజిటల్ రూపం లో .క్లిక్ చేస్తే చాలు పుస్తకం ప్రత్యక్షం

	పుస్తకం పేరు	వివరాలు	ప్రచురణ	అంకీతం	పేజీలు
1	ఆంధ్ర వేద శాస్త్ర విద్యాలంకారులు	27 తెలుగు వేదశాస్త్ర ప్రవీణులు రచనలు	సెప్టెంబర్ 2010	స్వర్గీయ శ్రీ కోమలి సూర్యనారాయణ శాస్త్రి	55
2	జనవేమన	వేమన యోగి గా మారిన విధం	ఏప్రిల్ 2012	చార్లెస్ ఫిలిప్ ట్రాన్	116
3	దర్శనీయ దైవ కేత్రాలు	100 ప్రసిద్ధ దేవాలయాల చరిత్ర, దివ్యధామ దర్శనం	జనవరి 2015	శ్రీ కోగంటి సుబ్బారావు శ్రీమతి సావిత్రి	164
4	శ్రీ హనుమత్ కథా నిధి	హనుమాన్ దివ్య చరిత్ర, పూజ శ్లోకాలు	జూన్ 2012	స్వర్గీయ పవని రాధాకృష్ణ	159
5	శ్రీ ఆంజనేయ స్వామి మహాత్మ్యం	ఆంజనేయస్వామి మహాత్మ్యం, కథలు, విశేషాలు	జూన్ 2013	శ్రీ సువర్చలాష్టనేయ స్వామీ ఉయ్యూరు	120
6	సిద్ధ యోగిపుంగవులు	35 సిద్ధుల జీవిత చరిత్రలు	ఏప్రిల్ 2013	స్వర్గీయ మైనేని సాభాగ్యమ్మ కుమ్మమూరు	120
7	మహిళా మాణిక్యాలు	50 ప్రపంచ ప్రసిద్ధ మహిళల చరిత్రలు	మార్చి 2014	శ్రీమతి మైనేని సత్యవతి USA	184
8	పూర్వాంగ్ల కవుల ముచ్చట్లు	125 ఇంగ్లాండ్,అమెరికా దేశాల కవుల చరిత్ర	ఆగస్ట్ 2014	శ్రీ రాచకొండ నరసింహ శర్మ వైజాగ్	280
9	గీర్వాణ కవులకవితా గీర్వాణం -1	146 సంస్కృత కవుల జీవిత విషయాలు	మార్చి 2015	శ్రీ మైనేని గోపాలకృష్ణ USA	408
10	గీర్వాణ కవుల కవితా గీర్వాణం -2	482 సంస్కృత కవుల జీవిత విషయాలు	డిసెంబర్ 2014	గబ్బిట భవానమ్మ మృత్యుంజయశాస్త్రి	632
11	గీర్వాణ కవుల కవితా గీర్వాణం -3	462 సంస్కృత కవుల జీవిత విషయాలు	డిసెంబర్ 2017	డా భండారు రాధాకృష్ణ మూర్తి , సులోచన	520
12	దర్శనీయ ఆంజనేయ దేవాలయాలు -1	201 ఆంజనేయ దేవాలయాల విశేషాలు	మే 2015	శ్రీమతి వేలూరి దుర్గ, శ్రీ వివేకానంద	264
13	దర్శనీయ ఆంజనేయ దేవాలయాలు -2	221 ఆంజనేయ దేవాలయాల విశేషాలు	మార్చి 2019	శ్రీ సువర్చలాష్టనేయ స్వామీ ఉయ్యూరు	312
14	కేమోటాలాజి పిత డా.కొలచల సీతారామయ్య	ఆయిల్ సైన్స్ శాస్త్ర సాంకేతిక శాస్త్రజ్ఞుడు	జనవరి 2016	శ్రీ యలమంచలి సీతారామయ్య,శేషుమాంబ	144
15	దైవ చిత్తం	Mind of god కు తెలుగు స్వేచ్ఛ అనువాదం	ఏప్రిల్ 2016	శ్రీ మైనేని గోపాలకృష్ణ USA	80
16	బ్రహ్మశ్రీ మద్దులపల్లి మాణిక్య శాస్త్రి	శత జయంతి ఉత్సవ సమీక్ష	మార్చి 2017	శ్రీ మద్దులపల్లి మాణిక్య శాస్త్రి	17
17	ఆధునిక ప్రపంచ నిర్మాతలు - జీవితాలలో చీకటి వెలుగులు	చరిత్రను మలుపు త్రొప్పిన వివిధ రంగాల 91 ప్రపంచ ప్రముఖుల జీవితం సమగ్ర గ్రంథం	డిసెంబర్ 2017	శ్రీ స్వర్గీయ పరచూరి రామకృష్ణయ్య	704
18	షార్లెట్ సాహితీ మైత్రీ బంధం	అమెరికా నార్ కరోలిన షార్లెట్ యాత్రా సాహిత్యం	2018	అమెరికా షార్లెట్	344
19	అణుశాస్త్రవేత్త డా.ఆకునూరి వెంకట రామయ్య	117 మూలకం టెన్సిస్సన్ 'Ts'ఆంధ్ర అణుశాస్త్రవేత్త	అక్టోబర్ 2018	స్వర్గీయ ఆకునూరి వెంకట సుబ్బమ్మ	40
20	శాస్త్రపరిశోధన పిత డా.పుద్దా వెంకటేశ్వర్లు	ఆంధ్ర కాంతి శాస్త్ర పరిశోధన సాంకేతికవేత్త	మార్చి 2019	శ్రీ ఆకునూరి రామయ్య	32
21	ఊసుల్లో ఉయ్యూరు	75వళ్ళ అనుబంధం ,జ్ఞాపకాలు నాస్థాల్జియా	మార్చి 2020	శ్రీ కోట సూర్యనారాయణ శాస్త్రి , సీతమ్మ	304
22	సోమనాథ్ నుంచి కాశీ విశ్వనాథ్ దాకా	6 రాష్ట్రాల క్షేత్ర సందర్శన యాత్రా సాహిత్యం	మార్చి 2020	శ్రీ సువర్చలాష్టనేయ స్వామీ ఉయ్యూరు	328
23	ఆధునిక ఆంధ్ర శాస్త్ర మాణిక్యాలు	62 ఆంధ్ర శాస్త్రవేత్తల జీవిత విశేషాలు,	మార్చి 2020	శ్రీ సువర్చలాష్టనేయ స్వామీ ఉయ్యూరు	168
24	వ్యాఖ్యాన చక్రవర్తి కోలచలం మల్లినాద సూరి	శ్రీ పి.జి.లాల్స్ ఇంగ్లీష్ "మల్లినాథ"అనువాదం	మార్చి 2021	శ్రీ మల్లినాద	120
25	ఆధునిక విదేశీ సంస్కృత విద్వాంసులు	42 విదేశీ సంస్కృత విద్వాంసుల రచనలు	మార్చి 2021	శ్రీ సువర్చలాష్టనేయ స్వామీ ఉయ్యూరు	80
26	Dr. Ankunuri Venkata Ramayya	డా ఆకునూరి వెంకటరామయ్య ఇంగ్లీష్ అనువాదం	అక్టోబర్ 2020	స్వర్గీయ ఆకునూరి వెంకట సుబ్బమ్మ	40
					5735

దర్శనీయ మహాదే(వ-వి)నాయక ఆలయాలు

సంపాదకత్వం

	పుస్తకం పేరు	వివరాలు	అంకితం	ప్రచురణ	పేజీలు
1	జ్యోతిస్సంక్షేపణం	విద్వాన్ గబ్బిట మృత్యుంజయశాస్త్రి రచన	స్వర్గీయ గబ్బిట మృత్యుంజయ శాస్త్రి	మార్చి 2010	15
2	ఉయ్యూరు ఉసులు	గబ్బిట కృష్ణ మోహన్ ఉయ్యూరు జ్ఞాపకాలు	ఉయ్యూరు	డిసెంబర్ 2010	42
3	మహా కవితా సంతం	కవుల కవితలు సెప్టెంబర్ 2010	స్వర్గీయ టి ఎల్ కాంతారావు	సెప్టెంబర్ 2010	32
4	మా అక్కయ్య	ఉగాది కవితా సంపుటి		ఆగస్టు 2011	40
5	"ఆదిత్య హృదయం"	పద్య వచన కవితా సంకలనం		మే 2012	24
6	త్యాగి పే"రెడీలు"	శ్రీ టీవీ సత్యనారాయణ రచనలు	బాపు రమణ	మార్చి 2015	96
7	శ్రీరామవాణి	శ్రీ తూములూరి దక్షిణామూర్తి గారి రచన			24
8	మా అన్నయ్య	కవితాసంకలనం	తాడికొండ బోగ మల్లికార్జునరావు దంపతులు	జూలై 2016	45
9	శ్రీ సువర్చలా వాయి నందన శతకం	రామలక్ష్మణదారులు	శ్రీ సువర్చలాస్థనేయ స్వామీ ఉయ్యూరు	ఫిబ్రవరి 2017	64
10	శ్రీ సువర్చలా మారుతి శతకం	ముదిగొండ సీతారావమ్మ	శ్రీ సువర్చలాస్థనేయ స్వామీ ఉయ్యూరు	ఫిబ్రవరి 2017	40
11	శ్రీ సువర్చలేశ్వర శతకం	మంకు శేను	శ్రీ సువర్చలాస్థనేయ స్వామీ ఉయ్యూరు	ఫిబ్రవరి 2017	35
12	వసుధైక కుటుంబం	ఉగాది కవితల సంకలనం		మార్చి 2018	40
13	సాహితీ స్రవంతి	(సాహితీ మండలి తరపున)		మార్చి 2012	25
					522

అంకాత్మక (డిజిటల్) పుస్తకాలు

	పుస్తకం పేరు	వివరాలు	విడుదల	పేజీలు
1	సమస్త భక్త శిఖామణులు	దైవం కోసం, దేశం కోసం, రాజ్యం కోసం, సాహిత్యం కోసం పాటుపడి చరిత్రలో మిగిలిపోయిన భక్త శిఖామణులు	15-08-2021	350
2	వేద, ఇతిహాస, తాత్వికరచనల విశ్లేషణ	వివిధ రామాయణ, భారత, భాగవత,వేద ఉపనిషత్తులు మొదలైన వాటిపై విశ్లేషణ	10-09-2021	460
3	దర్శనీయ మహాదే(వ-వి)నాయక ఆలయాలు	శివ, దేవి, వినాయక, విచిత్ర ఆలయాల చరిత్ర, శ్రీ ఆదిశంకర విశిష్ట వేదాంత రచన	15-10-2021	625
				1435

సరసభారతి ఉయ్యూరు

వేద ఇతిహాస తాత్విక రచనల విశ్లేషణ

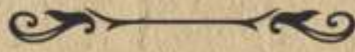

గబ్బిట దుర్గాప్రసాద్

15th August 2021

సమస్త
భక్త
శిఖామణులు

గబ్బిట దుర్గాప్రసాద్